

considered strictly necessary for the proper functioning of the licensing regime may be required on application.

6. Application procedures and, where applicable, renewal procedures shall be as simple as possible. Applicants shall be allowed a reasonable period for the submission of licence applications. Where there is a closing date, this period should be at least 21 days with provision for extension in circumstances where insufficient applications have been received within this period. Applicants shall have to approach only one administrative body in connection with an application. Where it is strictly indispensable to approach more than one administrative body, applicants shall not need to approach more than three administrative bodies.

7. No application shall be refused for minor documentation errors which do not alter basic data contained therein. No penalty greater than necessary to serve merely as a warning shall be imposed in respect of any omission or mistake in documentation or procedures which is obviously made without fraudulent intent or gross negligence.

8. Licensed imports shall not be refused for minor variations in value, quantity or weight from the amount designated on the licence due to differences occurring during shipment, differences incidental to bulk loading and other minor differences consistent with normal commercial practice.

9. The foreign exchange necessary to pay for licensed imports shall be made available to licence holders on the same basis as to importers of goods not requiring import licences.

10. With regard to security exceptions, the provisions of Article XXI of GATT 1994 apply.

11. The provisions of this Agreement shall not require any Member to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

Article 2

Automatic Import Licensing⁴

1. Automatic import licensing is defined as import licensing where approval of the application is granted in all cases, and which is in accordance with the requirements of paragraph 2(a).

⁴ Those import licensing procedures requiring a security which have no restrictive effects on imports are to be considered as falling within the scope of paragraphs 1 and 2.

strengt nødvendige for at lisensieringsordningen skal fungere riktig, kan kreves i søknaden.

6. Søknadsprosedyrene og eventuelt fornyelsesprosedyrene skal være så enkle som mulig. Søkerne skal gis en rimelig tid til å innlevere lisensieringssøknadene. I tilfeller hvor det er en søknadsfrist, skal denne fristen være minst 21 dager, med mulighet for forlengelse når det ikke er innkommet tilstrekkelig mange søknader innen denne perioden. Søkerne skal bare behøve å henvende seg til én administrativ myndighet i forbindelse med en søknad. I tilfelle det er absolutt nødvendig å henvende seg til flere enn én administrativ myndighet, skal søkerne ikke behøve å henvende seg til mer enn tre administrative myndigheter.

7. Ingen søknad skal avslås på grunn av mindre feil i dokumentene som ikke forandrer grunnleggende opplysninger i den. Det skal ikke pålegges større straff enn det som er nødvendig for å tjene som en advarsel med hensyn til enhver utelatelse eller feil i dokumentasjon eller prosedyrer som åpenbart ikke er gjort med uredelig hensikt eller av grov uaktsomhet.

8. Lisensiert import skal ikke avvises på grunn av mindre avvik i verdi, kvantitet eller vekt i forhold til størrelsene som er angitt i lisensen, som skyldes differanser som oppstår under transport, differanser som følger med lasting av bulk, og andre mindre differanser som er forenlige med normal handelspraksis.

9. Fremmed valuta som trengs for å betale lisensiert import, skal gjøres tilgjengelig for lisensinnehavere etter samme regler som for importøren av varer som ikke krever importlisenser.

10. Med hensyn til sikkerhetsunntak gjelder bestemmelsene i artikkel XXI i GATT 1994.

11. Bestemmelsene i denne Avtale skal ikke pålegge noe medlem å legge fram fortrolige opplysninger som ville hindre håndheving av lover eller på annen måte ville være i strid med offentlighetens interesser eller som ville skade de legitime kommersielle interesser til spesielle, offentlige eller private foretak.

Artikkel 2

Automatisk importlisensiering⁴

1. Automatisk importlisensiering er definert som importlisensiering der godkjenning av søknaden innvilges i alle tilfeller, og som er i overensstemmelse med kravene i nr 2 bokstav a).

⁴ Importlisensieringsprosedyrer som krever en sikkerhet som ikke har noen begrensede innvirkning på import, skal anses å falle inn under nr 1 og nr 2.

2. The following provisions⁵, in addition to those in paragraphs 1 through 11 of Article 1 and paragraph 1 of this Article, shall apply to automatic import licensing procedures:

(a) automatic licensing procedures shall not be administered in such a manner as to have restricting effects on imports subject to automatic licensing. Automatic licensing procedures shall be deemed to have trade-restricting effects unless, *inter alia*:

- (i) any person, firm or institution which fulfils the legal requirements of the importing Member for engaging in import operations involving products subject to automatic licensing is equally eligible to apply for and to obtain import licences;
- (ii) applications for licences may be submitted on any working day prior to the customs clearance of the goods;
- (iii) applications for licences when submitted in appropriate and complete form are approved immediately on receipt, to the extent administratively feasible, but within a maximum of 10 working days;

(b) Members recognize that automatic import licensing may be necessary whenever other appropriate procedures are not available. Automatic import licensing may be maintained as long as the circumstances which gave rise to its introduction prevail and as long as its underlying administrative purposes cannot be achieved in a more appropriate way.

Article 3

Non-Automatic Import Licensing

1. The following provisions, in addition to those in paragraphs 1 through 11 of Article 1, shall apply to non-automatic import licensing procedures. Non-automatic import licensing procedures are defined as import licensing not falling within the definition contained in paragraph 1 of Article 2.

2. Non-automatic licensing shall not have trade-restrictive or -distortive effects on imports additional to those caused by the imposition of the restriction. Non-automatic licen-

⁵ A developing country Member, other than a developing country Member which was a Party to the Agreement on Import Licensing Procedures done on 12 April 1979, which has specific difficulties with the requirements of subparagraphs (a)(ii) and (a)(iii) may, upon notification to the Committee, delay the application of these subparagraphs by not more than two years from the date of entry into force of the WTO Agreement for such Member.

2. De følgende bestemmelser⁵, i tillegg til bestemmelsene i artikkel 1 nr 1 til og med nr 11 og nr 1 i denne artikkel, skal gjelde for automatiske importlisensieringsprosedyrer:

a) Automatiske lisensieringsprosedyrer skal ikke administreres på en slik måte at det har begrensende virkning på importen som er gjenstand for lisensiering. Automatiske lisensieringsprosedyrer skal anses å ha handelsbegrensende virkning med mindre bl.a.:

- i) en person, bedrift eller institusjon som oppfyller importmedlemmets rettslige krav til å drive importvirksomhet med varer som er gjenstand for automatisk lisensiering, skal være like berettiget til å søke om og til å få importlisenser,
- ii) søknader om lisenser kan sendes inn på enhver virkedag forut for tollvesenets klarering av varene,
- iii) søknader om lisenser som er behørig fylt ut og fullstendige, godkjennes omgående ved mottakelse, i den grad det er administrativt mulig, men senest innen 10 virkedager,

b) Medlemmene erkjenner at automatisk importlisensiering kan være nødvendig der andre passende prosedyrer ikke forefinnes. Automatisk importlisensiering kan opprettholdes så lenge omstendighetene som førte til innføringen av systemet råder, og så lenge dets underliggende administrative formål ikke kan oppnås på en mer hensiktsmessig måte.

Artikkel 3

Ikke-automatisk importlisensiering

1. De følgende bestemmelser, i tillegg til bestemmelsene i artikkel 1 nr 1 til og med nr 11, skal gjelde for ikke-automatiske importlisensieringsprosedyrer. Ikke-automatiske lisensieringsprosedyrer defineres som importlisensiering som ikke faller inn under definisjonen i artikkel 2 nr 1.

2. Ikke-automatisk lisensiering skal ikke ha handelsbegrensende eller handelsvridende virkninger på importen ut over de virkninger som forårsakes av at restriksjonen blir pålagt.

⁵ Et utviklingsmedlemsland som ikke var part i Avtalen om importlisensiering inngått 12. april 1979, og som har spesielle vanskeligheter med kravene under bokstav a) i ledd ii) og under bokstav a) i ledd iii) kan, ved melding til Komiteen, utsette anvendelsen av nevnte bestemmelser med inntil to år fra den dato WTO-avtalen trer i kraft for et slikt medlem.

ing procedures shall correspond in scope and duration to the measure they are used to implement, and shall be no more administrative-ly burdensome than absolutely necessary to administer the measure.

3. In the case of licensing requirements for purposes other than the implementation of quantitative restrictions, Members shall publish sufficient information for other Members and traders to know the basis for granting and/or allocating licences.

4. Where a Member provides the possibility for persons, firms or institutions to request exceptions or derogations from a licensing requirement, it shall include this fact in the information published under paragraph 4 of Article 1 as well as information on how to make such a request and, to the extent possible, an indication of the circumstances under which requests would be considered.

5.(a) Members shall provide, upon the request of any Member having an interest in the trade in the product concerned, all relevant information concerning:

- (i) the administration of the restrictions;
- (ii) the import licences granted over a recent period;
- (iii) the distribution of such licences among supplying countries;
- (iv) where practicable, import statistics (i.e. value and/or volume) with respect to the products subject to import licensing. Developing country Members would not be expected to take additional administrative or financial burdens on this account;

(b) Members administering quotas by means of licensing shall publish the overall amount of quotas to be applied by quantity and/or value, the opening and closing dates of quotas, and any change thereof, within the time periods specified in paragraph 4 of Article 1 and in such a manner as to enable governments and traders to become acquainted with them;

(c) in the case of quotas allocated among supplying countries, the Member applying the restrictions shall promptly inform all other Members having an interest in supplying the product concerned of the shares in the quota currently allocated, by quantity or value, to the various supplying countries and shall publish this information within the time periods specified in paragraph 4 of Article 1 and in such a manner as to enable governments and traders to become acquainted with them;

(d) where situations arise which make it ne-

Ikke-automatiske lisensieringsprosedyrer skal i omfang og varighet være i overensstemmelse med det tiltak de brukes til å gjennomføre, og skal ikke være tyngre å administrere enn absolutt nødvendig for å administrere tiltaket.

3. For lisensieringskrav som har andre formål enn gjennomføring av kvantitative restriksjoner, skal medlemmene offentliggjøre tilstrekkelig informasjon til at andre medlemmer og forretningsdrivende kan vite hva som er grunnlaget for innvilgning og/eller tildeling av lisenser.

4. Når et medlem gir personer, bedrifter eller institusjoner mulighet til å anmode om unntak eller avvik fra et lisensieringskrav, skal denne opplysningen tas med i informasjonen som offentliggjøres i henhold til artikkel 1 nr 4, samt informasjon om hvordan slik anmodning skal framsettes og, i den grad det er mulig, en angivelse av de forhold som vil danne grunnlaget for vurdering av slike anmodninger.

5.a) Medlemmene skal på anmodning fra et hvert medlem som har interesse i handelen med gjeldende vare, skaffe fram alle relevante opplysninger vedrørende:

- i) gjennomføringen av restriksjonen
- ii) importlisensene som er innvilget for en forutgående periode i senere tid,
- iii) fordelingen av slike lisenser mellom leverandørland,
- iv) der det er praktisk, importstatistikker (dvs. verdi og/eller mengde) over varer som er gjenstand for importlisensiering. Det ventes ikke at utviklingsmedlemsland skal påta seg ytterligere administrative og økonomiske byrder i denne sammenheng,

b) medlemmer som administrerer kvoter ved hjelp av lisensiering, skal offentliggjøre den samlede størrelse av kvotene som det kan søkes om i mengde og/eller verdi, kvotenes åpnings- og avslutningsdato, og enhver endring av disse, innen de tidsrammer som er angitt i artikkel 1 nr 4, og på en slik måte at regjeringer og forretningsdrivende kan gjøre seg kjent med dem,

c) når det dreier seg om fordeling av kvoter mellom leverandørland, skal medlemmet som anvender restriksjonene, omgående underrette alle andre medlemmer som er interessert i å levere vedkommende vare, om delene av kvoten som for tiden tildeles, i mengde eller verdi, til forskjellige leverandørland, og skal offentliggjøre disse opplysningene innenfor de tidsrammer som er angitt i artikkel 1 nr 4, og på en slik måte at regjeringer og forretningsdrivende kan gjøre seg kjent med dem,

d) når det oppstår situasjoner som gjør det

- cessary to provide for an early opening date of quotas, the information referred to in paragraph 4 of Article 1 should be published within the time-periods specified in paragraph 4 of Article 1 and in such a manner as to enable governments and traders to become acquainted with them;
- (e) any person, firm or institution which fulfils the legal and administrative requirements of the importing Member shall be equally eligible to apply and to be considered for a licence. If the licence application is not approved, the applicant shall, on request, be given the reason therefor and shall have a right of appeal or review in accordance with the domestic legislation or procedures of the importing Member;
- (f) the period for processing applications shall, except when not possible for reasons outside the control of the Member, not be longer than 30 days if applications are considered as and when received, i.e. on a first-come first-served basis, and no longer than 60 days if all applications are considered simultaneously. In the latter case, the period for processing applications shall be considered to begin on the day following the closing date of the announced application period;
- (g) the period of licence validity shall be of reasonable duration and not be so short as to preclude imports. The period of licence validity shall not preclude imports from distant sources, except in special cases where imports are necessary to meet unforeseen short-term requirements;
- (h) when administering quotas, Members shall not prevent importation from being effected in accordance with the issued licences, and shall not discourage the full utilization of quotas;
- (i) when issuing licences, Members shall take into account the desirability of issuing licences for products in economic quantities;
- (j) in allocating licences, the Member should consider the import performance of the applicant. In this regard, consideration should be given as to whether licences issued to applicants in the past have been fully utilized during a recent representative period. In cases where licences have not been fully utilized, the Member shall examine the reasons for this and take these reasons into consideration when allocating new licences. Consideration shall also be given to ensuring a reasonable distribution of licences to new importers, taking into account the desirability of issuing licences for products in economic quantities. In this re-
- nødvendig å sørge for en tidlig åpningsdato for kvoter, skal opplysningene nevnt i artikkel 1 nr 4 offentliggjøres innenfor de tidsrammer som er angitt i artikkel 1 nr 4, og på en slik måte at regjeringer og forretningsdrivende kan gjøre seg kjent med dem,
- e) enhver person, bedrift eller institusjon som oppfyller importmedlemmets rettslige og administrative krav, skal være like berettiget til å søke om og til å få en lisens. Dersom lisenssøknaden ikke godkjennes, skal søkeren på anmodning få begrunnelsen for dette og skal ha rett til anke eller ny behandling i samsvar med importmedlemmets interne lovgivning eller prosedyrer,
- f) søknadens behandlingstid skal, unntatt når det ikke er mulig av årsaker som ligger utenfor medlemmets kontroll, ikke overstige 30 dager dersom søknadene vurderes etter hvert som de mottas, dvs. at de først innkomne søknader behandles først, og skal ikke overstige 60 dager dersom samtlige søknader vurderes samtidig. I sistnevnte tilfelle skal behandlingstiden for søknader anses å begynne å løpe dagen etter slutt-datoen for den kunngjorte søknadsperioden,
- g) lisensenes gyldighetstid skal være av rimelig varighet og ikke så kort at den hindrer import. Lisensenes gyldighetstid skal ikke hindre import fra fjerntliggende steder, unntatt i spesielle tilfeller der import er nødvendig for å møte uforutsette, kortvarige behov,
- h) ved administreringen av kvotene skal medlemmene ikke forhindre at importen foretas i samsvar med de utstedte lisensene, og skal ikke motvirke full utnyttelse av kvotene,
- i) ved utstedelse av lisenser skal medlemmene ta hensyn til at det er ønskelig å utstede lisenser for varer i regningsvarende mengder,
- j) ved tildelingen av lisenser bør medlemmene ta søkerens tidligere import i betraktning. I denne sammenheng skal det tas hensyn til hvorvidt lisenser som tidligere er utstedt til søkeren, har vært fullt utnyttet i løpet av en representativ periode i senere tid. I tilfeller der lisensene ikke har vært fullt utnyttet, skal medlemmet undersøke årsakene til dette og ta disse årsakene i betraktning ved utstedelse av nye lisenser. Oppmerksomheten skal også være rettet mot å sikre en rimelige fordeling av lisenser til nye importører, tatt i betraktning at det er ønskelig å utstede lisenser for varer i regningsvarende mengder. I denne hense-

- gard, special consideration should be given to those importers importing products originating in developing country Members and, in particular, the least-developed country Members;
- (k) in the case of quotas administered through licences which are not allocated among supplying countries, licence holders⁶ shall be free to choose the sources of imports. In the case of quotas allocated among supplying countries, the licence shall clearly stipulate the country or countries;
- (l) in applying paragraph 8 of Article 1, compensating adjustments may be made in future licence allocations where imports exceeded a previous licence level.

Article 4 Institutions

There is hereby established a Committee on Import Licensing composed of representatives from each of the Members. The Committee shall elect its own Chairman and Vice-Chairman and shall meet as necessary for the purpose of affording Members the opportunity of consulting on any matters relating to the operation of this Agreement or the furtherance of its objectives.

Article 5 Notification

1. Members which institute licensing procedures or changes in these procedures shall notify the Committee of such within 60 days of publication.
2. Notifications of the institution of import licensing procedures shall include the following information:
 - (a) list of products subject to licensing procedures;
 - (b) contact point for information on eligibility;
 - (c) administrative body(ies) for submission of applications;
 - (d) date and name of publication where licensing procedures are published;
 - (e) indication of whether the licensing procedure is automatic or non-automatic according to definitions contained in Articles 2 and 3;
 - (f) in the case of automatic import licensing procedures, their administrative purpose;
 - (g) in the case of non-automatic import licensing procedures, indication of the measure being implemented through the licensing procedure; and

⁶ Sometimes referred to as "quota holders".

ende bør det særlig tas hensyn til de importører som innfører varer med opprinnelse i utviklingsmedlemsland og da spesielt i de minst utviklede medlemslandene,

- k) dersom kvotene administreres ved lisenser som ikke er fordelt mellom leverandørlandene, skal lisensinnehavere⁶ fritt kunne velge importens opprinnelsessted. Dersom kvotene fordeles mellom leverandørlandene, skal lisensen klart oppgi landet eller landene,
- l) ved anvendelsen av artikkel 1 nr 8, kan kompenserende justeringer gjøres ved fremtidige lisenstilldelinger der importen overskrider et tidligere lisensnivå.

Artikkel 4 Institusjoner

Det nedsettes herved en Komité for importlisensiering sammensatt av representanter fra hver av medlemmene. Komiteen skal velge sin egen formann og viseformann og skal tre sammen når det er nødvendig for å gi medlemmene anledning til konsultasjoner i enhver sak forbundet med gjennomføringen av denne Avtale eller dens målsetting.

Artikkel 5 Meldinger

1. Medlemmer som innfører lisensieringsprosedyrer eller endringer i disse prosedyrene, skal melde fra til Komiteen om dette innen 60 dager etter offentliggjøring.
2. Melding om innføring av importlisensieringsprosedyrer skal omfatte følgende opplysninger:
 - a) liste over varer som er gjenstand for lisensieringsprosedyrer,
 - b) kontaktpunkt for opplysninger om rettigheter,
 - c) administrativ(e) myndighet(er) for innlevering av søknader,
 - d) dato og navn på publikasjon hvor lisensieringsprosedyrene er offentliggjort,
 - e) angivelse av hvorvidt lisensieringsprosedyren er automatisk eller ikke-automatisk i henhold til definisjonene i artikkel 2 og 3,
 - f) for automatiske importlisensieringsprosedyrer, deres administrative formål,
 - g) for ikke-automatiske lisensieringsprosedyrer, en beskrivelse av tiltaket som gjennomføres gjennom lisensieringsprosedyren, og

⁶ Noen ganger kalt «kvoteinnehavere».

(h) expected duration of the licensing procedure if this can be estimated with some probability, and if not, reason why this information cannot be provided.

3. Notifications of changes in import licensing procedures shall indicate the elements mentioned above, if changes in such occur.

4. Members shall notify the Committee of the publication(s) in which the information required in paragraph 4 of Article 1 will be published.

5. Any interested Member which considers that another Member has not notified the institution of a licensing procedure or changes therein in accordance with the provisions of paragraphs 1 through 3 may bring the matter to the attention of such other Member. If notification is not made promptly thereafter, such Member may itself notify the licensing procedure or changes therein, including all relevant and available information.

h) lisensieringsprosedyrens forventede varighet dersom dette kan anslås med en viss grad av sannsynlighet, og dersom dette ikke er mulig, årsaken til at denne opplysningen ikke kan gis.

3. Melding om endringer i importlisensieringsprosedyrene skal angi de opplysninger som er nevnt ovenfor dersom disse blir endret.

4. Medlemmene skal melde fra til Komiteen om i hvilke(n) publikasjon(er) opplysningene som kreves i henhold til artikkel 1 nr 4, vil bli offentliggjort.

5. Ethvert interessert medlem som mener at et annet medlem ikke har gitt melding om innføring av en lisensieringsprosedyre eller endringer i denne i henhold til bestemmelsene i nr 1 til og med nr 3, kan gjøre det andre medlemmet oppmerksom på saken. Dersom det ikke blir gitt melding omgående etter dette, kan medlemmet selv melde fra om lisensieringsprosedyren eller endringer i denne, herunder alle relevante og tilgjengelig opplysninger.

Article 6

Consultation and Dispute Settlement

Consultations and the settlement of disputes with respect to any matter affecting the operation of this Agreement shall be subject to the provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994, as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding.

Article 7

Review

1. The Committee shall review as necessary, but at least once every two years, the implementation and operation of this Agreement, taking into account the objectives thereof, and the rights and obligations contained therein.

2. As a basis for the Committee review, the Secretariat shall prepare a factual report based on information provided under Article 5, responses to the annual questionnaire on import licensing procedures⁷ and other relevant reliable information which is available to it. This report shall provide a synopsis of the aforementioned information, in particular indicating any changes or developments during the period under review, and including any other information as agreed by the Committee.

3. Members undertake to complete the an-

⁷ Originally circulated as GATT 1947 document L/3515 of 23 March 1971.

Artikkel 6

Konsultasjon og tvisteløsning

Konsultasjoner og tvisteløsning i enhver sak som berører gjennomføringen av denne Avtale, skal følge bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994, slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen.

Artikkel 7

Gjennomgang

1. Komiteen skal om nødvendig, men minst en gang annet hvert år, foreta en gjennomgang av gjennomføringen og anvendelsen av denne Avtale, idet det tas hensyn til Avtalens målsettinger, og de rettigheter og forpliktelser den inneholder.

2. Som grunnlag for Komiteens gjennomgåelse skal Sekretariatet utarbeide en fakta-rapport basert på opplysningene i artikkel 5, svarene på det årlige spørreskjemaet om importlisensieringsprosedyrer⁷ og andre relevante, pålitelige opplysninger Komiteen har tilgang til. Denne rapporten skal gi en oppsummering av ovennevnte opplysninger og spesielt angi eventuelle endringer eller utvikling som er skjedd i løpet av den aktuelle perioden, samt eventuelle andre opplysninger som Komiteen er blitt enig om å ta med.

3. Medlemmene forplikter seg til å fylle ut

⁷ Opprinnelig distribuert som GATT 1947 dokument L/3515 av 23. mars 1971.

nual questionnaire on import licensing procedures promptly and in full.

4. The Committee shall inform the Council for Trade in Goods of developments during the period covered by such reviews.

Article 8

Final Provisions

Reservations

1. Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Members.

Domestic Legislation

- 2.(a) Each Member shall ensure, not later than the date of entry into force of the WTO Agreement for it, the conformity of its laws, regulations and administrative procedures with the provisions of this Agreement.
- (b) Each Member shall inform the Committee of any changes in its laws and regulations relevant to this Agreement and in the administration of such laws and regulations.

det årlige spørreskjemaet om importlisensieringsprosedyrer omgående og fullstendig.

4. Komiteen skal underrette Rådet for handel med varer om utvikling som er skjedd i løpet av den aktuelle perioden som skal gjennomgås.

Artikkel 8

Sluttbestemmelser

Reservasjoner

1. Det kan ikke tas reservasjoner i forbindelse med noen av bestemmelsene i denne Avtale uten samtykke fra de øvrige medlemmene.

Nasjonal lovgivning

- 2.a) Hvert medlem skal, senest når WTO-avtalen trer i kraft for vedkommende medlem, sikre at dets lover, forskrifter og administrative prosedyrer er i samsvar med bestemmelsene i denne Avtale.
- b) Hvert medlem skal underrette Komiteen om enhver forandring i sine lover og forskrifter som berører denne Avtale, samt om endringer i administrering av slike lover og forskrifter.

AGREEMENT ON SUBSIDIES AND COUNTERVAILING MEASURES

Members hereby agree as follows:

PART I: GENERAL PROVISIONS

Article 1

Definition of a Subsidy

1.1 For the purpose of this Agreement, a subsidy shall be deemed to exist if:

- (a) (1) there is a financial contribution by a government or any public body within the territory of a Member (referred to in this Agreement as "government"), i.e. where:
- (i) a government practice involves a direct transfer of funds (e.g. grants, loans, and equity infusion), potential direct transfers of funds or liabilities (e.g. loan guarantees);
- (ii) government revenue that is otherwise due is foregone or not collected (e.g.

AVTALE OM SUBSIDIER OG UTJEVNINGSAVGIFTER

DEL I: GENERELLE BESTEMMELSER

Artikkel 1

Definisjon av en subsidie

1. For denne avtales formål foreligger det en subsidie dersom

- a) 1. staten eller de offentlige myndigheter på et medlems territorium (i denne avtale kalt «det offentlige») bidrar økonomisk, dvs. når
- i) det offentlige praksis innebærer direkte pengeoverføringer (f.eks. gave, lån og kapitaltilførsel) eller potensielle direkte overføringer av penger eller forpliktelser (f.eks. lånegarantier);
- ii) innbetaling til det offentlige som ellers forfaller, frafaller eller ikke innkreves

fiscal incentives such as tax credits)¹;

- (iii) a government provides goods or services other than general infrastructure, or purchases goods;
- (iv) a government makes payments to a funding mechanism, or entrusts or directs a private body to carry out one or more of the type of functions illustrated in (i) to (iii) above which would normally be vested in the government and the practice, in no real sense, differs from practices normally followed by governments;

or

- (a) (2) there is any form of income or price support in the sense of Article XVI of GATT 1994;
- and
- (b) a benefit is thereby conferred.

1.2 A subsidy as defined in paragraph 1 shall be subject to the provisions of Part II or shall be subject to the provisions of Part III or V only if such a subsidy is specific in accordance with the provisions of Article 2.

Article 2 Specificity

2.1 In order to determine whether a subsidy, as defined in paragraph 1 of Article 1, is specific to an enterprise or industry or group of enterprises or industries (referred to in this Agreement as "certain enterprises") within the jurisdiction of the granting authority, the following principles shall apply:

- (a) Where the granting authority, or the legislation pursuant to which the granting authority operates, explicitly limits access to a subsidy to certain enterprises, such subsidy shall be specific.
- (b) Where the granting authority, or the legislation pursuant to which the granting authority operates, establishes objective criteria or conditions² governing the eligibility

¹ In accordance with the provisions of Article XVI of GATT 1994 (Note to Article XVI) and the provisions of Annexes I through III of this Agreement, the exemption of an exported product from duties or taxes borne by the like product when destined for domestic consumption, or the remission of such duties or taxes in amounts not in excess of those which have accrued, shall not be deemed to be a subsidy.

² Objective criteria or conditions, as used herein, mean criteria or conditions which are neutral, which do not favour certain enterprises over others, and which are economic in nature and horizontal in application, such as number of employees or size of enterprise.

(f.eks. skattemessige påvirkningsmidler som skattekreditt);¹

- iii) det offentlige leverer varer eller yter tjenester ut over generell infrastruktur, eller kjøper varer;
- iv) det offentlige foretar innbetalinger til en finansieringsordning, eller overlater en eller flere oppgaver som vanligvis hører under det offentlige og som er beskrevet under i) til iii), til en privat instans, eller gir den ordre om å utføre disse oppgaver, og praksisen i virkeligheten ikke avviker fra den praksis det offentlige vanligvis følger; eller

- a) 2. det gis en eller annen form for inntekts- eller prisstøtte som definert i artikkel XVI i GATT 1994; og
- b) det derved gis en fordel.

1.2 En subsidie som definert i nr. 1 skal være underlagt bestemmelsene i del II eller bestemmelsene i del III eller V i denne avtale bare dersom den er spesifikk i samsvar med bestemmelsene i artikkel 2.

Artikkel 2 Spesifikke subsidier

2.1 For å avgjøre om en subsidie som definert i artikkel 1 nr. 1 er spesifikk for et foretak eller en industri eller en gruppe foretak eller industrier (i denne avtale kalt «bestemte foretak») innenfor bevilgende myndighets jurisdiksjon, skal følgende prinsipper gjelde:

- a) Når bevilgende myndighet eller den lovgivning som gjelder for bevilgende myndighets virksomhet, uttrykkelig begrenser bestemte foretaks adgang til å motta subsidie, skal subsidien regnes som spesifikk.
- b) Når bevilgende myndighet eller den lovgivning som gjelder for bevilgende myndighets virksomhet, setter opp objektive kriterier eller vilkår² for retten til å motta en

¹ Etter bestemmelsene i artikkel XVI i GATT 1994 (merknad til artikkel XVI) og bestemmelsene i vedlegg I til III i denne avtale, regnes ikke fritak for en eksportert vare, av skatter og avgifter som påhviler tilsvarende vare beregnet på innlandsk forbruk, og heller ikke ettergivelse av slike skatter eller avgifter med beløp som ikke overstiger de totale beløp som er pålept, som en subsidie.

² Med uttrykket «objektive kriterier eller vilkår» menes kriterier eller vilkår som er nøytrale, som ikke begunstiger bestemte foretak fremfor andre, og som er av økonomisk art og har horisontal anvendelse, for eksempel antall ansatte og foretaks størrelse.

for, and the amount of, a subsidy, specificity shall not exist, provided that the eligibility is automatic and that such criteria and conditions are strictly adhered to. The criteria or conditions must be clearly spelled out in law, regulation, or other official document, so as to be capable of verification.

- (c) If, notwithstanding any appearance of non-specificity resulting from the application of the principles laid down in subparagraphs (a) and (b), there are reasons to believe that the subsidy may in fact be specific, other factors may be considered. Such factors are: use of a subsidy programme by a limited number of certain enterprises, predominant use by certain enterprises, the granting of disproportionately large amounts of subsidy to certain enterprises, and the manner in which discretion has been exercised by the granting authority in the decision to grant a subsidy.³ In applying this subparagraph, account shall be taken of the extent of diversification of economic activities within the jurisdiction of the granting authority, as well as of the length of time during which the subsidy programme has been in operation.

2.2 A subsidy which is limited to certain enterprises located within a designated geographical region within the jurisdiction of the granting authority shall be specific. It is understood that the setting or change of generally applicable tax rates by all levels of government entitled to do so shall not be deemed to be a specific subsidy for the purposes of this Agreement.

2.3 Any subsidy falling under the provisions of Article 3 shall be deemed to be specific.

2.4 Any determination of specificity under the provisions of this Article shall be clearly substantiated on the basis of positive evidence.

PART II: PROHIBITED SUBSIDIES

Article 3 Prohibition

3.1 Except as provided in the Agreement on Agriculture, the following subsidies, within the meaning of Article 1, shall be prohibited:

³ In this regard, in particular, information on the frequency with which applications for a subsidy are refused or approved and the reasons for such decisions shall be considered.

subsidie og for subsidiebeløpet, skal subsidien ikke regnes som spesifikk, forutsatt at denne rett er automatisk og at kriteriene eller vilkårene blir nøye fulgt. Kriteriene eller vilkårene må være klart angitt i en lov, forskrift eller annet offisielt dokument slik at de kan kontrolleres.

- c) Dersom det er grunn til å tro at subsidien i virkeligheten kan være spesifikk til tross for at anvendelsen av prinsippene fastsatt i bokstav a) og b) gir som resultat at subsidien ikke ser ut til å være spesifikk, kan andre faktorer tas i betraktning. Disse faktorer er: det er et begrenset antall bestemte foretak som benytter et subsidieringsprogram, bestemte foretaks bruk dominerer, uforholdsmessig store subsidier tilstås bestemte foretak, samt bevilgende myndighets skjønn i forbindelse med en beslutning³ om å gi en subsidie. Ved anvendelsen av dette ledd skal det tas hensyn til hvor stor spredning det er i de økonomiske aktiviteter innenfor bevilgende myndighets jurisdiksjon, samt hvor lenge subsidieringsprogrammet har vært anvendt.

2.2 En subsidie som begrenses til bestemte foretak i et bestemt geografisk område innenfor bevilgende myndighets jurisdiksjon, skal regnes som spesifikk. Dette forstås slik at en innføring eller endring av alminnelig anvendte skattesatser som foretas av offentlige myndigheter på alle nivåer med myndighet til å gjøre det, ikke skal regnes som en spesifikk subsidie i denne avtale.

2.3 Alle subsidier som kommer inn under bestemmelsene i artikkel 3, skal regnes som spesifikke.

2.4 Enhver avgjørelse om at en subsidie er spesifikk etter bestemmelsene i denne artikkel, skal være klart underbygget med positive bevis.

DEL II: FORBUDTE SUBSIDIER

Artikkel 3 Forbud

3.1 Med unntak av avtalens bestemmelser om jordbruk skal følgende subsidier definert i artikkel 1 forbys:

³ For dette formål skal særlig opplysninger om hvor ofte søknader om subsidie avslås eller tas til følge, og begrunnelsen for beslutningene, tas i betraktning.

- (a) subsidies contingent, in law or in fact⁴, whether solely or as one of several other conditions, upon export performance, including those illustrated in Annex I⁵;
- (b) subsidies contingent, whether solely or as one of several other conditions, upon the use of domestic over imported goods.
- a) subsidier som rettslig eller faktisk⁴ er betinget av eksportresultatene, som eneste vilkår eller som ett av flere vilkår, herunder dem som er nevnt som eksempel i vedlegg I,⁵
- b) subsidier som er betinget av at innenlandske varer benyttes før importerte varer, som eneste vilkår eller som ett av flere vilkår.

3.2 A Member shall neither grant nor maintain subsidies referred to in paragraph 1.

3.2 Et medlem skal verken gi eller opprettholde subsidier nevnt i nr. 1.

Article 4 Remedies

Artikkel 4 Tiltak

4.1 Whenever a Member has reason to believe that a prohibited subsidy is being granted or maintained by another Member, such Member may request consultations with such other Member.

4.1 Når et medlem har grunn til å tro at et annet medlem gir eller opprettholder en forbudt subsidie, kan det be om konsultasjoner med det annet medlem.

4.2 A request for consultations under paragraph 1 shall include a statement of available evidence with regard to the existence and nature of the subsidy in question.

4.2 En anmodning om konsultasjoner etter nr. 1 skal inneholde en oversikt over bevisene for at den aktuelle subsidien foreligger, samt subsidiens art.

4.3 Upon request for consultations under paragraph 1, the Member believed to be granting or maintaining the subsidy in question shall enter into such consultations as quickly as possible. The purpose of the consultations shall be to clarify the facts of the situation and to arrive at a mutually agreed solution.

4.3 Når det blir bedt om konsultasjoner etter nr. 1, skal medlemmet som angivelig gir eller opprettholder den aktuelle subsidien, innlede slike konsultasjoner så snart som mulig. Formålet med konsultasjonene skal være å kaste lys over de faktiske forhold og nå fram til en omforent løsning.

4.4 If no mutually agreed solution has been reached within 30 days⁶ of the request for consultations, any Member party to such consultations may refer the matter to the Dispute Settlement Body ("DSB") for the immediate establishment of a panel, unless the DSB decides by consensus not to establish a panel.

4.4 Dersom det innen 30 dager⁶ etter anmodningen om konsultasjoner ikke oppnås en løsning begge parter kan godta, kan ethvert medlem som deltar i konsultasjonene, henvise saken til Tvisteløsningsorganet (i denne avtale kalt «DSB») slik at det umiddelbart kan opprettes et panel, med mindre DSB ved konsensus vedtar at det ikke skal gjøres.

4.5 Upon its establishment, the panel may request the assistance of the Permanent Group of Experts⁷ (referred to in this Agreement as the "PGE") with regard to whether the measure in question is a prohibited subsidy. If so requested, the PGE shall immediately review the

4.5 Når panelet er opprettet, kan det be om bistand fra Den permanente ekspertgruppe⁷ (i denne avtale kalt «PGE») med hensyn til hvorvidt det aktuelle tiltak er en forbudt subsidie. Dersom det blir bedt om det, skal PGE umiddelbart gjennomgå bevisene for at det aktuelle

⁴ This standard is met when the facts demonstrate that the granting of a subsidy, without having been made legally contingent upon export performance, is in fact tied to actual or anticipated exportation or export earnings. The mere fact that a subsidy is granted to enterprises which export shall not for that reason alone be considered to be an export subsidy within the meaning of this provision.

⁵ Measures referred to in Annex I as not constituting export subsidies shall not be prohibited under this or any other provision of this Agreement.

⁶ Any time-periods mentioned in this Article may be extended by mutual agreement.

⁷ As established in Article 24.

⁴ Denne standard oppfylles når det fremgår av de faktiske forhold at tilståelse av en subsidie, selv om den rettslig ikke er gjort betinget av eksportresultatene, rent faktisk er knyttet til aktuell eller forutsatt eksport eller eksportinntekter. Det faktum at en subsidie er gitt til eksportforetak, skal ikke være grunn nok til å anse den som en eksportsubsidiesom definert i denne bestemmelse.

⁵ Tiltakene nevnt i vedlegg I som tiltak som ikke er eksportsubsidier, skal ikke forbys etter denne bestemmelse, og heller ikke etter andre bestemmelser i denne avtale.

⁶ Alle frister nevnt i denne artikkel kan forlenges ved felles overenskomst.

⁷ Opprettet ved artikkel 24.

evidence with regard to the existence and nature of the measure in question and shall provide an opportunity for the Member applying or maintaining the measure to demonstrate that the measure in question is not a prohibited subsidy. The PGE shall report its conclusions to the panel within a time-limit determined by the panel. The PGE's conclusions on the issue of whether or not the measure in question is a prohibited subsidy shall be accepted by the panel without modification.

4.6 The panel shall submit its final report to the parties to the dispute. The report shall be circulated to all Members within 90 days of the date of the composition and the establishment of the panel's terms of reference.

4.7 If the measure in question is found to be a prohibited subsidy, the panel shall recommend that the subsidizing Member withdraw the subsidy without delay. In this regard, the panel shall specify in its recommendation the time-period within which the measure must be withdrawn.

4.8 Within 30 days of the issuance of the panel's report to all Members, the report shall be adopted by the DSB unless one of the parties to the dispute formally notifies the DSB of its decision to appeal or the DSB decides by consensus not to adopt the report.

4.9 Where a panel report is appealed, the Appellate Body shall issue its decision within 30 days from the date when the party to the dispute formally notifies its intention to appeal. When the Appellate Body considers that it cannot provide its report within 30 days, it shall inform the DSB in writing of the reasons for the delay together with an estimate of the period within which it will submit its report. In no case shall the proceedings exceed 60 days. The appellate report shall be adopted by the DSB and unconditionally accepted by the parties to the dispute unless the DSB decides by consensus not to adopt the appellate report within 20 days following its issuance to the Members.⁸

4.10 In the event the recommendation of the DSB is not followed within the time-period specified by the panel, which shall commence from the date of adoption of the panel's report or the Appellate Body's report, the DSB shall grant authorization to the complaining Member to take appropriate⁹ countermeasures, unless the DSB decides by consensus to reject the request.

tiltak foreligger, samt tiltakets art, og skal gi medlemmet som anvender eller opprettholder tiltaket anledning til å vise at det ikke dreier seg om en forbudt subsidie. PGE skal forelegge sine konklusjoner for panelet innen en frist som fastsettes av panelet. Panelet skal godta PGEs konklusjoner med hensyn til om det aktuelle tiltak er en forbudt subsidie, uten endringer.

4.6 Panelet skal legge fram sin sluttrapport for partene i tvisten. Rapporten skal distribueres til samtlige medlemmer innen 90 dager etter den dag panelets sammensetning og mandat ble fastsatt.

4.7 Dersom panelet finner at det aktuelle tiltak er en forbudt subsidie, skal det anbefale at medlemmet som gir subsidien, umiddelbart trekker den tilbake. For dette formål skal panelet i sin rapport angi fristen for å trekke tiltaket tilbake.

4.8 Innen 30 dager etter at panelet har lagt fram sin rapport, skal den vedtas av DSB, med mindre en av tvistens parter gir DSB formell underretning om at den har bestemt seg for å anke, eller DSB ved konsensus beslutter ikke å vedta rapporten.

4.9 Når en panelrapport ankes, skal Ankeorganet meddele sin beslutning innen 30 dager etter den dag tvistens part ga DSB formell underretning om at den ønsker å anke. Når Ankeorganet mener det ikke kan legge fram sin rapport innen 30 dager, skal det underrette DSB skriftlig om grunnene til forsinkelsen og angi når det regner med å kunne legge fram rapporten. Saksbehandlingen skal ikke under noen omstendighet gå ut over 60 dager. Rapporten fra Ankeorganet skal vedtas av DSB og vilkårsløst godtas av tvistens parter, med mindre DSB innen 20 dager etter at rapporten fra Ankeorganet ble meddelt medlemmene, ved konsensus beslutter ikke å vedta den.⁸

4.10 Dersom DSBs anbefaling ikke blir fulgt innen den frist panelet har fastsatt, som begynner å løpe den dag rapporten fra panelet eller Ankeorganet vedtas, skal DSB gi medlemmet som har klaget, tillatelse til å treffe passende⁹ mottiltak med mindre DSB ved konsensus vedtar å avvise anmodningen.

⁸ If a meeting of the DSB is not scheduled during this period, such a meeting shall be held for this purpose.

⁹ This expression is not meant to allow countermeasures that are disproportionate in light of the fact that the subsidies dealt with under these provisions are prohibited.

⁸ Dersom det ikke er fastsatt noe møte i DSB i dette tidsrommet, skal det holdes et møte for dette formål.

⁹ Uttrykket skal ikke tolkes slik at det gis tillatelse til mottiltak som ikke står i forhold til det faktum at disse bestemmelser omhandler forbudte subsidier.

4.11 In the event a party to the dispute requests arbitration under paragraph 6 of Article 22 of the Dispute Settlement Understanding ("DSU"), the arbitrator shall determine whether the countermeasures are appropriate.¹⁰

4.12 For purposes of disputes conducted pursuant to this Article, except for time-periods specifically prescribed in this Article, time-periods applicable under the DSU for the conduct of such disputes shall be half the time prescribed therein.

PART III: ACTIONABLE SUBSIDIES

Article 5 Adverse Effects

No Member should cause, through the use of any subsidy referred to in paragraphs 1 and 2 of Article 1, adverse effects to the interests of other Members, i.e.:

- (a) injury to the domestic industry of another Member¹¹;
- (b) nullification or impairment of benefits accruing directly or indirectly to other Members under GATT 1994 in particular the benefits of concessions bound under Article II of GATT 1994¹²;
- (c) serious prejudice to the interests of another Member.¹²

This Article does not apply to subsidies maintained on agricultural products as provided in Article 13 of the Agreement on Agriculture.

Article 6 Serious Prejudice

6.1 Serious prejudice in the sense of paragraph (c) of Article 5 shall be deemed to exist in the case of:

¹⁰ This expression is not meant to allow countermeasures that are disproportionate in light of the fact that the subsidies dealt with under these provisions are prohibited.

¹¹ The term "injury to the domestic industry" is used here in the same sense as it is used in Part V.

¹² The term "nullification or impairment" is used in this Agreement in the same sense as it is used in the relevant provisions of GATT 1994, and the existence of such nullification or impairment shall be established in accordance with the practice of application of these provisions.

¹³ The term "serious prejudice to the interests of another Member" is used in this Agreement in the same sense as it is used in paragraph 1 of Article XVI of GATT 1994, and includes threat of serious prejudice.

4.11 Dersom en av tvistens parter ber om voldgift i henhold til bestemmelsene i artikkel 22 nr. 6 i Tvisteløsningsavtalen («DSU»), skal voldgiftsmannen fastslå om mottiltakene er passende.¹⁰

4.12 I forbindelse med tvister som behandles etter denne artikkel, skal de frister som kommer til anvendelse i henhold til DSU halveres, med unntak for frister som er særskilt fastsatt i denne artikkel.

DEL III: SUBSIDIER DET KAN TREFFES MOTTILTAK MOT

Artikkel 5 Skadevirkninger

Intet medlem bør ved å benytte en subsidie nevnt i artikkel 1 nr. 1 og 2 forårsake virkninger som er ugunstige for andre medlemmers interesser, dvs.:

- a) skade på et annet medlems innenlandske industri,¹¹
- b) hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler andre medlemmer har fått som en direkte eller indirekte følge av GATT 1994, særlig bindinger etter artikkel II i GATT 1994,¹²
- c) alvorlig skade på et annet medlems interesser.¹³

Denne artikkel får ikke anvendelse på subsidier som opprettholdes på jordbruksvarer etter bestemmelsene i artikkel 13 i Jordbruksavtalen.

Artikkel 6 Alvorlig skade

6.1 Det anses at det foreligger alvorlig skade som definert i artikkel 5 bokstav c) i følgende tilfeller:

¹⁰ Uttrykket skal ikke tolkes slik at det gis tillatelse til mottiltak som ikke står i forhold til det faktum at disse bestemmelser omhandler forbudte subsidier.

¹¹ Uttrykket «skade på innenlandsk industri» har her samme mening som i del V.

¹² Uttrykket «hel eller delvis tilsidesettelse» brukes i denne avtale på samme måte som i de relevante bestemmelser i GATT 1994, og påvisning av hel eller delvis tilsidesettelse skal skje i samsvar med den praksis som gjelder ved anvendelse av disse bestemmelser.

¹³ Uttrykket «alvorlig skade på et annet medlems interesser» brukes i denne avtale på samme måte som i artikkel XVI nr. 1 i GATT 1994, og omfatter trussel om alvorlig skade.

- (a) the total ad valorem subsidization¹⁴ of a product exceeding 5 per cent¹⁵;
- (b) subsidies to cover operating losses sustained by an industry;
- (c) subsidies to cover operating losses sustained by an enterprise, other than one-time measures which are non-recurrent and cannot be repeated for that enterprise and which are given merely to provide time for the development of long-term solutions and to avoid acute social problems;
- (d) direct forgiveness of debt, i.e. forgiveness of government-held debt, and grants to cover debt repayment.¹⁶

6.2 Notwithstanding the provisions of paragraph 1, serious prejudice shall not be found if the subsidizing Member demonstrates that the subsidy in question has not resulted in any of the effects enumerated in paragraph 3.

6.3 Serious prejudice in the sense of paragraph (c) of Article 5 may arise in any case where one or several of the following apply:

- (a) the effect of the subsidy is to displace or impede the imports of a like product of another Member into the market of the subsidizing Member;
- (b) the effect of the subsidy is to displace or impede the exports of a like product of another Member from a third country market;
- (c) the effect of the subsidy is a significant price undercutting by the subsidized product as compared with the price of a like product of another Member in the same market or significant price suppression, price depression or lost sales in the same market;
- (d) the effect of the subsidy is an increase in the world market share of the subsidizing Member in a particular subsidized primary product or commodity¹⁷ as compared to the average share it had during the previous period of three years and this increase fol-

- a) når den totale subsidiering *ad valorem*¹⁴ er mer enn 5 prosent;¹⁵
- b) ved subsidier som skal dekke en industris tap i forbindelse med driften;
- c) ved subsidier som skal dekke et foretaks tap i forbindelse med driften, med mindre det dreier seg om engangstiltak overfor foretaket, der formålet utelukkende er å gi tid til å finne fram til langsiktige løsninger og unngå akutte sosiale problemer;
- d) ved direkte ettergivelse av gjeld, dvs. ettergivelse av en gjeld der det offentlige er kreditor, eller når det gis bevilgninger til dekning av tilbakebetaling av gjeld.¹⁶

6.2 Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 1 skal alvorlig skade ikke anses å foreligge dersom medlemmet som gir subsidien, påviser at subsidien ikke har gitt noen av virkningene nevnt i nr. 3.

6.3 Alvorlig skade som definert i artikkel 5 bokstav c) kan oppstå i alle tilfeller der en eller flere av følgende omstendigheter er til stede:

- a) subsidien virker slik at den vrir eller hindrer import av en tilsvarende vare fra et annet medlem i markedet til det medlem som gir subsidien;
- b) subsidien virker slik at den vrir eller hindrer eksport av et annet medlems tilsvarende vare på et tredjelandts marked;
- c) subsidien virker slik at det fastsettes en pris på den subsidierte varen som er betydelig lavere enn prisen på et annet medlems tilsvarende vare i det samme markedet, eller i betydelig grad forhindrer prisøkning eller prisnedsettelse eller tapt salg i det samme markedet;
- d) subsidien virker slik at det medlem som gir subsidien, får en økt andel av markedet på verdensbasis med hensyn til en bestemt råvare eller basisvare,¹⁷ sammenlignet med medlemmets gjennomsnittlige andel i den foregående treårsperiode, og økningen viser en fast tendens gjennom en periode da

¹⁴ The total ad valorem subsidization shall be calculated in accordance with the provisions of Annex IV.

¹⁵ Since it is anticipated that civil aircraft will be subject to specific multilateral rules, the threshold in this subparagraph does not apply to civil aircraft.

¹⁶ Members recognize that where royalty-based financing for a civil aircraft programme is not being fully repaid due to the level of actual sales falling below the level of forecast sales, this does not in itself constitute serious prejudice for the purposes of this subparagraph.

¹⁷ Unless other multilaterally agreed specific rules apply to the trade in the product or commodity in question.

¹⁴ Den totale subsidiering ad valorem skal beregnes i samsvar med bestemmelsene i vedlegg IV.

¹⁵ Da det forutsettes at sivile luftfartøyer vil bli underlagt særskilte multilaterale regler, gjelder terskelen fastsatt i dette ledd ikke for sivile luftfartøyer.

¹⁶ Medlemmene erkjenner at når en avgiftsbasert finansiering av et program for sivile luftfartøyer ikke tilbakebetales i sin helhet fordi det faktiske salget er lavere enn det som var forutsatt, utgjør dette i seg selv ikke en alvorlig skade i henhold til dette ledd.

¹⁷ Med mindre andre multilateralt avtalte spesifikke regler gjelder for handel med den aktuelle råvare eller basisvare.

lows a consistent trend over a period when subsidies have been granted.

6.4 For the purpose of paragraph 3(b), the displacement or impeding of exports shall include any case in which, subject to the provisions of paragraph 7, it has been demonstrated that there has been a change in relative shares of the market to the disadvantage of the non-subsidized like product (over an appropriately representative period sufficient to demonstrate clear trends in the development of the market for the product concerned, which, in normal circumstances, shall be at least one year). "Change in relative shares of the market" shall include any of the following situations: (a) there is an increase in the market share of the subsidized product; (b) the market share of the subsidized product remains constant in circumstances in which, in the absence of the subsidy, it would have declined; (c) the market share of the subsidized product declines, but at a slower rate than would have been the case in the absence of the subsidy.

6.5 For the purpose of paragraph 3(c), price undercutting shall include any case in which such price undercutting has been demonstrated through a comparison of prices of the subsidized product with prices of a non-subsidized like product supplied to the same market. The comparison shall be made at the same level of trade and at comparable times, due account being taken of any other factor affecting price comparability. However, if such a direct comparison is not possible, the existence of price undercutting may be demonstrated on the basis of export unit values.

6.6 Each Member in the market of which serious prejudice is alleged to have arisen shall, subject to the provisions of paragraph 3 of Annex V, make available to the parties to a dispute arising under Article 7, and to the panel established pursuant to paragraph 4 of Article 7, all relevant information that can be obtained as to the changes in market shares of the parties to the dispute as well as concerning prices of the products involved.

6.7 Displacement or impediment resulting in serious prejudice shall not arise under paragraph 3 where any of the following circumstances exist¹⁷ during the relevant period:

- (a) prohibition or restriction on exports of the like product from the complaining Member or on imports from the complaining Mem-

det er gitt subsidier.

6.4 Nr. 3 bokstav b) skal forstås slik at eksporten vris eller hindres i alle tilfeller der det, med forbehold for bestemmelsene i nr. 7, er påvist at det har funnet sted en endring i de relative markedsandeler som er ugunstig for den ikke-subsidierte tilsvarende vare (over et representativt tidsrom av en varighet som er tilstrekkelig til å påvise klare tendenser i markedsutviklingen for den berørte vare, og som under normale omstendigheter skal være minst ett år). Uttrykket «endring i de relative markedsandeler» skal omfatte en av følgende situasjoner: a) den subsidierte vare har økt markedsandel; b) den subsidierte vare har den samme markedsandel under forhold der markedsandelen ville sunket om varen ikke hadde vært subsidiert; c) den subsidierte vare har synkende markedsandel, men det skjer langsommere enn om varen ikke hadde vært subsidiert.

6.5 Nr. 3 bokstav c) skal forstås slik at det fastsettes en lavere pris i alle tilfeller der dette er påvist ved en sammenligning av prisene på den subsidierte vare med prisene på en ikke-subsidiert tilsvarende vare som leveres til det samme markedet. Sammenligningen skal skje i det samme handelsledd og på sammenlignbare tidspunkter, og det skal tas behørig hensyn til alle andre faktorer som kan virke inn på en sammenligning av prisene. Dersom en slik direkte sammenligning ikke er mulig, kan imidlertid fastsettelse av lavere priser påvises på grunnlag av enhetsverdien for eksporten.

6.6 Når det hevdes at det har oppstått alvorlig skade i et medlems marked skal medlemmet, med forbehold for bestemmelsene i nr. 3 i vedlegg V, sørge for at alle parter i tvisten etter artikkel 7, samt panelet opprettet i henhold til artikkel 7 nr. 4, får alle relevante opplysninger som kan framskaffes om endringer i partenes markedsandeler og om prisene på de aktuelle varer.

6.7 Det anses ikke at det foreligger en vridning eller hindring som har ført til alvorlig skade som definert i nr. 3 når følgende omstendigheter foreligger¹⁸ i det aktuelle tidsrom:

- a) forbud mot eller restriksjon på eksport av tilsvarende vare fra medlemmet som klager, eller på import fra medlemmet til mar-

¹⁷ The fact that certain circumstances are referred to in this paragraph does not, in itself, confer upon them any legal status in terms of either GATT1994 or this Agreement. These circumstances must not be isolated, sporadic or otherwise insignificant.

¹⁸ Det faktum at det vises til bestemte omstendigheter i dette nr. fører i seg selv ikke til at de gis rettslig status med hensyn til GATT 1994 eller denne avtale. Disse omstendigheter må ikke være enkeltstående, sporadiske eller på annen måte ubetydelige.

- ber into the third country market concerned;
- (b) decision by an importing government operating a monopoly of trade or state trading in the product concerned to shift, for non-commercial reasons, imports from the complaining Member to another country or countries;
 - (c) natural disasters, strikes, transport disruptions or other *force majeure* substantially affecting production, qualities, quantities or prices of the product available for export from the complaining Member;
 - (d) existence of arrangements limiting exports from the complaining Member;
 - (e) voluntary decrease in the availability for export of the product concerned from the complaining Member (including, *inter alia*, a situation where firms in the complaining Member have been autonomously reallocating exports of this product to new markets);
 - (f) failure to conform to standards and other regulatory requirements in the importing country.

6.8 In the absence of circumstances referred to in paragraph 7, the existence of serious prejudice should be determined on the basis of the information submitted to or obtained by the panel, including information submitted in accordance with the provisions of Annex V.

6.9 This Article does not apply to subsidies maintained on agricultural products as provided in Article 13 of the Agreement on Agriculture.

Article 7 Remedies

7.1 Except as provided in Article 13 of the Agreement on Agriculture, whenever a Member has reason to believe that any subsidy referred to in Article 1, granted or maintained by another Member, results in injury to its domestic industry, nullification or impairment or serious prejudice, such Member may request consultations with such other Member.

7.2 A request for consultations under paragraph 1 shall include a statement of available evidence with regard to (a) the existence and nature of the subsidy in question, and (b) the injury caused to the domestic industry, or the nullification or impairment, or serious prejudice¹⁹ caused to the interests of the Member re-

¹⁹ In the event that the request relates to a subsidy deemed to result in serious prejudice in terms of paragraph 1 of Article 6, the available evidence of serious prejudice may be limited to the available evidence as to whether the conditions of paragraph 1 of Article 6 have been met or not.

kedet i det aktuelle tredjeland;

- b) beslutning truffet av det offentlige i et importland som har handelsmonopol eller driver statshandel med den berørte vare, om at importen fra medlemmet som klager, av ikkeforretningsmessige årsaker skal erstattes med import fra ett eller flere andre land;
- c) naturkatastrofer, streiker, transportforstyrrelser eller annet *force majeure* som har vesentlig innvirkning på produksjon, kvalitet, mengde eller pris i forbindelse med eksport fra medlemmet som klager;
- d) avtaler som begrenser eksporten fra medlemmet som klager;
- e) frivillig reduksjon av de mengder av den aktuelle vare medlemmet som klager har til rådighet for eksport (blant annet når medlemmets foretak på egenhånd har lagt om sin eksport av varen slik at den rettes mot nye markeder);
- f) manglende oppfyllelse av standarder og andre forskriftsmessige krav i importlandet.

6.8 Dersom ingen av omstendighetene omhandlet i nr. 7 foreligger, skal avgjørelsen om alvorlig skade treffes på grunnlag av opplysninger panelet har lagt fram eller innhentet, herunder opplysninger som er lagt fram i samsvar med bestemmelsene i vedlegg V.

6.9 Denne artikkel gjelder ikke for subsidier som opprettholdes på jordbruksvarer etter bestemmelsene i artikkel 13 i Jordbruksavtalen.

Artikkel 7 Tiltak

7.1 Med unntak av bestemmelsene i artikkel 13 i Jordbruksavtalen kan et medlem når det har grunn til å tro at en subsidie nevnt i artikkel 1 som gis eller opprettholdes av et annet medlem, forårsaker skade på dets innenlandske industri eller fører til hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler eller alvorlig skade, be om konsultasjoner med det annet medlem.

7.2 En anmodning om konsultasjoner etter nr. 1 skal inneholde en oversikt over a) bevisene for at den aktuelle subsidien foreligger, samt subsidiens art, og b) den skade den innenlandske industrien er påført eller de tilfeller der hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler eller alvorlig skade¹⁹ har funnet sted med

¹⁹ Når anmodningen gjelder en subsidie som anses å gi alvorlig skade i henhold til bestemmelsene i artikkel 6 nr. 1, kan bevisene på at det foreligger alvorlig skade begrenses til de beviser som foreligger med hensyn til om vilkårene fastsatt i nevnte nr. er oppfylt eller ikke.

questing consultations.

7.3 Upon request for consultations under paragraph 1, the Member believed to be granting or maintaining the subsidy practice in question shall enter into such consultations as quickly as possible. The purpose of the consultations shall be to clarify the facts of the situation and to arrive at a mutually agreed solution.

7.4 If consultations do not result in a mutually agreed solution within 60 days²⁰, any Member party to such consultations may refer the matter to the DSB for the establishment of a panel, unless the DSB decides by consensus not to establish a panel. The composition of the panel and its terms of reference shall be established within 15 days from the date when it is established.

7.5 The panel shall review the matter and shall submit its final report to the parties to the dispute. The report shall be circulated to all Members within 120 days of the date of the composition and establishment of the panel's terms of reference.

7.6 Within 30 days of the issuance of the panel's report to all Members, the report shall be adopted by the DSB²¹ unless one of the parties to the dispute formally notifies the DSB of its decision to appeal or the DSB decides by consensus not to adopt the report.

7.7 Where a panel report is appealed, the Appellate Body shall issue its decision within 60 days from the date when the party to the dispute formally notifies its intention to appeal. When the Appellate Body considers that it cannot provide its report within 60 days, it shall inform the DSB in writing of the reasons for the delay together with an estimate of the period within which it will submit its report. In no case shall the proceedings exceed 90 days. The appellate report shall be adopted by the DSB and unconditionally accepted by the parties to the dispute unless the DSB decides by consensus not to adopt the appellate report within 20 days following its issuance to the Members.²²

7.8 Where a panel report or an Appellate Body report is adopted in which it is determined that any subsidy has resulted in adverse effects to the interests of another Member within the meaning of Article 5, the Member

hensyn til interessene til medlemmet som ber om konsultasjon.

7.3 Når det blir bedt om konsultasjoner etter nr. 1, skal medlemmet som angivelig gir eller opprettholder den aktuelle subsidien, innlede slike konsultasjoner så snart som mulig. Formålet med konsultasjonene skal være å kaste lys over de faktiske forhold og nå fram til en omforent løsning.

7.4 Dersom konsultasjonene innen 60 dager²⁰ ikke har ført til en løsning begge parter kan godta, kan ethvert medlem som deltar i konsultasjonene henvise saken til DSB, slik at det kan opprettes et panel, med mindre DSB ved konsensus vedtar at det ikke skal gjøres. Panelets sammensetning og dets mandat skal fastsettes innen 15 dager etter at panelet er opprettet.

7.5 Panelet skal gjennomgå saken og legge fram sin sluttrapport for partene i tvisten. Rapporten skal distribueres til samtlige medlemmer innen 120 dager etter den dag panelets sammensetning og mandat ble fastsatt.

7.6 Innen 30 dager etter at panelet har lagt fram sin rapport skal den vedtas av DSB,²¹ med mindre en av tvistens parter gir DSB formell underretning om at den har bestemt seg for å anke eller DSB ved konsensus beslutter ikke å vedta rapporten.

7.7 Når en panelrapport ankes, skal Ankeorganet meddele sin beslutning innen 60 dager etter den dag tvistens part ga DSB formell underretning om at den ønsker å anke. Når Ankeorganet mener det ikke kan legge fram sin rapport innen 60 dager, skal det underrette DSB skriftlig om grunnene til forsinkelsen og angi når det regner med å kunne legge fram rapporten. Behandlingen skal ikke under noen omstendighet gå ut over 90 dager. Rapporten fra Ankeorganet skal vedtas av DSB og vilkårsløst godtas av tvistens parter, med mindre DSB innen 20 dager etter at rapporten ble meddelt medlemmene, ved konsensus beslutter ikke å vedta den.²²

7.8 Når det vedtas en rapport fra panelet eller Ankeorganet der det fastslås at en subsidie har gitt virkninger som er ugunstige for et annet medlems interesser i henhold til artikkel 5, skal medlemmet som gir eller opprettholder

²⁰ Any time-periods mentioned in this Article may be extended by mutual agreement.

²¹ If a meeting of the DSB is not scheduled during this period, such a meeting shall be held for this purpose.

²² If a meeting of the DSB is not scheduled during this period, such a meeting shall be held for this purpose.

²⁰ Alle frister nevnt i denne artikkel kan forlenges ved felles overenskomst.

²¹ Dersom det ikke er fastsatt noe møte i DSB i dette tidsrommet, skal det holdes et møte for dette formål.

²² Dersom det ikke er fastsatt noe møte i DSB i dette tidsrommet, skal det holdes et møte for dette formål.

granting or maintaining such subsidy shall take appropriate steps to remove the adverse effects or shall withdraw the subsidy.

7.9 In the event the Member has not taken appropriate steps to remove the adverse effects of the subsidy or withdraw the subsidy within six months from the date when the DSB adopts the panel report or the Appellate Body report, and in the absence of agreement on compensation, the DSB shall grant authorization to the complaining Member to take countermeasures, commensurate with the degree and nature of the adverse effects determined to exist, unless the DSB decides by consensus to reject the request.

7.10 In the event that a party to the dispute requests arbitration under paragraph 6 of Article 22 of the DSU, the arbitrator shall determine whether the countermeasures are commensurate with the degree and nature of the adverse effects determined to exist.

PART IV: NON-ACTIONABLE SUBSIDIES

Article 8 Identification of Non-Actionable Subsidies

8.1 The following subsidies shall be considered as non-actionable²³:

- (a) subsidies which are not specific within the meaning of Article 2;
- (b) subsidies which are specific within the meaning of Article 2 but which meet all of the conditions provided for in paragraphs 2(a), 2(b) or 2(c) below.

8.2 Notwithstanding the provisions of Parts III and V, the following subsidies shall be non-actionable:

- (a) assistance for research activities conducted by firms or by higher education or research establishments on a contract basis with firms if:^{24,25,26}
the assistance covers²⁷ not more than 75 per cent of the costs of industrial research²⁸ or 50 per cent of the costs of pre-competitive development activity^{29,30} and

²³ It is recognized that government assistance for various purposes is widely provided by Members and that the mere fact that such assistance may not qualify for non-actionable treatment under the provisions of this Article does not in itself restrict the ability of Members to provide such assistance.

²⁴ Since it is anticipated that civil aircraft will be subject to specific multilateral rules, the provisions of this subparagraph do not apply to that product.

subsidien, treffe egnede tiltak for å fjerne de ugunstige virkningene eller trekke subsidien tilbake.

7.9 Dersom et medlem ikke har truffet egnede tiltak for å fjerne de ugunstige virkningene av en subsidie eller har trukket subsidien tilbake innen seks måneder etter at DSB vedtar rapporten fra panelet eller Ankeorganet, og det ikke foreligger en avtale om kompensasjon, skal DSB gi medlemmet som har klaget, tillatelse til å treffe mottiltak som står i forhold til graden og arten av de ugunstige virkninger som er påvist, med mindre DSB ved konsensus vedtar å avvise anmodningen.

7.10 Dersom en av tvistens parter ber om voldgift i henhold til bestemmelsene i artikkel 22 nr. 6 i DSU, skal voldgiftsmannen fastslå om mottiltakene står i forhold til graden og arten av de ugunstige virkninger som er påvist.

DEL IV: SUBSIDIER DET IKKE KAN TREFFES MOTTILTAK MOT

Artikkel 8 Identifisering av subsidier det ikke kan treffes mottiltak mot

8.1 Følgende subsidier anses som subsidier det ikke kan treffes mottiltak mot:²³

- a) subsidier som ikke er spesifikke som definert i artikkel 2;
- b) subsidier som er spesifikke som definert i artikkel 2, men som oppfyller samtlige vilkår i nr. 2 bokstav a), b) eller c) nedenfor.

8.2 Uten hensyn til bestemmelsene i del III og V kan det ikke treffes mottiltak mot følgende subsidier:

- a) støtte til forskning som utføres av foretak, eller av høyere utdannings- eller forskningsinstitusjoner som har inngått avtale med foretak, dersom:^{24,25,26}
støtten ikke dekker²⁷ mer enn 75 prosent av kostnadene ved industriforskningen²⁸ eller 50 prosent av kostnadene ved utviklingsprosjektering.^{29,30}

²³ Det erkjennes at medlemmene i stor utstrekning gir offentlig støtte for forskjellige formål, og selv om en slik støtte muligens ikke oppfyller de nødvendige vilkår for å behandles som støtte det ikke kan treffes mottiltak mot etter bestemmelsene i denne artikkel, begrenser ikke dette i seg selv medlemmenes mulighet til å gi slik støtte.

²⁴ Ettersom sivile luftfartøyer vil bli underlagt særskilte multilaterale regler, skal bestemmelsene i dette ledd ikke gjelde for et slikt produkt.

provided that such assistance is limited exclusively to:

- (i) costs of personnel (researchers, technicians and other supporting staff employed exclusively in the research activity);
- (ii) costs of instruments, equipment, land and buildings used exclusively and permanently (except when disposed of on a commercial basis) for the research activity;

og forutsatt at støtten begrenses til:

- i) personalkostnader (forskere, teknikere og annet personale hvis arbeid utelukkende er knyttet til forskningsvirksomheten);
- ii) kostnader i forbindelse med instrumenter, utstyr, tomter og bygninger som utelukkende og på permanent basis benyttes til forskningsvirksomheten (unntatt ved avhending på kommersielt grunnlag);

²⁵ Not later than 18 months after the date of entry into force of the WTO Agreement, the Committee on Subsidies and Countervailing Measures provided for in Article 24 (referred to in this Agreement as "the Committee") shall review the operation of the provisions of subparagraph 2(a) with a view to making all necessary modifications to improve the operation of these provisions. In its consideration of possible modifications, the Committee shall carefully review the definitions of the categories set forth in this subparagraph in the light of the experience of Members in the operation of research programmes and the work in other relevant international institutions.

²⁶ The provisions of this Agreement do not apply to fundamental research activities independently conducted by higher education or research establishments. The term "fundamental research" means an enlargement of general scientific and technical knowledge not linked to industrial or commercial objectives.

²⁷ The allowable levels of non-actionable assistance referred to in this subparagraph shall be established by reference to the total eligible costs incurred over the duration of an individual project.

²⁸ The term "industrial research" means planned search or critical investigation aimed at discovery of new knowledge, with the objective that such knowledge may be useful in developing new products, processes or services, or in bringing about a significant improvement to existing products, processes or services.

²⁹ The term "pre-competitive development activity" means the translation of industrial research findings into a plan, blueprint or design for new, modified or improved products, processes or services whether intended for sale or use, including the creation of a first prototype which would not be capable of commercial use. It may further include the conceptual formulation and design of products, processes or services alternatives and initial demonstration or pilot projects, provided that these same projects cannot be converted or used for industrial application or commercial exploitation. It does not include routine or periodic alterations to existing products, production lines, manufacturing processes, services, and other on-going operations even though those alterations may represent improvements.

³⁰ In the case of programmes which span industrial research and pre-competitive development activity, the allowable level of non-actionable assistance shall not exceed the simple average of the allowable levels of non-actionable assistance applicable to the above two categories, calculated on the basis of all eligible costs as set forth in items (i) to (v) of this subparagraph.

²⁵ Komitéen for subsidier og utjevningavgifter som det er gitt bestemmelse om i artikkel 24 (i denne avtale kalt «Komiteen»), skal senest 18 måneder etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, gjennomgå anvendelsen av bestemmelsene i nr. 2 bokstav a) med sikte på å foreta de nødvendige endringer for å bedre anvendelsen av disse bestemmelser. Når komiteen vurderer mulige endringer, skal den gå nøye gjennom definisjonene av kategorier i dette ledd i lys av den erfaring medlemmene har fått i forbindelse med gjennomføringen av forskningsprogrammer og andre relevante internasjonale institusjoners arbeid.

²⁶ Bestemmelsene i denne avtale gjelder ikke for grunnforskning som høyere utdannings- eller forskningsinstitusjoner utfører på selvstendig grunnlag. Med uttrykket «grunnforskning» menes en utvidelse av den generelle vitenskapelige og tekniske kunnskap som ikke er knyttet til industrielle eller kommersielle formål.

²⁷ De tillatte nivåer for støtte det ikke kan treffes mottiltak mot som er omhandlet i dette ledd, skal fastsettes ved referanse til de totale beregnbare kostnader påløpt i det tidsrom et gitt prosjekt har pågått.

²⁸ Med uttrykket «industriforskning» menes planmessig utforskning eller kritisk undersøkelse med sikte på å oppnå ny kunnskap, fordi slik kunnskap kan være nyttig ved utvikling av nye produkter, prosesser eller tjenester eller ved innføring av vesentlige forbedringer i eksisterende produkter, prosesser eller tjenester.

²⁹ Med uttrykket «utviklingsprosjektering» menes overføring av resultater fra industriforskning til planer eller prosjekter for eller konstruksjon av nye, endrede eller forbedrede produkter, prosesser eller tjenester som er beregnet på salg eller bruk, herunder det å lage en første prototype som ikke kan utnyttes kommersielt. Det kan også omfatte idéutforming og konstruksjon i forbindelse med alternative produkter, prosesser eller tjenester og de første demonstrasjons- og pilotprosjekter, forutsatt at disse prosjekter ikke kan tilpasses slik at de kan utnyttes industrielt eller kommersielt. Det omfatter ikke rutinemessige eller periodiske endringer av eksisterende produkter, produksjonslinjer, fremstillingsprosesser, tjenester og andre pågående arbeidsoperasjoner, selv om slike endringer kan utgjøre forbedringer.

³⁰ I forbindelse med programmer som omfatter industriforskning og utviklingsprosjektering, skal det tillatte nivå for støtte det ikke kan treffes mottiltak mot, ikke overstige gjennomsnittet for de tillatte nivåer for støtte det ikke kan treffes mottiltak mot i de to nevnte kategorier, beregnet på grunnlag av alle beregnbare kostnader omhandlet under i) til v) i dette ledd.

- (iii) costs of consultancy and equivalent services used exclusively for the research activity, including bought-in research, technical knowledge, patents, etc.;
- (iv) additional overhead costs incurred directly as a result of the research activity;
- (v) other running costs (such as those of materials, supplies and the like), incurred directly as a result of the research activity.
- (b) assistance to disadvantaged regions within the territory of a Member given pursuant to a general framework of regional development³¹ and non-specific (within the meaning of Article 2) within eligible regions provided that:
- (i) each disadvantaged region must be a clearly designated contiguous geographical area with a definable economic and administrative identity;
- (ii) the region is considered as disadvantaged on the basis of neutral and objective criteria³², indicating that the region's difficulties arise out of more than temporary circumstances; such criteria must be clearly spelled out in law, regulation, or other official document, so as to be capable of verification;
- (iii) the criteria shall include a measurement of economic development which shall be based on at least one of the following factors:
- one of either income per capita or household income per capita, or GDP per capita, which must not be
- iii) kostnader i forbindelse med konsulentbistand og tilsvarende tjenester som utelukkende benyttes til forskningsvirksomheten, herunder kjøp av forskningsresultater, fagkunnskap, patenter osv.;
- iv) generelle tilleggskostnader som påløper som et direkte resultat av forskningsvirksomheten;
- v) andre driftskostnader (som materiell, forsyninger og liknende), som påløper som et direkte resultat av forskningsvirksomheten.
- b) støtte til vanskelig stilte regioner innen et medlems territorium som gis i henhold til en generell ramme for regional utvikling³¹ og ikke er spesifikk (etter bestemmelsene i artikkel 2) innen de berettigede regioner, forutsatt at:
- i) den vanskelig stilte regionen omfatter minst en hel, klart avgrenset geografisk region med en definerbar økonomisk og administrativ identitet;
- ii) regionen betraktes som vanskelig stilt på grunnlag av nøytrale og objektive kriterier³² som viser at regionens vanskeligheter ikke bare er av forbigående art; kriteriene må være klart angitt i lov, forskrift eller annet offentlig dokument, slik at de kan kontrolleres;
- iii) kriteriene skal inneholde et mål på økonomisk utvikling som bygger på minst en av følgende faktorer:
- inntekt per innbygger eller per husholdning, eller bruttonasjonalprodukt per innbygger, som ikke

³¹ A "general framework of regional development" means that regional subsidy programmes are part of an internally consistent and generally applicable regional development policy and that regional development subsidies are not granted in isolated geographical points having no, or virtually no, influence on the development of a region.

³² "Neutral and objective criteria" means criteria which do not favour certain regions beyond what is appropriate for the elimination or reduction of regional disparities within the framework of the regional development policy. In this regard, regional subsidy programmes shall include ceilings on the amount of assistance which can be granted to each subsidized project. Such ceilings must be differentiated according to the different levels of development of assisted regions and must be expressed in terms of investment costs or cost of job creation. Within such ceilings, the distribution of assistance shall be sufficiently broad and even to avoid the predominant use of a subsidy by, or the granting of disproportionately large amounts of subsidy to, certain enterprises as provided for in Article 2.

³¹ Med en «generell ramme for regional utvikling» menes at regionale subsidieringsprogrammer er en del av en samlet og generell innenlandsk politikk for regional utvikling, og at subsidier til regional utvikling ikke gis løserevet, til steder som ikke eller praktisk talt ikke har betydning for en regions utvikling.

³² Med «nøytrale og objektive kriterier» menes kriterier som ikke begunstiger bestemte regioner ut over det som er hensiktsmessig for å fjerne eller redusere regionale forskjeller innenfor rammen av en politikk for regional utvikling. I denne forbindelse skal regionale subsidieprogrammer ha bestemmelser om tak for det støttebeløp som kan gis til det enkelte subsidierte prosjekt. Slike tak må være differensiert etter de forskjellige utviklingsnivåer i regionene som mottar støtte, og skal fastsettes i forhold til investeringskostnader eller kostnader i forbindelse med opprettelse av arbeidsplasser. Innenfor denne rammen skal det være en tilstrekkelig bred og jevn fordeling av støtten, slik at en unngår at bestemte foretaks bruk av en subsidie dominerer og at uforholdsmessig store subsidiebeløp tilstås bestemte foretak, som fastsatt i artikkel 2.

above 85 per cent of the average for the territory concerned;

- unemployment rate, which must be at least 110 per cent of the average for the territory concerned;

as measured over a three-year period; such measurement, however, may be a composite one and may include other factors.

- (c) assistance to promote adaptation of existing facilities³³ to new environmental requirements imposed by law and/or regulations which result in greater constraints and financial burden on firms, provided that the assistance:
- (i) is a one-time non-recurring measure; and
 - (ii) is limited to 20 per cent of the cost of adaptation; and
 - (iii) does not cover the cost of replacing and operating the assisted investment, which must be fully borne by firms; and
 - (iv) is directly linked to and proportionate to a firm's planned reduction of nuisances and pollution, and does not cover any manufacturing cost savings which may be achieved; and
 - (v) is available to all firms which can adopt the new equipment and/or production processes.

8.3 A subsidy programme for which the provisions of paragraph 2 are invoked shall be notified in advance of its implementation to the Committee in accordance with the provisions of Part VII. Any such notification shall be sufficiently precise to enable other Members to evaluate the consistency of the programme with the conditions and criteria provided for in the relevant provisions of paragraph 2. Members shall also provide the Committee with yearly updates of such notifications, in particular by supplying information on global expenditure for each programme, and on any modification of the programme. Other Members shall have the right to request information about individual cases of subsidization under a notified programme.³⁴

8.4 Upon request of a Member, the Secreta-

må overstige 85 prosent av gjennomsnittet for det aktuelle territorium;

- arbeidsledigheten, som ikke må være under 110 prosent av gjennomsnittet for det aktuelle territorium;

målt over en treårsperiode; en slik måling kan imidlertid også omfatte andre faktorer.

- c) støtte til å fremme tilpasningen av eksisterende anlegg³³ til nye lov- og/eller forskriftsfestede miljøkrav som fører til større forpliktelser og større økonomiske byrder for foretakene, forutsatt at støtten
- i) er et engangstiltak; og
 - ii) er begrenset til 20 prosent av tilpassningskostnadene; og
 - iii) ikke dekker kostnadene i forbindelse med utskiftning og drift av investeringen det er gitt støtte til, som i sin helhet må dekkes av foretakene; og
 - iv) er direkte knyttet til og står i forhold til et foretaks planlagte reduksjon av skadelig forurensning, og ikke dekker besparelse i forbindelse med framstillingskostnadene; og
 - v) tilbys alle foretak som kan ta i bruk det nye utstyret og/eller de nye produksjonsprosessene.

8.3 Et subsidieringsprogram der bestemmelsene i nr. 2 påberopes, skal meldes til Komiteen før programmets gjennomføring; i samsvar med bestemmelsene i del VII. Meldingen skal være så nøyaktig at de øvrige medlemmer kan vurdere om programmet er forenlig med vilkårene og kriteriene fastsatt i de relevante bestemmelser i nr. 2. Medlemmene skal også gi Komiteen en årlig oppdatering av meldingene, særlig ved å gi opplysninger om de totale utgifter for hvert enkelt program, samt om enhver endring i programmet. De øvrige medlemmer skal ha rett til å be om opplysninger om bestemte tilfeller av subsidiering innenfor rammen av et program det er gitt melding om.³⁴

8.4 På anmodning fra et medlem skal sekre-

³³ The term "existing facilities" means facilities which have been in operation for at least two years at the time when new environmental requirements are imposed.

³⁴ It is recognized that nothing in this notification provision requires the provision of confidential information, including confidential business information.

³³ Med «eksisterende anlegg» menes anlegg som når nye miljøkrav pålegges, har vært i drift i minst to år.

³⁴ Det erkjennes at det etter denne bestemmelse om melding ikke kreves fremleggelse av fortrolige opplysninger, herunder fortrolige forretningsopplysninger.

riat shall review a notification made pursuant to paragraph 3 and, where necessary, may require additional information from the subsidizing Member concerning the notified programme under review. The Secretariat shall report its findings to the Committee. The Committee shall, upon request, promptly review the findings of the Secretariat (or, if a review by the Secretariat has not been requested, the notification itself), with a view to determining whether the conditions and criteria laid down in paragraph 2 have not been met. The procedure provided for in this paragraph shall be completed at the latest at the first regular meeting of the Committee following the notification of a subsidy programme, provided that at least two months have elapsed between such notification and the regular meeting of the Committee. The review procedure described in this paragraph shall also apply, upon request, to substantial modifications of a programme notified in the yearly updates referred to in paragraph 3.

8.5 Upon the request of a Member, the determination by the Committee referred to in paragraph 4, or a failure by the Committee to make such a determination, as well as the violation, in individual cases, of the conditions set out in a notified programme, shall be submitted to binding arbitration. The arbitration body shall present its conclusions to the Members within 120 days from the date when the matter was referred to the arbitration body. Except as otherwise provided in this paragraph, the DSU shall apply to arbitrations conducted under this paragraph.

Article 9

Consultations and Authorized Remedies

9.1 If, in the course of implementation of a programme referred to in paragraph 2 of Article 8, notwithstanding the fact that the programme is consistent with the criteria laid down in that paragraph, a Member has reasons to believe that this programme has resulted in serious adverse effects to the domestic industry of that Member, such as to cause damage which would be difficult to repair, such Member may request consultations with the Member granting or maintaining the subsidy.

9.2 Upon request for consultations under paragraph 1, the Member granting or maintaining the subsidy programme in question shall enter into such consultations as quickly as possible. The purpose of the consultations shall be to clarify the facts of the situation and to arrive at a mutually acceptable solution.

9.3 If no mutually acceptable solution has

tariatet gjennomgå en melding gitt etter nr. 3, og kan om nødvendig kreve at medlemmet som gir subsidien, legger fram tilleggsopplysninger om programmet som gjennomgås. Sekretariatet skal underrette Komiteen om sine konklusjoner. Komiteen skal på anmodning umiddelbart gjennomgå Sekretariatets konklusjoner (eller selve meldingen dersom det ikke er bedt om at Sekretariatet foretar en gjennomgang), med sikte på å avgjøre om vilkårene og kriteriene i nr. 2 er oppfylt. Saksbehandlingen fastsatt i dette nr. skal avsluttes senest på det første ordinære møtet i Komiteen etter at det er gitt melding om subsidieringsprogrammet, forutsatt at det er gått minst to måneder mellom meldingen og det ordinære møtet i Komiteen. Prosedyren for gjennomgang beskrevet i dette nr. skal på anmodning anvendes også ved vesentlige programendringer det er gitt melding om i de årlige oppdateringer omhandlet i nr. 3.

8.5 På anmodning fra et medlem skal komitéavgjørelsen omhandlet i nr. 4, eller manglende avgjørelse fra Komiteens side, samt i enkelttilfeller overtredelse av vilkårene i et program det er gitt melding om, underlegges bindende voldgift. Voldgiftsorganet skal legge fram sine konklusjoner for medlemmene innen 120 dager etter den dag saken ble henvist til voldgiftsorganet. Med mindre annet er bestemt i dette nr., får DSU anvendelse på voldgift i henhold til dette nr.

Artikkel 9

Konsultasjoner og tillatte tiltak

9.1 Dersom et medlem under gjennomføringen av et program omhandlet i artikkel 8 nr. 2 har grunn til å tro at programmet selv om det er forenlig med kriteriene fastsatt i nevnte nr., har gitt alvorlige ugunstige virkninger i medlemmets innenlandske industri som kan forårsake en skade som vanskelig lar seg opprette, kan dette medlemmet be om konsultasjoner med medlemmet som gir eller opprettholder subsidien.

9.2 Når det blir bedt om konsultasjoner etter nr. 1, skal medlemmet som gir eller opprettholder det aktuelle subsidieringsprogram innlede konsultasjoner så raskt som mulig. Formålet med konsultasjonene skal være å kaste lys over de faktiske forhold og nå fram til en løsning begge parter kan godta.

9.3 Dersom det i konsultasjonene omhand-

been reached in consultations under paragraph 2 within 60 days of the request for such consultations, the requesting Member may refer the matter to the Committee.

9.4 Where a matter is referred to the Committee, the Committee shall immediately review the facts involved and the evidence of the effects referred to in paragraph 1. If the Committee determines that such effects exist, it may recommend to the subsidizing Member to modify this programme in such a way as to remove these effects. The Committee shall present its conclusions within 120 days from the date when the matter is referred to it under paragraph 3. In the event the recommendation is not followed within six months, the Committee shall authorize the requesting Member to take appropriate countermeasures commensurate with the nature and degree of the effects determined to exist.

PART V: COUNTERVAILING MEASURES

Article 10

Application of Article VI of GATT 1994³⁵

Members shall take all necessary steps to ensure that the imposition of a countervailing duty³⁵ on any product of the territory of any Member imported into the territory of another Member is in accordance with the provisions of Article VI of GATT 1994 and the terms of

³⁵ The provisions of Part II or III may be invoked in parallel with the provisions of Part V; however, with regard to the effects of a particular subsidy in the domestic market of the importing Member, only one form of relief (either a countervailing duty, if the requirements of Part V are met, or a countermeasure under Articles 4 or 7) shall be available. The provisions of Parts III and V shall not be invoked regarding measures considered non-actionable in accordance with the provisions of Part IV. However, measures referred to in paragraph 1(a) of Article 8 may be investigated in order to determine whether or not they are specific within the meaning of Article 2. In addition, in the case of a subsidy referred to in paragraph 2 of Article 8 conferred pursuant to a programme which has not been notified in accordance with paragraph 3 of Article 8, the provisions of Part III or V may be invoked, but such subsidy shall be treated as non-actionable if it is found to conform to the standards set forth in paragraph 2 of Article 8.

³⁶ The term "countervailing duty" shall be understood to mean a special duty levied for the purpose of offsetting any subsidy bestowed directly or indirectly upon the manufacture, production or export of any merchandise, as provided for in paragraph 3 of Article VI of GATT 1994.

let i nr. 2 ikke oppnås en løsning begge parter kan godta innen 60 dager etter anmodningen om konsultasjoner, kan medlemmet som har bedt om konsultasjoner henvide saken til Komiteen.

9.4 Når en sak henvises til Komiteen, skal Komiteen umiddelbart gjennomgå de faktiske forhold og bevisene for virkninger som omhandlet i nr. 1. Dersom Komiteen påviser slike virkninger, kan den anbefale at medlemmet som gir subsidien, endrer programmet på en slik måte at virkningene opphører. Komiteen skal legge fram sine konklusjoner innen 120 dager etter at den har fått saken forelagt etter nr. 3. Dersom anbefalingen ikke følges innen seks måneder, skal Komiteen gi medlemmet som har fremmet anmodningen, tillatelse til å treffe passende mottiltak som står i forhold til arten og graden av de virkninger som er påvist.

DEL V: UTJEVNINGSAVGIFTER

Artikkel 10

Anvendelse av artikkel VI i GATT 1994³⁵

Medlemmene skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at ileggelse av en utjevningsavgift³⁶ på en vare fra et medlems territorium som importeres til et annet medlems territorium, er i samsvar med bestemmelsene i artikkel VI i GATT 1994 og vilkårene i denne avtale.

³⁵ Bestemmelsene i del II eller III kan påberopes parallelt med bestemmelsene i del V; med hensyn til en spesiell subsidies virkning på importmedlemmets hjemmemarked kan det imidlertid benyttes bare en form for mottiltak (enten utjevningsavgift dersom kravene i del V er oppfylt, eller et mottiltak etter artikkel 4 eller 7). Bestemmelsene i del III og V skal ikke påberopes med hensyn til subsidier som det ikke kan treffes mottiltak mot i samsvar med bestemmelsene i del IV. Subsidier omhandlet i artikkel 8 nr. 1 bokstav a) kan imidlertid undersøkes med sikte på å fastslå om de er spesifikke som definert i artikkel 2. I tillegg kan bestemmelsene i del III eller V påberopes når det dreier seg om en subsidie omhandlet i artikkel 8 nr. 2 som er tilstått i henhold til et program det ikke er gitt melding om i samsvar med artikkel 8 nr. 3, men en slik subsidie skal behandles som en subsidie det ikke kan treffes mottiltak mot dersom en finner at den er i samsvar med standardene fastsatt i artikkel 8 nr. 2.

³⁶ Med «utjevningsavgift» menes en særlig avgift som pålegges for å oppveie en subsidie som direkte eller indirekte er gitt til framstilling, produksjon eller eksport av en vare, slik det er fastsatt i artikkel VI nr. 3 i GATT 1994.

this Agreement. Countervailing duties may only be imposed pursuant to investigations initiated³⁷ and conducted in accordance with the provisions of this Agreement and the Agreement on Agriculture.

Article 11

Initiation and Subsequent Investigation

11.1 Except as provided in paragraph 6, an investigation to determine the existence, degree and effect of any alleged subsidy shall be initiated upon a written application by or on behalf of the domestic industry.

11.2 An application under paragraph 1 shall include sufficient evidence of the existence of (a) a subsidy and, if possible, its amount, (b) injury within the meaning of Article VI of GATT 1994 as interpreted by this Agreement, and (c) a causal link between the subsidized imports and the alleged injury. Simple assertion, unsubstantiated by relevant evidence, cannot be considered sufficient to meet the requirements of this paragraph. The application shall contain such information as is reasonably available to the applicant on the following:

- (i) the identity of the applicant and a description of the volume and value of the domestic production of the like product by the applicant. Where a written application is made on behalf of the domestic industry, the application shall identify the industry on behalf of which the application is made by a list of all known domestic producers of the like product (or associations of domestic producers of the like product) and, to the extent possible, a description of the volume and value of domestic production of the like product accounted for by such producers;
- (ii) a complete description of the allegedly subsidized product, the names of the country or countries of origin or export in question, the identity of each known exporter or foreign producer and a list of known persons importing the product in question;
- (iii) evidence with regard to the existence, amount and nature of the subsidy in question;
- (iv) evidence that alleged injury to a domestic industry is caused by subsidized imports

Utjevningssavgifter kan ilegges bare etter undersøkelse som er igangsatt³⁷ og gjennomført i samsvar med bestemmelsene i denne avtale og i jordbruksavtalen.

Artikkel 11

Igangsetting og påfølgende undersøkelse

11.1 Med forbehold for bestemmelsene i nr. 6 skal en undersøkelse for å avgjøre om en angivelig subsidie foreligger, samt subsidiens grad og virkning, vanligvis igangsettes etter skriftlig søknad fra eller på vegne av den innenlandske industrien.

11.2 En søknad etter nr. 1 skal inneholde tilstrekkelig bevis for at det foreligger a) en subsidie og om mulig dens størrelse, b) skade som definert i artikkel VI i GATT 1994 slik den fortolkes ved denne avtale, og c) en årsaksammenheng mellom den subsidierte importen og den angivelige skaden. En påstand som ikke underbygges av relevant bevis, kan ikke anses som tilstrekkelig til å oppfylle kravene i dette nr. Søknaden skal inneholde de opplysninger søkeren med rimelighet kan forventes å ha til rådighet om følgende punkter:

- (i) søkerens identitet og vedkommendes beskrivelse av volumet og verdien av innenlandsk produksjon av tilsvarende vare. Når en skriftlig søknad legges fram på vegne av den innenlandske industrien, skal det framgå av søknaden hvilken industri søknaden legges fram på vegne av, ved en liste over alle kjente innenlandske produsenter av den tilsvarende vare (eller sammenslutninger av innenlandske produsenter av den tilsvarende vare) og, i den grad det er mulig, en beskrivelse av det volum og den verdi disse produsenter representerer av den innenlandske produksjonen av tilsvarende vare;
- (ii) en fullstendig beskrivelse av den vare som sies å være subsidiert, navn på det eller de aktuelle opprinnelsesland eller eksportland, identiteten til hver kjent eksportør eller utenlandsk produsent og en liste over personer som vites å importere den aktuelle varen,
- (iii) bevis på at den aktuelle subsidie foreligger, og på subsidiens størrelse og art,
- (iv) bevis på at den angivelige skaden på en innenlandsk industri forårsakes av subsidiert

³⁷ The term "initiated" as used hereinafter means procedural action by which a Member formally commences an investigation as provided in Article 11.

³⁷ Med uttrykket «igangsette» menes i denne avtale det formelle skritt et medlem tar når det innleder en undersøkelse som fastsatt i artikkel 11.

through the effects of the subsidies; this evidence includes information on the evolution of the volume of the allegedly subsidized imports, the effect of these imports on prices of the like product in the domestic market and the consequent impact of the imports on the domestic industry, as demonstrated by relevant factors and indices having a bearing on the state of the domestic industry, such as those listed in paragraphs 2 and 4 of Article 15.

11.3 The authorities shall review the accuracy and adequacy of the evidence provided in the application to determine whether the evidence is sufficient to justify the initiation of an investigation.

11.4 An investigation shall not be initiated pursuant to paragraph 1 unless the authorities have determined, on the basis of an examination of the degree of support for, or opposition to, the application expressed³⁸ by domestic producers of the like product, that the application has been made by or on behalf of the domestic industry.³⁹ The application shall be considered to have been made "by or on behalf of the domestic industry" if it is supported by those domestic producers whose collective output constitutes more than 50 per cent of the total production of the like product produced by that portion of the domestic industry expressing either support for or opposition to the application. However, no investigation shall be initiated when domestic producers expressly supporting the application account for less than 25 per cent of total production of the like product produced by the domestic industry.

11.5 The authorities shall avoid, unless a decision has been made to initiate an investigation, any publicizing of the application for the initiation of an investigation.

11.6 If, in special circumstances, the authorities concerned decide to initiate an investigation without having received a written application by or on behalf of a domestic industry for the initiation of such investigation, they shall proceed only if they have sufficient evidence of the existence of a subsidy, injury

import gjennom subsidienes virkninger; bevisene omfatter opplysning om hvilken utvikling som har funnet sted med hensyn til mengden av den angivelig subsidierte import, virkningene av importen på den tilsvarende vares priser i hjemmemarkedet og den innvirkning importen dermed har på den innenlandske industri, slik det framgår av de relevante faktorer og indekser som har betydning for situasjonen i den innenlandske industrien, som dem som er oppført i artikkel 15 nr. 2 og 4.

11.3 Myndighetene skal se på om det bevismateriale som er lagt fram med søknaden, er korrekt og dekkende, slik at de kan avgjøre om det er tilstrekkelig til at det er berettiget å igangsette en undersøkelse.

11.4 Det skal ikke igangsettes en undersøkelse i samsvar med nr. 1 dersom myndighetene ikke har fastslått, på grunnlag av en undersøkelse av hvor stor støtte til eller motstand mot søknaden innenlandske produsenter av den tilsvarende vare har gitt uttrykk for,³⁸ at søknaden er lagt fram av eller på vegne av den innenlandske industrien.³⁹ Søknaden skal betraktes som lagt fram «av eller på vegne av den innenlandske industrien» dersom den støttes av innenlandske produsenter hvis samlede produksjon representerer mer enn 50 prosent av den totale produksjon av den tilsvarende vare produsert av den del av den innenlandske industrien som uttrykker støtte til eller motstand mot søknaden. Det skal imidlertid ikke igangsettes noen undersøkelse når de innenlandske produsenter som uttrykkelig støtter søknaden, representerer mindre enn 25 prosent av den totale produksjonen av den tilsvarende vare produsert av den innenlandske industrien.

11.5 Med mindre det er truffet beslutning om å igangsette en undersøkelse, skal myndighetene unngå å gjøre kjent en søknad om slik igangsetting.

11.6 Dersom vedkommende myndighet under særlige omstendigheter bestemmer seg for å igangsette en undersøkelse uten å ha mottatt en skriftlig søknad av eller på vegne av en innenlandsk industri om slik igangsetting, skal de gå videre med undersøkelsen dersom de har tilstrekkelig bevis for at det foreligger en sub-

³⁸ In the case of fragmented industries involving an exceptionally large number of producers, authorities may determine support and opposition by using statistically valid sampling techniques.

³⁹ Members are aware that in the territory of certain Members employees of domestic producers of the like product or representatives of those employees may make or support an application for an investigation under paragraph 1.

³⁸ Når det dreier seg om næringer som har et uvanlig høyt antall produsenter, kan myndighetene fastslå i hvilken grad det foreligger støtte og motstand ved hjelp av statistisk gyldige utvalgsmetoder.

³⁹ Medlemmene er oppmerksomme på at ansatte hos produsenter av den tilsvarende vare eller representanter for disse ansatte på visse medlemmers territorium kan framlegge eller støtte en søknad om undersøkelse etter nr. 1.

and causal link, as described in paragraph 2, to justify the initiation of an investigation.

11.7 The evidence of both subsidy and injury shall be considered simultaneously (a) in the decision whether or not to initiate an investigation and (b) thereafter, during the course of the investigation, starting on a date not later than the earliest date on which in accordance with the provisions of this Agreement provisional measures may be applied.

11.8 In cases where products are not imported directly from the country of origin but are exported to the importing Member from an intermediate country, the provisions of this Agreement shall be fully applicable and the transaction or transactions shall, for the purposes of this Agreement, be regarded as having taken place between the country of origin and the importing Member.

11.9 An application under paragraph 1 shall be rejected and an investigation shall be terminated promptly as soon as the authorities concerned are satisfied that there is not sufficient evidence of either subsidization or of injury to justify proceeding with the case. There shall be immediate termination in cases where the amount of a subsidy is *de minimis*, or where the volume of subsidized imports, actual or potential, or the injury, is negligible. For the purpose of this paragraph, the amount of the subsidy shall be considered to be *de minimis* if the subsidy is less than 1 per cent *ad valorem*.

11.10 An investigation shall not hinder the procedures of customs clearance.

11.11 Investigations shall, except in special circumstances, be concluded within one year, and in no case more than 18 months, after their initiation.

Article 12 Evidence

12.1 Interested Members and all interested parties in a countervailing duty investigation shall be given notice of the information which the authorities require and ample opportunity to present in writing all evidence which they consider relevant in respect of the investigation in question.

12.1.1 Exporters, foreign producers or interested Members receiving questionnaires used in a countervailing duty investigation shall be given at least 30 days for reply.⁴⁰ Due consi-

⁴⁰ As a general rule, the time-limit for exporters shall be counted from the date of receipt of the questionnaire, which for this purpose shall be deemed to have been received one week from the date on which it was sent to the respondent or

sidie, skade og et årsaksforhold slik det er beskrevet i nr. 2, som berettiger igangsetting av en undersøkelse.

11.7 Bevisene for at det foreligger både subsidie og skade skal gjennomgås samtidig a) ved avgjørelsen om hvorvidt det skal igangsettes en undersøkelse og b) deretter mens undersøkelsen, med begynnelse senest på det tidligste tidspunkt for anvendelse av midlertidige tiltak i henhold til bestemmelsene i denne avtale.

11.8 I tilfeller der varen ikke importeres direkte fra opprinnelseslandet, men eksporteres til importmedlemmet fra et tredjeland, kommer bestemmelsene i denne avtale fullt ut til anvendelse og transaksjonen eller transaksjonene skal for denne avtales formål betraktes som om de har funnet sted mellom opprinnelseslandet og importmedlemmet.

11.9 Vedkommende myndighet skal avvise en søknad etter nr. 1 og umiddelbart avslutte en undersøkelse straks den har forvisset seg om at det ikke foreligger tilstrekkelig bevis for subsidiering eller skade til at det er berettiget å gå videre med saken. Undersøkelsen skal avsluttes umiddelbart når subsidiebeløpet er *de minimis* eller når den aktuelle eller potensielle mengde subsidiert import, eller skaden, er ubetydelig. I henhold til dette nr. skal subsidiebeløpet betraktes som *de minimis* dersom subsidien er under 1 prosent *ad valorem*.

11.10 En undersøkelse skal ikke være til hinder for at det foretas tollklarering.

11.11 Med mindre det foreligger særlige omstendigheter, skal undersøkelsene være avsluttet i løpet av ett år, og i alle tilfeller innen 18 måneder etter at de er igangsatt.

Artikkel 12 Bevis

12.1 Berørte medlemmer og alle berørte parter i en undersøkelse om utjevningsavgifter skal ha melding om hvilke opplysninger myndighetene krever og rikelig mulighet til å legge fram skriftlig alt det bevismateriale de mener er relevant i forbindelse med undersøkelsen.

12.1.1 Eksportører, utenlandske produsenter eller berørte medlemmer som mottar et spørreskjema i en undersøkelse om utjevningsavgifter, skal ha minst 30 dagers svarfrist.⁴⁰ Det

⁴⁰ Som regel skal eksportørens frist regnes fra den dag spørreskjemaet er mottatt, og den betraktes for dette formål som mottatt en uke etter den dato den ble sendt til mottakeren eller oversendt eksportmedlemmets diplomatiske representant

deration should be given to any request for an extension of the 30-day period and, upon cause shown, such an extension should be granted whenever practicable.

12.1.2 Subject to the requirement to protect confidential information, evidence presented in writing by one interested Member or interested party shall be made available promptly to other interested Members or interested parties participating in the investigation.

12.1.3 As soon as an investigation has been initiated, the authorities shall provide the full text of the written application received under paragraph 1 of Article 11 to the known exporters⁴¹ and to the authorities of the exporting Member and shall make it available, upon request, to other interested parties involved. Due regard shall be paid to the protection of confidential information, as provided for in paragraph 4.

12.2. Interested Members and interested parties also shall have the right, upon justification, to present information orally. Where such information is provided orally, the interested Members and interested parties subsequently shall be required to reduce such submissions to writing. Any decision of the investigating authorities can only be based on such information and arguments as were on the written record of this authority and which were available to interested Members and interested parties participating in the investigation, due account having been given to the need to protect confidential information.

12.3 The authorities shall whenever practicable provide timely opportunities for all interested Members and interested parties to see all information that is relevant to the presentation of their cases, that is not confidential as defined in paragraph 4, and that is used by the authorities in a countervailing duty investigation, and to prepare presentations on the basis of this information.

transmitted to the appropriate diplomatic representatives of the exporting Member or, in the case of a separate customs territory Member of the WTO, an official representative of the exporting territory.

⁴¹ It being understood that where the number of exporters involved is particularly high, the full text of the application should instead be provided only to the authorities of the exporting Member or to the relevant trade association who then should forward copies to the exporters concerned.

skal tas behørig hensyn til enhver anmodning om en forlengelse av fristen på 30 dager og en slik forlengelse skal, med utgangspunkt i den anførte begrunnelse, gis når det er praktisk mulig.

12.1.2 Med forbehold for kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger skal bevis som er lagt fram skriftlig av et berørt medlem eller en berørt part, umiddelbart stilles til rådighet for andre berørte medlemmer eller berørte parter som deltar i undersøkelsen.

12.1.3 Straks en undersøkelse er igangsatt skal myndighetene sørge for at de eksportører som er kjent,⁴¹ samt eksportmedlemmets myndigheter får den fullstendige teksten til den skriftlige søknaden, i.l.t. artikkel 11, nr. 1 og på anmodning stille den til rådighet for andre berørte parter. Det skal tas behørig hensyn til at fortrolige opplysninger skal beskyttes, i samsvarende med nr. 4.

12.2. Berørte medlemmer og berørte parter skal også ha rett til, etter at begrunnelse er gitt, å legge fram opplysninger muntlig. Når opplysningene gis muntlig, skal de berørte medlemmer og berørte parter gi dem skriftlig i ettertid. En beslutning truffet av granskningsmyndigheten kan baseres bare på skriftlige opplysninger og argumenter i myndighetenes dokumentasjon, som er stilt til rådighet for de berørte medlemmer og berørte parter som har deltatt i undersøkelsen, idet det er tatt behørig hensyn til at fortrolige opplysninger må beskyttes.

12.3 Når det er praktisk mulig skal myndighetene sørge for at alle berørte medlemmer og berørte parter i tide gis anledning til å se alle opplysninger som er av betydning for presentasjonen av deres sak, som ikke er fortrolige i henhold til nr. 4 og som benyttes av myndighetene i undersøkelsen om utjevningssavgifter, samt å forberede sin presentasjon på grunnlag av disse opplysningene.

eller, når det dreier seg om et eget tollområde som er medlem av WTO, en offisiell representant for eksportterritoriet.

⁴¹ Dette må forstås slik at når det dreier seg om svært mange eksportører, gis den fullstendige søknadsteksten bare til eksportmedlemmets myndigheter eller til den relevante handelsorganisasjon, som så sørger for at de berørte eksportører får kopi.

12.4 Any information which is by nature confidential (for example, because its disclosure would be of significant competitive advantage to a competitor or because its disclosure would have a significantly adverse effect upon a person supplying the information or upon a person from whom the supplier acquired the information), or which is provided on a confidential basis by parties to an investigation shall, upon good cause shown, be treated as such by the authorities. Such information shall not be disclosed without specific permission of the party submitting it.⁴²

12.4.1 The authorities shall require interested Members or interested parties providing confidential information to furnish non-confidential summaries thereof. These summaries shall be in sufficient detail to permit a reasonable understanding of the substance of the information submitted in confidence. In exceptional circumstances, such Members or parties may indicate that such information is not susceptible of summary. In such exceptional circumstances, a statement of the reasons why summarization is not possible must be provided.

12.4.2 If the authorities find that a request for confidentiality is not warranted and if the supplier of the information is either unwilling to make the information public or to authorize its disclosure in generalized or summary form, the authorities may disregard such information unless it can be demonstrated to their satisfaction from appropriate sources that the information is correct.⁴³

12.5 Except in circumstances provided for in paragraph 7, the authorities shall during the course of an investigation satisfy themselves as to the accuracy of the information supplied by interested Members or interested parties upon which their findings are based.

12.6 The investigating authorities may carry out investigations in the territory of other Members as required, provided that they have

12.4 Enhver opplysning som etter sin art er fortrolig (for eksempel fordi en slik opplysning dersom den ble kjent, ville innebære en betydelig konkurransefordel for en konkurrent eller være svært ugunstig for den som har gitt opplysningen eller for den vedkommende har fått opplysningen fra), eller som partene i en undersøkelse har framskaffet på fortrolig grunnlag skal, når tilstrekkelig begrunnelse er gitt, gis fortrolig behandling av myndighetene. En opplysning skal ikke gjøres kjent uten særskilt tillatelse fra den part som har gitt opplysningen.⁴²

12.4.1 Myndighetene skal kreve at berørte medlemmer eller berørte parter som gir fortrolige opplysninger, leverer et ikke-fortrolig sammendrag av opplysningene. Sammendraget skal være så detaljert at det gir en rimelig forståelse av de fortrolige opplysningenes innhold. Dersom særlige forhold tilsier det, kan disse medlemmer eller parter anføre at det ikke lar seg gjøre å gi et sammendrag. Under slike særlige forhold må det gis en redegjørelse for grunnene til at dette ikke er mulig.

12.4.2 Dersom myndighetene finner at en anmodning om fortrolig behandling ikke er berettiget og den som har gitt opplysningene ikke er villig til å offentliggjøre dem eller gi tillatelse til at de gjøres kjent i generelle eller sammenfattede vendinger, kan myndighetene se bort fra disse opplysningene, med mindre det fra egnede kilder på overbevisende måte kan godtgjøres at opplysningene er korrekte.⁴³

12.5 Med mindre det foreligger omstendigheter som omhandlet i nr. 7, skal myndighetene under undersøkelsen forvisse seg om at de opplysninger de baserer sine konklusjoner på, som er lagt fram av de berørte medlemmer eller de berørte parter, er korrekte.

12.6 Granskningsmyndigheten kan foreta undersøkelser på andre medlemmers territorium når det er nødvendig, forutsatt at de i god

⁴² Members are aware that in the territory of certain Members disclosure pursuant to a narrowly drawn protective order may be required.

⁴³ Members agree that requests for confidentiality should not be arbitrarily rejected. Members further agree that the investigating authority may request the waiving of confidentiality only regarding information relevant to the proceedings.

⁴² Medlemmene er oppmerksom på at det på bestemte medlemmers territorium kan forlanges strenge sikkerhetsbestemmelser for at opplysninger gis.

⁴³ Medlemmene er enige om at anmodninger om fortrolighet ikke bør avvises på vilkårlig måte. Medlemmene er også enige om at granskningsmyndigheten kan anmode om unntak fra fortrolig behandling bare for opplysninger som har betydning for saken.

notified in good time the Member in question and unless that Member objects to the investigation. Further, the investigating authorities may carry out investigations on the premises of a firm and may examine the records of a firm if (a) the firm so agrees and (b) the Member in question is notified and does not object. The procedures set forth in Annex VI shall apply to investigations on the premises of a firm. Subject to the requirement to protect confidential information, the authorities shall make the results of any such investigations available, or shall provide disclosure thereof pursuant to paragraph 8, to the firms to which they pertain and may make such results available to the applicants.

12.7 In cases in which any interested Member or interested party refuses access to, or otherwise does not provide, necessary information within a reasonable period or significantly impedes the investigation, preliminary and final determinations, affirmative or negative, may be made on the basis of the facts available.

12.8 The authorities shall, before a final determination is made, inform all interested Members and interested parties of the essential facts under consideration which form the basis for the decision whether to apply definitive measures. Such disclosure should take place in sufficient time for the parties to defend their interests.

12.9 For the purposes of this Agreement, "interested parties" shall include:

- (i) an exporter or foreign producer or the importer of a product subject to investigation, or a trade or business association a majority of the members of which are producers, exporters or importers of such product; and
- (ii) a producer of the like product in the importing Member or a trade and business association a majority of the members of which produce the like product in the territory of the importing Member.

This list shall not preclude Members from allowing domestic or foreign parties other than those mentioned above to be included as interested parties.

12.10 The authorities shall provide opportunities for industrial users of the product under investigation, and for representative consumer organizations in cases where the product is commonly sold at the retail level, to provide information which is relevant to the investigation regarding subsidization, injury and causality.

12.11 The authorities shall take due account of any difficulties experienced by inter-

tid har underrettet det medlem det gjelder og medlemmet ikke gjør innvendinger mot undersøkelsen. Granskningsmyndigheten kan videre foreta undersøkelser i et foretaks lokaler og kan gå gjennom foretakets arkiver dersom a) foretaket gir sitt samtykke og b) det medlem det gjelder er underrettet og ikke gjør innvendinger. Framgangsmåtene angitt i vedlegg VI får anvendelse ved undersøkelser i et foretaks lokaler. Med forbehold for kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger skal myndighetene stille resultatet av undersøkelsene til rådighet for de berørte foretak, eller sørge for at de blir gjort kjent for dem i samsvar med nr. 8, og kan stille resultatene til rådighet for søkerne.

12.7 I de tilfeller der et berørt medlem eller en berørt part nekter adgang til eller på annen måte unnlater å gi nødvendige opplysninger innen rimelig tid, eller vanskeliggjør undersøkelsen i betydelig grad, kan foreløpige og endelige avgjørelser, positive eller negative, treffes på grunnlag av de opplysninger som foreligger.

12.8 Myndighetene skal før det treffes en endelig avgjørelse informere alle berørte medlemmer eller berørte parter om de vesentlige fakta som er til vurdering og som danner grunnlaget for en beslutning om å anvende endelige tiltak. Partene bør motta denne informasjonen i så god tid at de kan ivareta sine interesser.

12.9 I denne avtale omfatter «berørte parter»:

- (i) en eksportør, utenlandsk produsent eller importør av en vare som skal undersøkes, eller en handelsorganisasjon eller bransjeorganisasjon der flertallet av medlemmene produserer, eksporterer eller importerer en slik vare, og
- (ii) en produsent av tilsvarende vare hos importmedlemmet, eller en handelsorganisasjon eller bransjeorganisasjon der flertallet av medlemmene produserer tilsvarende vare på importmedlemmets territorium.

Denne listen er ikke til hinder for at medlemmene kan tillate at andre innenlandske eller utenlandske parter enn dem som er angitt ovenfor, regnes som berørte parter.

12.10 Myndighetene skal gi industri som anvender varen som undersøkes, samt representative forbrukerorganisasjoner i de tilfeller der varen vanligvis selges på detaljistnivå, anledning til å legge fram opplysninger som er relevante for undersøkelsen, om subsidiering, skade og årsaksforhold.

12.11 Myndighetene skal ta behørig hensyn til at de berørte parter, særlig små foretak,

ested parties, in particular small companies, in supplying information requested, and shall provide any assistance practicable.

12.12 The procedures set out above are not intended to prevent the authorities of a Member from proceeding expeditiously with regard to initiating an investigation, reaching preliminary or final determinations, whether affirmative or negative, or from applying provisional or final measures, in accordance with relevant provisions of this Agreement.

Article 13 Consultations

13.1 As soon as possible after an application under Article 11 is accepted, and in any event before the initiation of any investigation, Members the products of which may be subject to such investigation shall be invited for consultations with the aim of clarifying the situation as to the matters referred to in paragraph 2 of Article 11 and arriving at a mutually agreed solution.

13.2 Furthermore, throughout the period of investigation, Members the products of which are the subject of the investigation shall be afforded a reasonable opportunity to continue consultations, with a view to clarifying the factual situation and to arriving at a mutually agreed solution.⁴⁴

13.3 Without prejudice to the obligation to afford reasonable opportunity for consultation, these provisions regarding consultations are not intended to prevent the authorities of a Member from proceeding expeditiously with regard to initiating the investigation, reaching preliminary or final determinations, whether affirmative or negative, or from applying provisional or final measures, in accordance with the provisions of this Agreement.

13.4 The Member which intends to initiate any investigation or is conducting such an investigation shall permit, upon request, the Member or Members the products of which are subject to such investigation access to non-confidential evidence, including the non-confidential summary of confidential data being used for initiating or conducting the investigation.

⁴⁴ It is particularly important, in accordance with the provisions of this paragraph, that no affirmative determination whether preliminary or final be made without reasonable opportunity for consultations having been given. Such consultations may establish the basis for proceeding under the provisions of Part II, III or X.

kan få vanskeligheter med å skaffe de opplysninger det bes om, og skal bistå dem i den grad det lar seg gjøre.

12.12 Framgangsmåtene fastsatt ovenfor skal ikke være til hinder for at et medlems myndigheter raskt igangsetter en undersøkelse, treffer foreløpige eller endelige avgjørelser, positive eller negative, eller anvender midlertidige eller endelige tiltak, i samsvar med de aktuelle bestemmelser i denne avtale.

Artikkel 13 Konsultasjoner

13.1 Så snart som mulig etter at en søknad framlagt etter artikkel 11 er godtatt, og i alle tilfeller før det igangsettes en undersøkelse, skal medlemmer hvis varer kan bli gjenstand for en undersøkelse, bes om konsultasjoner med sikte på å avklare situasjonen med hensyn til spørsmålene omhandlet i artikkel 11 nr. 2 og å komme fram til en omforent løsning.

13.2 Medlemmer hvis varer er gjenstand for en undersøkelse, skal mens undersøkelsen pågår også gis rimelig anledning til å fortsette konsultasjonene med sikte på å avklare de faktiske forhold og å komme fram til en omforent løsning.⁴⁴

13.3 Med forbehold for plikten til å gi rimelig anledning til konsultasjoner skal disse bestemmelser om konsultasjoner ikke være til hinder for at et medlems myndigheter raskt igangsetter en undersøkelse, treffer foreløpige eller endelige avgjørelser, positive eller negative, eller anvender midlertidige eller endelige tiltak i samsvar med bestemmelsene i denne avtale.

13.4 Et medlem som har til hensikt å igangsette en undersøkelse eller som er i gang med en slik undersøkelse, skal på anmodning gi det eller de medlemmer hvis varer er gjenstand for undersøkelsen, tilgang til bevismateriale som ikke er fortrolig, herunder ikke- fortrolig sammendrag av fortrolige opplysninger som er benyttet i forbindelse med igangsetting eller gjennomføring av undersøkelsen.

⁴⁴ I samsvar med bestemmelsene i dette nr. er det spesielt viktig at det ikke treffes noen positiv avgjørelse, enten den er midlertidig eller endelig, uten at det gis rimelig anledning til konsultasjoner. Slike konsultasjoner kan utgjøre grunnlaget for den videre prosedyre etter bestemmelsene i del II, III eller X.

*Article 14**Calculation of the Amount of a Subsidy in Terms of the Benefit to the Recipient*

For the purpose of Part V, any method used by the investigating authority to calculate the benefit to the recipient conferred pursuant to paragraph 1 of Article 1 shall be provided for in the national legislation or implementing regulations of the Member concerned and its application to each particular case shall be transparent and adequately explained. Furthermore, any such method shall be consistent with the following guidelines:

- (a) government provision of equity capital shall not be considered as conferring a benefit, unless the investment decision can be regarded as inconsistent with the usual investment practice (including for the provision of risk capital) of private investors in the territory of that Member;
- (b) a loan by a government shall not be considered as conferring a benefit, unless there is a difference between the amount that the firm receiving the loan pays on the government loan and the amount the firm would pay on a comparable commercial loan which the firm could actually obtain on the market. In this case the benefit shall be the difference between these two amounts;
- (c) a loan guarantee by a government shall not be considered as conferring a benefit, unless there is a difference between the amount that the firm receiving the guarantee pays on a loan guaranteed by the government and the amount that the firm would pay on a comparable commercial loan absent the government guarantee. In this case the benefit shall be the difference between these two amounts adjusted for any differences in fees;
- (d) the provision of goods or services or purchase of goods by a government shall not be considered as conferring a benefit unless the provision is made for less than adequate remuneration, or the purchase is made for more than adequate remuneration. The adequacy of remuneration shall be determined in relation to prevailing market conditions for the good or service in question in the country of provision or purchase (including price, quality, availability, marketability, transportation and other conditions of purchase or sale).

*Article 15**Determination of Injury*⁴⁵

15.1 A determination of injury for purposes of Article VI of GATT 1994 shall be based on

⁴⁵ Under this Agreement the term "injury" shall, unless otherwise specified, be taken to mean ma-

*Artikkel 14**Beregning av et subsidiebeløp ut fra den fordel det innebærer for mottaker*

Etter del V skal granskningsmyndighetens metode for beregning av den fordel mottakeren gis i henhold til artikkel 1 nr. 1, være fastsatt i det aktuelle medlems nasjonale lovgivning eller gjennomføringsbestemmelser, og anvendelsen skal i hvert enkelt tilfelle skje med åpenhet og være tilstrekkelig forklart. Metoden skal i tillegg være forenlig med følgende retningslinjer:

- a) Offentlig innskudd av egenkapital anses ikke å gi en fordel, med mindre beslutningen om investering kan betraktes som uforenlig med den praksis som er vanlig (herunder i forbindelse med tilførsel av risikokapital) blant private investorer på medlemmets territorium.
- b) Lån fra det offentlige anses ikke å gi en fordel, med mindre det er en differanse mellom det beløp foretaket som mottar lånet, betaler for et lån fra det offentlige og hva det måtte ha betalt for et sammenlignbart kommersielt lån det kunne fått i markedet. I et slikt tilfelle skal fordelene være differansen mellom de to beløpene.
- c) En lånegaranti fra det offentlige anses ikke å gi en fordel, med mindre det er en differanse mellom det beløp foretaket som mottar garantien, betaler for et lån med garanti fra det offentlige og hva det måtte ha betalt for et sammenlignbart lån uten garanti fra det offentlige. I et slikt tilfelle skal fordelene være differansen mellom de to beløpene, justert for gebyrforskjeller.
- d) Varelevering, tjenesteytelse eller varekjøp som foretas av det offentlige, anses ikke å gi en fordel med mindre leveringen skjer til underpris eller kjøpet skjer til overpris. Riktig pris bestemmes ut fra markedsvilkårene for den aktuelle vare eller tjeneste i landet der leveringen, ytelsen eller kjøpet finner sted (herunder pris, kvalitet, tilgjengelighet, handelsverdi, transport og andre kjøps- eller salgsvilkår).

*Artikkel 15**Påvisning av skade*⁴⁵

15.1 Etter artikkel VI i GATT 1994 skal påvisning av skade være basert på positivt bevis

⁴⁵ Med mindre annet er angitt, menes i denne avtale med «skade» en betydelig skade påført en in-

positive evidence and involve an objective examination of both (a) the volume of the subsidized imports and the effect of the subsidized imports on prices in the domestic market for like products⁴³ and (b) the consequent impact of these imports on the domestic producers of such products.

15.2 With regard to the volume of the subsidized imports, the investigating authorities shall consider whether there has been a significant increase in subsidized imports, either in absolute terms or relative to production or consumption in the importing Member. With regard to the effect of the subsidized imports on prices, the investigating authorities shall consider whether there has been a significant price undercutting by the subsidized imports as compared with the price of a like product of the importing Member, or whether the effect of such imports is otherwise to depress prices to a significant degree or to prevent price increases, which otherwise would have occurred, to a significant degree. No one or several of these factors can necessarily give decisive guidance.

15.3 Where imports of a product from more than one country are simultaneously subject to countervailing duty investigations, the investigating authorities may cumulatively assess the effects of such imports only if they determine that (a) the amount of subsidization established in relation to the imports from each country is more than *de minimis* as defined in paragraph 9 of Article 11 and the volume of imports from each country is not negligible and (b) a cumulative assessment of the effects of the imports is appropriate in light of the conditions of competition between the imported products and the conditions of competition between the imported products and the like domestic product.

15.4 The examination of the impact of the subsidized imports on the domestic industry shall include an evaluation of all relevant economic factors and indices having a bearing on the state of the industry, including actual and potential decline in output, sales, market share, profits, productivity, return on investments,

material injury to a domestic industry, threat of material injury to a domestic industry or material retardation of the establishment of such an industry and shall be interpreted in accordance with the provisions of this Article.

⁴³ Throughout this Agreement the term "like product" ("produit similaire") shall be interpreted to mean a product which is identical, i.e. alike in all respects to the product under consideration, or in the absence of such a product, another product which, although not alike in all respects, has characteristics closely resembling those of the product under consideration.

og omfatte en objektiv undersøkelse av både a) mengden subsidiert import og dens innvirkning på prisene i hjemmemarkedet for tilsvarende varer⁴⁶ og b) importens virkninger for de innenlandske produsenter av slike varer.

15.2 Med hensyn til mengden subsidiert import skal granskningsmyndigheten vurdere om det har funnet sted en betydelig økning av den subsidierte importen, enten absolutt eller i forhold til importmedlemmets produksjon eller forbruk. Når det gjelder den subsidierte importens innvirkning på prisene, skal granskningsmyndigheten vurdere om det har vært en betydelig nedgang i prisene på den subsidierte importen sammenlignet med prisen på importmedlemmets tilsvarende vare eller om virkningen av slik import på annen måte bidrar til å presse prisene nedover i betydelig grad eller i betydelig grad forhindrer en prisøkning som ellers ville ha funnet sted. Ingen av disse faktorene utgjør, verken hver for seg eller flere sammen, nødvendigvis et avgjørende vurderingsgrunnlag.

15.3 Når import av en vare fra mer enn ett land er gjenstand for samtidige undersøkelser om utjevningsavgifter, kan granskningsmyndigheten vurdere virkningene av importen kumulativt bare dersom de avgjør at a) subsidiebeløpet som er fastsatt i forbindelse med importen fra det enkelte land, er mer enn *de minimis* slik det er definert artikkel 11 nr. 9 og mengden import fra det enkelte land ikke er ubetydelig og b) det er riktig å vurdere virkningene av importen kumulativt i lys av vilkårene for konkurranse mellom de importerte varer og vilkårene for konkurranse mellom de importerte varer og tilsvarende innenlandske vare.

15.4 Undersøkelsen av den subsidierte importens innvirkning på den innenlandske industrien skal inneholde en vurdering av alle relevante økonomiske faktorer og indekser som innvirker på industriens stilling, slik som faktisk og mulig nedgang i produksjon, salg, markedsandel, fortjeneste, produktivitet, av-

nenlandsk næring, en trussel om betydelig skade på en innenlandsk næring eller en betydelig forsinkelse i opprettelsen av en slik næring, og uttrykket skal tolkes i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel.

⁴⁶ I denne avtale menes med «tilsvarende vare» («like product») en vare som er identisk, dvs. på alle måter lik den vare som er gjenstand for undersøkelse eller, dersom en slik vare ikke finnes, en annen vare som, selv om den ikke er lik på alle måter, har egenskaper som ligner svært på egenskapene ved den vare som er gjenstand for undersøkelse.

or utilization of capacity; factors affecting domestic prices; actual and potential negative effects on cash flow, inventories, employment, wages, growth, ability to raise capital or investments and, in the case of agriculture, whether there has been an increased burden on government support programmes. This list is not exhaustive, nor can one or several of these factors necessarily give decisive guidance.

15.5 It must be demonstrated that the subsidized imports are, through the effects⁴⁷ of subsidies, causing injury within the meaning of this Agreement. The demonstration of a causal relationship between the subsidized imports and the injury to the domestic industry shall be based on an examination of all relevant evidence before the authorities. The authorities shall also examine any known factors other than the subsidized imports which at the same time are injuring the domestic industry, and the injuries caused by these other factors must not be attributed to the subsidized imports. Factors which may be relevant in this respect include, *inter alia*, the volumes and prices of non-subsidized imports of the product in question, contraction in demand or changes in the patterns of consumption, trade restrictive practices of and competition between the foreign and domestic producers, developments in technology and the export performance and productivity of the domestic industry.

15.6 The effect of the subsidized imports shall be assessed in relation to the domestic production of the like product when available data permit the separate identification of that production on the basis of such criteria as the production process, producers' sales and profits. If such separate identification of that production is not possible, the effects of the subsidized imports shall be assessed by the examination of the production of the narrowest group or range of products, which includes the like product, for which the necessary information can be provided.

15.7 A determination of a threat of material injury shall be based on facts and not merely on allegation, conjecture or remote possibility. The change in circumstances which would create a situation in which the subsidy would cause injury must be clearly foreseen and imminent. In making a determination regarding the existence of a threat of material injury, the investigating authorities should consider, *inter alia*, such factors as:

(i) nature of the subsidy or subsidies in ques-

kastning på investeringer eller utnyttelse av kapasitet; faktorer som påvirker innenlandske priser; faktiske og mulige negative virkninger på kontantstrøm, lagerbeholdning, sysselsetting, lønninger, vekst, evne til å skaffe kapital eller investeringer og, når det gjelder jordbruket, hvorvidt det har vært økt belastning på de offentlige støtteordninger. Listen er ikke uttømmende, og en eller flere av disse faktorer utgjør heller ikke nødvendigvis et avgjørende vurderingsgrunnlag.

15.5 Det må påvises at den subsidierte importen gjennom virkningen av subsidien⁴⁷ forårsaker skade som definert i denne avtale. Påvisning av et årsaksforhold mellom subsidiert import og skade på innenlandsk industri skal være basert på en gjennomgåelse av alt relevant bevismateriale myndighetene har til rådighet. Myndighetene skal også se på alle andre kjente faktorer utover den subsidierte importen som på samme tid er til skade for den innenlandske industrien, og skader framkalt som en følge av disse andre faktorer må ikke tilskrives den subsidierte importen. Relevante faktorer i denne forbindelse kan blant annet være mengde og pris ved ikkesubsidiert import av den aktuelle varen, nedgang i etterspørselen eller endret forbruksmønster, utenlandske og innenlandske produsenters restriktive handelspraksis og konkurranse dem imellom, den teknologiske utvikling og den innenlandske industriens eksportresultater og produktivitet.

15.6 Virkningen av den subsidierte importen skal fastsettes i forhold til innenlandsk produksjon av tilsvarende vare når tilgjengelige data gjør det mulig å foreta en atskilt identifisering av denne produksjonen uttrykt ved kriterier som produksjonsprosess, produsentenes salg og fortjeneste. Dersom det ikke lar seg gjøre å identifisere den innenlandske produksjonen, skal virkningene av den subsidierte importen fastsettes ved å se på produksjonen i den minste varegruppe eller det minste vareutvalg omfattende tilsvarende vare der de nødvendige opplysninger kan skaffes til veie.

15.7 En påvisning av fare for betydelig skade skal baseres på fakta og ikke bare på påstander, gjetninger eller fjerne muligheter. En endring av situasjonen som vil føre til at subsidien forårsaker skade, må være klart forventet og umiddelbart forestående. Når granskningsmyndigheten skal avgjøre om det er fare for betydelig skade, bør blant annet følgende faktorer vurderes:

(i) den eller de aktuelle subsidiers art og de

⁴⁷ As set forth in paragraphs 2 and 4.

⁴⁷ Som angitt i nr. 2 og 4.

- tion and the trade effects likely to arise therefrom;
- (ii) a significant rate of increase of subsidized imports into the domestic market indicating the likelihood of substantially increased importation;
 - (iii) sufficient freely disposable, or an imminent, substantial increase in, capacity of the exporter indicating the likelihood of substantially increased subsidized exports to the importing Member's market, taking into account the availability of other export markets to absorb any additional exports;
 - (iv) whether imports are entering at prices that will have a significant depressing or suppressing effect on domestic prices, and would likely increase demand for further imports; and
 - (v) inventories of the product being investigated.

No one of these factors by itself can necessarily give decisive guidance but the totality of the factors considered must lead to the conclusion that further subsidized exports are imminent and that, unless protective action is taken, material injury would occur.

15.8 With respect to cases where injury is threatened by subsidized imports, the application of countervailing measures shall be considered and decided with special care.

Article 16

Definition of Domestic Industry

16.1 For the purposes of this Agreement, the term "domestic industry" shall, except as provided in paragraph 2, be interpreted as referring to the domestic producers as a whole of the like products or to those of them whose collective output of the products constitutes a major proportion of the total domestic production of those products, except that when producers are related⁴⁸ to the exporters or im-

⁴⁸ For the purpose of this paragraph, producers shall be deemed to be related to exporters or importers only if (a) one of them directly or indirectly controls the other; or (b) both of them are directly or indirectly controlled by a third person; or (c) together they directly or indirectly control a third person, provided that there are grounds for believing or suspecting that the effect of the relationship is such as to cause the producer concerned to behave differently from non-related producers. For the purpose of this paragraph, one shall be deemed to control another when the former is legally or operationally in a position to exercise restraint or direction over the latter.

- virkinger subsidiene eller subsidiene sannsynligvis vil få for handelen,
- (ii) en betydelig stigning i den subsidierte importen i hjemmemarkedet som tilkjenne gir at en betydelig økning i importen er sannsynlig,
 - (iii) tilstrekkelig ledig kapasitet fra eksportørens side, eller en kapasitet som med det aller nærmeste vil øke vesentlig, tilkjenne gir at en vesentlig økning i subsidiert eksport til markedet hos importmedlemmet er sannsynlig, samtidig som det tas hensyn til at det finnes andre eksportmarkeder som kan absorbere en eventuell økning av eksporten,
 - (iv) hvorvidt importen finner sted til priser som vil gi et betydelig prispress oppover eller nedover innenlands, og som sannsynligvis vil føre til økt etterspørsel etter ny import, og
 - (v) lagerbeholdninger av varen som er gjenstand for undersøkelse.

Ingen av disse faktorene utgjør i seg selv nødvendigvis et avgjørende vurderingsgrunnlag, men samlet må de føre til den konklusjon at ny subsidiert eksport er umiddelbart forestående og at betydelig skade vil oppstå med mindre det treffes mottiltak.

15.8 I tilfeller der det er fare for at den subsidierte importen kan forårsake skade, skal det utvises særlig varsomhet ved vurdering av og beslutning om anvendelse av utjevningsavgifter.

Artikkel 16

Definisjon av innenlandsk industri.

16.1 Med unntak av bestemmelsene i nr. 2 skal i denne avtale uttrykket «innenlandsk industri» forstås slik at det omfatter samtlige innenlandske produsenter av tilsvarende varer eller de innenlandske produsenter hvis samlede produksjon av varene utgjør størstedelen av den totale innenlandske produksjon av disse varer; når produsenter har tilknytning til⁴⁸ eksportørene eller importørene eller selv er im-

⁴⁸ I henhold til dette nr. anses produsenter å ha tilknytning til eksportørene eller importørene bare dersom a) den ene direkte eller indirekte kontrollerer den annen; b) begge direkte eller indirekte kontrolleres av tredjemann; c) de sammen direkte eller indirekte kontrollerer tredjemann, forutsatt at det er grunn til å tro eller ha mistanke om at tilknytningen gjør at den aktuelle produsent opptrer på en annen måte enn produsenter som ikke har en slik tilknytning. I henhold til dette nr. anses den ene å kontrollere den annen når vedkommende rettslig eller faktisk er i en slik stilling at han kan pålegge den annen begrensninger, eller styre den annen.

porters or are themselves importers of the allegedly subsidized product or a like product from other countries, the term "domestic industry" may be interpreted as referring to the rest of the producers.

16.2. In exceptional circumstances, the territory of a Member may, for the production in question, be divided into two or more competitive markets and the producers within each market may be regarded as a separate industry if (a) the producers within such market sell all or almost all of their production of the product in question in that market, and (b) the demand in that market is not to any substantial degree supplied by producers of the product in question located elsewhere in the territory. In such circumstances, injury may be found to exist even where a major portion of the total domestic industry is not injured, provided there is a concentration of subsidized imports into such an isolated market and provided further that the subsidized imports are causing injury to the producers of all or almost all of the production within such market.

16.3 When the domestic industry has been interpreted as referring to the producers in a certain area, i.e. a market as defined in paragraph 2, countervailing duties shall be levied only on the products in question consigned for final consumption to that area. When the constitutional law of the importing Member does not permit the levying of countervailing duties on such a basis, the importing Member may levy the countervailing duties without limitation only if (a) the exporters shall have been given an opportunity to cease exporting at subsidized prices to the area concerned or otherwise give assurances pursuant to Article 18, and adequate assurances in this regard have not been promptly given, and (b) such duties cannot be levied only on products of specific producers which supply the area in question.

16.4 Where two or more countries have reached under the provisions of paragraph 8(a) of Article XXIV of GATT 1994 such a level of integration that they have the characteristics of a single, unified market, the industry in the entire area of integration shall be taken to be the domestic industry referred to in paragraphs 1 and 2.

16.5 The provisions of paragraph 6 of Article 15 shall be applicable to this Article.

Article 17 Provisional Measures

17.1 Provisional measures may be applied only if:

- (a) an investigation has been initiated in accordance with the provisions of Article 11,

portører av den angivelig subsidierte vare eller en tilsvarende vare fra andre land, kan imidlertid «innenlandsk industri» fortolkes slik at det menes de øvrige produsenter.

16.2. Dersom særlige forhold tilsier det, kan et medlems territorium med hensyn til den aktuelle produksjon inndeles i to eller flere konkurrerende markeder og produsentene i hver marked kan anses som atskilte industrier dersom a) produsentene i et slikt marked selger hele eller nesten hele sin produksjon av vedkommende vare på dette markedet og b) etterspørselen på dette markedet ikke i vesentlig grad dekkes av produsenter av vedkommende vare som er beliggende et annet sted på territoriet. Under slike omstendigheter kan skade anses å foreligge også når en større del av den totale innenlandske industrien ikke skades, forutsatt at det er en konsentrasjon av subsidiert import på et slikt isolert marked og den subsidierte importen forårsaker skade for produsentene av hele eller nesten hele produksjonen i et slikt marked.

16.3 Når det med «innenlandsk industri» menes produsenter i et bestemt område, dvs. et marked som definert i nr. 2, skal utjevningsavgifter innkreves bare for varer som sendes til dette området med sikte på endelig forbruk. Når det etter importmedlemets forfatningsregler ikke kan innkreves utjevningsavgifter på et slikt grunnlag, kan importmedlemmet innkreve utjevningsavgifter uten begrensning bare dersom a) eksportøren er gitt mulighet til å innstille eksporten til subsidierte priser til det aktuelle området eller gir tilsagn i henhold til artikkel 18, og det ikke umiddelbart gis tilstrekkelig tilsagn for dette formål, og dersom b) slike avgifter ikke kan innkreves bare for varer fra bestemte produsenter som leverer til det aktuelle området.

16.4 Når to eller flere land i henhold til bestemmelsene i artikkel XXIV nr. 8 bokstav a) i GATT 1994 har nådd et slikt integrasjonsnivå at de har karakter av et felles, samlet marked, skal industrien i hele det integrerte området regnes som innenlandsk industri som nevnt i nr. 1 og 2.

16.5 Bestemmelsene i artikkel 15 nr. 6 får anvendelse på denne artikkel.

Artikkel 17 Midlertidige tiltak

17.1 Midlertidige tiltak kan anvendes bare dersom

- a) det er igangsatt en undersøkelse i samsvar med bestemmelsene i artikkel 11, en mel-

a public notice has been given to that effect and interested Members and interested parties have been given adequate opportunities to submit information and make comments;

- (b) a preliminary affirmative determination has been made that a subsidy exists and that there is injury to a domestic industry caused by subsidized imports; and
- (c) the authorities concerned judge such measures necessary to prevent injury being caused during the investigation.

17.2 Provisional measures may take the form of provisional countervailing duties guaranteed by cash deposits or bonds equal to the amount of the provisionally calculated amount of subsidization.

17.3 Provisional measures shall not be applied sooner than 60 days from the date of initiation of the investigation.

17.4 The application of provisional measures shall be limited to as short a period as possible, not exceeding four months.

17.5 The relevant provisions of Article 19 shall be followed in the application of provisional measures.

Article 18 Undertakings

18.1 Proceedings may⁴⁹ be suspended or terminated without the imposition of provisional measures or countervailing duties upon receipt of satisfactory voluntary undertakings under which:

- (a) the government of the exporting Member agrees to eliminate or limit the subsidy or take other measures concerning its effects; or
- (b) the exporter agrees to revise its prices so that the investigating authorities are satisfied that the injurious effect of the subsidy is eliminated. Price increases under such undertakings shall not be higher than necessary to eliminate the amount of the subsidy. It is desirable that the price increases be less than the amount of the subsidy if such increases would be adequate to remove the injury to the domestic industry.

18.2 Undertakings shall not be sought or accepted unless the authorities of the importing Member have made a preliminary affir-

ding om dette er kunngjort og de berørte medlemmer og de berørte parter har fått tilstrekkelig mulighet til å legge fram opplysninger og komme med merknader,

- b) det er truffet en foreløpig avgjørelse om at det foreligger en subsidie og at den subsidierte importen påfører eller truer med å påføre en innenlandsk industri skade, og
- c) vedkommende myndighet finner at slike tiltak er nødvendige for å forhindre at det oppstår skade mens undersøkelsen pågår.

17.2 Midlertidige tiltak kan treffes i form av midlertidige utjevningsavgifter som garanteres ved deponering av kontanter eller gjeldsbrev tilsvarende det foreløpig beregnede subsidiebeløpet.

17.3 Midlertidige tiltak skal ikke anvendes før 60 dager etter den dag undersøkelsen ble igangsatt.

17.4 Midlertidige tiltak skal ikke anvendes lenger enn høyst nødvendig, og ikke ut over fire måneder.

17.5 De relevante bestemmelser i artikkel 19 skal følges ved anvendelse av midlertidige tiltak.

Artikkel 18 Pristilsagn

18.1 Saksbehandlingen kan⁴⁹ stilles i bero eller avsluttes uten midlertidige tiltak eller utjevningsavgifter dersom det mottas tilfredsstillende tilsagn på frivillig grunnlag, der

- a) eksportmedlemmets regjering samtykker i å avskaffe eller begrense subsidien eller treffe andre forholdsregler med hensyn til dens virkninger, eller
- b) eksportøren samtykker i å endre sine priser slik at granskningsmyndigheten blir overbevist om at subsidien ikke lenger har noen skadelig virkning. En prisøkning som finner sted i henhold til slike tilsagn, skal ikke være større enn det som er nødvendig for å kompensere for subsidiebeløpet. Det er ønskelig at prisøkningen er mindre enn subsidiebeløpet dersom det er tilstrekkelig til at den innenlandske industrien ikke påføres skade.

18.2 Tilsagn skal ikke søkes oppnådd og ikke godtas med mindre myndighetene hos importmedlemmet har truffet en midlertidig av-

⁴⁹ The word "may" shall not be interpreted to allow the simultaneous continuation of proceedings with the implementation of undertakings, except as provided in paragraph 4.

⁴⁹ Ordet «kan» skal ikke tolkes slik at det er tillatt å gå videre med saksbehandlingen samtidig som tilsagnene iverksettes, unntatt i tilfellene fastsatt i nr. 4.

mative determination of subsidization and injury caused by such subsidization and, in case of undertakings from exporters, have obtained the consent of the exporting Member.

18.3 Undertakings offered need not be accepted if the authorities of the importing Member consider their acceptance impractical, for example if the number of actual or potential exporters is too great, or for other reasons, including reasons of general policy. Should the case arise and where practicable, the authorities shall provide to the exporter the reasons which have led them to consider acceptance of an undertaking as inappropriate, and shall, to the extent possible, give the exporter an opportunity to make comments thereon.

18.4 If an undertaking is accepted, the investigation of subsidization and injury shall nevertheless be completed if the exporting Member so desires or the importing Member so decides. In such a case, if a negative determination of subsidization or injury is made, the undertaking shall automatically lapse, except in cases where such a determination is due in large part to the existence of an undertaking. In such cases, the authorities concerned may require that an undertaking be maintained for a reasonable period consistent with the provisions of this Agreement. In the event that an affirmative determination of subsidization and injury is made, the undertaking shall continue consistent with its terms and the provisions of this Agreement.

18.5 Price undertakings may be suggested by the authorities of the importing Member, but no exporter shall be forced to enter into such undertakings. The fact that governments or exporters do not offer such undertakings, or do not accept an invitation to do so, shall in no way prejudice the consideration of the case. However, the authorities are free to determine that a threat of injury is more likely to be realized if the subsidized imports continue.

18.6 Authorities of an importing Member may require any government or exporter from whom an undertaking has been accepted to provide periodically information relevant to the fulfilment of such an undertaking, and to permit verification of pertinent data. In case of violation of an undertaking, the authorities of the importing Member may take, under this Agreement in conformity with its provisions, expeditious actions which may constitute immediate application of provisional measures using the best information available. In such cases, definitive duties may be levied in accordance with this Agreement on products entered for consumption not more than 90 days before the application of such provisional me-

gjørelse om at det foreligger en subsidie og skade som følge av subsidien, og ved tilsagn fra eksportørene har fått samtykke fra eksportmedlemmet.

18.3 Et tilsagn behøver ikke godtas dersom importmedlemmets myndigheter mener at en slik godtakelse ikke er realistisk, for eksempel fordi antall eksportører er eller blir for høyt, eller av andre årsaker, også politiske. I et slikt tilfelle skal myndighetene, når det er praktisk mulig, sørge for at eksportøren får vite hvorfor de mener det ikke er hensiktsmessig å godta et tilsagn, og skal om mulig gi eksportøren anledning til å komme med sine merknader.

18.4 Selv om et tilsagn godtas, skal undersøkelsen om hvorvidt det foreligger subsidie og skade, fullføres dersom eksportmedlemmet ønsker det eller importmedlemmet beslutter det. I et slikt tilfelle skal tilsagnet automatisk bortfalle dersom det treffes avgjørelse om at det ikke foreligger subsidie eller skade, unntatt når en slik avgjørelse langt på vei er truffet fordi det foreligger et tilsagn. I slike tilfeller kan vedkommende myndigheter kreve at tilsagnet opprettholdes i et rimelig tidsrom i samsvar med bestemmelsene i denne avtale. Dersom det treffes en avgjørelse om at det foreligger subsidie og skade, skal tilsagnet fortsatt gjelde i samsvar med vilkårene for tilsagnet og bestemmelsene i denne avtale.

18.5 Importmedlemmets myndigheter kan foreslå pristilsagn, men ingen eksportør skal tvinges til å godta slike tilsagn. Det faktum at en regjering eller en eksportør ikke tilbyr et slikt tilsagn, eller ikke følger en oppfordring om å gjøre det, skal ikke på noen måte innvirke på behandlingen av saken. Det står imidlertid myndighetene fritt å avgjøre at det er større sannsynlighet for at faren for skade blir virkelighet dersom den subsidierte importen fortsetter.

18.6 Et importmedlems myndigheter kan kreve at enhver regjering eller eksportør hvis tilsagn er godtatt, gir jevnlig opplysninger om oppfyllelsen av tilsagnene og tillater kontroll av de aktuelle data. Ved tilsagnsbrudd kan importmedlemmets myndigheter i henhold til denne avtale og i samsvar med dens bestemmelser raskt treffe forholdsregler som kan bestå i umiddelbar anvendelse av midlertidige tiltak på grunnlag av de opplysninger som foreligger. I slike tilfeller kan endelige avgifter innkreves i samsvar med denne avtale for varer importert for konsum høyst 90 dager før anvendelsen av det midlertidige tiltak, bortsett fra at en slik avgift med tilbakevirkende kraft ikke skal få anvendelse på import som er

asures, except that any such retroactive assessment shall not apply to imports entered before the violation of the undertaking.

Article 19

Imposition and Collection of Countervailing Duties

19.1 If, after reasonable efforts have been made to complete consultations, a Member makes a final determination of the existence and amount of the subsidy and that, through the effects of the subsidy, the subsidized imports are causing injury, it may impose a countervailing duty in accordance with the provisions of this Article unless the subsidy or subsidies are withdrawn.

19.2 The decision whether or not to impose a countervailing duty in cases where all requirements for the imposition have been fulfilled, and the decision whether the amount of the countervailing duty to be imposed shall be the full amount of the subsidy or less, are decisions to be made by the authorities of the importing Member. It is desirable that the imposition should be permissive in the territory of all Members, that the duty should be less than the total amount of the subsidy if such lesser duty would be adequate to remove the injury to the domestic industry, and that procedures should be established which would allow the authorities concerned to take due account of representations made by domestic interested parties⁵⁰ whose interests might be adversely affected by the imposition of a countervailing duty.

19.3 When a countervailing duty is imposed in respect of any product, such countervailing duty shall be levied, in the appropriate amounts in each case, on a non-discriminatory basis on imports of such product from all sources found to be subsidized and causing injury, except as to imports from those sources which have renounced any subsidies in question or from which undertakings under the terms of this Agreement have been accepted. Any exporter whose exports are subject to a definitive countervailing duty but who was not actually investigated for reasons other than a refusal to cooperate, shall be entitled to an expedited review in order that the investigating authorities promptly establish an individual countervailing duty rate for that exporter.

19.4 No countervailing duty shall be levied⁵¹ on any imported product in excess of the

kommet inn før tilsagnsbruddet.

Artikkel 19

Ileggelse og innkreving av utjevningsavgifter

19.1 Dersom et medlem etter at det er gjort rimelige bestrebelser på å fullføre konsultasjonene, treffer en endelig avgjørelse om at det foreligger en subsidie og subsidiebeløpet og om at den subsidierte importen forårsaker skade på grunn av subsidien, kan det ilegge en utjevningavgift i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel med mindre subsidien eller subsidiene trekkes tilbake.

19.2 Beslutning om hvorvidt en utjevningavgift skal ilegges i tilfeller der alle krav til slik avgift er oppfylt, og beslutning om hvorvidt utjevningavgiften skal tilsvare hele subsidiebeløpet eller være lavere, er beslutninger importmedlemmets myndigheter treffer. Det er ønskelig at innføring av avgiften er valgfri på samtlige medlemmers territorium, at avgiften er lavere enn det totale subsidiebeløpet dersom en slik lavere avgift er tilstrekkelig til at den innenlandske industrien ikke påføres skade, og at det fastsettes en prosedyre som gjør det mulig for vedkommende myndighet å ta hensyn til synspunktene til innenlandske berørte parter⁵⁰ hvis interesser kan bli skadelidende dersom det ilegges utjevningavgift.

19.3 Når det er ilagt en utjevningavgift for en vare, skal avgiften innkreves med passende beløp i hvert enkelt tilfelle på et ikkediskriminerende grunnlag ved import av slike varer uansett kilde, når det er fastslått at importen er subsidiert og at den forårsaker skade, med unntak av import fra kilder som har gitt avkall på de aktuelle subsidier eller hvis tilsagn etter denne avtale er godtatt. Enhver eksportør hvis eksport ilegges en endelig utjevningavgift, men som av andre årsaker enn at han ikke ønsker å samarbeide ikke har vært gjenstand for undersøkelse, skal ha rett til en rask gjennomgang av sin sak, slik at granskningsmyndigheten i løpet av kort tid kan fastsette en egen avgiftssats for ham.

19.4 Det skal ikke innkreves⁵¹ en utjevningavgift for en importert vare ut over det

⁵⁰ For the purpose of this paragraph, the term "domestic interested parties" shall include consumers and industrial users of the imported product subject to investigation.

⁵¹ As used in this Agreement "levy" shall mean the definitive or final legal assessment or collection of a duty or tax.

⁵⁰ I henhold til dette nr. skal uttrykket «innenlandske berørte parter» omfatte forbrukere og industribrukere av den importerte vare som er gjenstand for undersøkelse.

⁵¹ I denne avtale menes med «innkreve» den endelige avregning eller innkassering av en avgift eller skatt.

amount of the subsidy found to exist, calculated in terms of subsidization per unit of the subsidized and exported product.

subsidiebeløp som er fastslått, beregnet per enhet av den subsidierte og eksporterte varen.

Article 20
Retroactivity

20.1 Provisional measures and countervailing duties shall only be applied to products which enter for consumption after the time when the decision under paragraph 1 of Article 17 and paragraph 1 of Article 19, respectively, enters into force, subject to the exceptions set out in this Article.

20.2 Where a final determination of injury (but not of a threat thereof or of a material retardation of the establishment of an industry) is made or, in the case of a final determination of a threat of injury, where the effect of the subsidized imports would, in the absence of the provisional measures, have led to a determination of injury, countervailing duties may be levied retroactively for the period for which provisional measures, if any, have been applied.

20.3 If the definitive countervailing duty is higher than the amount guaranteed by the cash deposit or bond, the difference shall not be collected. If the definitive duty is less than the amount guaranteed by the cash deposit or bond, the excess amount shall be reimbursed or the bond released in an expeditious manner.

20.4 Except as provided in paragraph 2, where a determination of threat of injury or material retardation is made (but no injury has yet occurred) a definitive countervailing duty may be imposed only from the date of the determination of threat of injury or material retardation, and any cash deposit made during the period of the application of provisional measures shall be refunded and any bonds released in an expeditious manner.

20.5 Where a final determination is negative, any cash deposit made during the period of the application of provisional measures shall be refunded and any bonds released in an expeditious manner.

20.6 In critical circumstances where for the subsidized product in question the authorities find that injury which is difficult to repair is caused by massive imports in a relatively short period of a product benefiting from subsidies paid or bestowed inconsistently with the provisions of GATT 1994 and of this Agreement and where it is deemed necessary, in order to preclude the recurrence of such injury, to assess countervailing duties retroactively on those imports, the definitive countervailing duties may be assessed on imports which were ente-

Artikkel 20
Tilbakevirkende kraft

20.1 Midlertidige tiltak og utjevningsavgifter skal anvendes bare på varer som importeres for konsum etter den dag beslutningen truffet i samsvar med henholdsvis artikkel 17 nr. 1 og artikkel 19 nr. 1 trer i kraft, med de unntak som er angitt i denne artikkel.

20.2 Når det treffes en endelig avgjørelse om skade (men ikke fare for skade eller betydelig forsinkelse i opprettelsen av et foretak) eller dersom det treffes en endelig avgjørelse om fare for skade, når virkningene av den subsidierte importen er slik at det ville blitt truffet en avgjørelse om skade om det ikke var truffet midlertidige tiltak, kan det innkreves utjevningsavgifter med tilbakevirkende kraft for det tidsrom de eventuelle midlertidige tiltak har vært anvendt.

20.3 Dersom den endelige utjevningsavgiften er høyere enn det beløp som er garantert ved deponering av kontanter eller ved gjeldsbrev, skal differansen ikke innkreves. Dersom den endelige avgiften er lavere enn det beløp som er garantert ved deponering av kontanter eller gjeldsbrev, skal umiddelbart det overskytende beløp tilbakebetales eller gjeldsbrevet frigis.

20.4 Med forbehold for bestemmelsen i nr. 2 kan en endelig utjevningsavgift når det treffes en avgjørelse om fare for skade eller betydelig forsinkelse (men ingen skade ennå er skjedd), ilegges bare fra det tidspunkt da avgjørelsen om fare for skade eller betydelig forsinkelse ble truffet, og umiddelbart skal enhver deponering av kontanter foretatt mens midlertidige tiltak har vært anvendt, tilbakebetales og ethvert gjeldsbrev frigis.

20.5 Når en endelige avgjørelse er negativ, skal umiddelbart enhver deponering av kontanter foretatt mens midlertidige tiltak har vært anvendt, tilbakebetales og ethvert gjeldsbrev frigis.

20.6 I kritiske situasjoner, når myndighetene finner at omfattende import i et relativt kort tidsrom av en vare som drar fordel av subsidier utbetalt eller gitt på en måte som ikke er forenlig med bestemmelsene i GATT 1994 og denne avtale, med hensyn til den aktuelle subsidierte vare har forårsaket skade som er vanskelig å avhjelpe, og når det anses nødvendig å innkreve utjevningsavgifter for slik import med tilbakevirkende kraft for å forhindre at skaden skjer på nytt, kan de endelige utjevningsavgiftene innkreves for varer

red for consumption not more than 90 days prior to the date of application of provisional measures.

Article 21

Duration and Review of Countervailing Duties and Undertakings

21.1 A countervailing duty shall remain in force only as long as and to the extent necessary to counteract subsidization which is causing injury.

21.2 The authorities shall review the need for the continued imposition of the duty, where warranted, on their own initiative or, provided that a reasonable period of time has elapsed since the imposition of the definitive countervailing duty, upon request by any interested party which submits positive information substantiating the need for a review. Interested parties shall have the right to request the authorities to examine whether the continued imposition of the duty is necessary to offset subsidization, whether the injury would be likely to continue or recur if the duty were removed or varied, or both. If, as a result of the review under this paragraph, the authorities determine that the countervailing duty is no longer warranted, it shall be terminated immediately.

21.3 Notwithstanding the provisions of paragraphs 1 and 2, any definitive countervailing duty shall be terminated on a date not later than five years from its imposition (or from the date of the most recent review under paragraph 2 if that review has covered both subsidization and injury, or under this paragraph), unless the authorities determine, in a review initiated before that date on their own initiative or upon a duly substantiated request made by or on behalf of the domestic industry within a reasonable period of time prior to that date, that the expiry of the duty would be likely to lead to continuation or recurrence of subsidization and injury.⁵² The duty may remain in force pending the outcome of such a review.

21.4 The provisions of Article 12 regarding evidence and procedure shall apply to any review carried out under this Article. Any such review shall be carried out expeditiously and shall normally be concluded within 12 months of the date of initiation of the review.

21.5 The provisions of this Article shall apply *mutatis mutandis* to undertakings accepted under Article 18.

⁵² When the amount of the countervailing duty is assessed on a retrospective basis, a finding in the most recent assessment proceeding that no duty is to be levied shall not by itself require the authorities to terminate the definitive duty.

importert for konsum høyst 90 dager før gjennomføringen av de midlertidige tiltak.

Artikkel 21

Utjevningsavgiftenes og tilsagnenes varighet – ny gjennomgang

21.1 En utjevningsavgift skal gjelde bare så lenge og i den grad det er nødvendig for å motvirke subsidiering som forårsaker skade.

21.2 Når det er grunn til det skal myndighetene, av eget tiltak eller, forutsatt at en viss tid er gått fra den endelige utjevningsavgiften ble ilagt, på anmodning fra enhver berørt part som legger fram opplysninger som viser at en gjennomgang er nødvendig, undersøke om det er nødvendig å opprettholde avgiften. De berørte parter skal ha rett til å be myndighetene undersøke om det er nødvendig å opprettholde avgiften for å motvirke subsidien, og om det er sannsynlig at skaden fortsatt vil bestå eller vil oppstå på nytt dersom avgiften oppheves eller endres, eller begge deler. Dersom myndighetene etter å ha foretatt en gjennomgang i samsvar med dette nr. finner at utjevningsavgiften ikke lenger er berettiget, skal avgiften oppheves umiddelbart.

21.3 Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 1 og 2 skal en endelig utjevningsavgift oppheves senest fem år etter den dag den ble ilagt (eller etter den dag siste gjennomgang ble foretatt i samsvar med nr. 2 dersom gjennomgangen gjaldt både subsidie og skade, eller i samsvar med dette nr.), med mindre myndighetene ved en gjennomgang igangsatt før den dato av eget tiltak eller på behørig begrunnet anmodning fra eller på vegne av den innenlandske industrien i rimelig tid før nevnte dato, avgjør at en opphevelse av avgiften sannsynligvis vil føre til at subsidien og skaden består eller oppstår på nytt.⁵² Avgiften kan anvendes til resultatene av gjennomgangen foreligger.

21.4 Bestemmelsene i artikkel 12 om bevis og prosedyre skal gjelde for enhver gjennomgang som foretas etter denne artikkel. En slik gjennomgang skal gjennomføres raskt, og skal vanligvis avsluttes innen 12 måneder etter at den ble igangsatt.

21.5 Bestemmelsene i denne artikkel skal gjelde på tilsvarende måte for tilsagn som er godtatt etter artikkel 18.

⁵² Når utjevningsavgiftsbeløpet fastsettes med tilbakevirkende kraft og en under den siste fastsettelsen kommer til at det ikke skal avkreves noen avgift, skal dette ikke i seg selv innebære et krav til myndighetene om å oppheve den endelige avgiften.

*Article 22**Public Notice and Explanation of Determinations*

22.1 When the authorities are satisfied that there is sufficient evidence to justify the initiation of an investigation pursuant to Article 11, the Member or Members the products of which are subject to such investigation and other interested parties known to the investigating authorities to have an interest therein shall be notified and a public notice shall be given.

22.2 A public notice of the initiation of an investigation shall contain, or otherwise make available through a separate report⁵³, adequate information on the following:

- (i) the name of the exporting country or countries and the product involved;
- (ii) the date of initiation of the investigation;
- (iii) a description of the subsidy practice or practices to be investigated;
- (iv) a summary of the factors on which the allegation of injury is based;
- (v) the address to which representations by interested Members and interested parties should be directed; and
- (vi) the time-limits allowed to interested Members and interested parties for making their views known.

22.3 Public notice shall be given of any preliminary or final determination, whether affirmative or negative, of any decision to accept an undertaking pursuant to Article 18, of the termination of such an undertaking, and of the termination of a definitive countervailing duty. Each such notice shall set forth, or otherwise make available through a separate report, in sufficient detail the findings and conclusions reached on all issues of fact and law considered material by the investigating authorities. All such notices and reports shall be forwarded to the Member or Members the products of which are subject to such determination or undertaking and to other interested parties known to have an interest therein.

22.4 A public notice of the imposition of provisional measures shall set forth, or otherwise make available through a separate report, sufficiently detailed explanations for the preliminary determinations on the existence of a subsidy and injury and shall refer to the matters of fact and law which have

⁵³ Where authorities provide information and explanations under the provisions of this Article in a separate report, they shall ensure that such report is readily available to the public.

*Artikkel 22**Offentlig kunngjøring og redegjørelse om avgjørelser*

22.1 Når myndighetene har forvisset seg om at det foreligger tilstrekkelig bevis til at det er berettiget å igangsette en undersøkelse i henhold til artikkel 11, skal dette meddeles det medlem eller de medlemmer hvis varer er gjenstand for en slik undersøkelse, samt andre berørte parter som granskningsmyndigheten vet har interesse i saken, og kunngjøres i en melding.

22.2 En offentlig kunngjøring om igangsetting av en undersøkelse skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport⁵³ tilstrekkelige opplysninger om:

- a) navnet på eksportlandet eller -landene og den aktuelle vare;
- b) hvilken dato undersøkelsen igangsettes;
- c) en beskrivelse av den subsidiepraksis som skal undersøkes;
- d) et sammendrag av de faktorer påstanden om skade er basert på;
- e) hvilken adresse de berørte medlemmer og berørte parter skal rette sine henvendelser til; og
- f) hvilke frister de berørte medlemmer og de berørte parter har for å legge fram sitt syn.

22.3 Det skal gis offentlig kunngjøring om enhver foreløpig eller endelig avgjørelse, enten den er positiv eller negativ, om enhver beslutning om å godta et tilsagn i henhold til artikkel 18, om at tilsagnet ikke lenger har gyldighet, og om at en endelig utjevningsavgift oppheves. En slik kunngjøring skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport tilstrekkelig detaljerte opplysninger om de påvisninger og konklusjoner man er kommet fram til i alle rettslige og faktiske spørsmål som granskningsmyndigheten mener er av betydning. Alle kunngjøringer og rapporter skal oversendes det medlem eller de medlemmer hvis vare det skal treffes avgjørelse eller gis tilsagn for, og til andre berørte parter man vet har en interesse i saken.

22.4 a) En offentlig kunngjøring om at det pålegges midlertidige tiltak skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport tilstrekkelig detaljert redegjørelse om foreløpige avgjørelser om at det foreligger en subsidie og skade, og skal vise til de rettslige og faktiske spørsmål som har

⁵³ Når myndighetene gir opplysninger og redegjørelse etter bestemmelsene i denne artikkel i en egen rapport, skal de sørge for at rapporten er lett tilgjengelig for allmennheten.

led to arguments being accepted or rejected. Such a notice or report shall, due regard being paid to the requirement for the protection of confidential information, contain in particular:

- (i) the names of the suppliers or, when this is impracticable, the supplying countries involved;
- (ii) a description of the product which is sufficient for customs purposes;
- (iii) the amount of subsidy established and the basis on which the existence of a subsidy has been determined;
- (iv) considerations relevant to the injury determination as set out in Article 15;
- (v) the main reasons leading to the determination.

22.5 A public notice of conclusion or suspension of an investigation in the case of an affirmative determination providing for the imposition of a definitive duty or the acceptance of an undertaking shall contain, or otherwise make available through a separate report, all relevant information on the matters of fact and law and reasons which have led to the imposition of final measures or the acceptance of an undertaking, due regard being paid to the requirement for the protection of confidential information. In particular, the notice or report shall contain the information described in paragraph 4, as well as the reasons for the acceptance or rejection of relevant arguments or claims made by interested Members and by the exporters and importers.

22.6 A public notice of the termination or suspension of an investigation following the acceptance of an undertaking pursuant to Article 18 shall include, or otherwise make available through a separate report, the non-confidential part of this undertaking.

22.7 The provisions of this Article shall apply *mutatis mutandis* to the initiation and completion of reviews pursuant to Article 21 and to decisions under Article 20 to apply duties retroactively.

Article 23 Judicial Review

Each Member whose national legislation contains provisions on countervailing duty measures shall maintain judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures for the purpose, *inter alia*, of the prompt review of administrative actions relating to final determinations and reviews of determinations wit-

ført til at argumentene godtas eller avvises. En slik kunngjøring eller rapport skal, samtidig som det tas behørig hensyn til kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger, særlig inneholde:

- i) navn på leverandørene eller, når det ikke er praktisk mulig, de aktuelle leverandørland;
- ii) en varebeskrivelse som er tilstrekkelig ved fortolling;
- iii) det fastsatte subsidiebeløp og på hvilket grunnlag det er fastslått at det foreligger en subsidie;
- iv) vurderinger i forbindelse med påvisning av skade som fastsatt i artikkel 15;
- v) de viktigste grunner til at avgjørelsen ble truffet.

22.5 En offentlig kunngjøring om avslutning eller innstilling av en undersøkelse der det er truffet en avgjørelse om at det skal ilegges en endelig avgift eller at et tilsagn skal godtas, skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport alle relevante opplysninger om de rettslige og faktiske spørsmål, samt grunnene til at endelige tiltak er pålagt eller et tilsagn er godtatt, samtidig som det tas behørig hensyn til kravet om beskyttelse av fortrolige opplysninger. Kunngjøringen eller rapporten skal særlig inneholde opplysningene angitt i nr. 4 samt grunnene til at de berørte medlemmers og eksportørens eller importørens argumenter eller påstander er godtatt eller avvist.

22.6 En offentlig kunngjøring om at en undersøkelse avsluttes eller innstilles fordi et tilsagn er godtatt i henhold til artikkel 18, skal inneholde eller på annen måte gjøre tilgjengelig i en egen rapport den ikke-fortrolige del av tilsagnet.

22.7 Bestemmelsene i denne artikkel skal gjelde på tilsvarende måte for gjennomgang som igangsettes og fullføres i henhold til artikkel 21, og for beslutninger etter artikkel 20 om å anvende avgifter med tilbakevirkende kraft.

Artikkel 23 Rettslig prøving

Et medlem som har bestemmelser om utjevningsavgifter i sin nasjonale lovgivning, skal opprettholde rettslige, voldgiftsmessige eller administrative instanser eller prosedyrer der det blant annet kan foretas en rask prøving av de administrative tiltak som er truffet i forbindelse med endelige avgjørelser og ny gjen-

hin the meaning of Article 21. Such tribunals or procedures shall be independent of the authorities responsible for the determination or review in question, and shall provide all interested parties who participated in the administrative proceeding and are directly and individually affected by the administrative actions with access to review.

nomgang av avgjørelser i henhold til artikkel 21. Disse instanser eller prosedyrer skal være uavhengige av myndighetene som treffer avgjørelsen eller foretar ny gjennomgang, og skal gi alle berørte parter som har deltatt i forvaltningsaken, og som er direkte og personlig berørt av de administrative tiltakene, adgang til å få saken prøvet.

PART VI: INSTITUTIONS

Article 24

Committee on Subsidies and Countervailing Measures and Subsidiary Bodies

24.1 There is hereby established a Committee on Subsidies and Countervailing Measures composed of representatives from each of the Members. The Committee shall elect its own Chairman and shall meet not less than twice a year and otherwise as envisaged by relevant provisions of this Agreement at the request of any Member. The Committee shall carry out responsibilities as assigned to it under this Agreement or by the Members and it shall afford Members the opportunity of consulting on any matter relating to the operation of the Agreement or the furtherance of its objectives. The WTO Secretariat shall act as the secretariat to the Committee.

24.2 The Committee may set up subsidiary bodies as appropriate.

24.3 The Committee shall establish a Permanent Group of Experts composed of five independent persons, highly qualified in the fields of subsidies and trade relations. The experts will be elected by the Committee and one of them will be replaced every year. The PGE may be requested to assist a panel, as provided for in paragraph 5 of Article 4. The Committee may also seek an advisory opinion on the existence and nature of any subsidy.

24.4 The PGE may be consulted by any Member and may give advisory opinions on the nature of any subsidy proposed to be introduced or currently maintained by that Member. Such advisory opinions will be confidential and may not be invoked in proceedings under Article 7.

24.5 In carrying out their functions, the Committee and any subsidiary bodies may consult with and seek information from any source they deem appropriate. However, before the Committee or a subsidiary body seeks such information from a source within the jurisdiction of a Member, it shall inform the Member involved.

DEL VI: ORGANER

Artikkel 24

Komiteen for subsidier og utjevningsavgifter og underkomiteer

24.1 Det nedsettes en komité for subsidier og utjevningsavgifter sammensatt av representanter for hvert av medlemmene. Komiteen skal velge sin formann, og skal komme sammen minst to ganger i året og ellers når et medlem ber om det i samsvar med de relevante bestemmelser i denne avtale. Komiteen skal ha de oppgaver den tildeles i henhold til denne avtale eller av medlemmene, og skal gi medlemmene anledning til å konsultere hverandre om enhver sak som berører anvendelsen av denne avtale, eller fremme av avtalens mål. WTOs sekretariat skal fungere som sekretariat for Komiteen.

24.2 Komiteen kan opprette underordnede organer når det er hensiktsmessig.

24.3 Komiteen skal opprette en permanent ekspertgruppe sammensatt av fem uavhengige personer som er høyt kvalifisert på områdene subsidier og handelsforbindelser. Ekspertene skal velges av Komiteen, og en av dem skal skiftes ut hvert år. PGE kan bes om å bistå et panel som omhandlet i artikkel 4 nr. 5. Komiteen kan også be om en rådgivende uttalelse om hvorvidt det foreligger en subsidie, og om dens art.

24.4 PGE kan konsulteres av ethvert medlem, og kan gi rådgivende uttalelser om arten av enhver subsidie medlemmet foreslår innført eller anvender. En slik rådgivende uttalelse skal være fortrolig, og kan ikke påberopes under en behandling i henhold til artikkel 7.

24.5 Komiteen og ethvert underordnet organ kan når de utfører sine oppgaver, rådføre seg med og innhente opplysninger fra de kilder de finner hensiktsmessig. Før Komiteen eller et underordnet organ innhenter slike opplysninger fra en kilde som hører under et medlems jurisdiksjon, skal de imidlertid underrette det berørte medlem.

**PART VII:
NOTIFICATION AND SURVEILLANCE***Article 25
Notifications*

25.1 Members agree that, without prejudice to the provisions of paragraph 1 of Article XVI of GATT 1994, their notifications of subsidies shall be submitted not later than 30 June of each year and shall conform to the provisions of paragraphs 2 through 6.

25.2 Members shall notify any subsidy as defined in paragraph 1 of Article 1, which is specific within the meaning of Article 2, granted or maintained within their territories.

25.3 The content of notifications should be sufficiently specific to enable other Members to evaluate the trade effects and to understand the operation of notified subsidy programmes. In this connection, and without prejudice to the contents and form of the questionnaire on subsidies⁵⁴, Members shall ensure that their notifications contain the following information:

- (i) form of a subsidy (i.e. grant, loan, tax concession, etc.);
- (ii) subsidy per unit or, in cases where this is not possible, the total amount or the annual amount budgeted for that subsidy (indicating, if possible, the average subsidy per unit in the previous year);
- (iii) policy objective and/or purpose of a subsidy;
- (iv) duration of a subsidy and/or any other time-limits attached to it;
- (v) statistical data permitting an assessment of the trade effects of a subsidy.

25.4 Where specific points in paragraph 3 have not been addressed in a notification, an explanation shall be provided in the notification itself.

25.5 If subsidies are granted to specific products or sectors, the notifications should be organized by product or sector.

25.6 Members which consider that there are no measures in their territories requiring notification under paragraph 1 of Article XVI of GATT 1994 and this Agreement shall so inform the Secretariat in writing.

25.7 Members recognize that notification of a measure does not prejudge either its legal status under GATT 1994 and this Agreement, the effects under this Agreement, or the nature of the measure itself.

25.8 Any Member may, at any time, make a

**DEL VII:
MELDING OG OVERVÅKNING***Artikkel 25
Melding*

25.1 Medlemmene er enige om at de med forbehold for bestemmelsene i artikkel XVI nr. 1 i GATT 1994 skal legge sine subsidiemeldinger fram senest 30. juni hvert år, og meldingene skal være i samsvar med bestemmelsene i nr. 2 til 6.

25.2 Medlemmene skal gi melding om enhver subsidie som definert i artikkel 1 nr. 1, som er spesifikk i henhold til artikkel 2 og som gis eller opprettholdes på deres territorium.

25.3 Meldingen skal være så detaljert at andre medlemmer kan vurdere virkningene for handelen og få en forståelse av hvordan et meldt subsidieprogram virker. For dette formål og med forbehold for subsidieskjemaets innhold⁵⁴ skal medlemmene sørge for at meldingene de gir inneholder følgende opplysninger:

- (i) subsidiens form (dvs. gave, lån, skattefordel, osv.);
- (ii) subsidie per enhet eller, når det ikke er mulig, det budsjetterte totale eller årlige subsidiebeløpet (om mulig med angivelse av gjennomsnittlig subsidiebeløp per enhet foregående år);
- (iii) det generelle mål som ønskes oppnådd med subsidien og/eller dens formål;
- (iv) subsidiens varighet og/eller andre tidsfrister knyttet til subsidien;
- (v) statistiske data som gjør det mulig å vurdere subsidiens virkninger for handelen.

25.4 Når konkrete punkter nevnt i nr. 3 ikke er med i en melding, skal det begrunnes i meldingen.

25.5 Dersom subsidiene gis til spesifikke varer eller sektorer, skal meldingene settes opp etter vare eller sektor.

25.6 Medlemmer som mener at det i deres land ikke finnes tiltak eller programmer som skal meldes i samsvar med artikkel XVI nr. 1 i GATT 1994 og med denne avtale, skal underrette sekretariatet skriftlig om dette.

25.7 Medlemmene erkjenner at melding om et tiltak ikke berører verken tiltakets rettslige status etter GATT 1994 og denne avtale, virkningene etter denne avtale, eller selve tiltakets art.

25.8 Et medlem kan til enhver tid skriftlig

⁵⁴ The Committee shall establish a Working Party to review the contents and form of the questionnaire as contained in BISD 9S/193-194.

⁵⁴ Komiteen skal opprette en arbeidsgruppe som skal gjennomgå spørreskjemaet oppført i BISD - 9S/193-194, med hensyn til innhold og form.

written request for information on the nature and extent of any subsidy granted or maintained by another Member (including any subsidy referred to in Part IV), or for an explanation of the reasons for which a specific measure has been considered as not subject to the requirement of notification.

25.9 Members so requested shall provide such information as quickly as possible and in a comprehensive manner, and shall be ready, upon request, to provide additional information to the requesting Member. In particular, they shall provide sufficient details to enable the other Member to assess their compliance with the terms of this Agreement. Any Member which considers that such information has not been provided may bring the matter to the attention of the Committee.

25.10 Any Member which considers that any measure of another Member having the effects of a subsidy has not been notified in accordance with the provisions of paragraph 1 of Article XVI of GATT 1994 and this Article may bring the matter to the attention of such other Member. If the alleged subsidy is not thereafter notified promptly, such Member may itself bring the alleged subsidy in question to the notice of the Committee.

25.11 Members shall report without delay to the Committee all preliminary or final actions taken with respect to countervailing duties. Such reports shall be available in the Secretariat for inspection by other Members. Members shall also submit, on a semi-annual basis, reports on any countervailing duty actions taken within the preceding six months. The semi-annual reports shall be submitted on an agreed standard form.

25.12 Each Member shall notify the Committee (a) which of its authorities are competent to initiate and conduct investigations referred to in Article 11 and (b) its domestic procedures governing the initiation and conduct of such investigations.

Article 26 Surveillance

26.1 The Committee shall examine new and full notifications submitted under paragraph 1 of Article XVI of GATT 1994 and paragraph 1 of Article 25 of this Agreement at special sessions held every third year. Notifications submitted in the intervening years (updating notifications) shall be examined at each regular meeting of the Committee.

26.2 The Committee shall examine reports submitted under paragraph 11 of Article 25 at each regular meeting of the Committee.

be om opplysninger om arten og omfanget av en subsidie som gis eller opprettholdes av et annet medlem (også enhver subsidie nevnt i del IV), eller om en begrunnelse for hvorfor et konkret tiltak ikke anses underlagt kravet om melding.

25.9 Medlemmer som har mottatt en slik anmodning, skal gi samtlige opplysninger så snart som mulig, og være villig til å gi tilleggsopplysninger dersom medlemmet som har fremmet anmodningen, ber om det. De skal særlig gi så detaljerte opplysninger at det annet medlem kan vurdere om vilkårene i denne avtale er oppfylt. Et medlem som mener at det ikke er gitt slike opplysninger, kan ta spørsmålet opp med Komiteen.

25.10 Dersom et medlem mener at det ikke er gitt melding om et tiltak som anvendes av et annet medlem, og som virker på samme måte som en subsidie, i samsvar med bestemmelsene i artikkel XVI nr. 1 i GATT 1994 og denne artikkel, kan medlemmet ta spørsmålet opp med det annet medlem. Dersom det så ikke gis melding om den angivelige subsidien i løpet av kort tid, kan medlemmet selv gjøre Komiteen oppmerksom på den.

25.11 Medlemmene skal umiddelbart gi Komiteen rapport om alle midlertidige eller endelige tiltak med hensyn til utjevningsavgifter. Andre medlemmer skal kunne se rapportene i sekretariatet. Medlemmene skal også hver sjette måned legge fram rapport om alle tiltak som er truffet med hensyn til utjevningstavgifter i løpet av de foregående seks måneder. Halvårsrapportene skal legges fram på et omforent standardskjema.

25.12 Hvert medlem skal gi Komiteen melding om a) hvilke myndigheter hos medlemmet som er kompetente til å igangsette og gjennomføre undersøkelsene omhandlet i artikkel 11, og b) de interne prosedyrer som kommer til anvendelse ved igangsetting og gjennomføring av slike undersøkelser.

Artikkel 26 Overvåkning

26.1 Komiteen skal i ekstraordinære møter som holdes hvert tredje år, gjennomgå nye og fullstendige meldinger som er lagt fram etter artikkel XVI nr. 1 i GATT 1994 og artikkel 25 nr. 1 i denne avtale. Meldinger som legges fram i mellomtiden (ajourføringer), skal gjennomgås i Komiteens ordinære møter.

26.2 Komiteen skal gjennomgå rapporter lagt fram etter artikkel 25 nr. 11 i sine ordinære møter.

**PART VIII:
DEVELOPING COUNTRY MEMBERS**

Article 27

*Special and Differential Treatment of
Developing Country Members*

27.1 Members recognize that subsidies may play an important role in economic development programmes of developing country Members.

27.2 The prohibition of paragraph 1(a) of Article 3 shall not apply to:

- (a) developing country Members referred to in Annex VII.
- (b) other developing country Members for a period of eight years from the date of entry into force of the WTO Agreement, subject to compliance with the provisions in paragraph 4.

27.3 The prohibition of paragraph 1(b) of Article 3 shall not apply to developing country Members for a period of five years, and shall not apply to least developed country Members for a period of eight years, from the date of entry into force of the WTO Agreement.

27.4 Any developing country Member referred to in paragraph 2(b) shall phase out its export subsidies⁵⁵ within the eight-year period, preferably in a progressive manner. However, a developing country Member shall not increase the level of its export subsidies, and shall eliminate them within a period shorter than that provided for in this paragraph when the use of such export subsidies is inconsistent with its development needs. If a developing country Member deems it necessary to apply such subsidies beyond the 8-year period, it shall not later than one year before the expiry of this period enter into consultation with the Committee, which will determine whether an extension of this period is justified, after examining all the relevant economic, financial and development needs of the developing country Member in question. If the Committee determines that the extension is justified, the developing country Member concerned shall hold annual consultations with the Committee to determine the necessity of maintaining the subsidies. If no such determination is made by the Committee, the developing country Member shall phase out the remaining export subsidies within two years from the end of the last authorized period.

27.5 A developing country Member which has reached export competitiveness in any gi-

⁵⁵ For a developing country Member not granting export subsidies as of the date of entry into force of the WTO Agreement, this paragraph shall apply on the basis of the level of export subsidies granted in 1986.

**DEL VIII:
MEDLEMMER SOM ER UTVIKLINGSLAND**

Artikkel 27

Spesiell og differensiert behandling av medlemmer som er utviklingsland

27.1 Medlemmene erkjenner at subsidier kan spille en viktig rolle i utviklingslandenes programmer for økonomisk utvikling.

27.2 Forbudet i artikkel 3 nr. 1 bokstav a) skal ikke gjelde for:

- a) medlemmer som er utviklingsland og nevnt i vedlegg VII;
- b) andre medlemmer som er utviklingsland, i en periode på tre år fra den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, med forbehold om at bestemmelsene i nr. 4 er oppfylt.

27.3 Forbudet i artikkel 3 nr. 1 bokstav b) skal i en periode på fem år ikke gjelde for medlemmer som er utviklingsland, og skal ikke gjelde for minst utviklede medlemsland i en periode på åtte år fra den dag WTO-avtalen er trådt i kraft.

27.4 Et medlem som er utviklingsland og nevnt i nr. 2 bokstav b), skal avskaffe sine eksportsubsidier⁵⁵ i løpet av perioden på åtte år, og det skal fortrinnsvis skje progresivt. Et medlem som er utviklingsland, skal imidlertid ikke øke sine eksportsubsidier og skal avskaffe dem raskere enn det som her er fastsatt, når bruk av slike eksportsubsidier ikke er forenlig med medlemmets utviklingsbehov. Dersom et slikt medlem mener det er nødvendig å anvende slike subsidier ut over perioden på åtte år, skal det senest ett år før perioden utløper innlede konsultasjoner med Komiteen, som etter å ha undersøkt alle relevante økonomiske, finansielle og utviklingsmessige behov hos det aktuelle medlem, skal avgjøre om det er grunn til å forlenge perioden. Dersom Komiteen avgjør at en forlengelse er berettiget, skal det berørte medlem hvert år gjennomføre konsultasjoner med Komiteen for å avgjøre om det er behov for å opprettholde subsidiene. Dersom Komiteen ikke treffer en slik avgjørelse, skal medlemmet avskaffe de gjenværende eksportsubsidier innen to år etter at siste godkjente periode er over.

27.5 Et medlem som er utviklingsland og har oppnådd å bli konkurransedyktig på eksport-

⁵⁵ For et medlem som er utviklingsland og som ikke gir eksportsubsidier den dag WTO-avtalen trer i kraft, skal dette nr. gjelde på grunnlag av eksportsubsidier gitt i 1986.

ven product shall phase out its export subsidies for such product(s) over a period of two years. However, for a developing country Member which is referred to in Annex VII and which has reached export competitiveness in one or more products, export subsidies on such products shall be gradually phased out over a period of eight years.

27.6 Export competitiveness in a product exists if a developing country Member's exports of that product have reached a share of at least 3.25 per cent in world trade of that product for two consecutive calendar years. Export competitiveness shall exist either (a) on the basis of notification by the developing country Member having reached export competitiveness, or (b) on the basis of a computation undertaken by the Secretariat at the request of any Member. For the purpose of this paragraph, a product is defined as a section heading of the Harmonized System Nomenclature. The Committee shall review the operation of this provision five years from the date of the entry into force of the WTO Agreement.

27.7 The provisions of Article 4 shall not apply to a developing country Member in the case of export subsidies which are in conformity with the provisions of paragraphs 2 through 5. The relevant provisions in such a case shall be those of Article 7.

27.8 There shall be no presumption in terms of paragraph 1 of Article 6 that a subsidy granted by a developing country Member results in serious prejudice, as defined in this Agreement. Such serious prejudice, where applicable under the terms of paragraph 9, shall be demonstrated by positive evidence, in accordance with the provisions of paragraphs 3 through 8 of Article 6.

27.9 Regarding actionable subsidies granted or maintained by a developing country Member other than those referred to in paragraph 1 of Article 6, action may not be authorized or taken under Article 7 unless nullification or impairment of tariff concessions or other obligations under GATT 1994 is found to exist as a result of such a subsidy, in such a way as to displace or impede imports of a like product of another Member into the market of the subsidizing developing country Member or unless injury to a domestic industry in the market of an importing Member occurs.

27.10 Any countervailing duty investigation of a product originating in a developing country Member shall be terminated as soon as the authorities concerned determine that:

markedet med hensyn til en bestemt vare, skal avskaffe sine eksportsubsidier for varen eller varene i løpet av to år. Et medlem som er utviklingsland og er nevnt i vedlegg VII, og som har oppnådd å bli konkurransedyktig på eksportmarkedet med hensyn til en eller flere varer, skal imidlertid gradvis avskaffe eksportsubsidiene for disse varer i løpet av en periode på åtte år.

27.6 Konkurransedyktighet på eksportmarkedet med hensyn til en bestemt vare foreligger dersom eksport av varen fra et medlem som er utviklingsland, har nådd en andel på minst 3,25 prosent av verdenshandelen med varen i to påfølgende kalenderår. Konkurransedyktighet på eksportmarkedet skal foreligge enten a) på grunnlag av melding fra medlemmet som har oppnådd å bli konkurransedyktig på eksportmarkedet, eller b) på grunnlag av en beregning sekretariatet har foretatt på anmodning fra et medlem. I dette nr. defineres en vare som en posisjon i Det harmoniserte systems nomenklatur. Komiteen skal fem år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, undersøke hvordan denne bestemmelse anvendes.

27.7 Bestemmelsene i artikkel 4 skal ikke gjelde for et medlem som er utviklingsland, når det dreier seg om eksportsubsidier som er i samsvar med nr. 2 til 5. De relevante bestemmelser skal i et slikt tilfelle være bestemmelsene i artikkel 7.

27.8 Det skal ikke foreligge antakelse etter artikkel 6 nr. 1 om at en subsidie gitt av et medlem som er utviklingsland, fører til alvorlig skade som definert i denne avtale. Alvorlig skade skal når det er aktuelt etter vilkårene i nr. 9, påvises ved positive bevis i samsvar med artikkel 6 nr. 3 til 8.

27.9 Med hensyn til andre subsidier det kan treffes mottiltak mot men som ikke er nevnt i artikkel 6 nr. 1, som gis eller opprettholdes av et medlem som er utviklingsland, kan det ikke gis tillatelse til eller treffes mottiltak i henhold til artikkel 7 med mindre det fastslås at subsidien har ført til hel eller delvis tilsidesettelse av tollkonsesjoner eller andre forpliktelser etter GATT 1994 på en slik måte at den vrir eller hindrer import av en tilsvarende vare fra et annet medlem i markedet til medlemmet som er utviklingsland og som gir subsidien, eller med mindre innenlandsk industri i et importmedlems marked påføres skade.

27.10 Enhver undersøkelse med hensyn til utjevningsavgifter for en vare med opprinnelse hos et medlem som er utviklingsland, skal avsluttes så snart vedkommende myndigheter avgjør at

- (a) the overall level of subsidies granted upon the product in question does not exceed 2 per cent of its value calculated on a per unit basis; or
- (b) the volume of the subsidized imports represents less than 4 per cent of the total imports of the like product in the importing Member, unless imports from developing country Members whose individual shares of total imports represent less than 4 per cent collectively account for more than 9 per cent of the total imports of the like product in the importing Member.
- a) de totale subsidier for den aktuelle varen ikke overstiger 2 prosent av enhetsverdien; eller
- b) den subsidierte importmengden representerer under 4 prosent av total import av tilsvarende vare hos importmedlemmet, med mindre import fra medlemmer som er utviklingsland og hvis individuelle andeler av total import representerer under 4 prosent, samlet utgjør mer enn 9 prosent av total import av tilsvarende vare hos importmedlemmet.

27.11 For those developing country Members within the scope of paragraph 2(b) which have eliminated export subsidies prior to the expiry of the period of eight years from the date of entry into force of the WTO Agreement, and for those developing country Members referred to in Annex VII, the number in paragraph 10(a) shall be 3 per cent rather than 2 per cent. This provision shall apply from the date that the elimination of export subsidies is notified to the Committee, and for so long as export subsidies are not granted by the notifying developing country Member. This provision shall expire eight years from the date of entry into force of the WTO Agreement.

27.12 The provisions of paragraphs 10 and 11 shall govern any determination of *de minimis* under paragraph 3 of Article 15.

27.13 The provisions of Part III shall not apply to direct forgiveness of debts, subsidies to cover social costs, in whatever form, including relinquishment of government revenue and other transfer of liabilities when such subsidies are granted within and directly linked to a privatization programme of a developing country Member, provided that both such programme and the subsidies involved are granted for a limited period and notified to the Committee and that the programme results in eventual privatization of the enterprise concerned.

27.14 The Committee shall, upon request by an interested Member, undertake a review of a specific export subsidy practice of a developing country Member to examine whether the practice is in conformity with its development needs.

27.15 The Committee shall, upon request by an interested developing country Member, undertake a review of a specific countervailing measure to examine whether it is consistent with the provisions of paragraphs 10 and 11 as applicable to the developing country Member in question.

27.11 For medlemmer som er utviklingsland og omhandlet i nr. 2 bokstav b), og som har avskaffet eksportsubsidiene før utløpet av perioden på åtte år fra den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, og for medlemmer som er utviklingsland og omhandlet i vedlegg VII, skal tallet i nr. 10 bokstav a) være 3 og ikke 2 prosent. Denne bestemmelse skal gjelde fra den dag avskaffelsen av eksportsubsidier meldes til Komiteen, og så lenge som medlemmet som har gitt meldingen, avstår fra å gi eksportsubsidier. Denne bestemmelse skal opphøre å gjelde åtte år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft.

27.12 Bestemmelsene i nr. 10 og 11 skal gjelde for enhver avgjørelse om *de minimis* etter artikkel 15 nr. 3.

27.13 Bestemmelsene i del III skal ikke gjelde for direkte ettergivelse av gjeld, subsidier til dekning av sosiale kostnader uansett form, herunder avkall på innbetaling til det offentlige og annen overføring av passiva, når slike subsidier gis innenfor rammen av og i direkte tilknytning til et privatiseringsprogram hos et medlem som utviklingsland, forutsatt at både programmet og subsidiene anvendes i et begrenset tidsrom og er meldt til Komiteen, og at programmet fører til at det aktuelle foretak til slutt privatiseres.

27.14 Komiteen skal på anmodning fra et berørt medlem foreta en gjennomgang av en konkret eksportsubsidiering hos et medlem som er utviklingsland, med sikte på å undersøke om subsidieringen er i samsvar med landets utviklingsbehov.

27.15 Komiteen skal på anmodning fra et berørt medlem som er utviklingsland, foreta en gjennomgang av et konkret utjevningstiltak, med sikte på å undersøke om tiltaket er forenlig med bestemmelsene i nr. 10 og 11 slik de kommer til anvendelse for det aktuelle medlem.

**PART IX:
TRANSITIONAL ARRANGEMENTS***Article 28
Existing Programmes*

28.1 Subsidy programmes which have been established within the territory of any Member before the date on which such a Member signed the WTO Agreement and which are inconsistent with the provisions of this Agreement shall be:

- (a) notified to the Committee not later than 90 days after the date of entry into force of the WTO Agreement for such Member; and
- (b) brought into conformity with the provisions of this Agreement within three years of the date of entry into force of the WTO Agreement for such Member and until then shall not be subject to Part II.

28.2 No Member shall extend the scope of any such programme, nor shall such a programme be renewed upon its expiry.

*Article 29
Transformation into a Market Economy*

29.1 Members in the process of transformation from a centrally-planned into a market, free-enterprise economy may apply programmes and measures necessary for such a transformation.

29.2 For such Members, subsidy programmes falling within the scope of Article 3, and notified according to paragraph 3, shall be phased out or brought into conformity with Article 3 within a period of seven years from the date of entry into force of the WTO Agreement. In such a case, Article 4 shall not apply. In addition during the same period:

- (a) Subsidy programmes falling within the scope of paragraph 1(d) of Article 6 shall not be actionable under Article 7;
- (b) With respect to other actionable subsidies, the provisions of paragraph 9 of Article 27 shall apply.

29.3 Subsidy programmes falling within the scope of Article 3 shall be notified to the Committee by the earliest practicable date after the date of entry into force of the WTO Agreement. Further notifications of such subsidies may be made up to two years after the date of entry into force of the WTO Agreement.

29.4 In exceptional circumstances Members referred to in paragraph 1 may be given departures from their notified programmes and measures and their time-frame by the Committee if such departures are deemed necessary for the process of transformation.

**DEL IX:
OVERGANGSBESTEMMELSER***Artikkel 28
Eksisterende programmer*

28.1 Subsidiæringsprogrammer som er innført på et medlems territorium før den dag medlemmet undertegnet WTO-avtalen, og som ikke er forenlige med bestemmelsene i denne avtale,

- a) skal meldes til Komiteen senest 90 dager etter den dag WTO-avtalen trer i kraft for medlemmet; og
- b) skal bringes i samsvar med bestemmelsene i denne avtale innen tre år etter den dag WTO-avtalen trer i kraft for medlemmet, og skal til da ikke være underlagt del II.

28.2 Intet medlem skal utvide et slikt program, og programmet skal heller ikke fornyes når det utløper.

*Artikkel 29
Overgang til markedsøkonomi*

29.1 Medlemmer som er inne i en prosess med overgang fra en sentralstyrt planøkonomi til fri markedsøkonomi, kan anvende de programmer og tiltak som er nødvendige i forbindelse med en slik overgang.

29.2 I disse medlemmers tilfelle skal subsidiæringsprogrammer som kommer inn under artikkel 3 og meldes i samsvar med nr. 3, gradvis avskaffes eller bringes i samsvar med artikkel 3 i løpet av en periode på sju år fra den dag WTO-avtalen er trådt i kraft. I et slikt tilfelle får artikkel 4 ikke anvendelse. I tillegg skal i samme tidsrom

- a) mottiltak etter artikkel 7 ikke kunne treffes mot subsidiæringsprogrammer som kommer inn under artikkel 6 nr. 1 bokstav d);
- b) bestemmelsene i artikkel 27 nr. 9 gjelde for andre subsidier det kan treffes mottiltak mot.

29.3 Subsidiæringsprogrammer som kommer inn under artikkel 3, skal meldes til Komiteen så snart det er praktisk mulig etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft. Videre melding om slike subsidier kan gis inntil to år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft.

29.4 Dersom særlige forhold tilsier det, kan Komiteen gi de medlemmer som er nevnt i nr. 1, tillatelse til å avvike fra de programmer og tiltak det er gitt melding om, og fra deres tidsplan, dersom det anses som nødvendig av hensyn til overgangsprosessen.

**PART X:
DISPUTE SETTLEMENT**

Article 30

The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement, except as otherwise specifically provided herein.

**PART XI:
FINAL PROVISIONS**

*Article 31
Provisional Application*

The provisions of paragraph 1 of Article 6 and the provisions of Article 8 and Article 9 shall apply for a period of five years, beginning with the date of entry into force of the WTO Agreement. Not later than 180 days before the end of this period, the Committee shall review the operation of those provisions, with a view to determining whether to extend their application, either as presently drafted or in a modified form, for a further period.

*Article 32
Other Final Provisions*

32.1 No specific action against a subsidy of another Member can be taken except in accordance with the provisions of GATT 1994, as interpreted by this Agreement.⁵⁶

32.2 Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Members.

32.2 Subject to paragraph 4, the provisions of this Agreement shall apply to investigations, and reviews of existing measures, initiated pursuant to applications which have been made on or after the date of entry into force for a Member of the WTO Agreement.

32.4 For the purposes of paragraph 3 of Article 21, existing countervailing measures shall be deemed to be imposed on a date not later than the date of entry into force for a Member of the WTO Agreement, except in cases in which the domestic legislation of a Member in force at that date already included a clause of the type provided for in that paragraph.

32.5 Each Member shall take all necessary steps, of a general or particular character, to

⁵⁶ This paragraph is not intended to preclude action under other relevant provisions of GATT 1994, where appropriate.

**DEL X:
TVISTELØSNING**

Artikkel 30

Med mindre annet er spesielt bestemt i denne avtale, skal bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen, gjelde for konsultasjoner og tvisteløsning etter denne avtale.

**DEL XI:
SLUTTBESTEMMELSER**

*Artikkel 31
Midlertidig anvendelse*

Bestemmelsene i artikkel 6 nr. 1, artikkel 8 og artikkel 9 skal gjelde i en periode på fem år fra den dag WTO-avtalen trer i kraft. Senest 180 dager før perioden utløper skal Komiteen foreta en gjennomgang av hvordan bestemmelsene anvendes, med sikte på å avgjøre om de i sin nåværende eller i en endret form skal få forlenget anvendelse for nok en periode.

*Artikkel 32
Andre sluttbestemmelser*

32.1 Det kan ikke treffes noe særskilt tiltak mot en subsidie som gis av et annet medlem, med mindre det skjer i samsvar med bestemmelsene i GATT 1994 slik den fortolkes i denne avtale.⁵⁶

32.2 Det kan ikke tas forbehold i forbindelse med denne avtale uten de øvrige medlemmers samtykke.

32.2 Med forbehold for nr. 4 skal bestemmelsene i denne avtale gjelde for undersøkelse og gjennomgang av eksisterende tiltak innledet som følge av anmodninger framsatt den dag WTO-avtalen trer i kraft for et medlem, eller etter den dag.

32.4 For det formål som er angitt i artikkel 21 nr. 3 skal de eksisterende utjevningsavgifter anses å være ilagt senest den dag WTO-avtalen trer i kraft for et medlem, med mindre medlemmets gjeldende nasjonale lovgivning på den dato allerede inneholder en bestemmelse av den art som er omhandlet i nevnte nr.

32.5 Alle medlemmer skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er nødvendige for

⁵⁶ Denne bestemmelse er ikke til hinder for at det treffes tiltak i henhold til andre relevante bestemmelser i GATT 1994, når det er hensiktsmessig.

ensure, not later than the date of entry into force of the WTO Agreement for it, the conformity of its laws, regulations and administrative procedures with the provisions of this Agreement as they may apply to the Member in question.

32.6 Each Member shall inform the Committee of any changes in its laws and regulations relevant to this Agreement and in the administration of such laws and regulations.

32.7 The Committee shall review annually the implementation and operation of this Agreement, taking into account the objectives thereof. The Committee shall inform annually the Council for Trade in Goods of developments during the period covered by such reviews.

32.8 The Annexes to this Agreement constitute an integral part thereof.

å sikre at deres lover, forskrifter og administrative prosedyrer er i samsvar med bestemmelsene i denne avtale slik de kommer til anvendelse for det enkelte medlem, senest den dag WTO-avtalen trer i kraft.

32.6 Hvert medlem skal underrette Komiteen om enhver endring i medlemmets lover og forskrifter, og i anvendelsen av disse lover og forskrifter, som berører denne avtale.

32.7 Komiteen skal hvert år undersøke hvordan denne avtale gjennomføres og anvendes, og skal under gjennomgangen ta hensyn til avtalens formål. Komiteen skal hvert år underrette Rådet for handel med varer om det som har skjedd i tidsrommet som omfattes av gjennomgangen.

32.8 Vedleggene til denne avtale utgjør en integrerende del av avtalen.

ANNEX I

ILLUSTRATIVE LIST OF EXPORT SUBSIDIES

- (a) The provision by governments of direct subsidies to a firm or an industry contingent upon export performance.
- (b) Currency retention schemes or any similar practices which involve a bonus on exports.
- (c) Internal transport and freight charges on export shipments, provided or mandated by governments, on terms more favourable than for domestic shipments.
- (d) The provision by governments or their agencies either directly or indirectly through government-mandated schemes, of imported or domestic products or services for use in the production of exported goods, on terms or conditions more favourable than for provision of like or directly competitive products or services for use in the production of goods for domestic consumption, if (in the case of products) such terms or conditions are more favourable than those commercially available⁵⁷ on world markets to their exporters.
- (e) The full or partial exemption remission, or deferral specifically related to exports, of

⁵⁷ The term "commercially available" means that the choice between domestic and imported products is unrestricted and depends only on commercial considerations.

VEDLEGG I

ILLUSTRERENDE LISTE OVER EKSPORTSUBSIDIER

- a) Direkte subsidier fra det offentlige til et foretak eller en industri, som står i forhold til eksportresultatene.
- b) Ordninger som innebærer at eksportørene får beholde en del av den inntjente valuta, og liknende praksis som medfører en premiering av eksport.
- c) Interne transport- og frakttakster på eksportforsendelser som det offentlige har fastsatt eller gitt pålegg om, på vilkår som er gunstigere enn dem som gjelder ved innenlandske forsendelser.
- d) Levering av importerte eller innenlandske varer eller tjenester fra det offentlige eller offentlige organer, direkte eller indirekte gjennom programmer myndighetene har gitt pålegg om, til bruk i produksjonen av eksportvarer, på vilkår som er gunstigere enn dem som gjelder ved levering av tilsvarende eller direkte konkurrerende varer eller tjenester til bruk i produksjonen av varer beregnet på internt forbruk, dersom vilkårene (når det dreier seg om varer) er gunstigere enn de kommersielle vilkår som kan oppnås⁵⁷ av eksportørene på verdensmarkedene.
- e) Hel eller delvis fritakelse, ettergivelse eller utsettelse, spesielt for eksporten, av direkte

⁵⁷ Med uttrykket «kommersielle vilkår som kan oppnås» menes at valget er fritt mellom innenlandske varer og importerte varer, og at valget ene og alene treffes på grunnlag av kommersielle kriterier.

- direct taxes⁵⁸ or social welfare charges paid or payable by industrial or commercial enterprises.⁵⁹
- (f) The allowance of special deductions directly related to exports or export performance, over and above those granted in respect to production for domestic consumption, in the calculation of the base on which direct taxes are charged.
- (g) The exemption or remission, in respect of the production and distribution of exported products, of indirect taxes⁵⁸ in excess of those levied in respect of the production and distribution of like products when sold for domestic consumption.
- (h) The exemption, remission or deferral of prior-stage cumulative indirect taxes⁵⁸ on goods or services used in the production of exported products in excess of the exemption, remission or deferral of like prior-stage taxes⁵⁸ eller trygdepremier som betales eller skal betales av industri- eller handelsforetak.⁵⁹
- f) Tillatelse til spesielle fradrag i beregningsgrunnlaget for direkte skatt, direkte knyttet til eksport eller eksportresultater i tillegg til dem som gjelder ved produksjon til internt forbruk.
- g) Fritakelse eller ettergivelse av indirekte skatt⁵⁸ på produksjon og distribusjon av eksportvarer med et beløp som er høyere enn skatt på produksjon og distribusjon av tilsvarende vare når den selges på hjemmemarkedet;
- h) Fritakelse, ettergivelse eller utsettelse av kumulativ indirekte skatt⁵⁸ pålagt på et tidligere stadium for varer eller tjenester som brukes i produksjonen av eksportvarer, med et beløp som er høyere enn fritakelse, ettergivelse eller utsettelse av tilsvarende kumu-

⁵⁸ For the purpose of this Agreement: The term "direct taxes" shall mean taxes on wages, profits, interests, rents, royalties, and all other forms of income, and taxes on the ownership of real property; The term "import charges" shall mean tariffs, duties, and other fiscal charges not elsewhere enumerated in this note that are levied on imports; The term "indirect taxes" shall mean sales, excise, turnover, value added, franchise, stamp, transfer, inventory and equipment taxes, border taxes and all taxes other than direct taxes and import charges; "Prior-stage" indirect taxes are those levied on goods or services used directly or indirectly in making the product; "Cumulative" indirect taxes are multi-staged taxes levied where there is no mechanism for subsequent crediting of the tax if the goods or services subject to tax at one stage of production are used in a succeeding stage of production; "Remission" of taxes includes the refund or rebate of taxes; "Remission or drawback" includes the full or partial exemption or deferral of import charges.

⁵⁹ The Members recognize that deferral need not amount to an export subsidy where, for example, appropriate interest charges are collected. The Members reaffirm the principle that prices for goods in transactions between exporting enterprises and foreign buyers under their or under the same control should for tax purposes be the prices which would be charged between independent enterprises acting at arm's length. Any Member may draw the attention of another Member to administrative or other practices which may contravene this principle and which result in a significant saving of direct taxes in export transactions. In such circumstances the Members shall normally attempt to resolve their differences using the facilities of existing bilateral tax treaties or other specific international mechanisms, without prejudice to the rights and obligations of Members under GATT 1994, including the right of consultation created in the preceding sentence. Paragraph (e) is not intended to limit a Member from taking measures to avoid the double taxation of foreign-source income earned by its enterprises or the enterprises of another Member.

⁵⁸ I denne avtale menes med «direkte skatt»: skatt på lønn, utbytte, renteinntekter, leieinntekter, royalties og alle andre former for inntekter, og eiendomsskatt på fast eiendom; «importavgift»: toll og andre skatter og avgifter som er lagt på importen, og som ikke er oppført et annet sted i denne merknaden; «indirekte skatt»: omsetningsavgift, forbrukeravgift, merverdiavgift, konsesjonsavgift, stempelavgift, overdragelsesavgift, skatt på beholdning og utstyr, grenseskatt og alle andre skatter enn direkte skatter og importavgifter; indirekte skatt «på et tidligere stadium»: skatt pålagt varer og tjenester som direkte eller indirekte brukes til framstilling av varen; «kumulativ» indirekte skatt: flertrinns-skatt pålagt der det ikke finnes noen ordning for senere kredittering av skatten dersom varene eller tjenestene som skal beskattes på ett trinn i produksjonen, benyttes på et senere trinn; «ettergivelse» av skatt omfatter tilbakebetaling eller fradrag av skatt; «ettergivelse eller drawback» omfatter hel eller delvis fritakelse eller utsettelse av importavgifter.

⁵⁹ Medlemmene erkjenner at utsettelse ikke behøver å innebære en eksportsubsidie f.eks. når det innkreves passende renter. Medlemmene bekrefter på nytt prinsippet om at priser for varer i handelen mellom eksportforetak og utenlandske kjøpere under deres eller under samme kontroll, for skatteformål skal være de priser som ville forlanges mellom uavhengige foretak i fri konkurranse. Ethvert medlem kan gjøre et annet medlem oppmerksom på administrativ eller annen praksis som kan være i strid med dette prinsippet, og som fører til at det i betydelig grad spares direkte skatter i eksporthandelen. I slike tilfeller skal medlemmene normalt forsøke å løse sine uoverensstemmelser ved å benytte de mulighetene som eksisterende bilaterale skatteavtaler eller andre særlige internasjonale ordninger gir, med forbehold for medlemmenes rettigheter og forpliktelser etter GATT 1994, herunder retten til konsultasjon som er nevnt i foregående punktum. Bokstav e) har ikke som formål å begrense et medlems mulighet til å treffe tiltak for å unngå dobbeltbeskatning av inntekt som medlemmets eller et annet medlems foretak har fra utlandet.

ge cumulative indirect taxes on goods or services used in the production of like products when sold for domestic consumption; provided, however, that prior-stage cumulative indirect taxes may be exempted, remitted or deferred on exported products even when not exempted, remitted or deferred on like products when sold for domestic consumption, if the prior-stage cumulative indirect taxes are levied on inputs that are consumed in the production of the exported product (making normal allowance for waste).⁶⁰ This item shall be interpreted in accordance with the guidelines on consumption of inputs in the production process contained in Annex II.

- (i) The remission or drawback of import charges⁵⁸ in excess of those levied on imported inputs that are consumed in the production of the exported product (making normal allowance for waste); provided, however, that in particular cases a firm may use a quantity of home market inputs equal to, and having the same quality and characteristics as, the imported inputs as a substitute for them in order to benefit from this provision if the import and the corresponding export operations both occur within a reasonable time period, not to exceed two years. This item shall be interpreted in accordance with the guidelines on consumption of inputs in the production process contained in Annex II and the guidelines in the determination of substitution drawback systems as export subsidies contained in Annex III.
- (j) The provision by governments (or special institutions controlled by governments) of export credit guarantee or insurance programmes, of insurance or guarantee programmes against increases in the cost of exported products or of exchange risk programmes, at premium rates which are inadequate to cover the long-term operating costs and losses of the programmes.
- (k) The grant by governments (or special institutions controlled by and/or acting under the authority of governments) of export credits at rates below those which they actually have to pay for the funds so employed (or would have to pay if they borrowed on international capital markets in order to obtain funds of the same maturity and other credit terms and denominated in the same currency as the export credit), or the

lative, indirekte skatt pålagt på et tidligere stadium for varer eller tjenester som brukes i produksjonen av tilsvarende vare når den selges på hjemmemarkedet; fritakelse, ettergivelse eller utsettelse av kumulativ indirekte skatt pålagt på et tidligere stadium kan likevel finne sted for eksportvarers vedkommende selv når det ikke gjøres for tilsvarende vare som selges på hjemmemarkedet, dersom den kumulative, indirekte skatten pålagt på et tidligere stadium er pålagt innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av eksportvarene (medregnet alminnelig svinn).⁶⁰ Dette avsnitt skal fortolkes i samsvar med retningslinjene i vedlegg II om innsatsvarer som forbrukes i produksjonsprosessen.

- i) Ettergivelse eller drawback av importavgift⁵⁸ med et beløp som er høyere enn avgiften på de importerte innsatsvarer som forbrukes i produksjonsprosessen (medregnet alminnelig svinn); i spesielle tilfeller kan likevel et foretak benytte en mengde innsatsvarer fra hjemmemarkedet som svarer til og har samme kvalitet og egenskaper som de importerte innsatsvarer, som en alternativ vare og for å kunne nyte godt av denne bestemmelse, dersom importen og den tilsvarende eksporten finner sted i løpet av et rimelig tidsrom, som ikke skal overstige to år. Dette avsnitt skal fortolkes i samsvar med retningslinjene i vedlegg II for innsatsvarer som forbrukes i produksjonsprosessen, og med retningslinjene i vedlegg III for avgjørelse om hvorvidt en drawback-ordning utgjør en eksportsubsidie ved bruk av en alternativ vare.
- j) Eksportkredittgarantiordninger, garantiordninger mot økning i kostnadene for eksportvarer eller valutarisikoordninger fra det offentlige (eller spesielle institusjoner kontrollert av det offentlige) til premiesatser som ikke er tilstrekkelige til å dekke ordningenes driftskostnader og tap på lang sikt.
- k) Eksportkreditter fra det offentlige (eller spesielle institusjoner kontrollert av og/eller som handler etter fullmakt fra det offentlige) til rentesatser som er lavere enn de satser som egentlig må betales for slike midler (eller som måtte betales om det ble lånt på internasjonale kapitalmarkeder for å skaffe midler med samme forfallstid, på de samme lånevilkår og i samme valuta som eksportkreditten), eller det offentliges

⁶⁰ Paragraph (h) does not apply to value-added tax systems and border-tax adjustment in lieu thereof; the problem of the excessive remission of value-added taxes is exclusively covered by paragraph(g).

⁶⁰ Bokstav h) gjelder ikke for merverdiavgift og grenseskatter som erstatter slike avgifter; for problemet med overdreven ettergivelse av merverdiavgift skal bare bokstav g) gjelde.

payment by them of all or part of the costs incurred by exporters or financial institutions in obtaining credits, in so far as they are used to secure a material advantage in the field of export credit terms.

Provided, however, that if a Member is a party to an international undertaking on official export credits to which at least twelve original Members to this Agreement are parties as of 1 January 1979 (or a successor undertaking which has been adopted by those original Members), or if in practice a Member applies the interest rates provisions of the relevant undertaking, an export credit practice which is in conformity with those provisions shall not be considered an export subsidy prohibited by this Agreement.

- (1) Any other charge on the public account constituting an export subsidy in the sense of Article XVI of GATT 1994.

betaling av alle eller deler av eksportørens og finansinstitusjonenes kostnader ved å skaffe kreditter, i den grad de brukes til å sikre en betydelig fordel i eksportkredittbetingelsene.

Dersom et medlem er part i en internasjonal avtale om offisielle eksportkreditter der minst 12 av denne avtales opprinnelige medlemmer er part per 1. januar 1979 (eller i en etterfølgende avtale som er vedtatt av disse opprinnelige medlemmer), eller dersom et medlem i praksis anvender rentesatsbestemmelsene i den aktuelle avtale, skal en eksportkredittpraksis som er i samsvar med disse bestemmelsene, ikke anses som en forbudt eksportsubsidie etter denne avtale.

- 1) Ehver annen utgift på det offentlige budsjett som er en eksportsubsidie i henhold til artikkel XVI i GATT 1994.

ANNEX II

GUIDELINES ON CONSUMPTION OF INPUTS IN THE PRODUCTION PROCESS⁶¹

I

1. Indirect tax rebate schemes can allow for exemption, remission or deferral of prior-stage cumulative indirect taxes levied on inputs that are consumed in the production of the exported product (making normal allowance for waste). Similarly, drawback schemes can allow for the remission or drawback of import charges levied on inputs that are consumed in the production of the exported product (making normal allowance for waste).

2. The Illustrative List of Export Subsidies in Annex I of this Agreement makes reference to the term "inputs that are consumed in the production of the exported product" in paragraphs (h) and (i). Pursuant to paragraph (h), indirect tax rebate schemes can constitute an export subsidy to the extent that they result in exemption, remission or deferral of prior-stage cumulative indirect taxes in excess of the amount of such taxes actually levied on inputs that are consumed in the production of the exported product. Pursuant to paragraph (i), drawback schemes can constitute an export

⁶¹ Inputs consumed in the production process are inputs physically incorporated, energy, fuels and oil used in the production process and catalysts which are consumed in the course of their use to obtain the exported product.

VEDLEGG II

RETNINGSLINJER FOR INNSATSVARER SOM FORBRUKES I PRODUKSJONS- PROSESSEN⁶¹

I

1. Gjennom ordningene med fradrag i indirekte skatt kan det gis mulighet for fritakelse, ettergivelse eller utsettelse av kumulativ indirekte skatt som på et tidligere stadium pålegges innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av eksportvaren (medregnet alminnelig svinn). På samme måte kan det gjennom drawback-ordningene gis mulighet for ettergivelse eller drawback av importavgifter for innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av eksportvaren (medregnet alminnelig svinn).

2. I den illustrerende listen over eksportsubsidier i vedlegg I til denne avtale benyttes i bokstav h) og i) uttrykket «innsatsvarer som forbrukes i produksjonsprosessen». Etter bokstav h) kan ordningene med fradrag i indirekte skatt være en eksportsubsidie i den grad de fører til fritakelse, ettergivelse eller utsettelse av kumulativ indirekte skatt pålagt på et tidligere stadium, med et beløp som overstiger den skatt av denne art som faktisk innkreves for innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av eksportvaren. Etter bokstav i) kan drawback-

⁶¹ Innsatsvarer som forbrukes i produksjonsprosessen er innsatsvarer som rent fysisk settes inn, energi, brennstoff og olje som benyttes i produksjonsprosessen og katalysatorer som forbrukes når de benyttes for å framstille eksportvaren.

subsidy to the extent that they result in a remission or drawback of import charges in excess of those actually levied on inputs that are consumed in the production of the exported product. Both paragraphs stipulate that normal allowance for waste must be made in findings regarding consumption of inputs in the production of the exported product. Paragraph (i) also provides for substitution, where appropriate.

II

In examining whether inputs are consumed in the production of the exported product, as part of a countervailing duty investigation pursuant to this Agreement, investigating authorities should proceed on the following basis:

1. Where it is alleged that an indirect tax rebate scheme, or a drawback scheme, conveys a subsidy by reason of over-rebate or excess drawback of indirect taxes or import charges on inputs consumed in the production of the exported product, the investigating authorities should first determine whether the government of the exporting Member has in place and applies a system or procedure to confirm which inputs are consumed in the production of the exported product and in what amounts. Where such a system or procedure is determined to be applied, the investigating authorities should then examine the system or procedure to see whether it is reasonable, effective for the purpose intended, and based on generally accepted commercial practices in the country of export. The investigating authorities may deem it necessary to carry out, in accordance with paragraph 6 of Article 12, certain practical tests in order to verify information or to satisfy themselves that the system or procedure is being effectively applied.

2. Where there is no such system or procedure, where it is not reasonable, or where it is instituted and considered reasonable but is found not to be applied or not to be applied effectively, a further examination by the exporting Member based on the actual inputs involved would need to be carried out in the context of determining whether an excess payment occurred. If the investigating authorities deemed it necessary, a further examination would be carried out in accordance with paragraph 1.

3. Investigating authorities should treat inputs as physically incorporated if such inputs are used in the production process and are physically present in the product exported. The Members note that an input need not be present in the final product in the same form

ordningene være en eksportsubsidie i den grad de fører til ettergivelse eller drawback av importavgifter med et beløp som overstiger de avgifter som faktisk innkreves for innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av eksportvaren. Under begge bokstaver er det fastsatt at det i konklusjoner om forbruk av innsatsvarer i produksjonen av eksportvaren må medregnes alminnelig svinn. Bokstav i) fastsetter også bruk av alternative varer når det er hensiktsmessig.

II

Når det som del av en undersøkelse i forbindelse med utjevningsavgifter undersøkes om innsatsvarer forbrukes i produksjonsprosessen, skal granskningsmyndigheten gå fram på følgende måte:

1. Når det hevdes at en ordning med fradrag i indirekte skatt eller en drawback-ordning er en subsidie på grunn av for stort fradrag og overskytende drawback av indirekte skatt eller importavgift for innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av eksportvaren, bør granskningsmyndigheten først avgjøre om eksportmedlemmets regjering har innført og anvender en ordning eller en prosedyre som gjør det mulig å finne ut hvilke innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av eksportvaren, og med hvilke beløp. Når det fastslås at en slik ordning eller prosedyre anvendes, bør granskningsmyndigheten gjennomgå ordningen eller prosedyren for å se om den er rimelig, om den er effektiv i forhold til det tiltenkte formål og om den er basert på alminnelig forretnings-skikk i eksportlandet. Granskningsmyndigheten kan finne det nødvendig å foreta bestemte praktiske prøver i samsvar med artikkel 12 nr. 6 for å kontrollere opplysningene eller for å forvise seg om at ordningen eller prosedyren anvendes effektivt.

2. Når det ikke finnes en slik ordning eller prosedyre, eller den som finnes ikke er rimelig, eller når den finnes og er rimelig men ikke anvendes eller ikke anvendes effektivt, vil eksportmedlemmet måtte foreta en ny undersøkelse basert på de faktiske innsatsvarer for å avgjøre om for stor utbetaling har funnet sted. Dersom granskningsmyndigheten mener det er nødvendig, skal det foretas en ny gjennomgang i samsvar med nr. 1.

3. Granskningsmyndigheten bør betrakte en innsatsvare som fysisk inkorporert dersom den er benyttet i produksjonsprosessen og er fysisk til stede i eksportvaren. Medlemmene bemerker at en innsatsvare ikke behøver å være til stede i det ferdige produktet i den

in which it entered the production process.

4. In determining the amount of a particular input that is consumed in the production of the exported product, a "normal allowance for waste" should be taken into account, and such waste should be treated as consumed in the production of the exported product. The term "waste" refers to that portion of a given input which does not serve an independent function in the production process, is not consumed in the production of the exported product (for reasons such as inefficiencies) and is not recovered, used or sold by the same manufacturer.

5. The investigating authority's determination of whether the claimed allowance for waste is "normal" should take into account the production process, the average experience of the industry in the country of export, and other technical factors, as appropriate. The investigating authority should bear in mind that an important question is whether the authorities in the exporting Member have reasonably calculated the amount of waste, when such an amount is intended to be included in the tax or duty rebate or remission.

ANNEX III

GUIDELINES IN THE DETERMINATION OF SUBSTITUTION DRAWBACK SYSTEMS AS EXPORT SUBSIDIES

I

Drawback systems can allow for the refund or drawback of import charges on inputs which are consumed in the production process of another product and where the export of this latter product contains domestic inputs having the same quality and characteristics as those substituted for the imported inputs. Pursuant to paragraph (i) of the Illustrative List of Export Subsidies in Annex I, substitution drawback systems can constitute an export subsidy to the extent that they result in an excess drawback of the import charges levied initially on the imported inputs for which drawback is being claimed.

II

In examining any substitution drawback system as part of a countervailing duty investigation pursuant to this Agreement, investigating authorities should proceed on the following basis:

form den hadde da den ble satt inn i produksjonsprosessen.

4. Når det skal avgjøres hvilken mengde av en bestemt innsatsvare som forbrukes i produksjonen av eksportvaren, bør det tas hensyn til «alminnelig svinn», og svinnet bør anses forbrukt i produksjonen av eksportvaren. Med uttrykket «svinn» menes den del av en gitt innsatsvare som ikke har en egen funksjon i produksjonsprosessen, som ikke forbrukes i produksjonen av eksportvaren (f.eks. på grunn av manglende effektivitet) og som ikke gjenvinnes, benyttes eller selges av den samme produsent.

5. Når granskningsmyndigheten skal avgjøre om det påståtte svinn er «alminnelig», bør den ta hensyn til produksjonsprosessen, vanlig praksis i eksportlandets industri, samt eventuelle andre tekniske faktorer. Granskningsmyndigheten bør ikke glemme at det er viktig å avgjøre om eksportmedlemmets myndigheter har foretatt en rimelig beregning av svinnmengden dersom denne mengden skal regnes med ved fradrag eller ettergivelse av en skatt eller avgift.

VEDLEGG III

RETNINGSLINJER FOR AVGJØRELSE OM HVORVIDT EN DRAWBACK-ORDNING UTGJØR EN EKSPORTSUBSIDIE VED BRUK AV EN ALTERNATIV VARE

I

Gjennom drawback-ordningene kan det gis mulighet for tilbakebetaling eller drawback av importavgifter på innsatsvarer som forbrukes i produksjonen av en annen eksportvare når den inneholder innenlandske innsatsvarer av samme kvalitet og med de samme egenskaper som de importerte innsatsvarer de erstatter. Etter bokstav i) i den illustrerende liste over eksportsubsidier i vedlegg I kan drawback-ordninger ved bruk av en alternativ vare være en eksportsubsidie i den grad de fører til drawback som overstiger de importavgifter som først ble innkrevd for de importerte innsatsvarer der det kreves drawback.

II

Når det som del av en undersøkelse i forbindelse med utjevningavgifter foretas en gjennomgang av drawback-ordninger ved bruk av en alternativ vare, skal granskningsmyndigheten gå fram på følgende måte:

1. Paragraph (i) of the Illustrative List stipulates that home market inputs may be substituted for imported inputs in the production of a product for export provided such inputs are equal in quantity to, and have the same quality and characteristics as, the imported inputs being substituted. The existence of a verification system or procedure is important because it enables the government of the exporting Member to ensure and demonstrate that the quantity of inputs for which drawback is claimed does not exceed the quantity of similar products exported, in whatever form, and that there is not drawback of import charges in excess of those originally levied on the imported inputs in question.

2. Where it is alleged that a substitution drawback system conveys a subsidy, the investigating authorities should first proceed to determine whether the government of the exporting Member has in place and applies a verification system or procedure. Where such a system or procedure is determined to be applied, the investigating authorities should then examine the verification procedures to see whether they are reasonable, effective for the purpose intended, and based on generally accepted commercial practices in the country of export. To the extent that the procedures are determined to meet this test and are effectively applied, no subsidy should be presumed to exist. It may be deemed necessary by the investigating authorities to carry out, in accordance with paragraph 6 of Article 12, certain practical tests in order to verify information or to satisfy themselves that the verification procedures are being effectively applied.

3. Where there are no verification procedures, where they are not reasonable, or where such procedures are instituted and considered reasonable but are found not to be actually applied or not applied effectively, there may be a subsidy. In such cases a further examination by the exporting Member based on the actual transactions involved would need to be carried out to determine whether an excess payment occurred. If the investigating authorities deemed it necessary, a further examination would be carried out in accordance with paragraph 2.

4. The existence of a substitution drawback provision under which exporters are allowed to select particular import shipments on which drawback is claimed should not of itself be considered to convey a subsidy.

5. An excess drawback of import charges in the sense of paragraph (i) would be deemed to exist where governments paid interest on any monies refunded under their drawback

1. Det fastsettes i bokstav i) i den illustrerende liste at det kan benyttes innsatsvarer fra hjemmemarkedet som en alternativ vare til importerte innsatsvarer i produksjonen av en eksportvare, forutsatt at de har samme kvalitet og egenskaper som de importerte innsatsvarer som erstattes. Det er viktig at det finnes en kontrollordning eller kontrollprosedyre ettersom eksportmedlemmets regjering da kan sørge for og påvise at den mengde innsatsvarer det kreves drawback for, ikke overstiger mengden av tilsvarende eksportvare, uansett form, og at drawback av importavgiftene ikke overstiger den avgift som først ble innkrevd for de aktuelle importerte innsatsvarer.

2. Når det hevdes at en drawback-ordning ved bruk av en alternativ vare er en subsidie, bør granskningsmyndigheten først avgjøre om eksportmedlemmets regjering har innført og anvender en kontrollordning eller en kontrollprosedyre. Når det fastslås at en slik ordning eller prosedyre anvendes, bør granskningsmyndigheten gjennomgå kontrollprosedyrene for å se om de er rimelige, om de er effektive i forhold til det tiltenkte formål og om de er basert på alminnelig forretnings-skikk i eksportlandet. I den grad det fastslås at prosedyrene oppfyller disse krav og at de anvendes effektivt, bør en subsidie ikke antas å foreligge. Granskningsmyndigheten kan finne det nødvendig å foreta bestemte praktiske prøver i samsvar med artikkel 12 nr. 6 for å kontrollere opplysningene eller for å forvise seg om at kontrollprosedyrene anvendes effektivt.

3. Når det ikke finnes slike kontrollprosedyrer, eller de som finnes ikke er rimelige, eller når de finnes og er rimelige men ikke anvendes eller ikke anvendes effektivt, kan det foreligge en subsidie. I slike tilfeller vil eksportmedlemmet måtte foreta en ny undersøkelse basert på de faktiske transaksjoner for å avgjøre om for stor utbetaling har funnet sted. Dersom granskningsmyndigheten mener det er nødvendig, skal det foretas en ny gjennomgang i samsvar med nr. 2.

4. Det at en drawback-ordning ved bruk av en alternativ vare inneholder en bestemmelse som gir eksportørene anledning til å velge ut bestemte eksportforsendelser der det kreves drawback, bør i seg selv ikke anses å utgjøre en subsidie.

5. Når en regjering har betalt renter av et beløp som er tilbakebetalt i henhold til dens drawbackordning, vil dette bli betraktet som overskytende drawback av importavgifter som

schemes, to the extent of the interest actually paid or payable.

definert i bokstav i), tilsvarende det rentebeløp som faktisk er betalt eller skal betales.

ANNEX IV

CALCULATION OF THE TOTAL AD
VALOREM SUBSIDIZATION
(PARAGRAPH 1(A) OF ARTICLE 6)⁶²

1. Any calculation of the amount of a subsidy for the purpose of paragraph 1(a) of Article 6 shall be done in terms of the cost to the granting government.

2. Except as provided in paragraphs 3 through 5, in determining whether the overall rate of subsidization exceeds 5 per cent of the value of the product, the value of the product shall be calculated as the total value of the recipient firm's⁶³ sales in the most recent 12-month period, for which sales data is available, preceding the period in which the subsidy is granted.⁶⁴

3. Where the subsidy is tied to the production or sale of a given product, the value of the product shall be calculated as the total value of the recipient firm's sales of that product in the most recent 12-month period, for which sales data is available, preceding the period in which the subsidy is granted.

4. Where the recipient firm is in a start-up situation, serious prejudice shall be deemed to exist if the overall rate of subsidization exceeds 15 per cent of the total funds invested. For purposes of this paragraph, a start-up period will not extend beyond the first year of production.⁶⁵

5. Where the recipient firm is located in an inflationary economy country, the value of the product shall be calculated as the recipient firm's total sales (or sales of the relevant product, if the subsidy is tied) in the preceding calendar year indexed by the rate of inflation experienced in the 12 months preceding the month in which the subsidy is to be given.

⁶² An understanding among Members should be developed, as necessary, on matters which are not specified in this Annex or which need further clarification for the purposes of paragraph 1(a) of Article 6.

⁶³ The recipient firm is a firm in the territory of the subsidizing Member.

⁶⁴ In the case of tax-related subsidies the value of the product shall be calculated as the total value of the recipient firm's sales in the fiscal year in which the tax-related measure was earned.

⁶⁵ Start-up situations include instances where financial commitments for product development or construction of facilities to manufacture products benefiting from the subsidy have been made, even though production has not begun.

VEDLEGG IV

BEREGNING AV TOTAL SUBSIDIERING
AD VALOREM (ARTIKKEL 6 NR. 1
BOKSTAV A)⁶²

1. Enhver beregning av et subsidiebeløp for det formål som er angitt i artikkel 6 nr. 1, skal foretas på grunnlag av subsidiens kostnad for den regjering som gir subsidien.

2. Når det skal avgjøres om samlet subsidiebeløp utgjør mer enn 5 prosent av vareverdien skal, med unntak av tilfellene omhandlet i nr. 3 til 5, vareverdien være den totale verdien av mottakerforetakets⁶³ salg i den siste tolv månedersperiode det foreligger salgsopplysninger for, før perioden da subsidien gis.⁶⁴

3. Når subsidien er knyttet til produksjon eller salg av en bestemt vare, skal vareverdien være den totale verdien av mottakerforetakets salg av varen i den siste tolv månedersperiode det foreligger salgsopplysninger for, før perioden da subsidien gis.

4. Når mottakerforetaket er i en oppstartingsfase, skal alvorlig skade anses å foreligge dersom samlet subsidiebeløp utgjør mer enn 15 prosent av de midler som i alt er investert. I henhold til dette nr. skal oppstartingsperioden ikke omfatte mer enn det første produksjonsåret.⁶⁵

5. Når mottakerforetaket ligger i et land med inflasjonsøkonomi, skal vareverdien være mottakerforetakets totale salg (eller salg av den aktuelle vare dersom subsidien er knyttet til den) i det foregående kalenderår, indeksregulert i forhold til inflasjonen i de tolv siste måneder før måneden da subsidien skal gis.

⁶² Det bør om nødvendig utarbeides en avtale mellom medlemmene om spørsmål som ikke er behandlet i dette vedlegg, eller der det for det formål som er angitt i artikkel 6 nr. 1 bokstav a), er behov for ytterligere avklaring.

⁶³ Mottakerforetaket er et foretak på territoriet til medlemmet som gir subsidien.

⁶⁴ Når det dreier seg om subsidier i tilknytning til skatt, skal vareverdien være den totale verdien av mottakerforetakets salg i budsjettåret da foretaket hadde fordel av subsidien.

⁶⁵ En oppstartingsfase foreligger også i de tilfeller der det er inngått finansielle forpliktelser i forbindelse med produktutvikling eller bygging av anlegg for framstilling av de varer som blir subsidiert, selv om produksjonen ikke har tatt til.

6. In determining the overall rate of subsidization in a given year, subsidies given under different programmes and by different authorities in the territory of a Member shall be aggregated.

7. Subsidies granted prior to the date of entry into force of the WTO Agreement, the benefits of which are allocated to future production, shall be included in the overall rate of subsidization.

8. Subsidies which are non-actionable under relevant provisions of this Agreement shall not be included in the calculation of the amount of a subsidy for the purpose of paragraph 1(a) of Article 6.

6. Når samlet subsidiebeløp for et bestemt år skal beregnes, summeres de subsidier som er gitt innenfor rammen av forskjellige programmer og av forskjellige myndigheter på et medlems territorium.

7. Subsidier som er gitt før den dag WTO-avtalen trer i kraft, men som gjelder framtidig produksjon, skal tas med i det samlede subsidiebeløpet.

8. Subsidier det ikke kan treffes mottiltak mot etter de relevante bestemmelser i denne avtale, skal for det formål som er angitt i artikkel 6 nr. 1 bokstav a) ikke regnes med i subsidiebeløpet.

ANNEX V

PROCEDURES FOR DEVELOPING INFORMATION CONCERNING SERIOUS PREJUDICE

1. Every Member shall cooperate in the development of evidence to be examined by a panel in procedures under paragraphs 4 through 6 of Article 7. The parties to the dispute and any third-country Member concerned shall notify to the DSB, as soon as the provisions of paragraph 4 of Article 7 have been invoked, the organization responsible for administration of this provision within its territory and the procedures to be used to comply with requests for information.

2. In cases where matters are referred to the DSB under paragraph 4 of Article 7, the DSB shall, upon request, initiate the procedure to obtain such information from the government of the subsidizing Member as necessary to establish the existence and amount of subsidization, the value of total sales of the subsidized firms, as well as information necessary to analyze the adverse effects caused by the subsidized product.⁶⁶ This process may include, where appropriate, presentation of questions to the government of the subsidizing Member and of the complaining Member to collect information, as well as to clarify and obtain elaboration of information available to the parties to a dispute through the notification procedures set forth in Part VII.⁶⁷

⁶⁶ In cases where the existence of serious prejudice has to be demonstrated.

⁶⁷ The information-gathering process by the DSB shall take into account the need to protect information which is by nature confidential or which is provided on a confidential basis by any Member involved in this process.

VEDLEGG V

FRAMGANGSMÅTER VED INNHENTING AV OPPLYSNINGER OM ALVORLIG SKADE

1. Ethvert medlem skal samarbeide om å innhente det bevismateriale et panel skal gjennomgå i forbindelse med prosedyrene fastsatt i artikkel 7 nr. 4 til 6. Partene i tvisten og ethvert berørt medlem som er tredjepart, skal så snart bestemmelsene i artikkel 7 nr. 4 er påbetropt, gi DSB melding om navnet på den organisasjon som har ansvar for anvendelsen av denne bestemmelse på deres territorium, samt om hvilke prosedyrer som vil bli benyttet for å etterkomme anmodninger om opplysninger.

2. I tilfeller der en sak forelegges DSB i henhold til artikkel 7 nr. 4, skal DSB på anmodning sette i gang med å hente inn fra det medlems regjering som gir subsidien, de opplysninger som er nødvendige for å kunne fastslå at en subsidie foreligger, samt subsidiebeløpet, verdien av de subsidierte foretaks totale salg og de opplysninger som er nødvendige for å kunne analysere de skadevirkninger den subsidierte varen har gitt.⁶⁶ Når det er hensiktsmessig, kan det i forbindelse med denne prosessen rettes spørsmål til det medlems regjering som gir subsidien og til det medlems regjering som klager, for å innhente opplysninger og for å få avklart og utfylt de opplysninger som er tilgjengelige for tvistens parter i henhold til framgangsmåtene for melding fastsatt i del VII.⁶⁷

⁶⁶ I tilfeller der alvorlig skade må påvises.

⁶⁷ DSB skal under arbeidet med å innhente opplysninger ta hensyn til at opplysninger som etter sin art er fortrolige, eller som et medlem som deltar i prosessen har gitt på fortrolig grunnlag, må beskyttes.

3. In the case of effects in third-country markets, a party to a dispute may collect information, including through the use of questions to the government of the third-country Member, necessary to analyse adverse effects, which is not otherwise reasonably available from the complaining Member or the subsidizing Member. This requirement should be administered in such a way as not to impose an unreasonable burden on the third-country Member. In particular, such a Member is not expected to make a market or price analysis specially for that purpose. The information to be supplied is that which is already available or can be readily obtained by this Member (e.g. most recent statistics which have already been gathered by relevant statistical services but which have not yet been published, customs data concerning imports and declared values of the products concerned, etc.). However, if a party to a dispute undertakes a detailed market analysis at its own expense, the task of the person or firm conducting such an analysis shall be facilitated by the authorities of the third-country Member and such a person or firm shall be given access to all information which is not normally maintained confidential by the government.

4. The DSB shall designate a representative to serve the function of facilitating the information-gathering process. The sole purpose of the representative shall be to ensure the timely development of the information necessary to facilitate expeditious subsequent multilateral review of the dispute. In particular, the representative may suggest ways to most efficiently solicit necessary information as well as encourage the cooperation of the parties.

5. The information-gathering process outlined in paragraphs 2 through 4 shall be completed within 60 days of the date on which the matter has been referred to the DSB under paragraph 4 of Article 7. The information obtained during this process shall be submitted to the panel established by the DSB in accordance with the provisions of Part X. This information should include, *inter alia*, data concerning the amount of the subsidy in question (and, where appropriate, the value of total sales of the subsidized firms), prices of the subsidized product, prices of the non-subsidized product, prices of other suppliers to the market, changes in the supply of the subsidized product to the market in question and changes in market shares. It should also include rebuttal evidence, as well as such supplemental information as the panel deems relevant in the course of reaching its conclusions.

6. If the subsidizing and/or third-country Member fail to cooperate in the information-

3. Dersom det medføres virkninger i et tredjelandts marked, kan en av tvistens parter innhente opplysninger, herunder ved å rette spørsmål til det medlems regjering som er tredjepart, når spørsmålene er nødvendige for å kunne analysere skadevirkningene, men ikke på annen måte med rimelighet kan oppnås fra medlemmet som klager eller medlemmet som gir subsidien. Dette kravet bør administreres på en slik måte at det ikke fører til en urimelig belastning for tredjeparten. Især skal det ikke forventes at medlemmet foretar markeds- eller prisanalyser spesielt for dette formål. Opplysningene som skal gis, skal være opplysninger medlemmet allerede har til rådighet eller uten vanskelighet kan skaffe (f.eks. ny statistikk som allerede er innhentet ved de aktuelle statistiske tjenester, men som ennå ikke er offentliggjort, data fra tollvesenet om import og deklartert verdi av de aktuelle varer, osv.). Dersom en av partene i tvisten foretar en detaljert markedsanalyse for egen regning, skal imidlertid tredjeparten lette arbeidet for personen eller foretaket som utfører analysen, og vedkommende skal gis tilgang til alle opplysninger som av regjeringen til vanlig ikke betraktes som fortrolige.

4. DSB skal utpeke en representant som skal lette innhenting av opplysninger. Representanten skal ikke ha annen oppgave enn å sikre at de nødvendige opplysninger innhentes i tide, slik at det deretter raskt kan gjennomføres en multilateral gjennomgang av tvisten. Representanten kan særlig foreslå hvordan det mest effektivt kan anmodes om de nødvendige opplysninger, samt oppmuntre til samarbeid mellom partene.

5. Innhenting av opplysninger som angitt i nr. 2 til 4 skal fullføres innen 60 dager etter den dag spørsmålet ble forelagt DSB i henhold til artikkel 7 nr. 4. Opplysninger som er fremkommet på denne måten, skal legges fram for det panel DSB har opprettet i samsvar med bestemmelsene i del X. Opplysningene bør blant annet omfatte data i forbindelse med det aktuelle subsidiebeløp (og når det passer, verdien av de subsidierte foretakenes totale salg), prisene på den subsidierte varen, prisene på den ikke-subsidierte varen, de priser andre leverandører til markedet opererer med, endring i forsyningen av den subsidierte varen til det aktuelle markedet, og endring i markedsandeler. De bør også omfatte motbevis, samt de tilleggsopplysninger panelet mener er relevante for å kunne komme fram til en konklusjon.

6. Dersom medlemmet som gir subsidien og/eller medlemmet som er tredjepart, ikke samarbeider om å innhente opplysninger, skal medlemmet som klager legge fram sin påstand om alvorlig skade på grunnlag av det bevisma-

gathering process, the complaining Member will present its case of serious prejudice, based on evidence available to it, together with facts and circumstances of the non-cooperation of the subsidizing and/or third-country Member. Where information is unavailable due to non-cooperation by the subsidizing and/or third-country Member, the panel may complete the record as necessary relying on best information otherwise available.

7. In making its determination, the panel should draw adverse inferences from instances of noncooperation by any party involved in the information-gathering process.

8. In making a determination to use either best information available or adverse inferences, the panel shall consider the advice of the DSB representative nominated under paragraph 4 as to the reasonableness of any requests for information and the efforts made by parties to comply with these requests in a cooperative and timely manner.

9. Nothing in the information-gathering process shall limit the ability of the panel to seek such additional information it deems essential to a proper resolution to the dispute, and which was not adequately sought or developed during that process. However, ordinarily the panel should not request additional information to complete the record where the information would support a particular party's position and the absence of that information in the record is the result of unreasonable non-cooperation by that party in the information-gathering process.

ANNEX VI

PROCEDURES FOR ON-THE-SPOT INVESTIGATIONS PURSUANT TO PARAGRAPH 6 OF ARTICLE 12

1. Upon initiation of an investigation, the authorities of the exporting Member and the firms known to be concerned should be informed of the intention to carry out on-the-spot investigations.

2. If in exceptional circumstances it is intended to include non-governmental experts in the investigating team, the firms and the authorities of the exporting Member should be so informed. Such non-governmental experts should be subject to effective sanctions for breach of confidentiality requirements.

3. It should be standard practice to obtain explicit agreement of the firms concerned in

teriale medlemmet har til rådighet, sammen med nærmere opplysning om mangelen på samarbeid fra medlemmet som gir subsidien og/eller medlemmet som er tredjepart. Når det ikke lar seg gjøre å skaffe opplysningene fordi medlemmet som gir subsidien og/eller medlemmet som er tredjepart ikke samarbeider, kan panelet i den grad det er nødvendig sørge for fullstendig dokumentasjon på grunnlag av de opplysninger som foreligger, skaffet til veie på annen måte.

7. Når panelet treffer sin avgjørelse bør det i et tilfelle der en part som skal delta i innhenting av opplysninger ikke samarbeider, trekke negative slutninger.

8. Når panelet treffer en avgjørelse om hvorvidt de foreliggende opplysninger skal benyttes eller om det skal trekkes negative slutninger, skal det ta hensyn til en uttalelse fra representanten for DSB oppnevnt etter nr. 4, om rimeligheten av en anmodning om opplysninger og om de bestrebelser og den samarbeidsånd partene har lagt for dagen for å etterkomme disse anmodninger i tide.

9. I arbeidet med å innhente opplysninger skal panelet ha uinnskrenket mulighet til å fremskaffe de tilleggsopplysninger som det mener er helt avgjørende for å kunne løse tvisten, og som det ikke er bedt om eller som ikke er innhentet på tilfredsstillende måte tidligere i prosessen. Vanligvis bør imidlertid panelet ikke be om tilleggsopplysninger med sikte på en fullstendig dokumentasjon når slike opplysninger styrker en bestemt parts stilling og de ikke er med i dokumentasjonen nettopp fordi vedkommende part på urimelig måte har unnlatt å samarbeide om innhenting av opplysninger.

VEDLEGG VI

FRAMGANGSMÅTER FOR UNDERSØKELSER PÅ STEDET ETTER ARTIKKEL 12 NR. 8

1. Når en undersøkelse igangsettes, bør eksportmedlemmets myndigheter og de foretak som vites å være berørt, underrettes om at det vil bli gjennomført undersøkelser på stedet.

2. Dersom det under særlige omstendigheter er meningen at ikke-statlige eksperter skal delta i undersøkelsesgruppen, skal eksportmedlemmets foretak og myndigheter underrettes om dette. De ikke-statlige eksperter bør være underlagt effektive sanksjoner for manglende overholdelse av påleggene om fortrolig behandling av opplysninger.

3. Det bør være fast praksis å innhente uttrykkelig samtykke fra de berørte foretak hos

the exporting Member before the visit is finally scheduled.

4. As soon as the agreement of the firms concerned has been obtained, the investigating authorities should notify the authorities of the exporting Member of the names and addresses of the firms to be visited and the dates agreed.

5. Sufficient advance notice should be given to the firms in question before the visit is made.

6. Visits to explain the questionnaire should only be made at the request of an exporting firm. In case of such a request the investigating authorities may place themselves at the disposal of the firm; such a visit may only be made if (a) the authorities of the importing Member notify the representatives of the government of the Member in question and (b) the latter do not object to the visit.

7. As the main purpose of the on-the-spot investigation is to verify information provided or to obtain further details, it should be carried out after the response to the questionnaire has been received unless the firm agrees to the contrary and the government of the exporting Member is informed by the investigating authorities of the anticipated visit and does not object to it; further, it should be standard practice prior to the visit to advise the firms concerned of the general nature of the information to be verified and of any further information which needs to be provided, though this should not preclude requests to be made on the spot for further details to be provided in the light of information obtained.

8. Enquiries or questions put by the authorities or firms of the exporting Members and essential to a successful on-the-spot investigation should, whenever possible, be answered before the visit is made.

eksportmedlemmet før den endelige besøksdatoen fastsettes.

4. Straks de berørte foretak har samtykket, bør granskningsmyndigheten underrette eksportmedlemmets myndigheter om navnene på foretakene som skal besøkes, samt deres adresse og de avtalte datoer.

5. De aktuelle foretak bør få vite om besøket i tilstrekkelig tid på forhånd.

6. Besøk for å forklare spørreskjemaet bør finne sted bare dersom et eksportforetak ber om det. Ved en slik anmodning kan granskningsmyndigheten stille seg til rådighet for foretaket; et slikt besøk kan foretas bare dersom a) importmedlemmets myndigheter underretter representantene for det aktuelle medlems regjering og b) sistnevnte ikke motsetter seg besøket.

7. Ettersom formålet med en undersøkelse på stedet først og fremst er å kontrollere de opplysninger som er gitt eller innhente mer detaljerte opplysninger, bør den foretas etter at spørreskjemaet er returnert i utfylt stand, med mindre foretaket er enig i at det motsatte gjøres, og eksportmedlemmets regjering underrettes av granskningsmyndigheten om det forestående besøket og ikke motsetter seg det; videre bør det være fast praksis å la de berørte foretak få vite hvilken type opplysninger som generelt skal kontrolleres, samt hvilke tilleggsplysninger som må gis, men dette bør likevel ikke være til hinder for at det under besøket kan bli bedt om flere detaljer på bakgrunn av opplysningene som gis.

8. Forespørsler eller spørsmål fra eksportlandets myndigheter eller foretak som er helt vesentlige for at undersøkelsen på stedet skal gi et godt resultat, bør om mulig besvares før besøket.

ANNEX VII

DEVELOPING COUNTRY MEMBERS REFERRED TO IN PARAGRAPH 2(A) OF ARTICLE 27

The developing country Members not subject to the provisions of paragraph 1(a) of Article 3 under the terms of paragraph 2(a) of Article 27 are:

- (a) Least-developed countries designated as such by the United Nations which are Members of the WTO.
- (b) Each of the following developing countries which are Members of the WTO shall be subject to the provisions which are applicable to other developing country Members

VEDLEGG VII

MEDLEMMER SOM ER UTVIKLINGSLAND OMHANDLET I ARTIKKEL 27 NR. 2 BOKSTAV A)

Medlemmer som er utviklingsland og ikke er underlagt bestemmelsene i artikkel 3 nr. 1 bokstav a) i henhold til artikkel 27 nr. 2 bokstav a), er:

- a) Land er medlemmer av WTO, og som De forente nasjoner betegner som minst utviklede land.
- b) Hvert av følgende utviklingsland som er medlemmer av WTO, skal være underlagt de bestemmelser som etter artikkel 27 nr. 2 bokstav b) gjelder for andre medlemmer

according to paragraph 2(b) of Article 27 when GNP per capita has reached \$1,000 per annum⁶⁸: Bolivia, Cameroon, Congo, Côte d'Ivoire, Dominican Republic, Egypt, Ghana, Guatemala, Guyana, India, Indonesia, Kenya, Morocco, Nicaragua, Nigeria, Pakistan, Philippines, Senegal, Sri Lanka and Zimbabwe.

som er utviklingsland, når BNI per innbygger kommer opp i 1.000 dollar p.a.:⁶⁸ Bolivia, Côte d'Ivoire, Den dominikanske republikk, Egypt, Filippinene, Ghana, Guatemala, Guyana, India, Indonesia, Kamerun, Kenya, Kongo, Marokko, Nicaragua, Nigeria, Pakistan, Senegal, Sri Lanka og Zimbabwe.

⁶⁸ The inclusion of developing country Members in the list in paragraph (b) is based on the most recent data from the World Bank on GNP per capita.

⁶⁸ Landene i bokstav b) er oppført i listen på grunnlag av de siste data fra Verdensbanken om BNI per innbygger.

AGREEMENT ON SAFEGUARDS

Members,

Having in mind the overall objective of the Members to improve and strengthen the international trading system based on GATT 1994;

Recognizing the need to clarify and reinforce the disciplines of GATT 1994, and specifically those of its Article XIX (Emergency Action on Imports of Particular Products), to re-establish multilateral control over safeguards and eliminate measures that escape such control;

Recognizing the importance of structural adjustment and the need to enhance rather than limit competition in international markets; and

Recognizing further that, for these purposes, a comprehensive agreement, applicable to all Members and based on the basic principles of GATT 1994, is called for;

Hereby agree as follows:

*Article 1
General Provision*

This Agreement establishes rules for the application of safeguard measures which shall be understood to mean those measures provided for in Article XIX of GATT 1994.

*Article 2
Conditions*

1. A Member¹ may apply a safeguard measure to a product only if that Member has determined, pursuant to the provisions set out below, that such product is being imported into its territory in such increased quantities, absolute or relative to domestic production, and under such conditions as to cause or threaten to cause serious injury to the domestic industry that produces like or directly competitive products.

¹ A customs union may apply a safeguard measure as a single unit or on behalf of a member State. When a customs union applies a safeguard measure as a single unit, all the requirements for the determination of serious injury or threat thereof under this Agreement shall be based on the conditions existing in the customs union as a whole. When a safeguard measure is applied on behalf of a member State, all the requirements for the determination of serious injury or threat thereof shall be based on the conditions existing in that member State and the measure shall be limited to that member State. Nothing in this Agreement prejudices the interpretation of the relationship between Article XIX and paragraph 8 of Article XXIV of GATT 1994.

AVTALE OM BESKYTTELSESTILTAK

Medlemmene,

som tar i betraktning medlemmenes generelle målsetning om å forbedre og styrke det internasjonale handelssystemet basert på GATT 1994,

som erkjenner behovet for å avklare og styrke ordningene i GATT 1994, og spesielt ordningene i artikkel XIX (Krisetiltak vedrørende import av visse varer), å gjenopprette multilateral kontroll over beskyttelsestiltak og eliminere tiltak som unnslipper slik kontroll,

som erkjenner betydningen av strukturtilpasning og behovet for å øke, fremfor å begrense, konkurransen på de internasjonale markeder, og

som videre erkjenner at for dette formål er det nødvendig med en omfattende avtale som gjelder samtlige medlemmer, og som er basert på grunnprinsippene i GATT 1994,

er herved blitt enige om følgende:

*Artikkel 1
Generell bestemmelse*

Denne Avtalen fastsetter regler for anvendelse av beskyttelsestiltak, som omfatter de tiltak som er fastsatt i artikkel XIX i GATT 1994.

*Artikkel 2
Betingelser*

1. Et medlem¹ kan anvende et beskyttelsestiltak for en vare bare dersom vedkommande medlem har påvist, i henhold til bestemmelsene fremsatt nedenfor, at en slik vare blir importert til dets territorium i slike økte mengder, absolutt eller i forhold til innenlandsk produksjon, og under slike forhold at det volder eller truer med å volde alvorlig skade for den innenlandske industri som produserer tilsvarende eller direkte konkurrerende varer.

¹ En tollunion kan anvende et beskyttelsestiltak som en enhet eller på vegne av en medlemsstat. Når en tollunion anvender et beskyttelsestiltak som en enhet, skal alle krav til påvisning av alvorlig skade eller fare for skade i henhold til denne avtale være basert på de forhold som eksisterer i tollunionen som helhet. Når et beskyttelsestiltak anvendes på vegne av en medlemsstat, skal alle krav til påvisning av alvorlig skade eller fare for skade være basert på de forhold som eksisterer i vedkommende medlemsstat, og tiltaket skal være begrenset til denne medlemsstaten. Ingen bestemmelse i denne avtale foregriper fortolkningen av forholdet mellom artikkel XIX og artikkel XXIV nr 8 i GATT 1994.

2. Safeguard measures shall be applied to a product being imported irrespective of its source.

*Article 3
Investigation*

1. A Member may apply a safeguard measure only following an investigation by the competent authorities of that Member pursuant to procedures previously established and made public in consonance with Article X of GATT 1994. This investigation shall include reasonable public notice to all interested parties and public hearings or other appropriate means in which importers, exporters and other interested parties could present evidence and their views, including the opportunity to respond to the presentations of other parties and to submit their views, *inter alia*, as to whether or not the application of a safeguard measure would be in the public interest. The competent authorities shall publish a report setting forth their findings and reasoned conclusions reached on all pertinent issues of fact and law.

2. Any information which is by nature confidential or which is provided on a confidential basis shall, upon cause being shown, be treated as such by the competent authorities. Such information shall not be disclosed without permission of the party submitting it. Parties providing confidential information may be requested to furnish non-confidential summaries thereof or, if such parties indicate that such information cannot be summarized, the reasons why a summary cannot be provided. However, if the competent authorities find that a request for confidentiality is not warranted and if the party concerned is either unwilling to make the information public or to authorize its disclosure in generalized or summary form, the authorities may disregard such information unless it can be demonstrated to their satisfaction from appropriate sources that the information is correct.

*Article 4
Determination of Serious Injury or
Threat Thereof*

1. For the purposes of this Agreement:
- (a) "serious injury" shall be understood to mean a significant overall impairment in the position of a domestic industry;
 - (b) "threat of serious injury" shall be understood to mean serious injury that is clearly imminent, in accordance with the provisi-

2. Beskyttelsestiltak skal anvendes for en vare som importeres, uansett varens opprinnelse.

*Artikkel 3
Undersøkelse*

1. Et medlem kan bare anvende et beskyttelsestiltak etter at de ansvarlige myndigheter i medlemsstaten har gjennomført en undersøkelse etter fremgangsmåten som tidligere er fastsatt og offentliggjort i samsvar med artikkel X i GATT 1994. Denne undersøkelsen skal omfatte rimelig offentlig kunngjøring til alle interesserte parter, samt offentlige høringer eller andre hensiktsmessige fremgangsmåter der importører, eksportører og andre interesserte parter kan legge fram bevis og sine synspunkter, herunder muligheten til å svare på andre parters fremstillinger og legge fram sine synspunkter blant annet om hvorvidt anvendelsen av et beskyttelsestiltak vil være i allmennhetens interesse. De ansvarlige myndigheter skal utgi en rapport hvor de legger fram det de har funnet ut samt sine begrunnede konklusjoner om alle relevante faktiske og rettslige forhold.

2. Alle opplysninger av fortrolig karakter eller som er gitt i fortrolighet, skal, når begrunnelse er gitt, behandles som sådan av de ansvarlige myndigheter. Slike opplysninger skal ikke gis videre uten tillatelse fra den part som har gitt opplysningene. Parter som gir fortrolige opplysninger, kan bli bedt om å fremlegge ikke-fortrolige sammendrag av opplysningene, eller dersom partene viser til at opplysningene ikke kan sammenfattes, årsakene til at det ikke kan fremlegges et sammendrag. Dersom de ansvarlige myndigheter imidlertid finner at anmodning om fortrolig behandling ikke er berettiget, og dersom den berørte part ikke er villig til å offentliggjøre opplysningene eller gi tillatelse til at opplysningene kan gis i generelle vendinger eller sammenfattet form, kan myndighetene se bort fra disse opplysningene, med mindre det kan påvises på en overbevisende måte fra egnede kilder at opplysningene er korrekte.

*Artikkel 4
Påvisning av alvorlig skade eller fare for
alvorlig skade*

1. I denne avtale betyr:
- a) «alvorlig skade» en betydelig, generell forverring av stillingen til en innenlandsk industri,
 - b) «fare for alvorlig skade» en alvorlig skade som åpenbart er overhengende etter bestemmelsene i nr 2. Påvisning av at det fo-

- ons of paragraph 2. A determination of the existence of a threat of serious injury shall be based on facts and not merely on allegation, conjecture or remote possibility; and
- (c) in determining injury or threat thereof, a "domestic industry" shall be understood to mean the producers as a whole of the like or directly competitive products operating within the territory of a Member, or those whose collective output of the like or directly competitive products constitutes a major proportion of the total domestic production of those products.
- 2.(a) In the investigation to determine whether increased imports have caused or are threatening to cause serious injury to a domestic industry under the terms of this Agreement, the competent authorities shall evaluate all relevant factors of an objective and quantifiable nature having a bearing on the situation of that industry, in particular, the rate and amount of the increase in imports of the product concerned in absolute and relative terms, the share of the domestic market taken by increased imports, changes in the level of sales, production, productivity, capacity utilization, profits and losses, and employment.
- (b) The determination referred to in subparagraph (a) shall not be made unless this investigation demonstrates, on the basis of objective evidence, the existence of the causal link between increased imports of the product concerned and serious injury or threat thereof. When factors other than increased imports are causing injury to the domestic industry at the same time, such injury shall not be attributed to increased imports.
- (c) The competent authorities shall publish promptly, in accordance with the provisions of Article 3, a detailed analysis of the case under investigation as well as a demonstration of the relevance of the factors examined.
- religger fare for alvorlig skade skal være basert på fakta og ikke bare på påstander, antakelser eller en fjern mulighet, og
- c) ved påvisning av skade eller fare for skade betyr en «innenlandsk industri» samtlige produsenter av tilsvarende eller direkte konkurrerende varer som driver virksomhet innenfor et medlems territorium, eller de produsenter hvis samlede produksjon av tilsvarende eller direkte konkurrerende varer utgjør en større andel av den samlede innenlandske produksjon av disse varene,
- 2.a) I forbindelse med undersøkelsen for å påvise hvorvidt økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade for en innenlandsk industri i henhold til denne avtale, skal de ansvarlige myndigheter vurdere alle relevante faktorer av objektiv og kvantifiserbar karakter som virker inn på situasjonen i denne industrien, særlig tempoet og størrelsen på importøkningen av den aktuelle varen i absolutt og relativ forstand, den andel av det innenlandske marked som den økte importen legger beslag på, endringer i omsetning, produksjon, produktivitet, kapasitetsutnyttelse, fortjeneste og tap, samt sysselsetting,
- b) Påvisningen omtalt i nr 2 bokstav a) skal ikke foretas med mindre undersøkelsen, basert på objektivt bevis, viser at det finnes en årsakssammenheng mellom økt import av den aktuelle varen og alvorlig skade eller fare for alvorlig skade. Når andre faktorer enn økt import samtidig volder skade for den innenlandske industrien, skal slik skade ikke tilskrives økt import,
- c) De ansvarlige myndigheter skal i henhold til bestemmelsene i artikkel 3 omgående offentliggjøre en detaljert analyse av saken som er gjenstand for undersøkelse, samt påvise at de faktorer som er undersøkt, er relevante.

Article 5

Application of Safeguard Measures

1. A Member shall apply safeguard measures only to the extent necessary to prevent or remedy serious injury and to facilitate adjustment. If a quantitative restriction is used, such a measure shall not reduce the quantity of imports below the level of a recent period which shall be the average of imports in the last three representative years for which statistics are available, unless clear justification is given that a different level is necessary to prevent or remedy serious injury. Members should choose

Artikkel 5

Anvendelse av beskyttelsestiltak

1. Et medlem skal bare anvende beskyttelsestiltak i den utstrekning dette er nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade og gjøre tilpasning lettere. Dersom det benyttes en kvantitativ restriksjon, skal et slikt tiltak ikke redusere importmengden til under det nivået importen lå på i et forutgående tidsrom i senere tid, som tilsvarende gjennomsnittlig import i løpet av de tre siste representative årene som det foreligger statistikker for, med mindre det gis en klar begrunnelse for at et annet nivå er nødven-

measures most suitable for the achievement of these objectives.

2.(a) In cases in which a quota is allocated among supplying countries, the Member applying the restrictions may seek agreement with respect to the allocation of shares in the quota with all other Members having a substantial interest in supplying the product concerned. In cases in which this method is not reasonably practicable, the Member concerned shall allot to Members having a substantial interest in supplying the product shares based upon the proportions, supplied by such Members during a previous representative period, of the total quantity or value of imports of the product, due account being taken of any special factors which may have affected or may be affecting the trade in the product.

(b) A Member may depart from the provisions in subparagraph (a) provided that consultations under paragraph 3 of Article 12 are conducted under the auspices of the Committee on Safeguards provided for in paragraph 1 of Article 13 and that clear demonstration is provided to the Committee that (i) imports from certain Members have increased in disproportionate percentage in relation to the total increase of imports of the product concerned in the representative period, (ii) the reasons for the departure from the provisions in subparagraph (a) are justified, and (iii) the conditions of such departure are equitable to all suppliers of the product concerned. The duration of any such measure shall not be extended beyond the initial period under paragraph 1 of Article 7. The departure referred to above shall not be permitted in the case of threat of serious injury.

Article 6

Provisional Safeguard Measures

In critical circumstances where delay would cause damage which it would be difficult to repair, a Member may take a provisional safeguard measure pursuant to a preliminary determination that there is clear evidence that increased imports have caused or are threatening to cause serious injury. The duration of the provisional measure shall not exceed 200 days, during which period the pertinent requirements of Articles 2 through 7 and 12 shall be met. Such measures should take the form of tariff increases to be promptly refunded if the subsequent investigation referred to in paragraph 2 of Article 4 does not determine that increased imports have caused or threaten-

dig for å hindre eller rette opp alvorlig skade. Medlemmene skal velge tiltak som er best egnet til å oppfylle disse målsetningene.

2.a) I tilfeller hvor en kvote fordeles mellom leverandørland, kan medlemmet som iverksetter restriksjonene, søke å komme fram til enighet med alle andre medlemmer som har en betydelig interesse i å levere den aktuelle varen, om fordelingen av andelene i kvoten. I tilfeller hvor denne metoden ikke lar seg gjennomføre på en rimelig måte, skal det berørte medlemmet tildele andeler til de medlemmer som har en betydelig interesse i å levere varen, i forhold til de andeler disse medlemmene har levert i løpet av en tidligere representativ periode av den totale importmengde eller -verdi av denne varen, idet det tas hensyn til eventuelle spesielle faktorer som kan ha påvirket eller kan påvirke handelen med varen.

b) Et medlem kan fravike bestemmelsene i nr 2 bokstav a) forutsatt at det holdes konsultasjoner i samsvar med artikkel 12 nr 3 i regi av Komiteen for beskyttelsestiltak som opprettes i henhold til artikkel 13 nr 1, og forutsatt at det klart blir påvist overfor Komiteen at i) importen fra visse medlemmer har økt med en uforholdsmessig høy prosentats i forhold til den totale økningen i importen av den aktuelle varen i løpet av den representative perioden, ii) at årsakene til å fravike bestemmelsene i nr 2 bokstav a) er begrunnet, og iii) at betingelsene for fravikelsen er rettfærdige for samtlige leverandører av den aktuelle varen. Et slikt tiltaks varighet skal ikke forlenges utover den første perioden fastsatt i artikkel 7 nr 1. Fravikelsen nevnt ovenfor skal ikke tillates dersom det foreligger fare for alvorlig skade.

Artikkel 6

Midlertidige beskyttelsestiltak

I kritiske situasjoner hvor forsinkelse vil medføre skade som det vil være vanskelig å rette opp, kan et medlem treffe et midlertidig beskyttelsestiltak i henhold til en midlertidig påvisning av at det foreligger klart bevis for at økt import har voldt eller truer med å volde alvorlig skade. Det midlertidige tiltakets varighet skal ikke overstige 200 dager, og i løpet av denne perioden skal de aktuelle kravene i artikkel 2 til og med 7 og 12 oppfylles. Slike tiltak bør skje i form av økninger i tollsatsene som refunderes omgående dersom den påfølgende undersøkelse omtalt i artikkel 4 nr 2 ikke påviser at importøkningen har voldt eller truet med å volde alvorlig skade for en innen-

ned to cause serious injury to a domestic industry. The duration of any such provisional measure shall be counted as a part of the initial period and any extension referred to in paragraphs 1, 2 and 3 of Article 7.

Article 7
Duration and Review of Safeguard Measures

1. A Member shall apply safeguard measures only for such period of time as may be necessary to prevent or remedy serious injury and to facilitate adjustment. The period shall not exceed four years, unless it is extended under paragraph 2.

2. The period mentioned in paragraph 1 may be extended provided that the competent authorities of the importing Member have determined, in conformity with the procedures set out in Articles 2, 3, 4 and 5, that the safeguard measure continues to be necessary to prevent or remedy serious injury and that there is evidence that the industry is adjusting, and provided that the pertinent provisions of Articles 8 and 12 are observed.

3. The total period of application of a safeguard measure including the period of application of any provisional measure, the period of initial application and any extension thereof, shall not exceed eight years.

4. In order to facilitate adjustment in a situation where the expected duration of a safeguard measure as notified under the provisions of paragraph 1 of Article 12 is over one year, the Member applying the measure shall progressively liberalize it at regular intervals during the period of application. If the duration of the measure exceeds three years, the Member applying such a measure shall review the situation not later than the mid-term of the measure and, if appropriate, withdraw it or increase the pace of liberalization. A measure extended under paragraph 2 shall not be more restrictive than it was at the end of the initial period, and should continue to be liberalized.

5. No safeguard measure shall be applied again to the import of a product which has been subject to such a measure, taken after the date of entry into force of the WTO Agreement, for a period of time equal to that during which such measure had been previously applied, provided that the period of non-application is at least two years.

6. Notwithstanding the provisions of paragraph 5, a safeguard measure with a duration of 180 days or less may be applied again to the import of a product if:

(a) at least one year has elapsed since the date

landsk industri. Et slikt midlertidig tiltaks varighet skal medregnes i den første perioden og i en eventuell forlengelse nevnt i artikkel 7 nr 1, 2 og 3.

Artikkel 7
Varighet og gjennomgang av beskyttelsestiltak

1. Et medlem skal bare anvende beskyttelsestiltak i den periode det måtte være nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade eller gjøre tilpasning lettere. Perioden skal ikke overstige fire år, med mindre den forlenges i henhold til nr 2.

2. Perioden nevnt i nr 1 kan forlenges, forutsatt at de ansvarlige myndigheter i importmedlemsstaten har fastslått, i samsvar med fremgangsmåten fastsatt i artikkel 2, 3, 4 og 5, at beskyttelsestiltaket fortsatt er nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade, og at det foreligger bevis for at industrien tilpasser seg, og forutsatt at de aktuelle bestemmelsene i artikkel 8 og 12 overholdes.

3. Den samlede anvendelsestid av et beskyttelsestiltak, herunder den tiden et eventuelt midlertidig tiltak anvendes, den første anvendelsesperioden og eventuell forlengelse av perioden, skal ikke overstige åtte år.

4. For å gjøre tilpasning lettere i en situasjon hvor den forventede varigheten av et beskyttelsestiltak varslet i henhold til bestemmelsene i artikkel 12 nr 1 er over ett år, skal det medlemmet som anvender tiltaket, foreta en progressiv liberalisering av tiltaket med jevne mellomrom i løpet av anvendelsesperioden. Dersom tiltakets varighet overstiger tre år, skal medlemmet som anvender et slikt tiltak, gjennomgå situasjonen senest midtveis i tiltakets anvendelsesperiode og eventuelt trekke det tilbake eller øke tempoet i liberaliseringen. Et tiltak som forlenges i henhold til nr 2, skal ikke være mer restriktivt enn det var ved utgangen av den første perioden, og skal fortsatt liberaliseres.

5. Et beskyttelsestiltak skal ikke anvendes på ny for import av en vare som har vært gjenstand for et slikt tiltak truffet etter WTO-avtalens ikrafttredelsesdato, over et tidsrom som er lik det tidsrommet hvor et slikt tiltak tidligere ble anvendt, forutsatt at det er gått minst to år siden siste anvendelse.

6. Et beskyttelsestiltak kan uten hensyn til bestemmelsene i nr 5 anvendes på ny for import av en vare med en varighet på inntil 180 dager dersom:

a) det er gått minst ett år siden den dato be-

- of introduction of a safeguard measure on the import of that product; and
- (b) such a safeguard measure has not been applied on the same product more than twice in the five-year period immediately preceding the date of introduction of the measure.

Article 8

Level of Concessions and Other Obligations

1. A Member proposing to apply a safeguard measure or seeking an extension of a safeguard measure shall endeavour to maintain a substantially equivalent level of concessions and other obligations to that existing under GATT 1994 between it and the exporting Members which would be affected by such a measure, in accordance with the provisions of paragraph 3 of Article 12. To achieve this objective, the Members concerned may agree on any adequate means of trade compensation for the adverse effects of the measure on their trade.

2. If no agreement is reached within 30 days in the consultations under paragraph 3 of Article 12, then the affected exporting Members shall be free, not later than 90 days after the measure is applied, to suspend, upon the expiration of 30 days from the day on which written notice of such suspension is received by the Council for Trade in Goods, the application of substantially equivalent concessions or other obligations under GATT 1994, to the trade of the Member applying the safeguard measure, the suspension of which the Council for Trade in Goods does not disapprove.

3. The right of suspension referred to in paragraph 2 shall not be exercised for the first three years that a safeguard measure is in effect, provided that the safeguard measure has been taken as a result of an absolute increase in imports and that such a measure conforms to the provisions of this Agreement.

Article 9

Developing Country Members

1. Safeguard measures shall not be applied against a product originating in a developing country Member as long as its share of imports of the product concerned in the importing Member does not exceed 3 per cent, provided that developing country Members with less than 3 per cent import share collectively account for not more than 9 per cent of total imports of the product concerned.²

² A Member shall immediately notify an action taken under paragraph 1 of Article 9 to the Committee on Safeguards.

- skyttelsestiltaket ble innført for import av vedkommende vare, og
- b) et slikt beskyttelsestiltak ikke er anvendt for den samme varen mer enn to ganger i løpet av femårsperioden like forut for den dato tiltaket innføres.

Artikkel 8

Grad av innrømmelser og andre forpliktelser

1. Et medlem som foreslår å anvende et beskyttelsestiltak eller søker å forlenge et beskyttelsestiltak, skal bestrebe seg på å opprettholde innrømmelser og andre forpliktelser i vesentlig samme grad som de eksisterende innrømmelser og andre forpliktelser i GATT 1994 mellom dette medlem og de eksportmedlemmer som vil bli berørt av dette tiltaket, i samsvar med bestemmelsene i artikkel 12 nr 3. For å nå dette mål kan de berørte medlemmer bli enige om enhver egnet måte å yte handelskompensasjon for negative virkninger som tiltaket har på deres handel.

2. Dersom enighet ikke oppnås innen 30 dager i løpet av konsultasjonene i henhold til artikkel 12 nr 3, har de berørte eksportmedlemmer adgang til, senest innen 90 dager etter at tiltaket ble innført og etter at det er gått 30 dager fra den dag skriftlig varsel om slik opphevelse ble mottatt av Rådet for handel med varer, å oppheve anvendelsen av stort sett likeverdige innrømmelser og andre forpliktelser i henhold til GATT 1994 i handelen til det medlem som anvender dette beskyttelsestiltaket, og når Rådet for handel med varer ikke gjør innsigelser mot opphevelse av dette tiltaket.

3. Retten til opphevelse nevnt i nr 2 skal ikke utøves i de tre første årene et beskyttelsestiltak anvendes, forutsatt at beskyttelsestiltaket er truffet som følge av en absolutt økning i importen, og at et slikt tiltak er i samsvar med bestemmelsene i denne avtale.

Artikkel 9

Medlemmer som er utviklingsland

1. Beskyttelsestiltak skal ikke anvendes mot en vare som har sin opprinnelse i et medlem som er utviklingsland, så lenge dette medlemets andel av importmedlemmets import av den aktuelle varen ikke overstiger 3 prosent, forutsatt at de medlemmer som er utviklingsland og som har en importandel på mindre enn 3 prosent, til sammen ikke står for mer enn 9 prosent av den samlede import av den aktuelle varen.²

² Et medlem skal straks underrette Komiteen for beskyttelsestiltak om et tiltak som er truffet i henhold til artikkel 9 nr 1.

2. A developing country Member shall have the right to extend the period of application of a safeguard measure for a period of up to two years beyond the maximum period provided for in paragraph 3 of Article 7. Notwithstanding the provisions of paragraph 5 of Article 7, a developing country Member shall have the right to apply a safeguard measure again to the import of a product which has been subject to such a measure, taken after the date of entry into force of the WTO Agreement, after a period of time equal to half that during which such a measure has been previously applied, provided that the period of non-application is at least two years.

Article 10
Pre-existing Article XIX
Measures

Members shall terminate all safeguard measures taken pursuant to Article XIX of GATT 1947 that were in existence on the date of entry into force of the WTO Agreement not later than eight years after the date on which they were first applied or five years after the date of entry into force of the WTO Agreement, whichever comes later.

Article 11
Prohibition and Elimination of Certain
Measures

- 1.(a) A Member shall not take or seek any emergency action on imports of particular products as set forth in Article XIX of GATT 1994 unless such action conforms with the provisions of that Article applied in accordance with this Agreement.
- (b) Furthermore, a Member shall not seek, take or maintain any voluntary export restraints, orderly marketing arrangements or any other similar measures on the export or the import side.^{3,4} These include actions taken by a single Member as well as actions under agreements, arrangements and understandings entered into by two or more Members. Any such measure in effect on the date of entry into force of the WTO

³ An import quota applied as a safeguard measure in conformity with the relevant provisions of GATT 1994 and this Agreement may, by mutual agreement, be administered by the exporting Member.

⁴ Examples of similar measures include export moderation, export-price or import-price monitoring systems, export or import surveillance, compulsory import cartels and discretionary export or import licensing schemes, any of which afford protection.

2. Et medlem som er utviklingsland skal ha rett til å forlenge anvendelsestiden for et beskyttelsestiltak med inntil to år utover den maksimumstiden som er fastsatt i artikkel 7 nr 3. Et medlem som er utviklingsland skal, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 7 nr 5, ha rett til å anvende på ny et beskyttelsestiltak for import av en vare som har vært gjenstand for et slikt tiltak truffet etter WTO-avtalens ikrafttredelsesdato, etter et tidsrom som tilsvarende halvparten av den tiden hvor et slikt tiltak tidligere ble anvendt, forutsatt at det er gått minst to år siden siste anvendelse.

Artikkel 10
Eksisterende tiltak truffet i henhold til
artikkel XIX

Medlemmene skal avvikle alle beskyttelsestiltak truffet i henhold til artikkel XIX i GATT 1947 som gjaldt på WTO-avtalens ikrafttredelsesdato, senest innen åtte år etter den dato de først ble iverksatt, eller fem år etter WTO-avtalens ikrafttredelsesdato, alt etter hva som inntreffer sist.

Artikkel 11
Forbud mot og avvikling av visse tiltak

- 1.a) Et medlem skal ikke treffe eller søke å treffe noe krisetiltak for import av visse varer som fastsatt i artikkel XIX i GATT 1994, med mindre et slikt tiltak er i overensstemmelse med bestemmelsene i nevnte artikkel anvendt i samsvar med denne Avtale.
- b) Videre skal et medlem ikke søke, iverksette eller opprettholde eventuelle frivillige eksportbegrensningstiltak, avtalte markedsføringsordninger eller eventuelle andre lignende tiltak for eksport eller import.^{3,4} Disse omfatter tiltak som treffes av et enkelt medlem såvel som tiltak i henhold til avtaler og ordninger inngått av to eller flere medlemmer. Ethvert slikt tiltak som gjelder på WTO-avtalens ikrafttredelsesda-

³ En importkvote som er anvendt som et beskyttelsestiltak i samsvar med de relevante bestemmelser i GATT 1994 og denne avtale, kan etter gjensidig avtale forvaltes av eksportmedlemmet.

⁴ Eksempler på lignende tiltak er moderasjon ved eksport, ordninger for kontroll av eksport- eller importpriser, eksport- eller importovervåking, obligatoriske importkarteller og skjønsmessige eksport- eller importlisensieringsordninger, som gir beskyttelse.

Agreement shall be brought into conformity with this Agreement or phased out in accordance with paragraph 2.

- (c) This Agreement does not apply to measures sought, taken or maintained by a Member pursuant to provisions of GATT 1994 other than Article XIX, and Multilateral Trade Agreements in Annex 1A other than this Agreement, or pursuant to protocols and agreements or arrangements concluded within the framework of GATT 1994.

2. The phasing out of measures referred to in paragraph 1(b) shall be carried out according to timetables to be presented to the Committee on Safeguards by the Members concerned not later than 180 days after the date of entry into force of the WTO Agreement. These timetables shall provide for all measures referred to in paragraph 1 to be phased out or brought into conformity with this Agreement within a period not exceeding four years after the date of entry into force of the WTO Agreement, subject to not more than one specific measure per importing Member⁵, the duration of which shall not extend beyond 31 December 1999. Any such exception must be mutually agreed between the Members directly concerned and notified to the Committee on Safeguards for its review and acceptance within 90 days of the entry into force of the WTO Agreement. The Annex to this Agreement indicates a measure which has been agreed as falling under this exception.

3. Members shall not encourage or support the adoption or maintenance by public and private enterprises of non-governmental measures equivalent to those referred to in paragraph 1.

Article 12

Notification and Consultation

1. A Member shall immediately notify the Committee on Safeguards upon:

- (a) initiating an investigatory process relating to serious injury or threat thereof and the reasons for it;
- (b) making a finding of serious injury or threat thereof caused by increased imports; and
- (c) taking a decision to apply or extend a safeguard measure.

2. In making the notifications referred to in paragraphs 1(b) and 1(c), the Member pro-

⁵ The only such exception to which the European Communities is entitled is indicated in the Annex to this Agreement.

to skal bringes i samsvar med denne Avtale eller avvikes gradvis i henhold til nr 2.

- c) Denne avtale gjelder ikke tiltak som et medlem søker å treffe, treffer eller opprettholder i henhold til andre bestemmelser i GATT 1994 enn artikkel XIX og andre multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1A enn denne Avtale, eller i henhold til protokoller og avtaler eller ordninger som er inngått innenfor rammen av GATT 1994.

2. Gradvis avvikling av tiltak nevnt i nr 1 bokstav b) skal gjennomføres i henhold til timeplaner som fremlegges for Komiteen for beskyttelsestiltak av de berørte medlemmene senest 180 dager etter WTO-avtalens ikrafttredelsesdato. I henhold til disse timeplanene skal alle tiltak nevnt i nr 1 kunne avvikes gradvis eller bringes i samsvar med denne Avtale innen en frist som ikke overstiger fire år etter WTO-avtalens ikrafttredelsesdato, med unntak av høyst ett spesifikt tiltak for hvert importmedlem⁵, hvis varighet ikke skal være lenger enn til 31. desember 1999. Ethvert slikt unntak må avtales gjensidig mellom de medlemmer som berøres direkte, og Komiteen for beskyttelsestiltak skal underrettes slik at den kan gjennomgå og godkjenne det innen 90 dager etter WTO-avtalens ikrafttredelsesdato. Vedlegget til denne Avtale viser et tiltak som man er enig om faller inn under dette unntaket.

3. Medlemmene skal ikke oppmuntre til eller støtte at offentlige og private foretak vedtar eller opprettholder ikke-statlige tiltak som tilsvarende tiltakene nevnt i nr 1.

Artikkel 12

Melding og konsultasjon

1. Et medlem skal omgående gi melding til Komiteen for beskyttelsestiltak:

- a) om iverksettelse av en undersøkelse omkring alvorlig skade eller fare for alvorlig skade, samt årsakene til dette,
- b) når det er fastslått at det foreligger alvorlig skade eller fare for alvorlig skade forårsaket av økt import, og
- c) når det gjøres vedtak om å anvende eller forlenge et beskyttelsestiltak.

2. Når det gis meldinger som nevnt i nr 1 bokstav b) og c), skal det medlem som foreslår

⁵ Det eneste unntak av denne typen som De europeiske fellesskap er berettiget til, er angitt i vedlegget til denne avtale.

posing to apply or extend a safeguard measure shall provide the Committee on Safeguards with all pertinent information, which shall include evidence of serious injury or threat thereof caused by increased imports, precise description of the product involved and the proposed measure, proposed date of introduction, expected duration and timetable for progressive liberalization. In the case of an extension of a measure, evidence that the industry concerned is adjusting shall also be provided. The Council for Trade in Goods or the Committee on Safeguards may request such additional information as they may consider necessary from the Member proposing to apply or extend the measure.

3. A Member proposing to apply or extend a safeguard measure shall provide adequate opportunity for prior consultations with those Members having a substantial interest as exporters of the product concerned, with a view to, *inter alia*, reviewing the information provided under paragraph 2, exchanging views on the measure and reaching an understanding on ways to achieve the objective set out in paragraph 1 of Article 8.

4. A Member shall make a notification to the Committee on Safeguards before taking a provisional safeguard measure referred to in Article 6. Consultations shall be initiated immediately after the measure is taken.

5. The results of the consultations referred to in this Article, as well as the results of mid-term reviews referred to in paragraph 4 of Article 7, any form of compensation referred to in paragraph 1 of Article 8, and proposed suspensions of concessions and other obligations referred to in paragraph 2 of Article 8, shall be notified immediately to the Council for Trade in Goods by the Members concerned.

6. Members shall notify promptly the Committee on Safeguards of their laws, regulations and administrative procedures relating to safeguard measures as well as any modifications made to them.

7. Members maintaining measures described in Article 10 and paragraph 1 of Article 11 which exist on the date of entry into force of the WTO Agreement shall notify such measures to the Committee on Safeguards not later than 60 days after the date of entry into force of the WTO Agreement.

8. Any Member may notify the Committee on Safeguards of all laws, regulations, administrative procedures and any measures or actions dealt with in this Agreement that have not been notified by other Members that are required by this Agreement to make such notifications.

9. Any Member may notify the Committee

å anvende eller forlenge et beskyttelsestiltak, gi Komiteen for beskyttelsestiltak alle relevante opplysninger, som skal inkludere bevis for at det foreligger alvorlig skade eller fare for alvorlig skade forårsaket av økt import, nøyaktig beskrivelse av vedkommende vare og av det foreslåtte tiltaket, foreslått dato for iverksettelse, forventet varighet og timeplan for progressiv liberalisering. Ved forlengelse av et tiltak skal det også føres bevis for at den berørte industrien foretar tilpasninger. Rådet for handel med varer eller Komiteen for beskyttelsestiltak kan be om de tilleggsopplysninger de måtte finne nødvendig fra medlemmet som foreslår å anvende eller forlenge tiltaket.

3. Et medlem som foreslår å anvende eller forlenge et beskyttelsestiltak, skal gi tilstrekkelig anledning til forutgående konsultasjoner med de medlemmer som har en betydelig interesse som eksportører av vedkommende vare, med sikte på blant annet å gjennomgå opplysningene som er meddelt i henhold til nr 2, utveksle synspunkter om tiltaket og bli enige om hvordan målsetningen i artikkel 8 nr 1 kan nås.

4. Et medlem skal gi melding til Komiteen for beskyttelsestiltak før det treffer et midlertidig beskyttelsestiltak nevnt i artikkel 6. Konsultasjoner skal innledes umiddelbart etter at tiltaket er truffet.

5. Resultatene av konsultasjonene nevnt i denne artikkel, samt resultatene fra gjennomgangen midtveis i anvendelsesperioden omtalt i artikkel 7 nr 4, enhver form for kompensasjon nevnt i artikkel 8 nr 1, samt foreslåtte opphevelser av innrømmelser og andre forpliktelser omtalt i artikkel 8 nr 2, skal omgående meldes til Rådet for handel med varer av de berørte medlemmer.

6. Medlemmene skal omgående gi melding til Komiteen for beskyttelsestiltak om sine lover, forskrifter og administrative prosedyrer som gjelder beskyttelsestiltak, samt eventuelle endringer i disse.

7. Medlemmer som opprettholder tiltak beskrevet i artikkel 10 og artikkel 11 nr 1 som eksisterer på WTO-avtalens ikrafttredelsesdato, skal gi melding om slike tiltak til Komiteen for beskyttelsestiltak senest 60 dager etter WTO-avtalens ikrafttredelsesdato.

8. Ethvert medlem kan gi melding til Komiteen for beskyttelsestiltak om alle lover, forskrifter, administrative prosedyrer og eventuelle tiltak eller vedtak omtalt i denne avtale som det ikke er gitt melding om fra andre medlemmer som i henhold til denne Avtale har plikt til å gi slike meldinger.

9. Ethvert medlem kan gi melding til Ko-

on Safeguards of any non-governmental measures referred to in paragraph 3 of Article 11.

10. All notifications to the Council for Trade in Goods referred to in this Agreement shall normally be made through the Committee on Safeguards.

11. The provisions on notification in this Agreement shall not require any Member to disclose confidential information the disclosure of which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

Article 13 Surveillance

1. A Committee on Safeguards is hereby established, under the authority of the Council for Trade in Goods, which shall be open to the participation of any Member indicating its wish to serve on it. The Committee will have the following functions:

- (a) to monitor, and report annually to the Council for Trade in Goods on, the general implementation of this Agreement and make recommendations towards its improvement;
- (b) to find, upon request of an affected Member, whether or not the procedural requirements of this Agreement have been complied with in connection with a safeguard measure, and report its findings to the Council for Trade in Goods;
- (c) to assist Members, if they so request, in their consultations under the provisions of this Agreement;
- (d) to examine measures covered by Article 10 and paragraph 1 of Article 11, monitor the phase-out of such measures and report as appropriate to the Council for Trade in Goods;
- (e) to review, at the request of the Member taking a safeguard measure, whether proposals to suspend concessions or other obligations are "substantially equivalent", and report as appropriate to the Council for Trade in Goods;
- (f) to receive and review all notifications provided for in this Agreement and report as appropriate to the Council for Trade in Goods; and
- (g) to perform any other function connected with this Agreement that the Council for Trade in Goods may determine.

2. To assist the Committee in carrying out its surveillance function, the Secretariat shall prepare annually a factual report on the ope-

miteen for beskyttelsestiltak om eventuelle ikkestatlige tiltak nevnt i artikkel 11 nr 3.

10. Alle meldinger til Rådet for handel med varer nevnt i denne Avtale, skal normalt gis gjennom Komiteen for beskyttelsestiltak.

11. Bestemmelsene om melding i denne Avtale fordrer ikke at noe medlem legger fram fortrolige opplysninger som, dersom de offentliggjøres, vil hindre håndheving av lover eller på annen måte vil være i strid med allmennhetens interesser eller vil skade de rettmessige kommersielle interesser til bestemte, offentlige eller private foretak.

Artikkel 13 Overvåking

1. Det opprettes herved en Komite for beskyttelsestiltak under Rådet for handel med varer, der ethvert medlem som uttrykker ønske om det, kan delta. Komiteen skal ha følgende oppgaver:

- a) overvåke og rapportere årlig til Rådet for handel med varer om den generelle gjennomføringen av denne Avtale og anbefale forbedringer i Avtalen,
- b) etter anmodning fra et berørt medlem, finne ut om reglene om fremgangsmåter i denne Avtale i forbindelse med et beskyttelsestiltak er overholdt, og avgi rapport om de forhold som er konstatert til Rådet for handel med varer,
- c) bistå medlemmene, dersom de ber om det, i deres konsultasjoner i henhold til bestemmelsene i denne Avtale,
- d) undersøke tiltak omtalt i artikkel 10 og artikkel 11 nr 1, overvåke den gradvise utviklingen av slike tiltak og avgi rapport til Rådet for handel med varer etter behov,
- e) etter anmodning fra det medlem som trefter et beskyttelsestiltak, vurdere hvorvidt forslag om å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser er «stort sett likeverdige», og avgi rapport til Rådet for handel med varer etter behov,
- f) motta og vurdere alle meldinger foreskrevet i denne Avtale og avgi rapport til Rådet for handel med varer etter behov, og
- g) utføre enhver annen oppgave i forbindelse med denne Avtale som Rådet for handel med varer måtte bestemme.

2. For å bistå Komiteen i gjennomføringen av dens overvåkingsoppgaver, skal Sekretariatet hvert år utarbeide en faktarapport om

ration of this Agreement based on notifications and other reliable information available to it.

gjennomføringen av denne Avtale på grunnlag av meldinger og andre pålitelige opplysninger det har tilgang til.

Article 14
Dispute Settlement

The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding shall apply to consultations and the settlement of disputes arising under this Agreement.

Artikkel 14
Twisteløsning

Konsultasjoner og tvisteløsning i enhver sak som berører gjennomføringen av denne Avtale skal følge bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994, slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Twisteløsningsavtalen.

ANNEX

EXCEPTION REFERRED TO IN PARAGRAPH 2 OF ARTICLE 11

Members concerned	Product	Termination
EC/Japan	Passenger cars, off road vehicles, light commercial vehicles, light trucks (up to 5 tonnes), and the same vehicles in wholly knocked-down form (CKD sets).	31 December 1999

VEDLEGG

UNNTAK NEVNT I ARTIKKEL 11 NR 2

Berørte medlemmer	Vare	Opphører
EF/Japan	Personbiler, terrengbiler, lette varebiler, lette lastebiler (inntil 5 tonn), og de samme kjøretøyene fullstendig umontert (CKD-sett).	31. desember 1999

ANNEX 1B

GENERAL AGREEMENT ON TRADE
IN SERVICES

PART I SCOPE AND DEFINITION

Article I Scope and Definition

PART II GENERAL OBLIGATIONS AND
DISCIPLINESArticle II Most-Favoured-Nation
TreatmentArticle III Transparency
Article III *bis* Disclosure of Confidential
InformationArticle IV Increasing Participation of
Developing Countries

Article V Economic Integration

Article V *bis* Labour Markets Integrati-
on Agreements

Article VI Domestic Regulation

Article VII Recognition

Article VIII Monopolies and Exclusive
Service Suppliers

Article IX Business Practices

Article X Emergency Safeguard Me-
asures

Article XI Payments and Transfers

Article XII Restrictions to Safeguard
the Balance of Payments

Article XIII Government Procurement

Article XIV General Exceptions

Article XIV *bis* Security Exceptions

Article XV Subsidies

PART III SPECIFIC COMMITMENTS

Article XVI Market Access

Article XVII National Treatment

Article XVIII Additional Commitments

PART IV PROGRESSIVE LIBERALIZATION

Article XIX Negotiation of Specific
CommitmentsArticle XX Schedules of Specific Com-
mitments

Article XXI Modification of Schedules

PART V INSTITUTIONAL PROVISIONS

Article XXII Consultation

Article XXIII Dispute Settlement and
EnforcementArticle XXIV Council for Trade in Servi-
ces

Article XXV Technical Cooperation

Article XXVI Relationship with Other
International Organizati-
ons

VEDLEGG 1B:

GENERALAVTALEN OM HANDEL
MED TJENESTERDEL I VIRKEOMRÅDE OG DEFINISJO-
NERArtikkel I Virkeområde og definisjo-
nerDEL II GENERELLE FORPLIKTELSE
OG ORDNINGER

Artikkel II Bestevilkårsbehandling

Artikkel III Åpenhet
Artikkel IIIa Offentliggjøring av fortrol-
lig informasjonArtikkel IV Økende deltakelse fra ut-
viklingsland

Artikkel V Økonomisk integrasjon

Artikkel Va Avtaler om integrasjon av
arbeidsmarkeder

Artikkel VI Innenlandsk regulering

Artikkel VII Godkjenning

Artikkel VIII Monopoler og tjenesteytere
med enerett

Artikkel IX Forretningsmetoder

Artikkel X Beskyttelsestiltak i krisesi-
tuasjoner

Artikkel XI Betalinger og overføringer

Artikkel XII Restriksjoner for å beskyt-
te betalingsbalansen

Artikkel XIII Offentlige innkjøp

Artikkel XIV Generelle unntak

Artikkel XIVa Sikkerhetsunntak

Artikkel XV Subsidier

DEL III SPESIFIKKE FORPLIKTELSE
R

Artikkel XVI Markedsadgang

Artikkel XVII Nasjonal behandling

Artikkel XVIII Tilleggsforpliktelser

DEL IV GRADVIS LIBERALISERING

Artikkel XIX Forhandlinger om spesifik-
ke forpliktelserArtikkel XX Bindingslister over spesi-
fikke forpliktelser

Artikkel XXI Endring av bindinglister

DEL V INSTITUSJONELLE BESTEM-
MELSER

Artikkel XXII Konsultasjoner

Artikkel XXIII Tvisteløsning og håndhe-
vingArtikkel XXIV Rådet for handel med tje-
nester

Artikkel XXV Faglig samarbeid

Artikkel XXVI Forholdet til andre inter-
nasjonale organisasjoner

PART VI FINAL PROVISIONS
Article XXVII Denial of BenefitsArticle XXVIII Definitions
Article XXIX AnnexesAnnex on Article II Exemptions
Annex on Movement of Natural Persons Supplying Services under the AgreementAnnex on Air Transport Services
Annex on Financial Services
Second Annex on Financial Services
Annex on Negotiations on Maritime Transport Services
Annex on Telecommunications
Annex on Negotiations on Basic TelecommunicationsDEL VI SLUTTBESTEMMELSER
Artikkel XXVII Tilfeller der fordeler kan nektes gitt
Artikkel XXVIII Definisjoner
Artikkel XXIX VedleggVedlegg om unntak fra artikkel II
Vedlegg om bevegelighet for fysiske personer som yter tjenester i henhold til avtalen (personbevegelser)
Vedlegg om luftfartstjenester
Vedlegg om finansielle tjenester
Annet vedlegg om finansielle tjenester
Vedlegg om forhandlinger om sjøtransporttjenester
Vedlegg om telekommunikasjon
Vedlegg om forhandlinger om basistelekommunikasjonGENERAL AGREEMENT ON TRADE
IN SERVICES*Members,*

Recognizing the growing importance of trade in services for the growth and development of the world economy;

Wishing to establish a multilateral framework of principles and rules for trade in services with a view to the expansion of such trade under conditions of transparency and progressive liberalization and as a means of promoting the economic growth of all trading partners and the development of developing countries;

Desiring the early achievement of progressively higher levels of liberalization of trade in services through successive rounds of multilateral negotiations aimed at promoting the interests of all participants on a mutually advantageous basis and at securing an overall balance of rights and obligations, while giving due respect to national policy objectives;

Recognizing the right of Members to regulate, and to introduce new regulations, on the supply of services within their territories in order to meet national policy objectives and, given asymmetries existing with respect to the degree of development of services regulations in different countries, the particular need of developing countries to exercise this right;

Desiring to facilitate the increasing participation of developing countries in trade in services and the expansion of their service ex-

GENERALAVTALEN OM HANDEL
MED TJENESTER*Medlemmene,*

som erkjenner den økende betydning handel med tjenester har for verdensøkonomiens vekst og utvikling,

som ønsker å opprette en multilateral ramme av prinsipper og regler for handel med tjenester med henblikk på å utvide denne handelen under forhold med åpenhet og gradvis liberalisering, og som et middel til å fremme økonomisk vekst for samtlige handelspartnere og utvikling av utviklingsland,

som ønsker en snarlig gjennomføring av gradvis høyere nivåer for liberalisering av handelen med tjenester gjennom etterfølgende runder med multilaterale forhandlinger med henblikk på å fremme samtlige deltakers interesser på et grunnlag som er fordelaktig for alle parter, og å sikre en helhetlig balanse mellom rettigheter og forpliktelser, samtidig som nasjonale politiske målsettinger blir behørig respektert,

som erkjenner medlemmenes rett til å regulere og å innføre nye reguleringer for tjenestetilsettelser innenfor sitt territorium for å tilgodese nasjonale politiske målsettinger og, på bakgrunn av den asymmetri som finnes mellom landene med hensyn til i hvilken grad regelverket for tjenester er utviklet, utviklingslandenes særlige behov for å utøve denne rett,

som ønsker å gjøre det lettere for utviklingsland å øke sin deltakelse i handelen med tjenester og utvide sin eksport av tjenester,

ports including, *inter alia*, through the strengthening of their domestic services capacity and its efficiency and competitiveness;

Taking particular account of the serious difficulty of the least-developed countries in view of their special economic situation and their development, trade and financial needs;

Hereby agree as follows:

PART I SCOPE AND DEFINITION

Article I Scope and Definition

1. This Agreement applies to measures by Members affecting trade in services.

2. For the purposes of this Agreement, trade in services is defined as the supply of a service:

- (a) from the territory of one Member into the territory of any other Member;
- (b) in the territory of one Member to the service consumer of any other Member;
- (c) by a service supplier of one Member, through commercial presence in the territory of any other Member;
- (d) by a service supplier of one Member, through presence of natural persons of a Member in the territory of any other Member.

3. For the purposes of this Agreement:

- (a) "measures by Members" means measures taken by:
 - (i) central, regional or local governments and authorities; and
 - (ii) non-governmental bodies in the exercise of powers delegated by central, regional or local governments or authorities;

In fulfilling its obligations and commitments under the Agreement, each Member shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure their observance by regional and local governments and authorities and non-governmental bodies within its territory;

- (b) "services" includes any service in any sector except services supplied in the exercise of governmental authority;
- (c) "a service supplied in the exercise of governmental authority" means any service which is supplied neither on a commercial basis, nor in competition with one or more service suppliers.

herunder ved blant annet å styrke kapasiteten i deres innenlandske tjenestesektor og dens effektivitet og konkurransevne,

som tar særlig hensyn til de minst utviklede landenes alvorlige vanskeligheter i betraktning av deres spesielle økonomiske situasjon og deres behov med hensyn til utvikling, handel og finansiering,
er enige om følgende:

DEL I VIRKEOMRÅDE OG DEFINISJONER

Artikkel I Virkeområde og definisjoner

1. Denne avtale gjelder for tiltak medlemmene treffer som har innvirkning på handel med tjenester.

2. I denne avtale skal handel med tjenester defineres som ytelse av en tjeneste:

- a) fra et medlems territorium til et annet medlems territorium,
- b) på et medlems territorium til et annet medlems tjenesteforbruker,
- c) av et medlems tjenesteyter, gjennom kommersiell tilstedeværelse på et annet medlems territorium,
- d) av et medlems tjenesteyter, gjennom tilstedeværelse av et medlems fysiske personer på et annet medlems territorium.

3. I denne avtale:

- a) menes med «tiltak medlemmene treffer», tiltak som treffes av:
 - i) sentrale, regionale eller lokale regjeringer og myndigheter, og
 - ii) ikke-statlige organer, når disse utøver myndighet som er delegert dem fra sentrale, regionale eller lokale regjeringer eller myndigheter,

For å oppfylle sine plikter og forpliktelser i henhold til avtalen, skal hvert medlem treffe de rimelige tiltak som står til dets rådighet, for å sikre at disse plikter og forpliktelser blir overholdt av regionale og lokale regjeringer og myndigheter og ikke-statlige organer innenfor dets territorium.

- b) omfatter «tjenester» enhver tjeneste i en hvilken som helst sektor, med unntak av tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet.
- c) menes med «tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet», enhver tjeneste som verken ytes på kommersiell basis eller i konkurranse med én eller flere tjenesteytere.

PART II
GENERAL OBLIGATIONS AND
DISCIPLINES

Article II

Most-Favoured-Nation Treatment

1. With respect to any measure covered by this Agreement, each Member shall accord immediately and unconditionally to services and service suppliers of any other Member treatment no less favourable than that it accords to like services and service suppliers of any other country.

2. A Member may maintain a measure inconsistent with paragraph 1 provided that such a measure is listed in, and meets the conditions of, the Annex on Article II Exemptions.

3. The provisions of this Agreement shall not be so construed as to prevent any Member from conferring or according advantages to adjacent countries in order to facilitate exchanges limited to contiguous frontier zones of services that are both locally produced and consumed.

Article III
Transparency

1. Each Member shall publish promptly and, except in emergency situations, at the latest by the time of their entry into force, all relevant measures of general application which pertain to or affect the operation of this Agreement. International agreements pertaining to or affecting trade in services to which a Member is a signatory shall also be published.

2. Where publication as referred to in paragraph 1 is not practicable, such information shall be made otherwise publicly available.

3. Each Member shall promptly and at least annually inform the Council for Trade in Services of the introduction of any new, or any changes to existing, laws, regulations or administrative guidelines which significantly affect trade in services covered by its specific commitments under this Agreement.

4. Each Member shall respond promptly to all requests by any other Member for specific information on any of its measures of general application or international agreements within the meaning of paragraph 1. Each Member shall also establish one or more enquiry points to provide specific information to other Members, upon request, on all such matters as well as those subject to the notification requirement in paragraph 3. Such enquiry points

DEL II
GENERELLE FORPLIKTELSE OG
ORDNINGER

Artikkel II

Bestevilkårsbehandling

1. Med hensyn til tiltak som omfattes av denne avtale, skal hvert medlem omgående og uten forbehold gi tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlemsland en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling det gir tilsvarende tjenester fra og tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet land.

2. Et medlem kan opprettholde et tiltak som er uforenlig med nr. 1, forutsatt at et slikt tiltak er oppført i og oppfyller vilkårene i vedlegget om unntak fra artikkel II.

3. Bestemmelsene i denne avtale skal ikke fortolkes på en slik måte at de forhindrer et medlem i å tildele eller gi fordeler til tilgrensende land for å lette tjenesteytelser innenfor tilstøtende grenseområder, når det dreier seg om tjenester som både produseres og forbrukes lokalt.

Artikkel III
Åpenhet

1. Hvert medlem skal omgående og, med unntak for krisesituasjoner, senest når de trer i kraft, kunngjøre alle relevante tiltak med alminnelig anvendelse som er forbundet med eller som har innvirkning på virkemåten for denne avtale. Internasjonale avtaler som et medlem har undertegnet, og som er forbundet med eller som har innvirkning på handel med tjenester, skal også kunngjøres.

2. Dersom kunngjøring som nevnt i nr. 1 ikke lar seg gjennomføre, skal slik informasjon gjøres tilgjengelig for offentligheten på annen måte.

3. Hvert medlem skal omgående og minst én gang årlig informere Rådet for handel med tjenester om innføring av nye eller endring av eksisterende lover, forskrifter eller administrative retningslinjer som i betydelig grad har innvirkning på handel med tjenester som omfattes av dets spesifikke forpliktelser i henhold til denne avtale.

4. Hvert medlem skal omgående besvare anmodninger fra et annet medlem om spesifikke opplysninger om ethvert tiltak med generell anvendelse, eller om internasjonale avtaler innenfor betydningen av nr. 1. Hvert medlem skal også opprette en eller flere informasjons-tjenester som på anmodning skal gi spesifikk informasjon til andre medlemmer om alle slike forhold, så vel som om de forhold som er underlagt kravet om underretning i nr. 3. Slik in-

shall be established within two years from the date of entry into force of the Agreement Establishing the WTO (referred to in this Agreement as the "WTO Agreement"). Appropriate flexibility with respect to the time-limit within which such enquiry points are to be established may be agreed upon for individual developing country Members. Enquiry points need not be depositories of laws and regulations.

5. Any Member may notify to the Council for Trade in Services any measure, taken by any other Member, which it considers affects the operation of this Agreement.

Article III bis

Disclosure of Confidential Information

Nothing in this Agreement shall require any Member to provide confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or which would prejudice legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

Article IV

Increasing Participation of Developing Countries

1. The increasing participation of developing country Members in world trade shall be facilitated through negotiated specific commitments, by different Members pursuant to Parts III and IV of this Agreement, relating to:

- (a) the strengthening of their domestic services capacity and its efficiency and competitiveness, *inter alia* through access to technology on a commercial basis;
- (b) the improvement of their access to distribution channels and information networks; and
- (c) the liberalization of market access in sectors and modes of supply of export interest to them.

2. Developed country Members, and to the extent possible other Members, shall establish contact points within two years from the date of entry into force of the WTO Agreement to facilitate the access of developing country Members' service suppliers to information, related to their respective markets, concerning:

- (a) commercial and technical aspects of the supply of services;
- (b) registration, recognition and obtaining of professional qualifications; and
- (c) the availability of services technology.

formasjonstjeneste skal opprettes innen to år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft. For enkelte medlemmer som er utviklingsland, kan det avtales en passende fleksibilitet med hensyn til tidsfristen for å opprette slik informasjonstjeneste. Informasjonstjenesten behøver ikke være depository for lover og forskrifter.

5. Et medlem kan underrette Rådet for handel med tjenester om tiltak som treffes av et annet medlem, dersom det anser at dette tiltaket har innvirkning på virkemåten for denne avtale.

Artikkel IIIa

Offentliggjøring av fortrolig informasjon

Et medlem skal ikke etter noen bestemmelse i denne avtale være pålagt å gi fortrolig informasjon dersom offentliggjøringen av den ville hindre håndhevelse av loven eller på annen måte være i strid med allmenne interesser, eller ville skade bestemte offentlige eller private foretaks rettmessige forretningsinteresser.

Artikkel IV

Økende deltakelse fra utviklingsland

1. Utviklingsmedlemslandenes økende deltakelse i verdenshandelen skal lettes gjennom konkrete forpliktelser som er forhandlet fram av forskjellige medlemmer i henhold til del III og IV i denne avtale, i forbindelse med:

- a) styrking av kapasiteten i deres innenlandske tjenestesektor og dens effektivitet og konkurransevne, blant annet ved adgang til teknologi på kommersielt grunnlag,
- b) forbedring av deres adgang til distribusjonskanaler og informasjonsnett, og
- c) liberalisering av markedsadgangen i sektorer og former for tjenesteytelser som har eksportinteresse for dem.

2. Medlemmer som er industriland, og i den utstrekning det er mulig også andre medlemmer, skal innen to år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, opprette kontaktpunkter for å lette adgangen for tjenesteytere hjemmehørende i utviklingsmedlemsland, til informasjon som står i forbindelse med deres respektive markeder og som gjelder:

- a) kommersielle og teknologiske sider ved tjenesteytelser,
- b) registrering, godkjenning og ervervelse av faglige kvalifikasjoner, og
- c) tilgjengeligheten av tjenesterelatert teknologi.

3. Special priority shall be given to the least-developed country Members in the implementation of paragraphs 1 and 2. Particular account shall be taken of the serious difficulty of the least-developed countries in accepting negotiated specific commitments in view of their special economic situation and their development, trade and financial needs.

Article V
Economic Integration

1. This Agreement shall not prevent any of its Members from being a party to or entering into an agreement liberalizing trade in services between or among the parties to such an agreement, provided that such an agreement:

- (a) has substantial sectoral coverage¹, and
- (b) provides for the absence or elimination of substantially all discrimination, in the sense of Article XVII, between or among the parties, in the sectors covered under subparagraph (a), through:

- (i) elimination of existing discriminatory measures, and/or
 - (ii) prohibition of new or more discriminatory measures,
- either at the entry into force of that agreement or on the basis of a reasonable time-frame, except for measures permitted under Articles XI, XII, XIV and XIV bis.

2. In evaluating whether the conditions under paragraph 1(b) are met, consideration may be given to the relationship of the agreement to a wider process of economic integration or trade liberalization among the countries concerned.

3.(a) Where developing countries are parties to an agreement of the type referred to in paragraph 1, flexibility shall be provided for regarding the conditions set out in paragraph 1, particularly with reference to subparagraph (b) thereof, in accordance with the level of development of the countries concerned, both overall and in individual sectors and subsectors.

(b) Notwithstanding paragraph 6, in the case of an agreement of the type referred to in paragraph 1 involving only developing countries, more favourable treatment may be granted to juridical persons owned or controlled by natural persons of the parties to such an agreement.

¹ This condition is understood in terms of number of sectors, volume of trade affected and modes of supply. In order to meet this condition, agreements should not provide for the a priori exclusion of any mode of supply.

3. Ved gjennomføringen av nr. 1 og 2 skal det gis særskilt prioritet til de minst utviklede medlemsland. Det skal tas særlig hensyn til de minst utviklede landenes alvorlige vanskelighet med å akseptere spesifikke forpliktelser som er forhandlet fram, i betraktning av deres spesielle situasjon og deres behov i forbindelse med utvikling, handel og økonomi.

Artikkel V
Økonomisk integrasjon

1. Denne avtale skal ikke være til hinder for at et medlem er part i eller inngår en avtale som liberaliserer handel med tjenester mellom eller blant partene i en slik avtale, forutsatt at den:

- a) har en betydelig sektormessig dekning¹, og
- b) foreskriver at det i det alt vesentlige ikke skal forekomme diskriminering, eller at diskriminering i det vesentlige skal avskaffes, innenfor betydningen av artikkel XVII, mellom eller blant partene, i de sektorene som hører inn under bokstav a), ved å:

- i) fjerne eksisterende diskriminerende tiltak og/eller
 - ii) forby nye eller mer diskriminerende tiltak,
- enten når nevnte avtale trer i kraft, eller på grunnlag av en rimelig tidsramme, med unntak for tiltak som er tillatt i henhold til artikkel XI, XII, XIV og XIVa.

2. Ved vurderingen av om vilkårene i henhold til nr. 1 bokstav b) er oppfylt, kan det tas hensyn til hvorledes avtalen forholder seg til en mer omfattende økonomisk integrasjonsprosess eller handelsliberalisering blant de land som omfattes av avtalen.

3.a) Når utviklingsland er part i en avtale av den art som er nevnt i nr. 1, skal det utvises fleksibilitet med hensyn til vilkårene fastsatt i nr. 1, særlig bokstav b), i samsvar med utviklingsnivået i de aktuelle land, både generelt og i sektorer og undersektorer.

b) Når en avtale av den art som er nevnt i nr. 1 omfatter bare utviklingsland, kan juridiske personer som eies eller kontrolleres av fysiske personer hjemmehørende i partene i en slik avtale, uten hensyn til nr. 6 gis en gunstigere behandling.

¹ Dette vilkår skal forstås i form av antall sektorer, mengden av den berørte handel og ytelsesmåter. For å oppfylle dette vilkår, må avtalene ikke utelukke a priori noen ytelsesmåte.

4. Any agreement referred to in paragraph 1 shall be designed to facilitate trade between the parties to the agreement and shall not in respect of any Member outside the agreement raise the overall level of barriers to trade in services within the respective sectors or sub-sectors compared to the level applicable prior to such an agreement.

5. If, in the conclusion, enlargement or any significant modification of any agreement under paragraph 1, a Member intends to withdraw or modify a specific commitment inconsistently with the terms and conditions set out in its Schedule, it shall provide at least 90 days advance notice of such modification or withdrawal and the procedure set forth in paragraphs 2, 3 and 4 of Article XXI shall apply.

6. A service supplier of any other Member that is a juridical person constituted under the laws of a party to an agreement referred to in paragraph 1 shall be entitled to treatment granted under such agreement, provided that it engages in substantive business operations in the territory of the parties to such agreement.

7.(a) Members which are parties to any agreement referred to in paragraph 1 shall promptly notify any such agreement and any enlargement or any significant modification of that agreement to the Council for Trade in Services. They shall also make available to the Council such relevant information as may be requested by it. The Council may establish a working party to examine such an agreement or enlargement or modification of that agreement and to report to the Council on its consistency with this Article.

(b) Members which are parties to any agreement referred to in paragraph 1 which is implemented on the basis of a time-frame shall report periodically to the Council for Trade in Services on its implementation. The Council may establish a working party to examine such reports if it deems such a working party necessary.

(c) Based on the reports of the working parties referred to in subparagraphs (a) and (b), the Council may make recommendations to the parties as it deems appropriate.

8. A Member which is a party to any agreement referred to in paragraph 1 may not seek compensation for trade benefits that may accrue to any other Member from such agreement.

Article V bis

Labour Markets Integration Agreements

This Agreement shall not prevent any of its Members from being a party to an agreement

4. Enhver avtale nevnt i nr. 1 skal være utformet slik at den letter handelen mellom partene i avtalen, og skal ikke for noe medlem som står utenfor avtalen, heve det generelle nivå for hindringer for handelen med tjenester innenfor de respektive sektorer eller undersektorer sammenlignet med nivået som gjaldt før en slik avtale.

5. Dersom et medlem ved å inngå, utvide eller vesentlig endre en avtale i henhold til nr. 1 har til hensikt å trekke tilbake eller endre en spesifikk forpliktelse på en måte som er uforenlig med vilkårene i dets bindingsliste, skal det gi underretning om endringen eller tilbaketrekingen minst 90 dager på forhånd, og framgangsmåten fastsatt i artikkel XXI nr. 2, 3 og 4 skal anvendes.

6. Dersom et annet medlems tjenesteyter er en juridisk person som er opprettet i henhold til lovene til en part i en avtale som nevnt i nr. 1, skal den ha rett til å bli behandlet i henhold til en slik avtale, forutsatt at den driver en vesentlig forretningsvirksomhet på territoriet til partene i en slik avtale.

7.a) Medlemmer som er part i en avtale som nevnt i nr. 1, skal omgående underrette Rådet for handel med tjenester om en slik avtale og om enhver utvidelse eller vesentlig endring av den. De skal også gi Rådet de opplysninger det ber om. Rådet kan opprette en arbeidsgruppe som skal granske en slik avtale eller utvidelse eller endring av den, og rapportere til Rådet om hvorvidt den er forenlig med denne artikkel.

b) Medlemmer som er part i en avtale som nevnt i nr. 1, som er gjennomført på grunnlag av en tidsramme, skal jevnlig rapportere til Rådet for handel med tjenester om gjennomføringen av den. Rådet kan opprette en arbeidsgruppe som skal granske slike rapporter, dersom den finner en slik arbeidsgruppe påkrevet.

c) Med utgangspunkt i rapportene fra arbeidsgruppene nevnt i bokstav a) og b), kan Rådet overfor partene framsette de forslag det finner passende.

8. Et medlem som er part i en avtale som nevnt i nr. 1, kan ikke søke erstatning for handelsmessige fordeler som tilkommer et annet medlem som følge av en slik avtale.

Artikkel Va

Avtaler om integrasjon av arbeidsmarkeder

Denne avtale skal ikke være til hinder for at avtalens medlemmer er part i en avtale som

establishing full integration² of the labour markets between or among the parties to such an agreement, provided that such an agreement:

- (a) exempts citizens of parties to the agreement from requirements concerning residency and work permits;
- (b) is notified to the Council for Trade in Services.

Article VI
Domestic Regulation

1. In sectors where specific commitments are undertaken, each Member shall ensure that all measures of general application affecting trade in services are administered in a reasonable, objective and impartial manner.

2.(a) Each Member shall maintain or institute as soon as practicable judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures which provide, at the request of an affected service supplier, for the prompt review of, and where justified, appropriate remedies for, administrative decisions affecting trade in services. Where such procedures are not independent of the agency entrusted with the administrative decision concerned, the Member shall ensure that the procedures in fact provide for an objective and impartial review.

(b) The provisions of subparagraph (a) shall not be construed to require a Member to institute such tribunals or procedures where this would be inconsistent with its constitutional structure or the nature of its legal system.

3. Where authorization is required for the supply of a service on which a specific commitment has been made, the competent authorities of a Member shall, within a reasonable period of time after the submission of an application considered complete under domestic laws and regulations, inform the applicant of the decision concerning the application. At the request of the applicant, the competent authorities of the Member shall provide, without undue delay, information concerning the status of the application.

4. With a view to ensuring that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing re-

oppretter full integrasjon² av arbeidsmarkedene mellom eller blant partene i en slik avtale, forutsatt at en slik avtale:

- a) fritar statsborgere av partene i avtalen fra krav med hensyn til opphold og arbeidstillatelse,
- b) er meddelt Rådet for handel med tjenester.

Artikkel VI
Innenlandsk regulering

1. I sektorer der et medlem har påtatt seg spesifikke forpliktelser, skal det sørge for at alle tiltak med generell anvendelse som berører handel med tjenester, blir administrert på en rimelig, objektiv og upartisk måte.

2.a) Hvert medlem skal opprettholde eller så snart det er praktisk gjennomførlig opprette domstoler, voldgiftsdomstoler, eller administrative domstoler eller ordninger der det omgående kan foretas en gjennomgang når en berørt tjenesteyter ber om det og, når det er berettiget, en omgjøring av administrative vedtak som berører handel med tjenester. Når slike prosedyrer ikke gjennomføres uavhengig av det organ som har myndighet til å treffe vedkommende administrative vedtak, skal medlemmet sørge for at ordningene i realiteten innebærer en objektiv og upartisk gjennomgang.

b) Bestemmelsene i bokstav a) skal ikke fortolkes slik at et medlem må opprette slike domstoler eller ordninger dersom det er uforenlig med dets forfatning eller rettsorden.

3. Dersom det kreves tillatelse for å yte en tjeneste der et medlem har påtatt seg en spesi-
fikk forpliktelse, skal vedkommende myndigheter hos medlemmet innen en rimelig tidsfrist etter at det er innlevert en søknad som anses fullstendig i henhold til interne lover og forskrifter, underrette søkeren om vedtaket i forbindelse med søknaden. På anmodning fra søkeren skal vedkommende myndigheter hos medlemmet uten unødig opphold opplyse om søknadens stilling.

4. Med henblikk på å sikre at tiltak som vedrører krav til og framgangsmåter i forbindelse med kvalifikasjoner, tekniske standarder

² Typically, such integration provides citizens of the parties concerned with a right of free entry to the employment markets of the parties and includes measures concerning conditions of pay, other conditions of employment and social benefits.

² Det karakteristiske for slik integrasjon er at den gir de berørte parters statsborgere rett til fri adgang til partenes arbeidsmarkeder, og omfatter tiltak som vedrører lønnsvilkår, andre arbeidsvilkår og sosiale ytelser.

quirements do not constitute unnecessary barriers to trade in services, the Council for Trade in Services shall, through appropriate bodies it may establish, develop any necessary disciplines. Such disciplines shall aim to ensure that such requirements are, *inter alia*:

- (a) based on objective and transparent criteria, such as competence and the ability to supply the service;
- (b) not more burdensome than necessary to ensure the quality of the service;
- (c) in the case of licensing procedures, not in themselves a restriction on the supply of the service.

5.(a) In sectors in which a Member has undertaken specific commitments, pending the entry into force of disciplines developed in these sectors pursuant to paragraph 4, the Member shall not apply licensing and qualification requirements and technical standards that nullify or impair such specific commitments in a manner which:

- (i) does not comply with the criteria outlined in subparagraphs 4(a), (b) or (c); and
- (ii) could not reasonably have been expected of that Member at the time the specific commitments in those sectors were made.

(b) In determining whether a Member is in conformity with the obligation under paragraph 5(a), account shall be taken of international standards of relevant international organizations³ applied by that Member.

6. In sectors where specific commitments regarding professional services are undertaken, each Member shall provide for adequate procedures to verify the competence of professionals of any other Member.

Article VII Recognition

1. For the purposes of the fulfilment, in whole or in part, of its standards or criteria for the authorization, licensing or certification of services suppliers, and subject to the requirements of paragraph 3, a Member may recognize the education or experience obtained, requirements met, or licenses or certifications granted in a particular country. Such recog-

³ The term "relevant international organizations" refers to international bodies whose membership is open to the relevant bodies of at least all Members of the WTO.

og krav til lisens ikke utgjør unødvendige hindringer for handel med tjenester, skal Rådet for handel med tjenester, gjennom egnede organer som det kan opprette, utforme eventuelle nødvendige retningslinjer. Slike retningslinjer skal tilstrebe å sikre at slike krav blant annet:

- a) blir basert på objektive og åpne kriterier, slik som kompetanse og kapasitet til å yte tjenesten,
- b) ikke blir mer byrdefulle enn nødvendig for å sikre kvaliteten på tjenesten,
- c) når det dreier seg om framgangsmåter for lisensiering, ikke i seg selv utgjør en restriksjon på ytelsen av tjenesten.

5.a) Inntil retningslinjer for sektorer der et medlem har påtatt seg spesifikke forpliktelser, er trådt i kraft i henhold til nr. 4, skal dette medlem ikke gjøre gjeldende krav om lisenser, kvalifikasjoner og tekniske standarder som opphever eller svekker slike spesifikke forpliktelser på en måte som:

- i) ikke er i samsvar med kriteriene angitt i nr. 4 bokstav a), b) eller c), og
- ii) som ikke rimeligvis kunne forventes av dette medlem på det tidspunkt det påtok seg de spesifikke forpliktelsene i disse sektorene.

b) Ved avgjørelsen av om et medlem opptrer i samsvar med forpliktelsen i henhold til nr. 5 bokstav a) ovenfor, skal det tas hensyn til relevante internasjonale organisasjoners³ internasjonale standarder som anvendes av dette medlem.

6. I sektorer der et medlem har påtatt seg spesifikke forpliktelser i forbindelse med yrkesmessige tjenester, skal hvert medlem sørge for passende framgangsmåter for å kontrollere kompetansen hos yrkesutøvere hjemmehørende i et annet medlemsland.

Artikkel VII Godkjenning

1. For helt eller delvis å oppfylle sine standarder eller kriterier for autorisasjon eller lisensiering av eller attestutstedelse for tjenesteytere, og med forbehold for vilkårene i nr. 3, kan et medlem godkjenne gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisensieringer eller attester som er gitt i et særskilt land. Slik godkjenning, som kan skje

³ Uttrykket «relevante internasjonale organisasjoner» henviser til internasjonale organer som er åpne for medlemskap fra de relevante organer hos i det minste samtlige medlemmer i WTO.

dition, which may be achieved through harmonization or otherwise, may be based upon an agreement or arrangement with the country concerned or may be accorded autonomously.

2. A Member that is a party to an agreement or arrangement of the type referred to in paragraph 1, whether existing or future, shall afford adequate opportunity for other interested Members to negotiate their accession to such an agreement or arrangement or to negotiate comparable ones with it. Where a Member accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for any other Member to demonstrate that education, experience, licenses, or certifications obtained or requirements met in that other Member's territory should be recognized.

3. A Member shall not accord recognition in a manner which would constitute a means of discrimination between countries in the application of its standards or criteria for the authorization, licensing or certification of services suppliers, or a disguised restriction on trade in services.

4. Each Member shall:

- (a) within 12 months from the date on which the WTO Agreement takes effect for it, inform the Council for Trade in Services of its existing recognition measures and state whether such measures are based on agreements or arrangements of the type referred to in paragraph 1;
- (b) promptly inform the Council for Trade in Services as far in advance as possible of the opening of negotiations on an agreement or arrangement of the type referred to in paragraph 1 in order to provide adequate opportunity to any other Member to indicate their interest in participating in the negotiations before they enter a substantive phase;
- (c) promptly inform the Council for Trade in Services when it adopts new recognition measures or significantly modifies existing ones and state whether the measures are based on an agreement or arrangement of the type referred to in paragraph 1.

5. Wherever appropriate, recognition should be based on multilaterally agreed criteria. In appropriate cases, Members shall work in cooperation with relevant intergovernmental and non-governmental organizations towards the establishment and adoption of common international standards and criteria for recognition and common international standards for the practice of relevant services trades and professions.

gjennom harmonisering eller på annen måte, kan bygge på en avtale eller ordning med vedkommende land, eller kan gis på frittstående grunnlag.

2. Et medlem som er part i en nåværende eller framtidig avtale eller ordning som nevnt i nr. 1, skal gi andre berørte medlemmer tilstrekkelig anledning til å forhandle om *tiltreddelse til en slik avtale* eller ordning, eller å forhandle om sammenlignbare avtaler eller ordninger med det. Dersom et medlem gir godkjenning på frittstående grunnlag, skal det gi ethvert annet medlem tilstrekkelig anledning til å påvise at gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisensiering eller attester på dets territorium bør godkjennes.

3. Et medlem skal ikke gi godkjenning på en måte som ville utgjøre et middel til å diskriminere mellom land, når det anvender sine standarder eller kriterier for autorisasjon og lisensiering av eller attestutstedelse til tjenesteytere, eller ville utgjøre en fordekt innskrenkning av handel med tjenester.

4. Hvert medlem skal:

- a) innen 12 måneder fra den dag WTO-avtalen trer i kraft for det, underrette Rådet for handel med tjenester om dets eksisterende tiltak for godkjenning, og opplyse om hvorvidt disse tiltakene er basert på avtaler eller ordninger av den art som er nevnt i nr. 1,
- b) omgående og så lenge i forveien som mulig, underrette Rådet for handel med tjenester om innledning av forhandling om en avtale eller ordning av den art som er nevnt i nr. 1, for å gi ethvert annet medlem tilstrekkelig anledning til å tilkjenne sin interesse for å delta i forhandlingene før de kommer inn i en avgjørende fase,
- c) omgående underrette Rådet for handel med tjenester når det vedtar nye tiltak for godkjenning eller foretar vesentlige endringer av eksisterende tiltak, og opplyse om hvorvidt disse tiltakene er basert på en avtale eller ordning av den art som er nevnt i nr. 1.

5. Når det er hensiktsmessig, bør godkjenning baseres på multilateralt omforente kriterier. I egnede tilfeller skal medlemmene i samarbeid med relevante statlige og ikke-statlige organisasjoner arbeide for å opprette og vedta felles internasjonale standarder og kriterier for godkjenning og felles internasjonale standarder for å utføre den aktuelle handel med tjenester og utøve de aktuelle yrker.

*Article VIII**Monopolies and Exclusive Service Suppliers*

1. Each Member shall ensure that any monopoly supplier of a service in its territory does not, in the supply of the monopoly service in the relevant market, act in a manner inconsistent with that Member's obligations under Article II and specific commitments.

2. Where a Member's monopoly supplier competes, either directly or through an affiliated company, in the supply of a service outside the scope of its monopoly rights and which is subject to that Member's specific commitments, the Member shall ensure that such a supplier does not abuse its monopoly position to act in its territory in a manner inconsistent with such commitments.

3. The Council for Trade in Services may, at the request of a Member which has a reason to believe that a monopoly supplier of a service of any other Member is acting in a manner inconsistent with paragraph 1 or 2, request the Member establishing, maintaining or authorizing such supplier to provide specific information concerning the relevant operations.

4. If, after the date of entry into force of the WTO Agreement, a Member grants monopoly rights regarding the supply of a service covered by its specific commitments, that Member shall notify the Council for Trade in Services no later than three months before the intended implementation of the grant of monopoly rights and the provisions of paragraphs 2, 3 and 4 of Article XXI shall apply.

5. The provisions of this Article shall also apply to cases of exclusive service suppliers, where a Member, formally or in effect, (a) authorizes or establishes a small number of service suppliers and (b) substantially prevents competition among those suppliers in its territory.

*Article IX**Business Practices*

1. Members recognize that certain business practices of service suppliers, other than those falling under Article VIII, may restrain competition and thereby restrict trade in services.

2. Each Member shall, at the request of any other Member, enter into consultations with a view to eliminating practices referred to in paragraph 1. The Member addressed shall accord full and sympathetic consideration to such a request and shall cooperate through the supply of publicly available non-confidential information of relevance to the

*Artikkel VIII**Monopoler og tjenesteytere med enerett*

1. Hvert medlem skal sørge for at en tjenesteyter med monopol på dets territorium, når den yter monopoltjenesten på det relevante marked, ikke opptrer på en måte som er uforenlig med medlemmets plikter i henhold til artikkel II og de spesifikke forpliktelser det har påtatt seg.

2. Når en tjenesteyter med monopol hos et medlem konkurrer direkte eller gjennom et datterselskap om å yte en tjeneste som ikke omfattes av dens monopol og som hører inn under nevnte medlems spesifikke forpliktelser, skal medlemmet sørge for at en slik tjenesteyter ikke misbruker sin monopolstilling til å opptre på dets territorium på en måte som er uforenlig med slike forpliktelser.

3. Rådet for handel med tjenester kan, på anmodning fra et medlem som har grunn til å anta at et annet medlems tjenesteyter med monopol opptrer på en måte som er uforenlig med nr. 1 eller 2, be medlemmet som har etablert, opprettholdt eller gitt tillatelse til en slik tjenesteyter, om å gi bestemte opplysninger om vedkommende virksomhet.

4. Dersom et medlem etter den dag WTO-avtalen trer i kraft tildeler monopolrettigheter for ytelsen av en tjeneste som omfattes av dets spesifikke forpliktelser, skal medlemmet underrette Rådet for handel med tjenester senest tre måneder før den tilsiktede gjennomføring av tildelingen av monopolrettighetene, og bestemmelsene i artikkel XXI nr. 2, 3 og 4 skal få anvendelse.

5. Bestemmelsene i denne artikkel skal også få anvendelse på tilfeller av tjenesteytere med enerett, når et medlem, formelt eller reelt, a) autoriserer eller etablerer et lite antall tjenesteytere og b) i det vesentlige forhindrer konkurranse blant disse tjenesteyterne på sitt territorium.

*Artikkel IX**Forretningsmetoder*

1. Medlemmene erkjenner at visse andre typer forretningsmetoder fra tjenesteytere enn dem som hører inn under artikkel VIII, kan begrense konkurransen og derved innskrenke handel med tjenester.

2. Hvert medlem skal på anmodning fra ethvert annet medlem innlede forhandlinger med henblikk på å avskaffe metoder som nevnt i nr. 1. Medlemmet som anmodningen er rettet til, skal gi en slik anmodning grundig og velvillig behandling, og skal samarbeide ved å gi offentlig tilgjengelig ikke-fortrolige opplysninger som er relevante for ved-

matter in question. The Member addressed shall also provide other information available to the requesting Member, subject to its domestic law and to the conclusion of satisfactory agreement concerning the safeguarding of its confidentiality by the requesting Member.

Article X

Emergency Safeguard Measures

1. There shall be multilateral negotiations on the question of emergency safeguard measures based on the principle of non-discrimination. The results of such negotiations shall enter into effect on a date not later than three years from the date of entry into force of the WTO Agreement.

2. In the period before the entry into effect of the results of the negotiations referred to in paragraph 1, any Member may, notwithstanding the provisions of paragraph 1 of Article XXI, notify the Council on Trade in Services of its intention to modify or withdraw a specific commitment after a period of one year from the date on which the commitment enters into force; provided that the Member shows cause to the Council that the modification or withdrawal cannot await the lapse of the three-year period provided for in paragraph 1 of Article XXI.

3. The provisions of paragraph 2 shall cease to apply three years after the date of entry into force of the WTO Agreement.

Article XI

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article XII, a Member shall not apply restrictions on international transfers and payments for current transactions relating to its specific commitments.

2. Nothing in this Agreement shall affect the rights and obligations of the members of the International Monetary Fund under the Articles of Agreement of the Fund, including the use of exchange actions which are in conformity with the Articles of Agreement, provided that a Member shall not impose restrictions on any capital transactions inconsistently with its specific commitments regarding such transactions, except under Article XII or at the request of the Fund.

kommende spørsmål. Medlemmet som anmodningen er rettet til, skal dessuten skaffe til veie annen tilgjengelig informasjon til det medlem som framsetter anmodningen, med forbehold for sin interne lov og med forbehold om at det blir inngått en tilfredsstillende avtale om at det medlem som framsetter anmodningen, skal sikre opplysningenes fortrolige karakter.

Artikkel X

Beskyttelsestiltak i krisesituasjoner

1. Det skal føres multilaterale forhandlinger om spørsmålet om beskyttelsestiltak i krisesituasjoner, basert på prinsippet ikke-diskriminering. Resultatene av slike forhandlinger skal tre i kraft på en dato ikke senere enn tre år etter den dag WTO-avtalen trådte i kraft.

2. I tidsrommet før resultatene av forhandlingene nevnt i nr. 1 trer i kraft, kan ethvert medlem, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel XXI nr. 1, underrette Rådet for handel med tjenester om at det har til hensikt å endre eller trekke tilbake en spesifikk forpliktelse, etter et tidsrom på ett år etter den dag forpliktelsen trådte i kraft, forutsatt at medlemmet overfor Rådet anfører skjellig grunn for at endringen eller tilbaketrekkningen ikke kan utsettes til utløpet av tidsrommet på tre år som er fastsatt i artikkel XXI nr. 1.

3. Bestemmelsene i nr. 2 skal opphøre å gjelde tre år etter den dag WTO-avtalen trådte i kraft.

Artikkel XI

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for de omstendigheter som er nevnt i artikkel XII, skal et medlem ikke anvende restriksjoner på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner som gjelder dets spesifikke forpliktelser.

2. Intet i denne avtale skal ha innvirkning på rettighetene og forpliktelsene til medlemmene i Det internasjonale valutafond i henhold til artiklene i avtalen om fondet, herunder bruken av valutamessige tiltak som er i samsvar med avtalens artikler, forutsatt at et medlem ikke skal innføre restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med dets spesifikke forpliktelser i forbindelse med slike transaksjoner, med unntak for artikkel XII eller på anmodning fra fondet.

*Article XII**Restrictions to Safeguard the Balance of Payments*

1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof, a Member may adopt or maintain restrictions on trade in services on which it has undertaken specific commitments, including on payments or transfers for transactions related to such commitments. It is recognized that particular pressures on the balance of payments of a Member in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, *inter alia*, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its programme of economic development or economic transition.

2. The restrictions referred to in paragraph 1:

- (a) shall not discriminate among Members;
- (b) shall be consistent with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund;
- (c) shall avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of any other Member;
- (d) shall not exceed those necessary to deal with the circumstances described in paragraph 1;
- (e) shall be temporary and be phased out progressively as the situation specified in paragraph 1 improves.

3. In determining the incidence of such restrictions, Members may give priority to the supply of services which are more essential to their economic or development programmes. However, such restrictions shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular service sector.

4. Any restrictions adopted or maintained under paragraph 1, or any changes therein, shall be promptly notified to the General Council.

5.(a) Members applying the provisions of this Article shall consult promptly with the Committee on Balance-of-Payments Restrictions on restrictions adopted under this Article.

(b) The Ministerial Conference shall establish procedures⁴ for periodic consultations with the objective of enabling such recommenda-

⁴ It is understood that the procedures under paragraph 5 shall be the same as the GATT 1994 procedures.

*Artikkel XII**Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen*

1. Dersom det forekommer eller er fare for alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen og eksterne finansielle vanskeligheter, kan et medlem vedta eller opprettholde restriksjoner på handel med tjenester der det har påtatt seg spesifikke forpliktelser, herunder restriksjoner på betalinger eller overføringer for transaksjoner i forbindelse med slike forpliktelser. Det erkjennes at visse press på betalingsbalansen til et medlem under økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging kan nødvendiggjøre bruken av restriksjoner for å sikre blant annet at det kan bevares finansielle reserver som er tilstrekkelig store til at medlemmet kan iverksette sitt program for økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging.

2. Restriksjonene nevnt i nr. 1

- a) skal ikke diskriminere mellom medlemmer,
- b) skal samsvare med artiklene i avtalen om Det internasjonale valutafond,
- c) skal unngå unødvendig å skade et annet medlems kommersielle, økonomiske og finansielle interesser,
- d) skal ikke overskride dem som er nødvendig for å håndtere de forhold som er beskrevet i nr. 1,
- e) skal være midlertidige og skal avvikes gradvis når situasjonen beskrevet i nr. 1 bedrer seg.

3. Ved beslutning om bruken av slike restriksjoner kan medlemmene prioritere tjenesteteltelser som er mer betydningsfulle for deres økonomiske programmer eller utviklingsprogrammer. Slike restriksjoner skal imidlertid ikke vedtas eller opprettholdes dersom formålet er å beskytte en bestemt tjenestesektor.

4. Restriksjoner som vedtas eller opprettholdes i henhold til nr. 1, eller eventuelle endringer av dem, skal omgående meldes til Hovedrådet.

5.a) Medlemmer som anvender bestemmelsene i denne artikkel, skal omgående rådføre seg med Betalingsbalansekomiteen om restriksjoner som er vedtatt i henhold til denne artikkel.

b) Ministerkonferansen skal fastsette framgangsmåter⁴ for jevnlig konsultasjoner med det formål å gi vedkommende med-

⁴ Det er underforstått at framgangsmåtene i henhold til nr. 5 skal være de samme som framgangsmåtene ved GATT 1994.

- tions to be made to the Member concerned as it may deem appropriate.
- (c) Such consultations shall assess the balance-of-payment situation of the Member concerned and the restrictions adopted or maintained under this Article, taking into account, *inter alia*, such factors as:
- (i) the nature and extent of the balance-of-payments and the external financial difficulties;
 - (ii) the external economic and trading environment of the consulting Member;
 - (iii) alternative corrective measures which may be available.
- (d) The consultations shall address the compliance of any restrictions with paragraph 2, in particular the progressive phaseout of restrictions in accordance with paragraph 2(e).
- (e) In such consultations, all findings of statistical and other facts presented by the International Monetary Fund relating to foreign exchange, monetary reserves and balance of payments, shall be accepted and conclusions shall be based on the assessment by the Fund of the balance-of-payments and the external financial situation of the consulting Member.

6. If a Member which is not a member of the International Monetary Fund wishes to apply the provisions of this Article, the Ministerial Conference shall establish a review procedure and any other procedures necessary.

Article XIII Government Procurement

1. Articles II, XVI and XVII shall not apply to laws, regulations or requirements governing the procurement by governmental agencies of services purchased for governmental purposes and not with a view to commercial resale or with a view to use in the supply of services for commercial sale.

2. There shall be multilateral negotiations on government procurement in services under this Agreement within two years from the date of entry into force of the WTO Agreement.

Article XIV General Exceptions

Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable

- lem de anbefalinger den finner hensiktsmessig.
- c) Ved slike konsultasjoner skal det foretas en vurdering av betalingsbalansesituasjonen for vedkommende medlem og av restriksjonene som er vedtatt eller opprettholdt i henhold til denne artikkel, idet det blant annet skal tas hensyn til slike forhold som:
- i) arten og graden av vanskelighetene med betalingsbalansen og ekstern finansiering,
 - ii) det konsulterende medlems eksterne, økonomiske og handelsmessige forhold,
 - iii) alternative korrigerende tiltak som måtte stå til rådighet.
- d) Ved konsultasjonene skal restriksjonenes samsvar med nr. 2 behandles, særlig den gradvise avvikling av restriksjoner i samsvar med nr. 2 bokstav e).
- e) Ved slike konsultasjoner skal samtlige resultater av undersøkelser av statistiske og andre fakta framlagt av Det internasjonale valutafond i forbindelse med utenlandsk valuta, pengepolitiske reserver og betalingsbalanse aksepteres, og det skal utformes konklusjoner på grunnlag av fondets vurdering av det konsulterende medlems betalingsbalanse og eksterne finansielle situasjon.

6. Dersom et medlem som ikke er medlem av Det internasjonale valutafond, ønsker å anvende bestemmelsene i denne artikkel, skal Ministerkonferansen etablere nødvendige framgangsmåter for gjennomgåelse og eventuelle andre prosedyrer.

Artikkel XIII Offentlige innkjøp

1. Artikkel II, XVI og XVII skal ikke få anvendelse på lover, forskrifter eller vilkår som regulerer offentlige organers anskaffelse av tjenester som er kjøpt inn for offentlige formål uten henblikk på kommersielt videresalg eller med henblikk på bruk i tjenesteytelser for kommersielt salg.

2. Innen to år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, skal det finne sted multilaterale forhandlinger om offentlige innkjøp av tjenester i henhold til denne avtale.

Artikkel XIV Generelle unntak

Med forbehold for kravet om at slike tiltak ikke skal anvendes på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller utilbørlig diskri-

discrimination between countries where like conditions prevail, or a disguised restriction on trade in services, nothing in this Agreement shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any Member of measures:

- (a) necessary to protect public morals or to maintain public order;⁵
- (b) necessary to protect human, animal or plant life or health;
- (c) necessary to secure compliance with laws or regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement including those relating to:
 - (i) the prevention of deceptive and fraudulent practices or to deal with the effects of a default on services contracts;
 - (ii) the protection of the privacy of individuals in relation to the processing and dissemination of personal data and the protection of confidentiality of individual records and accounts;
 - (iii) safety;
- (d) inconsistent with Article XVII, provided that the difference in treatment is aimed at ensuring the equitable or effective⁶ imposi-

⁵ The public order exception may be invoked only where a genuine and sufficiently serious threat is posed to one of the fundamental interests of society.

⁶ Measures that are aimed at ensuring the equitable or effective imposition or collection of direct taxes include measures taken by a Member under its taxation system which:

- (i) apply to non-resident service suppliers in recognition of the fact that the tax obligation of non-residents is determined with respect to taxable items sourced or located in the Member's territory; or
- (ii) apply to non-residents in order to ensure the imposition or collection of taxes in the Member's territory; or
- (iii) apply to non-residents or residents in order to prevent the avoidance or evasion of taxes, including compliance measures; or
- (iv) apply to consumers of services supplied in or from the territory of another Member in order to ensure the imposition or collection of taxes on such consumers derived from sources in the Member's territory; or
- (v) distinguish service suppliers subject to tax on worldwide taxable items from other service suppliers, in recognition of the difference in the nature of the tax base between them; or
- (vi) determine, allocate or apportion income, profit, gain, loss, deduction or credit of resident persons or branches, or between related persons or branches of the same person, in order to safeguard the Member's tax base.

Tax terms or concepts in paragraph (d) of Article XIV and in this footnote are determined according to tax definitions and concepts, or equivalent or similar definitions and concepts, under the domestic law of the Member taking the measure.

minering mellom land med like forhold, eller en fordekt restriksjon på handel med tjenester, skal intet i denne avtale fortolkes slik at det hindrer et medlem i å vedta eller håndheve tiltak som er:

- a) nødvendige for å verne den offentlige moral eller opprettholde den offentlige orden⁵,
- b) nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv eller helse,
- c) nødvendige for å sikre samsvar med lover eller forskrifter som ikke er uforenlige med bestemmelsene i denne avtale, herunder de som gjelder
 - i) forhindring av villedende og uredelig praksis eller behandlingen av følgene av misligholdte kontrakter om tjenester,
 - ii) enkeltpersoners personvern i forbindelse med behandling og spredning av personopplysninger og vernet av fortrolighet for enkelt dokumenter og -regnskaper,
 - iii) sikkerhet,
- d) uforenlige med artikkel XVII, forutsatt at forskjellsbehandlingen tar sikte på å sikre rettferdig eller effektiv⁶ utskrivning eller

⁵ Unntaket vedrørende den offentlige orden kan påberopes bare når grunnleggende samfunnsinteresser er alvorlig truet.

⁶ Tiltak som tar sikte på å sikre rettferdig eller effektiv utskrivning eller inndrivelse av direkte skatter, omfatter tiltak et medlem treffer i henhold til sin skatteordning som:

- i) får anvendelse for ikke-bosatte tjenesteytere i erkjennelse av at ikke-bosattes skatteplikt blir bestemt av skatteobjekter som har sin kilde i eller befinner seg på medlemmets territorium,
- ii) får anvendelse for ikke-bosatte for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter på medlemmets territorium,
- iii) får anvendelse for ikke-bosatte og bosatte for å forhindre skatteunndragelse eller skatteomgåelse, herunder tiltak for å sikre at skattereglene overholdes, eller
- iv) får anvendelse for brukere av tjenester som ytes på eller fra et annet medlems territorium, for å sikre utskrivning eller inndrivelse av skatter fra slike brukere avledet fra kilder på medlemmets territorium, eller
- v) atskiller tjenesteytere som er globalskattepliktige fra andre tjenesteytere, i erkjennelse av den forskjell i skattegrunnlaget som eksisterer mellom dem, eller
- vi) fastsetter, henfører eller fordeler, inntekt, utbytte, fortjeneste, tap, fradrag eller gjeld for bosatte personer eller filialer, eller mellom beslektede personer eller filialer tilhørende samme person, for å sikre medlemmets skattegrunnlag.

Skatteuttrykk eller skattebegreper i artikkel XIV bokstav d) og i denne fotnote skal bestemmes i samsvar med skattedefinisjoner og skattebegreper, eller tilsvarende eller lignende definisjoner og begreper, i henhold til den interne lovgivning hos det medlem som treffer tiltaket.

tion or collection of direct taxes in respect of services or service suppliers of other Members;

- (e) inconsistent with Article II, provided that the difference in treatment is the result of an agreement on the avoidance of double taxation or provisions on the avoidance of double taxation in any other international agreement or arrangement by which the Member is bound.

*Article XIV bis
Security Exceptions*

1. Nothing in this Agreement shall be construed:

- (a) to require any Member to furnish any information, the disclosure of which it considers contrary to its essential security interests; or
- (b) to prevent any Member from taking any action which it considers necessary for the protection of its essential security interests:
- (i) relating to the supply of services as carried out directly or indirectly for the purpose of provisioning a military establishment;
- (ii) relating to fissionable and fusionable materials or the materials from which they are derived;
- (iii) taken in time of war or other emergency in international relations; or
- (c) to prevent any Member from taking any action in pursuance of its obligations under the United Nations Charter for the maintenance of international peace and security.

2. The Council for Trade in Services shall be informed to the fullest extent possible of measures taken under paragraphs 1(b) and (c) and of their termination.

*Article XV
Subsidies*

1. Members recognize that, in certain circumstances, subsidies may have distortive effects on trade in services. Members shall enter into negotiations with a view to developing the necessary multilateral disciplines to avoid such trade-distortive effects.⁷ The negotiations shall also address the appropriateness of countervailing procedures. Such negotiations shall recognize the role of subsidies in relation to the development programmes of developing countries and take into account the needs of

⁷ A future work programme shall determine how, and in what time-frame, negotiations on such multilateral disciplines will be conducted.

inndrivelse av direkte skatter fra andre medlemmers tjenester eller tjenesteytere,

- e) uforenlige med artikkel II, forutsatt at forskjellsbehandlingen er en følge av en avtale om å unngå dobbeltbeskatning, eller bestemmelser om å unngå dobbeltbeskatning i en annen internasjonal avtale eller ordning som medlemmet er forpliktet ved.

*Artikkel XIVa
Sikkerhetsunntak*

1. Ingen bestemmelse i denne avtale skal fortolkes slik at den:

- a) pålegger et medlem å gi opplysninger når det anser at det vil være i strid med dets grunnleggende sikkerhetsinteresser, eller
- b) forhindrer et medlem i å treffe tiltak som det anser er nødvendig for å trygge dets grunnleggende sikkerhetsinteresser:
- i) i forbindelse med ytelse av tjenester som finner sted direkte eller indirekte med det formål å forsyne en militær styrke,
- ii) i forbindelse med spaltbare eller fusjonerbare stoffer eller de stoffene som de framstilles av,
- iii) som treffes i krigstid eller annen krisesituasjon i internasjonale forhold, eller
- c) forhindrer et medlem i å treffe tiltak det er forpliktet til i henhold til De forente nasjoners Charter for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet.

2. Rådet for handel med tjenester skal i størst mulig utstrekning underrettes om tiltak som treffes i henhold til nr. 1 bokstav b) og c) og om deres opphør.

*Artikkel XV
Subsidier*

1. Medlemmene erkjenner at subsidier under visse omstendigheter kan vri handelen med tjenester. Medlemmene skal innlede forhandlinger med henblikk på å utforme de nødvendige multilaterale ordninger for å unngå slik vridning av handelen.⁷ Forhandlingene skal også omfatte drøftelse av om mottiltak er hensiktsmessige. Slike forhandlinger skal anerkjenne subsidienes rolle i forbindelse med utviklingslandenes utviklingsprogrammer og ta hensyn til de behov medlemmene, særlig

⁷ Et framtidig arbeidsprogram skal avgjøre hvordan og innenfor hvilken tidsramme forhandlinger om multilaterale ordninger skal føres.

Members, particularly developing country Members, for flexibility in this area. For the purpose of such negotiations, Members shall exchange information concerning all subsidies related to trade in services that they provide to their domestic service suppliers.

2. Any Member which considers that it is adversely affected by a subsidy of another Member may request consultations with that Member on such matters. Such requests shall be accorded sympathetic consideration.

PART III SPECIFIC COMMITMENTS

Article XVI Market Access

1. With respect to market access through the modes of supply identified in Article I, each Member shall accord services and service suppliers of any other Member treatment no less favourable than that provided for under the terms, limitations and conditions agreed and specified in its Schedule.⁸

2. In sectors where market-access commitments are undertaken, the measures which a Member shall not maintain or adopt either on the basis of a regional subdivision or on the basis of its entire territory, unless otherwise specified in its Schedule, are defined as:

- (a) limitations on the number of service suppliers whether in the form of numerical quotas, monopolies, exclusive service suppliers or the requirements of an economic needs test;
- (b) limitations on the total value of service transactions or assets in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;
- (c) limitations on the total number of service operations or on the total quantity of service output expressed in terms of designated numerical units in the form of quotas or the requirement of an economic needs test;⁹
- (d) limitations on the total number of natural

⁸ If a Member undertakes a market-access commitment in relation to the supply of a service through the mode of supply referred to in subparagraph 2(a) of Article I and if the cross-border movement of capital is an essential part of the service itself, that Member is thereby committed to allow such movement of capital. If a Member undertakes a market-access commitment in relation to the supply of a service through the mode of supply referred to in subparagraph 2(c) of Article I, it is thereby committed to allow related transfers of capital into its territory.

⁹ Subparagraph 2(c) does not cover measures of a Member which limit inputs for the supply of services.

medlemmer som er utviklingsland, har for fleksibilitet på dette området. Under slike forhandlinger skal medlemmene utveksle informasjon om alle subsidier i forbindelse med handel med tjenester som de gir sine innenlandske tjenesteytere.

3. Ethvert medlem som anser at det på ugunstig måte berøres av et annet medlems subsidie, kan be om konsultasjoner med dette medlem om slike forhold. Slike anmodninger skal gis velvillig behandling.

DEL III SPESIFIKKE FORPLIKTELSER

Artikkel XVI Markedsadgang

1. Med hensyn til markedsadgang gjennom de ytelsesmåter som er angitt i artikkel 1, skal hvert medlem gi ethvert annet medlems tjenester og tjenesteytere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som er fastsatt i henhold til vilkårene og begrensningene som er vedtatt og spesifisert i dets bindingsliste.⁸

2. I sektorer der et medlem har påtatt seg forpliktelser med hensyn til markedsadgang, er de tiltak som det verken på regionalt plan eller på hele sitt territorium skal opprettholde eller treffe, med mindre noe annet er angitt i medlemmets bindingsliste, definert som:

- a) begrensninger av antallet tjenesteytere, enten i form av tallmessige kvoter, monopoler, tjenesteytere med enerett eller krav om økonomisk behovsprøving,
- b) begrensninger av den samlede verdi av tjenestetransaksjoner eller aktiva, i form av tallmessige kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,
- c) begrensninger av det samlede antall tjenestetvirkosomheter eller av den samlede mengde tjenester som ytes, uttrykt ved angitte tallmessige enheter, i form av kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,⁹
- d) begrensninger av det samlede antall fysis-

⁸ Dersom et medlem påtar seg en forpliktelse om markedsadgang i relasjon til ytelse av en tjeneste ved ytelsesmåten nevnt i artikkel I nr. 2 bokstav a), og dersom kapitalbevegelse over grensen er en vesentlig del av selve tjenesten, er dette medlem derved forpliktet til å tillate slik kapitalbevegelse. Dersom et medlem påtar seg en forpliktelse om markedsadgang i relasjon til ytelse av en tjeneste ved ytelsesmåten nevnt i artikkel I nr. 2 bokstav c), er det derved forpliktet til å tillate tilknyttede kapitaloverføringer til sitt territorium.

⁹ (Nr. 2 bokstav c) omfatter ikke tiltak et medlem treffer som begrenser tilførsler for ytelsen av tjenester.

persons that may be employed in a particular service sector or that a service supplier may employ and who are necessary for, and directly related to, the supply of a specific service in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;

- (e) measures which restrict or require specific types of legal entity or joint venture through which a service supplier may supply a service; and
- (f) limitations on the participation of foreign capital in terms of maximum percentage limit on foreign shareholding or the total value of individual or aggregate foreign investment.

Article XVII National Treatment

1. In the sectors inscribed in its Schedule, and subject to any conditions and qualifications set out therein, each Member shall accord to services and service suppliers of any other Member, in respect of all measures affecting the supply of services, treatment no less favourable than that it accords to its own like services and service suppliers.¹⁰

2. A Member may meet the requirement of paragraph 1 by according to services and service suppliers of any other Member, either formally identical treatment or formally different treatment to that it accords to its own like services and service suppliers.

3. Formally identical or formally different treatment shall be considered to be less favourable if it modifies the conditions of competition in favour of services or service suppliers of the Member compared to like services or service suppliers of any other Member.

Article XVIII Additional Commitments

Members may negotiate commitments with respect to measures affecting trade in services not subject to scheduling under Articles XVI or XVII, including those regarding qualifications, standards or licensing matters. Such commitments shall be inscribed in a Member's Schedule.

¹⁰ Specific commitments assumed under this Article shall not be construed to require any Member to compensate for any inherent competitive disadvantages which result from the foreign character of the relevant services or service suppliers.

ke personer som kan være ansatt i en bestemt tjenestesektor, eller som en tjenesteyter kan ha ansatt, og som er nødvendig for og direkte relatert til ytelsen av en bestemt tjeneste, i form av kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,

- e) tiltak som begrenser eller som krever bruk av bestemte selskapsformer eller fellesforetak (joint ventures) som en tjenesteyter kan yte en tjeneste gjennom, og
- f) begrensninger på deltakelse av utenlandsk kapital uttrykt ved en prosentuell maksimumsgrense for utenlandsk aksjeinnehav eller ved totalverdien av individuelle eller samlede utenlandske investeringer.

Artikkel XVII Nasjonal behandling

1. Innenfor de sektorene som er oppført i dets bindingsliste, og med forbehold om eventuelle vilkår og kvalifikasjoner som er angitt der, skal hvert medlem, med hensyn til samtlige tiltak som berører ytelse av tjenester, gi ethvert annet medlems tjenester og tjenesteytere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den det gir sine egne tilsvarende tjenester og tjenesteytere.¹⁰

2. Et medlem kan oppfylle kravet i nr. 1 ved å gi et annet medlems tjenester og tjenesteytere enten en behandling som er formelt identisk med eller formelt forskjellig fra den det gir sine egne tilsvarende tjenester og tjenesteytere.

3. Formelt identisk eller formelt forskjellig behandling skal anses for å være mindre gunstig dersom den endrer konkurransevilkårene i favør av tjenester eller tjenesteytelser hos medlemmet sammenlignet med tilsvarende tjenester eller tjenesteytelser fra et annet medlem.

Artikkel XVIII Tilleggsforpliktelser

Medlemmene kan forhandle om forpliktelser med hensyn til tiltak som vedrører handel med tjenester, og som ikke skal oppføres i bindingslisten i henhold til artikkel XVI eller XVII, herunder de som vedrører kvalifikasjoner, standarder eller forhold i forbindelse med lisensiering. Slike forpliktelser skal tas inn i et medlems bindingsliste.

¹⁰ Spesifikke forpliktelser inngått i henhold til denne artikkel, skal ikke fortolkes slik at det kreves at et medlem må yte erstatning for iboende konkurransemessige ulemper som er en følge av at vedkommende tjenester eller tjenesteytere er utenlandske.

**PART IV
PROGRESSIVE LIBERALIZATION**

Article XIX

Negotiation of Specific Commitments

1. In pursuance of the objectives of this Agreement, Members shall enter into successive rounds of negotiations, beginning not later than five years from the date of entry into force of the WTO Agreement and periodically thereafter, with a view to achieving a progressively higher level of liberalization. Such negotiations shall be directed to the reduction or elimination of the adverse effects on trade in services of measures as a means of providing effective market access. This process shall take place with a view to promoting the interests of all participants on a mutually advantageous basis and to securing an overall balance of rights and obligations.

2. The process of liberalization shall take place with due respect for national policy objectives and the level of development of individual Members, both overall and in individual sectors. There shall be appropriate flexibility for individual developing country Members for opening fewer sectors, liberalizing fewer types of transactions, progressively extending market access in line with their development situation and, when making access to their markets available to foreign service suppliers, attaching to such access conditions aimed at achieving the objectives referred to in Article IV.

3. For each round, negotiating guidelines and procedures shall be established. For the purposes of establishing such guidelines, the Council for Trade in Services shall carry out an assessment of trade in services in overall terms and on a sectoral basis with reference to the objectives of this Agreement, including those set out in paragraph 1 of Article IV. Negotiating guidelines shall establish modalities for the treatment of liberalization undertaken autonomously by Members since previous negotiations, as well as for the special treatment for least-developed country Members under the provisions of paragraph 3 of Article IV.

4. The process of progressive liberalization shall be advanced in each such round through bilateral, plurilateral or multilateral negotiations directed towards increasing the general level of specific commitments undertaken by Members under this Agreement.

Article XX

Schedules of Specific Commitments

1. Each Member shall set out in a schedule the specific commitments it undertakes under

**DEL IV
GRADVIS LIBERALISERING**

Artikkel XIX

Forhandlinger om spesifikke forpliktelser

1. For å oppfylle målsettingene i denne avtale, skal medlemmene ta del i suksessive forhandlingsrunder som skal påbegynnes senest fem år etter ikrafttredelsesdatoen for WTO-avtalen og deretter jevnlig, med sikte på å oppnå et gradvis høyere liberaliseringsnivå. Slike forhandlinger skal være et middel til å skaffe effektiv markedsadgang og innrettet mot å redusere eller fjerne skadevirkningene for handel med tjenester som skyldes tiltak. Denne prosessen skal finne sted med henblikk på å fremme samtlige deltakeres interesser på et grunnlag som er fordelaktig for alle parter, og for å sikre en samlet balanse mellom rettigheter og forpliktelser.

2. Liberaliseringsprosessen skal finne sted med tilbørlig respekt for nasjonale politiske målsettinger og for utviklingsnivået hos enkeltmedlemmer, både samlet og i enkeltsektorer. Det skal utvises nødvendig fleksibilitet slik at individuelle medlemmer som er utviklingsland, kan åpne færre sektorer, liberalisere færre transaksjonstyper og utvide markedsadgangen gradvis i tråd med sin utviklingssituasjon og, når de gir utenlandske tjenesteytere adgang til sine markeder, sette slike vilkår for adgangen som tar sikte på å oppnå målsettingene nevnt i artikkel IV.

3. Det skal fastsettes retningslinjer og framgangsmåter for hver forhandlingrunde. Med det formål å fastsette slike retningslinjer, skal Rådet for handel med tjenester foreta en vurdering av handelen med tjenester, sett både under ett og på sektorielt grunnlag, sett hen til målsettingene med denne avtale, herunder de som er angitt i artikkel IV nr. 1. Retningslinjene for forhandling skal fastsette måter til å behandle den liberalisering medlemmer har foretatt på selvstendig grunnlag etter tidligere forhandlinger, så vel som måter til å gi spesialbehandling i henhold til bestemmelsene i artikkel IV nr. 3 til medlemmer som tilhører de minst utviklede landene.

4. Prosessen med gradvis liberalisering skal fremmes i hver slik forhandlingsomgang gjennom bilaterale, plurilaterale eller multilaterale forhandlinger rettet mot å øke det generelle nivå for spesifikke forpliktelser som medlemmer påtar seg i henhold til denne avtale.

Artikkel XX

Bindingslister over spesifikke forpliktelser

1. Hvert medlem skal føre opp i en bindingsliste de spesifikke forpliktelser det påtar

Part III of this Agreement. With respect to sectors where such commitments are undertaken, each Schedule shall specify:

- (a) terms, limitations and conditions on market access;
- (b) conditions and qualifications on national treatment;
- (c) undertakings relating to additional commitments;
- (d) where appropriate the time-frame for implementation of such commitments; and
- (e) the date of entry into force of such commitments.

2. Measures inconsistent with both Articles XVI and XVII shall be inscribed in the column relating to Article XVI. In this case the inscription will be considered to provide a condition or qualification to Article XVII as well.

3. Schedules of specific commitments shall be annexed to this Agreement and shall form an integral part thereof.

Article XXI

Modification of Schedules

- 1.(a) A Member (referred to in this Article as the "modifying Member") may modify or withdraw any commitment in its Schedule, at any time after three years have elapsed from the date on which that commitment entered into force, in accordance with the provisions of this Article.
- (b) A modifying Member shall notify its intent to modify or withdraw a commitment pursuant to this Article to the Council for Trade in Services no later than three months before the intended date of implementation of the modification or withdrawal.
- 2.(a) At the request of any Member the benefits of which under this Agreement may be affected (referred to in this Article as an "affected Member") by a proposed modification or withdrawal notified under subparagraph 1(b), the modifying Member shall enter into negotiations with a view to reaching agreement on any necessary compensatory adjustment. In such negotiations and agreement, the Members concerned shall endeavour to maintain a general level of mutually advantageous commitments not less favourable to trade than that provided for in Schedules of specific commitments prior to such negotiations.
- (b) Compensatory adjustments shall be made on a most-favoured-nation basis.

seg i henhold til del III i denne avtale. For sektorer hvor slike forpliktelser er inngått, skal hver bindingsliste nærmere angi:

- a) begrensninger av og vilkår for markedsadgang,
- b) vilkår for og begrensninger på nasjonal behandling,
- c) tilsagn i forbindelse med tilleggsforpliktelser,
- d) tidsrammen for gjennomføring av slike forpliktelser når dette er hensiktsmessig, og
- e) dato for slike forpliktelsers ikrafttredelse.

2. Tiltak som er uforenlige med både artikkel XVI og XVII, skal føres inn i kolonnen vedrørende artikkel XVI. I så fall skal innføringen anses å utgjøre et vilkår eller en begrensning også i relasjon til artikkel XVII.

3. Bindingslister over spesifikke forpliktelser skal vedlegges denne avtale og utgjøre en integrerende del av den.

Artikkel XXI

Endring av bindingslister

- 1.a) Et medlem (i denne artikkel kalt «medlemmet som foretar endring») kan i samsvare med bestemmelsene i denne artikkel når som helst endre eller trekke tilbake enhver forpliktelse i sin bindingsliste, etter at det er forløpt tre år fra den dag forplikelsen er trådt i kraft.
- b) Et medlem som foretar endring, skal meddele Rådet for handel med tjenester at det har til hensikt å endre eller trekke tilbake en forpliktelse ifølge denne artikkel, senest tre måneder før den tilsiktede dato for gjennomføringen av endringen eller tilbaketrekingen.
- 2.a) På anmodning fra et medlem hvis fordeler i henhold til denne avtale kan bli berørt (i denne artikkel kalt «det berørte medlem») av en foreslått endring eller en foreslått tilbaketreking som det er gitt melding om i henhold til nr. 1 bokstav b), skal medlemmet som foretar endring, innlede forhandlinger med henblikk på enighet om en eventuell justering i form av en kompensasjon. Ved slike forhandlinger og avtaler skal vedkommende medlemmer bestrebe seg på å opprettholde et generelt nivå for forpliktelser som er fordelaktige for alle parter, og som ikke er mindre gunstig for handelen enn det som var fastsatt i bindingslistene over spesifikke forpliktelser forut for slike forhandlinger.
- b) Kompensasjonsjusteringer skal foretas på grunnlag av bestevilkårsbehandling.

- 3.(a) If agreement is not reached between the modifying Member and any affected Member before the end of the period provided for negotiations, such affected Member may refer the matter to arbitration. Any affected Member that wishes to enforce a right that it may have to compensation must participate in the arbitration.
- (b) If no affected Member has requested arbitration, the modifying Member shall be free to implement the proposed modification or withdrawal.

4.(a) The modifying Member may not modify or withdraw its commitment until it has made compensatory adjustments in conformity with the findings of the arbitration.

- (b) If the modifying Member implements its proposed modification or withdrawal and does not comply with the findings of the arbitration, any affected Member that participated in the arbitration may modify or withdraw substantially equivalent benefits in conformity with those findings. Notwithstanding Article II, such a modification or withdrawal may be implemented solely with respect to the modifying Member.

5. The Council for Trade in Services shall establish procedures for rectification or modification of Schedules. Any Member which has modified or withdrawn scheduled commitments under this Article shall modify its Schedule according to such procedures.

PART V INSTITUTIONAL PROVISIONS

Article XXII Consultation

1. Each Member shall accord sympathetic consideration to, and shall afford adequate opportunity for, consultation regarding such representations as may be made by any other Member with respect to any matter affecting the operation of this Agreement. The Dispute Settlement Understanding (DSU) shall apply to such consultations.

2. The Council for Trade in Services or the Dispute Settlement Body (DSB) may, at the request of a Member, consult with any Member or Members in respect of any matter for which it has not been possible to find a satisfactory solution through consultation under paragraph 1.

3. A Member may not invoke Article XVII,

- 3.a) Dersom det ikke oppnås enighet mellom medlemmet som foretar endring, og et berørt medlem før utløpet av den tidsfrist som er fastsatt for forhandlingene, kan det berørte medlem henvise forholdet til voldgift. Ethvert berørt medlem som ønsker å framtvinge en rett det måtte ha til kompensasjon, må delta i voldgiftsbehandlingen.
- b) Dersom intet berørt medlem har bedt om voldgiftsbehandling, skal medlemmet som foretar endring, fritt kunne iverksette den påtenkte endring eller tilbaketrekning.

4.a) Medlemmet som foretar endring, kan ikke endre eller trekke tilbake sin spesifikke forpliktelse før det har foretatt den justering i form av kompensasjon som er fastsatt i voldgiftsdomstolens kjennelse.

- b) Dersom medlemmet som foretar endring, iverksetter sin påtenkte endring eller tilbaketrekning og ikke retter seg etter voldgiftsdomstolens kjennelse, kan ethvert berørt medlem som har deltatt i voldgiftsbehandlingen, endre eller trekke tilbake i det vesentlige tilsvarende fordeler i samsvar med denne kjennelse. Uten hensyn til artikkel II kan en slik endring eller tilbaketrekning ene og alene iverksettes overfor medlemmet som foretar endring.

5. Rådet for handel med tjenester skal fastsette framgangsmåter for beriktigelse eller endring av bindingslister. Ethvert medlem som har endret eller tilbakekalt forpliktelser oppført i bindingslister i henhold til denne artikkel, skal endre sin bindingsliste i samsvar med slike framgangsmåter.

DEL V INSTITUSJONELLE BESTEMMELSER

Artikkel XXII Konsultasjoner

1. Hvert medlem skal på en velvillig måte overveie og gi tilfredsstillende anledning til konsultasjoner, dersom et annet medlem ber om det i forbindelse med et forhold som berører denne avtales virkemåte. Tvisteløsningsavtalen (DSU) skal få anvendelse på slike konsultasjoner.

2. Rådet for handel med tjenester eller Tvisteløsningsorganet (DSB) kan på anmodning fra et medlem konsultere et annet medlem eller andre medlemmer om forhold der det ikke har vært mulig å finne en tilfredsstillende løsning gjennom konsultasjoner i henhold til nr. 1.

3. Et medlem kan ikke påberope seg artik-

either under this Article or Article XXIII, with respect to a measure of another Member that falls within the scope of an international agreement between them relating to the avoidance of double taxation. In case of disagreement between Members as to whether a measure falls within the scope of such an agreement between them, it shall be open to either Member to bring this matter before the Council for Trade in Services.¹¹ The Council shall refer the matter to arbitration. The decision of the arbitrator shall be final and binding on the Members.

Article XXIII

Dispute Settlement and Enforcement

1. If any Member should consider that any other Member fails to carry out its obligations or specific commitments under this Agreement, it may with a view to reaching a mutually satisfactory resolution of the matter have recourse to the DSU.

2. If the DSB considers that the circumstances are serious enough to justify such action, it may authorize a Member or Members to suspend the application to any other Member or Members of obligations and specific commitments in accordance with Article 22 of the DSU.

3. If any Member considers that any benefit it could reasonably have expected to accrue to it under a specific commitment of another Member under Part III of this Agreement is being nullified or impaired as a result of the application of any measure which does not conflict with the provisions of this Agreement, it may have recourse to the DSU. If the measure is determined by the DSB to have nullified or impaired such a benefit, the Member affected shall be entitled to a mutually satisfactory adjustment on the basis of paragraph 2 of Article XXI, which may include the modification or withdrawal of the measure. In the event an agreement cannot be reached between the Members concerned, Article 22 of the DSU shall apply.

Article XXIV

Council for Trade in Services

1. The Council for Trade in Services shall carry out such functions as may be assigned to it to facilitate the operation of this Agreement

¹¹ With respect to agreements on the avoidance of double taxation which exist on the date of entry into force of the WTO Agreement, such a matter may be brought before the Council for Trade in Services only with the consent of both parties to such an agreement.

kel XVII, verken i henhold til denne artikkel eller artikkel XIII, med hensyn til et tiltak et annet medlem treffer som hører inn under virkeområdet for en internasjonal avtale dem imellom for å unngå dobbeltbeskatning. I tilfelle av uenighet mellom medlemmer om hvorvidt et tiltak hører inn under virkeområdet for en slik avtale dem imellom, skal hvert medlem kunne bringe forholdet inn for Rådet for handel med tjenester.¹¹ Rådet skal henvide forholdet til voldgift. Voldgiftsdomstolens avgjørelse skal være endelig og bindende for medlemmene.

Artikkel XXIII

Twisteløsning og håndheving

1. Dersom et medlem skulle anse at et annet medlem unnlater å oppfylle sine plikter eller spesifikke forpliktelser i henhold til denne avtale, kan det med henblikk på å oppnå en løsning på forholdet som er tilfredsstillende for begge parter, anvende DSU.

2. Dersom DSB anser at omstendighetene er så alvorlige at det rettfærdiggjør et slikt skritt, kan det tillate ett eller flere medlemmer overfor ett eller flere andre medlemmer å oppheve gyldigheten av plikter eller spesifikke forpliktelser i samsvar med artikkel 22 i DSU.

3. Dersom et medlem anser at en fordel det med rimelighet kunne forvente skulle tilkomme det ifølge et annet medlems spesifikke forpliktelse i henhold til del III i denne avtale, blir helt eller delvis tilsidesatt som følge av anvendelse av et tiltak som ikke er i strid med bestemmelsene i denne avtale, kan det anvende DSU. Dersom DSB avgjør at tiltaket har ført til at fordelene er helt eller delvis tilsidesatt, skal det berørte medlem ha rett til en justering som er tilfredsstillende for begge parter, på grunnlag av artikkel XXI nr. 2; en slik justering kan innebære at tiltaket endres eller trekkes tilbake. Dersom det ikke kan oppnås enighet mellom de berørte medlemmer, skal artikkel 22 i DSU få anvendelse.

Artikkel XXIV

Rådet for handel med tjenester

1. Rådet for handel med tjenester skal utføre de oppgaver det måtte bli tildelt for å lette denne avtales virkemåte og fremme dens

¹¹ Med hensyn til avtaler om å unngå dobbeltbeskatning som eksisterer den dag WTO-avtalens trer i kraft, kan et slikt forhold bringes inn for Rådet for handel med tjenester bare med samtykke fra begge partene i en slik avtale.

and further its objectives. The Council may establish such subsidiary bodies as it considers appropriate for the effective discharge of its functions.

2. The Council and, unless the Council decides otherwise, its subsidiary bodies shall be open to participation by representatives of all Members.

3. The Chairman of the Council shall be elected by the Members.

Article XXV
Technical Cooperation

1. Service suppliers of Members which are in need of such assistance shall have access to the services of contact points referred to in paragraph 2 of Article IV.

2. Technical assistance to developing countries shall be provided at the multilateral level by the Secretariat and shall be decided upon by the Council for Trade in Services.

Article XXVI
Relationship with Other International Organizations

The General Council shall make appropriate arrangements for consultation and cooperation with the United Nations and its specialized agencies as well as with other intergovernmental organizations concerned with services.

PART VI
FINAL PROVISIONS

Article XXVII
Denial of Benefits

A Member may deny the benefits of this Agreement:

- (a) to the supply of a service, if it establishes that the service is supplied from or in the territory of a non-Member or of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement;
- (b) in the case of the supply of a maritime transport service, if it establishes that the service is supplied:
 - (i) by a vessel registered under the laws of a non-Member or of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement, and
 - (ii) by a person which operates and/or uses the vessel in whole or in part but which is of a non-Member or of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement;
- (c) to a service supplier that is a juridical person, if it establishes that it is not a service

målsettinger. Rådet kan opprette de underorganer det mener er nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver på en effektiv måte.

2. Samtlige medlemmer kan være medlemmer av Rådet og, med mindre Rådet bestemmer noe annet, av dets underorganer.

3. Rådets formann skal velges av medlemmene.

Artikkel XXV
Teknisk samarbeid

1. Tjenesteytere hjemmehørende i medlemsland som har behov for slik bistand, skal ha adgang til tjenestene fra de kontaktpunkter som er nevnt i artikkel IV nr. 2.

2. Teknisk bistand til utviklingsland skal gis på multilateralt plan av sekretariatet og skal vedtas av Rådet for handel med tjenester.

Artikkel XXVI
Forholdet til andre internasjonale organisasjoner

Hovedrådet skal opprette egnede ordninger for konsultasjoner og samarbeid med De forente nasjoner og dets særorganisasjoner, så vel som med andre mellomstatlige organisasjoner som har med tjenester å gjøre.

DEL VI
SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel XXVII
Tilfeller der fordeler kan nektes gitt

Et medlem kan nekte å gi fordeler etter denne avtale:

- a) for ytelse av en tjeneste, dersom medlemmet påviser at tjenesten ytes fra eller på territoriet til et ikke-medlem, eller av et medlem det ikke anvender WTO-avtalen for,
- b) ved ytelse av en sjøtransporttjeneste, dersom medlemmet fastslår at tjenesten ytes:
 - i) av et fartøy som er registrert i henhold til lovgivningen til et ikke-medlem eller til et medlem det ikke anvender WTO-avtalen for, og
 - ii) av en person som helt eller delvis driver og/eller bruker fartøyet, men som er hjemmehørende i et ikke-medlemsland eller i et medlemsland det ikke anvender WTO-avtalen for,
- c) for en tjenesteyter som er en juridisk person, dersom medlemmet fastslår at det ikke

supplier of another Member, or that it is a service supplier of a Member to which the denying Member does not apply the WTO Agreement.

dreier seg om en tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland, eller at det dreier seg om en tjenesteyter hjemmehørende i et medlemsland det ikke anvender WTO-avtalen for.

Article XXVIII
Definitions

For the purpose of this Agreement:

- (a) "measure" means any measure by a Member, whether in the form of a law, regulation, rule, procedure, decision, administrative action, or any other form;
- (b) "supply of a service" includes the production, distribution, marketing, sale and delivery of a service;
- (c) "measures by Members affecting trade in services" include measures in respect of
 - (i) the purchase, payment or use of a service;
 - (ii) the access to and use of, in connection with the supply of a service, services which are required by those Members to be offered to the public generally;
 - (iii) the presence, including commercial presence, of persons of a Member for the supply of a service in the territory of another Member;
- (d) "commercial presence" means any type of business or professional establishment, including through
 - (i) the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person, or
 - (ii) the creation or maintenance of a branch or a representative office, within the territory of a Member for the purpose of supplying a service;
- (e) "sector" of a service means,
 - (i) with reference to a specific commitment, one or more, or all, subsectors of that service, as specified in a Member's Schedule,
 - (ii) otherwise, the whole of that service sector, including all of its subsectors;
- (f) "service of another Member" means a service which is supplied,
 - (i) from or in the territory of that other Member, or in the case of maritime transport, by a vessel registered under the laws of that other Member, or by a person of that other Member which supplies the service through the operation of a vessel and/or its use in whole or in part; or

Artikkel XXVIII
Definisjoner

I denne avtale:

- a) menes med «tiltak», ethvert tiltak et medlem treffer i form av en lov, forskrift, regel, framgangsmåte, vedtak, administrativ avgjørelse eller i hvilken som helst annen form,
- b) omfatter «ytelse av en tjeneste», framstilling, distribusjon, markedsføring, salg og levering av en tjeneste,
- c) omfatter «tiltak medlemmene treffer som har innvirkning på handel med tjenester», tiltak med hensyn til
 - i) kjøp av, betaling for eller bruk av en tjeneste,
 - ii) adgang til og bruk av, i forbindelse med ytelsen av en tjeneste, tjenester som etter pålegg av disse medlemmer tilbys publikum i sin alminnelighet,
 - iii) tilstedeværelse, herunder kommersiell tilstedeværelse, av personer hjemmehørende i et medlemsland for ytelse av en tjeneste på territoriet til et annet medlem,
- d) menes med «kommersiell tilstedeværelse», forretningsvirksomhet av enhver art eller yrkesvirksomhet, blant annet gjennom:
 - i) opprettelse, erverv eller opprettholdelse av en juridisk person,
 - ii) etablering eller opprettholdelse av en filial eller et representasjonskontor, innenfor et medlems territorium, med det formål å yte en tjeneste,
- e) menes med en tjenestes «sektor»:
 - i) med hensyn til en spesifikk forpliktelse, én, flere eller samtlige undersektorer av denne tjenesten, som nærmere angitt i et medlems bindingsliste,
 - ii) i øvrige tilfeller, hele denne tjenestesektoren, herunder samtlige av dens undersektorer,
- f) menes med «annet medlems tjeneste», en tjeneste som ytes:
 - i) fra eller på territoriet til dette annet medlem, eller når det gjelder sjøtransport, av et fartøy registrert i henhold til lovgivningen til dette annet medlem, eller av en person hjemmehørende i dette annet medlemsland som yter tjenesten gjennom drift av et fartøy og/eller hel eller delvis bruk av det, eller

- (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence or through the presence of natural persons, by a service supplier of that other Member;
- (g) "service supplier" means any person that supplies a service;¹²
- (h) "monopoly supplier of a service" means any person, public or private, which in the relevant market of the territory of a Member is authorized or established formally or in effect by that Member as the sole supplier of that service;
- (i) "service consumer" means any person that receives or uses a service;
- (j) "person" means either a natural person or a juridical person;
- (k) "natural person of another Member" means a natural person who resides in the territory of that other Member or any other Member, and who under the law of that other Member:
- (i) is a national of that other Member; or
- (ii) has the right of permanent residence in that other Member, in the case of a Member which:
1. does not have nationals; or
 2. accords substantially the same treatment to its permanent residents as it does to its nationals in respect of measures affecting trade in services, as notified in its acceptance of or accession to the WTO Agreement, provided that no Member is obligated to accord to such permanent residents treatment more favourable than would be accorded by that other Member to such permanent residents. Such notification shall include the assurance to assume, with respect to those permanent residents, in accordance with its laws and regulations, the same responsibilities that other Member bears with respect to its nationals;
- ii) når det gjelder ytelse av en tjeneste gjennom kommersiell tilstedeværelse eller fysiske personers tilstedeværelse, av en tjenesteyter hjemmehørende i dette annet medlemsland,
- g) menes med «tjenesteyter», enhver person som yter en tjeneste,¹²
- h) menes med «tjenesteyter med monopol», enhver offentligrettslig eller privatrettslig person som i det aktuelle marked på et medlems territorium har tillatelse fra eller formelt eller reelt er etablert av dette medlem som den eneste yter av denne tjenesten,
- i) menes med «tjenesteforbruker», enhver person som mottar eller bruker en tjeneste,
- j) menes med «person», en fysisk person eller en juridisk person,
- k) menes med «fysisk person hjemmehørende i et annet medlemsland», en fysisk person som er bosatt på territoriet til dette annet medlem eller et hvilket som helst annet medlem, og som i henhold til lovgivningen til dette annet medlem
- i) er statsborger av dette annet medlem, eller
- ii) har rett til fast opphold hos dette annet medlem dersom det gjelder et medlem som
1. ikke har statsborgere, eller
 2. gir i det alt vesentlige den samme behandling til personer med fast opphold der som den gir til sine statsborgere, med hensyn til tiltak som har innvirkning på handel med tjenester, slik det har gitt melding om i sin godkjenning av eller tiltredelse til WTO-avtalen, forutsatt at intet medlem er forpliktet til å gi slike personer med fast opphold en behandling som er gunstigere enn den behandling det annet medlem ville gitt slike personer med fast opphold. Med hensyn til disse personer med fast opphold, skal en slik melding omfatte en forsikring om at medlemmet i samsvar med sine lover og forskrifter påtar seg de samme forpliktelser som det annet medlem har overfor sine statsborgere,

¹² Where the service is not supplied directly by a juridical person but through other forms of commercial presence such as a branch or a representative office, the service supplier (i.e. the juridical person) shall, nonetheless, through such presence be accorded the treatment provided for service suppliers under the Agreement. Such treatment shall be extended to the presence through which the service is supplied and need not be extended to any other parts of the supplier located outside the territory where the service is supplied.

¹² Dersom tjenesten ikke ytes direkte fra en juridisk person men gjennom andre former for kommersiell tilstedeværelse, slik som en filial eller et representasjonskontor, skal tjenesteyteren (dvs. den juridiske person) ikke desto mindre gjennom denne tilstedeværelse gis den samme behandling som er fastsatt for tjenesteytere i henhold til avtalen. Slik behandling skal utstrekkes til den tilstedeværelse som tjenesten ytes gjennom, og behøver ikke utstrekkes til eventuelle andre deler av tjenesteyteren som befinner seg utenfor det territorium hvor tjenesten ytes.

- (l) "juridical person" means any legal entity duly constituted or otherwise organized under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately-owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- (m) "juridical person of another Member" means a juridical person which is either:
- (i) constituted or otherwise organized under the law of that other Member, and is engaged in substantive business operations in the territory of that Member or any other Member; or
 - (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence, owned or controlled by:
 1. natural persons of that Member; or
 2. juridical persons of that other Member identified under subparagraph (i);
- (n) a juridical person is:
- (i) "owned" by persons of a Member if more than 50 per cent of the equity interest in it is beneficially owned by persons of that Member;
 - (ii) "controlled" by persons of a Member if such persons have the power to name a majority of its directors or otherwise to legally direct its actions;
 - (iii) "affiliated" with another person when it controls, or is controlled by, that other person; or when it and the other person are both controlled by the same person;
- (o) "direct taxes" comprise all taxes on total income, on total capital or on elements of income or of capital, including taxes on gains from the alienation of property, taxes on estates, inheritances and gifts, and taxes on the total amounts of wages or salaries paid by enterprises, as well as taxes on capital appreciation.
- l) menes med «juridisk person», enhver lovlig sammenslutning som er behørig opprettet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende rett, hva enten det er med økonomiske vinning for øye eller for andre formål, og hva enten den er i privat eller offentlig eie, herunder ethvert selskap, forvaltningsfond (trust), kompaniskap, foretakssammenslutning, enkeltmannsforetak eller forening,
- m) menes med «juridisk person hjemmehørende i et annet medlemsland», en juridisk person som enten
- i) er opprettet eller organisert på annen måte i henhold til dette annet medlems lovgivning, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet på territoriet til dette medlemmet eller et annet medlem, eller
 - ii) med hensyn til ytelse av en tjeneste gjennom kommersiell tilstedeværelse, som eies eller kontrolleres av:
 1. fysiske personer hjemmehørende i dette medlemslandet, eller
 2. juridiske personer hjemmehørende i det annet medlemsland som er angitt i henhold til punkt i),
- n) er en juridisk person:
- i) «eiet» av personer hjemmehørende i et medlemsland, dersom over 50 % av dens egenkapital eies av disse personer,
 - ii) «kontrollert» av personer hjemmehørende i et medlemsland, dersom slike personer har rett til å oppnevne et flertall av dens styremedlemmer eller på annen måte lovlig kan styre dens virksomhet,
 - iii) «tilsluttet» en annen person, når den kontrollerer eller blir kontrollert av denne annen person, eller når den og den annen person begge kontrolleres av den samme person,
- o) omfatter «direkte skatter», alle skatter på samlet inntekt, på samlet formue eller på deler av inntekt eller formue, herunder skatt på gevinst ved overdragelse av eiendom, skatt på boet, arveavgift og skatt på gaver, og skatter på de samlede lønnsutbetalinger fra selskaper så vel som skatter på verdistigning på formue.

Article XXIX
Annexes

The Annexes to this Agreement are an integral part of this Agreement.

Artikkel XXIX
Vedlegg

Vedleggene til denne avtale utgjør en integrerende del av avtalen.

ANNEX ON ARTICLE II EXEMPTIONS

Scope

1. This Annex specifies the conditions under which a Member, at the entry into force of this Agreement, is exempted from its obligations under paragraph 1 of Article II.

2. Any new exemptions applied for after the date of entry into force of the WTO Agreement shall be dealt with under paragraph 3 of Article IX of that Agreement.

Review

3. The Council for Trade in Services shall review all exemptions granted for a period of more than 5 years. The first such review shall take place no more than 5 years after the entry into force of the WTO Agreement.

4. The Council for Trade in Services in a review shall:

- (a) examine whether the conditions which created the need for the exemption still prevail; and
- (b) determine the date of any further review.

Termination

5. The exemption of a Member from its obligations under paragraph 1 of Article II of the Agreement with respect to a particular measure terminates on the date provided for in the exemption.

6. In principle, such exemptions should not exceed a period of 10 years. In any event, they shall be subject to negotiation in subsequent trade liberalizing rounds.

7. A Member shall notify the Council for Trade in Services at the termination of the exemption period that the inconsistent measure has been brought into conformity with paragraph 1 of Article II of the Agreement.

Lists of Article II Exemptions

[The agreed lists of exemptions under paragraph 2 of Article II will be annexed here in the treaty copy of the WTO Agreement.]

ANNEX ON MOVEMENT OF NATURAL PERSONS SUPPLYING SERVICES UNDER THE AGREEMENT

1. This Annex applies to measures affecting natural persons who are service suppliers of a Member, and natural persons of a Member

VEDLEGG OM UNNTAK FRA ARTIKKEL II

Virkeområde

1. I dette vedlegg angis vilkårene for at et medlem, når denne avtale trer i kraft, er unntatt fra sine forpliktelser i henhold til artikkel II nr. 1.

2. Nye unntak som det blir søkt om etter datoen for WTO-avtalens ikrafttreden, skal behandles i henhold til artikkel IX nr. 3 i nevnte avtale.

Gjennomgang

3. Rådet for handel med tjenester skal gjennomgå alle unntak som er innvilget for et tidsrom lengre enn fem år. Den første av disse gjennomgangene skal finne sted senest fem år etter WTO-avtalens ikrafttreden.

4. Rådet for handel med tjenester skal under en gjennomgang:

- a) undersøke om vilkårene som skapte behovet for unntaket, fortsatt foreligger, og
- b) fastsette datoen for en eventuell ytterligere gjennomgang.

Opphør

5. Fritakelsen av et medlem for dets forpliktelser i henhold til avtalens artikkel II nr. 1, med hensyn til et bestemt tiltak, opphører den dag som er fastsatt i unntaket.

6. I prinsippet bør slike unntak ikke overskride et tidsrom på ti år. Under enhver omstendighet skal de være gjenstand for forhandlinger i etterfølgende forhandlingsrunder om handelsliberalisering.

7. Et medlem skal når unntaksperioden utløper, meddele Rådet for handel med tjenester at det uforenlige tiltaket er bragt i samsvar med avtalens artikkel II nr. 1.

Lister over unntak fra artikkel II

[De omforente lister over unntak i henhold til avtalens artikkel II nr. 2 vil bli vedheftet her i traktatkopien til WTO-avtalen.]

VEDLEGG OM BEVEGELIGHET FOR FYSISKE PERSONER SOM YTER TJENESTER I HENHOLD TIL AVTALEN (PERSONBEVEGELSER)

1. Dette vedlegg får anvendelse på tiltak som berører fysiske personer som er et medlems tjenesteytere, og et medlems fysiske per-

who are employed by a service supplier of a Member, in respect of the supply of a service.

2. The Agreement shall not apply to measures affecting natural persons seeking access to the employment market of a Member, nor shall it apply to measures regarding citizenship, residence or employment on a permanent basis.

3. In accordance with Parts III and IV of the Agreement, Members may negotiate specific commitments applying to the movement of all categories of natural persons supplying services under the Agreement. Natural persons covered by a specific commitment shall be allowed to supply the service in accordance with the terms of that commitment.

4. The Agreement shall not prevent a Member from applying measures to regulate the entry of natural persons into, or their temporary stay in, its territory, including those measures necessary to protect the integrity of, and to ensure the orderly movement of natural persons across, its borders, provided that such measures are not applied in such a manner as to nullify or impair the benefits accruing to any Member under the terms of a specific commitment.¹³

ANNEX ON AIR TRANSPORT SERVICES

1. This Annex applies to measures affecting trade in air transport services, whether scheduled or non-scheduled, and ancillary services. It is confirmed that any specific commitment or obligation assumed under this Agreement shall not reduce or affect a Member's obligations under bilateral or multilateral agreements that are in effect on the date of entry into force of the WTO Agreement.

2. The Agreement, including its dispute settlement procedures, shall not apply to measures affecting:

- (a) traffic rights, however granted; or
- (b) services directly related to the exercise of traffic rights, except as provided in paragraph 3 of this Annex.

3. The Agreement shall apply to measures affecting:

- (a) aircraft repair and maintenance services;

soner som er ansatt hos et medlems tjenesteyter, når det gjelder ytelse av en tjeneste.

2. Avtalen skal ikke få anvendelse på tiltak som får betydning for fysiske personer som søker adgang til et medlems arbeidsmarked, og heller ikke på tiltak i forbindelse med statsborgerskap, opphold eller ansettelse på permanent basis.

3. I samsvar med avtalens del III og IV kan medlemmene forhandle om spesifikke forpliktelser som gjelder bevegelighet for alle kategorier fysiske personer som yter tjenester i henhold til avtalen. Fysiske personer som omfattes av en spesifikk forpliktelse, skal tillates å yte tjenesten i samsvar med vilkårene i nevnte forpliktelse.

4. Avtalen skal ikke forhindre et medlem i å anvende tiltak for å regulere fysiske personers innreise til eller midlertidige opphold på dets territorium, herunder slike tiltak som er nødvendige for å beskytte dets grenser og sikre en ordnet passering av fysiske personer over disse grenser, forutsatt at slike tiltak ikke anvendes på en slik måte at de helt eller delvis tilsidesetter de fordeler som tilkommer et medlem i henhold til vilkårene i en spesifikk forpliktelse.¹³

VEDLEGG OM LUFTFARTSTJENESTER

1. Dette vedlegg får anvendelse på tiltak som får innvirkning på handel med luftfartstjenester, enten de er regelbundet eller ikkeregulbundet, og tilleggstjenester. Det stadfestes at spesifikke forpliktelser eller plikter i henhold til denne avtale ikke skal redusere eller berøre et medlems forpliktelser i henhold til bilaterale eller multilaterale avtaler som er i kraft på datoen for WTO-avtalens ikrafttreden.

2. Avtalen, herunder dens tvisteløsningsprosedyrer, skal ikke få anvendelse på tiltak som har innvirkning på:

- a) trafikkrettigheter, uten hensyn til hvordan de er gitt, eller
- b) tjenester som er direkte relatert til utøvelsen av trafikkrettigheter, med unntak av hva som er fastsatt i nr. 3 i dette vedlegg.

3. Avtalen skal få anvendelse på tiltak som berører:

- a) reparasjons- og vedlikeholdstjenester for luftfartøyer,

¹³ The sole fact of requiring a visa for natural persons of certain Members and not for those of others shall not be regarded as nullifying or impairing benefits under a specific commitment.

¹³ Det faktum at det kreves visum for fysiske personer fra noen medlemmer og ikke fra andre, skal ikke anses som helt eller delvis tilsidesettelse av fordeler i henhold til en spesifikk forpliktelse.

- (b) the selling and marketing of air transport services;
- (c) computer reservation system (CRS) services.

4. The dispute settlement procedures of the Agreement may be invoked only where obligations or specific commitments have been assumed by the concerned Members and where dispute settlement procedures in bilateral and other multilateral agreements or arrangements have been exhausted.

5. The Council for Trade in Services shall review periodically, and at least every five years, developments in the air transport sector and the operation of this Annex with a view to considering the possible further application of the Agreement in this sector.

6. Definitions:

- (a) "Aircraft repair and maintenance services" mean such activities when undertaken on an aircraft or a part thereof while it is withdrawn from service and do not include so-called line maintenance.
- (b) "Selling and marketing of air transport services" mean opportunities for the air carrier concerned to sell and market freely its air transport services including all aspects of marketing such as market research, advertising and distribution. These activities do not include the pricing of air transport services nor the applicable conditions.
- (c) "Computer reservation system (CRS) services" mean services provided by computerised systems that contain information about air carriers' schedules, availability, fares and fare rules, through which reservations can be made or tickets may be issued.
- (d) "Traffic rights" mean the right for scheduled and non-scheduled services to operate and/or to carry passengers, cargo and mail for remuneration or hire from, to, within, or over the territory of a Member, including points to be served, routes to be operated, types of traffic to be carried, capacity to be provided, tariffs to be charged and their conditions, and criteria for designation of airlines, including such criteria as number, ownership, and control.

ANNEX ON FINANCIAL SERVICES

1. Scope and Definition

- (a) This Annex applies to measures affecting the supply of financial services. Reference to the supply of a financial service in this Annex shall mean the supply of a service

- b) salg og markedsføring av luftfartstjenester,
- c) edb-baserte reservasjonssystemer.

4. Avtalens tvisteløsningsprosedyrer kan påberopes bare der de berørte medlemmer har påtatt seg plikter og spesifikke forpliktelser, og når framgangsmåtene for tvisteløsning i bilaterale og andre multilaterale avtaler eller ordninger forgjeves er blitt forsøkt.

5. Rådet for handel med tjenester skal jevnlig og minst hvert femte år gjennomgå utviklingen i luftfartssektoren og virkemåten for dette vedlegg, med henblikk på å overveie mulig ytterligere anvendelse av avtalen i denne sektor.

6. Definisjoner:

- a) med «reparasjons- og vedlikeholdstjenester for luftfartøyer» menes de virksomheter som foretas med et luftfartøy eller en del av dette når det ikke er i tjeneste, og omfatter ikke såkalt linjevedlikehold,
- b) med «salg og markedsføring av luftfartstjenester» menes anledning for vedkommende luftfartsselskap til fritt å selge og markedsføre sine luftfartstjenester, herunder samtlige sider ved markedsføringen, slik som markedsundersøkelse, reklame og distribusjon. Disse virksomhetene omfatter ikke prisfastsettelse for lufttransporttjenester og heller ikke de vilkår som skal få anvendelse,
- c) med «edb-baserte reservasjonssystemer (CRS)» menes tjenester som ytes av edb-baserte systemer som inneholder opplysninger om luftfartsselskapers ruter, tilgjengelighet, priser og tilknyttede betingelser, som kan benyttes til å foreta reservasjoner eller utstede billetter,
- d) med «trafikkrettigheter» menes retten til å yte regelbundne og ikke-regelbundne tjenester og/eller å frakte passasjerer, last og post mot betaling eller leie til, innenfor eller over et medlems territorium, herunder steder som skal betjenes, ruter som skal trafikkeres, hvilke typer trafikk som skal utføres, kapasiteten som skal stilles til rådighet, takster som kan avkreves og vilkårene for dem og kriterier for utpeking av luftfartsselskaper, herunder slike kriterier som antall, eierskap og kontroll.

VEDLEGG OM FINANSIELLE TJENESTER

1. Virkeområde og definisjoner

- a) Dette vedlegg får anvendelse på tiltak som berører ytelsen av finansielle tjenester. Henvisning i dette vedlegg til ytelsen av en finansiell tjeneste skal forstås som ytelse av

as defined in paragraph 2 of Article I of the Agreement.

- (b) For the purposes of subparagraph 3(b) of Article I of the Agreement, "services supplied in the exercise of governmental authority" means the following:
- (i) activities conducted by a central bank or monetary authority or by any other public entity in pursuit of monetary or exchange rate policies;
 - (ii) activities forming part of a statutory system of social security or public retirement plans; and
 - (iii) other activities conducted by a public entity for the account or with the guarantee or using the financial resources of the Government.
- (c) For the purposes of subparagraph 3(b) of Article I of the Agreement, if a Member allows any of the activities referred to in subparagraphs (b)(ii) or (b)(iii) of this paragraph to be conducted by its financial service suppliers in competition with a public entity or a financial service supplier, "services" shall include such activities.
- (d) Subparagraph 3(c) of Article I of the Agreement shall not apply to services covered by this Annex.

2. Domestic Regulation

- (a) Notwithstanding any other provisions of the Agreement, a Member shall not be prevented from taking measures for prudential reasons, including for the protection of investors, depositors, policy holders or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial service supplier, or to ensure the integrity and stability of the financial system. Where such measures do not conform with the provisions of the Agreement, they shall not be used as a means of avoiding the Member's commitments or obligations under the Agreement.
- (b) Nothing in the Agreement shall be construed to require a Member to disclose information relating to the affairs and accounts of individual customers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities.

3. Recognition

- (a) A Member may recognize prudential measures of any other country in determining how the Member's measures relating to financial services shall be applied. Such recognition, which may be achieved through harmonization or otherwise, may be based upon an agreement or arrangement with

en tjeneste som definert i avtalens artikkel I nr. 2.

- b) Med hensyn til avtalens artikkel I nr. 3 bokstav b) menes følgende med «tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet»:
- i) virksomhet som utøves av en sentralbank eller pengepolitisk myndighet eller av en hvilken som helst annen offentlig institusjon under utøvelse av penge- eller valutapolitikk,
 - ii) virksomhet som utgjør en del av en lovfestet ordning om sosialtrygd eller offentlig pensjonsordning, og
 - iii) annen virksomhet som utøves av en offentlig institusjon for statens regning eller med statsgaranti eller som gjør bruk av statens økonomiske ressurser.
- c) Med hensyn til avtalens artikkel I nr. 3 bokstav b), skal «tjenester» omfatte virksomhet nevnt i dette nr. under bokstav b) ii) eller iii), dersom et medlem tillater at slik virksomhet blir utøvet av dets finansielle tjenesteytere i konkurranse med en offentlig institusjon eller en finansiell tjenesteyter.
- d) Avtalens artikkel I nr. 3 bokstav c) skal ikke få anvendelse på tjenester som omfattes av dette vedlegg.

2. Innenlandsk regulering

- a) Uten hensyn til avtalens øvrige bestemmelser skal et medlem ikke være forhindret fra å treffe tiltak av tilsynshensyn, herunder til beskyttelse av investorer, depositarer, innehavere av poliser eller personer som har overlatt midler til forvaltning hos en finansiell tjenesteyter, eller for å sikre integriteten og stabiliteten i det finansielle systemet. Dersom slike tiltak ikke samsvarer med avtalens bestemmelser, skal et medlem ikke bruke dem som middel til å unndra seg forpliktelser eller plikter i henhold til avtalen.
- b) Intet i denne avtale skal fortolkes slik at det kreves at et medlem offentliggjør opplysninger om privatkunders forretninger og regnskaper eller fortrolige opplysninger eller opplysninger om eiendomsforhold som offentlige institusjoner sitter inne med.

3. Godkjenning

- a) Et medlem kan godkjenne tilsynstiltak et annet land treffer når medlemmet bestemmer hvordan det skal anvende sine egne tiltak om finansielle tjenester. Slik godkjenning, som kan gjennomføres ved harmonisering eller på annen måte, kan baseres på en avtale eller ordning med ved-

the country concerned or may be accorded autonomously.

- (b) A Member that is a party to such an agreement or arrangement referred to in subparagraph (a), whether future or existing, shall afford adequate opportunity for other interested Members to negotiate their accession to such agreements or arrangements, or to negotiate comparable ones with it, under circumstances in which there would be equivalent regulation, oversight, implementation of such regulation, and, if appropriate, procedures concerning the sharing of information between the parties to the agreement or arrangement. Where a Member accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for any other Member to demonstrate that such circumstances exist.
- (c) Where a Member is contemplating according recognition to prudential measures of any other country, paragraph 4(b) of Article VII shall not apply.

4. Dispute Settlement

Panels for disputes on prudential issues and other financial matters shall have the necessary expertise relevant to the specific financial service under dispute.

5. Definitions

For the purposes of this Annex:

- (a) A financial service is any service of a financial nature offered by a financial service supplier of a Member. Financial services include all insurance and insurance-related services, and all banking and other financial services (excluding insurance). Financial services include the following activities:

Insurance and insurance-related services

- (i) Direct insurance (including co-insurance):
 (A) life
 (B) non-life
- (ii) Reinsurance and retrocession;
- (iii) Insurance intermediation, such as brokerage and agency;
- (iv) Services auxiliary to insurance, such as consultancy, actuarial, risk assessment and claim settlement services.

Banking and other financial services (excluding insurance)

- (v) Acceptance of deposits and other repayable funds from the public;
- (vi) Lending of all types, including consumer credit, mortgage credit, factoring and financing of commercial transaction;

kommende land, eller den kan gis på uavhengig grunnlag.

- b) Et medlem som er part i en slik framtidig eller eksisterende avtale eller ordning som nevnt i bokstav a), skal gi andre interesserte medlemmer tilstrekkelig anledning til å forhandle om tiltredelse til slike avtaler eller ordninger, eller å forhandle med det om tilsvarende avtaler eller ordninger under omstendigheter der det ville være likeverdig regulering, tilsyn, iverksettelse av slik regulering og, der det passer, framgangsmåter for utveksling av informasjon mellom partene i avtalen eller ordningen. Dersom et medlem gir slik godkjenning på uavhengig grunnlag, skal det gi ethvert annet medlem tilstrekkelig anledning til å påvise at det foreligger slike omstendigheter.
- c) Dersom et medlem overveier å godkjenne forsiktighetstiltak som treffes av et annet land, skal artikkel VII nr. 4 bokstav b) ikke få anvendelse.

4. Tvisteløsning

Paneler for tvister om tilsynsspørsmål og andre finansielle forhold skal besitte den sak-kunnskap som er relevant for den særlige finansielle tjeneste tvisten vedrører.

5. Definisjoner

I dette vedlegg menes med

- a) en finansiell tjeneste enhver tjeneste av finansiell art som tilbys av en finansiell tjenesteyter hjemmehørende i et medlemsland. Finansielle tjenester omfatter all forsikring og forsikringsrelaterte tjenester og alle banktjenester og øvrige finansielle tjenester (unntatt forsikring). Finansielle tjenester omfatter følgende virksomheter:

Forsikring og forsikringsrelaterte tjenester

- i) Direkte forsikring (herunder koassurans):
 A. livsforsikring
 B. skadeforsikring
- ii) gjenforsikring og retrosesjon (gjenforsikring av gjenforsikring),
- iii) forsikringsformidling, slik som mellomvirksomhet og agentur,
- iv) tilleggstjenester til forsikring, slik som rådgivning, aktuærtjenester, risikovurdering og kravoppgjørstjenester.

Banktjenester og øvrige finansielle tjenester (unntatt forsikring)

- v) Mottak fra allmennheten av innskudd og andre midler som skal tilbakebetales,
- vi) alle typer utlånsvirksomhet, herunder forbrukerkreditt, pantelån, faktoring og finansiering av forretningstransaksjoner,

- (vii) Financial leasing;
- (viii) All payment and money transmission services, including credit, charge and debit cards, travellers cheques and bankers drafts;
- (ix) Guarantees and commitments;
- (x) Trading for own account or for account of customers, whether on an exchange, in an over-the-counter market or otherwise, the following:
- (A) money market instruments (including cheques, bills, certificates of deposits);
- (B) foreign exchange;
- (C) derivative products including, but not limited to, futures and options;
- (D) exchange rate and interest rate instruments, including products such as swaps, forward rate agreements;
- (E) transferable securities;
- (F) other negotiable instruments and financial assets, including bullion.
- (xi) Participation in issues of all kinds of securities, including underwriting and placement as agent (whether publicly or privately) and provision of services related to such issues;
- (xii) Money broking;
- (xiii) Asset management, such as cash or portfolio management, all forms of collective investment management, pension fund management, custodial, depository and trust services;
- (xiv) Settlement and clearing services for financial assets, including securities, derivative products, and other negotiable instruments;
- (xv) Provision and transfer of financial information, and financial data processing and related software by suppliers of other financial services;
- (xvi) Advisory, intermediation and other auxiliary financial services on all the activities listed in subparagraphs (v) through (xv), including credit reference and analysis, investment and portfolio research and advice, advice on acquisitions and on corporate restructuring and strategy.
- (b) A financial service supplier means any natural or juridical person of a Member wishing to supply or supplying financial services but the term "financial service supplier"
- vii) finansiell leasing,
- viii) alle betaligs- og pengeoverføringstjenester, herunder kredittkort, betalingskort, reisesjekker og bankveksler,
- ix) garantier og forpliktelser,
- x) handel for egen eller for kunders regning, på børs, utenom børs eller på annen måte, med:
- A. pengemarkedsinstrumenter, herunder sjekker, veksler, innskuddsbevis,
- B. utenlandsk valuta,
- C. avledede produkter, inkludert men ikke begrenset til terminforretninger og opsjoner,
- D. valuta- og renteinstrumenter, herunder produkter som avtaler om rente- og valutabytte (swaps), terminkontrakter,
- E. overførbare verdipapirer,
- F. andre omsettelige instrumenter og finansiell formue, herunder umyntet gull,
- xi) deltakelse i utstedelse av alle slags verdipapirer, herunder fulltegningsgaranti og plassering som agent (hva enten dette skjer offentlig eller privat) og ytelse av tjenester i forbindelse med slike utstedelser,
- xii) pengemegling,
- xiii) formuesforvaltning, slik som kontant- eller porteføljeforvaltning, alle former for forvaltning av kollektive investeringer, pensjonsfondforvaltning, forvarings-, deponerings- og forvaltningstjenester,
- xiv) oppgjørs- og avregningstjenester for finansielle fordringer, herunder verdipapirer, avledede produkter og andre omsettelige instrumenter,
- xv) fremskaffelse og overføring av finansiell informasjon og databehandling av finansiell informasjon, og tilknyttet programvare fra ytere av andre finansielle tjenester,
- xvi) rådgivnings- og mellommannsvirksomhet og andre finansielle tilleggstjenester til samtlige virksomheter oppregnet i nr. v) til xv), herunder kredittopplysning og kredittvurdering, undersøkelser og rådgivning vedrørende investeringer og porteføljer, rådgivning om oppkjøp og om selskapers restrukturering og strategi.
- b) Med finansiell tjenesteyter menes enhver fysisk eller juridisk person hjemmehørende i et medlemsland som yter eller ønsker å yte finansielle tjenester, men begrepet «fi-

er" does not include a public entity.

(c) "Public entity" means:

- (i) a government, a central bank or a monetary authority, of a Member, or an entity owned or controlled by a Member, that is principally engaged in carrying out governmental functions or activities for governmental purposes, not including an entity principally engaged in supplying financial services on commercial terms; or
- (ii) a private entity, performing functions normally performed by a central bank or monetary authority, when exercising those functions.

nansiell tjenesteyter» omfatter ikke offentlige institusjoner.

c) Med «offentlig institusjon» menes

- i) staten, en sentralbank eller en pengepolitisk myndighet hos et medlem, eller en institusjon som eies eller kontrolleres av et medlem og som i det vesentlige utfører oppgaver for staten eller driver virksomhet for statlige formål, derimot omfattes ikke en institusjon som i det vesentlige yter finansielle tjenester på kommersielle vilkår, eller
- ii) et privat foretak som utfører oppgaver som vanligvis utføres av en sentralbank eller en pengepolitisk myndighet, når den utfører slike oppgaver.

SECOND ANNEX ON FINANCIAL SERVICES

1. Notwithstanding Article II of the Agreement and paragraphs 1 and 2 of the Annex on Article II Exemptions, a Member may, during a period of 60 days beginning four months after the date of entry into force of the WTO Agreement, list in that Annex measures relating to financial services which are inconsistent with paragraph 1 of Article II of the Agreement.

2. Notwithstanding Article XXI of the Agreement, a Member may, during a period of 60 days beginning four months after the date of entry into force of the WTO Agreement, improve, modify or withdraw all or part of the specific commitments on financial services inscribed in its Schedule.

3. The Council for Trade in Services shall establish any procedures necessary for the application of paragraphs 1 and 2.

ANNET VEDLEGG OM FINANSIELLE TJENESTER

1. Uten hensyn til avtalens artikkel II og nr. 1 og 2 i vedlegget om unntak fra artikkel II, kan et medlem i løpet av et tidsrom på 60 dager som begynner fire måneder etter ikrafttredelsesdatoen for WTO-avtalen, føre opp i nevnte vedlegg tiltak vedrørende finansielle tjenester som er uforenlige med avtalens artikkel II nr. 1.

2. Uten hensyn til avtalens artikkel XXI, kan et medlem i løpet av et tidsrom på 60 dager som begynner fire måneder etter ikrafttredelsesdatoen for WTO-avtalen, forbedre, endre eller helt eller delvis trekke tilbake de spesifikke forpliktelser om finansielle tjenester som er oppført i dets bindingsliste.

3. Rådet for handel med tjenester skal fastsette de framgangsmåter som er nødvendig for anvendelsen av nr. 1 og 2.

ANNEX ON NEGOTIATIONS ON MARITIME TRANSPORT SERVICES

1. Article II and the Annex on Article II Exemptions, including the requirement to list in the Annex any measure inconsistent with most-favoured-nation treatment that a Member will maintain, shall enter into force for international shipping, auxiliary services and access to and use of port facilities only on:

- (a) the implementation date to be determined under paragraph 4 of the Ministerial Decision on Negotiations on Maritime Transport Services; or,
- (b) should the negotiations not succeed, the date of the final report of the Negotiating

VEDLEGG OM FORHANDLINGER OM SJØTRANSPORTTJENESTER

1. Artikkel II og vedlegget om unntak fra artikkel II, herunder kravet om å føre opp i vedlegget ethvert tiltak som er uforenlig med bestevilkårsbehandling som et medlem vil opprettholde, skal tre i kraft for internasjonal skipsfart, hjelpetjenester og adgangen til å benytte havnefasiliteter først på:

- a) den gjennomføringsdato som skal fastsettes i henhold til nr. 4 i ministervedtaket om forhandlinger om sjøtransporttjenester, eller
- b) dersom forhandlingene ikke fører fram, datoen for sluttrapporten fra forhandlings-

Group on Maritime Transport Services provided for in that Decision.

2. Paragraph 1 shall not apply to any specific commitment on maritime transport services which is inscribed in a Member's Schedule.

3. From the conclusion of the negotiations referred to in paragraph 1, and before the implementation date, a Member may improve, modify or withdraw all or part of its specific commitments in this sector without offering compensation, notwithstanding the provisions of Article XXI.

ANNEX ON TELECOMMUNICATIONS

1. Objectives

Recognizing the specificities of the telecommunications services sector and, in particular, its dual role as a distinct sector of economic activity and as the underlying transport means for other economic activities, the Members have agreed to the following Annex with the objective of elaborating upon the provisions of the Agreement with respect to measures affecting access to and use of public telecommunications transport networks and services. Accordingly, this Annex provides notes and supplementary provisions to the Agreement.

2. Scope

- (a) This Annex shall apply to all measures of a Member that affect access to and use of public telecommunications transport networks and services.¹⁴
- (b) This Annex shall not apply to measures affecting the cable or broadcast distribution of radio or television programming.
- (c) Nothing in this Annex shall be construed:
- (i) to require a Member to authorize a service supplier of any other Member to establish, construct, acquire, lease, operate, or supply telecommunications transport networks or services, other than as provided for in its Schedule; or
 - (ii) to require a Member (or to require a Member to oblige service suppliers under its jurisdiction) to establish, construct, acquire, lease, operate or supply telecommunications transport networks or services not offered to the public generally.

¹⁴ This paragraph is understood to mean that each Member shall ensure that the obligations of this Annex are applied with respect to suppliers of public telecommunications transport networks and services by whatever measures are necessary.

gruppen for sjøtransporttjenester som fastsatt i nevnte vedtak.

2. Nr. 1 ovenfor får ikke anvendelse på noen av de spesifikke forpliktelser om sjøtransporttjenester som er oppført i et medlems bindingsliste.

3. Fra avslutningen av forhandlingene nevnt i nr. 1 og før gjennomføringsdatoen, kan et medlem, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel XXI, forbedre, endre eller trekke tilbake samtlige eller enkelte av sine spesifikke forpliktelser i denne sektor uten å yte erstatning.

VEDLEGG OM TELEKOMMUNIKASJON

1. Mål

I erkjennelse av den spesielle situasjon som sektoren for teletjenester befinner seg i, særlig dens dobbeltrolle som en egen sektor for økonomisk virksomhet og samtidig det grunnleggende samferdselsmiddel for annen økonomisk virksomhet, er medlemmene enige om følgende vedlegg med det formål å utdype avtalens bestemmelser med hensyn til tiltak som berører adgangen til og bruken av det offentlige transportnett for telekommunikasjoner og dets tjenester. Dette vedlegg inneholder derfor merknader og utfyllende bestemmelser til avtalen.

2. Virkeområde

- a) Dette vedlegg skal få anvendelse på alle tiltak et medlem treffer som innvirker på adgangen til og bruken av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester.¹⁴
- b) Dette vedlegg skal ikke få anvendelse på tiltak som innvirker på programutsendelse fra radio- eller fjernsyn gjennom kabel-TV eller kringkasting.
- c) Ingen bestemmelse i dette vedlegg skal fortolkes slik:
- i) at det pålegger et medlem å tillate en tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland å opprette, anlegge, erverve, leie, drive eller stille til rådighet overføringsnett eller tjenester, bortsett fra de som er fastsatt i dets bindingsliste, eller
 - ii) at det pålegger et medlem (eller at det pålegger et medlem å forplikte tjenesteytere under dets jurisdiksjon til å) opprette, anlegge, erverve, leie, drive eller stille til rådighet teleoverføringsnett eller -tjenester som ikke tilbys publikum i sin alminnelighet.

¹⁴ Dette nr. skal forstås slik at hvert medlem, ved de tiltak som måtte være nødvendige, skal sikre at forpliktelsene som følger av dette vedlegg, får anvendelse på leverandører av offentlige telenett og teletjenester.

3. Definitions

For the purposes of this Annex:

- (a) "Telecommunications" means the transmission and reception of signals by any electromagnetic means.
- (b) "Public telecommunications transport service" means any telecommunications transport service required, explicitly or in effect, by a Member to be offered to the public generally. Such services may include, *inter alia*, telegraph, telephone, telex, and data transmission typically involving the real-time transmission of customer-supplied information between two or more points without any end-to-end change in the form or content of the customer's information.
- (c) "Public telecommunications transport network" means the public telecommunications infrastructure which permits telecommunications between and among defined network termination points.
- (d) "Intra-corporate communications" means telecommunications through which a company communicates within the company or with or among its subsidiaries, branches and, subject to a Member's domestic laws and regulations, affiliates. For these purposes, "subsidiaries", "branches" and, where applicable, "affiliates" shall be as defined by each Member. "Intra-corporate communications" in this Annex excludes commercial or non-commercial services that are supplied to companies that are not related subsidiaries, branches or affiliates, or that are offered to customers or potential customers.
- (e) Any reference to a paragraph or subparagraph of this Annex includes all subdivisions thereof.

4. Transparency

In the application of Article III of the Agreement, each Member shall ensure that relevant information on conditions affecting access to and use of public telecommunications transport networks and services is publicly available, including: tariffs and other terms and conditions of service; specifications of technical interfaces with such networks and services; information on bodies responsible for the preparation and adoption of standards affecting such access and use; conditions applying to attachment of terminal or other equipment; and notifications, registration or licensing requirements, if any.

5. Access to and use of Public Telecommunications Transport Networks and Services

- (a) Each Member shall ensure that any service

3. Definisjoner:

I dette vedlegg menes med:

- a) «telekommunikasjon», overføring og mot-tak av signaler ved et hvilket som helst elektromagnetisk hjelpemiddel,
- b) «offentlige teleoverføringstjenester», enhver tjeneste for teleoverføring hos et medlem som uttrykkelig eller i realiteten er pålagt å være tilbudt publikum i sin alminnelighet. Slike tjenester kan omfatte blant annet telegraf, telefon, telex, og dataoverføring der det karakteristiske er sammtids-overføring av kundenes informasjon mellom to eller flere punkter uten at kundens informasjon blir endret i form eller innhold underveis,
- c) «offentlig telenett», offentlig infrastruktur som gir mulighet for telekommunikasjon mellom og blant nærmere angitte termineringspunkter,
- d) «bedriftsintern kommunikasjon», telekommunikasjon der et selskap kommuniserer innenfor selskapet, eller med eller blant sine datterselskaper, filialer og, med forbehold for et medlems interne lover og forskrifter, dets tilknyttede selskaper. For disse formål skal «datterselskaper», «filialer» og, der det er anvendelig, «tilknyttede selskaper» forstås slik det defineres av det enkelte medlem. «Bedriftsintern kommunikasjon» i dette vedlegg omfatter ikke kommersielle eller ikke-kommersielle tjenester som ytes til selskaper som ikke er beslektede datterselskaper, filialer eller tilknyttede selskaper, eller som tilbys kunder eller mulige kunder.
- e) Alle henvisninger til et ledd i dette vedlegg omfatter samtlige numre i det.

4. Åpenhet

Under anvendelsen av avtalens artikkel III skal hvert medlem sørge for at relevant informasjon om vilkår som innvirker på adgangen til og bruken av offentlige telenett og -tjenester, er offentlig tilgjengelig, herunder priser og andre vilkår for tjenesten, spesifikasjoner av tekniske grensesnitt for slike nett og tjenester, informasjon om organer med ansvaret for å forberede og vedta standarder som innvirker på slik adgang og bruk, vilkår som gjelder tilknytning av terminal- eller annet utstyr, samt eventuelle krav til underretning, registrering eller lisens.

5. Adgang til og bruk av offentlige for teleoverføringsnett og -tjenester

- a) Hvert medlem skal sikre adgang til og bruk

supplier of any other Member is accorded access to and use of public telecommunications transport networks and services on reasonable and nondiscriminatory terms and conditions, for the supply of a service included in its Schedule. This obligation shall be applied, *inter alia*, through paragraphs (b) through (f).¹⁵

(b) Each Member shall ensure that service suppliers of any other Member have access to and use of any public telecommunications transport network or service offered within or across the border of that Member, including private leased circuits, and to this end shall ensure, subject to paragraphs (e) and (f), that such suppliers are permitted:

- (i) to purchase or lease and attach terminal or other equipment which interfaces with the network and which is necessary to supply a supplier's services;
- (ii) to interconnect private leased or owned circuits with public telecommunications transport networks and services or with circuits leased or owned by another service supplier; and
- (iii) to use operating protocols of the service supplier's choice in the supply of any service, other than as necessary to ensure the availability of telecommunications transport networks and services to the public generally.

(c) Each Member shall ensure that service suppliers of any other Member may use public telecommunications transport networks and services for the movement of information within and across borders, including for intra-corporate communications of such service suppliers, and for access to information contained in data bases or otherwise stored in machine-readable form in the territory of any Member. Any new or amended measures of a Member significantly affecting such use shall be notified and shall be subject to consultation, in accordance with relevant provisions of the Agreement.

(d) Notwithstanding the preceding paragraph, a Member may take such measures as are necessary to ensure the security and confidentiality of messages, subject to the re-

av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester for enhver tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland på rimelige og ikke-diskriminerende vilkår med hensyn til ytelse av en tjeneste som omfattes av dets bindingsliste. Denne forpliktelse skal anvendes blant annet ved hjelp av nr. 5 bokstav b) til f).¹⁵

b) Hvert medlem skal sikre tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlem adgang til og bruk av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester som tilbys innenfor eller over grensen hos dette medlem, herunder privatleide samband, og skal for dette formål, med forbehold for nr. 5 bokstav e) og f), sikre at slike tjenesteytere tillates:

- i) å kjøpe eller leie og tilknyttes terminal eller annet utstyr med samme grensesnitt som nettet, og som er nødvendig for å kunne levere en tjeneste fra en tjenesteyter.
- ii) å sammenkople privatleide eller eide samband med offentlige teleoverføringsnett og -tjenester eller med samband som leies eller eies av en annen tjenesteyter, og
- iii) å bruke fungerende protokoller etter tjenesteyterens valg ved ytelse av enhver tjeneste, med de unntak som er nødvendige for å sikre at teleoverføringsnett og -tjenester er tilgjengelige for publikum.

c) Hvert medlem skal sikre at tjenesteytere hjemmehørende i et annet medlemsland kan bruke offentlige transportnett for telekommunikasjoner og dets tjenester for å sende informasjon innenfor og over grenser, herunder slike tjenesteyteres bedriftsinterne kommunikasjon, og for å få tilgang til informasjon som befinner seg i databaser eller er lagret på annen måte i maskinlesbar form på territoriet til et hvilket som helst medlem. Det skal gis melding om nye eller endrede tiltak fra et medlems side som i vesentlig grad innvirker på slik bruk, og endringene skal være gjenstand for konsultasjoner i samsvar med de relevante bestemmelser i avtalen.

d) Uten hensyn til det foregående nr., kan et medlem treffe de tiltak som er nødvendig for å trygge meldingers sikkerhet og fortrolighet, forutsatt at slike tiltak ikke blir

¹⁵ The term "non-discriminatory" is understood to refer to most-favoured-nation and national treatment as defined in the Agreement, as well as to reflect sector-specific usage of the term to mean "terms and conditions no less favourable than those accorded to any other user of like public telecommunications transport networks or services under like circumstances".

¹⁵ (Med uttrykket «ikke-diskriminerende» menes bestevilkårsbehandling og nasjonal behandling som definert i avtalen, og skal dessuten gjenspeile den sektor-spesifikke språkbetydningen «vilkår som ikke er mindre gunstige enn dem som gis enhver annen bruker av tilsvarende offentlige teleoverføringsnett og -tjenester under like forhold».

- quirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination or a disguised restriction on trade in services.
- (e) Each Member shall ensure that no condition is imposed on access to and use of public telecommunications transport networks and services other than as necessary:
- (i) to safeguard the public service responsibilities of suppliers of public telecommunications transport networks and services, in particular their ability to make their networks or services available to the public generally;
 - (ii) to protect the technical integrity of public telecommunications transport networks or services; or
 - (iii) to ensure that service suppliers of any other Member do not supply services unless permitted pursuant to commitments in the Member's Schedule.
- (f) Provided that they satisfy the criteria set out in paragraph (e), conditions for access to and use of public telecommunications transport networks and services may include:
- (i) restrictions on resale or shared use of such services;
 - (ii) a requirement to use specified technical interfaces, including interface protocols, for inter-connection with such networks and services;
 - (iii) requirements, where necessary, for the inter-operability of such services and to encourage the achievement of the goals set out in paragraph 7(a);
 - (iv) type approval of terminal or other equipment which interfaces with the network and technical requirements relating to the attachment of such equipment to such networks;
 - (v) restrictions on inter-connection of private leased or owned circuits with such networks or services or with circuits leased or owned by another service supplier; or
 - (vi) notification, registration and licensing.
- (g) Notwithstanding the preceding paragraphs of this section, a developing country Member may, consistent with its level of development, place reasonable conditions on access to and use of public telecommunications transport networks and services necessary to strengthen its domestic telecommunications infrastructure and service capacity and to increase its participation in international trade in telecommunications services. Such conditions shall be specified in the Member's Schedule.
- anvendt på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller utilbørlig forskjellsbehandling eller en fordekt begrensning av handel med tjenester.
- e) Hvert medlem skal sikre at det ikke stilles andre vilkår for adgangen til og bruken av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester enn dem som er nødvendige for:
- i) å sikre det universelle tjenestansvaret til teleoperatører av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester, særlig deres evne til å gjøre sine nett eller tjenester tilgjengelige for publikum i sin alminnelighet,
 - ii) å verne den tekniske integritet for offentlige teleoverføringsnett og -tjenester, eller
 - iii) å sikre at tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet medlemsland ikke yter tjenester med mindre dette er tillatt ifølge forpliktelser i et medlems bindingsliste.
- f) Forutsatt at de oppfyller kriteriene fastsatt i nr. 5 bokstav a), kan vilkår for adgang til og bruk av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester omfatte:
- i) begrensninger på videresalg eller delt bruk av slike tjenester,
 - ii) et krav om bruk av spesifiserte tekniske grensesnitt, herunder protokoller for grensesnitt, for sammenkopling med slike nett og tjenester,
 - iii) krav, der det er nødvendig, om at slike tjenester skal ha samkjøringsevne, og for å oppmuntre til at målene fastsatt i nr. 7 bokstav a) blir nådd,
 - iv) typegodkjenning av terminal- eller annet utstyr som har samme grensesnitt som nettet, og tekniske krav vedrørende tilknytningen av slikt utstyr til slike nett,
 - v) begrensninger på sammenkopling av privatleide eller eide samband til slike nett eller tjenester eller med samband eller nett som leies eller eies av en annen tjenesteyter, eller
 - vi) underretning, registrering og lisens.
- g) Uten hensyn til de foregående numre i dette avsnitt kan et medlem som er utviklingsland i samsvar med sitt utviklingsnivå sette de rimelige vilkår for adgang til og bruk av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester som er nødvendig for å styrke dets innenlandske infrastruktur for telekommunikasjon og tjenestekapasitet og for å øke sin deltakelse i internasjonal handel med tele-tjenester. Slike vilkår skal nærmere angis i medlemmets bindingsliste.

6. *Technical Cooperation*

- (a) Members recognize that an efficient, advanced telecommunications infrastructure in countries, particularly developing countries, is essential to the expansion of their trade in services. To this end, Members endorse and encourage the participation, to the fullest extent practicable, of developed and developing countries and their suppliers of public telecommunications transport networks and services and other entities in the development programmes of international and regional organizations, including the International Telecommunication Union, the United Nations Development Programme, and the International Bank for Reconstruction and Development.
- (b) Members shall encourage and support telecommunications cooperation among developing countries at the international, regional and sub-regional levels.
- (c) In cooperation with relevant international organizations, Members shall make available, where practicable, to developing countries information with respect to telecommunications services and developments in telecommunications and information technology to assist in strengthening their domestic telecommunications services sector.
- (d) Members shall give special consideration to opportunities for the least-developed countries to encourage foreign suppliers of telecommunications services to assist in the transfer of technology, training and other activities that support the development of their telecommunications infrastructure and expansion of their telecommunications services trade.

7. *Relation to International Organizations and Agreements*

- (a) Members recognize the importance of international standards for global compatibility and inter-operability of telecommunication networks and services and undertake to promote such standards through the work of relevant international bodies, including the International Telecommunication Union and the International Organization for Standardization.
- (b) Members recognize the role played by inter-governmental and non-governmental organizations and agreements in ensuring the efficient operation of domestic and global telecommunications services, in particular the International Telecommunication Union. Members shall make appropriate arrangements, where relevant, for consultation with such organizations on matters arising from the implementation of this Annex.

6. *Teknisk samarbeid*

- a) Medlemmene erkjenner at en effektiv og moderne infrastruktur for telekommunikasjon i land, særlig utviklingsland, er av vesentlig betydning for utvidelsen av deres handel med tjenester. For dette formål støtter og oppmuntrer medlemmene en størst mulig grad av deltakelse fra industriland og utviklingsland og deres ytere av offentlige teleoverføringsnett og -tjenester og andre institusjoner innenfor internasjonale og regionale organisasjoners utviklingsprogrammer, herunder Den internasjonale teleunion, De forente nasjoners utviklingsprogram og Den internasjonale bank for gjenoppbygging og utvikling.
- b) Medlemmene skal på internasjonalt, regionalt og subregionalt nivå oppmuntre til og gi sin støtte til samarbeid om telekommunikasjoner blant utviklingsland.
- c) I samarbeid med relevante internasjonale organisasjoner skal medlemmene, der det er praktisk gjennomførlig, stille til utviklingslandenes rådighet informasjon om teletjenester og om utvikling innenfor telekommunikasjon og informasjonsteknologi for å bistå dem i å styrke sin innenlandske sektor for teletjenester.
- d) Medlemmene skal vie særlig oppmerksomhet til de minst utviklede landenes muligheter til å oppmuntre utenlandske ytere av teletjenester til å bistå dem med teknologi-overføring, opplæring og annen virksomhet som støtter utviklingen av deres infrastruktur for telekommunikasjon og utvidelsen av deres handel med telejenester.

7. *Forholdet til internasjonale organisasjoner og avtaler*

- a) Medlemmene erkjenner betydningen av internasjonale standarder for global kompatibilitet og samkjøringsevne for telekommunikasjonsnett og -tjenester, og påtar seg å virke til fremme for slike standarder gjennom arbeidet til relevante internasjonale organer, herunder Den internasjonale teleunion og Den internasjonale standardiseringsorganisasjon.
- b) Medlemmene erkjenner den rolle mellomstatlige og private organisasjoner og avtaler har spilt for å sikre effektiv drift av innenlandske og globale teletjenester, særlig Den internasjonale teleunion. Der det er aktuelt, skal medlemmene treffe egnede tiltak for konsultasjoner med slike organisasjoner om forhold som oppstår i forbindelse med gjennomføringen av dette vedlegg.

ANNEX ON NEGOTIATIONS ON BASIC TELECOMMUNICATIONS

1. Article II and the Annex on Article II Exemptions, including the requirement to list in the Annex any measure inconsistent with most-favoured-nation treatment that a Member will maintain, shall enter into force for basic telecommunications only on:

- (a) the implementation date to be determined under paragraph 5 of the Ministerial Decision on Negotiations on Basic Telecommunications; or,
- (b) should the negotiations not succeed, the date of the final report of the Negotiating Group on Basic Telecommunications provided for in that Decision.

2. Paragraph 1 shall not apply to any specific commitment on basic telecommunications which is inscribed in a Member's Schedule.

VEDLEGG OM FORHANDLINGER OM BASISTELEKommunikasjon

1. Artikkel II og vedlegget om unntak etter artikkel II, herunder kravet om å føre opp i vedlegget ethvert tiltak som er uforenlig med bestevilkårsbehandling, og som et medlem vil opprettholde, skal tre i kraft for basistelekommunikasjon først på:

- a) gjennomføringsdatoen som skal fastsettes i henhold til nr. 5 i ministererklæringen om forhandlinger om basistelekommunikasjon, eller
- b) dersom forhandlingene ikke fører fram, datoen for sluttrapporten fra forhandlingsgruppen for basistelekommunikasjon som det er truffet bestemmelse om i nevnte vedtak.

2. Nr. 1 skal ikke få anvendelse på en spesifik forpliktelse om basistelekommunikasjon som er tatt inn i et medlems bindingsliste.

ANNEX 1C

AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

PART I GENERAL PROVISIONS AND BASIC PRINCIPLES

PART II STANDARDS CONCERNING THE AVAILABILITY, SCOPE AND USE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

1. Copyright and Related Rights
2. Trademarks
3. Geographical Indications
4. Industrial Designs
5. Patents
6. Layout-Designs (Topographies) of Integrated Circuits
7. Protection of Undisclosed Information
8. Control of Anti-Competitive Practices in Contractual Licences

PART III ENFORCEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

1. General Obligations
2. Civil and Administrative Procedures and Remedies
3. Provisional Measures
4. Special Requirements Related to Border Measures

VEDLEGG 1C

AVTALE OM HANDELSRELATERTE SIDER VED IMMATERIELLE RETTIGHETER,

DEL I: GENERELLE BESTEMMELSER OG GRUNNPRINSIPPER

DEL II: STANDARDER FOR IMMATERIELLE RETTIGHETERS EKSTENS, OMFANG OG UTØVELSE

1. Opphavsrett og beslektede rettigheter
2. Varemerker
3. Geografiske betegnelser
4. Industrielle mønstre
5. Patenter
6. Kretsmønstre (topografier) til integrerte kretser
7. Beskyttelse av fortrolige opplysninger
8. Kontroll med konkurransehindrende praksis i forbindelse med avtalelisenser

DEL III: HÅNDHEVING AV IMMATERIELLE RETTIGHETER

1. Almennlige forpliktelser
2. Sivilrettslig og administrativ behandling - tiltak
3. Midlertidige tiltak
4. Særlige krav i tilknytning til grensekontroll

5. Criminal Procedures
- PART IV ACQUISITION AND MAINTENANCE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND RELATED INTER-PARTES PROCEDURES
- PART V DISPUTE PREVENTION AND SETTLEMENT
- PART VI TRANSITIONAL ARRANGEMENTS
- PART VII INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS; FINAL PROVISIONS

5. Strafferettslige prosedyrer
- DEL IV: ERVERV OG OPPRETTHOLDELSE AV IMMATERIELLE RETTIGHETER OG KONTRADIKTORISK BEHANDLING I DENNE FORBINDELSE
- DEL V: FRAMGANGSMÅTER FOR Å FORHINDRE OG LØSE TVISTER
- DEL VI: OVERGANGSBESTEMMELSER
- DEL VII: BESTEMMELSER OM ORGANENE; SLUTTBESTEMMELSER.

AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

Members,

Desiring to reduce distortions and impediments to international trade, and taking into account the need to promote effective and adequate protection of intellectual property rights, and to ensure that measures and procedures to enforce intellectual property rights do not themselves become barriers to legitimate trade;

Recognizing, to this end, the need for new rules and disciplines concerning:

- (a) the applicability of the basic principles of GATT 1994 and of relevant international intellectual property agreements or conventions;
- (b) the provision of adequate standards and principles concerning the availability, scope and use of trade-related intellectual property rights;
- (c) the provision of effective and appropriate means for the enforcement of trade-related intellectual property rights, taking into account differences in national legal systems;
- (d) the provision of effective and expeditious procedures for the multilateral prevention and settlement of disputes between governments; and
- (e) transitional arrangements aiming at the fullest participation in the results of the negotiations;

Recognizing the need for a multilateral framework of principles, rules and disciplines

AVTALE OM HANDELSRELATERTE SIDER VED IMMATERIELLE RETTIGHETER

Medlemmene,

Som ønsker å redusere vridningene og hindringene i verdenshandelen, og som tar i betraktning at det er nødvendig å fremme en effektiv og tilstrekkelig beskyttelse av immaterielle rettigheter og å sikre at tiltak og prosedyrer som skal bidra til at disse rettigheter håndheves, ikke i seg selv blir til hinder for lovlig handel;

Som erkjenner for dette formål at det er behov for nye regler og retningslinjer om:

- a) anvendelsen av grunnprinsippene i GATT 1994 og av de relevante internasjonale avtaler eller konvensjoner om immaterialrett;
- b) utarbeidelse av tilstrekkelige standarder og prinsipper for handelsrelaterte rettigheters eksistens og omfang, og for utøvelsen av disse rettigheter;
- c) utarbeidelse av effektive og passende midler til håndheving av handelsrelaterte immaterielle rettigheter, der det tas hensyn til ulikhetene mellom de nasjonale rettssystemer;
- d) utarbeidelse av effektive og raske framgangsmåter som på multilateralt plan kan forhindre og løse tvister mellom regjeringene; og
- e) overgangsbestemmelser som tar sikte på å oppnå størst mulig deltakelse i forhandlingsresultatene;

Som erkjenner at det er behov for en multilateral ramme med prinsipper, regler og ret-

dealing with international trade in counterfeit goods;

Recognizing that intellectual property rights are private rights;

Recognizing the underlying public policy objectives of national systems for the protection of intellectual property, including developmental and technological objectives;

Recognizing also the special needs of the least-developed country Members in respect of maximum flexibility in the domestic implementation of laws and regulations in order to enable them to create a sound and viable technological base;

Emphasizing the importance of reducing tensions by reaching strengthened commitments to resolve disputes on trade-related intellectual property issues through multilateral procedures;

Desiring to establish a mutually supportive relationship between the WTO and the World Intellectual Property Organization (referred to in this Agreement as "WIPO") as well as other relevant international organizations;

Hereby agree as follows:

PART I GENERAL PROVISIONS AND BASIC PRINCIPLES

Article 1 Nature and Scope of Obligations

1. Members shall give effect to the provisions of this Agreement. Members may, but shall not be obliged to, implement in their law more extensive protection than is required by this Agreement, provided that such protection does not contravene the provisions of this Agreement. Members shall be free to determine the appropriate method of implementing the provisions of this Agreement within their own legal system and practice.

2. For the purposes of this Agreement, the term "intellectual property" refers to all categories of intellectual property that are the subject of Sections 1 through 7 of Part II.

3. Members shall accord the treatment provided for in this Agreement to the nationals of other Members.¹ In respect of the relevant intellectual property right, the nationals

¹ When "nationals" are referred to in this Agreement, they shall be deemed, in the case of a separate customs territory Member of the WTO, to mean persons, natural or legal, who are domiciled or who have a real and effective industrial or commercial establishment in that customs territory.

ningslinjer for internasjonal handel med forfalskede varer;

Som erkjenner at immaterielle rettigheter er private rettigheter;

Som erkjenner at generelle offentlige målsettinger ligger til grunn for nasjonale ordninger for beskyttelse av immateriell eiendom, herunder målsettinger med hensyn til utvikling og teknologi;

Som også erkjenner at de minst utviklede medlemsland har et særlig behov for størst mulig fleksibilitet i forbindelse med nasjonal gjennomføring av lover og forskrifter, slik at de får et solid og levedyktig teknologisk grunnlag;

Som understreker at det er viktig at spenningene reduseres gjennom en sterkere forpliktelse til å løse tvister om handelsrelaterte immaterielle rettigheter etter multilateralt avtalte framgangsmåter;

Som ønsker å opprette en forbindelse som er til gjensidig støtte mellom WTO og Verdensorganisasjonen for immaterialrett (i denne Avtale kalt «WIPO»), samt andre relevante internasjonale organisasjoner;

Er enige om følgende:

DEL I: GENERELLE BESTEMMELSER OG GRUNNPRINSIPPER

Artikkel 1 Forpliktelsesens art og omfang

1. Medlemmene skal sørge for at bestemmelsene i denne Avtale får anvendelse. Medlemmene kan i sin lovgivning fastsette, selv om de ikke er forpliktet til det, et mer omfattende vern enn det som kreves etter denne Avtale, forutsatt at et slikt vern ikke er i strid med bestemmelsene i denne Avtale. Det skal stå medlemmene fritt å fastsette en passende metode for gjennomføring av bestemmelsene i denne Avtale innenfor rammen av sin egen rettsorden og rettspraksis.

2. I denne Avtale menes med uttrykket «immateriell eiendom» alle typer immateriell eiendom omhandlet i avsnitt 1 til og med 7 i del II.

3. Medlemmene skal gi de øvrige medlemmers borgere den behandling som er fastsatt i denne Avtale.¹ Med hensyn til den relevante immaterielle rettighet, menes med de øvrige

¹ Med uttrykket «borgere» menes i denne Avtale, med hensyn til et eget tollterritorium som er medlem av WTO, de fysiske eller juridiske personer som er bosatt eller som utøver reell og faktisk industriell eller kommersiell virksomhet på dette tollterritorium.

of other Members shall be understood as those natural or legal persons that would meet the criteria for eligibility for protection provided for in the Paris Convention (1967), the Berne Convention (1971), the Rome Convention and the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits, were all Members of the WTO members of those conventions.² Any Member availing itself of the possibilities provided in paragraph 3 of Article 5 or paragraph 2 of Article 6 of the Rome Convention shall make a notification as foreseen in those provisions to the Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (the "Council for TRIPS").

Article 2

Intellectual Property Conventions

1. In respect of Parts II, III and IV of this Agreement, Members shall comply with Articles 1 through 12, and Article 19, of the Paris Convention (1967).

2. Nothing in Parts I to IV of this Agreement shall derogate from existing obligations that Members may have to each other under the Paris Convention, the Berne Convention, the Rome Convention and the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits.

Article 3

National Treatment

1. Each Member shall accord to the nationals of other Members treatment no less favourable than that it accords to its own nationals with regard to the protection³ of intellectual property, subject to the exceptions alrea-

² In this Agreement, "Paris Convention" refers to the Paris Convention for the Protection of Industrial Property; "Paris Convention (1967)" refers to the Stockholm Act of this Convention of 14 July 1967. "Berne Convention" refers to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works; "Berne Convention (1971)" refers to the Paris Act of this Convention of 24 July 1971. "Rome Convention" refers to the International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations, adopted at Rome on 26 October 1961. "Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits" (IPIC Treaty) refers to the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits, adopted at Washington on 26 May 1989. "WTO Agreement" refers to the Agreement Establishing the WTO.

³ For the purposes of Articles 3 and 4, "protection" shall include matters affecting the availability, acquisition, scope, maintenance and enforcement of intellectual property rights as well as those matters affecting the use of intellectual property rights specifically addressed in this Agreement.

medlemmers borgere de fysiske eller juridiske personer som ville oppfylt kriteriene for beskyttelse etter Pariskonvensjonen (1976), Bernkonvensjonen (1971), Romakonvensjonen og Traktaten om immateriell eiendom med hensyn til integrerte kretser, om samtlige medlemmer av Avtalen om opprettelse av WTO var medlemmer av disse konvensjoner.² Ethvert medlem som benytter seg av mulighetene fastsatt i artikkel 5 nr. 3 eller artikkel 6 nr. 2 i Romakonvensjonen, skal gi melding slik det der er fastsatt til Rådet for handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter ("Rådet for TRIPS").

Artikkel 2

Konvensjoner om immaterialrett

1. Med hensyn til del II, III og IV i denne Avtale skal medlemmene oppfylle artikkel 1 til og med 12 og artikkel 19 i Pariskonvensjonen (1967).

2. Ingen bestemmelse i del I til IV i denne Avtale skal gjøre innskrenkninger i forpliktelses medlemmene måtte ha seg imellom etter Pariskonvensjonen, Bernkonvensjonen, Romakonvensjonen og Traktaten om immateriell eiendom med hensyn til integrerte kretser.

Artikkel 3

Nasjonal behandling

1. Hvert medlem skal gi andre medlemmers borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling det gir egne borgere med hensyn til vern³ av immateriell eiendom, med forbehold for de unntak som al-

² I denne Avtale menes med «Pariskonvensjonen» Pariskonvensjonen om vern av industriell eiendomsrett; med «Pariskonvensjonen (1967)» menes denne konvensjonen som ble revidert i Stockholm av 14. juli 1967. Med «Bernkonvensjonen» menes Bernkonvensjonen om vern av litterære og kunstneriske verk; med «Bernkonvensjonen (1971)» menes denne konvensjonen som ble revidert i Paris 24. juli 1971. Med «Romakonvensjonen» menes Den internasjonale konvensjon om vern for utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsinstitusjoner, vedtatt i Roma 26. oktober 1961. Med «Traktat om immateriell eiendom med hensyn til integrerte kretser» (IPIC-traktaten) menes traktaten om immateriell eiendom med hensyn til integrerte kretser vedtatt i Washington 26. mai 1989. Med «WTO-avtalen» menes Avtalen om opprettelse av WTO.

³ I artikkel 3 og 4 omfatter «vern» spørsmål i forbindelse med immaterielle rettigheters eksistens, erverv, omfang, opprettholdelse og håndheving samt spørsmål om utøvelse av de immaterielle rettigheter som omhandles i denne Avtale.

dy provided in, respectively, the Paris Convention (1967), the Berne Convention (1971), the Rome Convention or the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits. In respect of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations, this obligation only applies in respect of the rights provided under this Agreement. Any Member availing itself of the possibilities provided in Article 6 of the Berne Convention (1971) or paragraph 1(b) of Article 16 of the Rome Convention shall make a notification as foreseen in those provisions to the Council for TRIPS.

2. Members may avail themselves of the exceptions permitted under paragraph 1 in relation to judicial and administrative procedures, including the designation of an address for service or the appointment of an agent within the jurisdiction of a Member, only where such exceptions are necessary to secure compliance with laws and regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement and where such practices are not applied in a manner which would constitute a disguised restriction on trade.

Article 4

Most-Favoured-Nation Treatment

With regard to the protection of intellectual property, any advantage, favour, privilege or immunity granted by a Member to the nationals of any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the nationals of all other Members. Exempted from this obligation are any advantage, favour, privilege or immunity accorded by a Member:

- (a) deriving from international agreements on judicial assistance or law enforcement of a general nature and not particularly confined to the protection of intellectual property;
- (b) granted in accordance with the provisions of the Berne Convention (1971) or the Rome Convention authorizing that the treatment accorded be a function not of national treatment but of the treatment accorded in another country;
- (c) in respect of the rights of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations not provided under this Agreement;
- (d) deriving from international agreements related to the protection of intellectual property which entered into force prior to the entry into force of the WTO Agreement, provided that such agreements are notified to the Council for TRIPS and do not constitute an arbitrary or unjustifiable discrimination against nationals of other Members.

lerede er fastsatt i Pariskonvensjonen (1967), Bernkonvensjonen (1971), Romakonvensjonen eller Traktaten om immateriell eiendom med hensyn til integrerte kretser. Med hensyn til utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsinstitusjoner gjelder denne plikten bare for rettigheter omhandlet i denne avtale. Ethvert medlem som benytter seg av mulighetene etter artikkel 6 i Bernkonvensjonen (1971) eller artikkel 16 nr. 1 bokstav b) i Romakonvensjonen, skal gi melding slik det der er fastsatt til Rådet for TRIPS.

2. I forbindelse med rettslig eller administrativ behandling, kan medlemmene benytte seg av de unntak som tillates etter nr. 1, herunder utpeking av en adresse for forkynnelser eller oppnevning av en representant innenfor et medlems jurisdiksjon, bare dersom slike unntak er nødvendige for å sikre overholdelse av lover og forskrifter som ikke er uforenlige med bestemmelsene i denne Avtale, og dersom denne praksis ikke anvendes slik at den utgjør en skjult handelsrestriksjon.

Artikkel 4

Bestevilkårsbehandling

Med hensyn til vern av immateriell eiendom skal enhver fordel eller begunstigelse, ethvert privilegium eller enhver immunitet et medlem gir andre lands borgere, gis umiddelbart og uten betingelser til de øvrige medlemmers borgere. Unntatt fra denne forpliktelse er enhver fordel eller begunstigelse, ethvert privilegium eller enhver immunitet et medlem gir

- a) som følge av internasjonale avtaler om rettslig bistand eller rettshåndheving i sin alminnelighet, og ikke spesielt begrenset til vern av immateriell eiendom;
- b) i samsvar med bestemmelsene i Bernkonvensjonen (1971) eller Romakonvensjonen, der det tillates at behandlingen ikke gis ut fra nasjonal behandling, men ut fra den behandling som gis i et annet land;
- c) med hensyn til rettigheter som tilfaller utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsinstitusjoner og som ikke omfattes av denne avtale;
- d) som følge av internasjonale avtaler om vern av immaterielle rettigheter som er trådt i kraft før WTO-avtalen trer i kraft, forutsatt at det gis melding om disse avtaler til Rådet for TRIPS, og at de ikke innebærer en vilkårlig eller uberettiget diskriminering av de øvrige medlemmers borgere.

*Article 5**Multilateral Agreements on Acquisition or Maintenance of Protection*

The obligations under Articles 3 and 4 do not apply to procedures provided in multilateral agreements concluded under the auspices of WIPO relating to the acquisition or maintenance of intellectual property rights.

*Article 6
Exhaustion*

For the purposes of dispute settlement under this Agreement, subject to the provisions of Articles 3 and 4 nothing in this Agreement shall be used to address the issue of the exhaustion of intellectual property rights.

*Article 7
Objectives*

The protection and enforcement of intellectual property rights should contribute to the promotion of technological innovation and to the transfer and dissemination of technology, to the mutual advantage of producers and users of technological knowledge and in a manner conducive to social and economic welfare, and to a balance of rights and obligations.

*Article 8
Principles*

1. Members may, in formulating or amending their laws and regulations, adopt measures necessary to protect public health and nutrition, and to promote the public interest in sectors of vital importance to their socio-economic and technological development, provided that such measures are consistent with the provisions of this Agreement.

2. Appropriate measures, provided that they are consistent with the provisions of this Agreement, may be needed to prevent the abuse of intellectual property rights by right holders or the resort to practices which unreasonably restrain trade or adversely affect the international transfer of technology.

*Artikkel 5**Multilaterale avtaler om erverv og opprettholdelse av vern*

Forpliktelsene som følger av artikkel 3 og 4 skal ikke gjelde for framgangsmåter for erverv og opprettholdelse av immaterielle rettigheter fastsatt i multilaterale avtaler som er inngått innenfor rammen av WIPO.

*Artikkel 6
Konsumpsjon*

Ved tvisteløsning etter denne Avtale skal med forbehold for bestemmelsene i artikkel 3 og 4 ingen bestemmelse i denne avtale anvendes ved behandling av spørsmålet om konsumpsjon av immaterielle rettigheter.

*Artikkel 7
Mål*

Vern og håndheving av immaterielle rettigheter bør bidra til å fremme teknologiske nyvinninger og til økt overføring og spredning av teknologi, til gjensidig nytte for dem som skaper den teknologiske kunnskapen og dem som gjør bruk av den, og slik at det leder til sosial og økonomisk velferd og til balanse mellom rettigheter og forpliktelser.

*Artikkel 8
Prinsipper*

1. Medlemmene kan ved utarbeidelse eller endring av lover og forskrifter vedta de tiltak som er nødvendige for å verne folkehelsen og befolkningens ernæring, eller for å fremme offentlig interesse i sektorer av avgjørende betydning for sosioøkonomisk og teknologisk utvikling, forutsatt at tiltakene er forenlige med bestemmelsene i denne Avtale.

2. Det kan bli nødvendig å anvende passende tiltak, forutsatt at de er forenlige med bestemmelsene i denne Avtale, for å hindre at rettighetshavere misbruker sine immaterielle rettigheter, eller for å forhindre en praksis som begrenser handelen i urimelig grad eller som er til skade for internasjonal teknologi-overføring.

PART II

STANDARDS CONCERNING THE
AVAILABILITY, SCOPE AND USE OF
INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTSSECTION 1: COPYRIGHT AND
RELATED RIGHTS*Article 9**Relation to the Berne Convention*

1. Members shall comply with Articles 1 through 21 of the Berne Convention (1971) and the Appendix thereto. However, Members shall not have rights or obligations under this Agreement in respect of the rights conferred under Article 6bis of that Convention or of the rights derived therefrom.

2. Copyright protection shall extend to expressions and not to ideas, procedures, methods of operation or mathematical concepts as such.

*Article 10**Computer Programs and
Compilations of Data*

1. Computer programs, whether in source or object code, shall be protected as literary works under the Berne Convention (1971).

2. Compilations of data or other material, whether in machine readable or other form, which by reason of the selection or arrangement of their contents constitute intellectual creations shall be protected as such. Such protection, which shall not extend to the data or material itself, shall be without prejudice to any copyright subsisting in the data or material itself.

*Article 11**Rental Rights*

In respect of at least computer programs and cinematographic works, a Member shall provide authors and their successors in title the right to authorize or to prohibit the commercial rental to the public of originals or copies of their copyright works. A Member shall be excepted from this obligation in respect of cinematographic works unless such rental has led to widespread copying of such works which is materially impairing the exclusive right of reproduction conferred in that Member on authors and their successors in title. In respect of computer programs, this obligation does not apply to rentals where the program itself is not the essential object of the rental.

DEL II:

STANDARDER FOR IMMATERIELLE
RETTIGHETERS EKSISTENS, OMFANG OG
UTØVELSEAVSNITT 1: OPPHAVSRETT OG
BESLEKTEDE RETTIGHETER*Artikkel 9**Forholdet til Bernkonvensjonen*

1. Medlemmene skal overholde artikkel 1 til og med 21 i Bernkonvensjonen (1971), samt konvensjonens vedlegg. Medlemmene skal imidlertid ikke ha rettigheter eller forpliktelser etter denne Avtale med hensyn til rettigheter som nevnt i artikkel 6a i konvensjonen eller som følger av nevnte artikkel.

2. Opphavsrettsvernet skal omfatte uttrykk for ideer, framgangsmåter, metoder og matematiske begreper, men ikke ideer, framgangsmåter, metoder og begreper som sådan.

*Artikkel 10**Datamaskinprogrammer samt innsamling
og ordning av data*

1. Datamaskinprogrammer skal, enten de er i kildekode eller gjenstandskode, beskyttes som litterære verker etter Bernkonvensjonen (1971).

2. Innsamling og ordning av data og annet materiale i maskinlesbar eller annen form som på grunn av innholdets utvelgelse eller ordning er et åndsverk, skal beskyttes som et åndsverk. Dette vernet, som ikke skal omfatte data eller materiale som sådan, skal ikke berøre den opphavsrett som måtte foreligge til data eller materiale som sådan.

*Artikkel 11**Utleierettigheter*

Medlemmene skal, i alle fall med hensyn til datamaskinprogrammer og filmverk gi opphavsmennene og deres rettsetterfølgere rett til å tillate eller forby kommersiell utleie til allmennheten av originaler eller kopier av de verker de har opphavsrett til. Et medlem skal unntas fra denne forpliktelse med hensyn til filmverk, med mindre utleien har ført til en omfattende kopiering av et slikt verk som fører til en vesentlig forringelse av den enerett til gjengivelse vedkommende medlem har gitt opphavsmennene og deres rettsetterfølgere. For datamaskinprogrammer gjelder denne forpliktelse ikke ved utleie når programmet som sådan ikke er den vesentlige utleiegjenstand.

Article 12
Term of Protection

Whenever the term of protection of a work, other than a photographic work or a work of applied art, is calculated on a basis other than the life of a natural person, such term shall be no less than 50 years from the end of the calendar year of authorized publication, or, failing such authorized publication within 50 years from the making of the work, 50 years from the end of the calendar year of making.

Article 13
Limitations and Exceptions

Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder.

Article 14
Protection of Performers, Producers of Phonograms (Sound Recordings) and Broadcasting Organizations

1. In respect of a fixation of their performance on a phonogram, performers shall have the possibility of preventing the following acts when undertaken without their authorization: the fixation of their unfixed performance and the reproduction of such fixation. Performers shall also have the possibility of preventing the following acts when undertaken without their authorization: the broadcasting by wireless means and the communication to the public of their live performance.

2. Producers of phonograms shall enjoy the right to authorize or prohibit the direct or indirect reproduction of their phonograms.

3. Broadcasting organizations shall have the right to prohibit the following acts when undertaken without their authorization: the fixation, the reproduction of fixations, and the rebroadcasting by wireless means of broadcasts, as well as the communication to the public of television broadcasts of the same. Where Members do not grant such rights to broadcasting organizations, they shall provide owners of copyright in the subject matter of broadcasts with the possibility of preventing the above acts, subject to the provisions of the Berne Convention (1971).

4. The provisions of Article 11 in respect of computer programs shall apply *mutatis mutandis* to producers of phonograms and any other right holders in phonograms as determined in a Member's law. If on 15 April 1994 a

Artikkel 12
Vernetid

Når vernetiden for et verk som ikke er et fotografisk verk eller et verk av brukskunst, beregnes på et annet grunnlag enn en fysisk persons levetid, skal den være minst 50 år fra slutten av det kalenderår da godkjent utgivelse fant sted eller, dersom det ikke foreligger en slik godkjent utgivelse innen 50 år fra verket ble til, 50 år fra slutten av det kalenderår verket ble til.

Artikkel 13
Innskrenkninger og unntak

Medlemmene skal begrense innskrenkninger i eller unntak fra eksklusive rettigheter til bestemte særtilfeller som ikke er i strid med en normal utnytting av verket og som ikke på en urimelig måte skader rettighetshaverens legitime interesser.

Artikkel 14
Vern for utøvende kunstnere, fonogramprodusenter (lydopptak) og kringkastingsinstitusjoner

1. Med hensyn til opptak på et fonogram av utøvende kunstners framføring, skal kunstnerne når det gjøres uten deres tillatelse ha mulighet til å hindre opptak av en framføring som tidligere ikke er tatt opp, samt gjengivelse av et slikt opptak. Utøvende kunstnere skal også når det gjøres uten deres tillatelse ha mulighet til å hindre trådløs kringkasting og overføring til allmennheten av deres framføring.

2. Fonogramprodusenter skal ha rett til å tillate eller forby direkte eller indirekte gjengivelse av deres fonogrammer.

3. Kringkastingsinstitusjoner skal når det gjøres uten deres tillatelse ha rett til å forby opptak, gjengivelse av opptak og trådløs videokrvingasting og offentlig fjernsynsoverføring av sendinger. Dersom medlemmene ikke gir kringkastingsinstitusjonene slike rettigheter, skal de med forbehold for bestemmelsene i Bernkonvensjonen (1971) gi opphavsmennene til innholdet av det som sendes ut, mulighet til å forhindre handlinger som nevnt ovenfor.

4. Bestemmelsene i artikkel 11 om datamaskinprogrammer får tilsvarende anvendelse for fonogramprodusenter og alle andre rettighetshavere til fonogrammer som fastsatt i et medlems lovgivning. Dersom et medlem 15.

Member has in force a system of equitable remuneration of right holders in respect of the rental of phonograms, it may maintain such system provided that the commercial rental of phonograms is not giving rise to the material impairment of the exclusive rights of reproduction of right holders.

5. The term of the protection available under this Agreement to performers and producers of phonograms shall last at least until the end of a period of 50 years computed from the end of the calendar year in which the fixation was made or the performance took place. The term of protection granted pursuant to paragraph 3 shall last for at least 20 years from the end of the calendar year in which the broadcast took place.

6. Any Member may, in relation to the rights conferred under paragraphs 1, 2 and 3, provide for conditions, limitations, exceptions and reservations to the extent permitted by the Rome Convention. However, the provisions of Article 18 of the Berne Convention (1971) shall also apply, *mutatis mutandis*, to the rights of performers and producers of phonograms in phonograms.

SECTION 2: TRADEMARKS

Article 15

Protectable Subject Matter

1. Any sign, or any combination of signs, capable of distinguishing the goods or services of one undertaking from those of other undertakings, shall be capable of constituting a trademark. Such signs, in particular words including personal names, letters, numerals, figurative elements and combinations of colours as well as any combination of such signs, shall be eligible for registration as trademarks. Where signs are not inherently capable of distinguishing the relevant goods or services, Members may make registrability depend on distinctiveness acquired through use. Members may require, as a condition of registration, that signs be visually perceptible.

2. Paragraph 1 shall not be understood to prevent a Member from denying registration of a trademark on other grounds, provided that they do not derogate from the provisions of the Paris Convention (1967).

3. Members may make registrability depend on use. However, actual use of a trademark shall not be a condition for filing an application for registration. An application shall not be refused solely on the ground that intended use has not taken place before the expiry of a period of three years from the date of application.

april 1994 anvender en ordning med rettferdig vederlag for rettighetshavere med hensyn til utleie av fonogrammer, kan medlemmet opprettholde denne ordningen dersom den kommersielle utleien av fonogrammene ikke fører til en vesentlig forringelse av rettighetshavernes enerett til gjengivelse.

5. Det vern som gis utøvende kunstnere og fonogramprodusenter etter denne avtale, skal gjelde minst 50 år fra slutten av det kalenderår da opptaket ble gjort eller framføringen fant sted. Det vern som gis etter nr. 3 skal gjelde minst 20 år fra slutten av det kalenderår da kringkastingen fant sted.

6. Ethvert medlem kan i forbindelse med rettigheter som gis i henhold til nr. 1, 2 og 3, fastsette vilkår, begrensninger, unntak og forbehold i den grad det tillates etter Romakonvensjonen. Bestemmelsene i artikkel 18 i Bernkonvensjonen (1971) får imidlertid også tilsvarende anvendelse på de rettigheter som tilfaller utøvende kunstnere og fonogramprodusenter i forbindelse med fonogrammer.

AVSNITT 2: VAREMERKER

Artikkel 15

Vernets gjenstand

1. Ethvert kjennetegn eller enhver kombinasjon av kjennetegn som er egnet til å skille et foretaks varer eller tjenester fra et annet foretaks varer eller tjenester, kan utgjøre et varemerke. Slike kjennetegn, særlig ord, herunder personnavn, bokstaver, sifre, figurer og fargekombinasjoner samt enhver kombinasjon av slike kjennetegn, skal kunne registreres som varemerker. Når kjennetegnene i seg selv ikke er egnet til å skille ut de aktuelle varer eller tjenester, kan medlemmene gjøre registrering betinget av at kjennetegnene er blitt distinktive ved bruk. Medlemmene kan kreve som vilkår for registrering at kjennetegnene er synlige.

2. Bestemmelsene i nr. 1 skal ikke forstås slik at de er til hinder for at et medlem av andre grunner avslår registrering av et varemerke, forutsatt at de ikke strider mot bestemmelsene i Pariskonvensjonen (1967).

3. Medlemmene kan gjøre mulighet for registrering betinget av bruk. Faktisk bruk av et varemerke skal imidlertid ikke være et vilkår for å søke om registrering. Ingen søknad skal avslås av den ene grunn at den forutsatte bruk ikke har funnet sted før utløpet av en treårsperiode fra søknadens dato.

4. The nature of the goods or services to which a trademark is to be applied shall in no case form an obstacle to registration of the trademark.

5. Members shall publish each trademark either before it is registered or promptly after it is registered and shall afford a reasonable opportunity for petitions to cancel the registration. In addition, Members may afford an opportunity for the registration of a trademark to be opposed.

*Article 16
Rights Conferred*

1. The owner of a registered trademark shall have the exclusive right to prevent all third parties not having the owner's consent from using in the course of trade identical or similar signs for goods or services which are identical or similar to those in respect of which the trademark is registered where such use would result in a likelihood of confusion. In case of the use of an identical sign for identical goods or services, a likelihood of confusion shall be presumed. The rights described above shall not prejudice any existing prior rights, nor shall they affect the possibility of Members making rights available on the basis of use.

2. Article 6bis of the Paris Convention (1967) shall apply, *mutatis mutandis*, to services. In determining whether a trademark is well-known, Members shall take account of the knowledge of the trademark in the relevant sector of the public, including knowledge in the Member concerned which has been obtained as a result of the promotion of the trademark.

3. Article 6bis of the Paris Convention (1967) shall apply, *mutatis mutandis*, to goods or services which are not similar to those in respect of which a trademark is registered, provided that use of that trademark in relation to those goods or services would indicate a connection between those goods or services and the owner of the registered trademark and provided that the interests of the owner of the registered trademark are likely to be damaged by such use.

*Article 17
Exceptions*

Members may provide limited exceptions to the rights conferred by a trademark, such as fair use of descriptive terms, provided that such exceptions take account of the legitimate interests of the owner of the trademark and of third parties.

4. Arten av de varer og tjenester varemerket skal gjelde for, skal ikke i noe tilfelle være til hinder for at varemerket registreres.

5. Medlemmene skal offentliggjøre hvert varemerke før eller like etter registreringen, og skal gi rimelig anledning til å be om at registreringen slettes. Medlemmene kan også gi anledning til innsigelse mot registrering av et varemerke.

*Artikkel 16
Rettigheter*

1. En innehaver av et registrert varemerke skal ha enerett til å forhindre at tredjemann uten innehaverens samtykke i forretningsmessig sammenheng benytter identiske eller lignende kjennetegn for varer eller tjenester som er identiske med eller har likhet med de varer eller tjenester varemerket er registrert for, når slik bruk gjør at en sammenblanding er sannsynlig. Når det benyttes et identisk kjennetegn for identiske varer eller tjenester, skal det antas at sammenblanding er sannsynlig. Rettighetene beskrevet ovenfor skal ikke berøre eksisterende rettigheter, og skal heller ikke berøre medlemmenes mulighet til å anerkjenne rettigheter på grunnlag av bruk.

2. Artikkel 6a i Pariskonvensjonen (1967) får tilsvarende anvendelse på tjenester. Når det skal avgjøres om et varemerke er allment kjent, skal medlemmene ta hensyn til om det er kjent blant den berørte del av allmennheten, herunder om det er kjent hos det aktuelle medlem som en følge av markedsføring av varemerket.

3. Artikkel 6a i Pariskonvensjonen (1967) får tilsvarende anvendelse på varer og tjenester som ikke har likhet med de varer eller tjenester varemerket er registrert for, dersom bruk av varemerket i tilknytning til disse varer eller tjenester tyder på at det er en forbindelse mellom disse varer eller tjenester og det registrerte varemerkets innehaver, og dersom en slik bruk sannsynligvis vil være til skade for varemerkeinnehaverens interesser.

*Artikkel 17
Unntak*

Medlemmene kan fastsette begrensede unntak fra de rettigheter som gis ved et varemerke, for eksempel med hensyn til passende bruk av beskrivende ord og uttrykk, forutsatt at det ved slike unntak tas hensyn til varemerkeinnehaverens og tredjemanns legitime interesser.

Article 18
Term of Protection

Initial registration, and each renewal of registration, of a trademark shall be for a term of no less than seven years. The registration of a trademark shall be renewable indefinitely.

Article 19
Requirement of Use

1. If use is required to maintain a registration, the registration may be cancelled only after an uninterrupted period of at least three years of non-use, unless valid reasons based on the existence of obstacles to such use are shown by the trademark owner. Circumstances arising independently of the will of the owner of the trademark which constitute an obstacle to the use of the trademark, such as import restrictions on or other government requirements for goods or services protected by the trademark, shall be recognized as valid reasons for non-use.

2. When subject to the control of its owner, use of a trademark by another person shall be recognized as use of the trademark for the purpose of maintaining the registration.

Article 20
Other Requirements

The use of a trademark in the course of trade shall not be unjustifiably encumbered by special requirements, such as use with another trademark, use in a special form or use in a manner detrimental to its capability to distinguish the goods or services of one undertaking from those of other undertakings. This will not preclude a requirement prescribing the use of the trademark identifying the undertaking producing the goods or services along with, but without linking it to, the trademark distinguishing the specific goods or services in question of that undertaking.

Article 21
Licensing and Assignment

Members may determine conditions on the licensing and assignment of trademarks, it being understood that the compulsory licensing of trademarks shall not be permitted and that the owner of a registered trademark shall have the right to assign the trademark with or without the transfer of the business to which the trademark belongs.

Artikkel 18
Vernetid

Den første registreringen av et varemerke, samt hver fornyet registrering, skal gjelde i minst sju år. Registrering av et varemerke skal kunne fornyes et ubegrenset antall ganger.

Artikkel 19
Brukskrav

1. Dersom det for å opprettholde registreringen kreves at et merke er i bruk, kan registreringen slettes bare etter et sammenhengende tidsrom på minst tre år uten bruk, med mindre varemerkets innehaver kan vise til gyldig grunn fordi det forelå hindringer for bruken. Omstendigheter som ligger utenfor varemerkeinnehaverens kontroll og som utgjør en hindring for varemerkets bruk, f.eks. importrestriksjoner eller andre krav fra det offentlige i forbindelse med varer eller tjenester som kommer inn under beskyttelsen av varemerket, skal anerkjennes som gyldig grunn til manglende bruk.

2. En annens bruk av et varemerke skal når bruken er underlagt innehaverens kontroll, anerkjennes som bruk av varemerket for det formål å opprettholde registreringen.

Artikkel 20
Andre krav

Bruk av et varemerke i forretningsmessig sammenheng skal ikke uten grunn vanskeliggjøres ved særkrav om f.eks. samtidig bruk av et annet varemerke, bruk i en spesiell form eller bruk på en måte som forringer varemerkets evne til å skille et foretaks varer eller tjenester fra andre foretaks varer eller tjenester. Denne bestemmelse vil ikke være til hinder for krav om at det varemerke som identifiserer produktionsforetaket for varene eller tjenestene, skal benyttes sammen med, men uten å være knyttet til, det varemerke som særpreger de konkrete varer eller tjenester fra foretaket.

Artikkel 21
Lisensiering og overdragelse

Medlemmene kan fastsette vilkår for lisensiering og overdragelse av varemerker, idet tvangslisensiering av varemerker ikke skal være tillatt, og innehaveren av et registrert varemerke skal ha rett til å overdra varemerket uten hensyn til om det foretaket som varemerket hører til overdras samtidig.

SECTION 3: GEOGRAPHICAL
INDICATIONS

Article 22

Protection of Geographical Indications

1. Geographical indications are, for the purposes of this Agreement, indications which identify a good as originating in the territory of a Member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.

2. In respect of geographical indications, Members shall provide the legal means for interested parties to prevent:

- (a) the use of any means in the designation or presentation of a good that indicates or suggests that the good in question originates in a geographical area other than the true place of origin in a manner which misleads the public as to the geographical origin of the good;
- (b) any use which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10bis of the Paris Convention (1967).

3. A Member shall, *ex officio* if its legislation so permits or at the request of an interested party, refuse or invalidate the registration of a trademark which contains or consists of a geographical indication with respect to goods not originating in the territory indicated, if use of the indication in the trademark for such goods in that Member is of such a nature as to mislead the public as to the true place of origin.

4. The protection under paragraphs 1, 2 and 3 shall be applicable against a geographical indication which, although literally true as to the territory, region or locality in which the goods originate, falsely represents to the public that the goods originate in another territory.

Article 23

Additional Protection for Geographical Indications for Wines and Spirits

1. Each Member shall provide the legal means for interested parties to prevent use of a geographical indication identifying wines for wines not originating in the place indicated by the geographical indication in question or identifying spirits for spirits not originating in the place indicated by the geographical indication in question, even where the true origin of the goods is indicated or the geographical

AVSNITT 3: GEOGRAFISKE
BETEGNELSER

Artikkel 22

Beskyttelse av geografiske betegnelser

1. Med geografiske betegnelser menes i denne Avtale betegnelser som viser at en vare har sin opprinnelse på et medlems territorium eller i en region eller på et sted innenfor dette territorium, når en bestemt kvalitet, et bestemt omdømme eller andre egenskaper ved varen i det vesentlige tilskrives dens geografiske opprinnelse.

2. Med hensyn til geografiske betegnelser skal medlemmene sørge for at de berørte parter har rettslige muligheter til å forhindre:

- a) bruk av ethvert middel i forbindelse med beskrivelsen eller presentasjonen av varen som angir eller antyder at den aktuelle vare har sin opprinnelse i et annet geografisk område enn det faktiske opprinnelsessted, på en måte som villeder allmennheten med hensyn til varens geografiske opprinnelse;
- b) enhver bruk som innebærer illojal konkurranse i henhold til artikkel 10a i Pariskonvensjonen (1967).

3. Et medlem skal av eget tiltak dersom dets lovgivning tillater det, eller på anmodning fra en berørt part, avslå eller kjenne ugyldig registreringen av et varemerke som inneholder eller består av en geografisk betegnelse for varer som ikke har sin opprinnelse på det angitte territorium, dersom bruken av en slik betegnelse i varemerket for disse varer hos vedkommende medlem er av en slik art at allmennheten villedes med hensyn til det faktiske opprinnelsessted.

4. Bestemmelsene i de foregående numre skal gjelde for en geografisk betegnelse som, selv om den i og for seg er korrekt med hensyn til territoriet, regionen eller stedet der varene har sin opprinnelse, gir allmennheten et feilaktig inntrykk av at varene har sin opprinnelse på et annet territorium.

Artikkel 23

Ytterligere beskyttelse av geografiske betegnelser for vin og brennevin

1. Hvert medlem skal sørge for at de berørte parter har rettslige muligheter til å forhindre bruk av en geografisk vinbetegnelse på vin som ikke har sin opprinnelse på det sted som angis i den aktuelle geografiske betegnelse, eller en geografisk brennevinbetegnelse på brennevin som ikke har sin opprinnelse på det sted som angis i den aktuelle geografiske betegnelse, også når varenes faktiske opprinnelse

indication is used in translation or accompanied by expressions such as "kind", "type", "style", "imitation" or the like.⁴

2. The registration of a trademark for wines which contains or consists of a geographical indication identifying wines or for spirits which contains or consists of a geographical indication identifying spirits shall be refused or invalidated, *ex officio* if a Member's legislation so permits or at the request of an interested party, with respect to such wines or spirits not having this origin.

3. In the case of homonymous geographical indications for wines, protection shall be accorded to each indication, subject to the provisions of paragraph 4 of Article 22. Each Member shall determine the practical conditions under which the homonymous indications in question will be differentiated from each other, taking into account the need to ensure equitable treatment of the producers concerned and that consumers are not misled.

4. In order to facilitate the protection of geographical indications for wines, negotiations shall be undertaken in the Council for TRIPS concerning the establishment of a multi-lateral system of notification and registration of geographical indications for wines eligible for protection in those Members participating in the system.

Article 24

International Negotiations; Exceptions

1. Members agree to enter into negotiations aimed at increasing the protection of individual geographical indications under Article 23. The provisions of paragraphs 4 through 8 below shall not be used by a Member to refuse to conduct negotiations or to conclude bilateral or multilateral agreements. In the context of such negotiations, Members shall be willing to consider the continued applicability of these provisions to individual geographical indications whose use was the subject of such negotiations.

2. The Council for TRIPS shall keep under review the application of the provisions of this Section; the first such review shall take place within two years of the entry into force of the WTO Agreement. Any matter affecting the compliance with the obligations under these provisions may be drawn to the attention of the Council, which, at the request of a Member, shall consult with any Member or Mem-

⁴ Notwithstanding the first sentence of Article 42, Members may, with respect to these obligations, instead provide for enforcement by administrative action.

er angitt eller den geografiske betegnelsen er oversatt eller følges av uttrykk som «slag», «type», «imitasjon» e.l.⁴

2. Registrering av et varemerke for vin som inneholder eller består av en geografisk vinbetegnelse, eller for brennevin som inneholder eller består av en geografisk brennevinsbetegnelse, skal avslås eller kjennes ugyldig av eget tiltak dersom et medlems lovgivning tillater det, eller på anmodning fra en berørt part, for vin eller brennevin som ikke har denne opprinnelse.

3. Ved homonyme geografiske betegnelser for vin skal hver betegnelse beskyttes, med forbehold for bestemmelsene i artikkel 22 nr. 4.

Hvert medlem skal fastsette hvordan de aktuelle homonyme betegnelser i praksis skal holdes fra hverandre, samtidig som det tas hensyn til behovet for å sikre at de berørte produsenter får rettfærdig behandling og at forbrukerne ikke blir villedet.

4. For å gjøre det lettere å beskytte geografiske betegnelser for vin skal det i Rådet for TRIPS forhandles om innføring av en multilateral ordning med melding og registrering av geografiske vinbetegnelser som kan beskyttes av medlemmene som deltar i ordningen.

Artikkel 24

Internasjonale forhandlinger; unntak

1. Medlemmene er enige om å innlede forhandlinger med sikte på en bedre beskyttelse av konkrete geografiske betegnelser etter artikkel 23. Et medlem skal ikke påberope seg bestemmelsene i nr. 4 til og med 8 nedenfor for å kunne avslå å føre forhandlinger eller inngå bilaterale eller multilaterale avtaler. I forbindelse med slike forhandlinger skal medlemmene være villige til å vurdere om disse bestemmelsene fortsatt skal få anvendelse på de konkrete geografiske betegnelser hvis bruk det forhandles om.

2. Rådet for TRIPS skal ha anvendelsen av bestemmelsene i dette avsnitt til vurdering; den første gjennomgang skal finne sted innen to år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft. Ethvert spørsmål i forbindelse med overholdelse av forpliktelser etter disse bestemmelser kan forelegges Rådet, som på anmodning fra et medlem skal konsultere ett eller flere andre medlemmer i spørsmål der det ikke har latt

⁴ Uten hensyn til artikkel 42 første punktum kan medlemmene med hensyn til disse forpliktelser sørge for håndhevelse ved administrative tiltak.

bers in respect of such matter in respect of which it has not been possible to find a satisfactory solution through bilateral or plurilateral consultations between the Members concerned. The Council shall take such action as may be agreed to facilitate the operation and further the objectives of this Section.

3. In implementing this Section, a Member shall not diminish the protection of geographical indications that existed in that Member immediately prior to the date of entry into force of the WTO Agreement.

4. Nothing in this Section shall require a Member to prevent continued and similar use of a particular geographical indication of another Member identifying wines or spirits in connection with goods or services by any of its nationals or domiciliaries who have used that geographical indication in a continuous manner with regard to the same or related goods or services in the territory of that Member either (a) for at least 10 years preceding 15 April 1994 or (b) in good faith preceding that date.

5. Where a trademark has been applied for or registered in good faith, or where rights to a trademark have been acquired through use in good faith either:

- (a) before the date of application of these provisions in that Member as defined in Part VI; or
- (b) before the geographical indication is protected in its country of origin;

measures adopted to implement this Section shall not prejudice eligibility for or the validity of the registration of a trademark, or the right to use a trademark, on the basis that such a trademark is identical with, or similar to, a geographical indication.

6. Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to goods or services for which the relevant indication is identical with the term customary in common language as the common name for such goods or services in the territory of that Member. Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to products of the vine for which the relevant indication is identical with the customary name of a grape variety existing in the territory of that Member as of the date of entry into force of the WTO Agreement.

7. A Member may provide that any request made under this Section in connection with the use or registration of a trademark must be presented within five years after the adverse

seg gjøre å komme fram til en tilfredsstillende løsning ved konsultasjoner mellom to eller flere berørte medlemmer. Rådet skal treffe de tiltak det kan oppnås enighet om for å lette gjennomføringen av og fremme de mål som er satt opp i dette avsnitt.

3. Et medlem skal når det gjennomfører dette avsnitt, ikke gi de geografiske betegnelser som fantes hos vedkommende medlem umiddelbart før den dag WTO-avtalen trådte i kraft, en dårligere beskyttelse.

4. Et medlem skal ikke etter noen bestemmelse i dette avsnitt være pålagt å forhindre at en av dens borgere eller en person som er bosatt der, fortsatt og på lignende måte benytter en bestemt geografisk vin- eller brennevinsbetegnelse fra et annet medlem i forbindelse med varer eller tjenester dersom vedkommende uavbrutt har benyttet denne geografiske betegnelse på identiske eller beslektede varer eller tjenester på dette medlems territorium enten a) i minst 10 år før 15. april 1994 eller b) i god tro før denne datoen.

5. Når det i god tro er søkt om eller registrert et varemerke, eller når rettighetene til et varemerke er ervervet ved bruk i god tro,

- a) før den dag disse bestemmelsene får anvendelse hos vedkommende medlem, som fastsatt i del VI; eller
- b) før den geografiske betegnelsen beskyttes i sitt opprinnelsesland;

skal tiltak vedtatt til gjennomføring av dette avsnitt ikke begrense retten til eller gyldigheten av et varemerkes registrering eller retten til å benytte et varemerke med den begrunnelse at et slikt varemerke er identisk med eller har likhet med en geografisk betegnelse.

6. Et medlem skal ikke etter noen bestemmelse i dette avsnitt være pålagt å anvende avsnittets bestemmelser på en geografisk betegnelse fra et annet medlem som benyttes på varer eller tjenester, dersom den aktuelle betegnelse er identisk med det uttrykk som på medlemmets territorium til vanlig benyttes i dagligspråket som et fellesnavn på slike varer eller tjenester. Et medlem skal ikke etter noen bestemmelse i dette avsnitt være pålagt å anvende avsnittets bestemmelser når en geografisk betegnelse fra et annet medlem benyttes på vinprodukter, dersom den aktuelle betegnelse er identisk med det vanlige navnet på en druesort på medlemmets territorium den dag WTO-avtalen trer i kraft.

7. Et medlem kan fastsette at en søknad etter dette avsnitt med hensyn til et varemerkes bruk eller registrering må legges fram innen fem år etter at den omstridte bruken av

use of the protected indication has become generally known in that Member or after the date of registration of the trademark in that Member provided that the trademark has been published by that date, if such date is earlier than the date on which the adverse use became generally known in that Member, provided that the geographical indication is not used or registered in bad faith.

8. The provisions of this Section shall in no way prejudice the right of any person to use, in the course of trade, that person's name or the name of that person's predecessor in business, except where such name is used in such a manner as to mislead the public.

9. There shall be no obligation under this Agreement to protect geographical indications which are not or cease to be protected in their country of origin, or which have fallen into disuse in that country.

SECTION 4: INDUSTRIAL DESIGNS

Article 25

Requirements for Protection

1. Members shall provide for the protection of independently created industrial designs that are new or original. Members may provide that designs are not new or original if they do not significantly differ from known designs or combinations of known design features. Members may provide that such protection shall not extend to designs dictated essentially by technical or functional considerations.

2. Each Member shall ensure that requirements for securing protection for textile designs, in particular in regard to any cost, examination or publication, do not unreasonably impair the opportunity to seek and obtain such protection. Members shall be free to meet this obligation through industrial design law or through copyright law.

Article 26 *Protection*

1. The owner of a protected industrial design shall have the right to prevent third parties not having the owner's consent from making, selling or importing articles bearing or embodying a design which is a copy, or substantially a copy, of the protected design, when such acts are undertaken for commercial purposes.

2. Members may provide limited exceptions to the protection of industrial designs, provided that such exceptions do not unreasonably con-

den beskyttede betegnelsen er blitt allment kjent hos vedkommende medlem, eller etter registreringsdatoen for varemerket hos vedkommende medlem, forutsatt at varemerket da er offentliggjort, dersom dette er før det tidspunkt da den omstridte bruken ble allment kjent hos vedkommende medlem, med mindre den geografiske betegnelsen er benyttet eller registrert i ond tro.

8. Bestemmelsene i dette avsnitt skal ikke på noen måte begrense den rett enhver har til å benytte sitt eller sin forjengers navn i forretningsmessig sammenheng, med mindre navnet benyttes på en slik måte at det villeder allmennheten.

9. Denne avtale medfører ingen forpliktelse til å beskytte geografiske betegnelser som ikke er eller som opphører å være beskyttet i sitt opprinnelsesland, eller som er gått ut av vanlig bruk der.

AVSNITT 4: INDUSTRIELLE MØNSTRE

Artikkel 25

Krav som må oppfylles for å oppnå vern

1. Medlemmene skal sørge for vern av nye og originale industrielle mønstre som er blitt til på selvstendig grunnlag. Medlemmene kan fastsette at et mønster ikke er nytt og originalt dersom det ikke er vesentlig forskjellig fra kjente mønstre eller kombinasjoner av deler av kjente mønstre. Medlemmene kan fastsette at et slikt vern ikke skal omfatte mønstre som er blitt til hovedsakelig ut fra tekniske eller funksjonelle behov.

2. Hvert medlem skal sørge for at de krav som må oppfylles for å oppnå vern av tekstilmønstre, særlig med hensyn til kostnad, undersøkelse eller offentliggjøring, ikke i urimelig grad gjør det vanskeligere å søke og oppnå et slikt vern. Medlemmene kan velge om de vil oppfylle denne forpliktelse i sin lovgivning om industrielle mønstre eller i sin lovgivning om opphavsrett.

Artikkel 26 *Vern*

1. Innehavere av beskyttede industrielle mønstre skal ha rett til å forhindre at tredjepersoner uten deres samtykke lager, selger eller importerer gjenstander som er påført eller omfatter et mønster som er en kopi eller som i det vesentlige fremstår som en kopi av det beskyttede mønsteret, når slike handlinger utføres i forretningsmessig øyemed.

2. Medlemmene kan fastsette begrensede unntak fra vernet av det industrielle mønsteret, forutsatt at unntakene ikke i urimelig grad

flict with the normal exploitation of protected industrial designs and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the owner of the protected design, taking account of the legitimate interests of third parties.

3. The duration of protection available shall amount to at least 10 years.

SECTION 5: PATENTS

Article 27

Patentable Subject Matter

1. Subject to the provisions of paragraphs 2 and 3, patents shall be available for any inventions, whether products or processes, in all fields of technology, provided that they are new, involve an inventive step and are capable of industrial application.⁵ Subject to paragraph 4 of Article 65, paragraph 8 of Article 70 and paragraph 3 of this Article, patents shall be available and patent rights enjoyable without discrimination as to the place of invention, the field of technology and whether products are imported or locally produced.

2. Members may exclude from patentability inventions, the prevention within their territory of the commercial exploitation of which is necessary to protect *ordre public* or morality, including to protect human, animal or plant life or health or to avoid serious prejudice to the environment, provided that such exclusion is not made merely because the exploitation is prohibited by their law.

3. Members may also exclude from patentability:

- (a) diagnostic, therapeutic and surgical methods for the treatment of humans or animals;
- (b) plants and animals other than micro-organisms, and essentially biological processes for the production of plants or animals other than non-biological and microbiological processes. However, Members shall provide for the protection of plant varieties either by patents or by an effective *sui generis* system or by any combination thereof. The provisions of this subparagraph shall be reviewed four years after the date of entry into force of the WTO Agreement.

Article 28 Rights Conferred

1. A patent shall confer on its owner the following exclusive rights:

⁵ For the purposes of this Article, the terms "inventive step" and "capable of industrial application" may be deemed by a Member to be synonymous with the terms "non-obvious" and "useful"

er i strid med en normal utnytting av beskyttede industrielle mønstre og ikke på en urimelig måte skader mønsterinnehaverens legitime interesser samtidig som det tas hensyn til tredjemanns legitime interesser.

3. Vernetiden skal være minst 10 år.

AVSNITT 5: PATENTER

Artikkel 27

Patenterbare frembringelser

1. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 2 og 3 skal det kunne gis patent for alle oppfinnelser, enten det dreier seg om produkter eller framgangsmåter, på alle teknologiske områder, forutsatt at de er nye, at de har oppfinnelseshøyde og at de kan anvendes industrielt.⁵ Med forbehold for artikkel 65 nr. 4, artikkel 70 nr. 8 og for nr. 3 i denne artikkel skal patenter meddeles og patentrettigheter nytes uten diskriminering med hensyn til hvor oppfinnelsen ble gjort, hvilket teknologisk område det dreier seg om, og hvorvidt produktene er importert eller produsert innenlands.

2. Medlemmene kan utelukke fra patenterbarhet oppfinnelser hvis kommersielle utnytting på deres territorium må forhindres for å verne om offentlig orden og moral, herunder for å verne menneskers, dyrs eller planters liv eller helse, eller for å unngå alvorlig skade på miljøet, forutsatt at en slik utelukkelse ikke skjer utelukkende fordi utnyttingen er forbudt etter deres lovgivning.

3. Medlemmene kan også utelukke fra patenterbarhet:

- a) diagnostiske, terapeutiske og kirurgiske metoder for behandling av mennesker eller dyr;
- b) planter og dyr bortsett fra mikroorganismer, samt hovedsakelig biologiske fremgangsmåter for produksjon av planter og dyr, bortsett fra ikke-biologiske og mikrobiologiske fremgangsmåter. Medlemmene skal imidlertid beskytte plantesorter ved hjelp av patenter eller ved et effektivt system *sui generis*, eller ved en kombinasjon. Bestemmelsene i dette ledd skal gjennomgås på nytt fire år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft.

Artikkel 28 Rettigheter

1. Et patent skal gi patenthaveren følgende eksklusive rettigheter:

⁵ For denne artikkels formål kan medlemmene anse uttrykkene oppfinnelseshøyde og «kan anvendes industrielt» som synonyme med henholdsvis «noe ikke er innlysende» og «er nyttig».

- (a) where the subject matter of a patent is a product, to prevent third parties not having the owner's consent from the acts of: making, using, offering for sale, selling, or importing⁶ for these purposes that product;
- (b) where the subject matter of a patent is a process, to prevent third parties not having the owner's consent from the act of using the process, and from the acts of: using, offering for sale, selling, or importing for these purposes at least the product obtained directly by that process.
- a) når den patenterte oppfinnelsen er et produkt, rett til å forhindre at tredjemann uten innehaverens samtykke utfører følgende handlinger: framstilling, bruk, salgstilbud, salg eller import⁶ for disse formål vedkommende produkt;
- b) når den patenterte oppfinnelsen er en framgangsmåte, rett til å forhindre at tredjemann uten innehaverens samtykke gjør bruk av framgangsmåten, eller utfører følgende handlinger: bruk, salgstilbud, salg eller import for disse formål av i alle fall det produkt som framkommer direkte ved hjelp av vedkommende framgangsmåte.

2. Patent owners shall also have the right to assign, or transfer by succession, the patent and to conclude licensing contracts.

2. Patenthaveren skal også ha rett til å overdra patentet eller overføre det til sin rettsetterfølger, og til å inngå lisensieringsavtaler.

Article 29

Conditions on Patent Applicants

1. Members shall require that an applicant for a patent shall disclose the invention in a manner sufficiently clear and complete for the invention to be carried out by a person skilled in the art and may require the applicant to indicate the best mode for carrying out the invention known to the inventor at the filing date or, where priority is claimed, at the priority date of the application.

2. Members may require an applicant for a patent to provide information concerning the applicant's corresponding foreign applications and grants.

Artikkel 29

Krav til den som søker om patent

1. Medlemmene skal kreve at den som søker om patent, skal gjøre oppfinnelsen kjent på en måte som er så klar og fullstendig at en person med kunnskap på det aktuelle området kan utøve oppfinnelsen og de kan kreve at søkeren gir opplysning om hvordan oppfinnelsen best kan utøves, slik oppfinneren ser det den dag søknaden framlegges eller, dersom det kreves prioritetsrett, den dag prioritetsrett kreves i søknaden.

2. Medlemmene kan kreve at den som søker om patent, gir opplysning om sine tilsvarende patentsøknader og om tilsvarende patentmeddelelser i utlandet.

Article 30

Exceptions to Rights Conferred

Members may provide limited exceptions to the exclusive rights conferred by a patent, provided that such exceptions do not unreasonably conflict with a normal exploitation of the patent and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the patent owner, taking account of the legitimate interests of third parties.

Artikkel 30

Unntak fra rettigheter

Medlemmene kan fastsette begrensede unntak fra de eksklusive rettigheter som gis ved et patent, forutsatt at unntakene ikke i urimelig grad er i strid med en normal utnyttning av patentet og ikke skader patentinnehaverens legitime interesser på en urimelig måte, samtidig som det tas hensyn til tredjemanns legitime interesser.

⁶ This right, like all other rights conferred under this Agreement in respect of the use, sale, importation or other distribution of goods, is subject to the provisions of Article 6.

⁶ Denne rettighet, i likhet med alle øvrige rettigheter etter denne avtale med hensyn til bruk, salg, import eller annen distribusjon av varer, er underlagt bestemmelsene i artikkel 6.

Article 31
Other Use Without Authorization of
the Right Holder

Where the law of a Member allows for other use⁷ of the subject matter of a patent without the authorization of the right holder, including use by the government or third parties authorized by the government, the following provisions shall be respected:

- (a) authorization of such use shall be considered on its individual merits;
- (b) such use may only be permitted if, prior to such use, the proposed user has made efforts to obtain authorization from the right holder on reasonable commercial terms and conditions and that such efforts have not been successful within a reasonable period of time. This requirement may be waived by a Member in the case of a national emergency or other circumstances of extreme urgency or in cases of public noncommercial use. In situations of national emergency or other circumstances of extreme urgency, the right holder shall, nevertheless, be notified as soon as reasonably practicable. In the case of public non-commercial use, where the government or contractor, without making a patent search, knows or has demonstrable grounds to know that a valid patent is or will be used by or for the government, the right holder shall be informed promptly;
- (c) the scope and duration of such use shall be limited to the purpose for which it was authorized, and in the case of semiconductor technology shall only be for public noncommercial use or to remedy a practice determined after judicial or administrative process to be anti-competitive;
- (d) such use shall be non-exclusive;
- (e) such use shall be non-assignable, except with that part of the enterprise or goodwill which enjoys such use;
- (f) any such use shall be authorized predominantly for the supply of the domestic market of the Member authorizing such use;
- (g) authorization for such use shall be liable, subject to adequate protection of the legitimate interests of the persons so authorized, to be terminated if and when the circumstances which led to it cease to exist and are unlikely to recur. The competent authority shall have the authority to review, upon motivated request, the continued existence of these circumstances;
- (h) the right holder shall be paid adequate remuneration in the circumstances of each

⁷ "Other use" refers to use other than that allowed under Article 30.

Artikkel 31

Annen bruk uten rettighetshaverens
tillatelse

Når det etter et medlems lovgivning kan tillates annen bruk⁷ av en patentert oppfinnelse uten rettighetshaverens tillatelse, herunder det offentliges bruk eller bruk av tredjemann godkjent av det offentlige, skal følgende bestemmelser overholdes:

- a) tillatelse til slik bruk skal vurderes individuelt;
- b) slik bruk kan tillates bare når den potensielle brukeren før bruken har forsøkt å få tillatelse fra rettighetshaveren på rimelige forretningsmessige vilkår og betingelser og forsøket ikke har ført fram i løpet av et rimelig tidsrom. Medlemmene kan gjøre unntak fra denne forpliktelse i en nasjonal nødsituasjon eller under andre ytterst kritiske omstendigheter eller ved offentlig ikkekommersiell bruk. I nasjonale nødsituasjoner eller andre ytterst kritiske omstendigheter skal rettighetshaveren likevel underrettes så snart det med rimelighet kan la seg gjøre. Ved offentlig ikke-kommersiell bruk, når det offentlige eller kontrahenten uten å søke etter patent vet eller har påviselige grunner til å vite at et gyldig patent er eller vil bli benyttet av eller for det offentlige, skal rettighetshaveren underrettes i løpet av kort tid;
- c) omfanget og varigheten av en slik bruk skal begrenses til de formål det er gitt tillatelse til, og om det dreier seg om halvleder-teknologi, kan den benyttes bare for offentlige, ikke-kommersielle formål eller for å bøte på virkningene av en praksis som etter rettslig eller administrativ behandling er påvist å være konkurransehindrende;
- d) en slik bruk skal ikke være eksklusiv;
- e) en slik bruk skal ikke kunne overdras, unntatt med den del av foretaket eller dets goodwill som nyter godt av bruken;
- f) en slik bruk skal i første rekke tillates med sikte på forsyning av hjemmemarkedet hos det medlem som gir tillatelse til bruk;
- g) tillatelse til slik bruk skal, forutsatt at den som har tillatelsen får sine legitime interesser tilstrekkelig ivaretatt, kunne tilbakekalles dersom de forhold som lå til grunn for tillatelsen ikke lenger er til stede og det ikke er sannsynlig at de vil oppstå på nytt. Vedkommende myndigheter skal ha rett til på begrunnet anmodning å undersøke om disse forhold fremdeles er til stede;
- h) en rettighetshaver skal gis et passende vederlag i forhold til omstendighetene i det

⁷ Med uttrykket «annen bruk» menes bruk som ikke er tillatt bruk etter artikkel 30.

- case, taking into account the economic value of the authorization;
- (i) the legal validity of any decision relating to the authorization of such use shall be subject to judicial review or other independent review by a distinct higher authority in that Member;
- (j) any decision relating to the remuneration provided in respect of such use shall be subject to judicial review or other independent review by a distinct higher authority in that Member;
- (k) Members are not obliged to apply the conditions set forth in subparagraphs (b) and (f) where such use is permitted to remedy a practice determined after judicial or administrative process to be anti-competitive. The need to correct anti-competitive practices may be taken into account in determining the amount of remuneration in such cases. Competent authorities shall have the authority to refuse termination of authorization if and when the conditions which led to such authorization are likely to recur;
- (l) where such use is authorized to permit the exploitation of a patent ("the second patent") which cannot be exploited without infringing another patent ("the first patent"), the following additional conditions shall apply:
- (i) the invention claimed in the second patent shall involve an important technical advance of considerable economic significance in relation to the invention claimed in the first patent;
- (ii) the owner of the first patent shall be entitled to a cross-licence on reasonable terms to use the invention claimed in the second patent; and
- (iii) the use authorized in respect of the first patent shall be non-assignable except with the assignment of the second patent.
- enkelte tilfelle, idet det tas hensyn til tillatelsens økonomiske verdi;
- i) den rettslige gyldigheten av enhver beslutning om tillatelse til slik bruk skal kunne prøves for domstolene eller gis ny og uavhengig behandling av en annen, høyere myndighet hos vedkommende medlem;
- j) enhver beslutning om vederlag for slik bruk skal kunne prøves for domstolene eller gis ny og uavhengig behandling av en annen, høyere myndighet hos vedkommende medlem;
- k) medlemmene er ikke forpliktet til å anvende vilkårene i bokstav b) og f) når en slik bruk tillates for å bøte på en praksis som etter rettslig eller administrativ behandling er påvist å være konkurransehindrende. Når vederlaget i disse tilfellene skal fastsettes, kan det tas hensyn til behovet for å korrigere en konkurransehindrende praksis. Vedkommende myndigheter skal kunne avslå tilbakekallelse av tillatelsen dersom det er sannsynlig at de forhold som lå til grunn for tillatelsen, vil oppstå på nytt;
- l) når det er gitt tillatelse til slik bruk for å gjøre det mulig å utnytte et patent («det andre patentet») som ikke kan utnyttes uten at det får innvirkning på et annet patent («det første patentet»), skal følgende vilkår gjelde:
- i) oppfinnelsen det gjøres krav på i det andre patentet skal være et stort teknisk framskritt som er av vesentlig økonomisk betydning i forhold til oppfinnelsen det gjøres krav på i det første patentet;
- ii) det første patentets innehaver skal ha rett til gjensidig lisens på rimelige vilkår til å benytte oppfinnelsen det gjøres krav på ved det andre patentet; og
- iii) tillatelse til bruk i forbindelse med det første patentet skal ikke kunne overdras med mindre det andre patentet også overdras.

Article 32
Revocation/Forfeiture

An opportunity for judicial review of any decision to revoke or forfeit a patent shall be available.

Article 33
Term of Protection

The term of protection available shall not end before the expiration of a period of twenty years counted from the filing date.⁸

⁸ It is understood that those Members which do not have a system of original grant may provide that the term of protection shall be computed from the filing date in the system of original grant.

Artikkel 32
Tilbakekalling/opphevelse

Enhver beslutning om å tilbakekalle eller oppheve et patent skal kunne prøves for domstolene.

Artikkel 33
Vernetid

Vernetiden for et patent skal ikke utløpe før 20 år etter den dag søknaden ble inngitt.⁸

⁸ Medlemmer som ikke har en ordning med egne patentmeddelelser, kan fastsette at vernetiden skal beregnes fra den dag søknaden ble inngitt innenfor ordningen for førstegangs meddelelse.

*Article 34**Process Patents: Burden of Proof*

1. For the purposes of civil proceedings in respect of the infringement of the rights of the owner referred to in paragraph 1(b) of Article 28, if the subject matter of a patent is a process for obtaining a product, the judicial authorities shall have the authority to order the defendant to prove that the process to obtain an identical product is different from the patented process. Therefore, Members shall provide, in at least one of the following circumstances, that any identical product when produced without the consent of the patent owner shall, in the absence of proof to the contrary, be deemed to have been obtained by the patented process:

- (a) if the product obtained by the patented process is new;
- (b) if there is a substantial likelihood that the identical product was made by the process and the owner of the patent has been unable through reasonable efforts to determine the process actually used.

2. Any Member shall be free to provide that the burden of proof indicated in paragraph 1 shall be on the alleged infringer only if the condition referred to in subparagraph (a) is fulfilled or only if the condition referred to in subparagraph (b) is fulfilled.

3. In the adduction of proof to the contrary, the legitimate interests of defendants in protecting their manufacturing and business secrets shall be taken into account.

**SECTION 6: LAYOUT-DESIGNS
(TOPOGRAPHIES) OF INTEGRATED
CIRCUITS**

*Article 35**Relation to the IPIC Treaty*

Members agree to provide protection to the layout-designs (topographies) of integrated circuits (referred to in this Agreement as "layout-designs") in accordance with Articles 2 through 7 (other than paragraph 3 of Article 6), Article 12 and paragraph 3 of Article 16 of the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits and, in addition, to comply with the following provisions.

*Article 36**Scope of the Protection*

Subject to the provisions of paragraph 1 of Article 37, Members shall consider unlawful the following acts if performed without the

*Artikkel 34**Prosesspatenter: bevisbyrde*

1. I sivile saker om krenkelse av innehaverens rettigheter omhandlet i artikkel 28 nr. 1 bokstav b) skal rettsmyndighetene når den patenterte oppfinnelsen er en framgangsmåte for framstilling av et produkt, kunne gi saksøkte pålegg om å bevise at en framgangsmåte for framstilling av et identisk produkt er forskjellig fra den patenterte framgangsmåten. Medlemmene skal derfor fastsette at et identisk produkt som framstilles uten patenthaverens samtykke, med mindre det motsatte blir bevist skal anses som framstilt ved den patenterte framgangsmåten, i minst ett av følgende tilfeller:

- a) dersom produktet som er framstilt ved den patenterte framgangsmåten, er nytt;
- b) dersom det er stor sannsynlighet for at det identiske produktet ble framstilt ved framgangsmåten og patenthaveren med rimelige bestrebelser ikke har kunnet avgjøre hvilken framgangsmåte som faktisk ble benyttet.

2. Det skal stå medlemmene fritt å fastsette at bevisbyrden angitt i nr. 1 hviler på den som angivelig har forbrutt seg, bare dersom vilkåret i bokstav a) er oppfylt eller bare dersom vilkåret i bokstav b) er oppfylt.

3. Når motbevis legges fram, skal det tas hensyn til de saksøktes legitime interesser i å beskytte sine industri- og forretningshemmeligheter.

**AVSNITT 6: KRETSMØNSTRE
(TOPOGRAFIER) TIL INTEGRERTE
KRETSER**

*Artikkel 35**Forholdet til IPIC-traktaten*

Medlemmene er enige om å beskytte kretsmønstre (topografier) til integrerte kretser (i denne avtale kalt «kretsmønstre») i samsvar med artikkel 2 til og med 7 (bortsett fra artikkel 6 nr. 3), artikkel 12 og artikkel 16 nr. 3 i Traktaten om immateriell eiendom med hensyn til integrerte kretser, samt om å overholde bestemmelsene som følger.

*Artikkel 36**Vernets omfang*

Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 37 nr. 1 skal medlemmene anse følgende handlinger som rettsstridige dersom de utføres uten

authorization of the right holder:⁹ importing, selling, or otherwise distributing for commercial purposes a protected layout-design, an integrated circuit in which a protected layout-design is incorporated, or an article incorporating such an integrated circuit only in so far as it continues to contain an unlawfully reproduced layout-design.

Article 37

Acts Not Requiring the Authorization of the Right Holder

1. Notwithstanding Article 36, no Member shall consider unlawful the performance of any of the acts referred to in that Article in respect of an integrated circuit incorporating an unlawfully reproduced layout-design or any article incorporating such an integrated circuit where the person performing or ordering such acts did not know and had no reasonable ground to know, when acquiring the integrated circuit or article incorporating such an integrated circuit, that it incorporated an unlawfully reproduced layout-design. Members shall provide that, after the time that such person has received sufficient notice that the layout-design was unlawfully reproduced, that person may perform any of the acts with respect to the stock on hand or ordered before such time, but shall be liable to pay to the right holder a sum equivalent to a reasonable royalty such as would be payable under a freely negotiated licence in respect of such a layout-design.

2. The conditions set out in subparagraphs (a) through (k) of Article 31 shall apply *mutatis mutandis* in the event of any non-voluntary licensing of a layout-design or of its use by or for the government without the authorization of the right holder.

Article 38

Term of Protection

1. In Members requiring registration as a condition of protection, the term of protection of layoutdesigns shall not end before the expiration of a period of 10 years counted from the date of filing an application for registration or from the first commercial exploitation wherever in the world it occurs.

2. In Members not requiring registration as a condition for protection, layout-designs shall be protected for a term of no less than 10 years from the date of the first commercial exploitation wherever in the world it occurs.

⁹ The term "right holder" in this Section shall be understood as having the same meaning as the term "holder of the right" in the IPIC Treaty.

rettighetshaverens⁹ tillatelse: import, salg eller annen form for distribusjon for kommersielle formål av et beskyttet kretsmønster, en integrert krets som inneholder et beskyttet kretsmønster eller en gjenstand som inneholder en slik integrert krets, likevel bare i den grad gjenstanden fortsatt inneholder et rettsstridig gjengitt kretsmønster.

Artikkel 37

Handlinger som ikke krever tillatelse fra rettighetshaveren

1. Uten hensyn til artikkel 36 skal intet medlem anse en handling som der nevnt, vedrørende en integrert krets som inneholder et rettsstridig gjengitt kretsmønster eller en gjenstand som inneholder en slik integrert krets, er ulovlig når den som utfører eller gir ordre til en slik handling ikke visste og ikke hadde noen rimelig grunn til å vite da han ervervet den integrerte kretsen eller rettsstridig gjenstand som inneholdt en slik integrert krets, at den inneholdt et ulovlig gjengitt kretsmønster. Medlemmene skal fastsette at en slik person som har fått melding med tilstrekkelig opplysning om at kretsmønsteret var rettsstridig gjengitt, kan utføre de nevnte handlingene, med hensyn til sin lagerbeholdning av varen eller varer bestilt før det aktuelle tidspunkt, men vedkommende kan pålegges å betale rettighetshaveren et rimelig vederlag tilsvarende det beløp som ville ha vært betalt for en fritt forhandlet lisens for et slikt kretsmønster.

2. Vilkårene i bokstav a) til og med k) i artikkel 31 får tilsvarende anvendelse for tvangslisenser for kretsmønstre eller når et kretsmønster utnyttes av eller for det offentlige uten rettighetshaverens tillatelse.

Artikkel 38

Vernetid

1. Hos medlemmer der registrering er en forutsetning for vern, skal vernetiden for kretsmønstre ikke utløpe før 10 år etter at en søknad om registrering er framlagt eller etter den første kommersielle utnytting, uansett hvor i verden dette skjer.

2. Hos medlemmer der registrering ikke er en forutsetning for vern, skal vernetiden for kretsmønstre være minst 10 år fra den første kommersielle utnytting, uansett hvor i verden dette skjer.

⁹ Uttrykket «rettighetshaver» har i dette avsnitt samme mening som uttrykket «innehaver av rettigheten»* i IPIC-traktaten.

3. Notwithstanding paragraphs 1 and 2, a Member may provide that protection shall lapse 15 years after the creation of the layout-design.

3. Uten hensyn til nr. 1 og 2 kan et medlem fastsette at vernetiden utløper 15 år etter at kretsmønsteret ble skapt.

SECTION 7: PROTECTION OF UNDISCLOSED INFORMATION

Article 39

1. In the course of ensuring effective protection against unfair competition as provided in Article 10bis of the Paris Convention (1967), Members shall protect undisclosed information in accordance with paragraph 2 and data submitted to governments or governmental agencies in accordance with paragraph 3.

2. Natural and legal persons shall have the possibility of preventing information lawfully within their control from being disclosed to, acquired by, or used by others without their consent in a manner contrary to honest commercial practices¹⁰ so long as such information:

- (a) is secret in the sense that it is not, as a body or in the precise configuration and assembly of its components, generally known among or readily accessible to persons within the circles that normally deal with the kind of information in question;
- (b) has commercial value because it is secret; and
- (c) has been subject to reasonable steps under the circumstances, by the person lawfully in control of the information, to keep it secret.

3. Members, when requiring, as a condition of approving the marketing of pharmaceutical or of agricultural chemical products which utilize new chemical entities, the submission of undisclosed test or other data, the origination of which involves a considerable effort, shall protect such data against unfair commercial use. In addition, Members shall protect such data against disclosure, except where necessary to protect the public, or unless steps are taken to ensure that the data are protected against unfair commercial use.

AVSNITT 7: BESKYTTELSE AV FORTROLIGE OPPLYSNINGER

Artikkel 39

1. Når det skal sikres et effektivt vern mot illojal konkurranse i samsvar med bestemmelsene i artikkel 10a i Pariskonvensjonen (1967) skal medlemmene beskytte fortrolige opplysninger i samsvar med nr. 2 og de data som er forelagt staten eller de offentlige myndigheter i samsvar med nr. 3.

2. Fysiske og juridiske personer skal ha mulighet til å forhindre at opplysninger de rettmessig har kontroll over, uten deres samtykke bringes videre til eller erverves eller benyttes av andre på en måte som er i strid med god forretningsskikk,¹⁰ dersom

- opplysningene er hemmelige i den forstand at selve opplysningene eller den nøyaktige utformingen og sammenstillingen av de enkelte elementer ikke er alminnelig kjent eller lett tilgjengelig for personer i miljøer der den type opplysninger det dreier seg om, vanligvis blir benyttet, og
- opplysningene har forretningsmessig verdi fordi de er hemmelige, og
- den som rettmessig har kontroll over opplysningene, har truffet etter forholdene rimelige tiltak for at opplysningene skal forbli hemmelige.

3. Medlemmene skal når de som vilkår for å godkjenne markedsføring av legemidler eller landbrukskjemikalier som inneholder nye kjemiske enheter, krever at det legges fram fortrolige prøvingsdata eller andre data som er svært arbeidskrevende å fremskaffe, beskytte slike data mot illojal kommersiell utnyttning. Medlemmene skal også beskytte slike data mot offentliggjøring, unntatt når det er nødvendig for å verne allmennheten, og bortsett fra når det treffes tiltak for å sikre at slike data beskyttes mot illojal kommersiell utnyttning.

¹⁰ For the purpose of this provision, "a manner contrary to honest commercial practices" shall mean at least practices such as breach of contract, breach of confidence and inducement to breach, and includes the acquisition of undisclosed information by third parties who knew, or were grossly negligent in failing to know, that such practices were involved in the acquisition.

¹⁰ I denne bestemmelse menes med «en måte som er i strid med god forretningsskikk» i alle fall handlemåter som kontraktsbrudd, misbruk av tillit samt oppfordring til dette, og omfatter tredjepersons erverv av fortrolige opplysninger når tredjepersonen visste, eller på grunn av grov uaktsomhet ikke visste, at ervervet innebar en slik handlemåte.

SECTION 8: CONTROL OF ANTI-COMPETITIVE PRACTICES IN CONTRACTUAL LICENCES

Article 40

1. Members agree that some licensing practices or conditions pertaining to intellectual property rights which restrain competition may have adverse effects on trade and may impede the transfer and dissemination of technology.

2. Nothing in this Agreement shall prevent Members from specifying in their legislation licensing practices or conditions that may in particular cases constitute an abuse of intellectual property rights having an adverse effect on competition in the relevant market. As provided above, a Member may adopt, consistently with the other provisions of this Agreement, appropriate measures to prevent or control such practices, which may include for example exclusive grantback conditions, conditions preventing challenges to validity and coercive package licensing, in the light of the relevant laws and regulations of that Member.

3. Each Member shall enter, upon request, into consultations with any other Member which has cause to believe that an intellectual property right owner that is a national or domiciliary of the Member to which the request for consultations has been addressed is undertaking practices in violation of the requesting Member's laws and regulations on the subject matter of this Section, and which wishes to secure compliance with such legislation, without prejudice to any action under the law and to the full freedom of an ultimate decision of either Member. The Member addressed shall accord full and sympathetic consideration to, and shall afford adequate opportunity for, consultations with the requesting Member, and shall cooperate through supply of publicly available non-confidential information of relevance to the matter in question and of other information available to the Member, subject to domestic law and to the conclusion of mutually satisfactory agreements concerning the safeguarding of its confidentiality by the requesting Member.

4. A Member whose nationals or domiciliaries are subject to proceedings in another Member concerning alleged violation of that other Member's laws and regulations on the subject matter of this Section shall, upon request, be granted an opportunity for consultations by the other Member under the same conditions as those foreseen in paragraph 3.

AVSNITT 8: KONTROLL MED KONKURRANSEHINDRENDE PRAKSIS I FORBINDELSE MED AVTALELISENSER

Artikkel 40

1. Medlemmene er enige om at visse former for konkurransebegrensende praksis eller vilkår i forbindelse med lisensiering av immaterielle rettigheter kan ha negativ innvirkning på handelen, og kan forhindre overføring og spredning av teknologi.

2. Ingen bestemmelse i denne Avtale skal være til hinder for at medlemmene i sin lovgivning angir hvilken lisensieringspraksis eller hvilke lisensieringsvilkår som i bestemte tilfeller kan utgjøre et misbruk av immaterielle rettigheter og virke negativt inn på konkurransen i det aktuelle markedet. Som fastsatt ovenfor kan et medlem i samsvar med de øvrige bestemmelser i denne Avtale treffe hensiktsmessige tiltak for å forhindre eller kontrollere en slik praksis, og dette kan for eksempel omfatte eksklusive tilbakeføringsvilkår, vilkår som forhindrer bestridelse av gyldighet og gruppetvangslisenser i lys av medlemmets relevante lover og forskrifter.

3. Hvert medlem skal på anmodning innlede konsultasjoner med ethvert annet medlem som har grunn til å tro at en innehaver av en immateriell rettighet som er borger av eller bosatt i det medlem anmodningen om konsultasjoner er rettet mot, fører en praksis der det anmodende medlems lover og forskrifter brytes på området omhandlet i dette avsnitt, og som ønsker å sikre at denne lovgivning overholdes, uten at dette får innvirkning på begge medlemmers rett til å treffe tiltak etter loven og deres frihet til å treffe en endelig beslutning. Det medlem anmodningen er rettet mot, skal gi anmodningen velvillig behandling og innlede konsultasjoner med medlemmet som har fremmet anmodningen; det skal samarbeide ved å legge fram offentlige og ikke-fortrolige opplysninger som er relevante for saken, samt andre opplysninger medlemmet har til rådighet, med forbehold for nasjonal lovgivning og om at det inngås gjensidig tilfredsstillende avtaler om at det medlem som har bedt om konsultasjoner, skal sikre at opplysningene gis fortrolig behandling.

4. Dersom det føres sak mot et medlems borgere eller personer som er bosatt der, hos et annet medlem i forbindelse med en angivelig krenkelse av dette annet medlems lover og forskrifter på området omhandlet i dette avsnitt, skal det annet medlem på anmodning gi førstnevnte medlem anledning til konsultasjoner på de vilkår som er fastsatt i nr. 3.

PART III**ENFORCEMENT OF INTELLECTUAL
PROPERTY RIGHTS****SECTION 1: GENERAL
OBLIGATIONS***Article 41*

1. Members shall ensure that enforcement procedures as specified in this Part are available under their law so as to permit effective action against any act of infringement of intellectual property rights covered by this Agreement, including expeditious remedies to prevent infringements and remedies which constitute a deterrent to further infringements. These procedures shall be applied in such a manner as to avoid the creation of barriers to legitimate trade and to provide for safeguards against their abuse.

2. Procedures concerning the enforcement of intellectual property rights shall be fair and equitable. They shall not be unnecessarily complicated or costly, or entail unreasonable time-limits or unwarranted delays.

3. Decisions on the merits of a case shall preferably be in writing and reasoned. They shall be made available at least to the parties to the proceeding without undue delay. Decisions on the merits of a case shall be based only on evidence in respect of which parties were offered the opportunity to be heard.

4. Parties to a proceeding shall have an opportunity for review by a judicial authority of final administrative decisions and, subject to jurisdictional provisions in a Member's law concerning the importance of a case, of at least the legal aspects of initial judicial decisions on the merits of a case. However, there shall be no obligation to provide an opportunity for review of acquittals in criminal cases.

5. It is understood that this Part does not create any obligation to put in place a judicial system for the enforcement of intellectual property rights distinct from that for the enforcement of law in general, nor does it affect the capacity of Members to enforce their law in general. Nothing in this Part creates any obligation with respect to the distribution of resources as between enforcement of intellectual property rights and the enforcement of law in general.

DEL III:**HÅNDHEVING AV IMMATERIELLE
RETTIGHETER****AVSNITT 1: ALMINNELIGE
FORPLIKTELSE***Artikkel 41*

1. Medlemmene skal sørge for at håndhevingsprosedyrene i denne del er nedfelt i deres lovgivning, slik at det kan treffes effektive tiltak mot enhver krenkelse av rettigheter som omfattes av denne Avtale, herunder raske tiltak for å forhindre krenkelser og tiltak som effektivt kan forebygge nye krenkelser. Prosedyrene skal anvendes på en slik måte at det ikke skapes hindringer for lovlig handel, og at det gis sikkerhet for at de ikke misbrukes.

2. Prosedyrene for håndheving av immaterielle rettigheter skal være rettferdige og rimelige. De skal ikke være unødig kompliserte eller kostbare, eller føre til urimelige frister eller uberettigede forsinkelser.

3. Beslutninger om de faktiske forhold i en sak skal fortrinnsvis være skriftlige og begrunnet. De skal stilles til rådighet i alle fall for sakens parter uten unødig forsinkelse. Beslutninger om de faktiske forhold i en sak skal bygge bare på bevis partene har fått anledning til å uttale seg om.

4. Partene i en sak skal ha anledning å kreve at et endelig forvaltningsvedtak prøves for domstolene og, med forbehold for jurisdiksjonsbestemmelser i et medlems lovgivning om en saks betydning, at i alle fall de juridiske sider ved den første rettsavgjørelsen om de faktiske forholdene i en sak skal kunne angripes ved rettsmidler. Det skal imidlertid ikke være obligatorisk å gi mulighet for bruk av rettsmidler mot en frifinnende dom i en straffesak.

5. Bestemmelsene i denne del medfører ingen forpliktelse til å innføre en rettslig ordning for håndheving av immaterielle rettigheter som avviker fra den ordning som gjelder for rettshåndhevingen generelt, og får heller ikke innvirkning på medlemmenes evne til å håndheve sine lover generelt. Ingen bestemmelse i denne del fører til noen forpliktelse med hensyn til fordeling av ressurser mellom midler til håndheving av immaterielle rettigheter og til rettshåndhevingen generelt.

SECTION 2: CIVIL AND ADMINISTRATIVE
PROCEDURES AND REMEDIES

Article 42

Fair and Equitable Procedures

Members shall make available to right holders¹¹ civil judicial procedures concerning the enforcement of any intellectual property right covered by this Agreement. Defendants shall have the right to written notice which is timely and contains sufficient detail, including the basis of the claims. Parties shall be allowed to be represented by independent legal counsel, and procedures shall not impose overly burdensome requirements concerning mandatory personal appearances. All parties to such procedures shall be duly entitled to substantiate their claims and to present all relevant evidence. The procedure shall provide a means to identify and protect confidential information, unless this would be contrary to existing constitutional requirements.

Article 43

Evidence

1. The judicial authorities shall have the authority, where a party has presented reasonably available evidence sufficient to support its claims and has specified evidence relevant to substantiation of its claims which lies in the control of the opposing party, to order that this evidence be produced by the opposing party, subject in appropriate cases to conditions which ensure the protection of confidential information.

2. In cases in which a party to a proceeding voluntarily and without good reason refuses access to, or otherwise does not provide necessary information within a reasonable period, or significantly impedes a procedure relating to an enforcement action, a Member may accord judicial authorities the authority to make preliminary and final determinations, affirmative or negative, on the basis of the information presented to them, including the complaint or the allegation presented by the party adversely affected by the denial of access to information, subject to providing the parties an opportunity to be heard on the allegations or evidence.

Article 44

Injunctions

1. The judicial authorities shall have the authority to order a party to desist from an in-

¹¹ For the purpose of this Part, the term "right holder" includes federations and associations having legal standing to assert such rights.

AVSNITT 2: SIVILRETTLIG OG
ADMINISTRATIV BEHANDLING - TILTAK

Artikkel 42

Rettferdig og rimelig behandling

Medlemmene skal sørge for at rettighetshaverne¹¹ gis adgang til sivil rettergang i forbindelse med håndheving av alle immaterielle rettigheter som omfattes av denne avtale. Sak-søkte skal ha rett til skriftlig varsel, som skal gis i god tid og inneholde tilstrekkelig detaljerte opplysninger, herunder kravets grunnlag. Partene skal kunne la seg representere ved en uavhengig advokat, og det skal i forbindelse med rettergangen ikke settes urimelig strenge krav til pliktig personlig frammøte. Alle parter i en slik rettergang skal ha rett til å begrunne sine påstander og legge fram alt relevant bevismateriale. Det skal under saken være mulig å identifisere og beskytte fortrolige opplysninger, med mindre dette er i strid med gjeldende forfatningsregler.

Artikkel 43

Bevis

1. Retten skal, når en part har fremlagt det bevis som med rimelighet er tilgjengelig, og som i tilstrekkelig grad støtter vedkommendes påstander, og konkret har angitt et bevis som kan underbygge påstandene, men som den annen part har kontroll over, ha myndighet til å beslutte at den annen part skal legge fram beviset, forutsatt at det i de tilfeller det er aktuelt, gis vilkår som sikrer vern av fortrolige opplysninger.

2. Dersom en av partene i en sak bevisst og uten god grunn nekter å gi tilgang til de nødvendige opplysninger eller på annen måte unnlater å gi opplysningene i løpet av et rimelig tidsrom, eller vanskeliggjør en håndhevingsprosedyre i betydelig grad, kan et medlem gi retten myndighet til å treffe foreløpige og endelige avgjørelser, positive eller negative, på grunnlag av de opplysninger den har fått seg forelagt, herunder klagen eller påstanden framsatt av den part som er skadelidende ved at den annen part har nektet å gi tilgang til opplysninger, med forbehold om at partene gis anledning til å uttale seg om påstandene eller bevismaterialet.

Artikkel 44

Rettslig pålegg

1. Rettsmyndighetene skal kunne gi en part pålegg om å avstå fra å krenke en rettig-

¹¹ I denne del omfatter uttrykket «rettighetshaver» forbund og sammenslutninger som har rettsevne for dette formål.

fringement, *inter alia* to prevent the entry into the channels of commerce in their jurisdiction of imported goods that involve the infringement of an intellectual property right, immediately after customs clearance of such goods. Members are not obliged to accord such authority in respect of protected subject matter acquired or ordered by a person prior to knowing or having reasonable grounds to know that dealing in such subject matter would entail the infringement of an intellectual property right.

2. Notwithstanding the other provisions of this Part and provided that the provisions of Part II specifically addressing use by governments, or by third parties authorized by a government, without the authorization of the right holder are complied with, Members may limit the remedies available against such use to payment of remuneration in accordance with subparagraph (h) of Article 31. In other cases, the remedies under this Part shall apply or, where these remedies are inconsistent with a Member's law, declaratory judgments and adequate compensation shall be available.

Article 45
Damages

1. The judicial authorities shall have the authority to order the infringer to pay the right holder damages adequate to compensate for the injury the right holder has suffered because of an infringement of that person's intellectual property right by an infringer who knowingly, or with reasonable grounds to know, engaged in infringing activity.

2. The judicial authorities shall also have the authority to order the infringer to pay the right holder expenses, which may include appropriate attorney's fees. In appropriate cases, Members may authorize the judicial authorities to order recovery of profits and/or payment of pre-established damages even where the infringer did not knowingly, or with reasonable grounds to know, engage in infringing activity.

Article 46
Other Remedies

In order to create an effective deterrent to infringement, the judicial authorities shall have the authority to order that goods that they have found to be infringing be, without compensation of any sort, disposed of outside the channels of commerce in such a manner as to avoid any harm caused to the right holder, or, unless this would be contrary to existing constitutional require-

het, blant annet for å forhindre at importerte varer som innebærer en krenkelse av en immateriell rettighet umiddelbart etter tollklaringen bringes inn i handelskanaler under deres jurisdiksjon, Medlemmene er ikke forpliktet til å gi rettsmyndighetene slik myndighet med hensyn til en beskyttet gjenstand en person har ervervet eller bestilt før vedkommende visste eller hadde rimelig grunn til å vite at handel med en slik gjenstand ville innebære at en immateriell rettighet ble krenket.

2. Uten hensyn til de øvrige bestemmelser i denne del og med forbehold om overholdelse av de bestemmelser i del II som omhandler bruk av det offentlige eller av tredjemenn som er godkjent av det offentlige uten rettighetshaverens tillatelse, kan medlemmene begrense sine tiltak mot slik bruk til bare å omfatte betaling av vederlag i samsvar med artikkel 31 bokstav (h). I de øvrige tilfeller skal tiltak som fastsatt i denne del komme til anvendelse, eller en deklarativ dom og tilstrekkelig erstatning skal kunne oppnås dersom tiltakene ikke er i forenlige med et medlems lovgivning.

Artikkel 45
Skadeserstatning

1. Rettsmyndighetene skal kunne pålegge den som krenker en rettighet, å betale rettighetshaveren tilstrekkelig erstatning for den skade rettighetshaveren er påført fordi vedkommendes immaterielle rettighet er krenket av en som visste eller hadde rimelig grunn til å vite at hans virksomhet innebar at en rettighet ble krenket.

2. Rettsmyndighetene skal også kunne pålegge den som krenker en rettighet, å betale rettighetshaverens utgifter, som kan omfatte rimelige advokatutgifter. I passende tilfeller kan medlemmene gi rettsmyndighetene myndighet til å beslutte inndragning av utbytte og/eller betaling av forhåndsfastsatt skadeserstatning, selv når den som har krenket rettigheten ikke visste eller ikke hadde rimelig grunn til å vite at hans virksomhet innebar at en rettighet ble krenket.

Artikkel 46
Andre tiltak

Som et middel som effektivt kan forebygge krenkelse av rettigheter, skal rettsmyndighetene når de har fastslått at en vare innebærer en slik krenkelse kunne beslutte at varen uten noen form for erstatning skal tas ut av handelskanalene slik at rettighetshaveren ikke påføres skade, eller at den skal tilintetgjøres, med mindre dette er i strid med gjeldende for-

ments, destroyed. The judicial authorities shall also have the authority to order that materials and implements the predominant use of which has been in the creation of the infringing goods be, without compensation of any sort, disposed of outside the channels of commerce in such a manner as to minimize the risks of further infringements. In considering such requests, the need for proportionality between the seriousness of the infringement and the remedies ordered as well as the interests of third parties shall be taken into account. In regard to counterfeit trademark goods, the simple removal of the trademark unlawfully affixed shall not be sufficient, other than in exceptional cases, to permit release of the goods into the channels of commerce.

*Article 47
Right of Information*

Members may provide that the judicial authorities shall have the authority, unless this would be out of proportion to the seriousness of the infringement, to order the infringer to inform the right holder of the identity of third persons involved in the production and distribution of the infringing goods or services and of their channels of distribution.

*Article 48
Indemnification of the Defendant*

1. The judicial authorities shall have the authority to order a party at whose request measures were taken and who has abused enforcement procedures to provide to a party wrongfully enjoined or restrained adequate compensation for the injury suffered because of such abuse. The judicial authorities shall also have the authority to order the applicant to pay the defendant expenses, which may include appropriate attorney's fees.

2. In respect of the administration of any law pertaining to the protection or enforcement of intellectual property rights, Members shall only exempt both public authorities and officials from liability to appropriate remedial measures where actions are taken or intended in good faith in the course of the administration of that law.

*Article 49
Administrative Procedures*

To the extent that any civil remedy can be ordered as a result of administrative procedures on the merits of a case, such procedures shall conform to principles equivalent in substance to those set forth in this Section.

fatningsregler. Rettsmyndighetene skal også kunne beslutte at materialer og utstyr som hovedsakelig har vært benyttet i produksjonen av den ulovlige varen, uten noen form for erstatning skal tas ut av handelskanalene slik at risikoen for nye krenkelser begrenses til et minimum. Ved behandling av slike anmodninger skal det tas hensyn til at de pålagte tiltakene må stå i forhold til hvor alvorlig krenkelsen er, samt til tredjemanns interesser. Med hensyn til varemerkeforfalskning skal fjerning av det ulovlig påførte varemerket ikke være tilstrekkelig til at varene tillates brakt inn i handelskanalene, bortsett fra i unntakstilfeller.

*Artikkel 47
Rett til informasjon*

Medlemmene kan, med mindre det ikke står i forhold til hvor alvorlig krenkelsen er, fastsette at rettsmyndighetene skal kunne pålegge den som krenker en rettighet, å opplyse rettighetshaveren om identiteten til tredjemann som har deltatt i produksjon og distribusjon av ulovlige varer eller tjenester, og om deres distribusjonskanaler.

*Artikkel 48
Erstatning til saksøkte*

1. Rettsmyndighetene skal kunne pålegge en part på hvis anmodning det er truffet tiltak, og som har misbrukt håndhevsprosedyrene, å gi den part som på uriktig grunnlag har vært pålagt en forpliktelse eller begrensning, passende erstatning for den skade vedkommende er påført som følge av et slikt misbruk. Rettsmyndighetene skal også kunne pålegge saksøkeren å betale alle saksøktes utgifter, som kan omfatte eventuelle advokathonorarer.

2. I forbindelse med gjennomføring av en lov om beskyttelse eller håndheving av immaterielle rettigheter skal medlemmene frita offentlige myndigheter og tjenestemenn for ansvar i forbindelse med avhjelpende tiltak bare når de har handlet eller har hatt til hensikt å handle i god tro ved gjennomføringen av en slik lov.

*Artikkel 49
Administrativ behandling*

I den utstrekning det kan treffes beslutning om et sivilrettslig tiltak etter administrativ behandling av de faktiske forhold i en sak, skal behandlingen være i samsvar med prinsipper som i det vesentlige tilsvarende prinsippene i dette avsnitt.

SECTION 3: PROVISIONAL MEASURES

Article 50

1. The judicial authorities shall have the authority to order prompt and effective provisional measures:

- (a) to prevent an infringement of any intellectual property right from occurring, and in particular to prevent the entry into the channels of commerce in their jurisdiction of goods, including imported goods immediately after customs clearance;
- (b) to preserve relevant evidence in regard to the alleged infringement.

2. The judicial authorities shall have the authority to adopt provisional measures *inaudita altera parte* where appropriate, in particular where any delay is likely to cause irreparable harm to the right holder, or where there is a demonstrable risk of evidence being destroyed.

3. The judicial authorities shall have the authority to require the applicant to provide any reasonably available evidence in order to satisfy themselves with a sufficient degree of certainty that the applicant is the right holder and that the applicant's right is being infringed or that such infringement is imminent, and to order the applicant to provide a security or equivalent assurance sufficient to protect the defendant and to prevent abuse.

4. Where provisional measures have been adopted *inaudita altera parte*, the parties affected shall be given notice, without delay after the execution of the measures at the latest. A review, including a right to be heard, shall take place upon request of the defendant with a view to deciding, within a reasonable period after the notification of the measures, whether these measures shall be modified, revoked or confirmed.

5. The applicant may be required to supply other information necessary for the identification of the goods concerned by the authority that will execute the provisional measures.

6. Without prejudice to paragraph 4, provisional measures taken on the basis of paragraphs 1 and 2 shall, upon request by the defendant, be revoked or otherwise cease to have effect, if proceedings leading to a decision on the merits of the case are not initiated within a reasonable period, to be determined by the judicial authority ordering the measures where a Member's law so permits or, in the absence of such a determination, not to exceed 20 working days or 31 calendar days, whichever is the longer.

AVSNITT 3: MIDLERTIDIGE TILTAK

Artikkel 50

1. Rettsmyndighetene skal kunne pålegge raske og effektive midlertidige tiltak

- a) for å forhindre krenkelse av en immateriell rettighet, og særlig for å forhindre at varene bringes inn i handelskanaler under deres jurisdiksjon, herunder importerte varer umiddelbart etter tollklarering;
- b) for å ivareta relevant bevismateriale i forbindelse med den angivelige krenkelsen.

2. Rettsmyndighetene skal når det er hensiktsmessig kunne treffe midlertidige tiltak uten at den annen part er hørt, særlig når det er sannsynlig at en forsinkelse kan påføre rettighetshaveren uopprettelig skade eller når det er en påviselig risiko for at bevismaterialet ødelegges.

3. Rettsmyndighetene skal kunne kreve at saksøkeren legger fram alt bevis som med rimelighet er tilgjengelig, slik at de med tilstrekkelig sikkerhet kan fastslå at saksøkeren er rettighetshaver og at vedkommendes rettighet blir eller umiddelbart vil bli krenket, samt pålegge saksøkeren å stille en garanti eller tilsvarende sikkerhet som er tilstrekkelig til å beskytte saksøkte og unngå misbruk.

4. Når det er truffet midlertidige tiltak uten at den annen part er hørt, skal de berørte parter gis melding senest umiddelbart etter at tiltakene er iverksatt. På anmodning fra saksøkte skal det innen rimelig tid etter meldingen foretas en gjennomgang der saksøkte har rett til å legge fram sitt syn, og det skal da beslutes om tiltakene skal endres, oppheves eller stadfestes.

5. Den myndighet som skal iverksette de midlertidige tiltakene, kan kreve at saksøkeren legger fram andre opplysninger som er nødvendige for å kunne identifisere de aktuelle varer.

6. Med forbehold for nr. 4 skal midlertidige tiltak som treffes med hjemmel i nr. 1 og 2, på anmodning fra saksøkte oppheves eller på annen måte bli uten virkning dersom det ikke innledes en prosedyre som fører til en beslutning om de faktiske forholdene i saken i løpet av et rimelig tidsrom som, når det tillates etter et medlems lovgivning, skal fastsettes ved avgjørelse av den rettsmyndighet som har pålagt iverksettelse av tiltakene eller, dersom en slik avgjørelse ikke foreligger, som ikke overstiger 20 virkedager, eller 31 kalenderdager dersom det innebærer at fristen blir lengre.

7. Where the provisional measures are revoked or where they lapse due to any act or omission by the applicant, or where it is subsequently found that there has been no infringement or threat of infringement of an intellectual property right, the judicial authorities shall have the authority to order the applicant, upon request of the defendant, to provide the defendant appropriate compensation for any injury caused by these measures.

8. To the extent that any provisional measure can be ordered as a result of administrative procedures, such procedures shall conform to principles equivalent in substance to those set forth in this Section.

SECTION 4: SPECIAL REQUIREMENTS RELATED TO BORDER MEASURES¹²

Article 51

Suspension of Release by Customs Authorities

Members shall, in conformity with the provisions set out below, adopt procedures¹³ to enable a right holder, who has valid grounds for suspecting that the importation of counterfeit trademark or pirated copyright goods¹⁴ may take place, to lodge an application in writing with competent authorities, administrative or judicial, for the suspension by the customs authorities of the release into free circulation of such goods. Members may enable

¹² Where a Member has dismantled substantially all controls over movement of goods across its border with another Member with which it forms part of a customs union, it shall not be required to apply the provisions of this Section at that border.

¹³ It is understood that there shall be no obligation to apply such procedures to imports of goods put on the market in another country by or with the consent of the right holder, or to goods in transit.

¹⁴ For the purposes of this Agreement:

(a) "counterfeit trademark goods" shall mean any goods, including packaging, bearing without authorization a trademark which is identical to the trademark validly registered in respect of such goods, or which cannot be distinguished in its essential aspects from such a trademark, and which thereby infringes the rights of the owner of the trademark in question under the law of the country of importation;

(b) "pirated copyright goods" shall mean any goods which are copies made without the consent of the right holder or person duly authorized by the right holder in the country of production and which are made directly or indirectly from an article where the making of that copy would have constituted an infringement of a copyright or a related right under the law of the country of importation.

7. Når de midlertidige tiltakene oppheves eller når de opphører på grunn av en handling eller unnlatelse fra saksøkerens side, eller når det senere fastslås at det ikke forelå en krenkelse eller trussel om krenkelse av en immateriell rettighet, skal rettsmyndighetene på anmodning fra saksøkte kunne pålegge saksøkeren å gi saksøkte passende erstatning for den skade tiltakene har forårsaket.

8. I den utstrekning det kan treffes beslutning om et midlertidig tiltak etter administrativ behandling, skal behandlingen være i samsvar med prinsipper som i det vesentlige tilsvarende prinsippene i dette avsnitt.

AVSNITT 4: SÆRLIGE KRAV I TILKNYTNING TIL GRENSEKONTROLL¹²

Artikkel 51

Tollmyndighetenes suspensjon av frigivelse for fri omsetning

Medlemmene skal i samsvar med bestemmelsene nedenfor vedta prosedyrer¹³ som gjør det mulig for en rettighetshaver som har god grunn til mistanke om at det kan komme til å bli importert varemerkeforfalskninger eller piratkopierte opphavsrettslige varer¹⁴, å legge fram en skriftlig anmodning for vedkommende administrative eller rettslige myndigheter om at tollmyndighetene må suspendere en slik varers frigivelse for fri omsetning. Medlemmene

¹² Når et medlem i hovedsak har opphevet sin kontroll med varebyttet over den felles grense med et annet medlem som det deltar i en tollunion med, skal medlemmet ikke være forpliktet til å anvende bestemmelsene i dette avsnitt ved den grensen.

¹³ Det skal ikke være noen forpliktelse til å anvende slike prosedyrer ved import av varer som av rettighetshaveren eller med hans samtykke er brakt på markedet i et annet land, eller for varer i transitt.

¹⁴ I denne Avtale menes med

a) varemerkeforfalskning, enhver vare, herunder dens emballasje, som uten tillatelse er påført et varemerke som er identisk med det registrerte merket for slike varer, eller som i hovedsak ikke er forskjellig fra dette merket, og som derved krenker de rettigheter varemerke innehaveren har i henhold til importlandets lovgivning;

b) piratkopierte opphavsrettslige varer, enhver vare som er en kopi laget uten samtykke fra rettighetshaveren eller vedkommendes fullmektig i produksjonslandet, og som direkte eller indirekte utføres på grunnlag av en gjenstand når det å lage en slik kopi ville vært en krenkelse av en opphavsrettighet eller en beslektet rettighet i henhold til importlandets lovgivning.

such an application to be made in respect of goods which involve other infringements of intellectual property rights, provided that the requirements of this Section are met. Members may also provide for corresponding procedures concerning the suspension by the customs authorities of the release of infringing goods destined for exportation from their territories.

*Article 52
Application*

Any right holder initiating the procedures under Article 51 shall be required to provide adequate evidence to satisfy the competent authorities that, under the laws of the country of importation, there is *prima facie* an infringement of the right holder's intellectual property right and to supply a sufficiently detailed description of the goods to make them readily recognizable by the customs authorities. The competent authorities shall inform the applicant within a reasonable period whether they have accepted the application and, where determined by the competent authorities, the period for which the customs authorities will take action.

*Article 53
Security or Equivalent Assurance*

1. The competent authorities shall have the authority to require an applicant to provide a security or equivalent assurance sufficient to protect the defendant and the competent authorities and to prevent abuse. Such security or equivalent assurance shall not unreasonably deter recourse to these procedures.

2. Where pursuant to an application under this Section the release of goods involving industrial designs, patents, layout-designs or undisclosed information into free circulation has been suspended by customs authorities on the basis of a decision other than by a judicial or other independent authority, and the period provided for in Article 55 has expired without the granting of provisional relief by the duly empowered authority, and provided that all other conditions for importation have been complied with, the owner, importer, or consignee of such goods shall be entitled to their release on the posting of a security in an amount sufficient to protect the right holder for any infringement. Payment of such security shall not prejudice any other remedy available to the right holder, it being understood that the security shall be released if the right holder fails to pursue the right of action within a reasonable period of time.

kan tillate at en slik anmodning også legges fram for varer som innebærer annen krenkelse av immaterielle rettigheter, forutsatt at kravene i dette avsnitt er oppfylt. Medlemmene kan også fastsette tilsvarende prosedyrer for tollmyndighetenes suspensjon av frigivelse av en ulovlig vare beregnet på eksport fra deres territorium.

*Artikkel 52
Anmodning*

Enhver rettighetshaver som innleder en prosedyre etter artikkel 51, skal legge fram tilstrekkelig bevismateriale til at vedkommende myndigheter kan forvisse seg om at det etter importlandets lovgivning foreligger en antatt krenkelse av vedkommendes immaterielle rettighet, samt gi en varebeskrivelse som er så detaljert at tollmyndighetene lett kan gjenkjenne varene. Vedkommende myndigheter skal innen rimelig tid underrette den som fremmer anmodningen om de har godtatt søknaden og, når det er de selv som bestemmer det, hvor lenge tollmyndighetenes tiltak skal gjelde.

*Artikkel 53
Garanti eller tilsvarende sikkerhet*

1. Vedkommende myndigheter skal kunne pålegge den som fremmer en anmodning, å stille en garanti eller tilsvarende sikkerhet som er tilstrekkelig til å beskytte den som anklages og vedkommende myndigheter, samt til å unngå misbruk. Garantien eller den tilsvarende sikkerhet skal ikke i urimelig grad hindre noen i å benytte disse prosedyrer.

2. Når tollmyndighetene som en følge av en anmodning fremmet i henhold til dette avsnitt har suspendert frigivelse for fri omsetning av varer som inneholder industrielle mønstre, patenter, kretsmønstre eller opplysninger som ikke er offentlige, på grunnlag av en beslutning som ikke er truffet av en rettslig eller annen uavhengig myndighet, og fristen fastsatt i artikkel 55 er utløpt uten at den myndighet som har behørig fullmakt til det, har truffet midlertidige tiltak, og alle andre vilkår for import er oppfylt, skal varenes eier, importør eller mottaker ha rett til frigivelse mot at det stilles en sikkerhet med et beløp som er så høyt at det beskytter rettighetshaveren mot enhver krenkelse av hans rettighet. Betaling av en slik sikkerhet skal ikke berøre andre midler rettighetshaveren har til rådighet, og dette forstås slik at sikkerheten tilbakebetales dersom rettighetshaveren ikke gjør bruk av retten til søksmål innen rimelig tid.

Article 54
Notice of Suspension

The importer and the applicant shall be promptly notified of the suspension of the release of goods according to Article 51.

Article 55
Duration of Suspension

If, within a period not exceeding 10 working days after the applicant has been served notice of the suspension, the customs authorities have not been informed that proceedings leading to a decision on the merits of the case have been initiated by a party other than the defendant, or that the duly empowered authority has taken provisional measures prolonging the suspension of the release of the goods, the goods shall be released, provided that all other conditions for importation or exportation have been complied with; in appropriate cases, this time-limit may be extended by another 10 working days. If proceedings leading to a decision on the merits of the case have been initiated, a review, including a right to be heard, shall take place upon request of the defendant with a view to deciding, within a reasonable period, whether these measures shall be modified, revoked or confirmed. Notwithstanding the above, where the suspension of the release of goods is carried out or continued in accordance with a provisional judicial measure, the provisions of paragraph 6 of Article 50 shall apply.

Article 56
Indemnification of the Importer and of the Owner of the Goods

Relevant authorities shall have the authority to order the applicant to pay the importer, the consignee and the owner of the goods appropriate compensation for any injury caused to them through the wrongful detention of goods or through the detention of goods released pursuant to Article 55.

Article 57
Right of Inspection and Information

Without prejudice to the protection of confidential information, Members shall provide the competent authorities the authority to give the right holder sufficient opportunity to have any goods detained by the customs authorities inspected in order to substantiate the right holders claims. The competent authorities shall also have authority to give the importer

Artikkel 54
Melding om suspensjon

Importøren og den som fremmer anmodningen skal i løpet av kort tid gis melding om en suspensjon av frigivelse av en vare i samsvar med artikkel 51.

Artikkel 55
Suspensjonens varighet

Dersom tollmyndighetene innen 10 virkedager etter at den som har fremmet anmodningen har mottatt melding om suspensjonen, ikke er underrettet om at en annen part enn den part som anklages, har innledet en prosedyre som fører til en beslutning om de faktiske forholdene i saken, eller om at den myndighet som har behørig fullmakt til det, har truffet midlertidige tiltak som forlenger suspensjonen av frigivelsen av varen, skal varen frigis dersom alle andre vilkår for import eller eksport er oppfylt; i enkelte tilfeller kan fristen forlenges med 10 nye virkedager. Dersom prosedyren som fører til en beslutning om de faktiske forholdene i saken er innledet, skal det på anmodning fra den som anklages, innen rimelig tid foretas en gjennomgang der den som anklages har rett til å legge fram sitt syn, og det skal da besluttes om tiltakene skal endres, oppheves eller stadfestes. Om suspensjonen av frigivelsen skjer eller opprettholdes i henhold til en midlertidig rettslig forføyning, skal imidlertid bestemmelsene i artikkel 50 nr. 6 komme til anvendelse.

Artikkel 56
Erstatning til importøren og varenes eier

Vedkommende myndigheter skal kunne pålegge den som har fremmet anmodningen å betale varenes importør, mottaker eller eier en passende erstatning for den skade de er påført fordi varer uten grunn er holdt tilbake, eller fordi varer frigitt i henhold til artikkel 55 ble holdt tilbake.

Artikkel 57
Rett til inspeksjon og informasjon

Med forbehold for beskyttelse av fortrolige opplysninger skal medlemmene gi vedkommende myndigheter myndighet til å gi rettighetshaveren tilstrekkelig anledning til å få enhver vare som tilbakeholdes av tollmyndighetene, kontrollert for å kunne underbygge sine påstander. Vedkommende myndigheter skal også ha myndighet til å gi importøren en til-

an equivalent opportunity to have any such goods inspected. Where a positive determination has been made on the merits of a case, Members may provide the competent authorities the authority to inform the right holder of the names and addresses of the consignor, the importer and the consignee and of the quantity of the goods in question.

*Article 58
Ex Officio Action*

Where Members require competent authorities to act upon their own initiative and to suspend the release of goods in respect of which they have acquired *prima facie* evidence that an intellectual property right is being infringed:

- (a) the competent authorities may at any time seek from the right holder any information that may assist them to exercise these powers;
- (b) the importer and the right holder shall be promptly notified of the suspension. Where the importer has lodged an appeal against the suspension with the competent authorities, the suspension shall be subject to the conditions, *mutatis mutandis*, set out at Article 55;
- (c) Members shall only exempt both public authorities and officials from liability to appropriate remedial measures where actions are taken or intended in good faith.

*Article 59
Remedies*

Without prejudice to other rights of action open to the right holder and subject to the right of the defendant to seek review by a judicial authority, competent authorities shall have the authority to order the destruction or disposal of infringing goods in accordance with the principles set out in Article 46. In regard to counterfeit trademark goods, the authorities shall not allow the re-exportation of the infringing goods in an unaltered state or subject them to a different customs procedure, other than in exceptional circumstances.

*Article 60
De Minimis Imports*

Members may exclude from the application of the above provisions small quantities of goods of a non-commercial nature contained in travellers' personal luggage or sent in small consignments.

svarende anledning til å få en slik vare inspisert. Når det er truffet en positiv avgjørelse om de faktiske forholdene i en sak, kan medlemmene gi vedkommende myndigheter myndighet til å gi rettighetshaveren opplysning om avsenderens, importørens og mottakerens navn og adresse og om den aktuelle varemengde.

*Artikkel 58
Handling av eget tiltak*

Når medlemmene krever at vedkommende myndigheter handler av eget tiltak og suspenderer frigivelsen av de varer der de antar at en immateriell rettighet krenkes

- a) kan vedkommende myndigheter til enhver tid be rettighetshaveren om enhver opplysning som kan være nyttig for dem i utøvelsen av denne fullmakt;
- b) skal importøren og rettighetshaveren i løpet av kort tid gis melding om suspensjonen. Dersom importøren har inngitt klage mot suspensjonen hos vedkommende myndigheter, skal vilkårene fastsatt i artikkel 55 gjelde på tilsvarende måte for suspensjonen;
- c) medlemmene skal frita offentlige myndigheter og tjenestemenn for ansvar i forbindelse med avhjelpende tiltak bare når de har handlet eller har hatt til hensikt å handle i god tro.

*Artikkel 59
Tiltak*

Med forbehold for andre tiltak rettighetshaveren har rett til å treffe, og for anklagedes rett til å få saken prøvet for domstolene, skal vedkommende myndigheter kunne pålegge at ulovlige varer tilintetgjøres eller fjernes i samsvar med prinsippene fastsatt i artikkel 46. Med hensyn til varemerkeforfalskninger skal myndighetene ikke tillate at ulovlige varer reeksporteres i uforandret form, og de skal heller ikke underlegge dem en annen tollbehandling, bortsett fra i unntakstilfeller.

*Artikkel 60
Import de minimis*

Medlemmene kan fastsette at de foregående bestemmelser ikke skal gjelde for små mengder varer av ikke-kommersiell art i reisendes bagasje eller i små forsendelser.

SECTION 5: CRIMINAL
PROCEDURES

Article 61

Members shall provide for criminal procedures and penalties to be applied at least in cases of wilful trademark counterfeiting or copyright piracy on a commercial scale. Remedies available shall include imprisonment and/or monetary fines sufficient to provide a deterrent, consistently with the level of penalties applied for crimes of a corresponding gravity. In appropriate cases, remedies available shall also include the seizure, forfeiture and destruction of the infringing goods and of any materials and implements the predominant use of which has been in the commission of the offence. Members may provide for criminal procedures and penalties to be applied in other cases of infringement of intellectual property rights, in particular where they are committed wilfully and on a commercial scale.

PART IV

ACQUISITION AND MAINTENANCE OF
INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND
RELATED INTER-PARTES
PROCEDURES

Article 62

1. Members may require, as a condition of the acquisition or maintenance of the intellectual property rights provided for under Sections 2 through 6 of Part II, compliance with reasonable procedures and formalities. Such procedures and formalities shall be consistent with the provisions of this Agreement.

2. Where the acquisition of an intellectual property right is subject to the right being granted or registered, Members shall ensure that the procedures for grant or registration, subject to compliance with the substantive conditions for acquisition of the right, permit the granting or registration of the right within a reasonable period of time so as to avoid unwarranted curtailment of the period of protection.

3. Article 4 of the Paris Convention (1967) shall apply *mutatis mutandis* to service marks.

4. Procedures concerning the acquisition or maintenance of intellectual property rights and, where a Member's law provides for such procedures, administrative revocation and *inter partes* procedures such as opposition, revocation and cancellation, shall be governed by the general principles set out in paragraphs 2 and 3 of Article 41.

AVSNITT 5: STRAFFERETTSLIGE
PROSEDYRER

Artikkel 61

Medlemmene skal fastsette straffeprosessuelle og strafferettslige tiltak som skal anvendes i alle fall i tilfeller av forsettlig varemerekkeforfalskning eller piratkopiering av opphavsrettslige varer i kommersiell målestokk. Straffetiltakene skal omfatte fengsling og/eller pengebøter som er tilstrekkelige til å virke forebyggende og som er i samsvar med det straffnivå som anvendes ved forbrytelser av tilsvarende alvorlighetsgrad. Etter omstendighetene skal tiltakene også omfatte beslag, konfiskasjon og tilintetgjørelse av de ulovlige varene og av alle materialer og alt utstyr som hovedsakelig ble benyttet da forbrytelsen ble begått. Medlemmene kan fastsette straffeprosessuelle og strafferettslige tiltak som skal komme til anvendelse i andre tilfeller av krenkelse av immaterielle rettigheter, særlig når krenkelsen er forsettlig og i kommersiell målestokk.

DEL IV:

ERVERV OG OPPRETTHOLDELSE AV
IMMATERIELLE RETTIGHETER OG
KONTRADIKTORISK BEHANDLING I
DENNE FORBINDELSE

Artikkel 62

1. Medlemmene kan som et vilkår for erverv eller opprettholdelse av immaterielle rettigheter omhandlet i avsnitt 2 til og med 6 i del II, kreve at rimelige prosedyrer og formaliteter overholdes. Slike prosedyrer og formaliteter skal være forenlige med bestemmelsene i denne avtale.

2. Når erverv av en immateriell rettighet er betinget av at rettigheten meddeles eller registreres, skal medlemmene sørge for at prosedyrene for meddelelse eller registrering gjør det mulig å meddele eller registrere rettigheten i løpet av et rimelig tidsrom, slik at vernetiden ikke uten grunn forkortes.

3. Artikkel 4 i Pariskonvensjonen (1967) får tilsvarende anvendelse på tjenestemerker.

4. De generelle prinsipper som er omhandlet i artikkel 41 nr. 2 og 3, skal følges i forbindelse med prosedyrer for erverv eller opprettholdelse av immaterielle rettigheter, samt administrativ opphevelse og kontradiktorisk behandling som innsigelse, opphevelse og mortifikasjon når slike prosedyrer er fastsatt i et medlems lovgivning.

5. Final administrative decisions in any of the procedures referred to under paragraph 4 shall be subject to review by a judicial or quasi-judicial authority. However, there shall be no obligation to provide an opportunity for such review of decisions in cases of unsuccessful opposition or administrative revocation, provided that the grounds for such procedures can be the subject of invalidation procedures.

PART V DISPUTE PREVENTION AND SETTLEMENT

Article 63 Transparency

1. Laws and regulations, and final judicial decisions and administrative rulings of general application, made effective by a Member pertaining to the subject matter of this Agreement (the availability, scope, acquisition, enforcement and prevention of the abuse of intellectual property rights) shall be published, or where such publication is not practicable made publicly available, in a national language, in such a manner as to enable governments and right holders to become acquainted with them. Agreements concerning the subject matter of this Agreement which are in force between the government or a governmental agency of a Member and the government or a governmental agency of another Member shall also be published.

2. Members shall notify the laws and regulations referred to in paragraph 1 to the Council for TRIPS in order to assist that Council in its review of the operation of this Agreement. The Council shall attempt to minimize the burden on Members in carrying out this obligation and may decide to waive the obligation to notify such laws and regulations directly to the Council if consultations with WIPO on the establishment of a common register containing these laws and regulations are successful. The Council shall also consider in this connection any action required regarding notifications pursuant to the obligations under this Agreement stemming from the provisions of Article 6ter of the Paris Convention (1967).

3. Each Member shall be prepared to supply, in response to a written request from another Member, information of the sort referred to in paragraph 1. A Member, having reason to believe that a specific judicial decision or administrative ruling or bilateral agreement in the area of intellectual property rights affects its rights under this Agreement, may also request in writing to be given access to or be informed in sufficient detail of such specific

5. Endelige forvaltningsvedtak i forbindelse med en av prosedyrene nevnt i nr. 4 skal kunne prøves for domstolene eller en myndighet med lignende funksjon. Det skal imidlertid ikke være noen forpliktelse til å gi anledning til prøving av slike vedtak i tilfeller der en innsigelse ikke har nådd fram eller ved en administrativ opphevelse, forutsatt at spørsmålet om gyldigheten av grunnlaget for slike prosedyrer kan prøves.

DEL V: FRAMGANGSMÅTER FOR Å FORHINDRE OG LØSE TVISTER

Artikkel 63 Åpenhet

1. Lover, forskrifter, endelig rettsavgjørelser og generelle administrative avgjørelser som et medlem har gitt virkning og som gjelder spørsmål som omhandles i denne avtale, (immaterielle rettigheters eksistens, omfang, erverv og håndheving, samt hvordan misbruk av slike rettigheter forhindres) skal kunngjøres, eller når en slik kunngjøring ikke er praktisk mulig, stilles til rådighet for allmennheten på et nasjonalt språk, slik at regjeringer og rettighetshavere kan få kjennskap til dem. Gjeldende avtaler om spørsmål som omhandles i denne Avtale, mellom et medlems regjering eller offentlige myndigheter og et annet medlems regjering eller offentlige myndigheter, skal også kunngjøres.

2. Medlemmene skal gi Rådet for TRIPS melding om de lover og forskrifter som er nevnt i nr. 1, som en hjelp for Rådet i dets gjennomgang av gjennomføringen av denne avtale. Rådet skal forsøke å redusere til et minimum de byrder en oppfyllelse av denne forpliktelsen representerer for medlemmene, og kan vedta at det skal gis fritak for plikten til å gi melding om disse lover og forskrifter direkte til Rådet dersom konsultasjoner med WIPO om innføring av et felles register over disse lover og forskrifter fører fram. Rådet skal i denne forbindelse også vurdere ethvert tiltak som er nødvendig i forbindelse med meldinger i henhold til forpliktelser etter denne avtale som er en følge av bestemmelsene i artikkel 6b i Pariskonvensjonen (1967).

3. Hvert medlem skal som svar på en skriftlig anmodning fra et annet medlem være villig til å gi opplysninger av den art som er nevnt i nr. 1. Et medlem som har grunn til å tro at en konkret rettslig eller administrativ avgjørelse eller bilateral avtale om immaterielle rettigheter får innvirkning på dets rettigheter etter denne Avtale, kan også skriftlig be om tilgang til de konkrete rettslige eller admi-

judicial decisions or administrative rulings or bilateral agreements.

4. Nothing in paragraphs 1, 2 and 3 shall require Members to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

*Article 64
Dispute Settlement*

1. The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement except as otherwise specifically provided herein.

2. Subparagraphs 1(b) and 1(c) of Article XXIII of GATT 1994 shall not apply to the settlement of disputes under this Agreement for a period of five years from the date of entry into force of the WTO Agreement.

3. During the time period referred to in paragraph 2, the Council for TRIPS shall examine the scope and modalities for complaints of the type provided for under subparagraphs 1(b) and 1(c) of Article XXIII of GATT 1994 made pursuant to this Agreement, and submit its recommendations to the Ministerial Conference for approval. Any decision of the Ministerial Conference to approve such recommendations or to extend the period in paragraph 2 shall be made only by consensus, and approved recommendations shall be effective for all Members without further formal acceptance process.

**PART VI
TRANSITIONAL ARRANGEMENTS**

*Article 65
Transitional Arrangements*

1. Subject to the provisions of paragraphs 2, 3 and 4, no Member shall be obliged to apply the provisions of this Agreement before the expiry of a general period of one year following the date of entry into force of the WTO Agreement.

2. A developing country Member is entitled to delay for a further period of four years from the date of application, as defined in paragraph 1, of the provisions of this Agreement other than Articles 3, 4 and 5.

3. Any other Member which is in the process of transformation from a centrally-planned into a market, free-enterprise economy

nistrative avgjørelser eller bilaterale avtaler, eller om å få tilstrekkelig detaljerte opplysninger om dem.

4. Ingen bestemmelse i nr. 1 til 3 skal innebære en forpliktelse for medlemmene til å offentliggjøre fortrolige opplysninger som ville vanskeliggjøre rettshåndhevelsen eller på annen måte være i strid med allmennhetens interesse, eller som ville skade bestemte offentlige eller private foretaks legitime kommersielle interesser.

*Artikkel 64
Tvisteløsning*

1. Med mindre annet er spesielt bestemt i denne avtale, skal bestemmelsene i artikkel XXII og XXIII i GATT 1994 slik de er nærmere presisert og gjennomført ved Tvisteløsningsavtalen, gjelde for konsultasjoner og tvisteløsning etter denne avtale.

2. Artikkel XXIII nr. 1 bokstav b) og c) i GATT 1994 skal i et tidsrom på fem år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, ikke gjelde for tvisteløsning etter denne avtale.

3. I tidsrommet nevnt i nr. 2 skal Rådet for TRIPS gjennomgå omfanget av og de nærmere regler for klager av den art som er omhandlet i artikkel XXIII nr. 1 bokstav b) og c) og som fremmes i henhold til denne Avtale, og legge sine anbefalinger fram for Ministerkonferansen til godkjenning. Ministerkonferansen kan bare godkjenne slike anbefalinger eller forlenge tidsrommet i nr. 2 ved konsensus, og godkjente anbefalinger skal ha virkning for alle medlemmer uten ytterlige formell godkjenning.

**DEL VI:
OVERGANGSBESTEMMELSER**

*Artikkel 65
Overgangsbestemmelser*

1. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 2, 3 og 4 skal medlemmene ikke være forpliktet til å gjennomføre bestemmelsene i denne Avtale før etter et generelt tidsrom på ett år etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft.

2. Et medlem som er utviklingsland, skal ha rett til å utsette gjennomføringsdatoen for bestemmelsene i denne Avtale som fastlagt i nr. 1, med unntak av artikkel 3, 4 og 5, i ytterligere fire år.

3. Ethvert annet medlem som er inne i en prosess med overgang fra en sentralstyrt planøkonomi til fri markedsøkonomi og gjennom-

and which is undertaking structural reform of its intellectual property system and facing special problems in the preparation and implementation of intellectual property laws and regulations, may also benefit from a period of delay as foreseen in paragraph 2.

4. To the extent that a developing country Member is obliged by this Agreement to extend product patent protection to areas of technology not so protectable in its territory on the general date of application of this Agreement for that Member, as defined in paragraph 2, it may delay the application of the provisions on product patents of Section 5 of Part II to such areas of technology for an additional period of five years.

5. A Member availing itself of a transitional period under paragraphs 1, 2, 3 or 4 shall ensure that any changes in its laws, regulations and practice made during that period do not result in a lesser degree of consistency with the provisions of this Agreement.

Article 66

Least-Developed Country Members

1. In view of the special needs and requirements of least-developed country Members, their economic, financial and administrative constraints, and their need for flexibility to create a viable technological base, such Members shall not be required to apply the provisions of this Agreement, other than Articles 3, 4 and 5, for a period of 10 years from the date of application as defined under paragraph 1 of Article 65. The Council for TRIPS shall, upon duly motivated request by a least-developed country Member, accord extensions of this period.

2. Developed country Members shall provide incentives to enterprises and institutions in their territories for the purpose of promoting and encouraging technology transfer to least-developed country Members in order to enable them to create a sound and viable technological base.

Article 67

Technical Cooperation

In order to facilitate the implementation of this Agreement, developed country Members shall provide, on request and on mutually agreed terms and conditions, technical and financial cooperation in favour of developing and least-developed country Members. Such cooperation shall include assistance in the preparation of laws and regulations on the protection and enforcement of intellectual property rights as well as on the prevention of

fører en strukturell reform av sin ordning for immaterielle rettigheter, og som står overfor spesielle problemer i forbindelse med utformingen og gjennomføringen av sine lover og forskrifter om immaterialrett, kan også nyte godt av en utsettelse som angitt i nr. 2.

4. I den grad et medlem som er utviklingsland, etter denne avtale er forpliktet til å utvide patentbeskyttelsen for produkter til teknologiske områder som ikke kan få slik beskyttelse på dets territorium på den generelle gjennomføringsdato for denne Avtale for vedkommende medlem som fastlagt i nr. 2, kan landet utsette gjennomføringen av bestemmelsene om produktpatenter i avsnitt 5 i del II for disse teknologiske områder i ytterligere fem år.

5. Et medlem som benytter seg av en overgangsperiode i henhold til nr. 1, 2, 3 eller 4, skal sørge for at enhver endring i medlemmets lover, forskrifter og praksis som gjøres i denne perioden, ikke fører til en større uforenlighet med bestemmelsene i denne Avtale.

Artikkel 66

Minst utviklede medlemsland

1. I lys av de minst utviklede medlemslands særlige behov og betingelser, deres økonomiske, finansielle og administrative begrensninger samt behov for fleksibilitet for å kunne oppnå et levedyktig teknologisk grunnlag, skal de ikke være forpliktet til å gjennomføre bestemmelsene i denne Avtale, unntatt artikkel 3, 4 og 5, før det er gått 10 år etter den gjennomføringsdato som er fastsatt i artikkel 65 nr. 1. Rådet for TRIPS skal, på begrunnet anmodning fra et minst utviklet medlemsland, forlenge denne fristen.

2. Medlemmer som er industriland, skal ved konkrete midler oppmuntre foretak og institusjoner på sitt territorium til overføring av teknologi til de minst utviklede medlemsland, slik at de får et solid og levedyktig teknologisk grunnlag.

Artikkel 67

Teknisk samarbeid

For å lette gjennomføringen av denne Avtale skal medlemmer som er industriland, på anmodning og i samsvar med omforente betingelser og vilkår, gi teknisk og finansiell bistand til utviklingsland og minst utviklede land som er medlemmer. En slik bistand skal omfatte hjelp til utforming av lover og forskrifter om beskyttelse og håndheving av immaterielle rettigheter og om hvordan misbruk av slike rettigheter forhindres, og skal omfatte støtte

their abuse, and shall include support regarding the establishment or reinforcement of domestic offices and agencies relevant to these matters, including the training of personnel.

til å opprette eller styrke de kompetente nasjonale organer på dette området, herunder personalopplæring.

**PART VII
INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS;
FINAL PROVISIONS**

Article 68

*Council for Trade-Related Aspects of
Intellectual Property Rights*

The Council for TRIPS shall monitor the operation of this Agreement and, in particular, Members' compliance with their obligations hereunder, and shall afford Members the opportunity of consulting on matters relating to the trade-related aspects of intellectual property rights. It shall carry out such other responsibilities as assigned to it by the Members, and it shall, in particular, provide any assistance requested by them in the context of dispute settlement procedures. In carrying out its functions, the Council for TRIPS may consult with and seek information from any source it deems appropriate. In consultation with WIPO, the Council shall seek to establish, within one year of its first meeting, appropriate arrangements for cooperation with bodies of that Organization.

Article 69

International Cooperation

Members agree to cooperate with each other with a view to eliminating international trade in goods infringing intellectual property rights. For this purpose, they shall establish and notify contact points in their administrations and be ready to exchange information on trade in infringing goods. They shall, in particular, promote the exchange of information and cooperation between customs authorities with regard to trade in counterfeit trademark goods and pirated copyright goods.

Article 70

Protection of Existing Subject Matter

1. This Agreement does not give rise to obligations in respect of acts which occurred before the date of application of the Agreement for the Member in question.

2. Except as otherwise provided for in this Agreement, this Agreement gives rise to obligations in respect of all subject matter existing at the date of application of this Agreement for the Member in question, and which is pro-

**DEL VII:
BESTEMMELSER OM ORGANENE;
SLUTTBESTEMMELSER**

Artikkel 68

Rådet for TRIPS

Rådet for TRIPS skal overvåke anvendelsen av denne Avtale, og særlig medlemmenes oppfyllelse av sine forpliktelser etter Avtalen, og skal gi medlemmene anledning til konsultasjoner om spørsmål knyttet til de handelsrelaterede sider ved immaterielle rettigheter. Det skal også utføre andre oppgaver det tildeles av medlemmene, og særlig gi dem den bistand de ber om i forbindelse med tvisteløsning. Når det utfører sine oppgaver, kan Rådet for TRIPS rådføre seg med og innhente opplysninger fra de kilder det finner hensiktsmessig. Rådet skal i samråd med WIPO innen ett år etter at de har hatt sitt første møte, forsøke å utarbeide passende regler for samarbeid med Verdensorganisasjonens organer.

Artikkel 69

Internasjonalt samarbeid

Medlemmene er enige om å samarbeide om å avskaffe internasjonal handel med varer som innebærer en krenkelse av immaterielle rettigheter. For dette formål skal de opprette og gi melding om kontaktorganer i sitt forvaltningsapparat samt være villige til å utveksle opplysninger om handel med ulovlige varer. De skal særlig fremme utveksling av opplysninger og samarbeid mellom tollmyndighetene i forbindelse med handel med varemerkeforfalskninger og piratkopierte opphavsrettslige varer.

Artikkel 70

Vern av eksisterende frembringelser

1. Denne Avtale fører ikke til forpliktelser med hensyn til handlinger som fant sted før den dag Avtalen ble gjennomført for det aktuelle medlem.

2. Med mindre annet er bestemt i denne Avtale, skal denne Avtale føre til forpliktelser med hensyn til alle frembringelser som foreligger den dag Avtalen gjennomføres for det aktuelle medlem, og som på nevnte dag er

tected in that Member on the said date, or which meets or comes subsequently to meet the criteria for protection under the terms of this Agreement. In respect of this paragraph and paragraphs 3 and 4, copyright obligations with respect to existing works shall be solely determined under Article 18 of the Berne Convention (1971), and obligations with respect to the rights of producers of phonograms and performers in existing phonograms shall be determined solely under Article 18 of the Berne Convention (1971) as made applicable under paragraph 6 of Article 14 of this Agreement.

3. There shall be no obligation to restore protection to subject matter which on the date of application of this Agreement for the Member in question has fallen into the public domain.

4. In respect of any acts in respect of specific objects embodying protected subject matter which become infringing under the terms of legislation in conformity with this Agreement, and which were commenced, or in respect of which a significant investment was made, before the date of acceptance of the WTO Agreement by that Member, any Member may provide for a limitation of the remedies available to the right holder as to the continued performance of such acts after the date of application of this Agreement for that Member. In such cases the Member shall, however, at least provide for the payment of equitable remuneration.

5. A Member is not obliged to apply the provisions of Article 11 and of paragraph 4 of Article 14 with respect to originals or copies purchased prior to the date of application of this Agreement for that Member.

6. Members shall not be required to apply Article 31, or the requirement in paragraph 1 of Article 27 that patent rights shall be enjoyable without discrimination as to the field of technology, to use without the authorization of the right holder where authorization for such use was granted by the government before the date this Agreement became known.

7. In the case of intellectual property rights for which protection is conditional upon registration, applications for protection which are pending on the date of application of this Agreement for the Member in question shall be permitted to be amended to claim any enhanced protection provided under the provisions of this Agreement. Such amendments shall not include new matter.

8. Where a Member does not make available as of the date of entry into force of the WTO Agreement patent protection for pharmaceutical and agricultural chemical products

beskyttet hos vedkommende medlem eller som på det tidspunkt eller senere oppfyller de kriterier for vern som er fastsatt i denne Avtale. Med hensyn til dette nr. og nr. 3 og 4 skal forpliktelser til opphavsrettsvern for eksisterende verk bare avgjøres i samsvar med artikkel 18 i Bernkonvensjonen (1971), og forpliktelser knyttet til rettigheter som tilfaller fonogramprodusenter og utøvende kunstnere i forbindelse med eksisterende fonogrammer, skal bare avgjøres i samsvar med artikkel 18 i Bernkonvensjonen (1971), slik den kommer til anvendelse etter artikkel 14 nr. 6 i denne Avtale.

3. Det skal ikke være noen forpliktelse til å gi nytt vern for en frembringelse som den dag denne Avtale gjennomføres for det aktuelle medlem, ikke lenger er vernet.

4. For enhver handling som er påbegynt eller som det er gjort en betydelig investering for før vedkommende medlems godkjenning av WTO-avtalen, i forbindelse med bestemte gjenstander som inneholder verne- og som blir ulovlige i henhold til lovgivning i samsvar med denne Avtale, kan ethvert medlem fastsette en begrensning av de midler rettighetshaveren har til rådighet, med hensyn til fortsatt utøvelse av slike handlinger etter den dag denne Avtale gjennomføres for vedkommende medlem. I slike tilfeller skal imidlertid medlemmet i det minste fastsette at det skal betales et rimelig vederlag.

5. Et medlem er ikke forpliktet til å anvende bestemmelsene i artikkel 11 og i artikkel 14 nr. 4 på originaler eller kopier som er kjøpt før den dag denne Avtale gjennomføres for vedkommende medlem.

6. Det skal ikke kreves av medlemmene at de lar artikkel 31, og heller ikke kravet i artikkel 27 nr. 1 om at patentrettigheter kan nytes uten diskriminering med hensyn til teknologisk område, komme til anvendelse for bruk uten rettighetshaverens tillatelse når det offentlige har gitt tillatelse til slik bruk før den dag denne Avtale ble kjent.

7. Når vern av immaterielle rettigheter er betinget av registrering, skal søknader om vern som er under behandling den dag denne avtale gjennomføres for det aktuelle medlem, kunne endres med sikte på krav om et mer omfattende vern etter bestemmelsene i denne avtale. Ved slike endringer skal nye momenter ikke bringes inn.

8. Når et medlem den dag WTO-avtalen trer i kraft, ikke gir patentbeskyttelse for legemidler eller landbrukskjemikalier i samsvar med medlemmets forpliktelser etter artikkel

commensurate with its obligations under Article 27, that Member shall:

- (a) notwithstanding the provisions of Part VI, provide as from the date of entry into force of the WTO Agreement a means by which applications for patents for such inventions can be filed;
- (b) apply to these applications, as of the date of application of this Agreement, the criteria for patentability as laid down in this Agreement as if those criteria were being applied on the date of filing in that Member or, where priority is available and claimed, the priority date of the application; and
- (c) provide patent protection in accordance with this Agreement as from the grant of the patent and for the remainder of the patent term, counted from the filing date in accordance with Article 33 of this Agreement, for those of these applications that meet the criteria for protection referred to in subparagraph (b).

9. Where a product is the subject of a patent application in a Member in accordance with paragraph 8(a), exclusive marketing rights shall be granted, notwithstanding the provisions of Part VI, for a period of five years after obtaining marketing approval in that Member or until a product patent is granted or rejected in that Member, whichever period is shorter, provided that, subsequent to the entry into force of the WTO Agreement, a patent application has been filed and a patent granted for that product in another Member and marketing approval obtained in such other Member.

Article 71

Review and Amendment

1. The Council for TRIPS shall review the implementation of this Agreement after the expiration of the transitional period referred to in paragraph 2 of Article 65. The Council shall, having regard to the experience gained in its implementation, review it two years after that date, and at identical intervals thereafter. The Council may also undertake reviews in the light of any relevant new developments which might warrant modification or amendment of this Agreement.

2. Amendments merely serving the purpose of adjusting to higher levels of protection of intellectual property rights achieved, and in force, in other multilateral agreements and accepted under those agreements by all Members of the WTO may be referred to the Ministerial Conference for action in accordance with paragraph 6 of Article X of the WTO Agreement

27, skal medlemmet:

- a) uten hensyn til bestemmelsene i del VI, sørge for at det fra den dag WTO-avtalen trer i kraft er mulig å innlevere søknad om patent for slike oppfinnelser;
- b) fra den dag denne Avtale gjennomføres, anvende kriteriene for patenterbarhet fastsatt i denne avtale på disse søknader, som om kriteriene kom til anvendelse den dag søknadene ble inngitt hos det aktuelle medlem eller, dersom det er mulig å oppnå prioritetsrett og dette kreves, den dag prioritetsrett kreves i søknaden; og
- c) gi patentbeskyttelse i samsvar med denne Avtale fra patentet meddeles og så lenge patentet er gyldig, regnet fra den dag søknaden ble inngitt i samsvar med artikkel 33 i denne Avtale, når søknaden oppfyller kriteriene for vern nevnt i bokstav b).

9. Når det søkes patent for et produkt hos et medlem i samsvar med nr. 8 bokstav a), skal det uten hensyn til bestemmelsene i del VI gis enerett til markedsføring i fem år etter at det ble gitt tillatelse til å markedsføre produktet hos vedkommende medlem, eller til medlemmet meddeler eller avslår å gi et produktpatent dersom dette innebærer et kortere tidsrom, forutsatt at det etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft, er innlagt en patentsøknad, og meddelt patent for produktet hos et annet medlem og markedsføringstillatelse er gitt der.

Artikkel 71

Gjennomgang og endring

1. Rådet for TRIPS skal etter overgangsperioden nevnt i artikkel 65 nr. 2 vurdere gjennomføringen av denne Avtale. Rådet skal på bakgrunn av den erfaring som er høstet i forbindelse med gjennomføringen, foreta en ny gjennomgang to år etter nevnte dato, og deretter med identiske mellomrom. Rådet kan også foreta gjennomgang når nye forhold oppstår som kan tilsi at denne Avtale endres.

2. Endringer der formålet bare er å foreta en tilpasning til et høyere vernnivå for immaterielle rettigheter som er fastsatt og gjeldende i andre multilaterale avtaler, og som er godkjent innenfor rammen av disse avtaler av alle WTOs medlemmer, kan forelegges Ministerkonferansen slik at den kan treffe tiltak i samsvar med artikkel X nr. 6 i WTO-avtalen på

on the basis of a consensus proposal from the Council for TRIPS.

grunnlag av et forslag utarbeidet ved konsensus fra Rådet for TRIPS.

*Article 72
Reservations*

Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Members.

*Artikkel 72
Forbehold*

Det kan ikke tas forbehold i forbindelse med bestemmelsene i denne Avtale uten de øvrige medlemmers samtykke.

*Article 73
Security Exceptions*

Nothing in this Agreement shall be construed:

- (a) to require a Member to furnish any information the disclosure of which it considers contrary to its essential security interests; or
- (b) to prevent a Member from taking any action which it considers necessary for the protection of its essential security interests;
 - (i) relating to fissionable materials or the materials from which they are derived;
 - (ii) relating to the traffic in arms, ammunition and implements of war and to such traffic in other goods and materials as is carried on directly or indirectly for the purpose of supplying a military establishment;
 - (iii) taken in time of war or other emergency in international relations; or
- (c) to prevent a Member from taking any action in pursuance of its obligations under the United Nations Charter for the maintenance of international peace and security.

*Artikkel 73
Sikkerhetsunntak*

Ingen bestemmelse i denne Avtale skal fortolkes slik at

- a) et medlem pålegges å legge fram opplysninger hvis offentliggjøring etter medlemmets mening ville være i strid med vesentlige sikkerhetsinteresser; eller
- b) et medlem ikke kan vedta de tiltak det mener er nødvendig for å kunne verne om vesentlige sikkerhetsinteresser,
 - i) med hensyn til spaltbare stoffer eller stoffer som benyttes til framstilling av spaltbare stoffer;
 - ii) med hensyn til handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell, samt handel med andre varer og annet materiell som direkte eller indirekte er beregnet på å sikre forsyninger til militær virksomhet;
 - iii) som anvendes i krig eller i en internasjonal krisesituasjon;
- c) et medlem ikke kan treffe tiltak i samsvar med sine forpliktelser etter FN-pakten med sikte på å bevare internasjonal fred og sikkerhet.

ANNEX 2

UNDERSTANDING ON RULES AND PROCEDURES GOVERNING THE SETTLEMENT OF DISPUTES

Members hereby agree as follows:

*Article 1**Coverage and Application*

1. The rules and procedures of this Understanding shall apply to disputes brought pursuant to the consultation and dispute settlement provisions of the agreements listed in Appendix 1 to this Understanding (referred to in this Understanding as the "covered agreements"). The rules and procedures of this Understanding shall also apply to consultations and the settlement of disputes between Members concerning their rights and obligations under the provisions of the Agreement Establishing the World Trade Organization (referred to in this Understanding as the "WTO Agreement") and of this Understanding taken in isolation or in combination with any other covered agreement.

2. The rules and procedures of this Understanding shall apply subject to such special or additional rules and procedures on dispute settlement contained in the covered agreements as are identified in Appendix 2 to this Understanding. To the extent that there is a difference between the rules and procedures of this Understanding and the special or additional rules and procedures set forth in Appendix 2, the special or additional rules and procedures in Appendix 2 shall prevail. In disputes involving rules and procedures under more than one covered agreement, if there is a conflict between special or additional rules and procedures of such agreements under review, and where the parties to the dispute cannot agree on rules and procedures within 20 days of the establishment of the panel, the Chairman of the Dispute Settlement Body provided for in paragraph 1 of Article 2 (referred to in this Understanding as the "DSB"), in consultation with the parties to the dispute, shall determine the rules and procedures to be followed within 10 days after a request by either Member. The Chairman shall be guided by the principle that special or additional rules and procedures should be used where possible, and the rules and procedures set out in this Understanding should be used to the extent necessary to avoid conflict.

*Article 2**Administration*

1. The Dispute Settlement Body is hereby established to administer these rules and pro-

VEDLEGG 2

AVTALE OM REGLER OG PROSEDYRER VED TVISTELØSNING

Medlemmene er enige om følgende:

*Artikkel 1**Virkeområde og anvendelse*

1. Reglene og prosedyrene i denne avtale skal gjelde for tvister som er innbrakt i henhold til bestemmelsene om konsultasjoner og tvisteløsning i de avtaler som er oppført i vedlegg 1 til denne avtale (heretter kalt de «dekkede avtaler»). Reglene og prosedyrene i denne avtale skal også gjelde for konsultasjoner og løsning av tvister mellom medlemmene om deres rettigheter og forpliktelser etter bestemmelsene i avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (i denne avtale kalt «WTOavtalen») og i denne avtale, alene eller sammen med enhver annen av de dekkede avtaler.

2. Reglene og prosedyrene i denne avtale skal gjelde med forbehold for de særlige eller ytterligere regler og prosedyrer for tvisteløsning som er inntatt i de dekkede avtaler, og som er angitt i vedlegg 2 til denne avtale. Dersom det er uoverensstemmelse mellom reglene og prosedyrene i denne avtale og de særlige eller ytterligere regler og prosedyrer i vedlegg 2, skal de særlige eller ytterligere regler og prosedyrer i vedlegg 2 gå foran. Dersom det i tvister der regler og prosedyrer i mer enn én dekket avtale trekkes inn, er motstrid mellom de særlige eller ytterligere regler og prosedyrer i disse avtalene, og partene i tvisten ikke blir enige om reglene og prosedyrene innen 20 dager etter at panelet er opprettet, skal formannen for Tvisteløsningsorganet omhandlet i artikkel 2 nr. 1 (i denne avtale kalt «DSB») innen ti dager etter at et av medlemmene har bedt om det, i samråd med partene i tvisten avgjøre hvilke regler og prosedyrer som skal følges. Formannen skal følge det prinsipp at de særlige eller ytterligere regler og prosedyrer bør anvendes der det er mulig, og at reglene og prosedyrene i denne avtale bør anvendes i den utstrekning det er nødvendig for å unngå konflikt.

*Artikkel 2**Administrasjon*

1. Tvisteløsningsorganet (DSB) som her ved er opprettet skal administrere disse regle-

cedures and, except as otherwise provided in a covered agreement, the consultation and dispute settlement provisions of the covered agreements. Accordingly, the DSB shall have the authority to establish panels, adopt panel and Appellate Body reports, maintain surveillance of implementation of rulings and recommendations, and authorize suspension of concessions and other obligations under the covered agreements. With respect to disputes arising under a covered agreement which is a Plurilateral Trade Agreement, the term "Member" as used herein shall refer only to those Members that are parties to the relevant Plurilateral Trade Agreement. Where the DSB administers the dispute settlement provisions of a Plurilateral Trade Agreement, only those Members that are parties to that Agreement may participate in decisions or actions taken by the DSB with respect to that dispute.

2. The DSB shall inform the relevant WTO Councils and Committees of any developments in disputes related to provisions of the respective covered agreements.

3. The DSB shall meet as often as necessary to carry out its functions within the timeframes provided in this Understanding.

4. Where the rules and procedures of this Understanding provide for the DSB to take a decision, it shall do so by consensus.¹

Article 3 General Provisions

1. Members affirm their adherence to the principles for the management of disputes heretofore applied under Articles XXII and XXI-II of GATT 1947, and the rules and procedures as further elaborated and modified herein.

2. The dispute settlement system of the WTO is a central element in providing security and predictability to the multilateral trading system. The Members recognize that it serves to preserve the rights and obligations of Members under the covered agreements, and to clarify the existing provisions of those agreements in accordance with customary rules of interpretation of public international law. Recommendations and rulings of the DSB cannot add to or diminish the rights and obligations provided in the covered agreements.

3. The prompt settlement of situations in

¹ The DSB shall be deemed to have decided by consensus on a matter submitted for its consideration, if no Member, present at the meeting of the DSB when the decision is taken, formally objects to the proposed decision.

ne og prosedyrene og, med mindre annet er bestemt i en dekket avtale, konsultasjons- og tvisteløsningsbestemmelsene i de dekkede avtaler. DSB skal følgelig ha myndighet til å opprette paneler, godkjenne rapporter fra paneler og fra Ankeorganet, overvåke gjennomføringen av kjennelser og anbefalinger, og gi tillatelse til opphevelse av innrømmelser og andre forpliktelser i henhold til de dekkede avtaler. Med hensyn til tvister som oppstår innenfor rammen av en dekket avtale som er en plurilateral handelsavtale, skal uttrykket «medlem» brukt i denne avtale, gjelde bare de medlemmene som er part i den aktuelle plurilaterale handelsavtale. Når DSB administrerer tvisteløsningsbestemmelsene i en plurilateral handelsavtale, kan bare de medlemmene som er part i den aktuelle avtale, delta i beslutninger eller tiltak DSB vedtar i forbindelse med den aktuelle tvisten.

2. DSB skal underrette de kompetente råd og komiteer i WTO om enhver utvikling i tvister forbundet med bestemmelser i de respektive dekkede avtaler.

3. DSB skal komme sammen så ofte som det er nødvendig for at det skal kunne utføre sine oppgaver innenfor de tidsrammer som er fastsatt i denne avtale.

4. Når DSB i henhold til reglene og prosedyrene i denne avtale skal treffe en beslutning, skal det skje ved konsensus.¹

Artikkel 3 Generelle bestemmelser

1. Medlemmene bekrefter at de vil holde fast ved de prinsipper for behandling av tvister som hittil har vært gjeldende etter artikkel XXII og XXIII i GATT 1947, samt regler og prosedyrer slik de er nærmere presisert og endret i denne avtale.

2. Tvisteløsningsordningen i WTO er et viktig element når det gjelder å sikre trygghet og forutsigbarhet i det multilaterale handelssystem. Medlemmene erkjenner at tvisteløsningsordningen tjener til å opprettholde medlemmenes rettigheter og forpliktelser etter de dekkede avtaler, og til å klarlegge gjeldende bestemmelser i disse avtalene i samsvar med sedvanerettslige fortolkningsregler i folkeretten. DSB kan ved sine anbefalinger og kjennelser ikke utvide eller innskrenke rettigheter og forpliktelser som er fastsatt i de dekkede avtaler.

3. I situasjoner der et medlem mener at

¹ DSB skal anses å ha truffet sin beslutning ved konsensus i en sak det har fått seg forelagt til avgjørelse dersom intet medlem som er tilstede på møtet i DSB når beslutningen treffes, formelt gjør innsigelse mot forslaget til beslutning.

which a Member considers that any benefits accruing to it directly or indirectly under the covered agreements are being impaired by measures taken by another Member is essential to the effective functioning of the WTO and the maintenance of a proper balance between the rights and obligations of Members.

4. Recommendations or rulings made by the DSB shall be aimed at achieving a satisfactory settlement of the matter in accordance with the rights and obligations under this Understanding and under the covered agreements.

5. All solutions to matters formally raised under the consultation and dispute settlement provisions of the covered agreements, including arbitration awards, shall be consistent with those agreements and shall not nullify or impair benefits accruing to any Member under those agreements, nor impede the attainment of any objective of those agreements.

6. Mutually agreed solutions to matters formally raised under the consultation and dispute settlement provisions of the covered agreements shall be notified to the DSB and the relevant Councils and Committees, where any Member may raise any point relating thereto.

7. Before bringing a case, a Member shall exercise its judgement as to whether action under these procedures would be fruitful. The aim of the dispute settlement mechanism is to secure a positive solution to a dispute. A solution mutually acceptable to the parties to a dispute and consistent with the covered agreements is clearly to be preferred. In the absence of a mutually agreed solution, the first objective of the dispute settlement mechanism is usually to secure the withdrawal of the measures concerned if these are found to be inconsistent with the provisions of any of the covered agreements. The provision of compensation should be resorted to only if the immediate withdrawal of the measure is impracticable and as a temporary measure pending the withdrawal of the measure which is inconsistent with a covered agreement. The last resort which this Understanding provides to the Member invoking the dispute settlement procedures is the possibility of suspending the application of concessions or other obligations under the covered agreements on a discriminatory basis vis-à-vis the other Member, subject to authorization by the DSB of such measures.

8. In cases where there is an infringement of the obligations assumed under a covered agreement, the action is considered *prima facie* to constitute a case of nullification or impairment. This means that there is normally a presumption that a breach of the rules has an adverse impact

fordeler som tilkommer det som en direkte eller indirekte følge av de dekkede avtaler, tilsidesettes som følge av tiltak et annet medlem treffer, er en rask løsning av avgjørende betydning for at WTO skal kunne virke effektivt og for å kunne opprettholde en riktig balanse mellom medlemmenes rettigheter og forpliktelser.

4. DSBs anbefalinger eller kjennelser skal ta sikte på en tilfredsstillende løsning i saken, i samsvar med rettigheter og forpliktelser etter denne avtale og de dekkede avtaler.

5. Alle løsninger i saker som formelt er tatt opp i henhold til konsultasjons- og tvisteløsningsbestemmelsene i de dekkede avtaler, herunder voldgiftsavgjørelser, skal være i samsvar med avtalene og skal ikke helt eller delvis tilsidesette fordeler som tilkommer et medlem som en følge av avtalene, og heller ikke vanskeliggjøre en oppfyllelse avtalenes formål.

6. Omforente løsninger i saker som formelt er tatt opp i henhold til konsultasjons- og tvisteløsningsbestemmelsene i de dekkede avtaler, skal meldes til DSB og de relevante råd og komitéer, der ethvert medlem kan ta opp ethvert forhold i forbindelse med saken.

7. Før et medlem fremmer en sak, skal det vurderes om det vil være fruktbart å følge disse prosedyrer. Tvisteløsningsmekanismen har som formål å sikre at en tvist løses på en positiv måte. En løsning som partene kan godta og som er forenlig med de dekkede avtaler, må klart foretrekkes. Dersom det ikke foreligger en omforent løsning, skal tvisteløsningsmekanismen vanligvis først og fremst sikre at de aktuelle tiltak trekkes tilbake dersom det fastslås at de er uforenlige med bestemmelsene i en av de dekkede avtaler. Kompensasjon bør komme på tale bare dersom umiddelbar tilbaketrekning av tiltaket ikke lar seg gjennomføre, og som et midlertidig tiltak i påvente av tilbaketrekning av det tiltak som er uforenlig med en dekket avtale. Den siste utvei etter denne avtale for et medlem som vil gjøre bruk av tvisteløsningsprosedyrene, er muligheten til å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser etter de dekkede avtaler på et diskriminerende grunnlag vis-à-vis det andre medlemmet, forutsatt at DSB gir tillatelse til at slike tiltak iverksettes.

8. Når forpliktelser etter en dekket avtale ikke oppfylles, anses det at tiltaket helt eller delvis tilsidesetter en fordel. Dette innebærer at det vanligvis går ut fra at et brudd på reglene er til vesentlig skade for andre medlemmer som er part i den omhandlede avtale, og i slike

on other Members parties to that covered agreement, and in such cases, it shall be up to the Member against whom the complaint has been brought to rebut the charge.

9. The provisions of this Understanding are without prejudice to the rights of Members to seek authoritative interpretation of provisions of a covered agreement through decision-making under the WTO Agreement or a covered agreement which is a Plurilateral Trade Agreement.

10. It is understood that requests for conciliation and the use of the dispute settlement procedures should not be intended or considered as contentious acts and that, if a dispute arises, all Members will engage in these procedures in good faith in an effort to resolve the dispute. It is also understood that complaints and counter-complaints in regard to distinct matters should not be linked.

11. This Understanding shall be applied only with respect to new requests for consultations under the consultation provisions of the covered agreements made on or after the date of entry into force of the WTO Agreement. With respect to disputes for which the request for consultations was made under GATT 1947 or under any other predecessor agreement to the covered agreements before the date of entry into force of the WTO Agreement, the relevant dispute settlement rules and procedures in effect immediately prior to the date of entry into force of the WTO Agreement shall continue to apply.²

12. Notwithstanding paragraph 11, if a complaint based on any of the covered agreements is brought by a developing country Member against a developed country Member, the complaining party shall have the right to invoke, as an alternative to the provisions contained in Articles 4, 5, 6 and 12 of this Understanding, the corresponding provisions of the Decision of 5 April 1966 (BISD 14S/18), except that where the Panel considers that the time-frame provided for in paragraph 7 of that Decision is insufficient to provide its report and with the agreement of the complaining party, that time-frame may be extended. To the extent that there is a difference between the rules and procedures of Articles 4, 5, 6 and 12 and the corresponding rules and procedures of the Decision, the latter shall prevail.

Article 4 Consultations

1. Members affirm their resolve to strengthen and improve the effectiveness of the consultation procedures employed by Members.

² This paragraph shall also be applied to disputes on which panel reports have not been adopted or fully implemented.

saker skal det være opp til det medlem som klagen er satt fram mot, å tilbakevise påstanden.

9. Bestemmelsene i denne avtale innvirker ikke på medlemmenes rett til å søke en autoritativ fortolkning av bestemmelser i en dekket avtale ved beslutning truffet i henhold til WTO-avtalen eller en dekket avtale som er en plurilateral handelsavtale.

10. Det forutsettes at anmodning om meglings og bruk av tvisteløsningsprosedyrene ikke må være ment eller ansett som en utfordrende handling, og at alle medlemmer dersom det oppstår en tvist skal delta i prosedyrene i i den oppriktige hensikt å få tvisten løst. Det forutsettes også at det ikke bør foretas noen kopling mellom klager og motklager vedrørende atskilte forhold.

11. Denne avtale gjelder bare for nye anmodninger om konsultasjoner etter konsultasjonsbestemmelsene i de dekkede avtaler, som er framsatt fra og med den dag WTO-avtalen trer i kraft. Med hensyn til tvister der anmodningen om konsultasjoner ble satt fram i henhold til GATT 1947 eller en annen avtale forut for de dekkede avtaler, før den dag WTO-avtalen trer i kraft, skal relevante tvisteløsningsregler og -prosedyrer som er i kraft umiddelbart før den dag WTO-avtalen trer i kraft, fortsatt gjelde.²

12. Uten hensyn til nr. 11 kan en klage med hjemmel i en av de omhandlede avtalene settes fram av et medlem som er utviklingsland, mot et medlem som er industriland, skal den part som klager, som et alternativ til bestemmelsene i artikkel 4, 5, 6 og 12 i denne avtale, ha rett til å påberope seg de tilsvarende bestemmelsene i beslutning av 5. april 1966 (BISD 14S/18), men når panelet mener at tidsrammen fastsatt i nr. 7 i beslutningen er utilstrekkelig til at det kan legge fram sin rapport, kan tidsrammen med klagerens samtykke forlenges. I den utstrekning det er avvik mellom reglene og prosedyrene i artikkel 4, 5, 6 og 12 og de tilsvarende regler og prosedyrer i beslutningen, skal de sistnevnte gå foran.

Artikkel 4 Konsultasjon

1. Medlemmene bekrefter at de er fast bestemt på å styrke og forbedre effektiviteten i de konsultasjonsprosedyrer medlemmene følger.

² Dette nr. får anvendelse også i tvister der panelrapporter ikke er godkjent eller ikke er fullt gjennomført.

2. Each Member undertakes to accord sympathetic consideration to and afford adequate opportunity for consultation regarding any representations made by another Member concerning measures affecting the operation of any covered agreement taken within the territory of the former.³

3. If a request for consultations is made pursuant to a covered agreement, the Member to which the request is made shall, unless otherwise mutually agreed, reply to the request within 10 days after the date of its receipt and shall enter into consultations in good faith within a period of no more than 30 days after the date of receipt of the request, with a view to reaching a mutually satisfactory solution. If the Member does not respond within 10 days after the date of receipt of the request, or does not enter into consultations within a period of no more than 30 days, or a period otherwise mutually agreed, after the date of receipt of the request, then the Member that requested the holding of consultations may proceed directly to request the establishment of a panel.

4. All such requests for consultations shall be notified to the DSB and the relevant Councils and Committees by the Member which requests consultations. Any request for consultations shall be submitted in writing and shall give the reasons for the request, including identification of the measures at issue and an indication of the legal basis for the complaint.

5. In the course of consultations in accordance with the provisions of a covered agreement, before resorting to further action under this Understanding, Members should attempt to obtain satisfactory adjustment of the matter.

6. Consultations shall be confidential, and without prejudice to the rights of any Member in any further proceedings.

7. If the consultations fail to settle a dispute within 60 days after the date of receipt of the request for consultations, the complaining party may request the establishment of a panel. The complaining party may request a panel during the 60-day period if the consulting parties jointly consider that consultations have failed to settle the dispute.

8. In cases of urgency, including those which concern perishable goods, Members shall enter into consultations within a period

2. Hvert medlem forplikter seg til å behandle med velvillighet enhver henvendelse fra et annet medlem om tiltak truffet på førstnevntes territorium³ som har betydning for en dekket avtales virkemåte, og til å sørge for fyllestgjørende anledning til konsultasjoner om saken.

3. Dersom det settes fram en anmodning om konsultasjoner i medhold av en dekket avtale, skal medlemmet anmodningen er rettet mot besvare anmodningen innen ti dager etter den dag den ble mottatt og innlede konsultasjoner innen høyst tretti dager etter den dag anmodningen ble mottatt, med mindre annet er avtalt, i den oppriktige hensikt å finne en gjensidig tilfredstillende løsning for partene. Dersom medlemmet ikke svarer innen ti dager etter den dag anmodningen ble mottatt eller ikke innleder konsultasjoner innen høyst tretti dager etter den dag anmodningen ble mottatt, eller innen en annen avtalt frist, kan medlemmet som ba om konsultasjoner, straks be om at det opprettes et panel.

4. Medlemmet som ber om konsultasjoner skal gi DSB og de relevante råd og komitéer melding om alle anmodninger om konsultasjoner. Enhver anmodning om konsultasjoner skal settes fram skriftlig og skal begrunnes, med angivelse av de tiltak det gjelder og det rettslige grunnlag for klagen.

5. Under konsultasjoner i samsvar med bestemmelsene i en dekket avtale bør et medlem, før det tar videre skritt i henhold til denne avtale, forsøke å finne en tilfredsstillende løsning i saken.

6. Konsultasjonene skal være fortrolige og skal ikke berøre et medlems rettigheter i en eventuell videre behandling av saken.

7. Dersom det er gått 60 dager etter den dag anmodningen om konsultasjoner ble mottatt, uten at konsultasjonene har bilagt tvisten, kan den part som klager be om at det opprettes et panel. Parten som klager kan i løpet av 60 dager be om at det opprettes et panel dersom partene som deltar i konsultasjonene, i fellesskap kommer til at konsultasjonene ikke har ført frem til en bileggelse av tvisten.

8. I hastesaker, herunder saker som omhandler lett bedervelige varer, skal medlemmene innlede konsultasjoner innen en frist på

³ Where the provisions of any other covered agreement concerning measures taken by regional or local governments or authorities within the territory of a Member contain provisions different from the provisions of this paragraph, the provisions of such other covered agreement shall prevail.

³ Når en annen omhandlet avtales bestemmelser om tiltak som treffes av regionale eller lokale myndigheter på et medlems territorium, er forskjellige fra bestemmelsene i dette nr., skal bestemmelsene i en slik annen omhandlet avtale gå foran.

of no more than 10 days after the date of receipt of the request. If the consultations have failed to settle the dispute within a period of 20 days after the date of receipt of the request, the complaining party may request the establishment of a panel.

9. In cases of urgency, including those which concern perishable goods, the parties to the dispute, panels and the Appellate Body shall make every effort to accelerate the proceedings to the greatest extent possible.

10. During consultations Members should give special attention to the particular problems and interests of developing country Members.

11. Whenever a Member other than the consulting Members considers that it has a substantial trade interest in consultations being held pursuant to paragraph 1 of Article XXII of GATT 1994, paragraph 1 of Article XXII of GATS, or the corresponding provisions in other covered agreements⁴, such Member may notify the consulting Members and the DSB, within 10 days after the date of the circulation of the request for consultations under said Article, of its desire to be joined in the consultations. Such Member shall be joined in the consultations, provided that the Member to which the request for consultations was addressed agrees that the claim of substantial interest is well-founded. In that event they shall so inform the DSB. If the request to be joined in the consultations is not accepted, the applicant Member shall be free to request consultations under paragraph 1 of Article XXII or paragraph 1 of Article XXIII of GATT 1994, paragraph 1 of Article XXII or paragraph 1 of Article XXIII of GATS, or the corresponding provisions in other covered agreements.

⁴ The corresponding consultation provisions in the covered agreements are listed hereunder: Agreement on Agriculture, Article 19; Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, paragraph 1 of Article 11; Agreement on Textiles and Clothing, paragraph 4 of Article 8; Agreement on Technical Barriers to Trade, paragraph 1 of Article 14; Agreement on Trade-Related Investment Measures, Article 8; Agreement on Implementation of Article VI of GATT 1994, paragraph 2 of Article 17; Agreement on Implementation of Article VII of GATT 1994, paragraph 2 of Article 19; Agreement on Preshipment Inspection, Article 7; Agreement on Rules of Origin, Article 7; Agreement on Import Licensing Procedures, Article 6; Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, Article 30; Agreement on Safeguards, Article 14; Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, Article 64.1; and any corresponding consultation provisions in Plurilateral Trade Agreements as determined by the competent bodies of each Agreement and as notified to the DSB.

høyst ti dager etter den dag anmodningen ble mottatt. Dersom konsultasjonene ikke har bilagt av tvisten innen 20 dager etter den dag anmodningen ble mottatt, kan den part som klager, be om at det opprettes et panel.

9. I hastesaker, herunder saker som omhandler lett bedervelige varer, skal partene i tvisten, panelene og Ankeorganet gjøre sitt beste for at saksbehandlingen skal gå så raskt som mulig.

10. Under konsultasjonene bør medlemmene rette særlig oppmerksomhet mot utviklingsmedlemslandenes spesielle problemer og interesser.

11. Når et medlem som ikke deltar i konsultasjonene finner at det er en vesentlig handelsinteresse for medlemmet at det holdes konsultasjoner i henhold til artikkel XXII nr. 1 i GATT 1994, artikkel XXII nr. 1 i GATS eller de tilsvarende bestemmelser i andre dekkede avtaler,⁴ kan medlemmet innen ti dager etter den dag anmodningen om konsultasjoner i henhold til nevnte artikkel ble utsendt, underrette de de medlemmer som deltar i konsultasjonene og DSB om at det ønsker å bli tatt med i konsultasjonene. Medlemmet skal tas med i konsultasjonene, forutsatt at det medlem anmodningen om konsultasjoner ble rettet til, er enig i at påstanden om vesentlig interesse er velbegrunnet. De skal i så fall underrette DSB om dette. Dersom anmodningen om å bli tatt med i konsultasjonene ikke tas til følge, står det medlemmet som fremmer anmodningen fritt å be om konsultasjoner i henhold til artikkel XXII nr. 1 eller artikkel XXIII nr. 1 i GATT 1994, artikkel XXII nr. 1 eller artikkel XXIII nr. 1 i GATS eller de tilsvarende bestemmelsene i andre dekkede avtaler.

⁴ De tilsvarende konsultasjonsbestemmelsene i de omhandlede avtaler er oppregnet i det følgende: Jordbruksavtalen artikkel 19; Avtalen om veterinære og plantesanitære tiltak artikkel 11 nr. 1; Avtalen om tekstiler og klær artikkel 8 nr. 4; Avtalen om tekniske handelshindringer artikkel 14 nr. 1; Avtalen om handelsrelaterte investerings tiltak artikkel 8; Avtalen om antidumpingtiltak artikkel 17 nr. 2; Avtalen om tollfastsettelse artikkel 19 nr. 2; Avtalen om inspeksjon før forsendelse artikkel 7; Avtalen om opprinnelsesregler artikkel 7; Avtalen om importlisensiering artikkel 6; Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter artikkel 30; Avtalen om beskyttelsestiltak artikkel 14; Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter artikkel 64 nr. 1; samt andre tilhørende bestemmelser om konsultasjoner i plurilaterale handelsavtaler som er fastsatt av de organer som er kompetente etter den enkelte avtale og meldt til DSB.

*Article 5**Good Offices, Conciliation and Mediation*

1. Good offices, conciliation and mediation are procedures that are undertaken voluntarily if the parties to the dispute so agree.

2. Proceedings involving good offices, conciliation and mediation, and in particular positions taken by the parties to the dispute during these proceedings, shall be confidential, and without prejudice to the rights of either party in any further proceedings under these procedures.

3. Good offices, conciliation or mediation may be requested at any time by any party to a dispute. They may begin at any time and be terminated at any time. Once procedures for good offices, conciliation or mediation are terminated, a complaining party may then proceed with a request for the establishment of a panel.

4. When good offices, conciliation or mediation are entered into within 60 days after the date of receipt of a request for consultations, the complaining party must allow a period of 60 days after the date of receipt of the request for consultations before requesting the establishment of a panel. The complaining party may request the establishment of a panel during the 60-day period if the parties to the dispute jointly consider that the good offices, conciliation or mediation process has failed to settle the dispute.

5. If the parties to a dispute agree, procedures for good offices, conciliation or mediation may continue while the panel process proceeds.

6. The Director-General may, acting in an *ex officio* capacity, offer good offices, conciliation or mediation with the view to assisting Members to settle a dispute.

*Article 6**Establishment of Panels*

1. If the complaining party so requests, a panel shall be established at the latest at the DSB meeting following that at which the request first appears as an item on the DSB's agenda, unless at that meeting the DSB decides by consensus not to establish a panel.⁵

2. The request for the establishment of a panel shall be made in writing. It shall indicate whether consultations were held, identify the specific measures at issue and provide a brief summary of the legal basis of the com-

⁵ If the complaining party so requests, a meeting of the DSB shall be convened for this purpose within 15 days of the request, provided that at least 10 days' advance notice of the meeting is given.

*Artikkel 5**Velvillig mellomkomst, forlik og megling*

1. Velvillig mellomkomst, forlik og megling er frivillige prosedyrer som anvendes når partene er enige om det.

2. Forhandlinger som inkluderer velvillig mellomkomst, forlik og megling, og særlig de standpunkter partene i tvisten inntar under forhandlingene, skal være fortrolige og skal ikke berøre partenes rettigheter ved en eventuell videre behandling av saken.

3. Enhver som er part i en tvist, kan når som helst be om velvillig mellomkomst, forlik og megling. Prosedyrene kan innledes og avsluttes på ethvert tidspunkt. Etter at prosedyrene for velvillig mellomkomst, forlik og megling er avsluttet, kan en part som klager, be om at det opprettes et panel.

4. Når velvillig mellomkomst, forlik og megling er innledet før det er gått 60 dager fra den dag anmodningen om konsultasjoner ble mottatt, kan den part som klager, ikke be om at det opprettes et panel før det er gått 60 dager fra den dag anmodningen om konsultasjoner ble mottatt. Den part som klager, kan be om at det opprettes et panel i løpet av perioden på 60 dager dersom partene i tvisten i fellesskap kommer til at prosessen med velvillig mellomkomst, forlik og megling ikke har ført til bilegelse av tvisten.

5. Dersom partene i en tvist er enige, kan velvillig mellomkomst, forlik og megling gå sin gang mens panelprosessen pågår.

6. Generaldirektøren kan av eget tiltak tilby velvillig mellomkomst, forlik og megling med sikte på å bistå medlemmer med å løse en tvist.

*Artikkel 6**Opprettelse av paneler*

1. Dersom den part som klager ber om det, skal det opprettes et panel senest på det første møtet i DSB etter møtet der anmodningen først var satt opp på dagsordenen, med mindre DSB på det nevnte møte ved konsensus beslutter ikke å opprette et panel.⁵

2. En anmodning om opprettelse av panel skal legges fram skriftlig. Den skal opplyse om det har vært holdt konsultasjoner, beskrive de konkrete tiltak som ønskes vurdert og inneholde et kort sammendrag av det rettslige grunn-

⁵ Dersom klageparten ber om det, skal det for dette formål innkalles til møte i DSB innen 15 dager etter anmodningen, forutsatt at det gis minst ti dagers forhåndsvarsel om møtet.

plaint sufficient to present the problem clearly. In case the applicant requests the establishment of a panel with other than standard terms of reference, the written request shall include the proposed text of special terms of reference.

Article 7

Terms of Reference of Panels

1. Panels shall have the following terms of reference unless the parties to the dispute agree otherwise within 20 days from the establishment of the panel:

“To examine, in the light of the relevant provisions in (name of the covered agreement(s) cited by the parties to the dispute), the matter referred to the DSB by (name of party) in document ... and to make such findings as will assist the DSB in making the recommendations or in giving the rulings provided for in that/those agreement(s).”

2. Panels shall address the relevant provisions in any covered agreement or agreements cited by the parties to the dispute.

3. In establishing a panel, the DSB may authorize its Chairman to draw up the terms of reference of the panel in consultation with the parties to the dispute, subject to the provisions of paragraph 1. The terms of reference thus drawn up shall be circulated to all Members. If other than standard terms of reference are agreed upon, any Member may raise any point relating thereto in the DSB.

Article 8

Composition of Panels

1. Panels shall be composed of well-qualified governmental and/or non-governmental individuals, including persons who have served on or presented a case to a panel, served as a representative of a Member or of a contracting party to GATT 1947 or as a representative to the Council or Committee of any covered agreement or its predecessor agreement, or in the Secretariat, taught or published on international trade law or policy, or served as a senior trade policy official of a Member.

2. Panel members should be selected with a view to ensuring the independence of the members, a sufficiently diverse background and a wide spectrum of experience.

3. Citizens of Members whose governments⁶ are parties to the dispute or third parties as defined in paragraph 2 of Article 10

⁶ In the case where customs unions or common markets are parties to a dispute, this provision applies to citizens of all member countries of the customs unions or common markets.

lag for klagen, tilstrekkelig til å gi en klar presentasjon av problemet. Dersom søkeren ber om at det opprettes et panel med et mandat som avviker fra standardmandatet, skal den skriftlige anmodningen omfatte forslag til ordlyd for et slikt spesielt mandat.

Artikkel 7

Panelets mandat

1. Panelet skal ha følgende mandat, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet innen 20 dager etter at panelet er opprettet:

«Å gjennomgå den sak som er henvist til DSB av (partens navn) i dokument ... i lys av de relevante bestemmelser i (navnet på den eller de dekkede avtaler som partene i tvisten påberoper seg), og å komme til en vurdering som kan være til hjelp for DSB når det skal gi sin anbefaling eller avsi sin kjennelse slik det er bestemt i den eller de aktuelle avtaler.»

2. Panelet skal vurdere til de relevante bestemmelser i en eller flere dekkede avtaler som partene i tvisten har påberopt seg.

3. Når DSB oppretter et panel, kan det gi panelets formann fullmakt til å sette opp panelets mandat i samråd med partene i tvisten, med forbehold for bestemmelsene i nr. 1. Et mandat som er satt opp på denne måten, skal distribueres til alle medlemmer. Dersom det avtales et annet mandat enn standardmandatet, kan ethvert medlem ta opp ethvert spørsmål i den forbindelse i DSB.

Artikkel 8

Panelets sammensetning

1. Panelet skal settes sammen av velkvalifiserte personer i og/eller utenfor statlig tjeneste, herunder personer som har tjenestegjort i eller har lagt en sak fram for et panel, har fungert som representant for et medlem eller en avtalepart i GATT 1947 eller som representant i et råd eller en komité i henhold til en dekket avtale eller dens foregående avtale eller i sekretariatet, har undervist i eller fått offentliggjort arbeider om internasjonal handelsrett eller -politikk eller har tjenestegjort som høyere handelspolitisk tjenestemann for et medlem.

2. Medlemmene av panelet bør velges ut med henblikk på å sikre deres uavhengighet og en tilstrekkelig variert bakgrunn og et bredt erfaringsgrunnlag.

3. Borgere hos medlemmer hvis regjering⁶ er part i tvisten eller tredjepart som definert i artikkel 10 nr. 2, skal ikke delta i et panel som

⁶ Dersom en tollunion eller et felles marked er part i en tvist, skal denne bestemmelsen gjelde for borgere i alle medlemslandene i tollunionen eller det felles marked.

shall not serve on a panel concerned with that dispute, unless the parties to the dispute agree otherwise.

4. To assist in the selection of panelists, the Secretariat shall maintain an indicative list of governmental and non-governmental individuals possessing the qualifications outlined in paragraph 1, from which panelists may be drawn as appropriate. That list shall include the roster of nongovernmental panelists established on 30 November 1984 (BISD 31S/9), and other rosters and indicative lists established under any of the covered agreements, and shall retain the names of persons on those rosters and indicative lists at the time of entry into force of the WTO Agreement. Members may periodically suggest names of governmental and non-governmental individuals for inclusion on the indicative list, providing relevant information on their knowledge of international trade and of the sectors or subject matter of the covered agreements, and those names shall be added to the list upon approval by the DSB. For each of the individuals on the list, the list shall indicate specific areas of experience or expertise of the individuals in the sectors or subject matter of the covered agreements.

5. Panels shall be composed of three panelists unless the parties to the dispute agree, within 10 days from the establishment of the panel, to a panel composed of five panelists. Members shall be informed promptly of the composition of the panel.

6. The Secretariat shall propose nominations for the panel to the parties to the dispute. The parties to the dispute shall not oppose nominations except for compelling reasons.

7. If there is no agreement on the panelists within 20 days after the date of the establishment of a panel, at the request of either party, the Director-General, in consultation with the Chairman of the DSB and the Chairman of the relevant Council or Committee, shall determine the composition of the panel by appointing the panelists whom the Director-General considers most appropriate in accordance with any relevant special or additional rules or procedures of the covered agreement or covered agreements which are at issue in the dispute, after consulting with the parties to the dispute. The Chairman of the DSB shall inform the Members of the composition of the panel thus formed no later than 10 days after the date the Chairman receives such a request.

8. Members shall undertake, as a general rule, to permit their officials to serve as panelists.

9. Panelists shall serve in their individual capacities and not as government representa-

behandler vedkommende tvist, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.

4. Til hjelp ved utvelgelsen av panelmedlemmer skal sekretariatet føre en veiledende liste over personer i eller utenfor statlig tjeneste som fyller kvalifikasjonskravene nevnt i nr. 1, som panelmedlemmer kan velges fra etter som det passer. Listen skal omfatte den fortegnelsen over personer utenfor statlig tjeneste og som står til disposisjon for panelet som ble opprettet 30. november 1984 (BISD 31S/9) og andre tilsvarende fortegnelser og veiledende lister opprettet i henhold til en av de dekkede avtaler, og de navn som var oppført i fortegnelsene og de veiledende listene på tidspunktet for WTO-avtalens ikrafttredelse, skal beholdes. Medlemmene kan jevnlig foreslå navn på personer i eller utenfor statlig tjeneste med sikte på oppføring i den veiledende listen, med relevante opplysninger om deres kjennskap til internasjonal handel og til sektorene eller temaene i de dekkede avtaler, og navnene skal tilføyes på listen etter godkjenning av DSB. Det skal angis på hvilke områder innenfor sektorene eller temaene i de dekkede avtaler den enkelte har erfaring eller er ekspert.

5. Panelet skal bestå av tre panelmedlemmer, med mindre partene i tvisten innen ti dager etter at panelet er opprettet, blir enige om et panel bestående av fem panelmedlemmer. Medlemslandene skal straks underrettes om panelets sammensetning.

6. Sekretariatet skal foreslå kandidater til panelet for partene i tvisten. Partene i tvisten skal ikke gjøre innsigelse mot kandidatene med mindre de har tvingende grunn til det.

7. Dersom det ikke oppnås enighet om panelmedlemmene innen 20 dager etter at et panel er opprettet, skal Generaldirektøren på anmodning fra en av partene, i samråd med DSBs formann og formannen for det relevante råd eller den relevante komité, bestemme panelets sammensetning ved å oppnevne de panelmedlemmer som Generaldirektøren anser som mest passende i henhold til enhver relevant særlig eller ytterligere regel eller prosedyre i den eller de dekkede avtaler som er til behandling, etter å ha konsultert partene i tvisten. Formannen for DSB skal underrette medlemmene om sammensetningen av panelet som er etablert på denne måten, innen ti dager fra den dag formannen mottok anmodningen.

8. Medlemmene skal forplikte seg til som hovedregel å gi sine tjenestemenn tillatelse til å tjenestegjøre som panelmedlemmer.

9. Panelmedlemmene skal tjenestegjøre i egenskap av enkeltpersoner og ikke som repre-

tives, nor as representatives of any organization. Members shall therefore not give them instructions nor seek to influence them as individuals with regard to matters before a panel.

10. When a dispute is between a developing country Member and a developed country Member the panel shall, if the developing country Member so requests, include at least one panelist from a developing country Member.

11. Panelists' expenses, including travel and subsistence allowance, shall be met from the WTO budget in accordance with criteria to be adopted by the General Council, based on recommendations of the Committee on Budget, Finance and Administration.

Article 9

Procedures for Multiple Complainants

1. Where more than one Member requests the establishment of a panel related to the same matter, a single panel may be established to examine these complaints taking into account the rights of all Members concerned. A single panel should be established to examine such complaints whenever feasible.

2. The single panel shall organize its examination and present its findings to the DSB in such a manner that the rights which the parties to the dispute would have enjoyed had separate panels examined the complaints are in no way impaired. If one of the parties to the dispute so requests, the panel shall submit separate reports on the dispute concerned. The written submissions by each of the complainants shall be made available to the other complainants, and each complainant shall have the right to be present when any one of the other complainants presents its views to the panel.

3. If more than one panel is established to examine the complaints related to the same matter, to the greatest extent possible the same persons shall serve as panelists on each of the separate panels and the timetable for the panel process in such disputes shall be harmonized.

Article 10

Third Parties

1. The interests of the parties to a dispute and those of other Members under a covered agreement at issue in the dispute shall be fully taken into account during the panel process.

2. Any Member having a substantial interest in a matter before a panel and having notified its interest to the DSB (referred to in this Understanding as a "third party") shall have

sentanter for en regjering eller en organisasjon. Medlemmene skal derfor ikke gi dem instruksjoner eller forsøke å påvirke dem som enkeltperson i saker som er forelagt et panel.

10. Når det oppstår en tvist mellom et medlem som er utviklingsland og et medlem som er industriland, skal panelet dersom medlemmet som er utviklingsland ber om det, ha minst ett panelmedlem fra et medlem som er utviklingsland.

11. Panelmedlemmenes utgifter, herunder reise- og diettgodtgjørelse, skal belastes WTO-budsjettet i samsvar med kriterier som vedtas av Hovedrådet, på grunnlag av anbefalinger fra Budsjett-, finans- og administrasjonskomiteen.

Artikkel 9

Prosedyrer når det er flere parter som klager

1. Når mer enn ett medlem ber om at det opprettes et panel i tilknytning til samme sak, kan det opprettes et enkelt panel som skal behandle klagene, men det skal tas hensyn til alle de berørte medlemmers rettigheter. Når det kan la seg gjøre, bør det opprettes bare ett panel for behandling av slike klager.

2. Et slikt panel skal organisere sin undersøkelse og legge sine vurderinger fram for DSB på en slik måte at de rettigheter som partene i tvisten ville ha hatt om det var opprettet atskilte paneler, ikke på noen måte innskrenkes. Dersom en av partene i tvisten ber om det, skal panelet legge fram separate rapporter om tvisten. Skriftlige innlegg fra den enkelte klager skal gjøres kjent for de øvrige klagere, og hver klager skal ha rett til å være til stede når en av de øvrige klagere fremlegger sitt syn for panelet.

3. Dersom det er opprettet mer enn ett panel for behandling av klager i tilknytning til samme sak, skal de samme personer i størst mulig utstrekning tjenestegjøre som panelmedlemmer i de enkelte panelene, og tidsplanen for arbeidet i panelene skal harmoniseres.

Artikkel 10

Tredjeparter

1. Det skal tas fullt hensyn til interessene til partene i tvisten og til andre medlemmer i henhold til en dekket avtale som behandles i tvisten.

2. Ethvert medlem som har en betydelig interesse i en sak som behandles av et panel, og som har underrettet DSB om sin interesse (heretter kalt «tredjepart»), skal ha anledning

an opportunity to be heard by the panel and to make written submissions to the panel. These submissions shall also be given to the parties to the dispute and shall be reflected in the panel report.

3. Third parties shall receive the submissions of the parties to the dispute to the first meeting of the panel.

4. If a third party considers that a measure already the subject of a panel proceeding nullifies or impairs benefits accruing to it under any covered agreement, that Member may have recourse to normal dispute settlement procedures under this Understanding. Such a dispute shall be referred to the original panel wherever possible.

Article 11 Function of Panels

The function of panels is to assist the DSB in discharging its responsibilities under this Understanding and the covered agreements. Accordingly, a panel should make an objective assessment of the matter before it, including an objective assessment of the facts of the case and the applicability of and conformity with the relevant covered agreements, and make such other findings as will assist the DSB in making the recommendations or in giving the rulings provided for in the covered agreements. Panels should consult regularly with the parties to the dispute and give them adequate opportunity to develop a mutually satisfactory solution.

Article 12 Panel Procedures

1. Panels shall follow the Working Procedures in Appendix 3 unless the panel decides otherwise after consulting the parties to the dispute.

2. Panel procedures should provide sufficient flexibility so as to ensure high-quality panel reports, while not unduly delaying the panel process.

3. After consulting the parties to the dispute, the panelists shall, as soon as practicable and whenever possible within one week after the composition and terms of reference of the panel have been agreed upon, fix the timetable for the panel process, taking into account the provisions of paragraph 9 of Article 4, if relevant.

4. In determining the timetable for the panel process, the panel shall provide sufficient time for the parties to the dispute to prepare their submissions.

5. Panels should set precise deadlines for

til å bli hørt av panelet og til å legge frem et skriftlig innlegg for panelet. Slike innlegg skal også legges fram for partene i tvisten, og skal framgå av panelets rapport.

3. Tredjeparter skal motta innleggene fra partene i tvisten til panelets første møte.

4. Dersom en tredjepart mener at et tiltak som allerede er gjenstand for panelbehandling, helt eller delvis tilsidesetter rettigheter som tilkommer parten som følge av en dekket avtale, kan dette medlem benytte de vanlige tvisteløsningsprosedyrer etter denne avtale. En slik tvist skal om mulig henvises til behandling i det opprinnelige panel.

Artikkel 11 Panelets oppgave

1. Panelets oppgave er å bistå DSB med å utføre de oppgaver det er pålagt etter denne avtale og de dekkede avtaler. Et panel skal derfor foreta en objektiv vurdering av den sak det har fått seg forelagt, herunder en objektiv vurdering av de faktiske forholdene i saken og av hvorvidt de relevante dekkede avtaler kommer til anvendelse og de faktiske forhold er i samsvar med dem, samt gjøre vurdering av andre relevante forhold som vil være en hjelp for DSB når det skal gi anbefalinger eller avsi kjennelser som fastsatt i de dekkede avtaler. Panelet bør ha jevnlig konsultasjoner med partene i tvisten og gi dem tilstrekkelig mulighet til å komme fram til en løsning som er tilfredsstillende for partene.

Artikkel 12 Panelets saksbehandling

1. Panelet skal følge arbeidsrutinene i vedlegg 3 med mindre panelet bestemmer noe annet etter å ha konsultert partene i tvisten.

2. Panelets saksbehandling bør være tilstrekkelig fleksibel til å sikre en høy kvalitet på panelets rapporter, samtidig som saksgangen ikke forsinkes unødige.

3. Etter konsultasjoner med partene i tvisten skal panelmedlemmene så snart det kan la seg gjøre og om mulig innen en uke etter at panelets sammensetning og mandat er avtalt, fastsette en tidsplan for saksbehandlingen, idet det eventuelt tas hensyn til bestemmelsene i artikkel 4 nr. 9.

4. Når panelet setter opp tidsplan for saksbehandlingen, skal det sørge for at partene i tvisten får tilstrekkelig tid til å forberede sine innlegg.

5. Panelet bør sette nøyaktige frister for

written submissions by the parties and the parties should respect those deadlines.

6. Each party to the dispute shall deposit its written submissions with the Secretariat for immediate transmission to the panel and to the other party or parties to the dispute. The complaining party shall submit its first submission in advance of the responding party's first submission unless the panel decides, in fixing the timetable referred to in paragraph 3 and after consultations with the parties to the dispute, that the parties should submit their first submissions simultaneously. When there are sequential arrangements for the deposit of first submissions, the panel shall establish a firm time-period for receipt of the responding party's submission. Any subsequent written submissions shall be submitted simultaneously.

7. Where the parties to the dispute have failed to develop a mutually satisfactory solution, the panel shall submit its findings in the form of a written report to the DSB. In such cases, the report of a panel shall set out the findings of fact, the applicability of relevant provisions and the basic rationale behind any findings and recommendations that it makes. Where a settlement of the matter among the parties to the dispute has been found, the report of the panel shall be confined to a brief description of the case and to reporting that a solution has been reached.

8. In order to make the procedures more efficient, the period in which the panel shall conduct its examination, from the date that the composition and terms of reference of the panel have been agreed upon until the date the final report is issued to the parties to the dispute, shall, as a general rule, not exceed six months. In cases of urgency, including those relating to perishable goods, the panel shall aim to issue its report to the parties to the dispute within three months.

9. When the panel considers that it cannot issue its report within six months, or within three months in cases of urgency, it shall inform the DSB in writing of the reasons for the delay together with an estimate of the period within which it will issue its report. In no case should the period from the establishment of the panel to the circulation of the report to the Members exceed nine months.

10. In the context of consultations involving a measure taken by a developing country Member, the parties may agree to extend the periods established in paragraphs 7 and 8 of Article 4. If, after the relevant period has elapsed, the consulting parties cannot agree that the consultations have concluded, the Chairman of the DSB shall decide, after consultati-

innlevering av skriftlige innlegg fra partene, og partene bør overholde fristene.

6. Hver part i tvisten skal levere sitt skriftlige innlegg til sekretariatet for umiddelbar oversendelse til panelet og den eller de andre parter i tvisten. Den part som klager skal innlevere sitt første innlegg før den innklagede parts første innlegg, med mindre panelet etter å ha fastsatt en tidsplan som nevnt i nr. 3 og etter konsultasjoner med partene i tvisten, bestemmer at partene skal innlevere sine første innlegg samtidig. Når de første innleggene ikke skal innleveres samtidig, skal panelet sette en fast frist for mottakelse av den innklagede parts innlegg. Senere skriftlige innlegg skal innleveres samtidig.

7. Dersom partene i tvisten ikke har klart å nå fram til en løsning som er tilfredsstillende partene, skal panelet legge fram sin konklusjon i form av en skriftlig rapport til DSB. I slike tilfeller skal panelets rapport angi hvilke faktiske forhold som legges til grunn, hvorvidt de relevante bestemmelser kommer til anvendelse og det grunnleggende resonnement bak de vurderinger og anbefalinger det er kommet til. Dersom det er oppnådd en løsning i saken mellom partene i tvisten, skal panelets rapport begrenses til en kort beskrivelse av saken, med opplysning om at det er oppnådd en løsning.

8. For å gjøre saksbehandlingen mer effektiv skal den tid panelet bruker til sin gjennomgang, fra den dag det ble enighet om panelets sammensetning og mandat til den dag den endelige rapporten legges fram for partene i tvisten, som hovedregel ikke overstige seks måneder. I hastesaker, herunder saker som gjelder lett bedervelige varer, skal panelet ta sikte på å legge sin rapport fram for partene i tvisten innen tre måneder.

9. Dersom panelet kommer til at det ikke kan legge fram sin rapport innen seks måneder, eller innen tre måneder i hastesaker, skal det gi DSB skriftlig underretning om grunnene til forsinkelsen sammen med et anslag over den tid det trenger for å kunne legge fram rapporten. Det bør ikke under noen omstendighet gå mer enn ni måneder fra panelet opprettes og til rapporten distribueres til medlemmene.

10. I forbindelse med konsultasjoner som dreier seg om tiltak truffet av et medlem som er utviklingsland, kan partene avtale å forlenge fristene fastsatt i artikkel 4 nr. 7 og 8. Dersom de parter som deltar i konsultasjonene, etter fristens utløp ikke enes om å anse konsultasjonene for avsluttet, skal formannen for DSB etter å ha konsultert partene avgjøre

on with the parties, whether to extend the relevant period and, if so, for how long. In addition, in examining a complaint against a developing country Member, the panel shall accord sufficient time for the developing country Member to prepare and present its argumentation. The provisions of paragraph 1 of Article 20 and paragraph 4 of Article 21 are not affected by any action pursuant to this paragraph.

11. Where one or more of the parties is a developing country Member, the panel's report shall explicitly indicate the form in which account has been taken of relevant provisions on differential and more-favourable treatment for developing country Members that form part of the covered agreements which have been raised by the developing country Member in the course of the dispute settlement procedures.

12. The panel may suspend its work at any time at the request of the complaining party for a period not to exceed 12 months. In the event of such a suspension, the time-frames set out in paragraphs 8 and 9 of this Article, paragraph 1 of Article 20, and paragraph 4 of Article 21 shall be extended by the amount of time that the work was suspended. If the work of the panel has been suspended for more than 12 months, the authority for establishment of the panel shall lapse.

Article 13

Right to Seek Information

1. Each panel shall have the right to seek information and technical advice from any individual or body which it deems appropriate. However, before a panel seeks such information or advice from any individual or body within the jurisdiction of a Member it shall inform the authorities of that Member. A Member should respond promptly and fully to any request by a panel for such information as the panel considers necessary and appropriate. Confidential information which is provided shall not be revealed without formal authorization from the individual, body, or authorities of the Member providing the information.

2. Panels may seek information from any relevant source and may consult experts to obtain their opinion on certain aspects of the matter. With respect to a factual issue concerning a scientific or other technical matter raised by a party to a dispute, a panel may request an advisory report in writing from an expert review group. Rules for the establishment of such a group and its procedures are set forth in Appendix 4.

om den relevante fristen skal forlenges, og i tilfelle for hvor lang tid. Dessuten skal panelet når det behandler en klage mot et medlem som er utviklingsland, gi medlemmet tilstrekkelig tid til å forberede og legge fram sine argumenter. Ingen handling som foretas i henhold til dette nr. kan få innvirkning på bestemmelsene i artikkel 20 nr. 1 og artikkel 21 nr. 4.

11. Dersom en eller flere parter er et medlem som er utviklingsland, skal panelets rapport uttrykkelig angi på hvilken måte det er tatt hensyn til de relevante bestemmelser i de dekkede avtaler om differensiert og gunstigere behandling for medlemmer som utviklingsland, som medlemmet har påberopt seg under tvisteløsningsprosedyrene.

12. Panelet kan på et hvilket som helst tidspunkt, etter anmodning fra parten som klager, utsette sitt arbeid for et tidsrom som ikke overstiger 12 måneder. Ved slik utsettelse forlenges tidsrammene som er fastsatt i nr. 8 og 9, i artikkel 20 nr. 1 og og i artikkel 21 nr. 4 for like lang tid som arbeidet ble utsatt. Dersom panelets arbeid utsettes i mer enn tolv måneder, blir beslutningen om å opprette panelet uten virkning.

Artikkel 13

Rett til å innhente opplysninger

1. Hvert panel skal ha rett til å innhente opplysninger og faglige råd fra en hvilken som helst person eller instans som det finner egnet. Før et panel innhenter slike opplysninger eller råd fra en person eller instans innen et medlems jurisdiksjon, skal det imidlertid underrette medlemmets myndigheter. Alle medlemmer bør svare raskt og fullstendig på enhver anmodning fra et panel om opplysninger panelet mener er nødvendige og hensiktsmessige. Fortrolige opplysninger skal ikke røpes uten at den person, instans eller myndighet hos medlemmet som har gitt opplysningene, formelt gir sin tillatelse til det.

2. Panelene kan innhente opplysninger fra enhver relevant kilde, og kan rådspørre eksperter for å få deres mening om bestemte sider av saken. Når det gjelder en saksopplysning i forbindelse med et vitenskapelig eller annet faglig spørsmål som er tatt opp av en part i en tvist, kan panelet be om en skriftlig uttalelse fra en rådgivende ekspertgruppe. Regler for opprettelse av en slik gruppe og dens saksbehandling er fastlagt i vedlegg 4.

Article 14
Confidentiality

1. Panel deliberations shall be confidential.
2. The reports of panels shall be drafted without the presence of the parties to the dispute in the light of the information provided and the statements made.
3. Opinions expressed in the panel report by individual panelists shall be anonymous.

Article 15
Interim Review Stage

1. Following the consideration of rebuttal submissions and oral arguments, the panel shall issue the descriptive (factual and argument) sections of its draft report to the parties to the dispute. Within a period of time set by the panel, the parties shall submit their comments in writing.
2. Following the expiration of the set period of time for receipt of comments from the parties to the dispute, the panel shall issue an interim report to the parties, including both the descriptive sections and the panel's findings and conclusions. Within a period of time set by the panel, a party may submit a written request for the panel to review precise aspects of the interim report prior to circulation of the final report to the Members. At the request of a party, the panel shall hold a further meeting with the parties on the issues identified in the written comments. If no comments are received from any party within the comment period, the interim report shall be considered the final panel report and circulated promptly to the Members.
3. The findings of the final panel report shall include a discussion of the arguments made at the interim review stage. The interim review stage shall be conducted within the time-period set out in paragraph 8 of Article 12.

Article 16
Adoption of Panel Reports

1. In order to provide sufficient time for the Members to consider panel reports, the reports shall not be considered for adoption by the DSB until 20 days after the date they have been circulated to the Members.
2. Members having objections to a panel report shall give written reasons to explain their objections for circulation at least 10 days prior to the DSB meeting at which the panel report will be considered.
3. The parties to a dispute shall have the

Artikkel 14
Fortrolig behandling

1. Panelets rådslagninger skal være fortrolige.
2. Panelrapportene skal utarbeides uten at partene i tvisten er til stede, på bakgrunn av de opplysninger og redegjørelser som er lagt fram.
3. Uttalelser i rapporten fra de enkelte panelmedlemmer skal være anonyme.

Artikkel 15
Foreløpig gjennomgang

1. Etter å ha vurdert motinnlegg og muntlige argumenter skal panelet legge fram de beskrivende avsnittene (de faktiske forhold og argumentasjon) av sitt rapportutkast for partene. Partene skal innen en frist som fastsettes av panelet, legge fram sine kommentarer skriftlig.
2. Etter at den fastsatte frist for kommentarer fra partene i tvisten er utløpt, skal panelet utarbeide en foreløpig rapport til partene, med de beskrivende avsnittene og panelets vurderinger og konklusjoner. Innen en frist panelet fastsetter kan en part skriftlig anmode panelet om ny gjennomgang av bestemte sider av den foreløpige rapporten, før den endelige rapporten distribueres til medlemmene. Dersom en part ber om det, skal panelet holde et nytt møte med partene om spørsmål som er reist i de skriftlige kommentarene. Dersom ingen kommentarer er mottatt fra noen av partene innen fristen for kommentarer, skal den foreløpige rapporten betraktes som endelig og straks distribueres til medlemmene.
3. Konklusjonene i den endelige panelrapporten skal inneholde en drøftelse av de argumenter som er satt fram under den foreløpige gjennomgangen. Den foreløpige gjennomgangen skal gjennomføres innen den frist som er fastsatt i artikkel 12 nr. 8.

Artikkel 16
Vedtakelse av panelrapporter

1. For at medlemmene skal få tilstrekkelig tid til å gå gjennom panelrapportene, skal de ikke tas opp til vedtakelse av DSB før 20 dager etter den dag de er distribuert til medlemmene.
2. Medlemmer som har innvendinger mot rapportene, skal gi skriftlig begrunnelse for sine innvendinger, slik at begrunnelsen kan distribueres minst 10 dager før det møte i DSB der panelrapporten skal behandles.
3. Partene i en tvist har rett til å delta fullt

right to participate fully in the consideration of the panel report by the DSB, and their views shall be fully recorded.

4. Within 60 days after the date of circulation of a panel report to the Members, the report shall be adopted at a DSB meeting⁷ unless a party to the dispute formally notifies the DSB of its decision to appeal or the DSB decides by consensus not to adopt the report. If a party has notified its decision to appeal, the report by the panel shall not be considered for adoption by the DSB until after completion of the appeal. This adoption procedure is without prejudice to the right of Members to express their views on a panel report.

Article 17 Appellate Review

Standing Appellate Body

1. A standing Appellate Body shall be established by the DSB. The Appellate Body shall hear appeals from panel cases. It shall be composed of seven persons, three of whom shall serve on any one case. Persons serving on the Appellate Body shall serve in rotation. Such rotation shall be determined in the working procedures of the Appellate Body.

2. The DSB shall appoint persons to serve on the Appellate Body for a four-year term, and each person may be reappointed once. However, the terms of three of the seven persons appointed immediately after the entry into force of the WTO Agreement shall expire at the end of two years, to be determined by lot. Vacancies shall be filled as they arise. A person appointed to replace a person whose term of office has not expired shall hold office for the remainder of the predecessor's term.

3. The Appellate Body shall comprise persons of recognized authority, with demonstrated expertise in law, international trade and the subject matter of the covered agreements generally. They shall be unaffiliated with any government. The Appellate Body membership shall be broadly representative of membership in the WTO. All persons serving on the Appellate Body shall be available at all times and on short notice, and shall stay abreast of dispute settlement activities and other relevant activities of the WTO. They shall not participate in the consideration of any dispute

⁷ If a meeting of the DSB is not scheduled within this period at a time that enables the requirements of paragraphs 1 and 4 of Article 16 to be met, a meeting of the DSB shall be held for this purpose.

ut i DSBs behandling av panelrapporten, og deres syn skal i sin helhet protokolleres.

4. Innen 60 dager etter den dag en panelrapport er distribuert til medlemmene, skal den vedtas på et møte i DSB⁷, med mindre en part i tvisten formelt meddeler DSB at det har bestemt seg for å anke, eller DSB ved konsensus beslutter ikke å vedta rapporten. Dersom en part har meddelt at den har bestemt seg for å anke, skal rapporten ikke tas opp til behandling av DSB før ankebehandlingen er gjennomført. Denne vedtakelsesprosedyren innvirker ikke på medlemmenes rett til å gi uttrykk for sitt syn på en panelrapport.

Artikkel 17 Ankebehandling

Fast ankeorgan

1. Et fast ankeorgan skal opprettes av DSB. Ankeorganet skal behandle anker over panelsaker. Det skal bestå av sju personer, hvorav tre skal gjøre tjeneste i den enkelte sak. Personer som tjenestegjør i Ankeorganet skal tjenestegjøre etter tur. Turordningen bestemmes i Ankeorganets arbeidsrutiner.

2. DSB skal oppnevne de personer som skal tjenestegjøre i Ankeorganet for en periode på fire år, og hver av dem kan gjenoppnevnes en gang. Imidlertid skal funksjonstiden for tre av de sju personene som er oppnevnt umiddelbart etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, etter loddtrekning utløpe etter to år. Plassene skal fylles etterhvert som de blir ledige. Den som er oppnevnt for å erstatte en person hvis funksjonstid ikke er utløpt, skal fungere for den gjenværende del av sin forgjengers funksjonstid.

3. Ankeorganet skal bestå av personer med høy anseelse og dokumentert sakkyndighet i rettsspørsmål, internasjonal handel og de områder som omfattes av de dekkede avtaler i alminnelighet. De skal være uavhengig av enhver regjering. Ankeorganets sammensetning skal stort sett gjenspeile sammensetningen i WTO. Alle som tjenestegjør i Ankeorganet skal være tilgjengelige til enhver tid og på kort varsel, og de skal holde seg à jour med tvisteløsningsvirksomheten og annen relevant virksomhet innen WTO. De skal ikke delta i behandling av en tvist når det kan føre til at det

⁷ Dersom det ikke er berammet møte i DSB i løpet av dette tidsrommet og på et tidspunkt som gjør det mulig å oppfylle kravene i artikkel 16 nr. 4, skal det holdes et møte i DSB for dette formål.

tes that would create a direct or indirect conflict of interest.

4. Only parties to the dispute, not third parties, may appeal a panel report. Third parties which have notified the DSB of a substantial interest in the matter pursuant to paragraph 2 of Article 10 may make written submissions to, and be given an opportunity to be heard by, the Appellate Body.

5. As a general rule, the proceedings shall not exceed 60 days from the date a party to the dispute formally notifies its decision to appeal to the date the Appellate Body circulates its report. In fixing its timetable the Appellate Body shall take into account the provisions of paragraph 9 of Article 4, if relevant. When the Appellate Body considers that it cannot provide its report within 60 days, it shall inform the DSB in writing of the reasons for the delay together with an estimate of the period within which it will submit its report. In no case shall the proceedings exceed 90 days.

6. An appeal shall be limited to issues of law covered in the panel report and legal interpretations developed by the panel.

7. The Appellate Body shall be provided with appropriate administrative and legal support as it requires.

8. The expenses of persons serving on the Appellate Body, including travel and subsistence allowance, shall be met from the WTO budget in accordance with criteria to be adopted by the General Council, based on recommendations of the Committee on Budget, Finance and Administration.

Procedures for Appellate Review

9. Working procedures shall be drawn up by the Appellate Body in consultation with the Chairman of the DSB and the Director-General, and communicated to the Members for their information.

10. The proceedings of the Appellate Body shall be confidential. The reports of the Appellate Body shall be drafted without the presence of the parties to the dispute and in the light of the information provided and the statements made.

11. Opinions expressed in the Appellate Body report by individuals serving on the Appellate Body shall be anonymous.

12. The Appellate Body shall address each of the issues raised in accordance with paragraph 6 during the appellate proceeding.

13. The Appellate Body may uphold, modify or reverse the legal findings and conclusions of the panel.

oppstår direkte eller indirekte interessekonflikt.

4. Bare partene i tvisten, ikke tredjeparter, kan anke en panelrapport. Tredjeparter som har underrettet DSB om en betydelig interesse i saken i henhold til artikkel 10 nr. 2, kan inngi skriftlige innlegg til Ankeorganet, og gis anledning til å bli hørt.

5. Som en alminnelig regel skal forhandlingene ikke vare mer enn 60 dager fra den dag en part i en tvist formelt gir underretning om at den har besluttet å anke, til den dag Ankeorganet distribuerer sin rapport. Ankeorganet skal når det fastsetter sin tidsplan eventuelt ta hensyn til bestemmelsene i artikkel 4 nr. 9. Når Ankeorganet kommer til at det ikke kan legge fram sin rapport innen 60 dager, skal det underrette DSB skriftlig om grunnene til forsinkelsen og samtidig anslå når rapporten vil bli lagt fram. Forhandlingene skal ikke under noen omstendighet overstige 90 dager.

6. Det kan ankes bare over rettsspørsmål omhandlet i panelets rapport og panelets juridiske fortolkninger.

7. Ankeorganet skal gis nødvendig administrativ og juridisk bistand.

8. Utgiftene for dem som tjenestegjør i Ankeorganet, herunder reise- og diettgodtgjørelse, skal belastes WTO-budsjettet i samsvar med kriterier som skal vedtas av Hovedrådet, på grunnlag av anbefalinger fra Budsjett-, finans- og administrasjonskomiteen.

Saksbehandlingsregler for ankebehandlingen

9. Arbeidsrutinene skal settes opp av Ankeorganet i samråd med formannen for DSB og Generaldirektøren, og meddeles medlemmene til orientering.

10. Forhandlingene i Ankeorganet skal være fortrolige. Ankeorganets rapporter skal utarbeides uten at partene i tvisten er til stede, på bakgrunn av de opplysninger og redegjørelser som er lagt fram.

11. Uttalelser i rapporten fra de enkelte medlemmer i Ankeorganet skal være anonyme.

12. Ankeorganet skal under ankebehandlingen gå gjennom hvert enkelt spørsmål som er reist i samsvar med nr. 6.

13. Ankeorganet kan stadfeste, endre eller omgjøre panelets rettslige vurderinger og konklusjoner.

Adoption of Appellate Body Reports

14. An Appellate Body report shall be adopted by the DSB and unconditionally accepted by the parties to the dispute unless the DSB decides by consensus not to adopt the Appellate Body report within 30 days following its circulation to the Members.⁸ This adoption procedure is without prejudice to the right of Members to express their views on an Appellate Body report.

*Article 18**Communications with the Panel or Appellate Body*

1. There shall be no *ex parte* communications with the panel or Appellate Body concerning matters under consideration by the panel or Appellate Body.

2. Written submissions to the panel or the Appellate Body shall be treated as confidential, but shall be made available to the parties to the dispute. Nothing in this Understanding shall preclude a party to a dispute from disclosing statements of its own positions to the public. Members shall treat as confidential information submitted by another Member to the panel or the Appellate Body which that Member has designated as confidential. A party to a dispute shall also, upon request of a Member, provide a non-confidential summary of the information contained in its written submissions that could be disclosed to the public.

*Article 19**Panel and Appellate Body Recommendations*

1. Where a panel or the Appellate Body concludes that a measure is inconsistent with a covered agreement, it shall recommend that the Member concerned⁹ bring the measure into conformity with that agreement.¹⁰ In addition to its recommendations, the panel or Appellate Body may suggest ways in which the Member concerned could implement the recommendations.

2. In accordance with paragraph 2 of Article 3, in their findings and recommendations, the panel and Appellate Body cannot add to or diminish the rights and obligations provided in the covered agreements.

⁸ If a meeting of the DSB is not scheduled during this period, such a meeting of the DSB shall be held for this purpose.

⁹ The "Member concerned" is the party to the dispute to which the panel or Appellate Body recommendations are directed.

¹⁰ With respect to recommendations in cases not involving a violation of GATT 1994 or any other covered agreement, see Article 26.

Vedtakelse av Ankeorganets rapporter

14. En rapport fra Ankeorganet skal innen 30 dager etter at den er distribuert til medlemmene, vedtas på et møte i DSB⁸ og godkjennes uten forbehold av partene i tvisten, med mindre DSB ved konsensus beslutter ikke å vedta rapporten. Denne vedtakelsesprosedyren innvirker ikke på medlemmenes rett til å gi uttrykk for sitt syn på en rapport fra Ankeorganet.

*Artikkel 18**Kontakt med panelet eller Ankeorganet*

1. Det skal ikke være kontakt mellom en av partene alene og panelet eller Ankeorganet om spørsmål som er under behandling i panelet eller Ankeorganet.

2. Skriftlige innlegg til panelet eller Ankeorganet skal behandles fortrolig, men skal være tilgjengelige for partene i tvisten. Ingen bestemmelse i denne avtale skal være til hinder for at en part i en tvist offentliggjør sine egne standpunkter. Medlemmene skal behandle fortrolig opplysninger som av et annet medlem er lagt fram for et panel eller Ankeorganet og merket fortrolig. Etter anmodning fra et medlem skal en part i en tvist også legge fram et ikke-fortrolig sammendrag av de opplysninger i partens skriftlige innlegg som kan offentliggjøres.

*Artikkel 19**Anbefalinger fra panelet og Ankeorganet*

1. Dersom et panel eller Ankeorganet kommer til at et tiltak er uforenlig med en dekket avtale, skal det anbefale at det berørte medlem⁹ bringer tiltaket i samsvar med vedkommende avtale¹⁰. I tillegg til å gi anbefalinger kan panelet eller Ankeorganet foreslå hvordan det berørte medlem kan gjennomføre anbefalingene.

2. I samsvar med artikkel 3 nr. 2 kan panelet og Ankeorganet i sine vurderinger og anbefalinger ikke utvide eller innskrenke de rettigheter og forpliktelser som er fastsatt i de dekkede avtaler.

⁸ Dersom det ikke er berammet møte i DSB innen denne fristen, skal det holdes et møte i DSB for dette formål.

⁹ «Det berørte medlem» er den part i tvisten som panelet eller Ankeorganets anbefalinger er rettet til.

¹⁰ Med hensyn til anbefalinger i saker som ikke innebærer et brudd på GATT eller en annen omhandlet avtale, se artikkel 26.

*Article 20**Time-frame for DSB Decisions*

Unless otherwise agreed to by the parties to the dispute, the period from the date of establishment of the panel by the DSB until the date the DSB considers the panel or appellate report for adoption shall as a general rule not exceed nine months where the panel report is not appealed or 12 months where the report is appealed. Where either the panel or the Appellate Body has acted, pursuant to paragraph 9 of Article 12 or paragraph 5 of Article 17, to extend the time for providing its report, the additional time taken shall be added to the above periods.

*Article 21**Surveillance of Implementation of Recommendations and Rulings*

1. Prompt compliance with recommendations or rulings of the DSB is essential in order to ensure effective resolution of disputes to the benefit of all Members.

2. Particular attention should be paid to matters affecting the interests of developing country Members with respect to measures which have been subject to dispute settlement.

3. At a DSB meeting held within 30 days¹¹ after the date of adoption of the panel or Appellate Body report, the Member concerned shall inform the DSB of its intentions in respect of implementation of the recommendations and rulings of the DSB. If it is impracticable to comply immediately with the recommendations and rulings, the Member concerned shall have a reasonable period of time in which to do so. The reasonable period of time shall be:

(a) the period of time proposed by the Member concerned, provided that such period is approved by the DSB; or, in the absence of such approval,

(b) a period of time mutually agreed by the parties to the dispute within 45 days after the date of adoption of the recommendations and rulings; or, in the absence of such agreement,

(c) a period of time determined through binding arbitration within 90 days after the date of adoption of the recommendations and rulings.¹² In such arbitration, a guideline for

¹¹ If a meeting of the DSB is not scheduled during this period, such a meeting of the DSB shall be held for this purpose.

¹² If the parties cannot agree on an arbitrator within ten days after referring the matter to arbitration, the arbitrator shall be appointed by the Director-General within ten days, after consulting the parties.

*Artikkel 20**Tidsramme for avgjørelser i DSB*

1. Med mindre annet er avtalt mellom partene i tvisten, skal det som alminnelig regel ikke gå mer enn ni måneder fra den dag DSB oppretter et panel, til den dag DSB tar panelets eller Ankeorganets rapport opp til vedtakelse, når panelrapporten ikke ankes, eller tolv måneder når rapporten ankes. Når enten panelet eller Ankeorganet i henhold til artikkel 12 nr. 9 eller artikkel 17 nr. 5 har forlenget sin frist for å legge fram rapporten, skal den ekstra tid som da medgår, legges til de ovenstående fristene.

*Artikkel 21**Overvåkning av gjennomføringen av anbefalinger og kjennelser*

1. For å sikre en effektiv tvisteløsning i alle medlemmers interesse er det av vesentlig betydning at DSBs anbefalinger eller kjennelser etterkommes i løpet av kort tid.

2. Særlig oppmerksomhet bør rettes mot saker som berører interessene til medlemmer som er utviklingsland med hensyn til tiltak som har vært gjenstand for tvisteløsning.

3. På et møte i DSB som skal holdes innen 30 dager¹¹ etter at panelets eller Ankeorganets rapport er vedtatt, skal det berørte medlem underrette DSB om sine planer med hensyn til gjennomføring av DSBs anbefalinger og kjennelser. Dersom det ikke lar seg gjøre å etterkomme anbefalingene og kjennelsene umiddelbart, skal det berørte medlem gis en rimelig frist. En slik rimelig frist skal være:

a) den frist som det berørte medlem foreslår, forutsatt at fristen godkjennes av DSB, eller, dersom det ikke foreligger en slik godkjenning,

b) en frist som partene i tvisten blir enige om innen 45 dager etter den dag anbefalingene og kjennelsene er vedtatt, eller, dersom det ikke foreligger slik enighet,

c) en frist fastsatt ved bindende voldgift innen 90 dager etter at anbefalingene og kjennelsene er vedtatt.¹² Ved en slik voldgift skal det være en rettesnor for voldgifts-

¹¹ Dersom det ikke er berammet møte i DSB innen denne fristen, skal det holdes et møte i DSB for dette formål.

¹² Dersom partene ikke kan bli enige om en voldgiftsmann innen ti dager etter at saken er henvist til voldgift, skal voldgiftsmannen innen ti dager oppnevnes av Generaldirektøren etter konsultasjon med partene.

the arbitrator¹³ should be that the reasonable period of time to implement panel or Appellate Body recommendations should not exceed 15 months from the date of adoption of a panel or Appellate Body report. However, that time may be shorter or longer, depending upon the particular circumstances.

4. Except where the panel or the Appellate Body has extended, pursuant to paragraph 9 of Article 12 or paragraph 5 of Article 17, the time of providing its report, the period from the date of establishment of the panel by the DSB until the date of determination of the reasonable period of time shall not exceed 15 months unless the parties to the dispute agree otherwise. Where either the panel or the Appellate Body has acted to extend the time of providing its report, the additional time taken shall be added to the 15-month period; provided that unless the parties to the dispute agree that there are exceptional circumstances, the total time shall not exceed 18 months.

5. Where there is disagreement as to the existence or consistency with a covered agreement of measures taken to comply with the recommendations and rulings such dispute shall be decided through recourse to these dispute settlement procedures, including wherever possible resort to the original panel. The panel shall circulate its report within 90 days after the date of referral of the matter to it. When the panel considers that it cannot provide its report within this time frame, it shall inform the DSB in writing of the reasons for the delay together with an estimate of the period within which it will submit its report.

6. The DSB shall keep under surveillance the implementation of adopted recommendations or rulings. The issue of implementation of the recommendations or rulings may be raised at the DSB by any Member at any time following their adoption. Unless the DSB decides otherwise, the issue of implementation of the recommendations or rulings shall be placed on the agenda of the DSB meeting after six months following the date of establishment of the reasonable period of time pursuant to paragraph 3 and shall remain on the DSB's agenda until the issue is resolved. At least 10 days prior to each such DSB meeting, the Member concerned shall provide the DSB with a status report in writing of its progress in the implementation of the recommendations or rulings.

7. If the matter is one which has been raised by a developing country Member, the DSB shall consider what further action it might take which would be appropriate to the circumstances.

mannen¹³ at rimelig frist til å gjennomføre anbefalinger fra et panel eller Ankeorganet ikke bør overstige 15 måneder fra den dag en rapport fra et panel eller Ankeorganet er vedtatt. Fristen kan imidlertid forkortes eller forlenges etter omstendighetene.

4. Med mindre panelet eller Ankeorganet i henhold til artikkel 12 nr. 9 eller artikkel 17 nr. 5 har forlenget sin frist for å legge fram rapporten skal det, fra DSB oppretter panelet og til den dag det fastsettes en rimelig frist, ikke gå mer enn 15 måneder, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet. Dersom panelet eller Ankeorganet har forlenget sin frist for å legge fram rapporten, skal den ekstra tiden legges til fristen på 15 måneder, forutsatt at den totale fristen ikke overstiger 18 måneder, med mindre partene i tvisten blir enige om at det foreligger ekstraordinære omstendigheter.

5. Dersom det er uenighet om hvorvidt det er truffet tiltak for å etterkomme anbefalingene og kjennelsene eller om de er i samsvar med en dekket avtale, skal tvisten avgjøres ved hjelp av disse tvisteløsningsprosedyrer, og om mulig henvises til det opprinnelige panelet. Panelet skal distribuere sin rapport innen 90 dager etter den dag det fikk seg saken forelagt. Dersom panelet kommer til at det ikke kan legge fram sin rapport innen denne fristen, skal det gi DSB skriftlig underretning om grunnene til forsinkelsen, sammen med et anslag over den tid det trenger for å kunne å legge fram rapporten.

6. DSB skal overvåke gjennomføringen av vedtatte anbefalinger eller kjennelser. Spørsmål om gjennomføringen av anbefalingene eller kjennelsene kan tas opp med DSB av ethvert medlem og til enhver tid etter at anbefalingene eller kjennelsene er vedtatt. Med mindre DSB beslutter noe annet, skal spørsmålet om gjennomføringen av anbefalingene eller kjennelsene stå oppført på sakslisten for DSBs møte seks måneder etter at den rimelige frist er fastsatt etter artikkel 21 nr. 3, og skal fortsette å stå på sakslisten inntil spørsmålet er løst. Det berørte medlem skal minst ti dager før hvert møte i DSB gi DSB en skriftlig statusrapport over framdriften i gjennomføringen av anbefalingene eller kjennelsene.

7. Når det dreier seg om en sak reist av et medlem som er utviklingsland, skal DSB vurdere hvilke andre tiltak det kan treffe som etter omstendighetene er hensiktsmessige.

¹³ The expression "arbitrator" shall be interpreted as referring either to an individual or a group.

¹³ Med uttrykket «voldgiftsmann» menes enten en enkeltperson eller en gruppe.

8. If the case is one brought by a developing country Member, in considering what appropriate action might be taken, the DSB shall take into account not only the trade coverage of measures complained of, but also their impact on the economy of developing country Members concerned.

8. Dersom saken er innbrakt av et medlem som er utviklingsland, skal DSB når det vurderer hvilke andre hensiktsmessige tiltak som kan treffes, ikke bare ta hensyn til den handel som berøres av de aktuelle tiltakene, men også til hvilken innvirkning de vil få på økonomien hos det aktuelle medlem som er utviklingsland.

Article 22
Compensation and the Suspension of
Concessions

1. Compensation and the suspension of concessions or other obligations are temporary measures available in the event that the recommendations and rulings are not implemented within a reasonable period of time. However, neither compensation nor the suspension of concessions or other obligations is preferred to full implementation of a recommendation to bring a measure into conformity with the covered agreements. Compensation is voluntary and, if granted, shall be consistent with the covered agreements.

2. If the Member concerned fails to bring the measure found to be inconsistent with a covered agreement into compliance therewith or otherwise comply with the recommendations and rulings within the reasonable period of time determined pursuant to paragraph 3 of Article 21, such Member shall, if so requested, and no later than the expiry of the reasonable period of time, enter into negotiations with any party having invoked the dispute settlement procedures, with a view to developing mutually acceptable compensation. If no satisfactory compensation has been agreed within 20 days after the date of expiry of the reasonable period of time, any party having invoked the dispute settlement procedures may request authorization from the DSB to suspend the application to the Member concerned of concessions or other obligations under the covered agreements.

3. In considering what concessions or other obligations to suspend, the complaining party shall apply the following principles and procedures:

- (a) the general principle is that the complaining party should first seek to suspend concessions or other obligations with respect to the same sector(s) as that in which the panel or Appellate Body has found a violation or other nullification or impairment;
- (b) if that party considers that it is not practicable or effective to suspend concessions or other obligations with respect to the same sector(s), it may seek to suspend concessions or other obligations in other sectors under the same agreement;

Artikkel 22
Kompensasjon og opphevelse
av innrømmelser

1. Kompensasjon og opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser er midlertidige tiltak som kan anvendes dersom anbefalinger og kjennelser ikke er gjennomført i løpet av et rimelig tidsrom. Verken kompensasjon eller opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser er imidlertid å foretrekke framfor full gjennomføring av en anbefaling om å bringe et tiltak i samsvar med de dekkede avtaler. Kompensasjon er frivillig, og om den gis skal den være i samsvar med de dekkede avtaler.

2. Dersom det berørte medlem unnlater å bringe tiltaket som er funnet å være uforenlig med en dekket avtale, i samsvar med avtalen eller på annen måte etterkomme anbefalingene og kjennelsene innen en rimelige frist fastsatt i henhold til artikkel 21 nr. 3, skal medlemmet dersom det forlanges og innen den rimelige frist, innlede forhandlinger med enhver part som har påberopt seg tvisteløsningsprosedyrene, med sikte på å finne fram til en kompensasjon som partene kan godta. Dersom det ikke er enighet om en tilfredsstillende kompensasjon innen 20 dager etter den dag den rimelige frist utløper, kan enhver part som har påberopt seg tvisteløsningsprosedyrene, be DSB om tillatelse til å oppheve overfor det berørte medlem innrømmelser eller andre forpliktelser etter de dekkede avtaler.

3. Når den part som klager skal vurdere hvilke innrømmelser eller andre forpliktelser som skal oppheves, skal følgende prinsipper og prosedyrer anvendes:

- a) det generelle prinsipp er at parten som klager først bør søke å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i den eller de sektorer der panelet eller Ankeorganet har fastslått avtalebrudd eller annen hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler.
- b) dersom parten mener at det ikke er praktisk mulig eller effektivt å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i den eller de samme sektorer, kan den søke å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i andre sektorer i henhold til samme avtale.

- (c) if that party considers that it is not practicable or effective to suspend concessions or other obligations with respect to other sectors under the same agreement, and that the circumstances are serious enough, it may seek to suspend concessions or other obligations under another covered agreement;
- (d) in applying the above principles, that party shall take into account:
- (i) the trade in the sector or under the agreement under which the panel or Appellate Body has found a violation or other nullification or impairment, and the importance of such trade to that party;
 - (ii) the broader economic elements related to the nullification or impairment and the broader economic consequences of the suspension of concessions or other obligations;
- (e) if that party decides to request authorization to suspend concessions or other obligations pursuant to subparagraphs (b) or (c), it shall state the reasons therefor in its request. At the same time as the request is forwarded to the DSB, it also shall be forwarded to the relevant Councils and also, in the case of a request pursuant to subparagraph (b), the relevant sectoral bodies;
- (f) for purposes of this paragraph, "sector" means:
- (i) with respect to goods, all goods;
 - (ii) with respect to services, a principal sector as identified in the current "Services Sectoral Classification List" which identifies such sectors;¹⁴
 - (iii) with respect to trade-related intellectual property rights, each of the categories of intellectual property rights covered in Section 1, or Section 2, or Section 3, or Section 4, or Section 5, or Section 6, or Section 7 of Part II, or the obligations under Part III, or Part IV of the Agreement on TRIPS;
- (g) for purposes of this paragraph, "agreement" means:
- (i) with respect to goods, the agreements listed in Annex 1A of the WTO Agreement, taken as a whole as well as the Plurilateral Trade Agreements in so far as the relevant parties to the dispute are parties to these agreements;
 - (ii) with respect to services, the GATS;
 - (iii) with respect to intellectual property rights, the Agreement on TRIPS.
- c) dersom parten mener at det ikke er praktisk mulig eller effektivt å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i andre sektorer i henhold til samme avtale, og at omstendighetene er alvorlige nok, kan den søke å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i henhold til en annen dekket avtale.
- d) ved anvendelsen av de ovennevnte prinsipper skal den part som klager, ta hensyn til:
- i) handelen i den sektor eller i henhold til den avtale der panelet eller Ankeorganet har fastslått at det foreligger avtalebrudd eller annen hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler, og den betydning en slik handel har for parten som klager,
 - ii) de mer generelle økonomiske faktorer knyttet til hel eller delvis tilsidesettelse og de mer generelle økonomiske konsekvenser av opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser,
- e) dersom parten beslutter å be om tillatelse til opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser i henhold til bokstav b) eller c), skal den begrunne dette i anmodningen. Samtidig med at anmodningen sendes DSB, skal den sendes til de relevante råd og, ved en anmodning i henhold til bokstav b), til vedkommende organer i disse sektorer.
- f) I dette nr. menes med «sektor»:
- i) med hensyn til varer, alle varer,
 - ii) med hensyn til tjenester, en hovedsektor som definert i den siste «Sektorvis klassifiseringsliste for tjenester» der slike sektorer er definert¹⁴,
 - iii) med hensyn til handelsrelaterte immaterielle rettigheter, en av de kategorier immaterielle rettigheter som er omhandlet i avsnitt 1, avsnitt 2, avsnitt 3, avsnitt 4, avsnitt 5, avsnitt 6 eller avsnitt 7 i del II, eller de forpliktelser som følger av del III eller del IV i TRIPS-avtalen,
- g) i dette nr. menes med «avtale»:
- i) med hensyn til varer, de avtaler som er oppført i vedlegg 1A til WTO-avtalen, som helhet betraktet, samt de plurilaterale handelsavtaler i den utstrekning partene i tvisten er part i disse avtalene,
 - ii) med hensyn til tjenester, GATS,
 - iii) med hensyn til immaterielle rettigheter, TRIPS-avtalen.

¹⁴ The list in document MTN.GNS/W/120 identifies eleven sectors.

¹⁴ I listen i dokument MTN.GNS/W/120 identifiseres elleve sektorer.

4. The level of the suspension of concessions or other obligations authorized by the DSB shall be equivalent to the level of the nullification or impairment.

5. The DSB shall not authorize suspension of concessions or other obligations if a covered agreement prohibits such suspension.

6. When the situation described in paragraph 2 occurs, the DSB, upon request, shall grant authorization to suspend concessions or other obligations within 30 days of the expiry of the reasonable period of time unless the DSB decides by consensus to reject the request. However, if the Member concerned objects to the level of suspension proposed, or claims that the principles and procedures set forth in paragraph 3 have not been followed where a complaining party has requested authorization to suspend concessions or other obligations pursuant to paragraph 3(b) or (c), the matter shall be referred to arbitration. Such arbitration shall be carried out by the original panel, if members are available, or by an arbitrator¹⁵ appointed by the Director-General and shall be completed within 60 days after the date of expiry of the reasonable period of time. Concessions or other obligations shall not be suspended during the course of the arbitration.

7. The arbitrator¹⁶ acting pursuant to paragraph 6 shall not examine the nature of the concessions or other obligations to be suspended but shall determine whether the level of such suspension is equivalent to the level of nullification or impairment. The arbitrator may also determine if the proposed suspension of concessions or other obligations is allowed under the covered agreement. However, if the matter referred to arbitration includes a claim that the principles and procedures set forth in paragraph 3 have not been followed, the arbitrator shall examine that claim. In the event the arbitrator determines that those principles and procedures have not been followed, the complaining party shall apply them consistent with paragraph 3. The parties shall accept the arbitrator's decision as final and the parties concerned shall not seek a second arbitration. The DSB shall be informed promptly of the decision of the arbitrator and shall upon request, grant authorization to suspend concessions or other obligations where the request is consistent with the decision of the arbitrator,

4. Graden av opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser godkjent av DSB skal tilsvare graden av hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler.

5. DSB skal ikke gi tillatelse til opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser dersom en en slik opphevelse forbys etter en dekket avtale.

6. Dersom en situasjon som beskrevet i nr. 2 inntreffer, skal DSB på anmodning gi tillatelse til opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser innen 30 dager etter at den rimelige frist er utløpt, med mindre DSB ved konsensus beslutter å avslå anmodningen. Dersom det berørte medlem gjør innsigelse mot graden av den foreslåtte opphevelse, eller hevder at prinsippene og prosedyrene fastsatt i nr. 3 ikke har vært fulgt når en part har bedt om tillatelse til å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i henhold til nr. 3 bokstav b) eller c), skal imidlertid spørsmålet henvises til voldgift. Voldgiften skal skje ved det opprinnelige panelet dersom dets medlemmer kan møte, eller med en voldgiftsmann¹⁵ oppnevnt av Generaldirektøren, og skal være avsluttet innen 60 dager etter den dag den rimelige frist utløper. Innrømmelser eller andre forpliktelser skal ikke oppheves under voldgiftsbehandling.

7. Voldgiftsmannen¹⁶, som opptrer i henhold til nr. 6, skal ikke undersøke arten av innrømmelser eller andre forpliktelser som skal oppheves, men avgjøre om graden av en slik opphevelse tilsvare graden av hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler. Voldgiftsmannen kan også avgjøre om den foreslåtte opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser er tillatt etter den omhandlede avtalen. Dersom spørsmålet som er henvist til voldgift omfatter en påstand om at prinsippene og prosedyrene fastlagt i nr. 3 ikke er fulgt, skal imidlertid voldgiftsmannen undersøke denne påstanden. Dersom voldgiftsmannen kommer til at nevnte prinsipper og prosedyrer ikke er fulgt, skal den part som klager anvende dem i samsvar med nr. 3. Partene skal godta voldgiftsmannens avgjørelse som endelig, og de berørte parter skal ikke søke ny voldgift. DSB skal omgående underrettes om voldgiftsmannens avgjørelse, og skal på anmodning gi tillatelse til opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser når anmodningen er i samsvar med voldgiftsmannens avgjørelse, med

¹⁵ The expression "arbitrator" shall be interpreted as referring either to an individual or a group.

¹⁶ The expression "arbitrator" shall be interpreted as referring either to an individual or a group or to the members of the original panel when serving in the capacity of arbitrator.

¹⁵ Med uttrykket «voldgiftsmann» menes enten en enkeltperson eller en gruppe.

¹⁶ Med uttrykket «voldgiftsmann» menes enten en enkeltperson eller en gruppe eller medlemmene av det opprinnelige panelet når de opptrer som voldgiftsmann.

unless the DSB decides by consensus to reject the request.

8. The suspension of concessions or other obligations shall be temporary and shall only be applied until such time as the measure found to be inconsistent with a covered agreement has been removed, or the Member that must implement recommendations or rulings provides a solution to the nullification or impairment of benefits, or a mutually satisfactory solution is reached. In accordance with paragraph 6 of Article 21, the DSB shall continue to keep under surveillance the implementation of adopted recommendations or rulings, including those cases where compensation has been provided or concessions or other obligations have been suspended but the recommendations to bring a measure into conformity with the covered agreements have not been implemented.

9. The dispute settlement provisions of the covered agreements may be invoked in respect of measures affecting their observance taken by regional or local governments or authorities within the territory of a Member. When the DSB has ruled that a provision of a covered agreement has not been observed, the responsible Member shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure its observance. The provisions of the covered agreements and this Understanding relating to compensation and suspension of concessions or other obligations apply in cases where it has not been possible to secure such observance.¹⁷

Article 23

Strengthening of the Multilateral System

1. When Members seek the redress of a violation of obligations or other nullification or impairment of benefits under the covered agreements or an impediment to the attainment of any objective of the covered agreements, they shall have recourse to, and abide by, the rules and procedures of this Understanding.

2. In such cases, Members shall:

- (a) not make a determination to the effect that a violation has occurred, that benefits have been nullified or impaired or that the attainment of any objective of the covered agreements has been impeded, except through recourse to dispute settlement in accordance with the rules and procedures of this Under-

mindre DSB ved konsensus beslutter å avslå anmodningen.

8. En opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser skal være midlertidig, og skal gjelde bare til tiltaket som er funnet å være uforenlig med en dekket avtale opphører, eller til medlemmet som må rette seg etter anbefalingene eller kjennelsene gir en løsning på den hele eller delvise tilsidesettelsen av fordelene, eller det er funnet en løsning som er tilfredsstillende for partene. I samsvar med artikkel 21 nr. 6 skal DSB fortsette overvåkingen av gjennomføringen av vedtatte anbefalinger eller kjennelser, også i tilfeller der kompensasjon er tilkjent eller innrømmelser eller andre forpliktelser er opphevet, men anbefalingene om å bringe et tiltak i samsvar med de dekkede avtaler ikke er fulgt.

9. Tvisteløsningsbestemmelsene i de dekkede avtaler kan påberopes med hensyn til tiltak som berører oppfyllelsen av avtalene, og som treffes av regionale eller lokale myndigheter innenfor et medlems territorium. Dersom DSB har avgjort at en bestemmelse i en dekket avtale ikke er overholdt, skal det ansvarlige medlem treffe de rimelige tiltak som står til dets rådighet for å sikre at bestemmelsen overholdes. Bestemmelsene i de dekkede avtaler og i denne avtale om kompensasjon og opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser gjelder i tilfeller der det ikke har vært mulig å sikre slik overholdelse.¹⁷

Artikkel 23

Styrking av det multilaterale system

1. Når medlemmene søker erstatning for manglende oppfyllelse av forpliktelser eller annen hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler hjemlet i de dekkede avtaler, eller for et hinder for å nå målene i de dekkede avtaler, skal de anvende reglene og prosedyrene i denne avtale og holde seg til dem.

2. I slike tilfeller skal medlemmene:

- a) ikke fastslå at et avtalebrudd har funnet sted, eller en hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler, eller at oppfyllelse av formålene i de dekkede avtaler er vanskeliggjort, på annen måte enn ved å søke tvisteløsning i henhold til reglene og prosedyrene i denne avtale, og avgjørelsen skal være i sam-

¹⁷ Where the provisions of any covered agreement concerning measures taken by regional or local governments or authorities within the territory of a Member contain provisions different from the provisions of this paragraph, the provisions of such covered agreement shall prevail.

¹⁷ Dersom bestemmelsene i en omhandlet avtale om tiltak som treffes av regionale eller lokale myndigheter innenfor et medlems territorium, inneholder bestemmelser som avviker fra bestemmelsene i dette nr., skal bestemmelsene i den omhandlede avtale gå foran.

standing, and shall make any such determination consistent with the findings contained in the panel or Appellate Body report adopted by the DSB or an arbitration award rendered under this Understanding;

- (b) follow the procedures set forth in Article 21 to determine the reasonable period of time for the Member concerned to implement the recommendations and rulings; and
- (c) follow the procedures set forth in Article 22 to determine the level of suspension of concessions or other obligations and obtain DSB authorization in accordance with those procedures before suspending concessions or other obligations under the covered agreements in response to the failure of the Member concerned to implement the recommendations and rulings within that reasonable period of time.

Article 24

Special Procedures Involving Least-Developed Country Members

1. At all stages of the determination of the causes of a dispute and of dispute settlement procedures involving a least-developed country Member, particular consideration shall be given to the special situation of least-developed country Members. In this regard, Members shall exercise due restraint in raising matters under these procedures involving a least-developed country Member. If nullification or impairment is found to result from a measure taken by a least-developed country Member, complaining parties shall exercise due restraint in asking for compensation or seeking authorization to suspend the application of concessions or other obligations pursuant to these procedures.

2. In dispute settlement cases involving a least-developed country Member, where a satisfactory solution has not been found in the course of consultations the Director-General or the Chairman of the DSB shall, upon request by a least-developed country Member offer their good offices, conciliation and mediation with a view to assisting the parties to settle the dispute, before a request for a panel is made. The Director-General or the Chairman of the DSB, in providing the above assistance, may consult any source which either deems appropriate.

Article 25

Arbitration

1. Expeditious arbitration within the WTO as an alternative means of dispute settlement can facilitate the solution of certain disputes that concern issues that are clearly defined by both parties.

svar med vurderinger i den rapport fra panelet eller Ankeorganet som er vedtatt av DSB, eller en voldgiftskjennelse avsagt i henhold til denne avtale;

- b) følge prosedyrene fastlagt i artikkel 21 for å fastsette en rimelig frist for det berørte medlem til å gjennomføre anbefalingene og kjennelsene; og
- c) følge prosedyrene fastlagt i artikkel 22 for å fastsette graden av opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser og for å få tillatelse fra DSB i samsvar med de nevnte prosedyrer, før de opphever innrømmelser eller andre forpliktelser i henhold til de dekkede avtaler fordi det berørte medlem har unnlatt å gjennomføre anbefalingene og kjennelsene innen den rimelige frist.

Artikkel 24

Særskilte prosedyrer for minst utviklede medlemsland

1. På alle trinn under påvisningen av årsaker til en tvist, og under tvisteløsningen, der et minst utviklet medlemsland er berørt, skal det tas særlig hensyn til de minst utviklede medlemslands situasjon. I denne forbindelse skal medlemmene vise behørig moderasjon når de vurderer å ta opp saker etter disse prosedyrer som berører et minst utviklet medlemsland. Der som det fastslås at det foreligger hel eller delvis tilsidesettelse av fordeler som følge av et tiltak truffet av et minst utviklet medlemsland, skal de parter som klager, utvise tilbørlig moderasjon når de ber om kompensasjon eller innhenter tillatelse til å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser i henhold til disse prosedyrer.

2. Når det i tvisteløsningssaker som berører et minst utviklet medlemsland, ikke er funnet en tilfredsstillende løsning i løpet av konsultasjonene, skal Generaldirektøren eller DSBs formann på anmodning fra et minst utviklet medlemsland tilby velvillig mellomkomst, forlik og megling med sikte på å bistå partene med å blegge tvisten, før det anmodes om opprettelse av et panel. Generaldirektøren eller DSBs formann kan når de gir slik bistand, konsultere de kilder hver av dem anser som hensiktsmessig.

Artikkel 25

Voldgift

1. En rask voldgiftsbehandling innen WTO kan, som en annen måte å blegge tvister på, gjøre det lettere å løse visse tvister om spørsmål som er klart definert av begge parter.

2. Except as otherwise provided in this Understanding, resort to arbitration shall be subject to mutual agreement of the parties which shall agree on the procedures to be followed. Agreements to resort to arbitration shall be notified to all Members sufficiently in advance of the actual commencement of the arbitration process.

3. Other Members may become party to an arbitration proceeding only upon the agreement of the parties which have agreed to have recourse to arbitration. The parties to the proceeding shall agree to abide by the arbitration award. Arbitration awards shall be notified to the DSB and the Council or Committee of any relevant agreement where any Member may raise any point relating thereto.

4. Articles 21 and 22 of this Understanding shall apply *mutatis mutandis* to arbitration awards.

Article 26

1. Non-Violation Complaints of the Type Described in Paragraph 1(b) of Article XXIII of GATT 1994

Where the provisions of paragraph 1(b) of Article XXIII of GATT 1994 are applicable to a covered agreement, a panel or the Appellate Body may only make rulings and recommendations where a party to the dispute considers that any benefit accruing to it directly or indirectly under the relevant covered agreement is being nullified or impaired or the attainment of any objective of that Agreement is being impeded as a result of the application by a Member of any measure, whether or not it conflicts with the provisions of that Agreement. Where and to the extent that such party considers and a panel or the Appellate Body determines that a case concerns a measure that does not conflict with the provisions of a covered agreement to which the provisions of paragraph 1(b) of Article XXIII of GATT 1994 are applicable, the procedures in this Understanding shall apply, subject to the following:

- (a) the complaining party shall present a detailed justification in support of any complaint relating to a measure which does not conflict with the relevant covered agreement;
- (b) where a measure has been found to nullify or impair benefits under, or impede the attainment of objectives, of the relevant covered agreement without violation thereof, there is no obligation to withdraw the measure. However, in such cases, the panel or the Appellate Body shall recommend that the Member concerned make a mutually satisfactory adjustment;

2. Med mindre annet er bestemt i denne avtale, er voldgiftsbehandling betinget av enighet mellom partene, som må avtale hvilke framgangsmåter som skal følges. Alle medlemmer skal gis melding om en avtale om å benytte voldgift i god tid før selve voldgiftsprosessen faktisk innledes.

3. Andre medlemmer kan bli part i en voldgiftsprosess bare med samtykke fra de parter som er blitt enige om å benytte voldgift. Partene i prosessen skal enes om å holde seg til voldgiftsavgjørelsen. Voldgiftsavgjørelser skal meldes til DSB og råd eller komité i de relevante avtaler, der ethvert medlem kan ta opp ethvert spørsmål i den forbindelse.

4. Artikkelen 21 og 22 i denne avtale får tilsvarende anvendelse på voldgiftsavgjørelser.

Artikkel 26

1. Klager der det ikke foreligger avtalebrudd, av den art som er beskrevet i artikkel XXIII nr. 1 bokstav b) i GATT 1994

Når bestemmelsene i artikkel XXIII nr. 1 bokstav b) i GATT 1994 kommer til anvendelse for en dekket avtale, kan et panel eller Ankeorganet avsi kjennelser og gi anbefalinger bare dersom en part i tvisten mener at en rettighet som tilkommer den som en direkte eller indirekte følge av den relevante omhandlede avtalen, er helt eller delvis tilsidesatt, eller at en oppfyllelse av avtalens formål vanskeligjøres som følge av tiltak fra et medlems side, enten tiltaket er i strid med bestemmelsene i den aktuelle avtale eller ikke. Når og i den utstrekning et slikt medlem mener, og et panel eller Ankeorganet fastslår, at en sak gjelder et tiltak som ikke er i strid med bestemmelser i en dekket avtale der bestemmelsene i artikkel XXIII nr. 1 bokstav b) i GATT 1994 kommer til anvendelse, skal prosedyrene i denne avtale gjelde, på følgende vilkår:

- a) den part som klager, skal ved hjelp av detaljert dokumentasjon underbygge enhver klage i forbindelse med et tiltak som ikke er i strid med den relevante omhandlede avtale.
- b) når det er fastslått at et tiltak helt eller delvis tilsidesetter fordeler i henhold til den aktuelle omhandlede avtale, eller vanskeliggjør en oppfyllelse av formålene, uten at det er avtalebrudd, foreligger det ingen forpliktelse til å trekke tiltaket tilbake. I slike saker skal imidlertid panelet eller Ankeorganet anbefale at det berørte medlem foretar en tilpasning som er tilfredsstillende for partene;

- (c) notwithstanding the provisions of Article 21, the arbitration provided for in paragraph 3 of Article 21, upon request of either party, may include a determination of the level of benefits which have been nullified or impaired, and may also suggest ways and means of reaching a mutually satisfactory adjustment; such suggestions shall not be binding upon the parties to the dispute;
- (d) notwithstanding the provisions of paragraph 1 of Article 22, compensation may be part of a mutually satisfactory adjustment as final settlement of the dispute.

2. Complaints of the Type Described in Paragraph 1(c) of Article XXIII of GATT 1994

Where the provisions of paragraph 1(c) of Article XXIII of GATT 1994 are applicable to a covered agreement, a panel may only make rulings and recommendations where a party considers that any benefit accruing to it directly or indirectly under the relevant covered agreement is being nullified or impaired or the attainment of any objective of that Agreement is being impeded as a result of the existence of any situation other than those to which the provisions of paragraphs 1(a) and 1(b) of Article XXIII of GATT 1994 are applicable. Where and to the extent that such party considers and a panel determines that the matter is covered by this paragraph, the procedures of this Understanding shall apply only up to and including the point in the proceedings where the panel report has been circulated to the Members. The dispute settlement rules and procedures contained in the Decision of 12 April 1989 (BISD 36S/61-67) shall apply to consideration for adoption, and surveillance and implementation of recommendations and rulings. The following shall also apply:

- (a) the complaining party shall present a detailed justification in support of any argument made with respect to issues covered under this paragraph;
- (b) in cases involving matters covered by this paragraph, if a panel finds that cases also involve dispute settlement matters other than those covered by this paragraph, the panel shall circulate a report to the DSB addressing any such matters and a separate report on matters falling under this paragraph.

Article 27

Responsibilities of the Secretariat

1. The Secretariat shall have the responsibility of assisting panels, especially on the legal, historical and procedural aspects of the

- (c) uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 21 kan voldgift som omhandlet i artikkel 21 nr. 3 på anmodning fra en av partene også omfatte graden av fordeler som helt eller delvis tilsidesettes, samt forslag til hvordan det kan la seg gjøre å komme fram til en tilpasning som er tilfredsstillende for partene; slike forslag skal ikke være bindende for partene i tvisten;
- (d) uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 22 nr. 1 kan kompensasjon utgjøre en del av en tilpasning som er tilfredsstillende for partene, som endelig løsning av tvisten.

2. Klager av den art som er beskrevet i artikkel XXIII nr. 1 bokstav c) i GATT 1994

Når bestemmelsene i artikkel XXIII nr. 1 bokstav c) i GATT 1994 kommer til anvendelse for en dekket avtale, kan et panel avsi kjennelser og gi anbefalinger bare når en part mener at en fordel som tilkommer den som en direkte eller indirekte følge den relevante omhandlede avtalen, er helt eller delvis tilsidesatt, eller at en oppfyllelse av avtalens formål vanskeliggjøres fordi det dreier seg om en annen situasjon enn de situasjoner der bestemmelsene i artikkel XXIII nr. 1 bokstav a) og b) i GATT 1994 kommer til anvendelse. Når og i den utstrekning et slikt medlem mener, og et panel fastslår, at en sak kommer inn under dette nr., skal prosedyrene i denne avtale gjelde bare fram til og med det punkt i forhandlingene da panelets rapport er distribuert til medlemmene. Reglene og prosedyrene for tvisteløsning i beslutning av 12. april 1989 (BISD 36S/61-67) kommer til anvendelse ved avgjørelser om vedtakelse, overvåkning og gjennomføring av anbefalinger og kjennelser. Følgende skal også gjelde:

- a) den part som klager, skal ved hjelp av detaljert dokumentasjon underbygge argumenter satt fram om spørsmål som kommer inn under dette nr.;
- b) i saker som berører spørsmål som kommer inn under dette nr., skal panelet dersom det kommer til at en sak også berører andre tvisteløsningsspørsmål enn dem som kommer inn under dette nr., sende en rapport til DSB der alle slike spørsmål tas opp, og en egen rapport om spørsmål som kommer inn under dette nr..

Artikkel 27

Sekretariatets oppgaver

1. Sekretariat skal ha som oppgave å bistå panelene, særlig når det gjelder de juridiske, historiske og prosessuelle sider ved sakene

matters dealt with, and of providing secretarial and technical support.

2. While the Secretariat assists Members in respect of dispute settlement at their request, there may also be a need to provide additional legal advice and assistance in respect of dispute settlement to developing country Members. To this end, the Secretariat shall make available a qualified legal expert from the WTO technical cooperation services to any developing country Member which so requests. This expert shall assist the developing country Member in a manner ensuring the continued impartiality of the Secretariat.

3. The Secretariat shall conduct special training courses for interested Members concerning these dispute settlement procedures and practices so as to enable Members' experts to be better informed in this regard.

som behandles, og yte sekretærtjenester og teknisk støtte.

2. Selv om sekretariatet på anmodning gir medlemmer bistand med hensyn til tvisteløsning, kan det også være behov for å gi medlemmer som er utviklingsland, ytterligere juridisk rådgivning og bistand med hensyn til tvisteløsning. For dette formål skal sekretariatet på anmodning stille en kvalifisert juridisk ekspert fra WTOs tekniske samarbeidstjeneste til rådighet for utviklingsmedlemsland som ber om det. Eksperten skal bistå medlemmet på en måte som sikrer at sekretariatet til enhver tid er upartisk.

3. Sekretariatet skal for interesserte medlemmer arrangere spesielle kurs med opplæring i disse prosedyrer og denne praksis i forbindelse med tvisteløsning, slik at medlemmenes eksperter bli bedre informert på området.

APPENDIX 1

AGREEMENTS COVERED BY THE UNDERSTANDING

- (A) Agreement Establishing the World Trade Organization
- (B) Multilateral Trade Agreements
 Annex 1A: Multilateral Agreements on Trade in Goods
 Annex 1B: General Agreement on Trade in Services
 Annex 1C: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
 Annex 2: Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes
- (C) Plurilateral Trade Agreements
 Annex 4: Agreement on Trade in Civil Aircraft
 Agreement on Government Procurement
 International Dairy Agreement
 International Bovine Meat Agreement

The applicability of this Understanding to the Plurilateral Trade Agreements shall be subject to the adoption of a decision by the parties to each agreement setting out the terms for the application of the Understanding to the individual agreement, including any special or additional rules or procedures for inclusion in Appendix 2, as notified to the DSB.

VEDLEGG 1

AVTALER SOM OMHANDLES I DENNE AVTALE

- A) Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon
- B) Multilaterale handelsavtaler
 Vedlegg 1A: Multilaterale avtaler om handel med varer
 Vedlegg 1B: Generalavtalen om handel med tjenester
 Vedlegg 1C: Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter
 Vedlegg 2: Avtale om regler og prosedyrer ved tvisteløsning
- C) Plurilaterale handelsavtaler
 Vedlegg 4: Avtalen om handel med sivile luftfartøyer
 Avtalen om offentlige innkjøp
 Den internasjonale meieriavtalen
 Avtalen om storfekjøtt

Denne avtales anvendelse med hensyn til de plurilaterale handelsavtaler forutsetter at partene i den enkelte avtale vedtar en beslutning som fastsetter vilkårene for anvendelsen av denne avtale på den enkelte avtale, herunder alle særlige eller ytterligere regler eller prosedyrer som skal oppføres i vedlegg 2, og som er meldt til DSB.

APPENDIX 2

SPECIAL OR ADDITIONAL RULES AND PROCEDURES CONTAINED
IN THE COVERED AGREEMENTS

<i>Agreement</i>	<i>Rules and Procedures</i>
Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures	11.2
Agreement on Textiles and Clothing	2.14, 2.21, 4.4, 5.2, 5.4, 5.6, 6.9, 6.10, 6.11, 8.1 through 8.12
Agreement on Technical Barriers to Trade	14.2 through 14.4, Annex 2
Agreement on Implementation of Article VI of GATT 1994	17.4 through 17.7
Agreement on Implementation of Article VII of GATT 1994	19.3 through 19.5, Annex II.2(f), 3, 9, 21
Agreement on Subsidies and Countervailing Measures	4.2 through 4.12, 6.6, 7.2 through 7.10, 8.5, footnote 35, 24.4, 27.7, Annex V
General Agreement on Trade in Services	XXII:3, XXIII:3
Annex on Financial Services	4
Annex on Air Transport Services	4
Decision on Certain Dispute Settlement Procedures for the GATS 1 through	5

The list of rules and procedures in this Appendix includes provisions where only a part of the provision may be relevant in this context.

Any special or additional rules or procedures in the Plurilateral Trade Agreements as determined by the competent bodies of each agreement and as notified to the DSB.

VEDLEGG 2

SÆRLIGE ELLER YTTERLIGERE REGLER OG PROSEDYRER
INNTATT I DE DEKKEDE AVTALER

<i>Avtale</i>	<i>Regler og prosedyrer</i>
Avtale om veterinære og plantesanitære tiltak	11.2
Avtale om tekstiler og klær	2.14, 2.21, 4.4, 5.2, 5.4, 5.6, 6.9, 6.10, 6.11, 8.1 til 8.12
Avtale om tekniske handelshindringer	14.2 til 14.4, vedlegg 2
Avtale om antidumpingtiltak	17.4 til 17.7
Avtale om fastsettelse av tollverdi	19.3 til 19.5, vedlegg II pkt. 2 f), 3, 9, 21
Avtale om subsidier og utjevningsavgifter	4.2 til 4.12, 6.6, 7.2 til 7.10, 8.5, fotnote 35, 24.4, 27.7, vedlegg V
Generalavtalen om handel med tjenester	XXII nr. 3, XXIII nr. 3
Vedlegg om finansielle tjenester	4.1
Vedlegg om luftfartstjenester	4
Beslutning om visse tvisteløsningsprosedyrer for GATS	1 til 5

Det kan forekomme at bare en del av bestemmelser oppført i listen over regler og prosedyrer i dette vedlegg, er relevant i denne sammenheng.

Særlige eller ytterligere regler eller prosedyrer i plurilaterale handelsavtaler som fastsatt av hver avtales kompetente organer og som meddelt DSB.

APPENDIX 3

WORKING PROCEDURES

1. In its proceedings the panel shall follow the relevant provisions of this Understanding. In addition, the following working procedures shall apply.

2. The panel shall meet in closed session. The parties to the dispute, and interested parties, shall be present at the meetings only when invited by the panel to appear before it.

3. The deliberations of the panel and the documents submitted to it shall be kept confidential. Nothing in this Understanding shall preclude a party to a dispute from disclosing statements of its own positions to the public. Members shall treat as confidential information submitted by another Member to the panel which that Member has designated as confidential. Where a party to a dispute submits a confidential version of its written submissions to the panel, it shall also, upon request of a Member, provide a nonconfidential summary of the information contained in its submissions that could be disclosed to the public.

4. Before the first substantive meeting of the panel with the parties, the parties to the dispute shall transmit to the panel written submissions in which they present the facts of the case and their arguments.

5. At its first substantive meeting with the parties, the panel shall ask the party which has brought the complaint to present its case. Subsequently, and still at the same meeting, the party against which the complaint has been brought shall be asked to present its point of view.

6. All third parties which have notified their interest in the dispute to the DSB shall be invited in writing to present their views during a session of the first substantive meeting of the panel set aside for that purpose. All such third parties may be present during the entirety of this session.

7. Formal rebuttals shall be made at a second substantive meeting of the panel. The party complained against shall have the right to take the floor first to be followed by the complaining party. The parties shall submit, prior to that meeting, written rebuttals to the panel.

8. The panel may at any time put questions to the parties and ask them for explanations either in the course of a meeting with the parties or in writing.

9. The parties to the dispute and any third party invited to present its views in accordance with Article 10 shall make available to the panel a written version of their oral statements.

VEDLEGG 3

ARBEIDSRUTINER

1. Under sin saksbehandling skal panelet følge de relevante bestemmelser i denne avtale. I tillegg skal nedenstående arbeidsrutiner gjelde.

2. Panelets møter skal være lukkede. Partene i tvisten, og interesserte parter, skal være til stede under møtene bare når de er bedt av panelet om å møte.

3. Panelets drøftelser og dokumenter det har fått seg forelagt, skal behandles fortrolig. Ingen bestemmelse i denne avtale skal hindre en part i en tvist i å offentliggjøre redegjørelser for sine egne standpunkter. Medlemmene skal behandle fortrolig opplysninger som et annet medlem har lagt fram for panelet og merket fortrolig. Dersom en part i en tvist legger fram en fortrolig versjon av sine skriftlige innlegg til panelet, skal parten også etter anmodning fra et medlem legge fram et ikke-fortrolig sammendrag av de opplysninger i innleggene som kan offentliggjøres.

4. Før panelets første egentlige møte med partene skal partene i tvisten overlevere panelet skriftlige innlegg der de fremstiller de faktiske forhold i saken og sine argumenter.

5. I det første egentlige møte med partene skal panelet be den part som har inngitt klagen om å legge fram sin sak. Deretter, og i samme møte, skal den innklagede part bli bedt om å legge fram sitt syn.

6. Alle tredjeparter som har gitt DSB melding om sin interesse i tvisten, skal skriftlig oppfordres til å legge sitt syn under en del av panelets første egentlige møte, avsatt spesielt for det formål. Alle slike tredjeparter kan være til stede under hele denne delen av møtet.

7. Formelle motinnlegg skal gjøres i panelets andre egentlige møte. Den innklagede part skal ha rett til å komme til orde først, fulgt av den part som klager. Partene skal før dette møtet inngi skriftlige motinnlegg til panelet.

8. Panelet kan til enhver tid stille spørsmål til partene og be dem om forklaringer, enten i et møte med partene eller skriftlig.

9. Partene i tvisten og tredjeparter som er oppfordret til å legge fram sitt syn i samsvar med artikkel 10, skal stille til rådighet for panelet en skriftlig versjon av sin muntlige redegjørelse.

10. In the interest of full transparency, the presentations, rebuttals and statements referred to in paragraphs 5 to 9 shall be made in the presence of the parties. Moreover, each party's written submissions, including any comments on the descriptive part of the report and responses to questions put by the panel, shall be made available to the other party or parties.

11. Any additional procedures specific to the panel.

12. Proposed timetable for panel work:

- (a) Receipt of first written submissions of the parties:
- (1) complaining Party: _____ 3-6 weeks
- (2) Party complained against: _____ 2-3 weeks
- (b) Date, time and place of first substantive meeting with the parties; third party session: _____ 1-2 weeks
- (c) Receipt of written rebuttals of the parties: _____ 2-3 weeks
- (d) Date, time and place of second substantive meeting with the parties: _____ 1-2 weeks
- (e) Issuance of descriptive part of the report to the parties: _____ 2-4 weeks
- (f) Receipt of comments by the parties on the descriptive part of the report: _____ 2 weeks
- (g) Issuance of the interim report, including the findings and conclusions, to the parties: _____ 2-4 weeks
- (h) Deadline for party to request review of part(s) of report: _____ 1 week
- (i) Period of review by panel, including possible additional meeting with parties: _____ 2 weeks
- (j) Issuance of final report to parties to dispute: _____ 2 weeks
- (k) Circulation of the final report to the Members: _____ 3 weeks

The above calendar may be changed in the light of unforeseen developments. Additional meetings with the parties shall be scheduled if required.

APPENDIX 4

EXPERT REVIEW GROUPS

The following rules and procedures shall apply to expert review groups established in accordance with the provisions of paragraph 2 of Article 13.

1. Expert review groups are under the panel's authority. Their terms of reference and

10. For å sikre fullt innsyn skal saksframstillinger, motinnlegg og redegjørelser nevnt i nr. 5-9 finne sted i partenes nærvær. Videre skal hver parts skriftlige innlegg, herunder alle bemerkninger til den beskrivende del av rapporten og svarene på panelets spørsmål, stilles til rådighet for den annen part.

11. Alle ytterligere prosedyrer som gjelder spesielt for panelet.

12. Forslag til tidsplan for panelets arbeid:

- a) Mottakelse av de første skriftlige innlegg fra partene:
- 1) parten som klager: _____ 3-6 uker
- 2) innklagede part: _____ 2-3 uker
- b) Dato, klokkeslett og sted for det første egentlige møte med partene; møte for tredjepart: _____ 1-2 uker
- c) Mottakelse av partenes skriftlige motinnlegg: _____ 2-3 uker
- d) Dato, klokkeslett og sted for det andre egentlige møte med partene: _____ 1-2 uker
- e) Overlevering av den beskrivende del av rapporten til partene _____ 2-4 uker
- f) Mottakelse av partenes kommentarer til den beskrivende del av rapporten _____ 2 uker
- g) Overlevering av den foreløpige rapporten, med resultater og konklusjoner, til partene _____ 2-4 uker
- h) Siste frist for en part til å be om ny gjennomgang av en eller flere deler av rapporten _____ 1 uke
- i) Panelets nye gjennomgang av rapporten _____ 2 uker
- j) Overlevering av sluttrapporten til partene i tvisten _____ 2 uker
- k) Distribusjon av sluttrapporten til medlemmene _____ 3 uker

Ovenstående tidsplan kan endres dersom uforutsette forhold inntreffer. Ytterligere møter med partene skal berammes dersom det er nødvendig.

VEDLEGG 4

RÅDGIVENDE EKSPERTGRUPPER

Følgende regler og prosedyrer skal gjelde for rådgivende ekspertgrupper som opprettes i samsvar med bestemmelsene i artikkel 13 nr. 2:

1. Rådgivende ekspertgrupper er undergitt panelets myndighet. Deres mandater og detal-

detailed working procedures shall be decided by the panel, and they shall report to the panel.

2. Participation in expert review groups shall be restricted to persons of professional standing and experience in the field in question.

3. Citizens of parties to the dispute shall not serve on an expert review group without the joint agreement of the parties to the dispute, except in exceptional circumstances when the panel considers that the need for specialized scientific expertise cannot be fulfilled otherwise. Government officials of parties to the dispute shall not serve on an expert review group. Members of expert review groups shall serve in their individual capacities and not as government representatives, nor as representatives of any organization. Governments or organizations shall therefore not give them instructions with regard to matters before an expert review group.

4. Expert review groups may consult and seek information and technical advice from any source they deem appropriate. Before an expert review group seeks such information or advice from a source within the jurisdiction of a Member, it shall inform the government of that Member. Any Member shall respond promptly and fully to any request by an expert review group for such information as the expert review group considers necessary and appropriate.

5. The parties to a dispute shall have access to all relevant information provided to an expert review group, unless it is of a confidential nature. Confidential information provided to the expert review group shall not be released without formal authorization from the government, organization or person providing the information. Where such information is requested from the expert review group but release of such information by the expert review group is not authorized, a non-confidential summary of the information will be provided by the government, organization or person supplying the information.

6. The expert review group shall submit a draft report to the parties to the dispute with a view to obtaining their comments, and taking them into account, as appropriate, in the final report, which shall also be issued to the parties to the dispute when it is submitted to the panel. The final report of the expert review group shall be advisory only.

jerte arbeidsrutiner fastsettes av panelet, og de rapporterer til panelet.

2. Bare personer med yrkesmessig autoritet og erfaring på det aktuelle område kan delta i rådgivende ekspertgrupper.

3. Borgere av parter i tvisten skal ikke tjenestegjøre i en rådgivende ekspertgruppe uten felles samtykke fra partene i tvisten, unntatt under særlige omstendigheter der panelet finner at behovet for sakkyndighet ikke kan dekkes på annen måte. Statlige tjenestemenn hos parter i tvisten skal ikke tjenestegjøre i en rådgivende ekspertgruppe. Medlemmer av rådgivende ekspertgrupper skal tjenestegjøre i egenskap av enkeltperson og ikke som representant for sitt land eller for en organisasjon. Regjeringene skal derfor ikke gi dem noen instruks eller forsøke å påvirke dem som enkeltpersoner i forbindelse med saker som er under behandling av en rådgivende ekspertgruppe.

4. Rådgivende ekspertgrupper kan be om råd og søke opplysninger og teknisk veiledning fra en hvilken som helst kilde som de finner egnet. Før en rådgivende ekspertgruppe søker slike opplysninger eller råd fra en kilde innen et medlems jurisdiksjon, skal det underrette medlemmets regjering. Alle medlemmer skal svare raskt og fullstendig på enhver anmodning fra en rådgivende ekspertgruppe om opplysninger som gruppen mener er nødvendige og hensiktsmessige.

5. Partene i en tvist skal ha adgang til alle relevante opplysninger som er gitt en rådgivende ekspertgruppe, med mindre de er av fortrolig art. Fortrolige opplysninger gitt til den rådgivende ekspertgruppen skal ikke frigis uten formell tillatelse fra den stat, organisasjon eller person som ga opplysningene. Dersom en rådgivende ekspertgruppe har bedt om slike opplysninger, men ikke får tillatelse til å frigi opplysningene, skal staten, organisasjonen eller personen som ga opplysningene, gi et ikke-fortrolig sammendrag av dem.

6. Den rådgivende ekspertgruppen skal forelegge et rapportutkast for partene i tvisten for å få deres kommentarer som gruppen eventuelt skal ta hensyn til i sluttrapporten, som også skal overleveres partene i tvisten når den forelegges for panelet. Den rådgivende ekspertgruppens sluttrapport skal bare være rådgivende.

ANNEX 3

TRADE POLICY REVIEW
MECHANISM

Members hereby agree as follows:

A. Objectives

- (i) The purpose of the Trade Policy Review Mechanism ("TPRM") is to contribute to improved adherence by all Members to rules, disciplines and commitments made under the Multilateral Trade Agreements and, where applicable, the Plurilateral Trade Agreements, and hence to the smoother functioning of the multilateral trading system, by achieving greater transparency in, and understanding of, the trade policies and practices of Members. Accordingly, the review mechanism enables the regular collective appreciation and evaluation of the full range of individual Members' trade policies and practices and their impact on the functioning of the multilateral trading system. It is not, however, intended to serve as a basis for the enforcement of specific obligations under the Agreements or for dispute settlement procedures, or to impose new policy commitments on Members.
- (ii) The assessment carried out under the review mechanism takes place, to the extent relevant, against the background of the wider economic and developmental needs, policies and objectives of the Member concerned, as well as of its external environment. However, the function of the review mechanism is to examine the impact of a Member's trade policies and practices on the multilateral trading system.

B. Domestic transparency

Members recognize the inherent value of domestic transparency of government decision-making on trade policy matters for both Members' economies and the multilateral trading system, and agree to encourage and promote greater transparency within their own systems, acknowledging that the implementation of domestic transparency must be on a voluntary basis and take account of each Member's legal and political systems.

C. Procedures for review

- (i) The Trade Policy Review Body (referred to herein as the "TPRB") is hereby

VEDLEGG 3

MEKANISME FOR GJENNOMGANG AV
HANDELSPOLITIKKEN

Medlemmene er enige om følgende:

A. Mål

- i) Mekanismen for gjennomgang av handelspolitikken («TPRM») skal bidra til at medlemmene i større grad overholder regler, retningslinjer og forpliktelser etter de multilaterale handelsavtalene og, når det er aktuelt, etter de plurilaterale handelsavtalene, og derved til at det multilaterale handelssystem virker bedre ved at medlemmenes handelspolitikk og handelspraksis blir mer åpen og lettere å forstå. Gjennomgangsmekanismen gjør det derfor mulig å foreta en jevnlig kollektiv vurdering og evaluering av alle sider ved de enkelte medlemmers handelspolitikk og handelspraksis, og av hvilken betydning en slik politikk og praksis har for det multilaterale handelssystemets virkemåte. Den er imidlertid ikke ment å skulle tjene som grunnlag for håndhevelse av konkrete forpliktelser etter avtalene eller for tvisteløsningsbehandling, og heller ikke å pålegge medlemmene nye handelspolitiske forpliktelser.
- ii) Den evaluering som foretas ved en slik gjennomgang, skal i den grad det er relevant gjennomføres i lys av det berørte medlems behov, politikk og generelle mål med hensyn til økonomi og utvikling, samt dets eksterne forhold. Gjennomgangsmekanismens oppgave er imidlertid å undersøke hvordan et medlems handelspolitikk og handelspraksis virker inn på det multilaterale handelssystem.

B. Åpenhet på nasjonalt plan

Medlemmene erkjenner at åpenhet på nasjonalt plan i forbindelse med regjeringenes beslutningstaking i handelspolitiske spørsmål er av avgjørende verdi for medlemmenes økonomi og det multilaterale handelssystem, og er enige om å oppmuntre til og fremme større åpenhet innenfor sine egne systemer, idet de er oppmerksom på at en gjennomføring av åpenhet på nasjonalt plan må være frivillig og ta hensyn til de enkelte medlemmers rettsorden og politiske system.

C. Gjennomgangsprosedyrer

- i) Det opprettes et Organ for gjennomgang av handelspolitikken (heretter

- established to carry out trade policy reviews.
- (ii) The trade policies and practices of all Members shall be subject to periodic review. The impact of individual Members on the functioning of the multilateral trading system, defined in terms of their share of world trade in a recent representative period, will be the determining factor in deciding on the frequency of reviews. The first four trading entities so identified (counting the European Communities as one) shall be subject to review every two years. The next 16 shall be reviewed every four years. Other Members shall be reviewed every six years, except that a longer period may be fixed for least-developed country Members. It is understood that the review of entities having a common external policy covering more than one Member shall cover all components of policy affecting trade including relevant policies and practices of the individual Members. Exceptionally, in the event of changes in a Member's trade policies or practices that may have a significant impact on its trading partners, the Member concerned may be requested by the TPRB, after consultation, to bring forward its next review.
- (iii) Discussions in the meetings of the TPRB shall be governed by the objectives set forth in paragraph A. The focus of these discussions shall be on the Member's trade policies and practices, which are the subject of the assessment under the review mechanism.
- (iv) The TPRB shall establish a basic plan for the conduct of the reviews. It may also discuss and take note of update reports from Members. The TPRB shall establish a programme of reviews for each year in consultation with the Members directly concerned. In consultation with the Member or Members under review, the Chairman may choose discussants who, acting in their personal capacity, shall introduce the discussions in the TPRB.
- (v) The TPRB shall base its work on the following documentation:
- (a) a full report, referred to in paragraph D, supplied by the Member or Members under review;
- (b) a report, to be drawn up by the Secretariat on its own responsibility, based on the information kalt «TPRB»), som skal foreta gjennomgang av handelspolitikken.
- ii) Alle medlemmers handelspolitikk og handelspraksis skal gjennomgås jevnlig. De enkelte medlemmers betydning for det multilaterale handelssystemets virkemåte, definert som deres andel av verdenshandelen i en representativ periode i den senere tid, vil være den faktor som avgjør hvor ofte en gjennomgang skal foretas. De første fire handelsparter på listen (der De europeiske fellesskap teller som en enhet) skal undersøkes hvert annet år. De neste 16 enheter skal undersøkes hvert fjerde år, og de øvrige medlemmer hvert sjette år, men det kan fastsettes lengre tidsintervaller for de minst utviklede medlemsland. Det forutsettes at gjennomgang hos enheter som har en felles utenrikspolitikk og som omfatter mer enn ett medlem, skal omfatte alle de deler av politikken som har betydning for handelen, herunder det enkelte medlems politikk og praksis. Når et medlem endrer sin handelspolitikk eller handelspraksis på en slik måte at det får vesentlig betydning for medlemmets handelspartnere, kan TPRB unntaksvis og etter konsultasjon be medlemmet framskynde den neste gjennomgangen.
- iii) Diskusjonene i TPRB skal være underlagt de mål som er angitt under A. Diskusjonene skal være konsentrert om medlemmets handelspolitikk og handelspraksis, som evalueres i henhold til gjennomgangsmekanismen.
- iv) TPRB skal fastsette en plan som skal danne grunnlag for gjennomgangen. Det kan også behandle ajourførte rapporter fra medlemmene og merke seg dem. TPRB skal i konsultasjon med de medlemmer som er direkte berørt, fastsette et undersøkelsesprogram for hvert år. I konsultasjon med det eller de medlemmer som undersøkes, kan formannen velge innledere som i egenkap av enkeltpersoner skal åpne diskusjonene i TPRB.
- v) TPRB skal benytte følgende dokumenter i sitt arbeid:
- a) en fullstendig rapport, som omhandlet under D, lagt fram av det eller de medlemmer som undersøkes;
- b) en rapport sekretariatet skal utarbeide på eget ansvar, på grunnlag av opplysninger det har til rådigg-

available to it and that provided by the Member or Members concerned. The Secretariat should seek clarification from the Member or Members concerned of their trade policies and practices.

- (vi) The reports by the Member under review and by the Secretariat, together with the minutes of the respective meeting of the TPRB, shall be published promptly after the review.
- (vii) These documents will be forwarded to the Ministerial Conference, which shall take note of them.

D. Reporting

In order to achieve the fullest possible degree of transparency, each Member shall report regularly to the TPRB. Full reports shall describe the trade policies and practices pursued by the Member or Members concerned, based on an agreed format to be decided upon by the TPRB. This format shall initially be based on the Outline Format for Country Reports established by the Decision of 19 July 1989 (BISD 36S/406-409), amended as necessary to extend the coverage of reports to all aspects of trade policies covered by the Multilateral Trade Agreements in Annex 1 and, where applicable, the Plurilateral Trade Agreements. This format may be revised by the TPRB in the light of experience. Between reviews, Members shall provide brief reports when there are any significant changes in their trade policies; an annual update of statistical information will be provided according to the agreed format. Particular account shall be taken of difficulties presented to least-developed country Members in compiling their reports. The Secretariat shall make available technical assistance on request to developing country Members, and in particular to the least-developed country Members. Information contained in reports should to the greatest extent possible be coordinated with notifications made under provisions of the Multilateral Trade Agreements and, where applicable, the Plurilateral Trade Agreements.

E. Relationship with the balance-of-payments provisions of GATT 1994 and GATS

Members recognize the need to minimize the burden for governments also subject to full consultations under the balance-of-payments provisions of GATT 1994 or GATS. To this end, the Chairman of the TPRB shall, in consultation with the Member or Members concerned, and with the Chairman of the Committee on Balance-of-Payments Restrictions, devise administrative arrangements that har-

het og opplysninger det eller de berørte medlemmer har gitt. Sekretariatet bør be om nærmere avklaring fra det eller de berørte medlemmer om deres handelspolitikk og handelspraksis.

- vi) Rapportene fra medlemmet som undersøkes og fra sekretariatet, samt referatet fra det aktuelle møte i TPRB, skal offentliggjøres umiddelbart etter gjennomgangen.
- vii) Disse dokumenter vil bli oversendt Ministerkonferansen, som skal merke seg dem.

D. Rapporter

For å oppnå størst mulig åpenhet skal hvert medlem avlegge jevnlig rapporter til TPRB. I en fullstendig rapport skal det eller de berørte medlemmers handelspolitikk og handelspraksis beskrives etter et avtalt mønster, som skal vedtas av TPRB. Mønsteret skal til å begynne med bygge på det mønster som er fastsatt ved Beslutning av 19. juli 1989 (BISD 36S/406-409), med de nødvendige endringer slik at rapportene kan utvides til å omfatte alle de handelspolitiske sider som er omhandlet i de multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1, og eventuelt i de plurilaterale handelsavtalene. TPRB kan senere endre mønsteret på bakgrunn av de erfaringer som gjøres. Mellom hver undersøkelse skal hvert medlem legge fram en kort rapport når det skjer en vesentlig endring i dets handelspolitikk; medlemmet skal også hvert år legge fram ajourførte statistiske opplysninger i henhold til det avtalte mønsteret. Det skal tas særlig hensyn til de minst utviklede landenes vanskeligheter med å sette opp slike rapporter. Sekretariatet skal på anmodning gi teknisk bistand til medlemmer som er utviklingsland, og særlig til de minst utviklede medlemslandene. Opplysningene i rapportene bør i så stor grad som mulig samordnes med meldinger etter bestemmelsene i de multilaterale handelsavtalene, og eventuelt i de plurilaterale handelsavtalene.

E. Forholdet til bestemmelsene om betalingsbalansen i GATT 1994 og i GATS

Medlemmene erkjenner at belastningen på de regjeringer som også er underlagt full konsultasjon i henhold til bestemmelsene om betalingsbalansen i GATT 1994 eller i GATS, må begrenses mest mulig. For dette formål skal formannen for TPRB i konsultasjon med det eller de berørte medlemmer og med formannen for Komiteen for betalingsbalanserestriksjoner utarbeide administrative ordninger som som

monize the normal rhythm of the trade policy reviews with the timetable for balance-of-payments consultations but do not postpone the trade policy review by more than 12 months.

F. Appraisal of the Mechanism

The TPRB shall undertake an appraisal of the operation of the TPRM not more than five years after the entry into force of the Agreement Establishing the WTO. The results of the appraisal will be presented to the Ministerial Conference. It may subsequently undertake appraisals of the TPRM at intervals to be determined by it or as requested by the Ministerial Conference.

G. Overview of Developments in the International Trading Environment

An annual overview of developments in the international trading environment which are having an impact on the multilateral trading system shall also be undertaken by the TPRB. The overview is to be assisted by an annual report by the Director-General setting out major activities of the WTO and highlighting significant policy issues affecting the trading system.

gjør at den vanlige rytmen for gjennomgang av handelspolitikken tilpasses tidsplanen for konsultasjoner om betalingsbalansen, men uten at gjennomgangen av handelspolitikken utsettes med mer enn 12 måneder.

F. Evaluering av mekanismen

TPRB skal høyst fem år etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, foreta en evaluering av hvordan TPRM virker. Resultatene av evalueringen vil bli lagt fram for Ministerkonferansen. TPRB kan senere evaluere TPRM med den hyppighet det selv bestemmer, eller på anmodning fra Ministerkonferansen.

G. Oversikt over utviklingen i de internasjonale handelsforhold

TPRB skal også hvert år utarbeide en oversikt over faktorer i de internasjonale handelsforhold som har innvirkning på det multilaterale handelssystemet. Oversikten skal utarbeides med støtte i en årsrapport fra Generaldirektøren, der WTOs hovedaktiviteter beskrives og det settes søkelys på viktige politiske spørsmål som påvirker handelssystemet.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 1

ANNEX 4*

PLURILATERAL TRADE AGREEMENTS

**AGREEMENT ON TRADE IN
CIVIL AIRCRAFT**

The Agreement on Trade in Civil Aircraft, done at Geneva on 12 April 1979 (BISD 26S/162), as subsequently modified, rectified or amended.

**AGREEMENT ON GOVERNMENT
PROCUREMENT**

The Agreement on Government Procurement done at Marrakesh on 15 April 1994.

INTERNATIONAL DAIRY AGREEMENT

The International Dairy Agreement done at Marrakesh on 15 April 1994.

**INTERNATIONAL BOVINE MEAT
AGREEMENT**

The International Bovine Meat Agreement done at Marrakesh on 15 April 1994.

VEDLEGG 4*

PLURILATERALE HANDELSAVTALER

VEDLEGG 4a

**AVTALE OM HANDEL MED SIVILE
LUFTFARTØYER**

Avtalen om handel med sivile luftfartøyer, utferdiget i Genève 12. april 1979 (BISD 26S/162), slik den senere er modifisert, korrigert eller endret.

VEDLEGG 4b

AVTALE OM OFFENTLIGE INNKJØP

Avtalen om offentlige innkjøp, utferdiget i Marrakesh 15. april 1994.

VEDLEGG 4c

DEN INTERNASJONALE MEIERIAVTALE

Den internasjonale meieriavtale, utferdiget i Marrakesh 15. april 1994.

VEDLEGG 4d

**DEN INTERNASJONALE AVTALE OM
STORFEKJØTT**

Den internasjonale avtale om storfekjøtt, utferdiget i Marrakesh 15. april 1994.

* Disse avtaler gjengis i sin helhet i vedlegg 3,4,5 og 6.

DECISION ON MEASURES IN FAVOUR OF LEAST-DEVELOPED COUNTRIES*Ministers,*

Recognizing the plight of the least-developed countries and the need to ensure their effective participation in the world trading system, and to take further measures to improve their trading opportunities;

Recognizing the specific needs of the least-developed countries in the area of market access where continued preferential access remains an essential means for improving their trading opportunities;

Reaffirming their commitment to implement fully the provisions concerning the least-developed countries contained in paragraphs 2(d), 6 and 8 of the Decision of 28 November 1979 on Differential and More Favourable Treatment, Reciprocity and Fuller Participation of Developing Countries;

Having regard to the commitment of the participants as set out in Section B (vii) of Part I of the Punta del Este Ministerial Declaration;

1. *Decide* that, if not already provided for in the instruments negotiated in the course of the Uruguay Round, notwithstanding their acceptance of these instruments, the least-developed countries, and for so long as they remain in that category, while complying with the general rules set out in the aforesaid instruments, will only be required to undertake commitments and concessions to the extent consistent with their individual development, financial and trade needs, or their administrative and institutional capabilities. The least-developed countries shall be given additional time of one year from 15 April 1994 to submit their schedules as required in Article XI of the Agreement Establishing the World Trade Organization.

2. *Agree* that:

- (i) Expedient implementation of all special and differential measures taken in favour of least-developed countries including those taken within the context of the Uruguay Round shall be ensured through, *inter alia*, regular reviews.
- (ii) To the extent possible, MFN concessions on tariff and non-tariff measures agreed in the Uruguay Round on products of export interest to the least-developed countries may be implemented autonomously, in advance and without staging. Consideration shall be given to further improve GSP and other schemes for products of particular export interest to least-developed countries.

BESLUTNING OM TILTAK TIL FORDEL FOR DE MINST UTVIKLEDE LAND*Ministrene,*

Som erkjenner at de minst utviklede landene befinner seg i en svært vanskelig situasjon, og at det er nødvendig å sikre en aktiv deltakelse fra deres side i internasjonal handel og treffe nye tiltak for å gi dem bedre muligheter i handelen;

Som erkjenner de minst utviklede landenes spesielle behov med hensyn til markedsadgang, der en fortsatt preferensiell adgang fremdeles er et viktig middel til å gi dem bedre muligheter i handelen;

Som bekrefter på nytt sin forpliktelse til full gjennomføring av bestemmelsene om de minst utviklede land i nr. 2 bokstav d) samt nr. 6 og 8 i AVTALEPARTENES beslutning av 29. november 1979 om differensiert og gunstigere behandling, gjensidighet og større deltakelse for utviklingsland;

Som tar hensyn til deltakernes forpliktelse slik den er nedfelt i avsnitt B vii) i del I av Erklæringen fra Punta del Este;

1. *Beslutter* at om det ikke allerede er fastsatt i de instrumenter som ble forhandlet under Uruguay-runden, skal de minst utviklede landene så lenge de tilhører denne kategorien, selv om de har godkjent disse instrumentene, og så lenge de oppfyller de generelle regler i de nevnte instrumenter, ha plikt til å påta seg forpliktelser og gi innrømmelser bare i den grad det er forenlig med deres egne behov med hensyn til utvikling, økonomi og handel, eller deres kapasitet på det administrative og institusjonelle plan. De minst utviklede landene skal gis en ytterligere frist på ett år fra 15. april 1994 til å legge fram sine bindingslister etter artikkel XI i Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon.

2. *Er enige om følgende:*

- i) Det skal sikres en rask gjennomføring av alle spesielle og differensierte tiltak som er vedtatt til fordel for de minst utviklede landene, herunder dem som ble vedtatt i forbindelse med Uruguay-runden, blant annet ved jevnlig gjennomgang.
- ii) I den grad det er mulig kan MFN-innrømmelser i forbindelse med tariffmessige og ikke-tariffmessige tiltak det var enighet om i Uruguay-runden med hensyn til varer hvis eksport er av interesse for de minst utviklede landene, gjennomføres på selvstendig grunnlag, på forhånd og uten trinnvis reduksjon. Det skal vurderes om det er mulighet for en ytterligere forbedring av GSP og andre ordninger for pro-

- (iii) The rules set out in the various agreements and instruments and the transitional provisions in the Uruguay Round should be applied in a flexible and supportive manner for the least-developed countries. To this effect, sympathetic consideration shall be given to specific and motivated concerns raised by the least-developed countries in the appropriate Councils and Committees.
- (iv) In the application of import relief measures and other measures referred to in paragraph 3(c) of Article XXXVII of GATT 1947 and the corresponding provision of GATT 1994, special consideration shall be given to the export interests of least-developed countries.
- (v) Least-developed countries shall be accorded substantially increased technical assistance in the development, strengthening and diversification of their production and export bases including those of services, as well as in trade promotion, to enable them to maximize the benefits from liberalized access to markets.

3. *Agree* to keep under review the specific needs of the least-developed countries and to continue to seek the adoption of positive measures which facilitate the expansion of trading opportunities in favour of these countries.

DECLARATION ON THE CONTRIBUTION OF THE WORLD TRADE ORGANIZATION TO ACHIEVING GREATER COHERENCE IN GLOBAL ECONOMIC POLICYMAKING

1. *Ministers recognize* that the globalization of the world economy has led to ever-growing interactions between the economic policies pursued by individual countries, including interactions between the structural, macroeconomic, trade, financial and development aspects of economic policymaking. The task of achieving harmony between these policies falls primarily on governments at the national level, but their coherence internationally is an important and valuable element in increasing the effectiveness of these policies at national level. The Agreements reached in the Uruguay Round show that all the participating governments recognize the contribution that liberal trading policies can make to the healthy growth and development of their own economies and of the world economy as a whole.

dukker hvis eksport er av særlig interesse for de minst utviklede landene.

- iii) De regler som er fastsatt i de forskjellige avtaler og instrumenter, samt overgangsbestemmelsene i Uruguay-runden, bør anvendes på en smidig og fordelaktig måte for de minst utviklede landene. For dette formål skal de konkrete og begrunnede spørsmål som bekymrer de minst utviklede landene, og som de har reist i de relevante råd og komiteer, behandles med velvillighet.
- iv) Når det anvendes tiltak for å motvirke virkningene av importen og andre tiltak omhandlet i artikkel XXXVII nr. 3 bokstav c) i GATT 1947 og den tilsvarende bestemmelse i GATT 1994, skal det tas særlig hensyn til de minst utviklede landenes eksportinteresser.
- v) De minst utviklede landene skal gis betydelig økt teknisk bistand i arbeidet med å utvikle, styrke og spre sitt produksjons- og eksportgrunnlag, også med hensyn til tjenester, og å fremme handelen, slik at de fullt ut kan utnytte fordelene ved en friere markedsadgang.

3. Er enige om å ha de minst utviklede landenes spesielle behov til vurdering, og fortsatt forsøke å vedta positive tiltak som gjør det lettere for disse landene å bedre sine muligheter i handelen.

ERKLÆRING OM VERDENS HANDELS-ORGANISASJONS BIDRAG TIL STØRRE SAMMENHENG I DEN GLOBALE ØKONOMISKE POLITIKK

1. *Ministrene erkjenner* at globaliseringen av verdensøkonomien har ført til en stadig økende samhandling mellom den økonomiske politikk som føres av de enkelte land, herunder samhandling mellom de strukturelle, makroøkonomiske, handelsmessige, finansielle og utviklingsmessige sider ved utformingen av den økonomiske politikken. Det er først og fremst regjeringene på nasjonalt plan som har oppgaven med å harmonisere disse forskjellige sidene ved politikken, men sammenheng på internasjonalt plan er en viktig og verdifull faktor for å kunne gjøre slik politikk mer effektiv på nasjonalt plan. De avtaler som ble inngått i Uruguay-runden, viser at alle regjeringer som deltar, erkjenner at en liberal handelspolitikk kan bidra til sunn vekst og utvikling i deres egen økonomi og i verdensøkonomien som helhet.

2. Successful cooperation in each area of economic policy contributes to progress in other areas. Greater exchange rate stability, based on more orderly underlying economic and financial conditions, should contribute towards the expansion of trade, sustainable growth and development, and the correction of external imbalances. There is also a need for an adequate and timely flow of concessional and nonconcessional financial and real investment resources to developing countries and for further efforts to address debt problems, to help ensure economic growth and development. Trade liberalization forms an increasingly important component in the success of the adjustment programmes that many countries are undertaking, often involving significant transitional social costs. In this connection, Ministers note the role of the World Bank and the IMF in supporting adjustment to trade liberalization, including support to net food-importing developing countries facing short-term costs arising from agricultural trade reforms.

3. The positive outcome of the Uruguay Round is a major contribution towards more coherent and complementary international economic policies. The results of the Uruguay Round ensure an expansion of market access to the benefit of all countries, as well as a framework of strengthened multilateral disciplines for trade. They also guarantee that trade policy will be conducted in a more transparent manner and with greater awareness of the benefits for domestic competitiveness of an open trading environment. The strengthened multilateral trading system emerging from the Uruguay Round has the capacity to provide an improved forum for liberalization, to contribute to more effective surveillance, and to ensure strict observance of multilaterally agreed rules and disciplines. These improvements mean that trade policy can in the future play a more substantial role in ensuring the coherence of global economic policymaking.

4. *Ministers recognize*, however, that difficulties the origins of which lie outside the trade field cannot be redressed through measures taken in the trade field alone. This underscores the importance of efforts to improve other elements of global economic policymaking to complement the effective implementation of the results achieved in the Uruguay Round.

5. The interlinkages between the different aspects of economic policy require that the international institutions with responsibilities in each of these areas follow consistent and mutually supportive policies. The World Trade Organization should therefore pursue and de-

2. Et vellykket samarbeid på de enkelte områder innenfor den økonomisk politikken bidrar til fremgang på andre områder. Større stabilitet i valutakursene, basert på ryddigere underliggende økonomiske og finansielle forhold, bør bidra til økt handel og bærekraftig vekst og utvikling, samt korrigerende av manglende likevekt i utenriksøkonomien. Det må også i rett tid sørges for en tilstrekkelig strøm av finansielle ressurser og realinvesteringsressurser til utviklingsland, med og uten bindinger, og for nye bestrebelser på å løse gjeldsproblemene, som et bidrag til å sikre økonomisk vekst og utvikling. Liberalisering av handelen er stadig viktigere for det gode resultat i de tilpasningsprogrammer som mange land gjennomfører, og som ofte medfører betydelige kostnader for samfunnet i overgangsfasen. I denne sammenheng merker ministrene seg den rolle Verdensbanken og Det internasjonale valutafond spiller ved å støtte en tilpasning til handelsliberalisering, herunder støtte til utviklingsland med netto matvareimport som har kostnader kort sikt som en følge av reformer i handelen med jordbruksprodukter.

3. De gode resultater av Uruguay-runden er et betydelig bidrag til en mer sammenhengende og helhetlig internasjonal økonomisk politikk. Resultatene fra Uruguay-runden sikrer en utvidet markedsadgang til beste for alle land, samt en ramme med styrkede multilaterale retningslinjer for handelen. De sikrer også at handelspolitikken vil bli ført på en åpnere måte og med større forståelse av hvilke fordeler et åpent handelsmiljø gir for nasjonal konkurransevne. Det styrkede multilaterale handelssystemet etter Uruguay-runden har mulighet for å gi bedre rammer for en liberalisering, bidra til mer effektiv overvåkning og nøye overholdelse av multilateralt avtalte regler og retningslinjer. Disse forbedringene betyr at handelspolitikken i fremtiden kan få en viktigere rolle som en sammenbindende faktor i utformingen av den globale økonomiske politikk.

4. *Ministrene erkjenner* likevel at vanskeligheter som har oppstått utenfor handelsområdet, ikke kan løses gjennom tiltak som treffes bare på dette området. Dette viser hvor viktig det er bestrebe seg på å forbedre andre elementer i den globale politikken, i tillegg til en effektiv gjennomføring av resultatene som ble oppnådd i Uruguayrunden.

5. Forbindelseslinjene mellom de forskjellige sidene ved den økonomiske politikken krever at de internasjonale institusjoner som arbeider med hvert av disse områdene, fører en sammenfallende politikk til gjensidig støtte. WTO bør derfor fremme og utvikle samar-

velop cooperation with the international organizations responsible for monetary and financial matters, while respecting the mandate, the confidentiality requirements and the necessary autonomy in decision-making procedures of each institution, and avoiding the imposition on governments of cross-conditionality or additional conditions. Ministers further invite the Director-General of the WTO to review with the Managing Director of the International Monetary Fund and the President of the World Bank, the implications of the WTO's responsibilities for its cooperation with the Bretton Woods institutions, as well as the forms such cooperation might take, with a view to achieving greater coherence in global economic policymaking.

DECISION ON NOTIFICATION PROCEDURES

Ministers decide to recommend adoption by the Ministerial Conference of the decision on improvement and review of notification procedures set out below.

Members,

Desiring to improve the operation of notification procedures under the Agreement Establishing the World Trade Organization (hereinafter referred to as the "WTO Agreement"), and thereby to contribute to the transparency of Members' trade policies and to the effectiveness of surveillance arrangements established to that end;

Recalling obligations under the WTO Agreement to publish and notify, including obligations assumed under the terms of specific protocols of accession, waivers, and other agreements entered into by Members;

Agree as follows:

I. General obligation to notify

Members affirm their commitment to obligations under the Multilateral Trade Agreements and, where applicable, the Plurilateral Trade Agreements, regarding publication and notification.

Members recall their undertakings set out in the Understanding Regarding Notification, Consultation, Dispute Settlement and Surveillance adopted on 28 November 1979 (BISD 26S/210). With regard to their undertaking therein to notify, to the maximum extent possible, their adoption of trade measures affecting the operation of GATT 1994, such notification itself being without prejudice to views

beidet med de internasjonale organisasjoner som arbeider med valuta- og finansspørsmål, og samtidig respektere mandatet, kravene til fortrolig behandling og den nødvendige uavhengighet i den enkelte institusjons beslutningsprosedyrer, samt unngå å pålegge regjeringene motstridende vilkår eller tilleggsvilkår. Ministrene oppfordrer videre WTOs generaldirektør, administrerende direktør for Det internasjonale valutafond og Verdensbankens president til å vurdere hvilke følger WTOs ansvarsområder vil få for organisasjonens samarbeid med Bretton Woods-institusjonene, samt hvilke former slikt samarbeid kan ta, med sikte på større sammenheng i den globale økonomisk politikken.

BESLUTNING OM MELDINGS-PROSEDYRER

Ministrene *beslutter* at de vil anbefale Ministerkonferansen å vedta beslutningen om forbedring og gjennomgang av meldingsprosedyrene som angitt nedenfor.

Medlemmene,

Som ønsker å forbedre anvendelsen av meldingsprosedyrene innenfor rammen av avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt «WTO-avtalen») og derved bidra til åpenhet om medlemmenes handelspolitikk samt effektivitet i tilsynsordningene som er opprettet for dette formål;

Som minner om forpliktelsene i henhold til WTO-avtalen om å offentliggjøre og gi melding om unntak og om andre avtaler som medlemmene har inngått, herunder forpliktelser som er inngått i henhold til bestemte tiltredelsesprotokoller;

Er enig om følgende:

I. Generell forpliktelse til å gi melding

Medlemmene bekrefter sine forpliktelser i henhold til de multilaterale handelsavtaler og eventuelt de plurilaterale handelsavtaler, med hensyn til offentliggjøring og melding.

Medlemmene minner om sine forpliktelser i henhold til Avtale om melding, konsultasjon, tvisteløsning og tilsyn vedtatt 28. november 1979 (BISD 26S/210). Med hensyn til den forpliktelse de har etter nevnte avtale til så langt det er mulig å gi melding om vedtakelse av handelstiltak som berører anvendelsen av GATT 1994, men uten at slik melding i seg selv berører synspunkter på tiltakenes sam-

on the consistency of measures with or their relevance to rights and obligations under the Multilateral Trade Agreements and, where applicable, the Plurilateral Trade Agreements, Members agree to be guided, as appropriate, by the annexed list of measures. Members therefore agree that the introduction or modification of such measures is subject to the notification requirements of the 1979 Understanding.

II. Central registry of notifications

A central registry of notifications shall be established under the responsibility of the Secretariat. While Members will continue to follow existing notification procedures, the Secretariat shall ensure that the central registry records such elements of the information provided on the measure by the Member concerned as its purpose, its trade coverage, and the requirement under which it has been notified. The central registry shall cross-reference its records of notifications by Member and obligation.

The central registry shall inform each Member annually of the regular notification obligations to which that Member will be expected to respond in the course of the following year.

The central registry shall draw the attention of individual Members to regular notification requirements which remain unfulfilled.

Information in the central registry regarding individual notifications shall be made available on request to any Member entitled to receive the notification concerned.

III. Review of notification obligations and procedures

The Council for Trade in Goods will undertake a review of notification obligations and procedures under the Agreements in Annex 1A of the WTO Agreement. The review will be carried out by a working group, membership in which will be open to all Members. The group will be established immediately after the date of entry into force of the WTO Agreement.

The terms of reference of the working group will be:

- to undertake a thorough review of all existing notification obligations of Members established under the Agreements in Annex 1A of the WTO Agreement, with a view to simplifying, standardizing and consolidating these obligations to the greatest extent practicable, as well as to improving compliance with these obligations, bearing in mind the overall objective of improving the transparency of the trade policies of Members and the effectiveness of surveillance

svar med eller relevans for rettigheter og forpliktelser i henhold til de multilaterale handelsavtaler og eventuelt de plurilaterale handelsavtaler, er medlemmene enige om å la seg rettlede, når det er hensiktsmessig, av vedlagte liste over tiltak. Medlemmene er derfor enige om at innføring eller endring av slike tiltak er underlagt kravene til melding i avtalen av 1979.

II. Sentralt meldingsregister

Det skal opprettes et sentralt meldingsregister underlagt sekretariatet. Samtidig som medlemmene fortsatt følger gjeldende meldingsprosedyrer, skal sekretariatet sørge for at de opplysninger det berørte medlem har gitt om tiltaket, registreres i det sentrale registeret, som f.eks. tiltakets formål, hvilken handel det omfatter og i henhold til hvilke krav det er gitt melding om tiltaket. Det sentrale registeret skal ha krysshenvisninger mellom meldingene, etter medlem og etter forpliktelse.

Det sentrale registeret skal årlig underrette hvert medlem om hvilke ordinære forpliktelser til melding medlemmet forventes å oppfylle i løpet av det påfølgende år.

Det sentrale registeret skal gjøre de enkelte medlemmer oppmerksom på ordinære krav til melding som ikke er oppfylt.

Opplysninger om enkeltmeldinger i det sentrale registeret skal på anmodning gjøres tilgjengelig for ethvert medlem som har rett til å motta den aktuelle meldingen.

III. Gjennomgang av forpliktelsen til å gi melding og av meldingsprosedyrer

Rådet for handel med varer vil foreta en gjennomgang av forpliktelsen til å gi melding og av meldingsprosedyrene etter avtalene i vedlegg 1A til WTO-avtalen. Gjennomgangen vil bli foretatt av en arbeidsgruppe der alle medlemmer kan delta. Gruppen vil bli opprettet umiddelbart etter den dag WTO-avtalen er trådt i kraft.

Arbeidsgruppens mandat vil være:

- å foreta en grundig gjennomgang av samtlige eksisterende forpliktelser til melding som medlemmene har inngått etter avtalene i vedlegg 1A til WTO-avtalen, med sikte på å forenkle, standardisere og konsolidere disse forpliktelsene i størst mulig utstrekning, samt bedre oppfyllelsen av disse forpliktelsene, idet det tas hensyn til den overordnede målsettingen, som er å skape større åpenhet omkring medlemmenes handelspolitikk og bedre effektiviteten av tilsynsord-

- arrangements established to this end, and also bearing in mind the possible need of some developing country Members for assistance in meeting their notification obligations;
- to make recommendations to the Council for Trade in Goods not later than two years after the entry into force of the WTO Agreement.

- ningene som er opprettet for dette formål, og det også tas hensyn til muligheten for at enkelte utviklingsmedlemsland har behov for bistand for å kunne oppfylle sine forpliktelser til å gi melding;
- å rette anbefalinger til Rådet for handel med varer senest to år etter den dag WTO-avtalen trer i kraft.

ANNEX

INDICATIVE LIST¹ OF NOTIFIABLE MEASURES

- Tariffs (including range and scope of bindings, GSP provisions, rates applied to members of free-trade areas/customs unions, other preferences)
- Tariff quotas and surcharges
- Quantitative restrictions, including voluntary export restraints and orderly marketing arrangements affecting imports
- Other non-tariff measures such as licensing and mixing requirements; variable levies
- Customs valuation
- Rules of origin
- Government procurement
- Technical barriers
- Safeguard actions
- Anti-dumping actions
- Countervailing actions
- Export taxes
- Export subsidies, tax exemptions and concessional export financing
- Free-trade zones, including in-bond manufacturing
- Export restrictions, including voluntary export restraints and orderly marketing arrangements
- Other government assistance, including subsidies, tax exemptions
- Role of state-trading enterprises
- Foreign exchange controls related to imports and exports
- Government-mandated countertrade
- Any other measure covered by the Multilateral Trade Agreements in Annex 1A to the WTO Agreement

VEDLEGG

VEILEDENDE LISTE¹ OVER TILTAK SOM SKAL MELDES

- Tolltariffer (herunder rekkevidde og omfang av bindinger, GSPbestemmelser, satser for medlemmer av frihandelsområder/tollunioner, andre preferanser)
- Tollkvoter og tilleggsavgifter
- Kvantitative restriksjoner, herunder frivillige eksportrestriksjoner og ryddige markedsføringsordninger som påvirker importen
- Andre ikke-tariffmessige tiltak, som for eksempel krav til lisensiering og blanding, variable avgifter
- Fastsettelse av tollverdi
- Opprinnelsesregler
- Offentlig innkjøp
- Tekniske hindringer
- Beskyttelsestiltak
- Antidumpingtiltak
- Utjevningstiltak
- Eksportavgifter
- Eksportsubsidier, skattefritak og konsesjonsbelagt eksportfinansiering
- Frihandelsområder, herunder produksjon på frilager
- Eksportrestriksjoner, herunder frivillige eksportrestriksjoner og ryddige markedsføringsordninger
- Annen offentlig bistand, herunder subsidier, skattefritak
- Statshandelsforetakenes rolle
- Valutakontroller i tilknytning til import og eksport
- Mothandel under offentlig pålegg
- Ethvert annet tiltak som omfattes av de multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1A til WTO-avtalen.

¹ This list does not alter existing notification requirements in the Multilateral Trade Agreements in Annex 1A to the WTO Agreement or, where applicable, the Plurilateral Trade Agreements in Annex 4 of the WTO Agreement.

¹ Denne listen endrer ikke eksisterende krav til å gi melding i de multilaterale handelsavtaler i vedlegg 1A til WTO-avtalen eller eventuelt i de plurilaterale handelsavtaler i vedlegg 4 til WTO-avtalen.

**DECLARATION ON THE RELATIONSHIP
OF THE WORLD TRADE ORGANIZATION
WITH THE INTERNATIONAL
MONETARY FUND**

Ministers,

Noting the close relationship between the CONTRACTING PARTIES to the GATT 1947 and the International Monetary Fund, and the provisions of the GATT 1947 governing that relationship, in particular Article XV of the GATT 1947;

Recognizing the desire of participants to base the relationship of the World Trade Organization with the International Monetary Fund, with regard to the areas covered by the Multilateral Trade Agreements in Annex 1A of the WTO Agreement, on the provisions that have governed the relationship of the CONTRACTING PARTIES to the GATT 1947 with the International Monetary Fund;

Hereby *reaffirm* that, unless otherwise provided for in the Final Act, the relationship of the WTO with the International Monetary Fund, with regard to the areas covered by the Multilateral Trade Agreements in Annex 1A of the WTO Agreement, will be based on the provisions that have governed the relationship of the CONTRACTING PARTIES to the GATT 1947 with the International Monetary Fund.

**ERKLÆRING OM VERDENS HANDELSOR-
GANISASJONS FORHOLD TIL DET INTER-
NASJONALE VALUTAFOND**

Ministrene,

Som merker seg det nære forholdet mellom AVTALEPARTENE I GATT 1947 og Det internasjonale valutafond, samt bestemmelsene i GATT 1947 som regulerer dette forholdet, særlig artikkel XV i GATT 1947,

Som erkjenner deltakernes ønske om at Verdens handelsorganisasjons forhold til Det internasjonale valutafond når det gjelder de områder som omfattes av De multilaterale handelsavtalene i vedlegg 1A i WTO-avtalen, bygges på bestemmelsene som har regulert forholdet mellom AVTALEPARTENE I GATT 1947 og Det internasjonale valutafond.

Bekrefter herved på ny at med mindre annet er bestemt i Sluttakten, vil WTOs forhold til Det internasjonale valutafond når det gjelder de områder som omfattes av De multilaterale handelsavtalene i vedlegg 1A i WTO-avtalen, bli bygd på bestemmelsene som har regulert forholdet mellom AVTALEPARTENE I GATT 1947 og Det internasjonale valutafond.

**DECISION ON MEASURES CONCERNING
THE POSSIBLE NEGATIVE EFFECTS
OF THE REFORM PROGRAMME ON
LEAST-DEVELOPED AND NET
FOOD-IMPORTING DEVELOPING
COUNTRIES**

1. *Ministers recognize that the progressive implementation of the results of the Uruguay Round as a whole will generate increasing opportunities for trade expansion and economic growth to the benefit of all participants.*

2. *Ministers recognize that during the reform programme leading to greater liberalization of trade in agriculture least-developed and net food-importing developing countries may experience negative effects in terms of the availability of adequate supplies of basic foodstuffs from external sources on reasonable terms and conditions, including short-term difficulties in financing normal levels of commercial imports of basic foodstuffs.*

3. *Ministers accordingly agree to establish appropriate mechanisms to ensure that the implementation of the results of the Uruguay Round on trade in agriculture does not adversely affect the availability of food aid at a level which is sufficient to continue to provide assistance in meeting the food needs of developing countries, especially least-developed and net food-importing developing countries. To this end Ministers agree:*

- (i) to review the level of food aid established periodically by the Committee on Food Aid under the Food Aid Convention 1986 and to initiate negotiations in the appropriate forum to establish a level of food aid commitments sufficient to meet the legitimate needs of developing countries during the reform programme;
- (ii) to adopt guidelines to ensure that an increasing proportion of basic foodstuffs is provided to least-developed and net food-importing developing countries in fully grant form and/or on appropriate concessional terms in line with Article IV of the Food Aid Convention 1986;
- (iii) to give full consideration in the context of their aid programmes to requests for the provision of technical and financial assistance to least-developed and net food-importing developing countries to improve their agricultural productivity and infrastructure.

4. *Ministers further agree to ensure that any agreement relating to agricultural export*

**BESLUTNING OM TILTAK MOT MULIGE
NEGATIVE VIRKNINGER AV REFORM-
PROGRAMMET FOR DE MINST
UTVIKLEDE LAND OG
UTVIKLINGSLAND MED NETTO
MATVAREIMPORT**

1. *Ministrene erkjenner at den gradvise gjennomføringen av resultatene fra Uruguay-runden totalt sett vil gi økte muligheter for utvidelse av handelen og økonomisk vekst til gagn for alle deltakerne.*

2. *Ministrene erkjenner at de minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport kan under reformprogrammet, som fører til økt liberalisering av handelen med landbruksprodukter, oppleve negative virkninger med hensyn til muligheten for tilstrekkelige leveranser utenfra av basismatvarer på rimelige vilkår og betingelser, herunder kort-siktige vanskeligheter med å finansiere det normale omfanget av kommersiell import av basismatvarer.*

3. *Ministrene er følgelig enige om å innføre egnede mekanismer for å sikre at gjennomføringen av resultatene fra Uruguay-runden med hensyn til handel med landbruksprodukter ikke virker negativt inn på muligheten for matvarehjelp på et nivå som er tilstrekkelig til at det fortsatt kan gis bistand til å dekke matvarebehovet i utviklingslandene, særlig de minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport. For dette formål er ministrene enige om:*

- i) å gjennomgå nivået på den matvarehjelp som jevnlig fastsettes av Komiteen for matvarehjelp innenfor rammen av Konvensjonen om matvarehjelp 1986, og å innlede forhandlinger i det rette forum for å fastsette et nivå på forpliktelsene til å yte matvarehjelp som er tilstrekkelig til å oppfylle utviklingslandenes legitime behov under reformprogrammet,
- ii) å vedta retningslinjer for å sikre at en økende andel av basismatvarer går til de minst utviklende landene og utviklingsland med netto matvareimport, i sin helhet som gave og/eller på gunstige vilkår i tråd med artikkel IV i Konvensjonen om matvarehjelp 1986,
- iii) fullt ut å ta hensyn til, innenfor rammen av sine hjelpeprogrammer, anmodninger om teknisk og finansiell bistand til de minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport, for å sette dem i stand til å bedre produktiviteten og infrastrukturen i landbruket.

4. *Ministrene er videre enige om å sørge for at enhver avtale om eksportkreditter for*

credits makes appropriate provision for differential treatment in favour of least-developed and net food-importing developing countries.

5. *Ministers recognize* that as a result of the Uruguay Round certain developing countries may experience short-term difficulties in financing normal levels of commercial imports and that these countries may be eligible to draw on the resources of international financial institutions under existing facilities, or such facilities as may be established, in the context of adjustment programmes, in order to address such financing difficulties. In this regard Ministers take note of paragraph 37 of the report of the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947 on his consultations with the Managing Director of the International Monetary Fund and the President of the World Bank (MTN.GNG/NG14/W/35).

6. The provisions of this Decision will be subject to regular review by the Ministerial Conference, and the follow-up to this Decision shall be monitored, as appropriate, by the Committee on Agriculture.

landbruksprodukter inneholder passende bestemmelser om en differensiert behandling til fordel for minst utviklede land og utviklingsland med netto matvareimport.

5. *Ministrene erkjenner* at visse utviklingsland som følge av Uruguay-runden kan oppleve kortsiktige vanskeligheter med å finansiere det normale omfanget av kommersiell import, og at disse landene kan ha rett til å benytte seg av ressurser fra internasjonale finansinstitusjoner i henhold til foreliggende ordninger, eller ordninger som eventuelt opprettes, innenfor rammen av tilpasningsprogrammer, med sikte på å løse slike finansieringsvanskeligheter. I denne forbindelse merker ministrene seg punkt 37 i rapporten fra Generaldirektøren til AVTALEPARTENE i GATT 1947 om hans konsultasjoner med administrerende direktør i Det internasjonale pengefond og med Verdensbankens president (MTN.GNG/NG14/W/35).

6. Bestemmelsene i denne beslutning vil jevnlig bli gjennomgått av Ministerkonferansen, og oppfølgingen av beslutningen skal i den grad det er nødvendig overvåkes av Landbrukskomiteen.

DECISION ON NOTIFICATION OF FIRST INTEGRATION UNDER ARTICLE 2.6 OF THE AGREEMENT ON TEXTILES AND CLOTHING

Ministers agree that the participants maintaining restrictions falling under paragraph 1 of Article 2 of the Agreement on Textiles and Clothing shall notify full details of the actions to be taken pursuant to paragraph 6 of Article 2 of that Agreement to the GATT Secretariat not later than 1 October 1994. The GATT Secretariat shall promptly circulate these notifications to the other participants for information. These notifications will be made available to the Textiles Monitoring Body, when established, for the purposes of paragraph 21 of Article 2 of the Agreement on Textiles and Clothing.

BESLUTNING OM FORHÅNDSMELDING OM FØRSTE INTEGRERING ETTER ARTIKKEL 2 NR. 6 I AVTALEN OM TEKSTILER OG KLÆR.

Ministrene er enige om at deltakere som opprettholder restriksjoner som kommer inn under artikkel 2 nr. 1 i avtalen om tekstiler og klær, senest 1. oktober 1994 skal gi GATTs sekretariat fullstending melding om de tiltak som skal treffes etter artikkel 2 nr. 6 i nevnte avtale. GATTs sekretariat skal umiddelbart distribuere meldingen til de øvrige deltakere, til deres informasjon. Meldingen vil bli stilt til rådighet for Tekstilovervåkningsorganet når det opprettes, for de formål som er angitt i artikkel 2 nr. 21 i avtalen om tekstiler og klær.

DECISION ON PROPOSED UNDERSTANDING ON WTO-ISO STANDARDS INFORMATION SYSTEM

Ministers decide to recommend that the Secretariat of the World Trade Organization reach an understanding with the International Organization for Standardization ("ISO") to establish an information system under which:

1. ISONET members shall transmit to the ISO/IEC Information Centre in Geneva the notifications referred to in paragraphs C and J of the Code of Good Practice for the Preparation, Adoption and Application of Standards in Annex 3 to the Agreement on Technical Barriers to Trade, in the manner indicated there;

2. the following (alpha)numeric classification systems shall be used in the work programmes referred to in paragraph J:

- (a) *a standards classification system* which would allow standardizing bodies to give for each standard mentioned in the work programme an (alpha)numeric indication of the subject matter;
- (b) *a stage code system* which would allow standardizing bodies to give for each standard mentioned in the work programme an (alpha)numeric indication of the stage of development of the standard; for this purpose, at least five stages of development should be distinguished: (1) the stage at which the decision to develop a standard has been taken, but technical work has not yet begun; (2) the stage at which technical work has begun, but the period for the submission of comments has not yet started; (3) the stage at which the period for the submission of comments has started, but has not yet been completed; (4) the stage at which the period for the submission of comments has been completed, but the standard has not yet been adopted; and (5) the stage at which the standard has been adopted;
- (c) *an identification system* covering all international standards which would allow standardizing bodies to give for each standard mentioned in the work programme an (alpha)numeric indication of the international standard(s) used as a basis;

3. the ISO/IEC Information Centre shall promptly convey to the Secretariat copies of any notifications referred to in paragraph C of the Code of Good Practice;

4. the ISO/IEC Information Centre shall regularly publish the information received in the notifications made to it under paragraphs

BESLUTNING OM FORSLAG TIL AVTALE OM EN INFORMASJONSORDNING OM STANDARDER FOR WTO OG ISO

Ministrene beslutter at de vil anbefale sekretariatet i Verdens handelsorganisasjon å inngå en avtale med Den internasjonale standardiseringsorganisasjon ("ISO") med sikte på å innføre et informasjonssystem der

1. ISONET-medlemmene oversender ISO/IECs informasjonssenter i Genève de meldinger som er nevnt i punkt C og J i anvisning for utvikling, fastsettelse og anvendelse av standarder i vedlegg 3 til avtalen om tekniske handelshindringer, på den måte som der er angitt;

2. følgende (alfa)numeriske klassifiseringssystem benyttes i arbeidsprogrammene omhandlet i punkt J:

- a) *et klassifiseringssystem for standarder* som vil gjøre det mulig for de standardiserende organer å gi hver standard som er nevnt i arbeidsprogrammet, en (alfa)numerisk angivelse av emnet,
- b) *et trinnvis kodesystem* som vil gjøre det mulig for de standardiserende organer å gi hver standard nevnt i arbeidsprogrammet en (alfa)numerisk angivelse av det trinn som er nådd i utviklingen av standarden. For dette formål skal det skilles mellom minst fem utviklingstrinn: 1) trinnet der det er truffet beslutning om å utarbeide en standard, men det tekniske arbeidet ennå ikke er påbegynt; 2) trinnet der det tekniske arbeidet er påbegynt, men høringsperioden ennå ikke er begynt å løpe; 3) trinnet der høringsperioden er begynt å løpe, men fristen ennå ikke er utløpt; 4) trinnet der høringsfristen er utløpt, men standarden ennå ikke er vedtatt; og 5) trinnet der standarden er vedtatt;
- c) *et identifikasjonssystem* som omfatter alle internasjonale standarder, som gjør det mulig for de standardiserende organer å gi hver standard nevnt i arbeidsprogrammet en (alfa)numerisk angivelse av den eller de internasjonale standarder som legges til grunn;

3. ISO/IECs informasjonssenter skal umiddelbert oversende sekretariatet kopier av eventuelle meldinger nevnt i punkt C i anvisningen;

4. ISO/IECs informasjonssenter skal jevnlig offentliggjøre opplysninger det har fått i de meldinger som mottas i henhold til punkt C og

C and J of the Code of Good Practice; this publication, for which a reasonable fee may be charged, shall be available to ISONET members and through the Secretariat to the Members of the WTO.

J i anvisningen. Denne publikasjonen, som kan selges mot et lite gebyr, skal være tilgjengelig for ISONETs medlemmer og, gjennom sekretariatet, for WTOs medlemmer.

DECISION ON REVIEW OF THE ISO/IEC INFORMATION CENTRE PUBLICATION

Ministers decide that in conformity with paragraph 1 of Article 13 of the Agreement on Technical Barriers to Trade in Annex 1A of the Agreement Establishing the World Trade Organization, the Committee on Technical Barriers to Trade established thereunder shall, without prejudice to provisions on consultation and dispute settlement, at least once a year review the publication provided by the ISO/IEC Information Centre on information received according to the Code of Good Practice for the Preparation, Adoption and Application of Standards in Annex 3 of the Agreement, for the purpose of affording Members opportunity of discussing any matters relating to the operation of that Code.

In order to facilitate this discussion, the Secretariat shall provide a list by Member of all standardizing bodies that have accepted the Code, as well as a list of those standardizing bodies that have accepted or withdrawn from the Code since the previous review.

The Secretariat shall also distribute promptly to the Members copies of the notifications it receives from the ISO/IEC Information Centre.

DECISION ON ANTI- CIRCUMVENTION

Ministers,

Noting that while the problem of circumvention of anti-dumping duty measures formed part of the negotiations which preceded the Agreement on Implementation of Article VI of GATT 1994, negotiators were unable to agree on specific text,

Mindful of the desirability of the applicability of uniform rules in this area as soon as possible,

Decide to refer this matter to the Committee on Anti-Dumping Practices established under that Agreement for resolution.

BESLUTNING OM GJENNOMGANG AV PUBLIKASJONEN FRA ISO/IECS INFORMASJONSSENTER

Ministrene *beslutter*, i samsvar med artikkel 13 nr. 1 i avtalen om tekniske handelshindringer i vedlegg 1A til WTO-avtalen, at Komiteen for tekniske handelshindringer, med forbehold for bestemmelsene om konsultasjon og tvisteløsning, minst en gang i året skal gjennomgå den publikasjon som utgis av ISO/IECs informasjonssenter om opplysninger som er mottatt i samsvar med anvisningen for utvikling, fastsettelse og anvendelse av standarder i vedlegg 3 til avtalen, for å gi medlemmene anledning til å drøfte enhver sak i tilknytning til anvisningens anvendelse.

For å gjøre gjennomgangen enklere skal WTO-sekretariatet for hvert medlem legge fram en liste over alle standardiserende organer som har godkjent anvisningen, samt en liste over de standardiserende organer som har godkjent eller sagt opp anvisningen siden forrige gjennomgang.

WTO-sekretariatet skal også umiddelbart distribuere kopier av de meldinger det mottar fra ISO/IECs informasjonssenter, til medlemmene.

BESLUTNING OM TILTAK MOT OMGÅELSE AV BESTEMMELSENE

Ministrene,

Som merker seg at spørsmålet om omgåelse av antidumpingtiltak inngikk i forhandlingene om Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i GATT 1994, men forhandlerne var ikke i stand til å enes om en konkret tekst,

Som er oppmerksom på ønskeligheten av å anvende ensartede regler på dette området så snart som mulig,

Beslutter at de vil forelegge saken for Anti-dumpingkomiteen til avgjørelse.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 1

**DECISION ON REVIEW OF
ARTICLE 17.6 OF THE AGREEMENT ON
IMPLEMENTATION OF ARTICLE VI OF
THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS
AND TRADE 1994**

Ministers decide as follows:

The standard of review in paragraph 6 of Article 17 of the Agreement on Implementation of Article VI of GATT 1994 shall be reviewed after a period of three years with a view to considering the question of whether it is capable of general application.

DECLARATION ON DISPUTE SETTLEMENT PURSUANT TO THE AGREEMENT ON IMPLEMENTATION OF ARTICLE IV OF THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994 OR PART V OF THE AGREEMENT ON SUBSIDIES AND COUNTERVAILING MEASURES

Ministers recognize, with respect to dispute settlement pursuant to the Agreement on Implementation of Article VI of GATT 1994 or Part V of the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, the need for the consistent resolution of disputes arising from anti-dumping and countervailing duty measures.

DECISION REGARDING CASES WHERE CUSTOMS ADMINISTRATIONS HAVE REASONS TO DOUBT THE TRUTH OR ACCURACY OF THE DECLARED VALUE

Ministers invite the Committee on Customs Valuation established under the Agreement on Implementation of Article VII of GATT 1994 to take the following decision:

The Committee on Customs Valuation,

Reaffirming that the transaction value is the primary basis of valuation under the Agreement on Implementation of Article VII of GATT 1994 (hereinafter referred to as the "Agreement");

Recognizing that the customs administration may have to address cases where it has reason to doubt the truth or accuracy of the particulars or of documents produced by traders in support of a declared value;

Emphasizing that in so doing the customs administration should not prejudice the legitimate commercial interests of traders;

**BESLUTNING OM GJENOMGANG AV
ARTIKKEL 17 NR. 6 I AVTALEN OM GJEN-
NOMFØRING AV ARTIKKEL VI
I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER
OG HANDEL 1994**

Ministrene beslutter:

Kriteriet for gjennomgang i artikkel 17 nr. 6 i Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i GATT 1994 skal etter tre år gjennomgås på nytt, for det formål å vurdere om det kan få generell anvendelse.

**ERKLÆRING OM TVISTELØSNING ETTER
AVTALEN OM GJENNOMFØRING AV AR-
TIKKEL VI
I GENERALAVTALEN OM TOLLTARIFFER
OG HANDEL 1994 ELLERDEL V I AV-
TALEN OM SUBSIDIER OG
UTJEVNINGSTILTAK**

Ministrene erkjenner, med hensyn til tvisteløsning etter Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i GATT 1994 eller del V i Avtalen om subsidier og utjevningstiltak, nødvendigheten av at tvister som oppstår som en følge av anti-dumping- og utjevningstiltak, løses på en konsekvent måte.

**BESLUTNING OM TILFELLER DER TOLL-
MYNDIGHETENE HAR GRUNN TIL Å TVI-
LE PÅ RIKTIGHETEN ELLER NØYAKTIG-
HETEN AV DEN DEKLARERTE VERDI**

Ministrene oppfordrer Tollverdikomiteen opprettet i henhold til Avtalen om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994 til å treffe følgende beslutning:

Tollverdikomiteen,

Som bekrefter at transaksjonsverdien er det primære grunnlaget for fastsettelse av tollverdien i henhold til Avtalen om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994 (heretter kalt «avtalen»),

Som erkjenner at tollmyndighetene kan bli nødt til å behandle saker der de har grunn til å tvile på riktigheten eller nøyaktigheten av de opplysninger eller dokumenter forretningsdrivende legger fram som underlag for en deklart verdi,

Som understreker at tollmyndighetene i denne forbindelse ikke bør skade forretningsdrivendes rettmessige kommersielle interesser,

Taking into account Article 17 of the Agreement, paragraph 6 of Annex III to the Agreement, and the relevant decisions of the Technical Committee on Customs Valuation;

Decides as follows:

1. When a declaration has been presented and where the customs administration has reason to doubt the truth or accuracy of the particulars or of documents produced in support of this declaration, the customs administration may ask the importer to provide further explanation, including documents or other evidence, that the declared value represents the total amount actually paid or payable for the imported goods, adjusted in accordance with the provisions of Article 8. If, after receiving further information, or in the absence of a response, the customs administration still has reasonable doubts about the truth or accuracy of the declared value, it may, bearing in mind the provisions of Article 11, be deemed that the customs value of the imported goods cannot be determined under the provisions of Article 1. Before taking a final decision, the customs administration shall communicate to the importer, in writing if requested, its grounds for doubting the truth or accuracy of the particulars or documents produced and the importer shall be given a reasonable opportunity to respond. When a final decision is made, the customs administration shall communicate to the importer in writing its decision and the grounds therefor.

2. It is entirely appropriate in applying the Agreement for one Member to assist another Member on mutually agreed terms.

DECISION ON TEXTS RELATING TO MINIMUM VALUES AND IMPORTS BY SOLE AGENTS, SOLE DISTRIBUTORS AND SOLE CONCESSIONAIRES

Ministers decide to refer the following texts to the Committee on Customs Valuation established under the Agreement on Implementation of Article VII of GATT 1994, for adoption.

I

Where a developing country makes a reservation to retain officially established minimum values within the terms of paragraph 2 of Annex III and shows good cause, the Committee shall give the request for the reservation sympathetic consideration.

Where a reservation is consented to, the terms and conditions referred to in paragraph 2 of Annex III shall take full account of the

Som tar hensyn til artikkel 17 i avtalen, punkt 6 i vedlegg III til avtalen samt de relevante beslutninger truffet av Den tekniske komité for fastsettelse av tollverdi,

Beslutter:

1. Når det er framlagt en deklarasjon og tollmyndighetene har grunn til å tvile på riktigheten eller nøyaktigheten av de opplysninger eller dokumenter som er lagt fram som underlag for deklarasjonen, kan tollmyndighetene be importøren gi en nærmere forklaring, herunder legge fram dokumenter eller andre bevis på at den deklarete verdi representerer det totale beløp som faktisk er betalt eller skal betales for de importerte varene, justert i samsvar med bestemmelsene i artikkel 8. Dersom tollmyndighetene etter å ha mottatt ytterligere opplysninger, eller svar ikke er gitt, fremdeles har rimelig grunn til å tvile på riktigheten eller nøyaktigheten av den deklarete verdi, kan det, idet det tas hensyn til bestemmelsene i artikkel 11, anses at tollverdien av de importerte varene ikke kan fastsettes i henhold til bestemmelsene i artikkel 1. Før tollmyndighetene treffer en endelig beslutning, skal de underrette importøren, skriftlig dersom de blir bedt om det, om grunnene til at de tviler på riktigheten eller nøyaktigheten av de opplysninger eller dokumenter som er lagt fram, og importøren skal gis rimelig mulighet til å svare. Når det er truffet en endelig beslutning, skal tollmyndighetene skriftlig underrette importøren om sin beslutning og dens begrunnelse.

2. Det er helt på sin plass at et medlem ved anvendelse av avtalen bistår et annet medlem på gjensidig avtalte vilkår.

BESLUTNING OM TEKSTER OM MINSTEVERDIER OG IMPORT SOM FORETAS AV ENEREPRESENTANTER, ENEDISTRIBUTØRER OG ENEKONSESJONSINNEHAVERE

Ministrene beslutter å henvise følgende tekster til Tollverdikomiteen, nedsatt i henhold til Avtalen om gjennomføring av artikkel VII i GATT 1994, for vedtakelse:

I

Når et utviklingsland forbeholder seg retten til å beholde offisielt fastsatte minsteverdier i samsvar med punkt 2 i vedlegg III og begrunner dette, skal Komiteen gi anmodningen om forbehold velvillig behandling.

Når det gis samtykke til forbehold, skal vilkårene og betingelsene omhandlet i punkt 2 i vedlegg III fullt ut ta hensyn til det aktuelle

development, financial and trade needs of the developing country concerned.

utviklingslandets behov med hensyn til utvikling, økonomi og handel.

II

1. A number of developing countries have a concern that problems may exist in the valuation of imports by sole agents, sole distributors and sole concessionaires. Under paragraph 1 of Article 20, developing country Members have a period of delay of up to five years prior to the application of the Agreement. In this context, developing country Members availing themselves of this provision could use the period to conduct appropriate studies and to take such other actions as are necessary to facilitate application.

2. In consideration of this, the Committee recommends that the Customs Co-operation Council assist developing country Members, in accordance with the provisions of Annex II, to formulate and conduct studies in areas identified as being of potential concern, including those relating to importations by sole agents, sole distributors and sole concessionaires.

DECISION ON INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS FOR THE GENERAL AGREEMENT ON TRADE IN SERVICES

Ministers decide to recommend that the Council for Trade in Services at its first meeting adopt the decision on subsidiary bodies set out below.

The Council for Trade in Services,

Acting pursuant to Article XXIV with a view to facilitating the operation and furthering the objectives of the General Agreement on Trade in Services,

Decides as follows:

1. Any subsidiary bodies that the Council may establish shall report to the Council annually or more often as necessary. Each such body shall establish its own rules of procedure, and may set up its own subsidiary bodies as appropriate.

2. Any sectoral committee shall carry out responsibilities as assigned to it by the Council, and shall afford Members the opportunity to consult on any matters relating to trade in services in the sector concerned and the operation of the sectoral annex to which it may pertain. Such responsibilities shall include:

II

1. En rekke utviklingsland er bekymret over at det kan være problemer med å fastsette tollverdien av import som foretas av enerepresentanter, enedistributører og enekon-sesjonsinnehavere. I henhold til artikkel 20 nr. 1 kan utviklingsmedlemsland utsette gjennomføringen av avtalen i en periode på inntil fem år. I denne sammenheng kan utviklingsmedlemsland som gjør bruk av denne bestemmelsen, benytte denne perioden til å gjennomføre nødvendige undersøkelser og treffe andre tiltak som er nødvendig for å lette gjennomføringen.

2. På denne bakgrunn anbefaler komiteen at Tollsamarbeidsrådet i samsvar med bestemmelsene i vedlegg II bistår utviklingsmedlemsland med å utforme og foreta undersøkelser på områder der det kan oppstå problemer, herunder områder der enerepresentanter, enedistributører og enekon-sesjonærer foretar import.

BESLUTNING OM INSTITUSJONELLE ORDNINGER FOR GENERALAVTALEN OM HANDEL MED TJENESTER

Ministrene beslutter å anbefale at Rådet for handel med tjenester på sitt første møte vedtar nedenstående beslutning om underordnede organer.

Rådet for handel med tjenester,

Som handler i samsvar med artikkel XXIV med sikte på å lette anvendelsen av Generalavtalen om handel med tjenester og å fremme dens mål,

Beslutter:

1. Ethvert underordnet organ som kan opprettes av Rådet, skal avlegge rapport til Rådet hver år, eller om nødvendig oftere. Hvert organ skal fastsette sin forretningsorden, og kan igjen opprette underordnede organer etter behov.

2. Sektorkomiteene skal utføre de oppgaver de blir tildelt av Rådet, og skal gi medlemmene anledning til å konsultere hverandre om ethvert spørsmål i forbindelse med handel med tjenester innenfor den aktuelle sektor, samt anvendelsen av det aktuelle sektorvedlegg. Disse oppgaver skal omfatte:

- (a) to keep under continuous review and surveillance the application of the Agreement with respect to the sector concerned;
- (b) to formulate proposals or recommendations for consideration by the Council in connection with any matter relating to trade in the sector concerned;
- (c) if there is an annex pertaining to the sector, to consider proposals for amendment of that sectoral annex, and to make appropriate recommendations to the Council;
- (d) to provide a forum for technical discussions, to conduct studies on measures of Members and to conduct examinations of any other technical matters affecting trade in services in the sector concerned;
- (e) to provide technical assistance to developing country Members and developing countries negotiating accession to the Agreement Establishing the World Trade Organization in respect of the application of obligations or other matters affecting trade in services in the sector concerned; and
- (f) to cooperate with any other subsidiary bodies established under the General Agreement on Trade in Services or any international organizations active in any sector concerned.
3. There is hereby established a Committee on Trade in Financial Services which will have the responsibilities listed in paragraph 2.
- a) å foreta en fortløpende undersøkelse av og tilsyn med Avtalens anvendelse i den aktuelle sektor,
- b) å utarbeide forslag eller anbefalinger til Rådet om ethvert spørsmål som har tilknytning til handelen i den aktuelle sektor,
- c) å behandle forslag til endring av sektorvedlegg dersom det foreligger et slikt vedlegg for sektoren, og gi Rådet hensiktsmessige anbefalinger,
- d) å fungere som et forum for tekniske diskusjoner, gjennomføre undersøkelser om de tiltak medlemmene har truffet, samt gjennomgå ethvert annet teknisk spørsmål som har betydning for handel med tjenester i den aktuelle sektor,
- e) å yte teknisk bistand til medlemmer som er utviklingsland, og utviklingsland som forhandler om tiltredelse til Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon, med hensyn til gjennomføring av forpliktelser eller andre spørsmål som har innvirkning på handelen med tjenester, og
- f) å samarbeide med ethvert annet underordnet organ som er opprettet i henhold til Generalavtalen om handel med tjenester, eller enhver internasjonal organisasjon som arbeider i den aktuelle sektor.
3. Det opprettes en Komité for handel med finansielle tjenester som skal ha de oppgaver som er nevnt i nr. 2.

**DECISION ON CERTAIN DISPUTE
SETTLEMENT PROCEDURES FOR THE
GENERAL AGREEMENT ON TRADE
IN SERVICES**

Ministers decide to recommend that the Council for Trade in Services at its first meeting adopt the decision set out below.

The Council for Trade in Services,

Taking into account the specific nature of the obligations and specific commitments of the Agreement, and of trade in services, with respect to dispute settlement under Articles XXII and XXIII,

Decides as follows:

1. A roster of panelists shall be established to assist in the selection of panelists.
2. To this end, Members may suggest names of individuals possessing the qualifications referred to in paragraph 3 for inclusion on

**BESLUTNING OM VISSE TVISTE-
LØSNINGSPROSEDYRER FOR
GENERALAVTALEN OM HANDEL MED
TJENESTER**

Ministrene beslutter å anbefale at Rådet for handel med tjenester på sitt første møte vedtar nedenstående beslutning.

Rådet for handel med tjenester,

Som tar hensyn til at de generelle og spesifikke forpliktelser i Avtalen og i handelen med tjenester, er av spesiell art med hensyn til tvisteløsning i henhold til artikkel XXII og XXIII,

Beslutter:

1. Til hjelp ved utvelgelsen av panelmedlemmer skal det settes opp en liste over personer som kan delta i paneler.
2. For dette formål kan medlemmene foreslå navn på personer som fyller vilkårene omhandlet i nr. 1, med sikte på oppføring i listen, og

the roster, and shall provide a curriculum vitae of their qualifications including, if applicable, indication of sector-specific expertise.

3. Panels shall be composed of well-qualified governmental and/or non-governmental individuals who have experience in issues related to the General Agreement on Trade in Services and/or trade in services, including associated regulatory matters. Panelists shall serve in their individual capacities and not as representatives of any government or organization.

4. Panels for disputes regarding sectoral matters shall have the necessary expertise relevant to the specific services sectors which the dispute concerns.

5. The Secretariat shall maintain the roster and shall develop procedures for its administration in consultation with the Chairman of the Council.

skal legge fram en Curriculum Vitae for disse personer, eventuelt med angivelse av vedkommerides sakkunnskap i bestemte sektorer.

3. Panelene skal være sammensatt av velkvalifiserte personer i og/eller utenfor statlig tjeneste med erfaring i spørsmål i tilknytning til Generalavtalen om handel med tjenester, og/eller handel med tjenester, herunder regelverksspørsmål. Panelmedlemmene skal tjenestegjøre i egenskap av enkeltpersoner, og ikke som representanter for en regjering eller en organisasjon.

4. Paneler som er opprettet for behandling av tvister om spørsmål knyttet til en bestemt sektor, skal ha den nødvendige sakkunnskap i de tjenestesektorer tvisten gjelder.

5. Sekretariatet skal føre listen over eksperter, og skal i samråd med Rådets formann utarbeide prosedyrer for administrasjon av listen.

DECISION ON TRADE IN SERVICES AND THE ENVIRONMENT

Ministers decide to recommend that the Council for Trade in Services at its first meeting adopt the decision set out below.

The Council for Trade in Services,

Acknowledging that measures necessary to protect the environment may conflict with the provisions of the Agreement; and

Noting that since measures necessary to protect the environment typically have as their objective the protection of human, animal or plant life or health, it is not clear that there is a need to provide for more than is contained in paragraph (b) of Article XIV;

Decides as follows:

1. In order to determine whether any modification of Article XIV of the Agreement is required to take account of such measures, to request the Committee on Trade and Environment to examine and report, with recommendations if any, on the relationship between services trade and the environment including the issue of sustainable development. The Committee shall also examine the relevance of inter-governmental agreements on the environment and their relationship to the Agreement.

2. The Committee shall report the results of its work to the first biennial meeting of the Ministerial Conference after the entry into force of the Agreement Establishing the World Trade Organization.

BESLUTNING OM HANDEL MED TJENESTER OG MILJØET

Ministrene beslutter å anbefale at Rådet for handel med tjenester på sitt første møte vedtar nedenstående beslutning.

Rådet for handel med tjenester,

Som erkjenner de tiltak som er nødvendige for å verne om miljøet, kan være i strid med bestemmelsene i Avtalen, og

Som merker seg at, ettersom de tiltak som er nødvendige for å verne om miljøet, vanligvis har som formål å beskytte menneskers, dyrs eller planters liv eller helse, er det muligens ikke nødvendig med andre bestemmelser enn bestemmelsene i artikkel XIV bokstav b),

Beslutter:

1. For å avgjøre om det av hensyn til slike tiltak er nødvendig å endre artikkel XIV i Avtalen, skal det nedsettes en arbeidsgruppe for handel med tjenester og miljø, som skal foreta en undersøkelse og legge fram en rapport, eventuelt med anbefalinger, om forholdet mellom tjenestehandelen og miljøet, herunder spørsmålet om bærekraftig utvikling. Arbeidsgruppen skal også se på i hvilken grad mellomstatlige avtaler om miljøet kommer inn, samt deres forhold til Avtalen.

2. Arbeidsgruppen skal legge fram en rapport om resultatene av sitt arbeid på det første toårige Minstermøte etter at Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon er trådt i kraft.

DECISION ON NEGOTIATIONS ON MOVEMENT OF NATURAL PERSONS

Ministers,

Noting the commitments resulting from the Uruguay Round negotiations on the movement of natural persons for the purpose of supplying services;

Mindful of the objectives of the General Agreement on Trade in Services, including the increasing participation of developing countries in trade in services and the expansion of their service exports;

Recognizing the importance of achieving higher levels of commitments on the movement of natural persons, in order to provide for a balance of benefits under the General Agreement on Trade in Services;

Decide as follows:

1. Negotiations on further liberalization of movement of natural persons for the purpose of supplying services shall continue beyond the conclusion of the Uruguay Round, with a view to allowing the achievement of higher levels of commitments by participants under the General Agreement on Trade in Services.

2. A Negotiating Group on Movement of Natural Persons is established to carry out the negotiations. The group shall establish its own procedures and shall report periodically to the Council on Trade in Services.

3. The negotiating group shall hold its first negotiating session no later than 16 May 1994. It shall conclude these negotiations and produce a final report no later than six months after the entry into force of the Agreement Establishing the World Trade Organization.

4. Commitments resulting from these negotiations shall be inscribed in Members' Schedules of specific commitments.

DECISION ON FINANCIAL SERVICES

Ministers,

Noting that commitments scheduled by participants on financial services at the conclusion of the Uruguay Round shall enter into force on an MFN basis at the same time as the Agreement Establishing the World Trade Organization (hereinafter referred to as the "WTO Agreement"),

Decide as follows:

1. At the conclusion of a period ending no later than six months after the date of entry into force of the WTO Agreement, Members

BESLUTNING OM BEVEGELIGHET FOR FYSISKE PERSONER

Ministrene,

Som merker seg forpliktelsene som følger av Uruguay-rundens forhandlinger om bevegelighet for fysiske personer som yter tjenester,

Som er oppmerksom på målene for Generalavtalen om handel med tjenester, herunder utviklingslandenes økende deltakelse i handelen med tjenester og økningen i deres eksport av tjenester,

Som erkjenner betydningen av å oppnå et høyere forpliktelsesnivå med hensyn til bevegelighet for fysiske personer, for å skape balanse mellom fordeler i henhold til Generalavtalen om handel med tjenester,

Beslutter:

1. Forhandlingene om ytterligere liberalisering av bevegeligheten for fysiske personer som yter tjenester, skal fortsette etter at Uruguay-runden er avsluttet, slik at det blir mulig å oppnå høyere forpliktelsesnivåer for deltakerne i henhold til Generalavtalen om handel med tjenester.

2. Det opprettes en forhandlingsgruppe for bevegelighet for fysiske personer som skal gjennomføre forhandlingene. Gruppen skal fastsette sin egen forretningsorden, og skal jevnlig rapportere til Rådet for handel med tjenester.

3. Forhandlingsgruppen skal holde sitt første forhandlingsmøte senest 15. mai 1994. Den skal slutføre forhandlingene og legge fram en sluttrapport senest seks måneder etter at Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon er trådt i kraft.

4. Forpliktelser som følger av disse forhandlingene, skal angis i medlemmenes bindingslister over spesifikke forpliktelser.

BESLUTNING OM FINANSIELLE TJENESTER

Ministrene,

Som merker seg at de forpliktelser med hensyn til finansielle tjenester som var oppført i deltakernes bindingslister ved avslutningen av Uruguayrunden, skal tre i kraft på bestevilkårsbasis samtidig med WTO-avtalen,

Beslutter:

1. Ved avslutningen av en periode som utløper senest seks måneder etter den dag Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon

shall be free to improve, modify or withdraw all or part of their commitments in this sector without offering compensation, notwithstanding the provisions of Article XXI of the General Agreement on Trade in Services. At the same time Members shall finalize their positions relating to MFN exemptions in this sector, notwithstanding the provisions of the Annex on Article II Exemptions. From the date of entry into force of the WTO Agreement and until the end of the period referred to above, exemptions listed in the Annex on Article II Exemptions which are conditional upon the level of commitments undertaken by other participants or upon exemptions by other participants will not be applied.

2. The Committee on Trade in Financial Services shall monitor the progress of any negotiations undertaken under the terms of this Decision and shall report thereon to the Council for Trade in Services no later than four months after the date of entry into force of the WTO Agreement.

DECISION ON NEGOTIATIONS ON MARITIME TRANSPORT SERVICES

Ministers,

Noting that commitments scheduled by participants on maritime transport services at the conclusion of the Uruguay Round shall enter into force on an MFN basis at the same time as the Agreement Establishing the World Trade Organization (hereinafter referred to as the "WTO Agreement"),

Decide as follows:

1. Negotiations shall be entered into on a voluntary basis in the sector of maritime transport services within the framework of the General Agreement on Trade in Services. The negotiations shall be comprehensive in scope, aiming at commitments in international shipping, auxiliary services and access to and use of port facilities, leading to the elimination of restrictions within a fixed time scale.

2. A Negotiating Group on Maritime Transport Services (hereinafter referred to as the "NGMTS") is established to carry out this mandate. The NGMTS shall report periodically on the progress of these negotiations.

3. The negotiations in the NGMTS shall be open to all governments and the European Communities which announce their intention to participate. To date, the following have announced their intention to take part in the negotiations:

trer i kraft, skal medlemmene stå fritt til helt eller delvis å forbedre, endre eller trekke tilbake sine forpliktelser på denne sektoren uten å tilby erstatning, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel XXI i Generalavtalen om handel med tjenester. Samtidig skal medlemmene fastlegge sine endelige standpunkter i forbindelse med bestevilkårsunntak på denne sektoren, uten hensyn til bestemmelsene i vedlegget om unntak etter artikkel II. Fra den dag Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon trer i kraft og fram til utgangen av ovennevnte periode, vil unntak som er oppført i vedlegget om unntak etter artikkel II, og som er betinget av det forpliktelsesnivå andre deltakere har påtatt seg, eller av andre deltakeres unntak, ikke få anvendelse.

2. Komiteen for handel med finansielle tjenester skal følge med på framdriften i forhandlinger som føres i henhold til denne beslutning, og skal rapportere om dette til Rådet for handel med tjenester senest fire måneder etter den dag Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon er trådt i kraft.

BESLUTNING OM FORHANDLINGER OM SJØTRANSPORTTJENESTER

Ministrene,

Som merker seg at de forpliktelser med hensyn til sjøtransporttjenester som var oppført i deltakernes bindingslister ved avslutningen av Uruguayrunden, skal tre i kraft på bestevilkårsbasis samtidig med Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon,

Beslutter:

1. Det skal innledes frivillige forhandlinger om sjøtransporttjenester innenfor rammen av Generalavtalen om handel med tjenester. Forhandlingene skal være generelle og omhandle forpliktelser i internasjonal skipsfart, tilleggstjenester og adgang til og bruk av havneanlegg, slik at restriksjoner kan fjernes innen en fastsatt tidsramme.

2. Det opprettes en forhandlingsgruppe for sjøtransporttjenester (heretter kalt «NGMTS») for å utføre denne oppgaven. NGMTS skal jevnlig rapportere om framdriften i forhandlingene.

3. Forhandlingene i NGMTS skal være åpne for alle regjeringer som tilkjenner at de har til hensikt å delta, og De europeiske fellesskap. På dette tidspunkt har følgende tilkjenner at de har til hensikt å delta i forhandlingene:

Argentina, Canada, European Communities and their member States, Finland, Hong Kong, Iceland, Indonesia, Korea, Malaysia, Mexico, New Zealand, Norway, Philippines, Poland, Romania, Singapore, Sweden, Switzerland, Thailand, Turkey, United States.

Further notifications of intention to participate shall be addressed to the depositary of the WTO Agreement.

4. The NGMTS shall hold its first negotiating session no later than 16 May 1994. It shall conclude these negotiations and make a final report no later than June 1996. The final report of the NGMTS shall include a date for the implementation of results of these negotiations.

5. Until the conclusion of the negotiations Article II and paragraphs 1 and 2 of the Annex on Article II Exemptions are suspended in their application to this sector, and it is not necessary to list MFN exemptions. At the conclusion of the negotiations, Members shall be free to improve, modify or withdraw any commitments made in this sector during the Uruguay Round without offering compensation, notwithstanding the provisions of Article XXI of the Agreement. At the same time Members shall finalize their positions relating to MFN exemptions in this sector, notwithstanding the provisions of the Annex on Article II Exemptions. Should negotiations not succeed, the Council for Trade in Services shall decide whether to continue the negotiations in accordance with this mandate.

6. Any commitments resulting from the negotiations, including the date of their entry into force, shall be inscribed in the Schedules annexed to the General Agreement on Trade in Services and be subject to all the provisions of the Agreement.

7. Commencing immediately and continuing until the implementation date to be determined under paragraph 4, it is understood that participants shall not apply any measure affecting trade in maritime transport services except in response to measures applied by other countries and with a view to maintaining or improving the freedom of provision of maritime transport services, nor in such a manner as would improve their negotiating position and leverage.

8. The implementation of paragraph 7 shall be subject to surveillance in the NGMTS. Any participant may bring to the attention of the NGMTS any action or omission which it believes to be relevant to the fulfilment of paragraph 7. Such notifications shall be deemed to have been submitted to the NGMTS upon their receipt by the Secretariat.

Argentina, Canada, De europeiske fellesskap og deres medlemsstater, De forente stater, Filippinene, Finland, Hong Kong, Indonesia, Island, Korea, Malaysia, Mexico, Polen, New Zealand, Norge, Romania, Singapore, Sveits, Sverige, Thailand, Tyrkia.

Ytterligere meldinger om ønske om å delta skal rettes til depositaren for WTO-avtalen.

4. NGMTS skal holde sitt første forhandlingmøte senest 16. mai 1994. Den skal sluttføre forhandlingene og legge fram en sluttrapport senest i juni 1996. Sluttrapporten fra NGMTS skal inneholde en dato for gjennomføring av forhandlingenes resultater.

5. Inntil forhandlingene er slutført, utsettes anvendelsen på denne sektoren av artikkel II og punkt 1 og 2 i vedlegget om unntak etter artikkel II, og det er ikke nødvendig å oppføre bestevilkårsunntak. Når forhandlingene er slutført, skal medlemmene fritt kunne forbedre, endre eller trekke tilbake eventuelle forpliktelser inngått på dette området i løpet av Uruguay-runden uten å tilby erstatning, uten hensyn til bestemmelsene i avtalens artikkel XXI. Samtidig skal medlemmene fastlegge sine endelige standpunkter i forbindelse med bestevilkårsunntak på denne sektoren, uten hensyn til bestemmelsene i vedlegget om unntak etter artikkel II. Dersom forhandlingene ikke fører fram, skal Rådet for handel med tjenester avgjøre om forhandlingene skal fortsette i samsvar med dette mandat.

6. Forpliktelser som følger av forhandlingene, herunder ikrafttredelsesdatoen, skal angis i bindingslistene som er vedlagt Generalavtalen om handel med tjenester, og være underlagt samtlige bestemmelsene i avtalen.

7. Det er underforstått at deltakerne, med umiddelbar virkning og inntil den gjennomføringsdato som skal fastsettes etter nr. 4, ikke skal anvende noe tiltak som har innvirkning på handelen med sjøtransporttjenester, med mindre som et svar på tiltak anvendt av andre land og med sikte på å opprettholde eller forbedre adgangen til å yte sjøtransporttjenester, og heller ikke på en slik måte at det vil styrke deres forhandlingsposisjon og innflytelse.

8. Gjennomføringen av nr. 7 skal være underlagt tilsyn ved NGMTS. Enhver deltaker kan gjøre NGMTS oppmerksom på enhver handling eller handlingsunntak den mener er relevant for overholdelse av nr. 7. Slike meldinger skal anses å være forelagt for NGMTS når de mottas av sekretariatet.

**DECISION ON NEGOTIATIONS ON BASIC
TELECOMMUNICATIONS**

Ministers decide as follows:

1. Negotiations shall be entered into on a voluntary basis with a view to the progressive liberalization of trade in telecommunications transport networks and services (hereinafter referred to as "basic telecommunications") within the framework of the General Agreement on Trade in Services.

2. Without prejudice to their outcome, the negotiations shall be comprehensive in scope, with no basic telecommunications excluded *a priori*.

3. A Negotiating Group on Basic Telecommunications (hereinafter referred to as the "NGBT") is established to carry out this mandate. The NGBT shall report periodically on the progress of these negotiations.

4. The negotiations in the NGBT shall be open to all governments and the European Communities which announce their intention to participate. To date, the following have announced their intention to take part in the negotiations:

Australia, Austria, Canada, Chile, Cyprus, European Communities and their member States, Finland, Hong Kong, Hungary, Japan, Korea, Mexico, New Zealand, Norway, Slovak Republic, Sweden, Switzerland, Turkey, United States.

Further notifications of intention to participate shall be addressed to the depositary of the Agreement Establishing the World Trade Organization.

5. The NGBT shall hold its first negotiating session no later than 16 May 1994. It shall conclude these negotiations and make a final report no later than 30 April 1996. The final report of the NGBT shall include a date for the implementation of results of these negotiations.

6. Any commitments resulting from the negotiations, including the date of their entry into force, shall be inscribed in the Schedules annexed to the General Agreement on Trade in Services and shall be subject to all the provisions of the Agreement.

7. Commencing immediately and continuing until the implementation date to be determined under paragraph 5, it is understood that no participant shall apply any measure affecting trade in basic telecommunications in such a manner as would improve its negotiating position and leverage. It is understood that this provision shall not prevent the pursuit of commercial and governmental arrangements regarding the provision of basic telecommunications services.

**BESLUTNING OM FORHANDLINGER OM
BASISTELEKOMMUNIKASJON**

Ministrene beslutter:

1. Det skal innledes frivillige forhandlinger med sikte på en gradvis liberalisering av handelen med teleoverføringsnett og -tjenester (heretter kalt «basistelekommunikasjon») innenfor rammen av Generalavtalen om handel med tjenester.

2. Uten at dette får innvirkning på forhandlingsresultatet skal forhandlingene være generelle, og ingen basistelekommunikasjon skal være utelukket *a priori*.

3. Det er opprettet en forhandlingsgruppe for basistelekommunikasjon (heretter kalt «NGBT») som skal utføre denne oppgaven. NGBT skal jevnlig rapportere om framdriften i forhandlingene.

4. Forhandlingene i NGBT skal være åpne for alle regjeringer som tilkjennegir at de har til hensikt å delta, og De europeiske fellesskap. På dette tidspunkt har følgende tilkjennegett at de har til hensikt å delta i forhandlingene:

Australia, Canada, Chile, De europeiske fellesskap og deres medlemsstater, Den slovakiske republikk, Finland, Hong Kong, Japan, Korea, Mexico, New Zealand, Norge, Sveits, Sverige, Tyrkia, Ungarn, USA.

Ytterligere meldinger om ønske om å delta skal rettes til depositaren for WTO-avtalen.

5. NGBT skal holde sitt første forhandlingsmøte senest 16. mai 1994. Den skal sluttføre forhandlingene og legge fram en sluttrapport senest 30. april 1996. NGBTs sluttrapport skal inneholde en dato for gjennomføring av forhandlingenes resultater.

6. Forpliktelser som følger av disse forhandlingene, herunder datoen for ikrafttredelse, skal angis i bindingslistene som er vedlagt Generalavtalen om handel med tjenester, og være underlagt samtlige bestemmelser i avtalen.

7. Det er underforstått at deltakerne, med umiddelbar virkning og inntil den gjennomføringsdato som skal fastsettes etter nr. 5, ikke skal anvende noe tiltak som har innvirkning på handelen med basistelekommunikasjon på en slik måte at det vil styrke deres forhandlingsposisjon og innflytelse. Det er underforstått at denne bestemmelse ikke skal være til hinder for at det kan inngås avtaler mellom foretak og det offentlige om ytelse av basistelekommunikasjonstjenester.

8. The implementation of paragraph 7 shall be subject to surveillance in the NGBT. Any participant may bring to the attention of the NGBT any action or omission which it believes to be relevant to the fulfilment of paragraph 7. Such notifications shall be deemed to have been submitted to the NGBT upon their receipt by the Secretariat.

8. Gjennomføringen av nr. 7 skal være underlagt tilsyn ved NGBT. Enhver deltaker kan gjøre NGBT oppmerksom på enhver handling eller handlingsunnløstelse den mener er relevant for overholdelse av nr. 7. Slike meldinger skal anses å være forelagt for NGBT når de mottas av sekretariatet.

DECISION ON PROFESSIONAL SERVICES

Ministers decide to recommend that the Council for Trade in Services at its first meeting adopt the decision set out below.

The Council for Trade in Services,

Recognizing the impact of regulatory measures relating to professional qualifications, technical standards and licensing on the expansion of trade in professional services;

Desiring to establish multilateral disciplines with a view to ensuring that, when specific commitments are undertaken, such regulatory measures do not constitute unnecessary barriers to the supply of professional services;

Decides as follows:

1. The work programme foreseen in paragraph 4 of Article VI on Domestic Regulation should be put into effect immediately. To this end, a Working Party on Professional Services shall be established to examine and report, with recommendations, on the disciplines necessary to ensure that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements in the field of professional services do not constitute unnecessary barriers to trade.

2. As a matter of priority, the Working Party shall make recommendations for the elaboration of multilateral disciplines in the accountancy sector, so as to give operational effect to specific commitments. In making these recommendations, the Working Party shall concentrate on:

(a) developing multilateral disciplines relating to market access so as to ensure that domestic regulatory requirements are: (i) based on objective and transparent criteria, such as competence and the ability to supply the service; (ii) not more burdensome than necessary to ensure the quality of the service, thereby facilitating the effective liberalization of accountancy services;

BESLUTNING OM YRKESMESSIGE TJENESTER

Ministrene beslutter å anbefale at Rådet for handel med tjenester på sitt første møte vedtar nedenstående beslutning.

Rådet for handel med tjenester,

Som erkjenner betydningen av reguleringstiltak for yrkeskvalifikasjoner, tekniske standarder og lisensiering for økningen i handel med yrkesmessige tjenester,

Som ønsker å fastsette multilaterale retningslinjer for å sikre at slike reguleringstiltak ikke utgjør unødige hindringer for ytelse av yrkesmessige tjenester når spesifikke forpliktelser inngås,

Beslutter:

1. Arbeidsprogrammet fastsatt i artikkel VI nr. 4 om innenlandsk regulering bør iverksettes umiddelbart. For dette formål skal det opprettes en arbeidsgruppe som skal foreta en undersøkelse og legge fram en rapport med anbefalinger om de retningslinjer som er nødvendige for å sikre at tiltak i forbindelse med kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav på området yrkesmessige tjenester ikke utgjør unødige handelshindringer.

2. Som prioritert sak skal arbeidsgruppen gi anbefaling om utarbeidelse av multilaterale retningslinjer for regnskap- og revisjonssektoren, slik at spesifikke forpliktelser får virkning. Når arbeidsgruppen gir disse anbefalinger, skal den konsentrere seg om:

a) å utarbeide multilaterale retningslinjer for markedsadgang, for å sikre at innenlandske reguleringskrav: i) er basert på objektive og åpne kriterier, slik som kompetanse og kapasitet til å yte tjenesten, ii) ikke er mer byrdefulle enn nødvendig for å sikre kvaliteten på tjenesten, og derved letter en effektiv liberalisering av regnskaps- og revisjonstjenester,

- (b) the use of international standards and, in doing so, it shall encourage the cooperation with the relevant international organizations as defined under paragraph 5(b) of Article VI, so as to give full effect to paragraph 5 of Article VII;
- (c) facilitating the effective application of paragraph 6 of Article VI of the Agreement by establishing guidelines for the recognition of qualifications.

In elaborating these disciplines, the Working Party shall take account of the importance of the governmental and non-governmental bodies regulating professional services.

- b) å benytte internasjonale standarder og samtidig oppfordre til samarbeid med aktuelle internasjonale organisasjoner som definert i artikkel VI nr. 5 bokstav b), slik at artikkel VII nr. 5 gis full virkning,
- c) å lette en effektiv anvendelse av avtalens artikkel VI nr. 6 ved å fastsette retningslinjer for godkjenning av kvalifikasjoner.

Under utarbeidelsen av disse retningslinjer skal arbeidsgruppen ta hensyn til betydningen av statlige og ikke-statlige organer som regulerer yrkesmessige tjenester.

DECISION ON ACCESSION TO THE AGREEMENT ON GOVERNMENT PROCUREMENT

1. *Ministers invite* the Committee on Government Procurement established under the Agreement on Government Procurement in Annex 4(b) of the Agreement Establishing the World Trade Organization to clarify that:
- (a) a Member interested in accession according to paragraph 2 of Article XXIV of the Agreement on Government Procurement would communicate its interest to the Director-General of the WTO, submitting relevant information, including a coverage offer for incorporation in Appendix I having regard to the relevant provisions of the Agreement, in particular Article I and, where appropriate, Article V;
 - (b) the communication would be circulated to Parties to the Agreement;
 - (c) the Member interested in accession would hold consultations with the Parties on the terms for its accession to the Agreement;
 - (d) with a view to facilitating accession, the Committee would establish a working party if the Member in question, or any of the Parties to the Agreement, so requests. The working party should examine: (i) the coverage offer made by the applicant Member; and (ii) relevant information pertaining to export opportunities in the markets of the Parties, taking into account the existing and potential export capabilities of the applicant Member and export opportunities for the Parties in the market of the applicant Member;
 - (e) upon a decision by the Committee agreeing to the terms of accession including the coverage lists of the acceding Member, the

BESLUTNING OM TILTREDELSE TIL AVTALEN OM OFFENTLIGE INNKJØP

1. Ministrene oppfordrer Komiteen for offentlige innkjøp opprettet i henhold til Avtalen om offentlige innkjøp i vedlegg 4 b) til Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon, til å presisere at:
- a) et medlem som er interessert i tiltredelse i samsvar med artikkel XXIV nr. 2 i Avtalen om offentlige innkjøp, vil meddele WTOs generaldirektør sin interesse og legge fram relevante opplysninger, herunder deknings-tilbud som skal innarbeides i bilag I, under hensyn til de relevante bestemmelser i avtalen, særlig artikkel I og eventuelt artikkel V,
 - b) meddelelsen vil bli distribuert til partene i avtalen,
 - c) det medlem som er interessert i tiltredelse, vil holde konsultasjoner med partene om vilkårene for tiltredelse til avtalen,
 - d) med sikte på å lette tiltredelsen vil komiteen opprette en arbeidsgruppe dersom det aktuelle medlemmet eller en av partene i avtalen ber om det. Arbeidsgruppen bør gjennomgå: i) søkermedlemmets tilbud og ii) relevante opplysninger om eksportmulighetene på partenes markeder, idet det tas hensyn til søkermedlemmets eksisterende og potensielle eksportevne og partenes eksportmuligheter på søkermedlemmets marked,
 - e) etter at komiteen har besluttet å godta tiltredelsesvilkårene, herunder det tiltredende medlemmets dekningslister, vil det tiltre-

acceding Member would deposit with the Director-General of the WTO an instrument of accession which states the terms so agreed. The acceding Member's coverage lists in English, French and Spanish would be appended to the Agreement;

- (f) prior to the date of entry into force of the WTO Agreement, the above procedures would apply *mutatis mutandis* to contracting parties to the GATT 1947 interested in accession, and the tasks assigned to the Director-General of the WTO would be carried out by the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to the GATT 1947.

2. It is noted that Committee decisions are arrived at on the basis of consensus. It is also noted that the non-application clause of paragraph 11 of Article XXIV is available to any Party.

dende medlemmet deponere hos WTOs generaldirektør et tiltredelsesdokument som angir de avtalte vilkårene. Det tiltredende medlemmets dekningslister på engelsk, fransk og spansk vil bli vedlagt avtalen,

- f) før den dag WTO-avtalen treere i kraft, vil ovennevnte prosedyrer gjelde på tilsvarende måte for de avtaleparter i GATT 1947 som er interessert i tiltredelse, og de oppgaver som er tillagt WTOs generaldirektør, vil bli utført av generaldirektøren for AVTALEPARTENE i GATT.

2. Det bemerkes at komiteens beslutninger treffes på grunnlag av konsensus. Det bemerkes også at alle parter kan påberope seg klausulen om ikke-anvendelse i artikkel XXIV nr. 11.

DECISION ON THE APPLICATION AND REVIEW OF THE UNDERSTANDING ON RULES AND PROCEDURES GOVERNING THE SETTLEMENT OF DISPUTES

Ministers,

Recalling the Decision of 22 February 1994 that existing rules and procedures of GATT 1947 in the field of dispute settlement shall remain in effect until the date of entry into force of the Agreement Establishing the World Trade Organization,

Invite the relevant Councils and Committees to decide that they shall remain in operation for the purpose of dealing with any dispute for which the request for consultation was made before that date;

Invite the Ministerial Conference to complete a full review of dispute settlement rules and procedures under the World Trade Organization within four years after the entry into force of the Agreement Establishing the World Trade Organization, and to take a decision on the occasion of its first meeting after the completion of the review, whether to continue, modify or terminate such dispute settlement rules and procedures.

BESLUTNING OM ANVENDELSE OG GJENNOMGANG AV AVTALEN OM REGLER OG PROSEDYRER VED TVISTELØSNING

Ministrene,

Som minner om beslutning av 22. februar 1994 om at gjeldende regler og prosedyrer om tvisteløsning etter GATT 1947 skal gjelde til den dag Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon trer i kraft,

Oppfordrer de relevante råd og komiteer til å vedta at de fortsatt skal fungere med sikte på behandling av tvister der det før nevnte dag er bedt om konsultasjon;

Oppfordrer Ministerkonferansen til å foreta en full gjennomgang av de regler og prosedyrer for tvisteløsning som gjelder i Verdens handelsorganisasjon, innen fire år etter at Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon er trådt i kraft, samt å treffe beslutning på sitt første møte etter gjennomgangen om hvorvidt disse regler og prosedyrer for tvisteløsning skal opprettholdes, endres eller oppheves.

UNDERSTANDING ON COMMITMENTS IN FINANCIAL SERVICES

Participants in the Uruguay Round have been enabled to take on specific commitments with respect to financial services under the General Agreement on Trade in Services (hereinafter referred to as the "Agreement") on the basis of an alternative approach to that covered by the provisions of Part III of the Agreement. It was agreed that this approach could be applied subject to the following understanding:

- (i) it does not conflict with the provisions of the Agreement;
- (ii) it does not prejudice the right of any Member to schedule its specific commitments in accordance with the approach under Part III of the Agreement;
- (iii) resulting specific commitments shall apply on a most-favoured-nation basis;
- (iv) no presumption has been created as to the degree of liberalization to which a Member is committing itself under the Agreement.

Interested Members, on the basis of negotiations, and subject to conditions and qualifications where specified, have inscribed in their schedule specific commitments conforming to the approach set out below.

A. *Standstill*

Any conditions, limitations and qualifications to the commitments noted below shall be limited to existing non-conforming measures.

B. *Market Access* *Monopoly Rights*

1. In addition to Article VIII of the Agreement, the following shall apply:

Each Member shall list in its schedule pertaining to financial services existing monopoly rights and shall endeavour to eliminate them or reduce their scope. Notwithstanding subparagraph 1(b) of the Annex on Financial Services, this paragraph applies to the activities referred to in subparagraph 1(b)(iii) of the Annex.

Financial Services purchased by Public Entities

2. Notwithstanding Article XIII of the Agreement, each Member shall ensure that financial service suppliers of any other Member established in its territory are accorded most-favoured-nation treatment and national treatment as regards the purchase or acquisition of

FORSTÅELSE OM FORPLIKTELSER I FOR BINDELSE MED FINANSIELLE TJENESTER

Deltakerne i Uruguay-runden har kunnet påta seg spesifikke forpliktelser med hensyn til finansielle tjenester i henhold til Generalavtalen om handel med tjenester (heretter kalt «avtalen») på grunnlag av en annen tilnæringsmåte enn den som er fastsatt i bestemmelsene i del III i avtalen. Det var enighet om at denne tilnæringsmåten kunne anvendes i samsvar med følgende forståelse:

- i) den kommer ikke i konflikt med avtalens bestemmelser,
- ii) den innskrenker ikke et medlems rett til å føre opp sine spesifikke forpliktelser i bindingslister i samsvar med tilnæringsmåten etter del III i avtalen,
- iii) de spesifikke forpliktelser skal gjelde på bestevilkårsbasis,
- iv) det er ikke gjort noen antakelse om hvilken grad av liberalisering et medlem forplikter seg til etter avtalen.

Interesserte medlemmer har, på grunnlag av forhandlinger og i henhold til vilkår og forutsetninger der dette er spesifisert, oppført spesifikke forpliktelser i sine bindingslister som er i samsvar med tilnæringsmåten angitt nedenfor.

A. *Stillstand*

Alle vilkår, begrensninger og forutsetninger i de forpliktelser som er angitt nedenfor, skal være begrenset til eksisterende, avtalestridig tiltak.

B. *Markedsadgang* *Monopolrettigheter*

1. I tillegg til artikkel VIII i avtalen skal følgende gjelde:

Hvert medlem skal i sin bindingsliste for finansielle tjenester føre opp eksisterende monopolrettigheter og skal bestrebe seg på å fjerne dem eller redusere omfanget av dem. Uten hensyn til nr. 1 bokstav b) i vedlegget om finansielle tjenester får dette nr. anvendelse på den virksomhet som er nevnt i nr. 1 bokstav b) iii) i vedlegget.

Offentlige institusjoners kjøp av finansielle tjenester

2. Uten hensyn til artikkel XIII i avtalen skal hvert medlem sikre at ethvert annet medlems finansielle tjenesteytere som er etablert på dets territorium, gis bestevilkårsbehandling og nasjonal behandling når medlemmets offentlige institusjoner kjøper eller er-

financial services by public entities of the Member in its territory.

Cross-border Trade

3. Each Member shall permit non-resident suppliers of financial services to supply, as a principal, through an intermediary or as an intermediary, and under terms and conditions that accord national treatment, the following services:

- (a) insurance of risks relating to:
 - (i) maritime shipping and commercial aviation and space launching and freight (including satellites), with such insurance to cover any or all of the following: the goods being transported, the vehicle transporting the goods and any liability arising therefrom; and
 - (ii) goods in international transit;
- (b) reinsurance and retrocession and the services auxiliary to insurance as referred to in subparagraph 5(a)(iv) of the Annex;
- (c) provision and transfer of financial information and financial data processing as referred to in subparagraph 5(a)(xv) of the Annex and advisory and other auxiliary services, excluding intermediation, relating to banking and other financial services as referred to in subparagraph 5(a)(xvi) of the Annex.

4. Each Member shall permit its residents to purchase in the territory of any other Member the financial services indicated in:

- (a) subparagraph 3(a);
- (b) subparagraph 3(b); and
- (c) subparagraphs 5(a)(v) to (xvi) of the Annex.

Commercial Presence

5. Each Member shall grant financial service suppliers of any other Member the right to establish or expand within its territory, including through the acquisition of existing enterprises, a commercial presence.

6. A Member may impose terms, conditions and procedures for authorization of the establishment and expansion of a commercial presence in so far as they do not circumvent the Member's obligation under paragraph 5 and they are consistent with the other obligations of the Agreement.

New Financial Services

7. A Member shall permit financial service suppliers of any other Member established in its territory to offer in its territory any new financial service.

verver finansielle tjenester på sitt territorium.

Handel over landegrensene

3. Hvert medlem skal tillate at utenlands-etablerte ytere av finansielle tjenester, som hovedmann, gjennom en megler eller som megler, og på vilkår og betingelser som er i samsvar med nasjonal behandling, yter følgende tjenester:

- a) risikoforsikring i tilknytning til:
 - i) skipsfart, kommersiell luftfart, romfart og frakt (herunder satellitter), hvor slik forsikring skal dekke alt eller deler av følgende: varene som transporteres, kjøretøyet som transporterer varene og eventuelt ansvar som oppstår i denne forbindelse, og
 - ii) varer i internasjonal transit,
- b) gjenforsikring og retrosesjon (gjenforsikring av gjenforsikring) samt tilleggstjenester til forsikring som nevnt i nr. 5 bokstav a) iv) i vedlegget,
- c) fremskaffelse og overføring av finansiell informasjon og databehandling av finansiell informasjon som nevnt i nr. 5 bokstav a) xv) i vedlegget, samt rådgivnings- og andre tilleggstjenester, unntatt mellommannsvirksomhet, i tilknytning til banktjenester og andre finansielle tjenester som nevnt i nr. 5 bokstav a) xvi) i vedlegget.

4. Hvert medlem skal tillate de personer som er bosatt der, å kjøpe på et annet medlems territorium de finansielle tjenester som er angitt i:

- a) nr. 3 bokstav a),
- b) nr. 3 bokstav b), og
- c) nr. 5 bokstav a) v)-xvi) i vedlegget.

Kommersiell tilstedeværelse

5. Hvert medlem skal gi finansielle tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet medlemsland rett til å etablere eller utvide en kommersiell tilstedeværelse innenfor sitt territorium, herunder gjennom oppkjøp av eksisterende foretak.

6. Et medlem kan fastsette vilkår, betingelser og prosedyrer for godkjenning av etablering og utvidelse av en kommersiell tilstedeværelse, i den grad de ikke innebærer en omgåelse av medlemmets forpliktelse etter nr. 5 og er forenlige med de øvrige forpliktelser som følger av denne avtale.

Nye finansielle tjenester

7. Et medlem skal gi finansielle tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet medlemsland og etablert på dets territorium, tillatelse til å tilby nye finansielle tjenester på sitt territorium.

Transfers of Information and Processing of Information

8. No Member shall take measures that prevent transfers of information or the processing of financial information, including transfers of data by electronic means, or that, subject to importation rules consistent with international agreements, prevent transfers of equipment, where such transfers of information, processing of financial information or transfers of equipment are necessary for the conduct of the ordinary business of a financial service supplier. Nothing in this paragraph restricts the right of a Member to protect personal data, personal privacy and the confidentiality of individual records and accounts so long as such right is not used to circumvent the provisions of the Agreement.

Temporary Entry of Personnel

9. (a) Each Member shall permit temporary entry into its territory of the following personnel of a financial service supplier of any other Member that is establishing or has established a commercial presence in the territory of the Member:

- (i) senior managerial personnel possessing proprietary information essential to the establishment, control and operation of the services of the financial service supplier; and
- (ii) specialists in the operation of the financial service supplier.

(b) Each Member shall permit, subject to the availability of qualified personnel in its territory, temporary entry into its territory of the following personnel associated with a commercial presence of a financial service supplier of any other Member:

- (i) specialists in computer services, telecommunication services and accounts of the financial service supplier; and
- (ii) actuarial and legal specialists.

Non-discriminatory Measures

10. Each Member shall endeavour to remove or to limit any significant adverse effects on financial service suppliers of any other Member of:

- (a) non-discriminatory measures that prevent financial service suppliers from offering in the Member's territory, in the form determined by the Member, all the financial services permitted by the Member;
- (b) non-discriminatory measures that limit the expansion of the activities of financial service suppliers into the entire territory of the Member;

Informasjonsoverføring og informasjonsbehandling

8. Intet medlem skal treffe tiltak som hindrer overføring av informasjon eller behandling av finansiell informasjon, herunder elektronisk dataoverføring, eller som, med forbehold for importbestemmelser i samsvar med internasjonale avtaler, hindrer overføring av utstyr, når slik overføring av informasjon, behandling av finansiell informasjon eller overføring av utstyr er nødvendig for å utøve ordinær virksomhet som finansiell tjenesteyter. Ingen bestemmelse i dette nr. begrenser et medlems rett å beskytte persondata, gi enkeltpersoners personvern og sørge for fortrolig behandling av enkeltstående opptegnelser og regnskaper, i den grad denne retten ikke benyttes til å omgå avtalens bestemmelser.

Midlertidig adgang for personale

9. a) Hvert medlem skal tillate midlertidig adgang til sitt territorium for følgende personale hos en finansiell tjenesteyter som er hjemmehørende i ethvert annet medlemsland og som etablerer eller har etablert en kommersiell tilstedeværelse på medlemmets territorium:

- i) ledere på øverste nivå som sitter inne med opplysninger underlagt eiendomsrett som er av avgjørende betydning for etablering, kontroll og drift av den finansielle tjenesteyterens tjenester, og
- ii) spesialister innenfor den finansielle tjenesteyterens område.

b) Hvert medlem skal, avhengig av tilgangen på kvalifisert personale på dets territorium, i forbindelse med at en finansiell tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland er kommersielt til stede, tillate midlertidig adgang til sitt territorium for følgende personale:

- i) eksperter på datatjenester, teletjenester og regnskap hos den finansielle tjenesteyteren, og
- ii) eksperter på aktuarspørsmål og rettslige spørsmål.

Ikke-diskriminerende tiltak

10. Hvert medlem skal bestrebe seg på å fjerne eller begrense vesentlige negative virkninger for et annet medlems finansielle tjenesteytere av:

- a) ikke-diskriminerende tiltak som hindrer finansielle tjenesteytere i å tilby på medlemmets territorium, i den form medlemmet bestemmer, alle de finansielle tjenester medlemmet tillater,
- b) ikke-diskriminerende tiltak som begrenser en utvidelse av finansielle tjenesteyteres virksomhet til hele medlemmets territorium.

- (c) measures of a Member, when such a Member applies the same measures to the supply of both banking and securities services, and a financial service supplier of any other Member concentrates its activities in the provision of securities services; and
- (d) other measures that, although respecting the provisions of the Agreement, affect adversely the ability of financial service suppliers of any other Member to operate, compete or enter the Member's market; provided that any action taken under this paragraph would not unfairly discriminate against financial service suppliers of the Member taking such action.

11. With respect to the non-discriminatory measures referred to in subparagraphs 10(a) and (b), a Member shall endeavour not to limit or restrict the present degree of market opportunities nor the benefits already enjoyed by financial service suppliers of all other Members as a class in the territory of the Member, provided that this commitment does not result in unfair discrimination against financial service suppliers of the Member applying such measures.

C. National Treatment

1. Under terms and conditions that accord national treatment, each Member shall grant to financial service suppliers of any other Member established in its territory access to payment and clearing systems operated by public entities, and to official funding and refinancing facilities available in the normal course of ordinary business. This paragraph is not intended to confer access to the Member's lender of last resort facilities.

2. When membership or participation in, or access to, any self-regulatory body, securities or futures exchange or market, clearing agency, or any other organization or association, is required by a Member in order for financial service suppliers of any other Member to supply financial services on an equal basis with financial service suppliers of the Member, or when the Member provides directly or indirectly such entities, privileges or advantages in supplying financial services, the Member shall ensure that such entities accord national treatment to financial service suppliers of any other Member resident in the territory of the Member.

- c) et medlems tiltak, når medlemmet anvender de samme tiltakene for ytelse av bank- og verdipapirtjenester og en finansiell tjenesteyter hjemmehørende i et annet medlemsland konsentrerer sin virksomhet om å yte verdipapirtjenester, og
- d) andre tiltak som selv om de oppfyller bestemmelsene i denne avtale, har negativ innvirkning på muligheten for finansielle tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet medlemsland til å virke, konkurrere eller komme inn på medlemmets marked, forutsatt at ethvert tiltak som treffes i henhold til dette nr., ikke på en urettferdig måte virker diskriminerende overfor finansielle tjenesteytere hjemmehørende i medlemslandet som treffer et slikt tiltak.

11. Med hensyn til de ikke-diskriminerende tiltak nevnt i nr. 10 bokstav a) og b) skal et medlem bestrebe seg på ikke å begrense eller innskrenke de markedsmuligheter eller de fordeler finansielle tjenesteytere hjemmehørende i alle andre medlemsland allerede nyter godt av som gruppe på medlemmets territorium, forutsatt at denne forpliktelsen ikke på en urettferdig måte virker diskriminerende overfor finansielle tjenesteytere hjemmehørende i medlemslandet som anvender slike tiltak.

C. Nasjonal behandling

1. På vilkår og betingelser som er i samsvar med nasjonal behandling, skal hvert medlem gi finansielle tjenesteytere som er hjemmehørende i ethvert annet medlemsland og som er etablert på dets territorium, adgang til betalingsordninger og clearingsystemer som drives av offentlige institusjoner, samt til offentlige finansierings- og refinansieringsmuligheter som er tilgjengelige i forbindelse med ordinær forretningsdrift. Dette nr. er ikke ment å gi adgang til medlemmets «lender of last resort» ordninger.

2. Når et medlem krever at finansielle tjenesteytere hjemmehørende i ethvert annet medlemsland er medlem av, deltar i eller har adgang til en selvregulerende institusjon, en børs eller et marked for verdipapirer eller terminforretninger, en oppgjørssentral eller enhver annen organisasjon eller sammenslutning for å kunne yte finansielle tjenester på lik linje med medlemmets finansielle tjenesteytere, eller når medlemmet direkte eller indirekte gir slike institusjoner privilegier eller fordeler i forbindelse med ytelse av finansielle tjenester, skal medlemmet sørge for at institusjonene gir finansielle tjenesteytere som er hjemmehørende i ethvert annet medlemsland og som er bosatt på medlemmets territorium, nasjonal behandling.

D. Definitions

For the purposes of this approach:

1. A non-resident supplier of financial services is a financial service supplier of a Member which supplies a financial service into the territory of another Member from an establishment located in the territory of another Member, regardless of whether such a financial service supplier has or has not a commercial presence in the territory of the Member in which the financial service is supplied.

2. "Commercial presence" means an enterprise within a Member's territory for the supply of financial services and includes wholly- or partly-owned subsidiaries, joint ventures, partnerships, sole proprietorships, franchising operations, branches, agencies, representative offices or other organizations.

3. A new financial service is a service of a financial nature, including services related to existing and new products or the manner in which a product is delivered, that is not supplied by any financial service supplier in the territory of a particular Member but which is supplied in the territory of another Member.

D. Definisjoner

I forbindelse med denne tilnæringsmåte menes med

1. En utenlandsetablert finansiell tjenesteyter: en finansiell tjenesteyter som er hjemmehørende i et medlemsland og som yter en finansiell tjeneste på territoriet til et annet medlem fra en virksomhet som ligger på et annet medlems territorium, uansett om en slik finansiell tjenesteyter har en kommersiell tilstedeværelse på territoriet til medlemmet der den finansielle tjenesten ytes.

2. «Kommersiell tilstedeværelse»: et foretak på et medlems territorium som yter finansielle tjenester, og det omfatter heleide og deleide datterselskaper, fellesforetak (joint ventures), kompaniskap, personlig foretak, franchisevirksomhet, filialer, agenturer, representasjonskontorer eller andre organisasjoner.

3. En ny finansiell tjeneste: en tjeneste av finansiell art, herunder tjenester som er knyttet til eksisterende og nye produkter eller måten et produkt leveres på, som ikke ytes av noen finansiell tjenesteyter på et bestemt medlems territorium, men som ytes på et annet medlems territorium.

Vedlegg 2

Uoffisiell oversettelse

Nedenfor følger teksten til Generalavtalen om tolltariffer og handel
av 30. oktober 1947 (GATT 1947) med senere endringer.

GATT 1947 ble ikke re-forhandlet i Uruguay-runden. Generalavtalen om tolltariffer
og handel (GATT 1994) opptar i seg bestemmelsene fra GATT 1947,
ref. omtale i kapittel 5.2.1 i proposisjonen.

The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947).

The Governments of the Commonwealth of Australia, the Kingdom of Belgium, the United States of Brazil, Burma, Canada, Ceylon, the Republic of Chile, the Republic of China, the Republic of Cuba, the Czechoslovak Republic, the French Republic, India, Lebanon, the Grand-Duchy of Luxembourg, the Kingdom of the Netherlands, New Zealand, the Kingdom of Norway, Pakistan, Southern Rhodesia, Syria, the Union of South Africa, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the United States of America:

Recognizing that their relations in the field of trade and economic endeavour should be conducted with a view to raising standards of living, ensuring full employment and a large and steadily growing volume of real income and effective demand, developing the full use of the resources of the world and expanding the production and exchange of goods,

Being desirous of contributing to these objectives by entering into reciprocal and mutually advantageous arrangements directed to the substantial reduction of tariffs and other barriers to trade and to the elimination of discriminatory treatment in international commerce,

Have through their Representatives agreed as follows:

PART I

Article I

General Most-Favoured-Nation Treatment.

1. With respect to customs duties and charges of any kind imposed on or in connection with importation or exportation or imposed on the international transfer of payments for imports or exports, and with respect to the method of levying such duties and charges, and with respect to all rules and formalities in connection with importation and exportation, and with respect to all matters referred to in paragraphs 2 and 4 of Article III, any advantage, favour, privilege or immunity granted by any contracting party to any product originating in or destined for any other country shall be accorded

Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT 1947).

Regjeringene i Amerikas Forente Stater, Australia, Belgia, Brasil, Burma, Canada, Ceylon, Chile, China, Cuba, Frankrike, India, Libanon, Luxembourg, Nederland, New Zealand, Norge, Pakistan, De forente Kongeriker Storbritannia og Nord-Irland, Syria, Sør-Afrika-Sambandet, Sør-Rhodesia og Tsjekkoslovakia:

som erkjenner at deres forbindelser for så vidt angår handel og økonomi bør ha som mål å heve levestandarden, å sikre full sysselsetting, stor og jevnt økende realinntekt og effektiv etterspørsel, å fremme full utnyttelse av verdens ressurser og å utvide produksjon og varebytte,

og som ønsker å bidra til oppnåelse av disse mål ved å inngå gjensidige avtaler til felles fordel med henblikk på vesentlig reduksjon av tollsatser og andre skranker for varebyttet, og avskaffelse av diskriminerende behandling i den internasjonale handel,

er ved sine representanter blitt enige om følgende:

FØRSTE DEL

Artikkel I

Alminnelig bestevilkårsbehandling.

1. Enhver fordel, begunstigelse, forrettighet eller fritakelse som en kontraherende part tilstår for en vare som kommer fra, eller er bestemt for, et hvilket som helst annet land, skal straks og uten betingelser bli tilstått tilsvarende varer som kommer fra eller er bestemt for alle andre kontraherende parters territorier. Dette gjelder tollavgifter og enhver hvilken som helst annen art avgifter som er pålagt ved, eller i forbindelse med, innførsel eller utførsel, eller er pålagt ved internasjonal overføring av betaling for import eller eksport, og det gjelder den måte slike skatter og avgifter blir pålagt på, alle forskrifter og

- immediately and unconditionally to the like product originating in or destined for the territories of all other contracting parties.
2. The provisions of paragraph 1 of this Article shall not require the elimination of any preferences in respect of import duties or charges which do not exceed the levels provided for in paragraph 4 of this Article and which fall within the following descriptions:
 - (a) preferences in force exclusively between two or more of the territories listed in Annex A, subject to the conditions set forth therein;
 - (b) preferences in force exclusively between two or more territories which on July 1, 1939, were connected by common sovereignty or relations of protection or suzerainty and which are listed in Annexes B, C and D, subject to the conditions set forth therein;
 - (c) preferences in force exclusively between United States of America and the Republic of Cuba;
 - (d) preferences in force exclusively between neighbouring countries listed in Annexes E and F.
 3. The provisions of paragraph 1 shall not apply to preferences between the countries formerly a part of the Ottoman Empire and detached from it on July 24, 1923, provided such preferences are approved under subparagraph 5 (a) of Article XXV, which shall be applied in this respect in the light of paragraph 1 of Article XXIX.
 4. The margin of preference on any product in respect of which a preference is permitted under paragraph 2 of this Article but is not specifically set forth as a maximum margin of preference in the appropriate Schedule annexed to this Agreement shall not exceed:
 - (a) in respect of duties or charges on any product described in such Schedule, the difference between the most-favoured nation and preferential rates provided for therein; if no preferential rate is provided for, the preferential rate shall for the purposes of this paragraph be taken to be that in force on April 10, 1947, and, if no most-favoured-nation rate is provided for, the margin shall not exceed the difference between the most-favoured nation and preferential rates existing on April 10, 1947;
 - (b) in respect of duties or charges on any product not described in the appropriate Schedule, the difference between the most-favoured-nation and preferential rates existing on April 10, 1947.
- formaliteter i forbindelse med innførsel og utførsel, og alle spørsmål som omhandles i paragrafene 2 og 4 i Artikkelen III.
2. Bestemmelsene i denne artikkels paragraf 1 skal ikke medføre opphevelse av de nedenfor angitte preferanser vedrørende importtollsats og importavgifter, når disse ikke overskrider de grenser som er fastsatt i paragraf 4 i denne Artikkelen:
 - (a) Preferanser, som utelukkende gjelder mellom to eller flere av de territorier som er oppført i Bilag A, for så vidt ikke annet følger av bestemmelsene i dette.
 - (b) Preferanser som utelukkende gjelder mellom to eller flere territorier som 1. juli 1939 var forbundet ved felles suverenitet eller ved innbyrdes forbindelser som innebar beskyttelse eller overhøyhet, og som er oppført i Bilag B, C og D, for så vidt ikke annet følger av bestemmelsene i disse bilag.
 - (c) Preferanser som utelukkende gjelder mellom Amerikas Forente Stater og Cuba.
 - (d) Preferanser som utelukkende gjelder mellom nabostater som er oppført i Bilag E og F.
 3. Bestemmelsene i paragraf 1 skal ikke gjelde preferanser mellom land som tidligere var en del av Det Ottomanske Rike og som ble skilt ut fra dette 24. juli 1923, forutsatt at disse preferanser er godkjent i henhold til paragraf 5 (a) i Artikkelen XXV, som i denne forbindelse skal bli anvendt i lys av paragraf 1 i Artikkelen XXIX.
 4. For de varer som nyter godt av en preferanseordning som er tillatt etter denne Artikkels paragraf 2, skal preferansmarginen når den ikke er uttrykkelig oppført som en maksimal preferansmargin i vedkommende konsesjonsliste til denne avtale, ikke overstige:
 - (a) for så vidt angår tollsats eller avgifter på enhver vare som er oppført i en slik konsesjonsliste: forskjellen mellom de deri oppførte bestevilkårssatser og preferansesatser; hvis ingen preferansesats er oppført skal preferansesatsen hva denne paragraf angår ansees for å være den sats som var gjeldende 10. april 1947; og hvis ingen bestevilkårssats er fastsatt, skal marginen ikke utgjøre mere enn forskjellen mellom de bestevilkårssatser og preferansesatser som var gjeldende 10. april 1947,
 - (b) for så vidt angår tollsats eller avgifter på enhver vare som ikke er oppført i vedkommende konsesjonsliste: forskjellen mellom de bestevilkårssatser og preferansesatser som var gjeldende 10. april 1947.

In the case of the contracting parties named in Annex G, the date of April 10, 1947, referred to in sub-paragraphs (a) and (b) of this paragraph shall be replaced by the respective dates set forth in that Annex.

Article II
Schedules of Concessions

1. (a) Each contracting party shall accord to the commerce of the other contracting parties treatment no less favourable than that provided for in the appropriate Part of the appropriate Schedule annexed to this Agreement.
- (b) The products described in Part I of the Schedule relating to any contracting party, which are the products of territories of other contracting parties, shall, on their importation into the territory to which the Schedule relates, and subject to the terms, conditions or qualifications set forth in that Schedule, be exempt from ordinary customs duties in excess of those set forth and provided for therein. Such products shall also be exempt from all other duties or charges of any kind imposed on or in connection with importation in excess of those imposed on the date of this Agreement or those directly and mandatorily required to be imposed thereafter by legislation in force in the importing territory on that date.
- (c) The products described in Part II of the Schedule relating to any contracting party which are the products of territories entitled under Article I to receive preferential treatment upon importation into the territory to which the Schedule relates shall, on their importation into such territory, and subject to the terms, conditions or qualifications set forth in that Schedule, be exempt from ordinary customs duties in excess of those set forth and provided for in Part II of that Schedule. Such products shall also be exempt from all other duties or charges of any kind imposed on or in connection with importation in excess of those imposed on the date of this Agreement or those directly and mandatorily required to be imposed thereafter by legislation in force in the importing territory on that date. Nothing in this Article shall prevent any contracting party from maintaining its requirements existing on the date of this Agreement as to the eligibility of goods for entry at preferential rates of duty.

For de kontraherende parter som er nevnt i Bilag G skal datoen 10. april 1947 som det henvises til i underparagrafene (a) og (b) i denne paragraf erstattes med de respektive data som er angitt i nevnte bilag.

Artikkel II
Konsesjonslister.

1. (a) Hver kontraherende part skal gi de øvrige kontraherende parters handel en behandling som ikke skal være dårligere enn den som er fastsatt i vedkommende del av den angjeldende konsesjonsliste som er knyttet til denne avtale.
- (b) De varer som er oppført i del I av konsesjonslisten til en av de kontraherende parter, og som er fremstillet på andre kontraherende parters territorium, skal ved innførsel til det territorium som konsesjonslisten omfatter, på de vilkår og betingelser som er fastsatt i denne, være fritatt for alminnelige tollavgifter utover de som er fastsatt og oppført i konsesjonslisten. Slike varer skal også være fritatt for enhver annen toll eller avgift, av hvilken som helst art, som pålegges ved, eller i forbindelse med innførselen, og som enten overstiger de tollsatser eller avgifter som var gjeldende den dag da denne avtale ble utferdiget, eller de som senere blir pålagt etter direkte påbud i lov som var gjeldende i importlandet samme dag.
- (c) De varer som er oppført i del II av konsesjonslisten til en av de kontraherende parter, og som er fremstillet i territorier som i henhold til Artikkel I er berettiget til preferansebehandling ved innførsel til det territorium som konsesjonslisten angår, skal på de vilkår og betingelser som er fastsatt i konsesjonslisten ved innførsel til dette territorium, være fritatt for alminnelige tollavgifter utover de som er fastsatt og oppført i del II av vedkommende konsesjonsliste. Slike varer skal også være fritatt for enhver annen toll eller avgift av hvilken som helst art, som pålegges ved, eller i forbindelse med innførselen, og som enten overstiger de tollsatser eller avgifter som var gjeldende den dag denne avtale ble utferdiget eller de som senere blir pålagt etter direkte påbud i lov som var gjeldende i importlandet samme dag. Intet i denne Artikkel skal være til hinder for at en kontraherende part opprettholder de bestemmelser om betingelser for å innføre varer til preferansetollsatser som var gjeldende den dag denne avtale ble utferdiget.

2. Nothing in this Article shall prevent any contracting party from imposing at any time on the importation of any product:
 - (a) a charge equivalent to an internal tax imposed consistently with the provisions of paragraph 2 of Article III in respect of the like domestic product or in respect of an article from which the imported product has been manufactured or produced in whole or in part;
 - (b) any anti-dumping or countervailing duty applied consistently with the provisions of Article VI;
 - (c) fees or other charges commensurate with the cost of services rendered.
 3. No contracting party shall alter its method of determining dutiable value or of converting currencies so as to impair the value of any of the concessions provided for in the appropriate Schedule annexed to this Agreement.
 4. If any contracting party establishes, maintains or authorizes, formally or in effect, a monopoly of the importation of any product described in the appropriate schedule annexed to this Agreement, such monopoly shall not, except as provided for in that Schedule or as otherwise agreed between the parties which initially negotiated the concession, operate so as to afford protection on the average in excess of the amount of protection provided for in that Schedule. The provisions of this paragraph shall not limit the use by contracting parties of any form of assistance to domestic producers permitted by other provisions of this Agreement.
 5. If any contracting party considers that a product is not receiving from another contracting party the treatment which the first contracting party believes to have been contemplated by a concession provided for in the appropriate Schedule annexed to this Agreement, it shall bring the matter directly to the attention of the other contracting party. If the latter agrees that the treatment contemplated was that claimed by the first contracting party, but declares that such treatment cannot be accorded because a court or other proper authority has ruled to the effect that the product involved cannot be classified under the tariff laws of such contracting party so as to permit the treatment contemplated in this Agreement, the two contracting parties, together with any other contracting parties substantially interested, shall enter promptly into further negotiations with a view to a compensatory adjustment of the matter.
2. Intet i denne artikkel skal hindre en kontraherende part fra når som helst ved innførsel av en vare å pålegge denne:
 - (a) en avgift som svarer til en intern avgift som i samsvar med bestemmelsene i Artikkell III, paragraf 2, er blitt pålagt den tilsvarende innenlandske vare, eller en vare som den innførte vare helt eller delvis er fremstillet av,
 - (b) en hvilken som helst antidumping- eller utjevningstoll som pålegges i samsvar med bestemmelsene i Artikkell VI,
 - (c) gebyrer eller andre avgifter som svarer til utgiftene ved de tjenester som ytes.
 3. Ingen kontraherende part skal endre sine regler for bestemmelse av tollverdien eller for valutaoverføringer på en slik måte at verdien av innrømmelser fastsatt i vedkommende konsesjonsliste vedlagt denne avtale forringes.
 4. Hvis en kontraherende part, formelt eller faktisk, oppretter, opprettholder eller godkjenner et innførselsmonopol for en vare som er nevnt i vedkommende konsesjonsliste som er lagt ved denne avtale, skal monopolen, med mindre annet er bestemt i konsesjonslisten eller avtalt på annen måte mellom de parter som opprinnelig forhandlet om innrømmelsen, ikke utøves på slik måte at det gis beskyttelse som i gjennomsnitt ligger høyere enn den beskyttelse som er fastsatt i vedkommende konsesjonsliste. Bestemmelsene i denne paragraf skal ikke innskrenke de kontraherende parters adgang til å gi innenlandske produsenter støtte i hvilken som helst form som er tillatt etter andre bestemmelser i denne avtale.
 5. Hvis en kontraherende part finner at en vare ikke får slik behandling av en annen kontraherende part som etter den første kontraherende parts mening var tilsiktet ved en innrømmelse i vedkommende konsesjonsliste som er lagt ved denne avtale, skal parten ta saken direkte opp med den annen part. Hvis den annen part medgir at det har vært meningen å gi vedkommende vare slik behandling som den første kontraherende part hevder, men erklærer at slik behandling ikke kan gis fordi vedkommende vare i henhold til domstolsavgjørelse eller avgjørelse av annen kompetent myndighet, ikke kan henføres under vedkommende kontraherende parts tolllover, på en slik måte at det er adgang til å gi den behandling som var tilsiktet etter nærværende avtale, skal de to kontraherende parter, sammen med andre kontraherende parter som er særlig interessert i saken, snart innlede videre forhandlinger med sikte på løsning av saken ved kompensasjoner.

6. (a) The specific duties and charges included in the Schedules relating to contracting parties members of the International Monetary Fund, and margins of preference in specific duties and charges maintained by such contracting parties, are expressed in the appropriate currency at the par value accepted or provisionally recognized by the Fund at the date of this Agreement. Accordingly, in case this par value is reduced consistently with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund by more than twenty per centum, such specific duties and charges and margins of preference may be adjusted to take account of such reduction; Provided that the CONTRACTING PARTIES (i.e., the contracting parties acting jointly as provided for in Article XXV) concur that such adjustments will not impair the value of the concessions provided for in the appropriate Schedule or elsewhere in this Agreement, due account being taken of all factors which may influence the need for, or urgency of, such adjustments.
- (b) Similar provisions shall apply to any contracting party not a member of the Fund, as from the date on which such contracting party becomes a member of the Fund or enters into a special exchange agreement in pursuance of Article XV.
7. The Schedules annexed to this Agreement are hereby made an integral part of Part I of this Agreement.
6. (a) De spesifikke tollsatser og avgifter som er oppført i konsesjonslistene til kontraherende parter som er medlemmer av Det Internasjonale Valutafond, og preferansmarginer i spesifikke tollsatser og avgifter som opprettholdes av disse kontraherende parter, er uttrykt i vedkommende myntfot etter den pariverdi som er vedtatt eller foreløpig godkjent av Fondet på dagen for utferdigelse av denne avtale. Hvis pariverdien blir nedsatt med mere enn tyve prosent etter statuttene for Det Internasjonale Valutafond, kan slike spesifikke tollsatser, avgifter og preferansmarginer bli justert slik at nedsettelsen tas i beregning. Det er dog en forutsetning at DE KONTRAHERENDE PARTER (dvs. de kontraherende parter når de opptrer i fellesskap i henhold til bestemmelsene i Artikkel XXV) etter å ha tatt behørig hensyn til alle grunner som måtte innvirke på behovet for justering, eller nødvendigheten av hurtig justering, er enige om at slik justering ikke vil forringe verdien av de innrømmelser som det er truffet bestemmelse om i vedkommende konsesjonsliste eller annetsteds i denne avtale.
- (b) Tilsvarende bestemmelse skal gjelde for enhver av de kontraherende parter som ikke er medlem av Fondet fra den dag en slik kontraherende part blir medlem av Fondet eller inngår en spesiell valutaavtale i samsvar med Artikkel XV.
7. De konsesjonslister som er vedlagt nærværende avtale gjøres herved til en integrerende del av denne avtales første del.

PART II

Article III

National Treatment on Internal Taxation and Regulation.

1. The contracting parties recognize that internal taxes and other internal charges, and laws, regulations and requirements affecting the internal sale, offering for sale, purchase, transportation, distribution or use of products, and internal quantitative regulations requiring the mixture, processing or use of products in specified amounts or proportions, should not be applied to imported or domestic products so as to afford protection to domestic production.
2. The products of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party shall not be subject, directly or indirectly, to internal

ANNEN DEL

Artikkel III.

Nasjonal behandling med hensyn til innenlandsk beskatning og regulering.

1. De kontraherende parter erkjenner at innenlandske skatter og andre interne avgifter, og lovbestemmelser, forskrifter og pålegg som vedrører innenlandsk salg, utbud til salg, kjøp, transport, fordeling, eller bruk av varer, samt innenlandske kvantitative reguleringer som krever blanding, bearbeidelse eller bruk av varer i nærmere angitte mengder eller forhold, ikke skal anvendes på importerte varer eller innenlandsk produserte varer på en måte som beskytter innenlandsk produksjon
2. Varer som innføres fra en kontraherende parts territorium til en annen kontraherende parts territorium skal, hverken direkte eller indirekte, pålegges interne skatter og andre

- taxes or other internal charges of any kind in excess of those applied, directly or indirectly, to like domestic products. Moreover, no contracting party shall otherwise apply internal taxes or other internal charges to imported or domestic products in a manner contrary to the principles set forth in paragraph 1.
3. With respect to any existing internal tax which is inconsistent with the provisions of paragraph 2, but which is specifically authorized under a trade agreement, in force on April 10, 1947, in which the import duty on the taxed product is bound against increase, the contracting party imposing the tax shall be free to postpone the application of the provisions of paragraph 2 to such tax until such time as it can obtain release from the obligations of such trade agreement in order to permit the increase of such duty to the extent necessary to compensate for the elimination of the protective element of the tax.
 4. The products of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party shall be accorded treatment no less favourable than that accorded to like products of national origin in respect of all laws, regulations and requirements affecting their internal sale, offering for sale, purchase, transportation, distribution or use. The provisions of this paragraph shall not prevent the application of differential internal transportation charges which are based exclusively on the economic operation of the means of transport and not on the nationality of the product.
 5. No contracting party shall establish or maintain any internal quantitative regulation relating to the mixture, processing or use of products in specified amounts or proportions which requires, directly or indirectly, that any specified amount or proportion of any product which is the subject of the regulation must be supplied from domestic sources. Moreover, no contracting party shall otherwise apply internal quantitative regulations in a manner contrary to the principles set forth in paragraph 1.
 6. The provisions of paragraph 5 shall not apply to any internal quantitative regulation in force in the territory of any contracting party on July 1, 1939, April 10, 1947, or March 24, 1948, at the option of that contracting party; Provided that any such regulation which is contrary to the provisions of paragraph 5 shall not be modified to the detriment of imports and shall be treated as a customs duty for the purpose of negotiation.
- interne avgifter av enhver art, utover de som direkte eller indirekte blir pålagt tilsvarende varer av innenlandsk opprinnelse. Videre skal ingen kontraherende part ellers anvende interne skatter, eller andre interne avgifter, på importerte eller innenlandsk produserte varer, på en måte som strider mot de prinsipper som er angitt i paragraf 1.
3. For så vidt angår hvilken som helst gjeldende bestemmelse om intern skatt som er uforenlig med bestemmelsene i paragraf 2, men som er særskilt godkjent i en handelsavtale som var i kraft 10. april 1947 og i hvilken innførselstollen på den skattlagte vare er blitt bundet, skal den kontraherende part som legger skatten være berettiget til å utsette anvendelsen av bestemmelsene i paragraf 2 på en slik skatt, til det kan oppnås fritakelse fra forpliktelsene etter handelsavtalen og det derved blir adgang til å øke tollsatsen i den utstrekning det er nødvendig for å erstatte tapet av den beskyttelse som skatten medfører.
 4. Varer fra en kontraherende parts territorium som innføres til en annen kontraherende parts territorium, skal ikke gis dårligere behandling enn tilsvarende varer av innenlandsk opprinnelse med hensyn til alle lovbestemmelser, forskrifter og pålegg som vedrører innenlandsk salg, utbud til salg, kjøp, transport, fordeling eller bruk. Bestemmelsene i denne paragraf skal ikke være til hinder for at det anvendes differensierte interne transport-tariffer når de utelukkende tar hensyn til økonomisk drift av vedkommende transportmidler og ikke til varenes opprinnelse.
 5. Ingen kontraherende part skal innføre eller opprettholde en intern kvantitativ regulering som angår blanding, bearbeidelse eller bruk av varer i nærmere angitte mengder eller forhold, som direkte eller indirekte foreskriver at en nærmere angitt mengde eller del av en vare som reguleringen omfatter, skal leveres fra innenlandsk hold. Ingen kontraherende part skal ellers anvende interne kvantitative reguleringer på en måte som strider mot de prinsipper som er angitt i paragraf 1.
 6. Bestemmelsene i paragraf 5 skal ikke anvendes på noen intern kvantitativ regulering som var i kraft på territoriet til en kontraherende part 1. juli 1939, 10. april 1947 eller 24. mars 1948, etter vedkommende kontraherende parts eget valg; det er dog en forutsetning at enhver slik regulering som er i strid med bestemmelsene i paragraf 5, ikke blir endret til skade for importen, og at den på samme måte som en tollsats skal kunne gjøres til gjenstand for forhandlinger.

7. No internal quantitative regulation relating to the mixture, processing or use of products in specified amounts or proportions shall be applied in such a manner as to allocate any such amount or proportion among external sources of supply.
8. (a) The provisions of this Article shall not apply to laws, regulations or requirements governing the procurement by governmental agencies of products purchased for governmental purposes and not with a view to commercial resale or with a view to use in the production of goods for commercial sale.
- (b) The provisions of this Article shall not prevent the payment of subsidies exclusively to domestic producers, including payments to domestic producers derived from the proceeds of internal taxes or charges applied consistently with the provisions of this Article and subsidies effected through governmental purchases of domestic products.
9. The contracting parties recognize that internal maximum price control measures, even though conforming to the other provisions of this Article, can have effects prejudicial to the interests of contracting parties supplying imported products. Accordingly, contracting parties applying such measures shall take account of the interests of exporting contracting parties with a view to avoiding to the fullest practicable extent such prejudicial effects.
10. The provisions of this Article shall not prevent any contracting party from establishing or maintaining internal quantitative regulations relating to exposed cinematograph films and meeting the requirements of Article IV.
7. Ingen intern kvantitativ regulering som vedrører blanding, bearbeidelse eller bruk av varer i nærmere angitte mengder eller forhold skal gjennomføres således at disse mengder eller forhold av varene blir fordelt på utenlandske forsyningskilder.
8. (a) Bestemmelsene i denne artikkel får ikke anvendelse på lovbestemmelser, forskrifter og pålegg som regulerer statsorganers anskaffelse av varer for statlige formål, og ikke med sikte på kommersielt videresalg eller med sikte på bruk ved produksjon av varer bestemt for kommersielt salg.
- (b) Bestemmelsene i denne artikkel skal ikke være til hinder for at bare innenlandske produsenter får utbetalt subsidier, deriblant utbetalinger til innenlandske produsenter av inntekter som skriver seg fra interne skatter eller avgifter som pålegges i, samsvar med bestemmelsene i denne artikkel, og subsidier som ytes i form av statsinnkjøp av innenlands produserte varer.
9. De kontraherende parter erkjenner at selv om de er i overensstemmelse med de andre bestemmelser i denne artikkel, kan innenlandske priskontrollforskrifter som fastsetter maksimalpriser, virke skadelig på interessene til kontraherende parter som leverer varer til import. Kontraherende parter som anvender slike forholdsregler skal derfor ta hensyn til eksporterende kontraherende parters interesser, med sikte på å unngå slike skadelige virkninger i den utstrekning det er praktisk mulig.
10. Bestemmelsene i denne artikkel skal ikke være til hinder for at en kontraherende part innfører eller opprettholder interne kvantitative reguleringer for eksponert kinofilm når de oppfyller vilkårene i Artikkel IV.

Article IV

Special Provisions relating to Cinematograph Films.

If any contracting party establishes or maintains internal quantitative regulations relating to exposed cinematograph films, such regulations shall take the form of screen quotas which shall conform to the following requirements:

- (a) Screen quotas may require the exhibition of cinematograph films of national origin during a specified minimum proportion of the total screen time actually utilized, over a specified period of not less than one year, in the commercial exhibition of all film of whatever origin, and shall be computed on

Artikkel IV

Særskilte bestemmelser om kinofilm.

Dersom en kontraherende part innfører eller opprettholder interne kvantitative reguleringer for eksponert kinofilm, skal reguleringene ha form av filmkvoter som skal oppfylle følgende krav:

- (a) filmkvoter kan innebære at kinofilm av innenlandsk opprinnelse skal fremvises i et nærmere angitt minsteforhold av den faktiske totale fremvisningstid i en nærmere angitt periode på ikke mindre enn ett år, for ervervsmessig fremvisning av alle filmer, uansett opprinnelse, og de skal bereg-

the basis of screen time per theatre per year or the equivalent thereof;

- (b) With the exception of screen time reserved for films of national origin under a screen quota, screen time including that released by administrative action from screen time reserved for films of national origin, shall not be allocated formally or in effect among sources of supply;
- (c) Notwithstanding the provisions of subparagraph (b) of this Article, any contracting party may maintain screen quotas conforming to the requirements of subparagraph (a) of this Article which reserve a minimum proportion of screen time for films of a specified origin other than that of the contracting party imposing such screen quotas; *Provided* that no such minimum proportion of screen time shall be increased above the level in effect on April 10, 1947;
- (d) Screen quotas shall be subject to negotiation for their limitation, liberalization or elimination.

Article V

Freedom of Transit.

1. Goods (including baggage), and also vessels and other means of transport, shall be deemed to be in transit across the territory of a contracting party when the passage across such territory, with or without transshipment, warehousing, breaking, bulk, or change in the mode of transport, is only a portion of a complete journey beginning and terminating beyond the frontier of the contracting party across whose territory the traffic passes. Traffic of this nature is termed in this Article «traffic in transit».
2. There shall be freedom of transit through the territory of each contracting party, via the routes most convenient for international transit, for traffic in transit to or from the territory of other contracting parties. No distinction shall be made which is based on the flag of vessels, the place of origin, departure, entry, exit or destination, or on any circumstances relating to the ownership of goods, of vessels or of other means of transport.
3. Any contracting party may require that traffic in transit through its territory be entered at the proper custom house, but, except in cases of failure to comply with applicable customs laws and regulations, such traffic coming from or going to the territory

nes på grunnlag av fremvisningstiden pr. kinematograf pr. år eller på et tilsvarende grunnlag;

- (b) med unntak av fremvisningstid som er reservert for filmer av innenlandsk opprinnelse i henhold til en filmkvote, skal fremvisningstiden – innbefattet den som måtte være frigitt ved administrativ forføynning av den minstetid som er reservert for filmer av innenlandsk opprinnelse – hverken formelt eller faktisk fordeles blant produsentene;
- (c) uten hensyn til bestemmelsene i underparagraf (b) i denne artikkel kan en kontraherende part på samme betingelser som i underparagraf (a) i denne artikkel opprettholde filmkvoter som forbeholder en minimumsandel av fremvisningstiden for filmer av en bestemt annen opprinnelse enn fra det medlemsland som pålegger disse filmkvoter; det er en forutsetning at den nevnte minimumsandel av fremvisningstiden ikke gjøres større enn den var 10. april 1947;
- (d) filmkvoter skal gjøres til gjenstand for forhandlinger med sikte på begrensning, letelse eller opphevelse.

Artikkel V

Fri adgang til transitt.

1. Varer (herunder bagasje) samt fartøyer og andre transportmidler skal ansees for å være i transitt gjennom en kontraherende parts territorium når passeringen av territoriet – enten den foregår med eller uten omlasting, lagring, oppdeling eller forandring i transportmåten – bare utgjør en del av en fullstendig transport som begynner og slutter utenfor grensen til den kontraherende part gjennom hvis territorium trafikken går. Slik trafikk betegnes i denne artikkel som «transitt-trafikk».
2. Det skal være fri adgang til transitt gjennom enhver kontraherende parts territorium, etter de ruter som egner seg best for internasjonal transitt, for transitt-trafikk til eller fra andre kontraherende parters territorier. Det skal ikke gjøres noen forskjell som baseres på opprinnelsessted, avsendelsessted, innpasseringssted, utpasseringssted, bestemmelsessted, fartøyers flagg eller på noe forhold som vedrører eiendomsretten til varene, fartøyene eller andre transportmidler.
3. Hver kontraherende part kan forlange at transitt-trafikk gjennom dens territorium skal passere inn ved rette tollstasjon, men – bortsett fra de tilfelle hvor gjeldende tolllover og bestemmelser ikke blir overholdt – skal slik trafikk som kommer fra eller går

of other contracting parties shall not be subject to any unnecessary delays or restrictions and shall be exempt from customs duties and from all transit duties or other charges imposed in respect of transit, except charges for transportation or those commensurate with administrative expenses entailed by transit or with the cost of services rendered.

4. All charges and regulations imposed by contracting parties on traffic in transit to or from the territories of other contracting parties shall be reasonable, having regard to the conditions of the traffic.
5. With respect to all charges, regulations and formalities in connection with transit, each contracting party shall accord to traffic in transit to or from the territory of any other contracting party treatment no less favourable than the treatment accorded to traffic in transit to or from any third country.
6. Each contracting party shall accord to products which have been in transit through the territory of any other contracting party treatment no less favourable than that which would have been accorded to such products had they been transported from their place of origin to their destination without going through the territory of such other contracting party. Any contracting party shall, however, be free to maintain its requirements of direct consignment existing on the date of this Agreement, in respect of any goods in regard to which such direct consignment is a requisite condition of eligibility for entry of the goods at preferential rates of duty or has relation to the contracting party's prescribed method of valuation for duty purposes.
7. The provisions of this Article shall not apply to the operation of aircraft in transit, but shall apply to air transit of goods (including baggage).

Article VI

Anti-dumping and Countervailing Duties

1. The contracting parties recognize that dumping, by which products of one country are introduced into the commerce of another country at less than the normal value of the products, is to be condemned if it causes or threatens material injury to an established industry in the territory of a contracting party or materially retards the establishments of a domestic industry. For the purposes of this Article, a product is to be considered as being introduced into the commerce of an importing country at less

til andre kontraherende parters territorier, ikke utsettes for unødige forsinkelser eller restriksjoner, og den skal være fritatt for tollavgifter og for enhver transitt-toll, eller andre avgifter som pålegges transitten, unntagen transportomkostninger og avgifter som svarer til de administrative omkostninger transitten medfører eller til omkostningene ved ydede tjenester.

4. Alle avgifter som blir pålagt og alle forskrifter som blir utferdiget av de kontraherende parter for transitt-trafikk til eller fra andre kontraherende parters territorier, skal være rimelige under hensyn til trafikens art.
5. Hver kontraherende part skal for alle avgifter, bestemmelser og formaliteter i forbindelse med transitt, gi transitt-trafikken til eller fra enhver annen kontraherende parts territorium like god behandling som den gir transitt-trafikken til eller fra hvilket som helst tredje-land.
6. Hver kontraherende part skal gi varer som har gått i transitt gjennom hvilken som helst annen kontraherende parts territorium, like god behandling som disse varer ville ha fått hvis de var blitt sendt fra sitt opprinnelsessted til sitt bestemmelsessted uten å gå gjennom vedkommende annen kontraherende parts territorium. En kontraherende part skal dog ha adgang til å opprettholde bestemmelser om direkte forsendelse som var gjeldende den dag denne avtale ble utferdiget og som angår varer for hvilke en slik direkte forsendelse er en uttrykkelig forutsetning for at de kan nyte godt av preferansetollsats, eller står i forbindelse med den beregningsmetode for tollverdien som er fasatt av vedkommende kontraherende part.
7. Bestemmelsene i denne artikkel får ikke anvendelse på luftfartøyer i transitt, men de får anvendelse på varer (herunder bagasje) som sendes i transitt med luftfartøyer.

Artikkel VI

Anti-dumping- og utjevningstoll.

1. De kontraherende parter erkjenner at dumping, hvorved varer fra et land innføres for omsetning i et annet land til priser som ligger under varenes alminnelige verdi, er forkastelig hvis den volder eller truer med å volde betydelig skade for bestående virksomhet på en kontraherende parts territorium eller fører med seg vesentlig hindring for opprettelsen av ny innenlandsk virksomhet. I forhold til denne artikkel skal en vare ansees for å være innført for omsetning i et importland til en pris som

than its normal value, if the price of the product exported from one country to another

- (a) is less than the comparable price, in the ordinary course of trade, for the like product when destined for consumption in the exporting country, or,
- (b) in the absence of such domestic price, is less than either
 - (i) the highest comparable price for the like product for export to any third country in the ordinary course of trade, or
 - (ii) the cost of production of the product in the country of origin plus a reasonable addition for selling cost and profit.

Due allowance shall be made in each case for differences in conditions and terms of sale, for differences in taxation, and for other differences affecting price comparability.

2. In order to offset or prevent dumping, a contracting party may levy on any dumped product an anti-dumping duty not greater in amount than the margin of dumping in respect of such product. For the purposes of this Article, the margin of dumping is the price difference determined in accordance with the provisions of paragraph 1.
3. No countervailing duty shall be levied on any product of the territory of any contracting party imported into the territory of another contracting party in excess of an amount equal to the estimated bounty or subsidy determined to have been granted, directly or indirectly, on the manufacture, production or export of such product in the country of origin or exportation, including any special subsidy to the transportation of a particular product. The term «countervailing duty» shall be understood to mean a special duty levied for the purpose of offsetting any bounty or subsidy bestowed, directly or indirectly, upon the manufacture, production or export of any merchandise.
4. No product of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party shall be subject to anti-dumping or countervailing duty by reason of the exemption of such product from duties or taxes borne by the like product when destined for consumption in the country of origin or exportation, or by reason of the refund of such duties or taxes.
5. No product of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party shall be subject to both anti-dumping and countervailing duties to compensate for the same situation of dumping or export subsidization.

ligger under dens alminnelige verdi, når prisen på den vare som eksporteres fra det ene land til det annet:

- (a) er lavere enn den under vanlige handelsforhold sammenliknbare pris for den tilvarende vare bestemt for forbruk i eksportlandet, eller
- (b) i mangel av slik pris på hjemmemarkedet enten er lavere enn
 - (i) den høyeste sammenliknbare pris for tilsvarende vare ved eksport til et tredje land under vanlige handelsforhold, eller)
 - (ii) varens fremstillings-omkostninger i opprinnelseslandet med rimelig tillegg for salgsomkostninger og for-tjeneste.

Det skal i hvert tilfelle tas behørig hensyn til ulike salgsbetingelser og -vilkår, til forskjellig beskatning og til andre ulikheter av betydning for sammenlikningen av prisene.

2. For å oppveie eller hindre dumping kan en kontraherende part pålegge enhver dumpingvare en anti-dumpingtoll, som ikke må overstige dumpingmarginen for vedkommende vare. Med dumpingmargin forstås i forhold til denne artikkel den prisforskjell som påvises i henhold til bestemmelsene i paragraf 1.
3. Ingen utjevningstoll skal pålegges en vare som innføres fra en kontraherende parts territorium til en annen kontraherende parts territorium, utover et beløp som svarer til den antatte premie, eller den subsidie som er fastslått å være ydet i opprinnelseslandet eller eksportlandet, direkte eller indirekte, til fremstillingen eller eksporten av denne vare, herunder regnet ethvert særtilskudd for transport av en bestemt vare. Med uttrykket «utjevningstoll» forstås en særskilt toll som pålegges med det formål å oppveie premier eller subsidier som er ydet direkte eller indirekte for fremstilling eller eksport av en vare.
4. Ingen vare som innføres fra en kontraherende parts territorium til en annen kontraherende parts territorium skal pålegges antidumping- eller utjevningstoll fordi varen er fritatt for skatter eller avgifter som må bæres av samme vare når den er bestemt til forbruk i opprinnelseslandet eller i eksportlandet, eller fordi slike skatter eller avgifter blir tilbakebetalt.
5. Ingen vare som innføres fra en kontraherende parts territorium til en annen kontraherende parts territorium skal pålegges både anti-dumping- og utjevningstoll til motvirkning av en og samme situasjon fremkalt ved dumping eller eksportsubsidiering.

6. (a) No contracting party shall levy any anti-dumping or countervailing duty on the importation of any product of the territory of another contracting party unless it determines that the effect of the dumping or subsidization, as the case may be, is such as to cause or threaten material injury to an established domestic industry, or is such as to retard materially the establishment of a domestic industry.
- (b) The CONTRACTING PARTIES may waive the requirement of sub-paragraph (a) of this paragraph so as to permit a contracting party to levy an anti-dumping or countervailing duty on the importation of any product for the purpose of offsetting dumping or subsidization which causes or threatens material injury to an industry in the territory of another contracting party exporting the product concerned to the territory of the importing contracting party. The CONTRACTING PARTIES shall waive the requirements of sub-paragraph (a) of this paragraph, so as to permit the levying of a countervailing duty, in cases in which they find that a subsidy is causing or threatening material injury to an industry in the territory of another contracting party exporting the product concerned to the territory of the importing contracting party.
- (c) In exceptional circumstances, however, where delay might cause damage which would be difficult to repair a contracting party may levy a countervailing duty for the purpose referred to in sub-paragraph (b) of this paragraph without the prior approval of the CONTRACTING PARTIES; Provided that such action shall be reported immediately to the CONTRACTING PARTIES and that the countervailing duty shall be withdrawn promptly if the CONTRACTING PARTIES disapprove.
7. A system for the stabilization of the domestic price or of the return to domestic producers of a primary commodity, independently of the movements of export prices, which results at times in the sale of the commodity for export at a price lower than the comparable price charged for the like commodity to buyers in the domestic market, shall be presumed not to result in material injury within the meaning of paragraph 6 if it is determined by consultation among the contracting parties substantially interested in the commodity concerned that:
6. (a) Ingen kontraherende part skal pålegge anti-dumping- eller utjevningstoll på importen av en vare fra en annen kontraherende parts territorium, med mindre den kan påvise at dumping eller subsidieringen har en slik virkning at den volder eller truer med å volde betydelig skade for en bestående innenlands virksomhet, eller at den vesentlig hindrer eller forsinker opprettelsen av slik virksomhet.
- (b) DE KONTRAHERENDE PARTER kan gjøre unntak fra bestemmelsene i underparagraf (a) i denne paragraf for å tillate en kontraherende part å pålegge en anti-dumping- eller utjevningstoll på importen av en vare for å oppveie dumping eller subsidiering som volder, eller truer med å volde, vesentlig skade for en virksomhet på territoriet til en annen kontraherende part som eksporterer vedkommende vare til den kontraherende part som er importland. DE KONTRAHERENDE PARTER skal gjøre unntak fra bestemmelsene i underparagraf (a) i denne paragraf så det tillates å pålegge en utjevningstoll i de tilfelle hvor den finner at en subsidiering volder, eller truer med å volde, betydelig skade for en virksomhet på territoriet til en annen kontraherende part som eksporterer vedkommende vare til den kontraherende part som er importland.
- (c) I spesielle tilfelle hvor en utsettelse kan forårsake skade som det vil bli vanskelig å gjenopprette, kan en kontraherende part pålegge en utjevningstoll i den hensikt som er omhandlet i underparagraf (b) i denne paragraf uten at DE KONTRAHERENDE PARTER på forhånd har gitt sitt samtykke, forutsatt at underretningen om et slikt tiltak øyeblikkelig blir sendt til DE KONTRAHERENDE PARTER og at utjevningstollen straks blir opphevet hvis DE KONTRAHERENDE PARTER misbilliger tiltaket.
7. Et system som gjennomføres for å stabilisere innenlandsprisen for en råvare eller betalingene til innenlandske produsenter for en slik vare, uavhengig av bevegelser i eksportprisene, og som til tider kan medføre at varen blir solgt for eksport til pris som er lavere enn salgsprisen for tilsvarende vare til kjøpere på hjemmemarkedet, skal ikke ansees for å volde vesentlig skade i den forstand som det siktes til i paragraf 6 i denne artikkel dersom det etter drøftelse mellom de kontraherende parter som er vesentlig interessert i vedkommende vare blir fastslått:

- (a) the system has also resulted in the sale of the commodity for export at a price higher than the comparable price charged for the like commodity to buyers in the domestic market, and
- (b) the system is so operated, either because of the effective regulation of production, or otherwise, as not to stimulate exports unduly or otherwise seriously prejudice the interests of other contracting parties.

*Article VII**Valuation for Customs Purposes*

1. The contracting parties recognize the validity of the general principles of valuation set forth in the following paragraphs of this Article, and they undertake to give effect to such principles, in respect of all products subject to duties or other charges or restrictions on importation and exportation based upon or regulated in any manner by value. Moreover, they shall, upon a request by another contracting party review the operation of any of their laws or regulations relating to value for customs purposes in the light of these principles. The CONTRACTING PARTIES may request from contracting parties reports on steps taken by them in pursuance of the provisions of this Article.
2. (a) The value for customs purposes of imported merchandise should be based on the actual value of the imported merchandise on which duty is assessed, or of like merchandise, and should not be based on the value of merchandise of national origin or on arbitrary or fictitious values.
 - (b) «Actual value» should be the price at which, at a time and place determined by the legislation of the country of importation, such or like merchandise is sold or offered for sale in the ordinary course of trade under fully competitive conditions. To the extent to which the price of such or like merchandise is governed by the quantity in a particular transaction, the price to be considered should uniformly be related to either (i) comparable quantities, or (ii) quantities not less favourable to importers than those in which the greater volume of the merchandise is sold in the trade between the countries of exportation and importation.
 - (c) When the actual value is not ascertainable in accordance with sub-paragraph

- (a) at systemet også har medført eksport- salg av varen til pris som er høyere enn prisen ved salg av tilsvarende vare til kjøpere på hjemmemarkedet, og at
- (b) systemet, på grunn av effektiv regulering av produksjonen eller av andre grunner, blir gjennomført på en slik måte at det ikke utilbørlig stimulerer eksporten eller på annen måte skader andre kontraherende parters interesser alvorlig.

*Artikkel VII**Beregning av tollverdien.*

1. De kontraherende parter anerkjenner gyldigheten av de alminnelige prinsipper for verdiberegning som er fastslått i de følgende paragrafer i denne artikkel, og de forplikter seg til å legge disse prinsipper til grunn for alle varer som ved import eller eksport er underlagt toll eller andre avgifter eller restriksjoner som er basert på eller på noen måte bestemt etter verdien. Når en annen kontraherende part ber om det skal de videre undersøke spørsmålet om å anvende sine lover eller forskrifter om tollverdi i lys av disse prinsipper. DE KONTRAHERENDEPARTER kan forlange innberetninger fra kontraherende parter om de skritt de har tatt for å oppfylle bestemmelsene i denne artikkel.
2. (a) Tollverdien av innførte varer bør fastsettes på grunnlag av den virkelige verdi av de innførte varer som pålegges toll, eller av tilsvarende varer, og bør ikke fastsettes på grunnlag av verdien av varer av innenlandsk opprinnelse eller på grunnlag av vilkårlige eller fiktive verdier.
 - (b) Den bør være den pris som gjelder under vanlige handelsforhold, når den samme eller en tilsvarende vare blir solgt eller tilbudt solgt i vanlig handel under helt frie konkurranseforhold på en tid og på et sted som er bestemt i lovgivningen i importlandet. I den utstrekning prisen på denne eller en tilsvarende vare er påvirket av den mengde som selges, bør den pris som skal legges til grunn beregnes på ensartet måte i forhold til enten (i) i sammenliknbare mengder, eller (ii) til mengder som ikke er mindre gunstige for importørene enn de hvori storparten av omsetningen av vedkommende vare finner sted i handelen mellom eksport- og importlandene.
 - (c) Når den virkelige verdi ikke kan fastslås i samsvar med punkt (b) i denne para-

(b) of this paragraph, the value for customs purposes should be based on the nearest ascertainable equivalent of such value.

3. The value for customs purposes of any imported product should not include the amount of any internal tax, applicable within the country of origin or export, from which the imported product has been exempted or has been or will be relieved by means of refund.
4. (a) Except as otherwise provided for in this paragraph, where it is necessary for the purposes of paragraph 2 of this Article for a contracting party to convert into its own currency a price expressed in the currency of another country, the conversion rate of exchange to be used shall be based, for each currency involved, on the par value as established pursuant to the Articles of Agreement of the International Monetary Fund or on the rate of exchange recognized by the Fund, or on the par value established in accordance with a special exchange agreement entered into pursuant to Article XV of this Agreement.
 - (b) Where no such established par value and no such recognized rate of exchange exist, the conversion rate shall reflect effectively the current value of such currency in commercial transactions.
 - (c) The CONTRACTING PARTIES, in agreement with the International Monetary Fund, shall formulate rules governing the conversion by contracting parties of any foreign currency in respect of which multiple rates of exchange are maintained consistently with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund. Any contracting party may apply such rules in respect of such foreign currencies for the purposes of paragraph 2 of this Article as an alternative to the use of par values. Until such rules are adopted by the CONTRACTING PARTIES, any contracting party may employ, in respect of any such foreign currency, rules of conversion for the purposes of paragraph 2 of this Article which are designed to reflect effectively the value of such foreign currency in commercial transactions.
 - (d) Nothing in this paragraph shall be construed to require any contracting party to alter the method of converting currencies for customs purposes which is applicable in its territory on the date of this Agreement; if such alteration would
- graf, bør tollverdien fastsettes på grunnlag av den nærmest påviselige tilsvarende verdi.
3. Tollverdien av en innført vare bør ikke innbefatte intern skatt i opprinnelse- eller eksportlandet, når den innførte vare er unntatt fra denne eller den er blitt eller vil bli fritatt for denne ved at det foretas tilbakebetaling.
4. (a) Når det for gjennomføringen av paragraf 2 i denne artikkel er nødvendig at en kontraherende part regner en pris som er uttrykt i et annet lands valuta om til sin egen valuta, og når ikke annet er bestemt i denne paragraf, skal omregningskursen som benyttes for hver av de valutaer det gjelder være basert på pariverdien av de valutaer det gjelder, slik som disse er fastsatt i henhold til statuttene for Det Internasjonale Valutafond, eller på en omregningskurs som er godkjent av Fondet eller på den pariverdi som er fastsatt i henhold til en spesiell valutaavtale som er inngått overensstemmende med Artikkel XV i denne Avtale.
 - (b) Når slik pariverdi ikke er blitt fastsatt, eller en slik godkjent omregningskurs ikke eksisterer, skal omregningskursen gi et virkelig uttrykk for vedkommende valutas gjeldende verdi i handelsomsetningen.
 - (c) I forståelse med Det Internasjonale Valutafond skal DE KONTRAHERENDE PARTER utarbeide regler til bruk for de kontraherende parter når de foretar omregning av en fremmed valuta som det opprettholdes flere kurser for, i samsvar med statuttene for Det internasjonale Valutafond. Når det gjelder anvendelsen av paragraf 2 i denne artikkel kan enhver kontraherende part for slike fremmede valutaer anvende disse regler istedenfor å anvende pariverdiene. Før slike regler blir vedtatt av DE KONTRAHERENDE PARTER kan en part for så vidt angår paragraf 2 i denne artikkel anvende omregningsregler for en sådan fremmed valuta, som går ut på å gi et virkelig uttrykk for den fremmede valutas handelsmessige verdi
 - (d) Ingen bestemmelser i denne paragraf skal forstås slik at de pålegger en kontraherende part å forandre den valutaomregningsmåte for tollbehandling som gjelder på dens territorium på dagen for utferdigelse av denne avtale, hvis foran-

have the effect of increasing generally the amounts of duty payable.

5. The bases and methods for determining the value of products subject to duties or other charges or restrictions based upon or regulated in any manner by value should be stable and should be given sufficient publicity to enable traders to estimate, with a reasonable degree of certainty, the value for customs purposes.

Article VIII

Fees and Formalities connected with Importation and Exportation.

1. (a) All fees and charges of whatever character (other than import and export duties and other than taxes within the purview of Article III) imposed by contracting parties on or in connexion with importation or exportation shall be limited in amount to the approximate cost of services rendered and shall not represent an indirect protection to domestic products or a taxation of imports or exports for fiscal purposes.
 - (b) The contracting parties recognize the need for reducing the number and diversity of fees and charges referred to in sub-paragraph (a).
 - (c) The contracting parties also recognize the need for minimizing the incidence and complexity of import and export formalities and for decreasing and simplifying import and export documentation requirements.
2. A contracting party shall, upon request by another contracting party or by the CONTRACTING PARTIES, review the operation of its laws and regulations in the light of the provisions of this Article.
3. No contracting party shall impose substantial penalties for minor breaches of customs regulations or procedural requirements. In particular, no penalty in respect of any omission or mistake in customs documentation which is easily rectifiable and obviously made without fraudulent intent or gross negligence shall be greater than necessary to serve merely as a warning.
4. The provisions of this Article shall extend to fees, charges, formalities and requirements imposed by governmental authorities in connection with importation and exportation, including those relating to:
 - (a) consular transaction, such as consular invoices and certificates;

dringen vil medføre alminnelig forhøyelse av de tollbeløp som må betales.

5. Grunnlagene og måtene for beregning av verdien av varer som er underlagt toll eller andre avgifter eller restriksjoner som er basert på eller på noen måte bestemt av verdien, bør være faste og offentliggjort i tilstrekkelig omfang til at de handlende kan beregne tollverdien med en rimelig grad av sikkerhet.

Artikkel VIII

Gebyrer og formaliteter i forbindelse med import og eksport.

1. (a) Alle gebyrer og avgifter av en hvilken som helst art (unntatt import- og eksportavgifter og andre skatter innenfor rammen av Artikkel III) som blir pålagt av en kontraherende part ved, eller i forbindelse med, import eller eksport skal begrenses til beløp som anslagsvis tilsvarende omkostningene ved de tjenester som ytes, og skal ikke innebære en indirekte beskyttelse av innenlands produserte varer, eller en beskatning av import eller eksport, for fiskale formål.
 - (b) De kontraherende parter erkjenner nødvendigheten av å innskrenke antallet av ulikheter i gebyrer og avgifter som er omhandlet i underparagraf (a).
 - (c) De kontraherende parter erkjenner også nødvendigheten av å begrense virkningen av import- og eksportformaliteter samt av å innskrenke og forenkle kravet til dokumentasjon ved import og eksport.
2. Når en annen kontraherende part eller DE KONTRAHERENDE PARTER ber om det, skal en kontraherende part ta opp til overveielse spørsmålet om anvendelse av sine lover og forskrifter i lys av bestemmelsene i denne artikkel.
3. Ingen kontraherende part skal pålegge betydelige straffer for mindre brudd på tollbestemmelsene eller den fremgangsmåte som er foreskrevet for fortolling. I særdeleshet skal ikke straffer for unnlattelse eller feil ved tolldokumentasjon som lett kan rettes på og som åpenbart ikke er foretatt med svikaktig hensikt eller av grov uaktksomhet, være større enn nødvendig som advarsel.
4. Bestemmelsene i denne artikkel skal omfatte gebyrer, avgifter, formaliteter og forskrifter som fastsettes av offentlige myndigheter for import og eksport, herunder de som vedrører:
 - (a) konsulatforretninger, som konsulatfakturaer og -sertifikater,

- (b) quantitative restrictions;
- (c) licensing;
- (d) exchange control;
- (e) statistical services;
- (f) documents, documentation and certification;
- (g) analysis and inspection; and
- (h) quarantine, sanitation and fumigation.

- (b) kvantitative restriksjoner,
- (c) lisensiering,
- (d) valutakontroll,
- (e) statistiske oppgaver,
- (f) fremleggelse av dokumenter, dokumentasjon og utstedelse av sertifikater,
- (g) analyser og inspeksjon,
- (h) karantene, helsekontroll og desinfeksjon.

Article IX
Marks of Origin.

1. Each contracting party shall accord to the products of the territories of other contracting parties treatment with regard to marking requirements no less favourable than the treatment accorded to like products of any third country.
2. The contracting parties recognize that, in adopting and enforcing laws and regulations relating to marks of origin, the difficulties and inconveniences which such measures may cause to the commerce and industry of exporting countries should be reduced to a minimum, due regard being had to the necessity of protecting consumers against fraudulent or misleading indications.
3. Whenever it is administratively practicable to do so, contracting parties should permit required marks of origin to be affixed at the time of importation.
4. The laws and regulations of contracting parties relating to the marking of imported products shall be such as to permit compliance without seriously damaging the products, or materially reducing their value, or unreasonably increasing their cost.
5. As a general rule, no special duty or penalty should be imposed by any contracting party for failure to comply with marking requirements prior to importation unless corrective marking is unreasonably delayed or deceptive marks have been affixed or the required marking has been intentionally omitted.
6. The contracting parties shall co-operate with each other with a view to preventing the use of trade names in such manner as to misrepresent the true origin of a product, to the detriment of such distinctive regional or geographical names of products of the territory of a contracting party as are protected by its legislation. Each contracting party shall accord full and sympathetic consideration to such requests or representations as may be made by any other contracting party regarding the application of the undertaking set forth in the

Artikkel IX
Opprinnelsesmerker.

1. Hver kontraherende part skal med hensyn til merkningsbestemmelser gi varer fra andre kontraherende kontraherende parters territorier en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandling som tilsvarende varer fra et tredje land blir gitt.
2. De kontraherende parter erkjenner at når lover og bestemmelser angående opprinnelsesmerker blir vedtatt eller satt i verk bør de vanskeligheter og ulemper som slike forholdsregler kan volde de eksporterende lands handel og næringsliv reduseres til et minimum, idet tilbørlig hensyn skal tas til nødvendigheten av å beskytte konsumentene mot falske og villedende angivelser.
3. Når det lar seg gjennomføre administrativt, bør de kontraherende parter tillate at foreskrevne opprinnelsesmerker blir satt på når innførselen finner sted.
4. De kontraherende parters lover og bestemmelser om merking av importerte varer skal være slik at det er mulig å overholde dem uten at varene skades alvorlig, eller at deres verdi forringes vesentlig, eller at kostprisen økes urimelig.
5. Som alminnelig regel bør ingen kontraherende part pålegge særskilt toll eller bot for unnlattelse av å overholde merkningsbestemmelsene før importen finner sted, med mindre beriktigende merking blir urimelig forfalt, eller misvisende merker er blitt påsatt, eller den påbudde merking er blitt unnlatt med hensikt.
6. De kontraherende parter skal samarbeide med hverandre med henblikk på å forhindre at handelsbetegnelser blir benyttet på en slik måte at de gir et feilaktig bilde av varens virkelige opprinnelse, til skade for slike særlige distriktsnavn eller geografiske navn på varer fra en kontraherende parts territorium som er beskyttet ved lovgivning i dette land. Hver kontraherende part skal overveie grundig og velvillig de anmodninger eller forestillinger som måtte bli fremsatt av en annen kontraherende part vedrørende anvendelsen av forplikt-

preceding sentence to names of products which have been communicated to it by the other contracting party.

Article X

Publication and Administration of Trade Regulations.

1. Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application, made effective by any contracting party, pertaining to the classification or the valuation of products for customs purposes, or to rates of duty, taxes or other charges, or to requirements, restrictions or prohibitions on imports or exports or on the transfer of payments therefor, or affecting their sale, distribution, transportation, insurance, warehousing, inspection, exhibition, processing, mixing or other use, shall be published promptly in such a manner as to enable governments and traders to become acquainted with them. Agreements affecting international trade policy which are in force between the government or a governmental agency of any contracting party and the government or governmental agency of any other contracting party shall also be published. The provisions of this paragraph shall not require any contracting party to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.
2. No measure of general application taken by any contracting party effecting an advance in a rate of duty or other charge on imports under an established and uniform practice, or imposing a new or more burdensome requirement, restriction or prohibition on imports, or on the transfer of payments therefor, shall be enforced before such measure has been officially published.
3. (a) Each contracting party shall administer in a uniform, impartial and reasonable manner all its laws, regulations, decisions and rulings of the kind described in paragraph 1 of this Article.
(b) Each contracting party shall maintain, or institute as soon as practicable, judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures for the purpose, inter alia, of the prompt review and correction of administrative action relating to customs matters. Such tribunals or procedures shall be independent of the agencies entrusted with administrative en-

sen i foregående setning på varebetegnelser som den har fått melding om fra den annen kontraherende part.

Artikkel X

Offentliggjørelse og håndhevelse av handelsreguleringer.

1. Lover, forskrifter, rettsavgjørelser og administrative beslutninger av generelt innhold vedrørende klassifisering eller verdiberegning av varer til fortolling, eller tollsatser, skatter og andre avgifter, eller forskrifter, restriksjoner og forbud vedrørende import, eksport eller overføring av betalinger herfor, eller som har innvirkning på varenes salg, fordeling, transport, forsikring, lagring, undersøkelse, utstilling, forredling, blanding eller annet bruk, som settes i verk av en kontraherende part, skal omgående offentliggjøres på en slik måte at regjeringer og handlende kan gjøre seg kjent med dem. Avtaler av betydning for internasjonal handelspolitikk, som består mellom en kontraherende parts regjering eller et statsorgan og en annen kontraherende parts regjering eller statsorgan skal likeledes offentliggjøres. Bestemmelsene i denne paragraf pålegger ingen kontraherende part å åpenbare fortrolige opplysninger som ville vanskeliggjøre handhevelsen av lover eller på annen måte stride mot almene interesser, eller som ville være til skade for offentlige eller private foretakers berettigede handelsinteresser.
2. Generelle forholdsregler som treffes av en kontraherende part og som bevirker en forhøyelse av en tollsats eller annen avgift på import som er underlagt en fast og ensartet praksis, eller generelle forholdsregler som legger nye eller mer tyngende påbud, restriksjoner eller forbud på importen, eller på overføring av betalinger for denne, skal ikke gjennomføres før vedkommende forholdsregler er blitt offisielt kunngjort.
 - (a) Hver kontraherende part skal håndheve alle lover, forskrifter, avgjørelser og beslutninger av den art som er nevnt i paragraf 1 i denne artikkel på en ensartet, upartisk og rimelig måte.
 - (b) Hver kontraherende part skal opprettholde eller så snart som mulig opprette rettslige, voldgifts- eller administrative domstoler eller instanser som blant annet skal ha til oppgave å foreta hurtige undersøkelser og beriktigelser av administrative forføyninger i tollsaker. Slike domstoler og instanser skal være uavhengige av de institusjoner som gjen-

forcement and their decisions shall be implemented by, and shall govern the practice of, such agencies unless an appeal is lodged with a court or tribunal or superior jurisdiction within the time prescribed for appeals to be lodged by importers; *Provided* that the central administration of such agency may take steps to obtain a review of the matter in another proceeding if there is good cause to believe that the decision is inconsistent with established principles of law or the actual facts.

- (c) The provisions of sub-paragraph (b) of this paragraph shall not require the elimination or substitution of procedures in force in the territory of a contracting party on the date of this Agreement which in fact provide for an objective and impartial review of administrative action even though such procedures are not fully or formally independent of the agencies entrusted with administrative enforcement. Any contracting party employing such procedures shall, upon request, furnish the CONTRACTING PARTIES with full information thereon in order that they may determine whether such procedures conform to the requirements of this sub-paragraph.

Article XI

General Elimination of Quantitative Restrictions.

1. No prohibitions or restrictions other than duties, taxes or other charges, whether made effective through quotas, import or export licenses or other measures, shall be instituted or maintained by any contracting party on the importation of any product of the territory of any other contracting party or on the exportation or sale for export of any product destined for the territory of any other contracting party.
2. The provisions of paragraph 1 of this Article shall not extend to the following:
 - (a) Export prohibitions or restrictions temporarily applied to prevent or relieve critical shortages of foodstuffs or other products essential to the exporting contracting party;
 - (b) Import and export prohibitions or restrictions necessary to the application of standards or regulations for the classification, grading or marketing of commodities in international trade;

nomfører administrative beslutninger, og deres avgjørelser skal være bestemende for disse institusjoners administrative praksis og fullbyrdes gjennom dem, med mindre det blir anket til en høyere domstol innen den frist som er fastsatt for fremsetting av anke fra importørens side. Dog skal sentraladministrasjonen for en slik institusjon kunne ta skritt til å få saken opptatt til ny behandling hvis det er skjellig grunn til å tro at avgjørelsen er uforenlig med befestede rettsprinsipper eller de faktiske forhold.

- (c) Bestemmelsene i punkt (b) i denne paragraf påbyr ikke opphevelse av eller endring i rettsinstanser som finnes på en kontraherende parts territorium den dag denne avtale blir utferdiget, når disse faktisk gir en objektiv og upartisk undersøkelse av administrative forholdsregler, og selv om disse rettsinstanser ikke fullt ut eller formelt er uavhengig av de institusjoner som gjennomføringen av administrative beslutninger er overlatt til. Hver kontraherede part som har slike rettsinstanser skal på anmodning gi DE KONTRAHERENDE PARTER fullstendige opplysninger om disse for at DE KONTRAHERENDE PARTER kan slå fast om de oppfyller kravene i denne underparagraf.

Artikkel XI

Alminnelig opphevelse av kvantitative restriksjoner.

1. Ingen kontraherende part skal innføre eller opprettholde andre forbud eller restriksjoner for import av en vare fra en annen kontraherende parts territorium eller for eksport eller salg til eksport av en vare som er bestemt for en annen kontraherende parts territorium enn toll, skatter eller andre avgifter, hva enten de gjennomføres ved kvoter, import- eller eksportlisenser eller andre forholdsregler.
2. Bestemmelsene i paragraf 1 i denne artikkel skal ikke omfatte følgende:
 - (a) eksportforbud eller -restriksjoner som pålegges midlertidig for å forebygge eller avhjelpe kritisk mangel på matvarer eller andre varer av vesentlig betydning for den eksporterende kontraherende part;
 - (b) import- og eksportforbud eller restriksjoner som er nødvendige for anvendelsen av regler eller forskrifter om klassifisering, kvalitetskontroll eller markedsføring av varer i den internasjonale handel;

(c) Import restrictions on any agricultural or fisheries product, imported in any form, necessary to the enforcement of governmental measures which operate:

- (i) to restrict the quantities of the like domestic product permitted to be marketed or produced, or, if there is no substantial domestic production of the like product, of a domestic product for which the imported product can be directly substituted; or
- (ii) to remove a temporary surplus of the like domestic product, or, if there is no substantial domestic production of the like product, of a domestic product for which the imported product can be directly substituted, by making the surplus available to certain groups of domestic consumers free of charge or at prices below the current market level; or
- (iii) to restrict the quantities permitted to be produced of any animal product the production of which is directly dependent, wholly or mainly, on the imported commodity, if the domestic production of that commodity is relatively negligible.

Any contracting party applying restrictions on the importation of any product pursuant to sub-paragraph (c) of this paragraph shall give public notice of the total quantity or value of the product permitted to be imported during a specified future period and of any change in such quantity or value. Moreover, any restrictions applied under (i) above shall not be such as will reduce the total of imports relative to the total of domestic production, as compared with the proportion which might reasonably be expected to rule between the two in the absence of restrictions. In determining this proportion, the contracting party shall pay due regard to the proportion prevailing during a previous representative period and to any special factors which may have affected or may be affecting the trade in the product concerned.

Article XII

Restrictions to Safeguard the Balance of Payments.

1. Notwithstanding the provisions of paragraph 1 of Article XI, any contracting party, in order to safeguard its external finan-

(c) importrestriksjoner på hvilket som helst jordbruks- eller fiskeriprodukt, uansett i hvilken form det blir innført, når det er nødvendig for gjennomføring av statlige forholdsregler hvis formål er:

- (i) å begrense den mengde av en tilsvarende innenlands produsert vare som tillates markedsført eller fremstillet eller - hvis det ikke finnes vesentlig innenlandsk produksjon av den tilsvarende vare - da av en innenlands produsert vare som direkte kan erstattes av den importerte vare, eller
- (ii) å fjerne et midlertidig overskudd av tilsvarende innenlands produsert vare eller - hvis det ikke finnes vesentlig innenlandsk produksjon av tilsvarende vare - av en innenlands produsert vare som direkte kan erstattes av den importerte vare - ved at overskuddet stilles til disposisjon for visse grupper av innenlandske forbrukere uten betaling eller til priser under det gjeldende markedsnivå, eller
- (iii) å begrense den mengde som tillates fremstillet av et animalsk produkt hvis fremstilling helt eller hovedsakelig er direkte avhengig av den innførte vare, hvis den innenlandske produksjon av varen er forholdsvis ubetydelig.

Hver kontraherende part som legger restriksjoner på importen av en vare i henhold til underparagraf (c) i denne paragraf, skal offentliggjøre den samlede mengde eller verdi av den vare som tillates innført i et nærmere angitt fremtidig tidsrom, og enhver forandring i slik mengde eller verdi. Eventuelle restriksjoner som pålegges i henhold til punkt (i) ovenfor skal forøvrig ikke være slik at de nedsetter den samlede import i forhold til den samlede innenlandske produksjon, sammenlignet med det forhold som med rimelighet kunne ventes å bestå mellom disse i mangel av restriksjoner. Ved beregning av dette forhold skal vedkommende kontraherende part ta tilbørlig hensyn til det forhold som besto i en tidligere representativ periode og til eventuelle særlige forhold som kan ha påvirket, eller vil kunne påvirke, handelen med vedkommende varer.

Artikkel XII

Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen.

1. Uten hensyn til bestemmelsene i paragraf 1 i Artikkel XI kan en kontraherende part for å beskytte sin utenriksøkonomiske stil-

cial position and its balance of payments, may restrict the quantity or value of merchandise permitted to be imported, subject to the provisions of the following paragraphs of this Article.

2. (a) Import restrictions instituted, maintained or intensified by a contracting party under this Article shall not exceed those necessary:

- (i) to forestal the imminent threat of, or to stop, a serious decline in its monetary reserves, or
- (ii) in the case of a contracting party with very low monetary reserves, to achieve a reasonable rate of increase in its reserves.

Due regard shall be paid in either case to any special factors which may be affecting the reserves of such contracting party or its need for reserves, including, where special external credits or other resources are available to it, the need to provide for the appropriate use of such credits or resources.

- (b) Contracting parties applying restrictions under sub-paragraph (a) of this paragraph shall progressively relax them as such conditions improve, maintaining them only to the extent that the conditions specified in that sub-paragraph still justify their application. They shall eliminate the restrictions when conditions would no longer justify their institution or maintenance under that sub-paragraph.

3. (a) Contracting parties undertake, in carrying out their domestic policies, to pay due regard to the need for maintaining or restoring equilibrium in their balance of payments on a sound and lasting basis and to the desirability of avoiding an uneconomic employment of productive resources. They recognize that in order to achieve these ends, it is desirable so far as possible to adopt measures which expand rather than contract international trade.

- (b) Contracting parties applying restrictions under this Article may determine the incidence of the restrictions on imports of different products or classes of products in such a way as to give priority to the importation of those products which are more essential.

- (c) Contracting parties applying restrictions under this Article undertake:

- (i) to avoid unnecessary damage to

ling og betalingsbalanse, begrense mengden eller verdien av varer som tillates innført. Bestemmelsene i de følgende paragrafer i denne artikkel må dog overholdes.

2. (a) Importrestriksjoner som er innført, opprettholdt eller skjerpet av en kontraherende part i henhold til denne artikkel skal ikke gå lenger enn det som er nødvendig:

- (i) for å motvirke umiddelbar fare for, eller for å stanse en alvorlig nedgang i valutareservene,
- (ii) for å oppnå en rimelig grad av økning i valutareservene, hvis de er meget små.

Det skal i begge tilfelle tas behørig hensyn til alle særlige omstendigheter som måtte virke på den kontraherende parts reserver eller behov for reserver, herunder - når særlige utenlandske kreditter eller andre ressurser er disponible - nødvendigheten av å sørge for passende anvendelse av slike kreditter eller ressurser.

- (b) Kontraherende parter som anvender restriksjoner i henhold til underparagraf (a) i denne paragraf, skal stadig lempe på disse etter som de der nevnte forhold bedrer seg, og bare opprettholde restriksjonene i den utstrekning de forhold som er angitt i den nevnte underparagraf, fremdeles berettiger til å anvende dem. De skal oppheve restriksjonene når forholdene ikke lenger ville berettige at de ble innført eller opprettholdt i henhold til den nevnte underparagraf.

3. (a) De kontraherende parter forplikter seg til ved gjennomføring av sin nasjonale politikk å ta behørig hensyn til behovet for å gjenopprette likevekt i betalingsbalansen på et sunt og varig grunnlag, og til ønskeligheten av å unngå en uøkonomisk utnyttelse av produktive ressurser. De erkjenner at for å oppnå disse mål er det ønskelig så langt som mulig å nytte tiltak som utvider istedenfor innskrenker den internasjonale handel.

- (b) Kontraherende parter som anvender restriksjoner i henhold til denne artikkel kan bestemme at restriksjonene skal ramme importen av forskjellige varer eller grupper av varer på en slik måte at det fortrinnsvis blir gitt adgang til import av de varer som er mest nødvendige.

- (c) Kontraherende parter som anvender restriksjoner i henhold til denne artikkel forplikter seg til:

- (i) å unngå unødig skade for de kom-

- the commercial or economic interests of any other contracting party;
- (ii) not to apply restrictions so as prevent unreasonably the importation of any description of goods in minimum commercial quantities the exclusion of which would impair regular channels of trade; and
- (iii) not to apply restrictions which would prevent the importation of commercial samples or prevent compliance with patent, trade mark, copyright, or similar procedures.
- d) The contracting parties recognize that, as a result of domestic policies directed towards the achievement and maintenance of full and productive employment or towards the development of economic resources, a contracting party may experience a high level of demand for imports involving a threat to its monetary reserves of the sort referred to in paragraph 2 (a) of this Article. Accordingly, a contracting party otherwise complying with the provisions of this Article shall not be required to withdraw or modify restrictions on the ground that a change in those policies would render unnecessary restrictions which it is applying under this Article.
4. (a) Any contracting party applying new restrictions or raising the general level of its existing restrictions by a substantial intensification of the measures applied under this Article shall immediately after instituting or intensifying such restrictions (or, in circumstances in which prior consultation is practicable, before doing so) consult with the CONTRACTING PARTIES as to the nature of its balance of payments difficulties, alternative corrective measures which may be available, and the possible effect of the restrictions on the economies of other contracting parties.
- (b) On a date to be determined by them, the CONTRACTING PARTIES shall review all restrictions still applied under this Article shall enter into consultations of the type provided for in sub-paragraph (a) of this paragraph with the CONTRACTING PARTIES annually.
- mersielle eller økonomiske interesser til en annen kontraherende part;
- (ii) ikke å anvende restriksjoner som urimelig hindrer import av noen vare i minste omsetningsmengder hvis utelukkelse vil skade de regulære handelskanaler; og
- (iii) ikke å anvende restriksjoner som vil forhindre import av vareprøver eller forhindre overholdelse av bestemmelser vedrørende patenter, varemerker, opphavsrett eller liknende.
- (d) De kontraherende parter er klar over at en kontraherende part kan bli utsatt for en stor etterspørsel etter importvarer som følge av en nasjonal politikk som tar sikte på å skape og opprettholde full og produktiv sysselsetting eller på å utbygge økonomiske ressurser og at denne store etterspørsel etter importvarer kan medføre en trusel mot valutaresservene av den art som det er henvist til i paragraf 2 (a) i denne artikkel. Derfor skal en kontraherende part som ellers overholder bestemmelsene i denne artikkel ikke pålegges å oppheve eller endre restriksjoner med den begrunnelse at en endring i ovennevnte politikk vil overflødiggjøre de restriksjoner som anvendes i henhold til denne artikkel.
4. (a) En kontraherende part som innfører nye restriksjoner eller øker omfanget av bestående restriksjoner ved en betydelig skjerping av de forholdsregler som blir anvendt i henhold til denne artikkel skal straks etter at slike restriksjoner er innført eller skjerpet (eller, i de tilfelle hvor forhåndsrådslagninger er mulig allerede før det gjøres) samrå seg med DE KONTRAHERENDEPARTER om arten av dens betalingsbalanse vansker, om mulige andre tiltak som står til rådighet og om den mulige virkning av restriksjonene for andre kontraherende parters økonomi.
- (b) På en dag som skal fastsettes av DE KONTRAHERENDE PARTER skal de gå igjennom alle restriksjoner som fremdeles anvendes i henhold til denne artikkel på vedkommende dag. Ett år etter denne dag og hvert år deretter skal kontraherende parter som anvender importrestriksjoner i henhold til denne artikkel samrå seg med DE KONTRAEIERENDE PARTER på den måte som er omhandlet i underparagraf (a) i denne paragraf.

- (c) (i) If, in the course of consultations with a contracting party under sub-paragraph (a) or (b) above, the CONTRACTING PARTIES find that the restrictions are not consistent with the provisions of this Article or with those of Article XIII (subject to the provisions of Article XIV), they shall indicate the nature of the inconsistency and may advise that the restrictions be suitably modified.
- (ii) If, however, as a result of the consultations, the CONTRACTING PARTIES determine that the restrictions are being applied in a manner involving an inconsistency of a serious nature with the provisions of this Article or with those of Article XIII (subject to the provisions of Article XIV) and that damage to the trade of any contracting party is caused or threatened thereby, they shall so inform the contracting party applying the restrictions and shall make appropriate recommendations for securing conformity with such provisions within a specified period of time. If such contracting party does not comply with these recommendations within the specified period, the CONTRACTING PARTIES may release any contracting party the trade of which is adversely affected by the restrictions from such obligations under this Agreement towards the contracting party applying the restrictions as they determine to be appropriate in the circumstances.
- (d) The CONTRACTING PARTIES shall invite any contracting party which is applying restrictions under this Article to enter into consultations with them at the request of any contracting party which can establish a *prima facie* case that the restrictions are inconsistent with the provisions of this Article or with those of Article XIII (subject to the provisions of Article XIV) and that its trade is adversely affected thereby. However, no such invitation shall be issued unless the CONTRACTING PARTIES have ascertained that direct discussions between the contracting parties concerned have not been successful. If, as a result of the consultations with the CONTRACTING PARTIES, no agreement is reached and they determine that
- (c) (i) Hvis DE KONTRAHEIRENDE PARTER finner i løpet av rådslagninger med en kontraherende part i henhold til underparagraf (a) eller (b) ovenfor at restriksjonene ikke er i overensstemmelse med bestemmelsene i denne artikkel eller de i Artikkel XIII (under hensyn til bestemmelsene i Artikkel XIV), skal de angi arten av uoverensstemmelsen og kan foreslå at restriksjonene blir passende endret.
- (ii) Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER imidlertid finner, som et resultat av rådslagningene at restriksjonene blir anvendt på en måte som medfører en uoverensstemmelse av alvorlig art med bestemmelsene i denne artikkel eller de i artikkel XIII (under hensyn til bestemmelsene i artikkel XIV), og at skade for handelen til en annen kontraherende part derved er forårsaket eller truer med å oppstå, skal de meddele den kontraherende part som anvender restriksjonene dette og skal avgi passende anbefalinger for å sikre overensstemmelse med slike bestemmelser innen tidsfristen. Hvis en slik kontraherende part ikke retter seg etter disse anbefalinger innen utløpet av den angitte tidsfrist kan DE KONTRAHERENDE PARTER fritta en kontraherende part hvis handel er blitt skadet av restriksjonene fra slike forpliktelser under denne Avtale mot den kontraherende part som anvender restriksjonene som de finner passende under omstendighetene.
- (d) På anmodning av en kontraherende part som kan sannsynliggjøre at restriksjonene er i strid med bestemmelsene i denne artikkel eller med de i artikkel XIII (under hensyn til bestemmelsene i artikkel XIV), og at dens handel derved er skadet, skal DE KONTRAHERENDE PARTER innby en kontraherende part som anvender restriksjoner i henhold til denne artikkel til å samrå seg med dem. Ingen slik innbydelse skal imidlertid bli utstedt uten at DE KONTRAHERENDE PARTER har forvisset seg om at direkte forhandlinger mellom de to angjeldende kontraherende parter har vært resultatløse. Hvis ikke enighet blir oppnådd som følge av rådslagningene med DE KONTRAHERENDE PARTER, og de finner at restriksjonene blir anvendt i

the restrictions are being applied inconsistently with such provisions, and that damage to the trade of the contracting party initiating the procedure is caused or threatened thereby, they shall recommend the withdrawal or modification of the restrictions. If the restrictions are not withdrawn or modified within such time as the CONTRACTING PARTIES may prescribe, they may release the contracting party initiating the procedure from such obligations under this Agreement towards the contracting party applying the restrictions as they determine to be appropriate in the circumstances.

(e) In proceeding under this paragraph, the CONTRACTING PARTIES shall have due regard to any special external factors adversely affecting the export trade of the contracting party applying restrictions.

(f) Determinations under this paragraph shall be rendered expeditiously and, if possible, within sixty days of the initiation of the consultations.

5. If there is a persistent and widespread application of import restrictions under this Article, indicating the existence of a general disequilibrium which is restricting international trade, the CONTRACTING PARTIES shall initiate discussions to consider whether other measures might be taken, either by those contracting parties the balances of payments of which are under pressure or by those the balances of payments of which are tending to be exceptionally favourable, or by any appropriate intergovernmental organization, to remove the underlying causes of the disequilibrium. On the invitation of the CONTRACTING PARTIES, contracting parties shall participate in such discussions.

Article XIII

Non-discriminatory Administration of Quantitative Restrictions.

1. No prohibition or restriction shall be applied by any contracting party on the importation of any product of the territory of any other contracting party or on the exportation of any product destined for the territory of any other contracting party, unless the importation of the like product of all third countries or the exportation of the like product to all third countries is similarly prohibited or restricted.
2. In applying import restrictions to any pro-

strid med slike bestemmelser og derved skade blir voldt eller truer med å bli voldt for handelen til den kontraherende part som har anmodet om rådslagningene, skal de anbefale at restriksjonene oppheves eller endres. Hvis restriksjonene ikke blir opphevet eller endret innen utløpet av en slik tidsfrist som DE KONTRAHERENDE PARTER måtte fastsette kan de frita den kontraherende part som har anmodet om rådslagningene fra slike forpliktelser under denne Avtale mot den kontraherende part som anvender restriksjonene som de finner passende under omstendighetene.

(e) Når de tar skritt i henhold til denne paragraf, skal De KONTRAHERENDE PARTER ta tilbørlig hensyn til spesielle ytre omstendigheter som har en skadelig virkning på utenrikshandelen til den kontraherende part som anvender restriksjonene.

(f) Avgjørelser under denne paragraf skal bli tatt raskt og, hvis mulig, innen 60 dager etter at rådslagningene er innledet.

5. Hvis det finner sted en vedvarende og utbredt anvendelse av importrestriksjoner i henhold til denne artikkel, som tyder på en alminnelig mangel på likevekt som innskrenker den internasjonale handel, skal DE KONTRAHERENDE PARTER oppta drøftelser for å finne ut om det for å få fjernet de underliggende årsaker til den manglende likevekt, kan treffes andre tiltak enten av de kontraherende parter hvis betalingsbalanse er utsatt for press, eller av de kontraherende parter hvis betalingsbalanse har en tendens til å være usedvanlig gunstig eller av en kompetent mellomstatlig organisasjon. Etter oppfordring av DE KONTRAHERENDE PARTER skal de kontraherende parter delta i disse drøftelser.

Artikkel XIII

Ikke-diskriminerende gjennomføring av kvantitative restriksjoner.

1. En kontraherende part skal ikke anvende forbud eller restriksjoner mot import av vare fra en annen kontraherende parts territorium eller mot eksport av en vare bestemt for en annen kontraherende parts territorium uten at importen av tilsvarende vare fra alle andre land, eller eksporten av tilsvarende vare til alle andre land blir forbudt eller innskrenket tilsvarende.
2. Ved anvendelse av importrestriksjoner på

duct, contracting parties shall aim at a distribution of trade in such product approaching as closely as possible the shares which the various contracting parties might be expected to obtain in the absence of such restrictions, and to this end shall observe the following provisions:

- (a) Wherever practicable, quotas representing the total amount of permitted imports (whether, allocated among supplying countries or not), shall be fixed, and notice given of their amount in accordance with paragraph 3 (b) of this Article;
 - (b) In cases in which quotas are not practicable, the restrictions may be applied by means of import licences or permits without a quota;
 - (c) Contracting parties shall not, except for purposes of operating quotas allocated in accordance with sub-paragraph (d) of this paragraph, require that import licences or permits be utilized for the importation of the product concerned from a particular country or source;
 - (d) In cases in which a quota is allocated among supplying countries, the contracting party applying the restrictions may seek agreement with respect to the allocation of shares in the quota with all other contracting parties having a substantial interest in supplying the product concerned. In cases in which this method is not reasonably practicable, the contracting party concerned shall allot to contracting parties having a substantial interest in supplying the product shares based upon the proportions, supplied by such contracting parties during a previous representative period, of the total quantity or value of imports of the product, due account being taken of any special factors which may have affected or may be affecting the trade in the product. No conditions or formalities shall be imposed which would prevent any contracting party from utilizing fully the share of any such total quantity or value which has been allotted to it, subject to importation being made within any prescribed period to which the quota may relate.
3. (a) In cases in which import licences are issued in connection with import restrictions, the contracting party applying the restrictions shall provide, upon the request of any contracting party having

en hvilken som helst vare skal de kontraherende parter søke å fordele handelen med denne vare på en slik måte at den i forhold såvidt mulig svarer til det som de forskjellige kontraherende parter kunne vente å oppnå hvis restriksjonene ikke hadde bestått. For å oppnå dette skal de kontraherende parter overholde følgende bestemmelser:

- (a) Når det er mulig skal det fastsettes kvoter for den samlede import som tillates (fordelt på leveringsland eller ikke), og det skal gis meddelelse om kvotenes størrelse i samsvar med paragraf 3 (b) i denne artikkel.
 - (b) Når kvoter ikke kan anvendes, kan restriksjonene gjennomføres ved hjelp av lisenser eller importtillatelser uten kvoter.
 - (c) De kontraherende parter skal ikke – unntagen for å gjennomføre en kvotefordeling foretatt i samsvar med underparagraf (d) i denne paragraf – forlange at importlisensen eller -tillatelsen blir benyttet til import av vedkommende vare fra et bestemt land eller bestemte leverandører.
 - (d) Når en kvote blir fordelt mellom leveringsland, kan den kontraherende part som anvender restriksjonene søke å komme til enighet om en fordeling av kvoten med alle andre kontraherende parter som har betydelig interesse av å levere den vare det gjelder. Når dette ikke med rimelighet kan gjennomføres, skal vedkommende kontraherende part tildele de kontraherende parter, som har betydelig interesse i å levere varen, kvoter beregnet etter de andeler av den samlede mengde eller verdi av importen av denne vare som disse kontraherende parter leverte i et tidligere representativt tidsrom, idet behørig hensyn tas til eventuelle særlige omstendigheter som kan ha påvirket, eller kan påvirke handelen med varen. Under forutsetning av at importen finner sted innenfor det tidsrom som kvoten gjelder for, skal det ikke pålegges noen betingelser eller formaliteter som ville hindre en kontraherende part i å utnytte fullt ut den andel av en slik totalmengde eller totalverdi som den har fått tildelt.
3. (a) Når det i forbindelse med importrestriksjoner blir utedt importlisenser, skal den kontraherende part som anvender restriksjonene, på anmodning av en kontraherende part som er interessert i

an interest in the trade in the product concerned, all relevant information concerning the administration of the restrictions, the import licences granted over a recent period and the distribution of such licences among supplying countries; *Provided* that there shall be no obligation to supply information as to the names of importing or supplying enterprises.

(b) In the case of import restrictions involving the fixing of quotas, the contracting party applying the restrictions shall give public notice of the total quantity or value of the product or products which will be permitted to be imported during a specified future period and of any change in such quantity or value. Any supplies of the product in question which were en route at the time at which public notice was given shall not be excluded from entry; *Provided* that they may be counted so far as practicable, against the quantity permitted to be imported in the period in question, and also, where necessary, against the quantities permitted to be imported in the next following period or periods; and *Provided* further that if any contracting party customarily exempts from such restrictions products entered for consumption or withdrawn from warehouse for consumption during a period of thirty days after the day of such public notice, such practice shall be considered full compliance with this sub-paragraph.

(c) In the case of quotas allocated among supplying countries, the contracting party applying the restrictions shall promptly inform all other contracting parties having an interest in supplying the product concerned of the shares in the quota currently allocated, by quantity or value, to the various supplying countries and shall give public notice thereof.

4. With regard to restrictions applied in accordance with paragraph 2 (d) of this Article or under paragraph 2 (c) of Article XI, the selection of a representative period for any product and the appraisal of any special factors affecting the trade in the product shall be made initially by the contracting party applying the restriction; *Provided* that such contracting party shall, upon the request of any other contracting party having a substantial interest in supplying that product or upon the request of the CONTRACTING PARTIES, consult promptly

handelen med vedkommende vare, gi alle relevante opplysninger om gjennomføringen av restriksjonene, om importlisenser som er gitt i et nylig avsluttet tidsrom, og om fordelingen av disse lisenser blant leverandørlandene. Ingen skal dog ha plikt til å gi opplysninger om navnene på importørene eller leverandørene.

(b) Når importrestriksjoner medfører fastsettelse av kvoter, skal den kontraherende part som anvender restriksjonene offentlig kunngjøre den samlede mengde eller verdi av den eller de varer som vil bli tillatt innført i et nærmere angitt fremtidig tidsrom, og eventuelle forandringer i denne mengde eller verdi. De partier av vedkommende vare som er underveis når kunngjøringen finner sted, skal ikke utelukkes fra innførsel. Dog skal disse, så langt det er mulig, kunne trekkes fra i den mengde som tillates importert i vedkommende tidsrom, og likeledes, hvor det er nødvendig, i de mengder som tillates importert i det følgende eller de derpå følgende tidsrom. Dersom en kontraherende part vanligvis unntar fra restriksjonene varer som innføres til forbruk, eller tas ut av varelager til forbruk i løpet av tretti dager etter den dag da slik offentlig kunngjøring finner sted, skal også en slik praksis anses for å være helt fyldestgjørende etter bestemmelsene i denne underparagraf.

(c) Når en kvote fordeles på leveringsland skal den kontraherende part som anvender restriksjonene snarest underrette alle andre kontraherende parter som er interessert i leveranser av vedkommende vare, om de kvoter uttrykt i mengde eller verdi, som er tildelt de forskjellige leverandørland for vedkommende periode, og likeledes kunngjøre disse opplysninger offentlig.

4. Valget av en representativ periode for en vare og vurderingen av eventuelle særlige forhold som innvirker på handelen med vedkommende vare skal, for så vidt angår restriksjoner som anvendes i samsvar med paragraf 2 (d) i denne artikkel eller i henhold til paragraf 2 (c) i Artikkel XI, foretas av den kontraherende part som anvender restriksjonen. Den kontraherende part skal dog på anmodning av enhver annen kontraherende part som har betydelig interesse av å levere denne vare, eller på anmodning av DE KONTRAHERENDE PARTER, sna-

with the other contracting party or the CONTRACTING PARTIES regarding the need for an adjustment of the proportion determined or of the base period selected, or for the reappraisal of the special factors involved, or for the elimination of conditions, formalities or any other provisions established unilaterally relating to the allocation of an adequate quota or its unrestricted utilization.

5. The provisions of this Article shall apply to any tariff quota instituted or maintained by any contracting party, and, in so far as applicable, the principles of this Article shall also extend to export restrictions.

*Article XIV
Exceptions to the Rule of
Non-discrimination.*

1. A contracting party which applies restrictions under Article XII or under Section B of Article XVIII may, in the application of such restrictions, deviate from the provisions of Article XIII in a manner having equivalent effect to restrictions on payments and transfers for current international transactions which that contracting party may at that time apply under Article VIII or XIV of the Articles of Agreement of the International Monetary Fund, or under analogous provisions of a special exchange agreement entered into pursuant to paragraph 6 of Article XV.
2. A contracting party which is applying import restrictions under Article XII or under Section B of Article XVIII may, with the consent of the CONTRACTING PARTIES, temporarily deviate from the provisions of Article XIII in respect of a small part of its external trade where the benefits to the contracting party or contracting parties concerned substantially outweigh any injury which may result to the trade of other contracting parties.
3. The provisions of Article XIII shall not preclude a group of territories having a common quota in the International Monetary Fund from applying against imports from other countries, but not among themselves, restrictions in accordance with the provisions of Article XII or of Section B of Article XVIII on condition that such restrictions are in all other respects consistent with the provisions of Article XIII.
4. A contracting party applying import restrictions under Article XII or under Section B of Article XVIII shall not be precluded by Articles XI to XV or Section B of Article

rest rådføre seg med den annen kontraherende part eller med DE KONTRAHERENDE PARTER om behovet for en justering av den fastsatte andel eller den valgte basisperiode eller for en ny vurdering av særlige omstendigheter som gjør seg gjeldende, eller behovet for å oppheve betingelser, formaliteter eller andre forskrifter angående tildelingen av en passende kvote eller den frie utnyttelse av denne, når slike bestemmelser er ensidig fastsatt.

5. Bestemmelsene i denne artikkel får anvendelse på enhver tollkvote som en kontraherende part innfører eller opprettholder, og prinsippene i denne artikkel skal såvidt mulig også anvendes på eksportrestriksjoner.

*Artikkel XIV
Unntak for reglene om
ikke-diskriminasjon,*

1. En kontraherende part som anvender restriksjoner under artikkel XII eller under avsnitt B i artikkel XVIII kan, ved gjennomføringen av slike restriksjoner, fravike bestemmelsene i artikkel XIII på en slik måte at den oppnår samme virkning som ved de restriksjoner for betaling og overførsel i løpende internasjonale transaksjoner som den kontraherende part på den tid kan anvende i henhold til artikkel VIII eller XIV i statuttene for Det Internasjonale Valutafond, eller i henhold til en tilsvarende bestemmelse i en særskilt valutaavtale inngått i kraft av paragraf 6 i artikkel XV.
2. En kontraherende part som anvender importrestriksjoner under Artikkel XII eller under avsnitt B i Artikkel XVIII kan med DE KONTRAHERENDE PARTERS samtykke midlertidig fravike bestemmelsene i Artikkel XIII når bare en liten del av utenrikshandelen berøres og fordelene for vedkommende kontraherende part eller parter i betydelig grad oppveier den skade som måtte påføres andre kontraherende parters handel.
3. Bestemmelsene i Artikkel XIII skal ikke utelukke en gruppe territorier med felles kvote i Det Internasjonale Valutafond fra å anvende restriksjoner i henhold til Artikkel XII eller avsnitt B i Artikkel XVIII for importen fra andre land, men ikke seg imellom, under forutsetning av at disse restriksjoner på alle andre måter er forenlig med bestemmelsene i artikkel XIII.
4. Artiklene XI til og med XV eller avsnitt B i artikkel XVIII i denne Avtale skal ikke hindre en kontraherende part som anvender importrestriksjoner i henhold til Artik-

XVIII of this Agreement from applying measures to direct its exports in such a manner as to increase its earnings of currencies which it can use without deviation from the provisions of Article XIII.

5. A contracting party shall not be precluded by Articles XI to XV, inclusive, or by Section B of Article XVIII, of this Agreement from applying quantitative restrictions:
- (a) having equivalent effect to exchange restrictions authorized under Section 3 (b) of Article VII of the Articles of Agreement of the International Monetary Fund, or
 - (b) under the preferential arrangements provided for in Annex A of this Agreement, pending the outcome of the negotiations referred to therein.

*Article XV
Exchange Arrangements.*

1. The CONTRACTING PARTIES shall seek co-operation with the International Monetary Fund to the end that the CONTRACTING PARTIES and the Fund may pursue a co-ordinated policy with regard to exchange questions within the jurisdiction of the Fund and questions of quantitative restrictions and other trade measures within the jurisdiction of the CONTRACTING PARTIES.
2. In all cases in which the CONTRACTING PARTIES are called upon to consider or deal with problems concerning monetary reserves, balances of payments or foreign exchange arrangements, they shall consult fully with the International Monetary Fund. In such consultations, the CONTRACTING PARTIES shall accept all findings of statistical and other facts presented by the Fund relating to foreign exchange, monetary reserves and balances of payments, and shall accept the determination of the Fund as to whether action by a contracting party in exchange matters is in accordance with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund, or with the terms of a special exchange agreement between that contracting party and the CONTRACTING PARTIES. The CONTRACTING PARTIES, in reaching their final decision in cases involving the criteria set forth in paragraph 2 (a) of Article XII or in paragraph 9 of Article XVIII, shall accept the determination of the Fund as to what constitutes a serious decline in the contracting party's monetary reserves, a very low level of its monetary reserves or a

kel XII eller avsnitt B i Artikkelen XVIII fra å treffe forholdsregler for å dirigere sin eksport på en måte som vil øke partens valutainntekter som den deretter kan anvende uten å fravike bestemmelsene i Artikkelen XIII.

5. Artiklene XI til og med XV, samt avsnitt B i Artikkelen XVIII i denne Avtale skal ikke hindre en kontraherende part fra å anvende kvantitative restriksjoner:
- (a) med tilsvarende virkning som valutaresriksjoner som er tillatt under avsnitt 3 (b) i artikkelen VII i statuttene for Det Internasjonale Valutafond, eller
 - (b) i henhold til preferanseordninger som har hjemmel i bilag A til denne Avtale i påvente av resultatet av de forhandlingene som det henvises til der.

*Artikkel XV
Valutaordninger.*

1. DE KONTRAHERENDE PARTER skal innlede samarbeid med Det Internasjonale Valutafond for at DE KONTRAHERENDE PARTER og Fondet kan samordne sin politikk med hensyn til valutaspørsmål under Valutafondets saksområde og spørsmål om kvantitative restriksjoner og andre handelspolitiske spørsmål under DE KONTRAHERENDE PARTERS saksområde.
2. I alle tilfeller hvor DE KONTRAHERENDE PARTER blir oppfordret til å overveie eller behandle spørsmål vedrørende valuta-reserver, betalingsbalanse eller valutaordninger, skal de rådføre seg fullt ut med Det Internasjonale Valutafond. Under rådføringen skal DE KONTRAHERENDE PARTER godta alt som blir lagt frem av Det Internasjonale Valutafond av statistikk og faktiske opplysninger vedrørende valuta, valutareserver og betalingsbalanser, likesom de skal godta Valutafondets avgjørelser om hvorvidt en kontraherende parts forholdsregler i valutaspørsmål er i samsvar med statuttene for Det Internasjonale Valutafond, eller med bestemmelsene i en særlig valutaavtale mellom vedkommende kontraherende part og DE KONTRAHERENDE PARTER. Når DE KONTRAHERENDE PARTER tar endelig beslutning i saker hvor de kriterier som er omhandlet i paragraf 2 (a) i Artikkelen XII eller i paragraf 9 i Artikkelen XVIII kommer i betraktning, skal de godta beslutninger av Det Internasjonale Valutafond om hva som utgjør alvorlig nedgang i den kontraherende parts valutareserve, et meget lavt nivå av dens

- reasonable rate of increase in its monetary reserves, and as to the financial aspects of other matters covered in consultation in such cases.
3. The CONTRACTING PARTIES shall seek agreement with the Fund regarding procedures for consultation under paragraph 2 of this Article.
 4. Contracting parties shall not, by exchange action, frustrate the intent of the provisions of this Agreement, nor, by trade action, the intent of the provisions of the Articles of Agreement of the International Monetary Fund.
 5. If the CONTRACTING PARTIES consider, at any time, that exchange restrictions on payments and transfers in connection with imports are being applied by a contracting party in a manner inconsistent with the exceptions provided for in this Agreement for quantitative restrictions, they shall report thereon to the Fund.
 6. Any contracting party which is not a member of the Fund shall, within a time to be determined by the CONTRACTING PARTIES after consultation with the Fund, become a member of the Fund, or, failing that, enter into a special exchange agreement with the CONTRACTING PARTIES. A contracting party which ceases to be a member of the Fund shall forthwith enter into a special exchange agreement with the CONTRACTING PARTIES. Any special exchange agreement entered into by a contracting party under this paragraph shall thereupon become part of its obligations under this Agreement.
 7. (a) A special exchange agreement between a contracting party and the CONTRACTING PARTIES under paragraph 6 of this Article shall provide to the satisfaction of the CONTRACTING PARTIES that the objectives of this Agreement will not be frustrated as a result of action in exchange matters by the contracting party in question.
 - (b) The terms of any such agreement shall not impose obligations on the contracting party in exchange matters generally more restrictive than those imposed by the Articles of Agreement of the International Monetary Fund on members of the Fund.
- A contracting party which is not a member of the Fund shall furnish such information within the general scope of section 5 of Article VIII of the Articles of Agreement of the International Monetary Fund as the
- valutareserver, eller en rimelig grad av økning i dens valutareserver, og om de finansielle sider ved andre spørsmål som rådslagningen i slike saker omfatter.
3. DE KONTRAHERENDE PARTER skal søke å bli enig med Det Internasjonale Valutafond om fremgangsmåten ved drøftelser etter paragraf 2 i denne artikkel.
 4. Kontraherende parter skal avholde seg fra valutamessige forholdsregler som virker mot hensikten med bestemmelsene i denne Avtale. De skal også avholde seg fra handelspolitiske tiltak som virker mot hensikten med bestemmelsene i statuttene for Det Internasjonale Valutafond.
 5. Dersom DE KONTRAHERENDE PARTER noen gang skulle finne at en kontraherende part anvender valutarestriksjoner på betalinger og overførslar i forbindelse med import, på en måte som er uforenlig med denne Avtales unntaksbestemmelser for kvantitative restriksjoner, skal de innberette herom til Det Internasjonale Valutafond.
 6. Hver kontraherende part som ikke er medlem av Fondet skal innen en tid som etter rådføring med Fondet blir fastsatt av DE KONTRAHERENDE PARTER, bli medlem av Fondet, - eller - i motsatt fall - inngå en særlig valutaavtale med DE KONTRAHERENDE PARTER. En kontraherende part som opphører å være medlem av Det Internasjonale Valutafond, skal straks inngå en særlig valutaavtale med DE KONTRAHERENDE PARTER. En særlig valutaavtale som inngås av en kontraherende part i henhold til denne paragraf, skal fra inngåelsen bli en del av partens forpliktelser ifølge Generalavtalen.
 7. (a) En særlig valutaavtale mellom en kontraherende part og DE KONTRAHERENDE PARTER, etter paragraf 6 i denne artikkel, skal inneholde bestemmelser som DE KONTRAHERENDE PARTER finner nødvendig for at de forholdsregler som vedkommende kontraherende part treffer i forbindelse med valutaspørsmål ikke skal stride mot formålene med Generalavtalen.
 - (b) Bestemmelsene i en slik avtale skal ikke pålegge den kontraherende part forpliktelser i valutaspørsmål som i det store og hele er mer restriktive enn de som statuttene for Det Internasjonale Valutafond pålegger medlemmene av Fondet.
 8. En kontraherende part som ikke er medlem av Fondet skal gi DE KONTRAHERENDE PARTER alle opplysninger som de måtte forlange innenfor den alminnelige ramme av avsnitt 5 i artikkel VIII i Det In-

CONTRACTING PARTIES may require in order to carry out their functions under this Agreement.

9. Nothing in this Agreement shall preclude:

- (a) the use by a contracting party of exchange controls or exchange restrictions in accordance with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund or with that contracting party's special exchange agreement with the CONTRACTING PARTIES, or
- (b) the use by a contracting party of restrictions or controls on imports or exports, the sole effect of which, additional to the effects permitted under Articles XI, XII, XIII and XIV, is to make effective such exchange controls or exchange restrictions.

*Article XVI
Subsidies.*

Section A—Subsidies in General.

1. If any contracting party grants or maintains any subsidy, including any form of income or price support, which operates directly or indirectly to increase exports of any product from, or to reduce imports of any product into, its territory, it shall notify the CONTRACTING PARTIES in writing of the extent and nature of the subsidization, of the estimated effect of the subsidization on the quantity of the affected product or products imported into or exported from its territory and of the circumstances making the subsidization necessary. In any case in which it is determined that serious prejudice to the interests of any other contracting party is caused or threatened by any such subsidization, the contracting party granting the subsidy shall, upon request, discuss with the other contracting party or parties concerned, or with the CONTRACTING PARTIES, the possibility of limiting the subsidization.

Section B—

Additional Provisions on Export Subsidies

2. The contracting parties recognize that the granting by a contracting party of a subsidy on the export of any product may have harmful effects for other contracting parties, both importing and exporting, may cause undue disturbance to their normal commercial interests, and may hinder the achievement of the objectives of this Agreement.

ternasjonale Valutafonds statutter for at DE KONTRAHERENDE PARTER skal fylle sine oppgaver i henhold til denne avtale.

9. Ingen bestemmelser i denne Avtale skal utelukke

- (a) at en kontraherende part gjør bruk av valutaregulering eller valutarestriksjoner i samsvar med stauttene for Det Internasjonale Valutafond eller i samsvar med vedkommende kontraherende parts særlige valutaavtale med DE KONTRAHERENDE PARTER, eller
- (b) at en kontraherende part gjør bruk av restriksjoner eller regulering for import eller eksport når – i tillegg til de vikininger som er tillatt etter Artikkene XI, XII, XIII og XIV – den eneste virkning herav er å gjøre slike valutareguleringer eller valutarestriksjoner effektive.

*Artikkel XVI
Subsidier.*

Avsnitt A – generelle bestemmelser.

1. Hvis en kontraherende part gir eller opprettholder subsidier, herunder enhver form for inntektsbeskyttelse eller prisstøtte, som direkte eller indirekte bevirker økning i eksporten av en vare fra eller nedgang i importen av en vare til den kontraherende parts territorium, skal den gi DE KONTRAHERENDE PARTER skriftlig melding om utstrekningen og arten av subsidieringen, om den virkning som subsidieringen antas å ha på mengden av av den eller de berørte varer som importeres til eller eksporteres fra dens territorium, samt om de forhold som gjør subsidieringen nødvendig. I hvert tilfelle hvor det blir fastslått at en slik subsidiering volder, eller truer med å volde, alvorlig skade på en annen kontraherende parts interesser, skal den kontraherende part som gir subsidien på anmodning drøfte muligheten for å begrense subsidieringen med den eller de andre kontraherende parter som berøres, eller med DE KONTRAHERENDE PARTER.

Avsnitt B –

tilleggsbestemmelser om eksportsubsidier.

2. De kontraherende parter erkjenner at tilståelsen av subsidier på eksporten av en hvilken som helst vare av en kontraherende part kan ha skadelige virkninger for andre kontraherende parter, både de som importerer og eksporterer, og kan forårsake utilbørlig forstyrrelse i deres normale handelsinteresser og kan hindre oppnåelse av formålene for denne Avtale.

3. Accordingly, contracting parties should seek to avoid the use of subsidies on the export of primary products. If, however, a contracting party grants directly or indirectly any form of subsidy which operates to increase the export of any primary product from its territory, such subsidy shall not be applied in a manner which results in that contracting party having more than an equitable share of world export trade in that product, account being taken of the shares of the contracting parties in such trade in the product during a previous representative period, and any special factors which may have affected or may be affecting such trade in the product.
 4. Further, as from 1 January 1958 or the earliest practicable date thereafter, contracting parties shall cease to grant either directly or indirectly any form of subsidy on the export of any product other than a primary product which subsidy results in the sale of such product for export at a price lower than the comparable price charged for the like product to buyers in the domestic market. Until 31 December 1957 no contracting party shall extend the scope of any such subsidization beyond that existing on 1 January 1955 by the introduction of new, or the extension of existing, subsidies.
 5. The CONTRACTING PARTIES shall review the operation of the provisions of this Article from time to time with a view to examining its effectiveness, in the light of actual experience, in promoting the objectives of this Agreement and avoiding subsidization seriously prejudicial to the trade or interests of contracting parties.
3. De kontraherende parter bør følgelig søke å unngå bruk av subsidier for eksporten av råvarer. Hvis en kontraherende part imidlertid direkte eller indirekte tilstår noen form for subsidier som medfører en økning av eksporten av en råvare fra dens territorium, skal slike subsidier ikke bli anvendt på en måte som fører til at vedkommende kontraherende part får mer enn en rimelig andel av verdens eksporthandel i vedkommende vare, idet det skal tas hensyn til en kontraherende parts andel i slik handel med varen under en tidligere representativ periode, og enhver særlig omstendighet som kan ha påvirket eller måtte påvirke slik handel med varen.
 4. Videre skal de kontraherende parter fra 1. januar 1958 eller så snart som mulig deretter opphøre med å tilstå enten direkte eller indirekte noen som helst form for subsidier på eksporten av enhver annen vare enn råvarer, når subsidiene medfører salg for eksport av en slik vare til en pris som er lavere enn den tilsvarende pris som ble avkrevet kjøpere i det innenlandske marked for den tilsvarende vare. Inntil 31. desember 1957 skal ingen kontraherende part utvide omfanget av slike subsidier ved å innføre eller utvide eksisterende subsidier utover hva som besto 1. januar 1955.
 5. DE KONTRAHERENDE PARTER skal fra tid til annen gjennomgå anvendelsen av bestemmelsene i denne artikkel i lys av erfaringer som er vunnet med henblikk på å undersøke den betydning artikkelen har hatt for å fremme formålene for denne Avtale og for å unngå subsidier som volder alvorlig skade for handelen eller interessene til de kontraherende parter.

Article XVII
State Trading Enterprises.

1. (a) Each contracting party undertakes that if it establishes or maintains a State enterprise, wherever located, or grants to any enterprise, formally or in effect, exclusive or special privileges, such enterprise shall, in its purchases or sales involving either imports or exports, act in a manner consistent with the general principles of non-discriminatory treatment prescribed in this Agreement for governmental measures affecting imports or exports by private traders.
- (b) The provisions of sub-paragraph (a) of this paragraph shall be understood to require that such enterprises shall, having due regard to the other provisions

Artikkel XVII
Statshandelsforetak.

1. (a) Enhver kontraherende part som oppretter eller opprettholder et statsforetak hvor det enn måtte være beliggende, eller som formelt eller faktisk gir et foretak eksklusive eller særlige privilegier, skal sørge for at dette foretak ved kjøp eller salg, for import eller eksport, handler på en måte som er forenlig med de alminnelige prinsipper om ikke-diskriminerende behandling som denne Avtale foreskriver for offentlige forholdsregler overfor privat import og eksport.
- (b) Bestemmelsene i underparagraf (a) i denne paragraf skal forståes således at de pålegger disse foretak plikt til under behørig hensyn til de andre bestemmel-

of this Agreement, make any such purchases or sales solely in accordance with commercial considerations, including price, quality, availability, marketability, transportation and other conditions of purchase or sale, and shall afford the enterprises of the other contracting parties adequate opportunity, in accordance with customary business practice, to compete for participation in such purchases or sales.

- (c) No contracting party shall prevent any enterprise (whether or not an enterprise described in sub-paragraph (a) of this paragraph) under its jurisdiction from acting in accordance with the principles of sub-paragraphs (a) and (b) of this paragraph.
2. The provisions of paragraph 1 of this Article shall not apply to imports of products for immediate or ultimate consumption in governmental use and not otherwise for resale or use in the production of goods for sale. With respect to such imports, each contracting party shall accord to the trade of the other contracting parties fair and equitable treatment.
 3. The contracting parties recognize that enterprises of the kind described in paragraph 1 (a) of this Article might be operated so as to create serious obstacles to trade; thus negotiations on a reciprocal and mutually advantageous basis designed to limit or reduce such obstacles are of importance to the expansion of international trade.
 4. (a) Contracting parties shall notify the CONTRACTING PARTIES of the products which are imported into or exported from their territories by enterprises of the kind described in paragraph 1 (a) of this Article.
 - (b) A contracting party establishing, maintaining or authorizing an import monopoly of a product, which is not the subject of a concession under Article II, shall, on the request of another contracting party having a substantial trade in the product concerned, inform the CONTRACTING PARTIES of the import markup on the product during a recent representative period, or, when it is not possible to do so, of the price charged on the resale of the product.
 - (c) The CONTRACTING PARTIES may, at the request of a contracting party which has reason to believe that its interests under this Agreement are being adversely affected by the operations of an enterprise of the kind described in para-

ser i denne Avtale å foreta ethvert slikt kjøp eller salg ut fra rent kommersielle hensyn, herunder hensyn til pris, kvalitet, tilgang, omsettelighet, transport og andre kjøps- eller salgsforhold, og til i samsvar med vanlig forretningspraksis å gi andre kontraherende parters foretak full adgang til å konkurrere om deltakelse i disse kjøp eller salg.

- (c) Ingen kontraherende part skal hindre et foretak under dens jurisdiksjon i å handle i samsvar med prinsippene i underparagrafene (a) og (b) i denne paragraf hva enten det gjelder et foretak som beskrevet i underparagraf (a) i denne paragraf eller ikke.
2. Bestemmelsene i paragraf 1 i denne artikkel skal ikke anvendes på import av varer for øyeblikkelig eller senere offentlig forbruk, og som ikke på annen måte er bestemt for videresalg eller for bruk i fremstillingen av varer til salg. Ved slik import, skal hver kontraherende part gi de andre kontraherende parters handel en rimelig og rettferdig behandling.
 3. De kontraherende parter erkjenner at foretak av den art som er beskrevet i paragraf 1(a) i denne artikkel kan drive på en slik måte at de skaper alvorlige hindringer for handelen. Følgelig er gjensidige forhandlinger til felles fordel, egnet til å begrense eller redusere slike hindringer av betydning for utvidelsen av den internasjonale handel.
 4. (a) Kontraherende parter skal underrette DE KONTRAHERENDE PARTER om de varer som blir importert til eller eksportert fra deres territorier av foretak av den art som er beskrevet i paragraf 1 (a) i denne artikkel.
 - (b) En kontraherende part som oppretter, opprettholder eller godkjenner et importmonopol for en vare, som ikke er gjenstand for en innrømmelse under Artikkel II, skal, på anmodning fra en annen kontraherende part som har en betydelig handel i vedkommende vare, meddele DE KONTRAHERENDE PARTER «the import markup» for varen i en nylig representativ periode eller, når ikke dette er mulig, den pris som forlanges for videresalg av varen.
 - (c) På anmodning av en kontraherende part som har grunn til å tro at dens interesser under denne Avtale blir skadet ved driften av et foretak av den art som er beskrevet i paragraf 1 (a), kan DE KONTRAHERENDE PARTER anmode den

graph 1 (a), request the contracting party establishing, maintaining or authorizing such enterprise to supply information about its operations related to the carrying out of the provisions of this Agreement.

- (d) The provisions of this paragraph shall not require any contracting party to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises.

Article XVIII

Governmental Assistance to Economic Development.

1. The contracting parties recognize that the attainment of the objectives of this Agreement will be facilitated by the progressive development of their economies, particularly of those contracting parties the economies of which can only support low standards of living and are in the early stages of development.
2. The contracting parties recognize further that it may be necessary for those contracting parties, in order to implement programmes and policies of economic development designed to raise the general standard of living of their people, to take protective or other measures affecting imports, and that such measures are justified in so far as they facilitate the attainment of the objectives of this Agreement. They agree, therefore, that those contracting parties should enjoy additional facilities to enable them (a) to maintain sufficient flexibility in their tariff structure to be able to grant the tariff protection required for the establishment of a particular industry and (b) to apply quantitative restrictions for balance of payments purposes in a manner which takes full account of the continued high level of demand for imports likely to be generated by their programmes of economic development.
3. The contracting parties recognize finally that with those additional facilities which are provided for in Section A and B of this Article, the provisions of this Agreement would normally be sufficient to enable contracting parties to meet the requirements of their economic development. They agree, however, that there may be circumstances where no measure consistent with those provisions is practicable to permit a contracting party in the process of economic

kontraherende part som oppretter, opprettholder eller godkjenner et slikt foretak, om å gi opplysninger om dets drift med hensyn til oppfyllelsen av bestemmelsene i denne Avtale.

- (d) Bestemmelsene i denne paragraf skal ikke medføre at en kontraherende part må røpe konfidensielle opplysninger som vil hindre gjennomføring av lover eller på annen måte stride mot offentlige interesser eller vil skade de enkelte foretaks legitime økonomiske interesser.

Artikkel XVIII

Statsstøtte til økonomisk utvikling.

1. De kontraherende parter erkjenner at oppfyllelsen av formålene for denne Avtale vil bli lettet ved en fortsatt utvikling av deres næringsliv, særlig de kontraherende parter næringsliv som bare kan tillate en lav levestandard og som er på et tidlig utviklingsstrinn.
2. De kontraherende parter erkjenner videre at det kan bli nødvendig for disse kontraherende parter å ta beskyttende eller andre skritt som berører importen for å fullføre programmer og retningslinjer for økonomisk utvikling med henblikk på å heve befolkningens alminnelige levestandard, og at slike skritt er berettiget så lenge de letter oppfyllelsen av formålene for denne Avtale. De er derfor enige om at disse kontraherende parter skal nyte særlige lettelser for å sette dem i stand til (a) å opprettholde tilstrekkelig elastisitet i oppbyggingen av deres tolltariff til å bli i stand til å tilstå den tollbeskyttelse som er nødvendig for opprettelsen av en spesiell virksomhet og (b) å anvende kvantitative restriksjoner av betalingsbalansegrunner på en måte som tar fullt hensyn til det fortsatt høye etterspørselsnivå for importvarer som sannsynligvis vil bli en følge av deres programmer for økonomisk utvikling.
3. De kontraherende parter erkjenner til slutt at med de særlige lettelser som inneholdes i avsnitt A og B i denne artikkel ville bestemmelsene i denne Avtale normalt være tilstrekkelige til å sette kontraherende parter i stand til å møte de krav som deres økonomiske utvikling stiller. De er imidlertid enige om at det kan oppstå omstendigheter hvor intet tiltak overensstemmende med disse bestemmelser er anvendelige for å tillate en kontraherende part som gjennom-

development to grant the governmental assistance required to promote the establishment of particular industries with a view to raising the general standard of living of its people. Special procedures are laid down in Sections C and D of this Article to deal with those cases.

4. (a) Consequently, a contracting party the economy of which can only support low standards of living and is in the early stages of development shall be free to deviate temporarily from the provisions of the other Articles of this Agreement, as provided in Section A, B and C of this Article.
- (b) A contracting party the economy of which is in the process of development but which does not come within the scope of sub-paragraph (a) above, may submit applications to the CONTRACTING PARTIES under Section D of this Article.
5. The contracting parties recognize that the export earnings of contracting parties the economies of which are of the type described in paragraph 4 (a) and (b) above, and which depend on exports of a small number of primary commodities may be seriously reduced by a decline in the sale of such commodities. Accordingly, when the exports of primary commodities by such a contracting party are seriously affected by measures taken by another contracting party, it may have resort to the consultation provisions of Article XXII of this Agreement.
6. The CONTRACTING PARTIES shall review annually all measures applied pursuant to the provisions of Sections C and D of this Article.

Section A

7. (a) If a contracting party coming within the scope of paragraph 4 (a) of this Article considers it desirable, in order to promote the establishment of a particular industry with a view to raising the general standard of living of its people, to modify or withdraw a concession included in the appropriate Schedule annexed to this Agreement, it shall notify the CONTRACTING PARTIES to this effect and enter into negotiations with any contracting party with which such concession was initially negotiated, and with any other contracting party determined by the CONTRACTING PARTIES to have a substantial interest therein. If agreement is reached between such contracting parties concerned, they

går en økonomisk utvikling å gi den statsstøtte som er nødvendig for å fremme opprettelse av spesielle virksomheter med henblikk på å heve befolkningens alminnelige levestandard. I avsnitt C og D i denne artikkel er det gitt spesielle regler for å kunne behandle slike tilfelle.

4. (a) En kontraherende part hvis næringsliv bare kan tillate en lav levestandard og som er på et tidlig utviklingstrinn skal følgelig ha adgang til midlertidig å fravike bestemmelsene i de andre artikler i denne Avtale på den måte som er fastsatt i avsnitt A, B og C i denne artikkel.
- (b) En kontraherende part hvis næringsliv er under utvikling, men som ikke faller innenfor rammen av underparagraf (a) ovenfor kan rette anmodninger til DE KONTRAHERENDE PARTER under avsnitt D i denne artikkel.
5. De kontraherende parter erkjenner at eksportinntektene til kontraherende parter hvis næringsliv er av den type som er beskrevet i paragraf 4 (a) og (b) ovenfor og avhengig av eksporten av noen få råvarer, kan bli alvorlig redusert ved en reduksjon i salget av slike varer. Når eksporten av en råvare fra en slik kontraherende part er alvorlig berørt av tiltak tatt av en annen kontraherende part, kan den følgelig ta tilflukt til bestemmelsene om konsultasjoner i Artikkel XXII i denne Avtale.
6. DE KONTRAHERENDE PARTER skal årlig gå igjennom alle tiltak som blir anvendt i henhold til bestemmelsene i avsnittene C og D i denne artikkel.

Avsnitt A

7. (a) Hvis en kontraherende part som faller innenfor rammen av paragraf 4 (a) i denne artikkel for å fremme opprettelsen av en spesiell virksomhet med henblikk på å heve befolkningens alminnelige levestandard anser det ønskelig å endre eller trekke tilbake en innrømmelse som er tatt inn i vedkommende konsesjonsliste knyttet til denne Avtale, skal den underrette DE KONTRAHERENDE PARTER om dette og innlede forhandlinger med enhver kontraherende part med hvilken innrømmelsen opprinnelig er forhandlet og med enhver annen kontraherende part som DE KONTRAHERENDE PARTER finner har vesentlig interesse i den. Hvis enighet oppnås mellom de kontraherende

shall be free to modify or withdraw concessions under the appropriate Schedules to this Agreement in order to give effect to such agreement, including any compensatory adjustments involved.

- (b) If agreement is not reached within sixty days after the notification provided for in sub-paragraph (a) above, the contracting party which proposes to modify or withdraw the concession may refer the matter to the CONTRACTING PARTIES, which shall promptly examine it. If they find that the contracting party which proposes to modify or withdraw the concession has made every effort to reach an agreement and that the compensatory adjustment offered by it is adequate, that contracting party shall be free to modify or withdraw the concession if at the same time, it gives effect to the compensatory adjustment. If the CONTRACTING PARTIES do not find that the compensation offered by a contracting party proposing to modify or withdraw the concession is adequate, but find that it has made every reasonable effort to offer adequate compensation, that contracting party shall be free to proceed with such modification or withdrawal. If such action is taken, any other contracting party referred to in subparagraph (a) above shall be free to modify or withdraw substantially equivalent concessions initially negotiated with the contracting party which has taken the action.

Section B

8. The contracting parties recognize that contracting parties coming within the scope of paragraph 4 (a) of this Article tend, when they are in rapid process of development, to experience balance of payments difficulties arising mainly from efforts to expand their internal markets as well as from the instability in their terms of trade.
9. In order to safeguard its external financial position and to ensure a level of reserves adequate for the implementation of its programme of economic development, a contracting party coming within the scope of paragraph 4 (a) of this Article may, subject to the provisions of paragraphs 10 to 12, control the general level of its imports by

parter som berøres, skal de ha adgang til å endre eller trekke tilbake innrømmelser under vedkommende konsesjonsliste knyttet til denne Avtale for å kunne sette den inngåtte avtale i kraft, herunder enhver kompensasjon som måtte være avtalt.

- (b) Hvis enighet ikke blir oppnådd innen 60 dager etter at den underretning som er nevnt i underparagraf (a) ovenfor er gitt, kan den kontraherende part som foreslår å endre eller trekke tilbake innrømmelsen henvisse saken til DE KONTRAHERENDE PARTER som straks skal undersøke den. Hvis de finner at den kontraherende part som foreslår å endre eller trekke tilbake innrømmelsen har gjort ethvert forsøk på å oppnå enighet og at de kompensasjoner som er tilbudt er tilstrekkelige, skal den kontraherende part ha adgang til å endre eller trekke tilbake innrømmelsen hvis den samtidig setter i verk kompensasjonene. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER ikke finner at de kompensasjoner som er tilbudt av den kontraherende part som foreslår å endre eller trekke tilbake innrømmelsen er tilstrekkelig, men finner at den har gjort ethvert rimelig forsøk på å tilby tilstrekkelig kompensasjon skal den kontraherende part ha adgang til å sette i verk endringen eller tilbaketrekningen. Hvis et slikt skritt blir tatt, skal enhver annen kontraherende part som det er henvist til i underparagraf (a) ovenfor ha adgang til å endre eller trekke tilbake stort sett likeverdige innrømmelser som er forhandlet om med den kontraherende part som har truffet de omhandlede tiltak.

Avsnitt B

8. De kontraherende parter erkjenner at kontraherende parter, som faller innenfor rammen av paragraf 4 (a) i denne artikkel, når deres næringsliv er i hurtig utvikling har en tilbøyelighet til å ha betalingsbalans vansker som vesentlig skyldes bestrebelses på å utvide hjemmemarkedet samt den manglende stabilitet i bytteforholdet overfor andre land.
9. En kontraherende part som faller innenfor rammen av paragraf 4 (a) i denne artikkel kan, overensstemmende med bestemmelsene i paragraf 10 til 12, kontrollere det alminnelige importnivå ved å begrense omfanget eller verdien av de varer som tillates importert for å beskytte den ytre økonomiske stilling og å sikre et nivå av reserver

restricting the quantity or value of merchandise permitted to be imported; *Provided* that the import restrictions instituted, maintained or intensified shall not exceed those necessary:

(a) to forestall the threat of, or to stop, a serious decline in its monetary reserves, or

(b) in the case of a contracting party with inadequate monetary reserves, to achieve a reasonable rate of increase in its reserves.

Due regard shall be paid in either case to any special factors which may be affecting the reserves of the contracting party or its need for reserves, including, where special external credits or other resources are available to it, the need to provide for the appropriate use of such credits or resources.

10. In applying these restrictions, the contracting party may determine their incidence on imports of different products or classes of products in such a way as to give priority to the importation of those products which are more essential in the light of its policy of economic development; Provided that the restrictions are so applied as to avoid unnecessary damage to the commercial or economic interests of any other contracting party and not to prevent unreasonably the importation of any description of goods in minimum commercial quantities the exclusion of which would impair regular channels of trade; and Provided further that the restrictions are not so applied as to prevent the importation of commercial samples or to prevent compliance with patent, trademark, copyright or similar procedures.

11. In carrying out its domestic policies, the contracting party concerned shall pay due regard to the need for restoring equilibrium in its balance of payments on a sound and lasting basis and to the desirability of assuring an economic employment of productive resources. It shall progressively relax any restrictions applied under this Section as conditions improve, maintaining them only to the extent necessary under the terms of paragraph 9 of this Article and shall eliminate them when conditions no longer justify such maintenance; *Provided* that no contracting party shall be required to withdraw or modify restrictions on the ground that a change in its development policy would render unnecessary the restrictions which it is applying under this Section.

som er tilfredsstillende for fullføringen av planene om økonomisk utvikling, forutsatt at de importrestriksjoner som blir innført, opprettholdt eller skjerpet ikke skal overskride hva som er nødvendig:

(a) for å forebygge en trussel om eller for å stoppe en alvorlig nedgang i valutareservene, eller

(b) for å oppnå en rimelig grad av økning i valutareservene hvis de er meget små.

Det skal i begge tilfelle tas tilbørlig hensyn til alle særlige omstendigheter som måtte virke på den kontraherende parts reserver eller behov for reserver, herunder – når særlige utenlandske kreditter eller andre ressurser er disponible – nødvendigheten av å sørge for passende anvendelse av slike kreditter eller ressurser.

10. Under anvendelsen av disse restriksjoner kan en kontraherende part bestemme at de skal ramme importen av forskjellige varer eller grupper av varer på en slik måte at det fortrinnsvis blir gitt adgang til import av de varer som er mest nødvendige i lys av planene om økonomisk utvikling; forutsatt at restriksjonene blir anvendt på en slik måte at unødig skade for de kommersielle eller økonomiske interesser til en annen kontraherende part blir unngått og at de ikke urimelig hindrer importen av noen vare i minste omsetningsmengder, hvis utenlukkelse vil skade de regulære handelskanaler og videre forutsatt at restriksjonene kan bli anvendt på en slik måte at de ikke forhindrer importen av vareprøver, eller forhindrer overholdelsen av bestemmelser vedrørende patenter, varemerker, opphavsrett eller liknende.

11. Vedkommende kontraherende part skal under utøvelsen av sin nasjonale politikk ta tilbørlig hensyn til behovet for å gjenopprette likevekt i betalingsbalansen på et sunt og varig grunnlag og til ønskeligheten av å sikre en økonomisk utnyttelse av de produktive ressurser. Etter som forholdene bedrer seg skal den stadig lempe på restriksjoner som blir anvendt i henhold til dette avsnitt og bare opprettholde dem i den utstrekning det er nødvendig i henhold til bestemmelsene i paragraf 9 i denne artikkel. Den skal oppheve dem når omstendighetene ikke lenger berettiger at de blir opprettholdt. Det skal dog ikke kreves av en kontraherende part at den skal oppheve eller endre restriksjoner med den begrunnelse at en endring i dens utbyggingspolitikk vil overflødiggjøre restriksjoner som den anvender i henhold til dette avsnitt.

12. (a) Any contracting party applying new restrictions or raising the general level of its existing restrictions by a substantial intensification of the measures applied under this Section, shall immediately after instituting or intensifying such restrictions (or, in circumstances in which prior consultation is practicable, before doing so) consult with the CONTRACTING PARTIES as to the nature of its balance of payments difficulties, alternative corrective measures which may be available, and the possible effect of the restrictions on the economies of other contracting parties.
- (b) On a date to be determined by them, the CONTRACTING PARTIES shall review all restrictions still applied under this Section on that date. Beginning two years after that date, contracting parties applying restrictions under this Section shall enter into consultations of the type provided for in sub-paragraph (a) above with the CONTRACTING PARTIES at intervals of approximately, but not less than, two years according to a programme to be drawn up each year by the CONTRACTING PARTIES; *Provided* that no consultation under this sub-paragraph shall take place within two years after the conclusion of a consultation of a general nature under any other provision of this paragraph.
- (c) (i) If, in the course of consultations with a contracting party under sub-paragraph (a) or (b) of this paragraph, the CONTRACTING PARTIES find that the restrictions are not consistent with the provisions of this Section or with those of Article XIII (subject to the provisions of Article XIV), they shall indicate the nature of the inconsistency and may advise that the restrictions be suitably modified.
- (ii) If, however, as a result of the consultations, the CONTRACTING PARTIES determine that restrictions are being applied in a manner involving an inconsistency of a serious nature with the provisions of this Section or with those of Article XIII (subject to the provisions of Article XIV) and that damage to the trade of any contrac-
12. (a) Når en kontraherende part innfører nye restriksjoner eller øker omfanget av bestående restriksjoner ved en betydelig skjerpning av de forholdsregler som anvendes i henhold til dette avsnitt, skal den straks etter at slike restriksjoner er innført eller skjerpet, eller i de tilfelle hvor forhånds rådslagninger er mulig, allerede før det gjøres, samrå seg med DE KONTRAHERENDE PARTER om arten av dens betalingsbalansevansker, om mulige andre tiltak som står til rådighet og om den mulige virkning av restriksjonene for andre kontraherende parters økonomi.
- (b) På en dag som skal fastsettes av DE KONTRAHERENDE PARTER skal de gå igjennom alle restriksjoner som fremdeles anvendes under dette avsnitt på vedkommende dag. Kontraherende parter som anvender restriksjoner i henhold til dette avsnitt skal på den måte som er omhandlet i underparagraf (a) ovenfor samrå seg med DE KONTRAHERENDE PARTER med mellomrom av omtrentlig, men ikke mindre enn, to år overensstemmende med et program som skal bli satt opp hvert år av DE KONTRAHERENDE PARTER, forutsatt at ingen rådslagning under denne underparagraf skal finne sted innen to år etter avslutningen av en rådslagning av generell natur under en annen av bestemmelsene i denne paragraf. Slik rådslagning skal påbegynnes første gang to år etter den dag som er nevnt i første setning i denne underparagraf.
- (c) (i) Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER finner i løpet av rådslagninger med en kontraherende part i henhold til underparagrafene (a) eller (b) i denne paragraf at restriksjonene ikke er i overensstemmelse med bestemmelsene i dette avsnitt eller med de i Artikkelen XIII (un, der hensyn til bestemmelsene i Artikkelen XIV) skal den angi arten av uoverensstemmelsen og kan foreslå at restriksjonene blir passende endret.
- (ii) Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER imidlertid finner som et resultat av rådslagningene at restriksjonene blir anvendt på en måte som medfører en uoverensstemmelse av alvorlig art med bestemmelsene i dette avsnitt eller de i Artikkelen XIII (under hensyn til bestemmelsene i Artikkelen XIV) og at skade for handelen til en kon-

ting party is caused or threatened thereby, they shall so inform the contracting party applying the restrictions and shall make appropriate recommendations for securing conformity with such provisions within a specified period. If such contracting party does not comply with these recommendations within the specified period, the CONTRACTING PARTIES may release any contracting party the trade of which is adversely affected by the restrictions from such obligations under this Agreement towards the contracting party applying the restrictions as they determine to be appropriate in the circumstances.

- (d) The CONTRACTING PARTIES shall invite any contracting party which is applying restrictions under this Section to enter into consultations with them at the request of any contracting party which can establish a prima facie case that the restrictions are inconsistent with the provisions of this Section or with those of Article XIII (subject to the provisions of Article XIV) and that its trade is adversely affected thereby. However, no such invitation shall be issued unless the CONTRACTING PARTIES have ascertained that direct discussions between the contracting parties concerned have not been successful. If, as a result of the consultations with the CONTRACTING PARTIES no agreement is reached and they determine that the restrictions are being applied inconsistently with such provisions, and that damage to the trade of the contracting party initiating the procedure is caused or threatened thereby, they shall recommend the withdrawal or modification of the restrictions. If the restrictions are not withdrawn or modified within such time as the CONTRACTING PARTIES may prescribe, they may release the contracting party initiating the procedure from such obligations under this Agreement towards the contracting party applying the restrictions as they determine to be appropriate in the circumstances.
- (e) If a contracting party against which action has been taken in accordance with the last sentence of sub-paragraph (c) (ii) or (d) of this paragraph, finds that the release of obligations authorized by the CONTRACTING PARTIES adverse-

traherende part derved blir forårsaket eller truer med å oppstå, skal den meddele den kontraherende part som anvender restriksjonene dette og skal gi passende anbefalinger for å sikre overensstemmelse med slike bestemmelser innen en angitt tidsfrist. Hvis en slik kontraherende part ikke retter seg etter disse anbefalinger innen utløpet av tidsfristen kan DE KONTRAHERENDE PARTER frita en kontraherende part hvis handel er blitt skadet av restriksjonene fra slike forpliktelser under denne Avtale mot den kontraherende part som anvender restriksjonene som de finner passende under omstendighetene.

- (d) På anmodning av en kontraherende part som kan sannsynliggjøre at restriksjonene ikke er i overensstemmelse med bestemmelsene i dette avsnitt eller med de i Artikkel XIII (under hensyn til bestemmelsene i Artikkel XIV) og at dens handel derved er skadet skal DE KONTRAHERENDE PARTER innby enhver kontraherende part som anvender restriksjoner i henhold til dette avsnitt til å samrå seg med den. Ingen slik innbydelse skal imidlertid bli utstedt uten at DE KONTRAHERENDE PARTER har forvissnet seg om at direkte drøftelser mellom de kontraherende parter som berøres har vært resultatløse. Hvis enighet blir oppnådd som følge av rådslagningene med DE KONTRAHERENDE PARTER og de finner at restriksjonene blir anvendt i strid med slike bestemmelser og at skade derved er voldt eller truer med å bli voldt for handelen til den kontraherende part som har anmodet om rådslagningene, skal de anbefale at restriksjonene oppheves eller endres. Hvis restriksjonene ikke er opphevet eller endret innen utløpet av en slik tidsfrist som DE KONTRAHERENDE PARTER måtte fastsette, kan de frita den kontraherende part som har anmodet om rådslagningene fra slike forpliktelser under denne Avtale mot den kontraherende part som anvender restriksjonene som de finner passende under omstendighetene.
- (e) Hvis en kontraherende part med hvilken det er blitt tatt skritt i overensstemmelse med den siste setning i underparagraf (c) (ii) eller (d) i denne paragraf, finner at den fritakelse av forpliktelser som DE KONTRAHERENDE PARTER har

ly affects the operation of its programme and policy of economic development, it shall be free, not later than sixty days after such action is taken, to give written notice to the Executive Secretary to the CONTRACTING PARTIES of its intention to withdraw from this Agreement and such withdrawal shall take effect on the sixtieth day following the day on which the notice is received by him.

- (f) In proceeding under this paragraph, the CONTRACTING PARTIES shall have due regard to the factors referred to in paragraph 2 of this Article. Determinations under this paragraph shall be rendered expeditiously and, if possible, within sixty days of the initiation of the consultations.

Section C

13. If a contracting party coming within the scope of paragraph 4 (a) of this Article finds that governmental assistance is required to promote the establishment of a particular industry with a view to raising the general standard of living of its people, but that no measure consistent with the other provisions of this Agreement is practicable to achieve that objective, it may have recourse to the provisions and procedures set out in this Section.
14. The contracting party concerned shall notify the CONTRACTING PARTIES of the special difficulties which it meets in the achievement of the objective outlined in paragraph 13 of this Article and shall indicate the specific measure affecting imports which it proposes to introduce in order to remedy these difficulties. It shall not introduce that measure before the expiration of the time-limit laid down in paragraph 15 or 17, as the case may be, or if the measure affects imports of a product which is the subject of a concession included in the appropriate Schedule annexed to this Agreement, unless it has secured the concurrence of the CONTRACTING PARTIES in accordance with the provisions of paragraph 18; Provided that, if the industry receiving assistance has already started production, the contracting party may, after informing the CONTRACTING PARTIES, take such measures as may be necessary to prevent, during that period, import of the product or products concerned from increasing substantially above a normal level.
15. If, within thirty days of the notification of

godkjent, skader utføringen av denne program og planer om økonomisk utbygging, skal den ha adgang til ikke senere enn 60 dager etter at slike skritt er tatt å gi skriftlig underretning til Eksekutivsekretæren for DE KONTRAHERENDE PARTER om at den vil si opp denne Avtale. Oppsigelsen skal få virkning 60 dager etter den dag Eksekutivsekretæren har mottatt skriftlig melding om den.

- (f) Når de handler i henhold til denne paragraf skal DE KONTRAHERENDE PARTER ta tilbørlig hensyn til de faktorer det er henvist til i paragraf 2 i denne artikkel. Avgjørelser under denne paragraf skal bli tatt raskt og hvis mulig innen 60 dager etter at rådslagningene er innledet.

Avsnitt C

13. Hvis en kontraherende part som faller innenfor rammen av paragraf 4 (a) i denne artikkel finner at statsstøtte er nødvendig for å fremme opprettelsen av en spesiell virksomhet med henblikk på å heve befolkningens alminnelige levestandard, men at intet tiltak som er i overensstemmelse med de øvrige bestemmelser i denne Avtale er anvendelige for å nå dette formål, kan den ta tilflukt til bestemmelsene og reglene i dette avsnitt.
14. Vedkommende kontraherende part skal underrette DE KONTRAHERENDE PARTER om de spesielle vanskeligheter som oppstår under oppfyllelsen av det formål som er omhandlet i paragraf 13 i denne artikkel og skal angi det spesielle tiltak vedrørende importen som den foreslår å innføre for å overvinne disse vanskeligheter. Den skal ikke sette i verk tiltaket før utløpet av den tidsfrist som er satt i henholdsvis paragraf 15 eller 17, eller hvis tiltaket berører importen av en vare som er gjenstand for en innrømmelse som er tatt inn i vedkommende konsesjonsliste knyttet til denne Avtale, før den har fått DE KONTRAHERENDE PARTERS godkjennelse overensstemmende med bestemmelsene i paragraf 18. D o g kan en kontraherende part hvis den virksomhet som mottar støtte allerede har påbegynt produksjonen, etter å ha underrettet DE KONTRAHERENDE PARTER, ta slike skritt som måtte være nødvendige for å hindre at importen av vedkommende vare eller varer øker betydelig utover det normale nivå i det nevnte tidsrom.
15. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER

the measure, the CONTRACTING PARTIES do not request the contracting party concerned to consult with them, that contracting party shall be free to deviate from the relevant provisions of the other Articles of this Agreement to the extent necessary to apply the proposed measure.

16. If it is requested by the CONTRACTING PARTIES to do so, the contracting party concerned shall consult with them as to the purpose of the proposed measure, as to alternative measures which may be available under this Agreement, and as to the possible effect of the measure proposed on the commercial and economic interests of other contracting parties. If, as a result of such consultation, the CONTRACTING PARTIES agree that there is no measure consistent with the other provisions of this Agreement which is practicable in order to achieve the objective outlined in paragraph 13 of this Article, and concur in the proposed measure, the contracting party concerned shall be released from its obligations under the relevant provisions of the other Articles of this Agreement to the extent necessary to apply that measure.

17. If, within ninety days after the date of the notification of the proposed measure under paragraph 14 of this Article, the CONTRACTING PARTIES have not concurred in such measure, the contracting party concerned may introduce the measure proposed after informing the CONTRACTING PARTIES.

18. If the proposed measure affects a product which is the subject of a concession included in the appropriate Schedule annexed to this Agreement, the contracting party concerned shall enter into consultations with any other contracting party with which the concession was initially negotiated, and with any other contracting party determined by the CONTRACTING PARTIES to have a substantial interest therein. The CONTRACTING PARTIES shall concur in the measure if they agree that there is no measure consistent with the other provisions of this Agreement which is practicable in order to achieve the objective set forth in paragraph 13 of this Article, and if they are satisfied:

- (a) that agreement has been reached with such other contracting parties as a result of the consultations referred to above, or
- (b) if no such agreement has been reached

ikke innen 30 dager etter meddelsen om tiltaket anmoder vedkommende kontraherende part om å samrå seg med dem skal den kontraherende part ha adgang til å avvike fra de relevante bestemmelser i de andre artikler i denne Avtale i den utstrekning det er nødvendig for å sette i verk det foreslåtte tiltak.

16. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER anmoder om det, skal vedkommende kontraherende part samrå seg med dem om hensikten med det foreslåtte tiltak, om mulige andre tiltak som står til rådighet i henhold til denne Avtale og om den mulige virkning av det foreslåtte tiltak på andre kontraherende parters kommersielle og økonomiske interesser. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER, som et resultat av slike rådslagninger, er enig i at ikke noe tiltak overensstemmende med de øvrige bestemmelser i denne Avtale vil kunne føre til oppnåelsen av det formål som er skissert i paragraf 13 i denne artikkel og sier seg enig i det foreslåtte tiltak, skal vedkommende kontraherende part være fritatt fra sine forpliktelser under de relevante bestemmelser i de øvrige artikler i denne Avtale i den utstrekning det er nødvendig for å sette tiltaket i verk.

17. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER ikke har godkjent et foreslått tiltak innen 90 dager etter at meddelelse om tiltaket er gitt under paragraf 14 i denne artikkel kan vedkommende kontraherende part sette i verk tiltaket etter å ha underrettet DE KONTRAHERENDE PARTER.

18. Hvis det foreslåtte tiltak berører en vare som er gjenstand for en innrømmelse som er tatt inn i vedkommende konsesjonsliste knyttet til denne Avtale, skal vedkommende kontraherende part samrå seg med enhver annen kontraherende part med hvilken innrømmelsen opprinnelig var forhandlet og enhver annen kontraherende part som DE KONTRAHERENDE PARTER måtte finne har en vesentlig interesse i innrømmelsen. DE KONTRAHERENDE PARTER skal godkjenne tiltaket hvis de er enige i at det ikke er noe annet tiltak overensstemmende med de øvrige bestemmelser i denne Avtale som kan komme til anvendelse for å oppnå det formål som er omhandlet i paragraf 13 i denne artikkel og hvis de er forvisset om:

- (a) at det er blitt oppnådd enighet med de andre kontraherende parter som en følge av de rådslagninger som det er henvisst til ovenfor, eller
- (b) hvis slik enighet ikke er blitt oppnådd

within sixty days after the notification provided for in paragraph 14 has been received by the CONTRACTING PARTIES, that the contracting party having recourse to this Section has made all reasonable efforts to reach an agreement and that the interests of other contracting parties are adequately safeguarded.

The contracting party having recourse to this Section shall thereupon be released from its obligations under the relevant provisions of the other Articles of this Agreement to the extent necessary to permit it to apply the measure.

19. If a proposed measure of the type described in paragraph 13 of this Article concerns an industry the establishment of which has in the initial period been facilitated by incidental protection afforded by restrictions imposed by the contracting party concerned for balance of payments purposes under the relevant provisions of this Agreement, that contracting party may resort to the provisions and procedures of this Section; *Provided* that it shall not apply the proposed measure without the concurrence of the CONTRACTING PARTIES.
20. Nothing in the preceding paragraphs of this Section shall authorize any deviation from the provisions of Articles I, II and XIII of this Agreement. The provisos to paragraph 10 of this Article shall also be applicable to any restriction under this Section.
21. At any time while a measure is being applied under paragraph 17 of this Article any contracting party substantially affected by it may suspend the application to the trade of the contracting party having recourse to this Section of such substantially equivalent concessions or other obligations under this Agreement the suspension of which the CONTRACTING PARTIES do not disapprove; *Provided* that sixty days' notice of such suspension is given to the CONTRACTING PARTIES not later than six months after the measure has been introduced or changed substantially to the detriment of the contracting party affected. Any such contracting party shall afford adequate opportunity for consultation in accordance with the provisions of Article XXII of this Agreement.

Section D

22. A contracting party coming within the scope of sub-paragraph 4 (b) of this Article

innen 60 dager etter den meddelelse som er omhandlet i paragraf 14 er blitt tatt av DE KONTRAHERENDE PARTER, at den kontraherende part som har påberopt seg dette avsnitt har gjort alle rimelige forsøk på å nå enighet og at de andre kontraherende parters interesser er tilstrekkelig beskyttet.

Den kontraherende part som har påberopt seg dette avsnitt skal deretter fritas fra sine forpliktelser under relevante bestemmelser i de øvrige artikler i denne Avtale i den utstrekning det er nødvendig for å sette den i stand til å sette tiltaket i verk.

19. Hvis et foreslått tiltak av den art som er omhandlet i paragraf 13 i denne artikkel vedrører en virksomhet hvis opprettelse i den første tid en blitt lettet ved en utilsiktet beskyttelse gjennom restriksjoner som vedkommende kontraherende part har innført av betalingsbalansegrunner under de relevante bestemmelser i denne Avtale, kan den kontraherende part påberope seg bestemmelsene og reglene i dette avsnitt; forutsatt at den ikke anvender det foreslåtte tiltak uten DE KONTRAHERENDE PARTERS samtykke.
20. Intet i de foranstående paragrafer i dette avsnitt skal kunne tillate noen avvikelse fra bestemmelsene i Artiklene I, II og XIII i denne Avtale. Bestemmelsene i paragraf 10 i denne artikkel skal også få anvendelse for enhver restriksjon i henhold til dette avsnitt.
21. Når et tiltak er satt i verk i henhold til paragraf 17 i denne artikkel kan en kontraherende part, som blir vesentlig berørt av tiltaket, til enhver tid midlertidig opphøre med å anvende overfor handelen til en kontraherende part som har påberopt seg dette avsnitt vesentlig likeverdige innrømmelser eller andre forpliktelser under denne Avtale så lenge DE KONTRAHERENDE PARTER ikke er uenige i dette; forutsatt at DE KONTRAHERENDE PARTER 60 dager i forveien er gitt meddelelse om den midlertidige opphevelse av anvendelsen og at dette ikke er skjedd senere enn 6 måneder etter at tiltaket er blitt satt i kraft eller endret til betydelig skade for den kontraherende part som berøres. En slik kontraherende part skal gi tilstrekkelig mulighet for konsultasjoner overensstemmende med bestemmelsene i Artikkel XXII i denne Avtale.

Avsnitt D.

22. En kontraherende part som faller innenfor rammen av underparagraf 4 (b) i denne ar-

desiring, in the interest of the development of its economy, to introduce a measure of the type described in paragraph 13 of this Article in respect of the establishment of a particular industry may apply to the CONTRACTING PARTIES for approval of such measure. The CONTRACTING PARTIES shall promptly consult with such contracting party and shall, in making their decision, be guided by the considerations set out in paragraph 16. If the CONTRACTING PARTIES concur in the proposed measure the contracting party concerned shall be released from its obligations under the relevant provisions of the other Articles of this Agreement to the extent necessary to permit it to apply the measure. If the proposed measure affects a product which is the subject of a concession included in the appropriate Schedule annexed to this Agreement, the provisions of paragraph 18 shall apply.

23. Any measure applied under this Section shall comply with the provisions of paragraph 20 of this Article.

Article XIX

Emergency Action on Imports of Particular Products.

1. (a) If, as a result of unforeseen developments and of the effect of the obligations incurred by a contracting party under this Agreement, including tariff concessions, any product is being imported into the territory of that contracting party in such increased quantities and under such conditions as to cause or threaten serious injury to domestic producers in that territory of like or directly competitive products, the contracting party shall be free, in respect of such product, and to the extent and for such time as may be necessary to prevent or remedy such injury, to suspend the obligation in whole or in part or to withdraw or modify the concession.
- (b) If any product, which is the subject of a concession with respect to a preference, is being imported into the territory of a contracting party in the circumstances set forth in sub-paragraph (a) of this paragraph, so as to cause or threaten serious injury to domestic producers of like or directly competitive products in the territory of a contracting party which

tikkel og som for å utvikle sitt næringsliv ønsker å sette i verk et tiltak av den art som er omhandlet i paragraf 13 i denne artikkel for å opprette en spesiell virksomhet, kan anmode DE KONTRAHERENDE PARTER om godkjenning av et slikt tiltak. DE KONTRAHERENDE PARTER skal straks samrå seg med den kontraherende part og skal, når de tar sin avgjørelse, ledes av de hensyn som har fått uttrykk i paragraf 16. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER godkjenner det foreslåtte tiltak skal vedkommende kontraherende part være fritatt fra sine forpliktelser under de relevante bestemmelser i de øvrige artikler i denne Avtale i den utstrekning det er nødvendig for å gi den adgang til å sette tiltaket i verk. Hvis det foreslåtte tiltak berører en vare som er gjenstand for en innrømmelse som er tatt inn i vedkommende konsesjonsliste knyttet til denne Avtale, skal bestemmelsene i paragraf 18 få anvendelse.

23. Ethvert tiltak som blir satt i verk under dette avsnitt skal være overensstemmende med bestemmelsene i paragraf 20 i denne artikkel.

Artikkel XIX

Krisetiltak vedrørende import av visse varer.

1. (a) Hvis en vare som følge av uforutsett utvikling og på grunn av forpliktelser som en kontraherende part har påtatt seg i henhold til denne avtale, derunder tollinnrømmelser, blir importert til den kontraherende parts territorium i så meget større mengder og under slike forhold at det volder eller truer med å volde alvorlig skade for territoriets innenlandske produsenter av tilsvarende eller direkte konkurrerende varer, skal den kontraherende part ha fri adgang til i den utstrekning og for så lang tid som det måtte være nødvendig for å forebygge eller avhjelpe slik skade, å suspendere vedkommende forpliktelser helt eller delvis eller å trekke tilbake eller endre vedkommende innrømmelse for omhandlede vare.
- (b) Hvis en vare som er gjenstand for en preferanseinnrømmelse blir importert til en kontraherende parts territorium under de forhold som er nevnt i underparagraf (a) i denne paragraf, med den følge at det voldes eller truer med å voldes alvorlig skade for innenlandske produsenter av tilsvarende eller direkte konkurrerende varer på territoriet til en

receives or received such preference, the importing contracting party shall be free, if that other contracting party so requests, to suspend the relevant obligation in whole or in part or to withdraw or modify the concession in respect of the product, to the extent and for such time as may be necessary to prevent or remedy such injury.

2. Before any contracting party shall take action pursuant to the provisions of paragraph 1 of this Article, it shall give notice in writing to the CONTRACTING PARTIES as far in advance as may be practicable and shall afford the CONTRACTING PARTIES and those contracting parties having a substantial interest as exporters of the product concerned an opportunity to consult with it in respect of the proposed action. When such notice is given in relation to a concession with respect to a preference, the notice shall name the contracting party which has requested the action. In critical circumstances, where delay would cause damage which it would be difficult to repair, action under paragraph 1 of this Article may be taken provisionally without prior consultation, on the condition that consultation shall be effected immediately after taking such action.
3. (a) If agreement among the interested contracting parties with respect to the action is not reached, the contracting party which proposes to take or continue the action shall, nevertheless, be free to do so, and if such action is taken or continued, the affected contracting parties shall then be free, not later than ninety days after such action is taken, to suspend, upon the expiration of thirty days from the day on which written notice of such suspension is received by the CONTRACTING PARTIES, the application to the trade of the contracting party taking such action, or, in the case envisaged in paragraph 1 (b) of this Article, to the trade of the contracting party requesting such action, of such substantially equivalent concessions or other obligations under this Agreement the suspension of which the CONTRACTING PARTIES do not disapprove.

(b) Notwithstanding the provisions of subparagraph (a) of this paragraph, where action is taken under paragraph 2 of this Article without prior consultation

kontraherende part som nyter godt av, eller har nytt godt av slik preferanse, skal den importerende part - hvis den annen kontraherende part ber om det - ha fri adgang til å suspendere vedkommende forpliktelse helt eller delvis, eller å tilbakekalle eller endre innrømmelsen for denne vare, i den utstrekning og for så lang tid som måtte være nødvendig for å forebygge eller avhjelpe skaden.

2. Før en kontraherende part tar forholdsregler etter bestemmelsene i paragraf 1 i denne artikkel, skal den så lang tid i forveien som mulig gi skriftlig melding herom til DE KONTRAHERENDE PARTER, og den skal gi DE KONTRAHERENDE PARTER og de kontraherende parter som i egenskap av eksportører har betydelig interesse i vedkommende vare anledning til å rådføre seg med den om den foreslåtte forholdsregel. Når det blir gitt slik melding om en preferanse-innrømmelse, skal meldingen angi den kontraherende part som har bedt om forholdsregelen. Under kritiske omstendigheter, hvor en forsinkelse ville volde skade som det ville bli vanskelig å råde bot på, kan det uten forutgående rådslagning foreløpig tas slike forholdsregler som er omhandlet i paragraf 1 i denne artikkel, på betingelse av at rådslagning skal finne sted umiddelbart etter at forholdsreglen er blitt truffet.
3. (a) Hvis det ikke oppnåes enighet mellom de interesserte kontraherende parter om en forholdsregel, skal likevel den kontraherende part som ønsker å ta eller opprettholde forholdsreglen ha fri adgang til å gjøre dette. Dersom en slik forholdsregel blir iverksatt eller opprettholdt, skal de kontraherende parter som berøres ha fri adgang til senest nitti dager etter at forholdsreglen er truffet og minst tretti dager etter at DE KONTRAHERENDE PARTER har mottatt skriftlig varsel om slik suspensjon å unnta inntil videre handelen med den kontraherende part som treffer forholdsreglen eller - i det tilfelle som er forutsatt i paragraf 1 (b) i denne artikkel - handelen med den kontraherende part som begjærer en slik forholdsregel, fra å nyte godt av stort sett likeverdige innrømmelser eller andre forpliktelser etter denne Avtale hvis midlertidige opphevelse DE KONTRAHERENDE PARTER ikke nekter å godkjenne.
- (b) Når det blir truffet forholdsregler uten forutgående rådslagning i henhold til paragraf 2 i denne artikkel, og disse forholdsregler volder eller truer med å volde

and causes or threatens serious injury in the territory of a contracting party to the domestic producers of products affected by the action, that contracting party shall, where delay would cause damage difficult to repair, be free to suspend, upon the taking of the action and throughout the period of consultation, such concessions or other obligations as may be necessary to prevent or remedy the injury.

Article XX

General Exceptions.

Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where the same conditions prevail, or a disguised restriction on international trade, nothing in this Agreement shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any contracting party of measures:

- (a) necessary to protect public morals;
- (b) necessary to protect human, animal or plant life or health;
- (c) relating to the importation or exportation of gold or silver;
- (d) necessary to secure compliance with laws or regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement, including those relating to customs enforcement, the enforcement of monopolies operated under paragraph 4 of Article II and Article XVII, the protection of patents, trade marks and copyrights, and the prevention of deceptive practices;
- (e) relating to the products of prison labour;
- (f) imposed for the protection of national treasures of artistic, historic or archaeological value;
- (g) relation to the conservation of exhaustible natural resources if such measures are made effective in conjunction with restrictions on domestic production or consumption;
- (h) undertaken in pursuance of obligations under any intergovernmental commodity agreement which conforms to criteria submitted to the CONTRACTING PARTIES

alvorlig skade for innenlandske produsenter på en kontraherende parts territorium av varer som blir berørt av forholdsreglene, og når en utsettelse med å treffe motforanstaltninger ville volde skade som det ville bli vanskelig å avhjelpe, skal denne kontraherende part-uten hensyn til bestemmelsene i underparagraf (a) i denne paragraf- ha fri adgang til midlertidig å oppheve de innrømmelser eller andre forpliktelser som det måtte være nødvendig å oppheve for å forebygge eller avhjelpe skaden. Denne adgang skal stå åpen så snart de nevnte forholdsregler blir truffet og vedbli å stå åpen så lenge rådslagningen pågår.

Artikkel XX

Alminnelige unntak.

Under forutsetning av at slike forholdregler ikke blir anvendt på en måte som vil medføre vilkårlig eller uberettiget diskriminering mellom land hvor de samme forhold gjør seg gjeldende, eller at de ikke vil innebære skjulte restriksjoner for den internasjonale handel, skal ingen bestemmelser i denne Avtale forståes slik at de hindrer en kontraherende part fra å innføre eller gjennomføre forholdsregler:

- (a) som er nødvendig for å beskytte den offentlige moral;
- (b) som er nødvendig for å beskytte helse og liv for mennesker, dyr eller planter;
- (c) som gjelder innførsel eller utførsel av gull eller sølv;
- (d) som er nødvendig for å sikre overholdelsen av lover og bestemmelser som ikke er uforholdsmessige med bestemmelsene i denne Avtale, herunder de som vedrører håndhevelse av tollbestemmelser, håndhevelse av bestemmelser om monopoler som drives i henhold til paragraf 4 i Artikkel II og Artikkel XVII, beskyttelse av patenter, varemerker og opphavsrettigheter, og forebyggelse av svikaktige forretningsmetoder;
- (e) som vedrører varer fremstillet ved fengselsarbeid;
- (f) som er pålagt for å beskytte nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi;
- (g) som angår bevaring av naturressurser som ikke er uuttømmelige, såfremt disse forholdsregler blir gjennomført i samband med restriksjoner på innenlandsk produksjon eller forbruk;
- (h) som blir truffet i henhold til forpliktelser i mellomstatlige råvareavtaler inngått i samsvar med kriterier som er fremlagt for DE KONTRAHERENDE PARTER og som

- and not disapproved by them or which is itself so submitted and not so disapproved;
- (i) involving restrictions on exports of domestic materials necessary to assure essential quantities of such materials to a domestic processing industry during periods when the domestic price of such materials is held below the world price as part of a governmental stabilization plan; *Provided* that such restrictions shall not operate to increase the exports of or the protection afforded to such domestic industry, and shall not depart from the provisions of this Agreement relating to non-discrimination;
 - (j) essential to the acquisition or distribution of products in general or local short supply; *Provided* that any such measures shall be consistent with the principle that all contracting parties are entitled to an equitable share of the international supply of such products, and that any such measures, which are inconsistent with the other provisions of this Agreement shall be discontinued as soon as the conditions giving rise to them have ceased to exist. The CONTRACTING PARTIES shall review the need for this sub-paragraph not later than 30 June 1960.
- de ikke har misbilliget, eller som i seg selv er blitt fremlagt på denne måte og ikke misbilliget;
- (i) som innebærer restriksjoner på eksporten av innenlandske råvarer når det er påkrevet for å sikre tilstrekkelige mengder av disse råvarer for innelandsk foredlingsindustri i en tid hvor den innenlandske pris på disse varer holdes under verdensmarkedets pris som ledd i en offentlig stabiliseringsplan. Restriksjonene skal dog ikke anvendes slik at de øker eksporten eller den beskyttelse som gis den innenlandske industri og de skal ikke avvike fra bestemmelsene om ikke-diskriminering i denne Avtale;
 - (j) som er nødvendige for anskaffelsen eller fordelingen av varer som det er alminnelig eller lokal mangel på. Dog skal disse forholdsregler være forenlige med prinsippet om at alle kontraherende parter er berettiget til en rimelig andel av de internasjonale forsyninger av slike varer, og at enhver slik forholdsregel som ikke er overensstemmende med de øvrige bestemmelser i denne Avtale skal bli avskaffet så snart de forhold som har forårsaket dem har opphørt. DE KONTRAHERENDE PARTER skal ikke senere enn 30. juni 1960 undersøke behovet for denne underparagraf.

Article XXI
Security Exceptions.

Nothing in this Agreement shall be construed

- (a) to require any contracting party to furnish any information the disclosure of which it considers contrary to its essential security interests; or
- (b) to prevent any contracting party from taking any action which it considers necessary for the protection of its essential security interests
 - (i) relating to fissionable materials or the materials from which they are derived;
 - (ii) relating to the traffic in arms, ammunition and implements of war and to such traffic in other goods and materials as is carried on directly or indirectly for the purpose of supplying a military establishment;
 - (iii) taken in time of war or other emergency in international relations; or
- (c) to prevent any contracting party from taking any action in pursuance of its obligations under the United Nations Charter for the maintenance of international peace and security.

Artikkel XXI
Sikkerhetsunntak.

Ingen bestemmelser i denne Avtale skal fortolkes slik:

- (a) at de pålegger en kontraherende part å gi opplysninger når den mener at det vil stride mot dens sikkerhetsinteresser; eller
- (b) at de avskjærer en kontraherende part fra å treffe forholdsregler som den anser for nødvendige for beskyttelsen av sine vesentlige sikkerhetsinteresser
 - (i) når forholdsreglene angår stoffer som kan atomspaltes eller råstoffer som disse kan fremstilles av;
 - (ii) når forholdsreglene angår omsetning av våpen, ammunisjon og krigsmateriell eller omsetning av andre varer og utstyr for direkte eller indirekte forsyning av militære styrker;
 - (iii) når forholdsreglene treffes i krigstid eller i andre alvorlige internasjonale krisesituasjoner; eller;
- (c) at de avskjærer en kontraherende part fra å treffe forholdsregler til opprettholdelse av internasjonal fred og sikkerhet i samsvar med dens forpliktelser etter De Forente Nasjoners Pakt.

*Article XXII
Consultation.*

1. Each contracting party shall accord sympathetic consideration to, and shall afford adequate opportunity for consultation regarding, such representations as may be made by another contracting party with respect to any matter affecting the operation of this Agreement.
2. The CONTRACTING PARTIES may, at the request of a contracting party, consult with any contracting party or parties in respect of any matter for which it has not been possible to find a satisfactory solution through consultation under paragraph 1.

*Article XXIII
Nullification or
Impairment.*

1. If any contracting party should consider that any benefit accruing to it directly or indirectly under this Agreement is being nullified or impaired or that the attainment of any objective of the Agreement is being impeded as the result of
 - (a) the failure of another contracting party to carry out its obligations under this Agreement, or
 - (b) the application by another contracting party of any measure, whether or not it conflicts with the provisions of this Agreement, or
 - (c) the existence of any other situation, the contracting party may, with a view to the satisfactory adjustment of the matter, make written representations or proposals to the other contracting party or parties which it considers to be concerned. Any contracting party thus approached shall give sympathetic consideration to the representations or proposals made to it.
2. If no satisfactory adjustment is effected between the contracting parties concerned within a reasonable time, or if the difficulty is of the type described in paragraph 1 (c) of this Article, the matter may be referred to the CONTRACTING PARTIES. The CONTRACTING PARTIES shall promptly investigate any matter so referred to them and shall make appropriate recommendations to the contracting parties which they consider to be concerned, or give a ruling on the matter, as appropriate. The CONTRACTING PARTIES may consult with contracting parties, with the Economic and Social Council of the United Nations and

*Artikkel XXII
Konsultasjoner.*

1. En kontraherende part skal med velvilje overveie henstillinger som er blitt gjort av en annen kontraherende part og i størst mulig utstrekning lette adgangen til konsultasjoner herom når henstillingene gjelder spørsmål som angår gjennomføringen av bestemmelsene i denne Avtale.
2. DE KONTRAHERENDE PARTER kan, etter anmodning av en kontraherende part, konsultere hvilken som helst kontraherende part eller parter om en sak som det ikke har vært mulig å finne frem til en tilfredsstillende løsning av gjennom konsultasjoner under paragraf 1.

*Artikkel XXIII
Hel eller delvis tilsidesettelse av rettigheter
etter avtalen.*

1. Hvis en kontraherende part mener at en fordel som tilkommer den direkte eller indirekte i henhold til denne Avtale, blir tilsidesatt eller forringet, eller at oppnåelsen av et av formålene med Avtalen blir vanskeliggjort fordi
 - (a) en annen kontraherende part unnlater å oppfylle sine forpliktelser etter avtalen, eller
 - (b) en annen kontraherende part treffer visse forholdsregler, i strid med bestemmelsene i denne avtale eller ikke, eller
 - (c) det foreligger visse andre omstendigheter, kan den kontraherende part for å søke forholdet ordnet på en tilfredsstillende måte rette skriftlige henvendelser eller forslag til den eller de andre kontraherende parter som den mener saken angår. En kontraherende part som mottar en slik henvendelse, skal ta de mottatte forestillinger eller forslag under velvillig overveielse.
2. Hvis det ikke lykkes å komme til en tilfredsstillende ordning mellom vedkommende kontraherende parter innen en rimelig tid, eller vanskeligheten er av den art som er omhandlet i paragraf 1 (c) i denne artikkel, kan saken bli forelagt DE KONTRAHERENDE PARTER. DE KONTRAHERENDE PARTER skal uten opphold undersøke enhver slik sak som de får seg forelagt, og ettersom det måtte passe, gi råd til de kontraherende parter som de anser for å være berørt av saken, eller fatte beslutning i saken. Når de finner det nødvendig kan DE KONTRAHERENDE PARTER rådføre seg med kontraherende par-

with any appropriate inter-governmental organization in cases where they consider such consultation necessary.

If the CONTRACTING PARTIES consider that the circumstances are serious enough to justify such action, they may authorize a contracting party or parties to suspend the application to any other contracting party or parties of such concession or other obligations under this Agreement as they determine to be appropriate in the circumstances. If the application to any contracting party of any concession or other obligation is in fact suspended, that contracting party shall then be free, not later than sixty days after such action is taken to give written notice to the Executive Secretary to the CONTRACTING PARTIES of its intention to withdraw from this Agreement and such withdrawal shall take effect upon the sixtieth day following the day on which such notice is received by him.

PART III

Article XXIV

Territorial Application—Frontier Traffic—Customs Unions and Free-trade Areas.

1. The provisions of this Agreement shall apply to the metropolitan customs territories of the contracting parties and to any other customs territories in respect of which this Agreement has been accepted under Article XXVI or is being applied under Article XXXIII or pursuant to the Protocol of Provisional Application. Each such customs territory shall, exclusively for the purposes of the territorial application of this Agreement, be treated as though it were a contracting party; *Provided* that the provisions of this paragraph shall not be construed to create any rights or obligations as between two or more customs territories in respect of which this Agreement has been accepted under Article XXVI or is being applied under Article XXXIII or pursuant to the Protocol of Provisional Application by a single contracting party.
2. For the purposes of this Agreement a customs territory shall be understood to mean any territory with respect to which separate tariffs or other regulations of commerce are maintained for a substantial part of the trade of such territory with other territories.
3. The provisions of this Agreement shall not be construed to prevent:
 - (a) advantages accorded by any contracting party to adjacent countries in order to facilitate frontier traffic;

ter, med De Forente Nasjoners Økonomiske og Sosiale Råd, og med enhver kompetent mellomstatlig organisasjon. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER anser forholdet for å være så alvorlig at slike skritt er forsvarlige, kan de bemyndige en eller flere kontraherende parter å sette ut av kraft slike innrømmelser eller andre forpliktelser etter denne avtale som de under omstendighetene finner berettiget å suspendere. Hvis en suspensjon blir satt i verk overfor en kontraherende part, skal denne ha adgang til innen seksti dager etter at dette ble gjort, skriftlig å underrette Eksekutivsekretæren om at den vil si opp avtalen. Oppsigelsen skal ha virkning fra seksti dager etter den dagen han har mottatt melding om dette.

TREDJE DEL

Artikkel XXIV

Stedlig anvendelsesområde – grensehandel – tollunioner og frihandelsområder.

1. Bestemmelsene i denne Avtale skal få anvendelse på de kontraherende parters tollområder i moderlandene og på ethvert annet tollområde for hvilket denne Avtale er blitt godtatt i henhold til Artikkel XXVI eller blitt anvendt i henhold til Artikkel XXXIII eller i henhold til Protokollen om midlertidig ikraftsetting. Ethvert slikt tollområde skal bli behandlet som om det var en kontraherende part, men bare for så vidt angår den stedlige anvendelse av avtalen. Bestemmelsene i denne paragraf skal dog ikke forstås slik at de gir rettigheter eller forpliktelser i forholdet mellom to eller flere tollområder som denne avtale er blitt godtatt for i henhold til Artikkel XXVI eller blir anvendt for i henhold til Artikkel XXXIII eller av en enkelt kontraherende part i henhold til Protokollen om midlertidig ikraftsetting.
2. For så vidt denne avtale angår forstås med et tollområde ethvert område hvor særskilte bestemmelser om tolltariffer eller handel gjelder for en vesentlig del av områdets handel med andre områder.
3. Bestemmelsene i denne avtale skal ikke forstås slik at de hindrer:
 - (a) at en kontraherende part innrømmer naboland fordeler for å lette grensehandelen;

- (b) advantages accorded to the trade with the Free Territory of Trieste by countries contiguous to that territory, provided that such advantages are not in conflict with the Treaties of Peace arising out of the Second World War.
4. The contracting parties recognize the desirability of increasing freedom of trade by the development, through voluntary agreements, of closer integration between the economies of the countries parties to such agreements. They also recognize that the purpose of a customs union or of a free-trade area should be to facilitate trade between the constituent territories and not to raise barriers to the trade of other contracting parties with such territories.
5. Accordingly, the provisions of this Agreement shall not prevent, as between the territories of contracting parties, the formation of a customs union or of a free-trade area or the adoption of an interim agreement necessary for the formation of a customs union or of a free-trade area; *Provided that:*
- (a) with respect to a customs union, or an interim agreement leading to the formation of a customs union, the duties and other regulations of commerce imposed at the institution of any such union or interim agreement in respect of trade with contracting parties not parties to such union or agreement shall not on the whole be higher or more restrictive than the general incidence of the duties and regulations of commerce applicable in the constituent territories prior to the formation of such union or the adoption of such interim agreement, at the case may be;
- (b) with respect to a free-trade area, or an interim agreement leading to the formation of a free-trade area, the duties and other regulations of commerce maintained in each of the constituent territories and applicable at the formation of such free-trade area or the adoption of such interim agreement to the trade of contracting parties not included in such area or not parties to such agreement shall not be higher or more restrictive than the corresponding duties and other regulations of commerce existing in the same constituent territories prior to the formation of the free-trade area, or interim agreement, as the case may be; and
- (c) any interim agreement referred to in sub-paragraphs (a) and (b) shall include
- (b) at land som støter opp til det frie område Trieste innrømmer handelen med dette område fordeler som ikke strider mot bestemmelsene i fredstraktatene etter den annen verdenskrig.
4. De kontraherende parter erkjenner at det er ønskelig å utvide frigjøringen av handelen ved, gjennom frivillige avtaler, å utvikle økonomisk integrasjon mellom de land som er parter i slike avtaler. De erkjenner også at formålet med en tollunion eller et frihandelsområde må være å lette handelen mellom de deltakende territorier og ikke legge hindringer i veien for andre kontraherende parters handel med disse territorier.
5. I samsvar hermed skal bestemmelsene i denne Avtale ikke hindre at territorier tilhørende de kontraherende parter seg imellom oppretter en tollunion eller et frihandelsområde eller inngår en midlertidig avtale som er nødvendig for opprettelsen av en tollunion eller et frihandelsområde. Det er dog en forutsetning at:
- (a) når det gjelder en tollunion eller en midlertidig avtale som er nødvendig for opprettelsen av en tollunion, skal de tollsatser og andre reguleringer av handelen som pålegges ved opprettelsen av en slik tollunion eller ved inngåelsen av en slik midlertidig avtale, i det store og hele ikke være høyere eller mer tyngende for handelen med kontraherende parter som ikke er parter i en slik union eller avtale, enn de gjennomsnittlig var i de deltakende territorier før henholdsvis opprettelsen av tollunionen eller inngåelsen av den midlertidige avtale.
- (b) når det gjelder et frihandelsområde eller en midlertidig avtale som er nødvendig for opprettelsen av et frihandelsområde, skal de tollsatser og andre reguleringer av handelen som opprettholdes i hvert av de deltakende territorier og som bringes i anvendelse ved opprettelsen av et frihandelsområde eller ved inngåelsen av en midlertidig avtale, ikke være høyere eller mer tyngende for handelen med de kontraherende parter som ikke omfattes av frihandelsområdet eller ikke er part i avtalen, enn de tilsvarende tollsatser og andre bestemmelser vedrørende handelen var i de samme deltakende territorier før henholdsvis opprettelsen av frihandelsområdet eller inngåelsen av den midlertidige avtale,
- (c) en midlertidig avtale som omhandlet i underparagrafene (a) og (b) skal omfatte

- a plan and schedule for the formation of such a customs union or of such a free-trade area within a reasonable length of time.
6. If, in fulfilling the requirements of sub-paragraph 5 (a), a contracting party proposes to increase any rate of duty inconsistently with the provisions of Article II, the procedure set forth in Article XXVIII shall apply. In providing for compensatory adjustment, due account shall be taken of the compensation already afforded by the reductions brought about in the corresponding duty of the other constituents of the union.
7. (a) Any contracting party deciding to enter into a customs union or free-trade area, or an interim agreement leading to the formation of such a union or area, shall promptly notify the CONTRACTING PARTIES and shall make available to them such information regarding the proposed union or area as will enable them to make such reports and recommendations to contracting parties as they may deem appropriate.
- (b) If, after having studied the plan and schedule included in an interim agreement referred to in paragraph 5 in consultation with the parties to that agreement and taking due account of the information made available in accordance with the provisions of sub-paragraph (a), the CONTRACTING PARTIES find that such agreement is not likely to result in the formation of a customs union or of a free-trade area within the period contemplated by the parties to the agreement or that such period is not a reasonable one, the CONTRACTING PARTIES shall make recommendations to the parties to the agreement. The parties shall not maintain or put into force, as the case may be, such agreement if they are not prepared to modify it in accordance with these recommendations.
- (c) Any substantial change in the plan or schedule referred to in paragraph 5 (c) shall be communicated to the CONTRACTING PARTIES, which may request the contracting parties concerned to consult with them if the change seems likely to jeopardize or delay unduly the formation of the customs union or of the free-trade area.
8. For the purposes of this Agreement:
- (a) A customs union shall be understood to
- en plan og et program for opprettelse av en tollunion eller et frihandelsområde innen en rimelig tidsfrist.
6. Hvis en kontraherende part, under oppfyllelse av bestemmelsene i underparagraf 5 (a), akter å forhøye en tollsats i strid med bestemmelsene i Artikkel II, skal den fremgangsmåte som er fastsatt i Artikkel XXVIII anvendes. Ved fastsettelse av kompensasjon skal behørig hensyn tas til kompensasjon som allerede er ytet ved nedsettelser av den tilsvarende tollsats hos de andre unionsmedlemmer.
7. (a) Hver kontraherende part som beslutter å gå inn i en tollunion eller et frihandelsområde, eller å inngå en midlertidig avtale som er nødvendig for opprettelsen av en tollunion eller et frihandelsområde, skal straks gi DE KONTRAHERENDE PARTER melding om dette og gi dem de opplysninger om den foreslåtte union eller frihandelsområde som de trenger for å kunne avgi de rapporter og anbefalinger til kontraherende parter som de måtte finne passende.
- (b) Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER, sammen med avtalens parter, etter å ha gjennomgått den plan og det program som finnes i en midlertidig avtale omhandlet i paragraf 5, og etter å ha tatt behørig hensyn til de opplysninger som er blitt tilstillet dem i henhold til bestemmelsene i underparagraf (a), finner at det ikke er sannsynlig at avtalen vil føre til opprettelse av en tollunion eller et frihandelsområde innen den tidsfrist som avtalens parter har tenkt seg, eller de finner at denne tidsfrist ikke er rimelig, skal DE KONTRAHERENDE PARTER gi anbefalinger til avtalens parter. Disse skal ikke opprettholde eller sette i kraft en slik avtale dersom de ikke er beredt til å endre den i samsvar med disse anbefalinger.
- (c) Det skal sendes melding til DE KONTRAHERENDE PARTER om enhver endring av betydning i den plan eller det program som omhandles i paragraf 5 (c), og DE KONTRAHERENDE PARTER kan anmode vedkommende kontraherende parter om å rådføre seg med dem dersom det ansees sannsynlig at endringen vil sette opprettelsen av tollunionen eller frihandelsområdet på spill eller forsinke den urimelig.
8. Etter denne avtale skal det
- (a) med en tollunion forstås at et enkelt

mean the substitution of a single customs territory for two or more customs territories, so that

(i) duties and other restrictive regulations of commerce (except, where necessary, those permitted under Articles XI, XII, XIII, XIV, XV and XX) are eliminated with respect to substantially all the trade between the constituent territories of the union or at least with respect to substantially all the trade in products originating in such territories, and,

(ii) subject to the provisions of paragraph 9, substantially the same duties and other regulations of commerce are applied by each of the members of the union to the trade of the territories not included in the union;

(b) A free-trade area shall be understood to mean a group of two or more customs territories in which the duties and other restrictive regulations of commerce (except, where necessary, those permitted under Articles XI, XII, XIII, XIV, XV and XX) are eliminated on substantially all the trade between the constituent territories in products originating in such territories.

9. The preferences referred to in paragraph 2 of Article I shall not be affected by the formation of a customs union or of a free-trade area but may be eliminated or adjusted by means of negotiations with contracting parties affected. This procedure of negotiations with affected contracting parties shall, in particular, apply to the elimination of preferences required to conform with the provisions of paragraph 8 (a) (i) and paragraph 8 (b).

10. The CONTRACTING PARTIES may by a two-thirds majority approve proposals which do not fully comply with the requirements of paragraphs 5 to 9 inclusive, provided that such proposals lead to the formation of a customs union or a free-trade area in the sense of this Article.

11. Taking into account the exceptional circumstances arising out of the establishment of India and Pakistan as independent States and recognizing the fact that they have long constituted an economic unit, the contracting parties agree that the provisions of this Agreement shall not prevent

tollområde erstatter to eller flere tollområder, således at

(i) tollsatser og andre restriktive reguleringer av handelen (unntatt om nødvendig, de som er tillatt i henhold til Artiklene XI, XII, XIII, XIV, XV og XX) er opphevet for så vidt angår den vesentlige del av samhandelen mellom unionsmedlemmenes territorier eller i hvert fall for så vidt angår den vesentlige del av handelen mellom unionsmedlemmenes territorier med varer som har sin opprinnelse i disse territorier, og

(ii) i det alt vesentlige de samme tollsatser og like reguleringer av handelen blir anvendt av hvert av unionsmedlemmene i samhandel med territorier som ikke er med i unionen. Unionsmedlemmene er dog underkastet bestemmelsene i paragraf 9.

(b) med et frihandelsområde forstås en gruppe av to eller flere tollområder hvor tollsatser og andre restriktive reguleringer vedrørende handelen, (unntatt, om nødvendig, de som er tillatt i henhold til Artiklene XI, XII, XIII, XIV, XV og XX) er opphevet for den vesentlige del av samhandelen mellom vedkommende territorier av varer som har sin opprinnelse i disse territorier.

9. De preferanser som er omhandlet i paragraf 2 i Artikkel I, skal ikke berøres av opprettelsen av en tollunion eller et frihandelsområde, men kan oppheves eller endres gjennom forhandlinger mellom vedkommende kontraherende parter. Denne fremgangsmåte med forhandlinger mellom de parter som berøres, skal særlig anvendes for opphevelse av preferanser hvor dette er nødvendig for at bestemmelsene i paragraf 8 (a) (i) og paragraf 8 (b) skal kunne oppfylles.

10. DE KONTRAHERENDE PARTER kan med to tredjedels flertall godkjenne forslag som ikke fullt ut fyller kravene i paragrafene 5 til og med 9, når forslagene fører til opprettelse av en tollunion eller et frihandelsområde som er beskrevet i denne artikkel.

11. Under hensyn til de særlige forhold som skyldes opprettelsen av India og Pakistan som uavhengige stater, og i betraktning av at disse stater lenge har utgjort en økonomisk enhet, er de kontraherende parter enige om at bestemmelsene i denne avtale ikke skal hindre de to land i å innføre sær-

the two countries from entering into special arrangements with respect to the trade between them, pending the establishment of their mutual trade relations on a definitive basis.

12. Each contracting party shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure observance of the provisions of this Agreement by the regional and local governments and authorities within its territory.

*Article XXV
Joint Action by the
Contracting Parties.*

1. Representatives of the contracting parties shall meet from time to time for the purpose of giving effect to those provisions of this Agreement which involve joint action and, generally, with a view to facilitating the operation and furthering the objectives of this Agreement. Wherever reference is made in this Agreement to the contracting parties acting jointly they are designated as the CONTRACTING PARTIES.
2. The Secretary-General of the United Nations is requested to convene the first meeting of the CONTRACTING PARTIES, which shall take place not later than March 1, 1948.
3. Each contracting party shall be entitled to have one vote at all meetings of the CONTRACTING PARTIES.
4. Except as otherwise provided for in this Agreement, decisions of the CONTRACTING PARTIES shall be taken by a majority of the votes cast.
5. In exceptional circumstances not elsewhere provided for in this Agreement, the CONTRACTING PARTIES may waive an obligation imposed upon a contracting party by this Agreement; Provided that any such decision shall be approved by a two-thirds majority of the votes cast and that such majority shall comprise more than half of the contracting parties. The CONTRACTING PARTIES may also by such a vote
 - (i) define certain categories of exceptional circumstances to which other voting requirements shall apply for the waiver of obligations, and
 - (ii) prescribe such criteria as may be necessary for the application of this subparagraph.

lige forholdsregler for sin samhandel, mens de venter på at den skal finne sin endelige form.

12. Hver kontraherende part skal ta de forholdsregler av rimelig art som den har adgang til for å sikre at de regionale og lokale regjeringer og myndigheter overholder bestemmelsene i denne avtale innen dens territorium.

*Artikkel XXV
Fellesopptreden av DE
KONTRAHERENDE PARTER.*

1. Representanter for de kontraherende parter skal møtes fra tid til annen for å sette i verk de bestemmelser i denne avtale som krever felles opptreden og for i det hele tatt å lette gjennomføringen av Avtalens bestemmelser, samt å arbeide til beste for de formål som er satt for Avtalen. Overalt hvor det i denne Avtale vises til de kontraherende parter når de opptrer i felleskap, er disse betegnet som DE KONTRAHERENDE PARTER.
2. De Forente Nasjoners Generalsekretær er anmodet om å kalle sammen det første møte mellom DE KONTRAHERENDE PARTER som skal finne sted senest 1. mars 1948.
3. Hver av de kontraherende parter skal ha rett til en stemme ved alle møter mellom DE KONTRAHERENDE PARTER.
4. Når ikke annerledes er bestemt i denne avtale, skal vedtak av DE KONTRAHERENDE PARTER fattes ved flertall av de avgitte stemmer.
5. I unntakstilfelle, som ikke dekkes av andre bestemmelser i denne Avtale, kan DE KONTRAHERENDE PARTER frafalle kravet om oppfyllelse av en forpliktelse som er pålagt en av de kontraherende parter i henhold til denne Avtale. Til et slikt vedtak kreves det dog et flertall på to tredjedeler av de avgitte stemmer, og dette flertall må omfatte mer enn halvparten av de kontraherende parter. DE KONTRAHERENDE PARTER kan ved slik votering også
 - (i) fastsette bestemte kategorier av særlige unntakstilfelle hvor andre avstemningsregler skal gjelde i spørsmål om å dispensere fra forpliktelser, og
 - (ii) fastsette de nødvendige kriterier for anvendelse av denne underparagraf .

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 2

Article XXVI

*Acceptance, Entry into Force and
Registration.*

1. The date of this Agreement shall be 30 October 1947.
2. This Agreement shall be open for acceptance by any contracting party which, on 1 March 1955, was a contracting party or was negotiating with a view to accession to this Agreement.
3. This Agreement, done in a single English original and in a single French original, both texts authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall furnish certified copies thereof to all interested governments.
4. Each government accepting this Agreement shall deposit an instrument of acceptance with the Executive Secretary to the CONTRACTING PARTIES, who will inform all interested governments of the date of deposit of each instrument of acceptance and of the day on which this Agreement enters into force under paragraph 6 of this Article.
5. (a) Each government accepting this Agreement does so in respect of its metropolitan territory and of the other territories for which it has international responsibility, except such separate customs territories as it shall notify to the Executive Secretary to the CONTRACTING PARTIES at the time of its own acceptance.
(b) Any government, which has so notified the Executive Secretary under the exceptions in sub-paragraph (a) of this paragraph, may at any time give notice to the Executive Secretary that its acceptance shall be effective in respect of any separate customs territory or territories so excepted and such notice shall take effect on the thirtieth day following the day on which it is received by the Executive Secretary.
(c) If any of the customs territories, in respect of which a contracting party has accepted this Agreement, possesses or acquires full autonomy in the conduct of its external commercial relations and of the other matters provided for in this Agreement, such territory shall, upon sponsorship through a declaration by the responsible contracting party establishing the above-mentioned fact, be deemed to be a contracting party.
6. This Agreement shall enter into force, as among the governments which have accep-

Artikkel XXVI

*Tiltredelse, ikrafttreden og
registrering.*

1. Dagen for utferdigelse av denne Avtale skal være 30. oktober 1947.
2. Denne Avtale skal være åpen for vedtakelse for alle kontraherende parter som 1. mars 1955 var en kontraherende part eller forhandlet med henblikk på tiltredelse til denne Avtale.
3. Denne Avtale, utferdiget i ett originaleksemplar på engelsk, og ett originaleksemplar på fransk, begge tekster autentiske, skal deponeres hos De Forente Nasjoners Generalsekretær, som skal tilstille alle interesserte regjeringer bekreftede kopier av den.
4. Enhver regjering som vedtar denne Avtale skal deponere et vedtakelsesdokument hos Eksekutivsekretæren for DE KONTRAHERENDE PARTER som skal underrette alle interesserte regjeringer om datoen for deponeringen av hvert enkelt vedtakelsesdokument, og om den dag da Avtalen trer i kraft etter paragraf 6 i denne artikkel.
5. (a) Enhver regjering som vedtar denne Avtale, gjør dette med virkning for sitt moderland og for de øvrige territorier som den har internasjonalt ansvar for, med unntak for slike særlige tollområder som den underretter Eksekutivsekretæren for DE KONTRAHERENDE PARTER om når den selv vedtar Avtalen.
(b) En regjering som har gitt underretning til Eksekutivsekretæren i henhold til unntaksbestemmelsene i underparagraf (a) til denne paragraf, kan når som helst underrette Eksekutivsekretæren om at dens vedtakelse for fremtiden skal gjelde for et særlig tollområde eller særlige tollområder som har vært unntatt. Vedtakelsen får virkning 30 dager etter at Eksekutivsekretæren har mottatt underretning om dette.
(c) Hvis et av de tollområder som en kontraherende part har satt Avtalen i kraft for, har eller oppnår fullt selvstyre for så vidt angår dets utenrikshandel og andre spørsmål som er omhandlet i denne Avtale, skal dette område ansees som en kontraherende part når den ansvarlige kontraherende part anbefaler det og avgir en erklæring som fastslår forholdet.
6. Denne Avtale skal tre i kraft mellom de regjeringer som har vedtatt den 30 dager

ted it, on the thirtieth day following the day on which instruments of acceptance have been deposited with the Executive Secretary to the CONTRACTING PARTIES on behalf of governments named in Annex H, the territories of which account for 85 per centum of the total external trade of the territories of such governments, computed in accordance with the applicable column of percentages set forth therein. The instrument of acceptance of each other government shall take effect on the thirtieth day following the day on which such instrument has been deposited.

7. The United Nations is authorized to effect registration of this Agreement as soon as it enters into force.

Article XXVII

Withholding or Withdrawal of Concessions.

Any contracting party shall at any time be free to withhold or to withdraw in whole or in part any concession, provided for in the appropriate Schedule annexed to this Agreement, in respect of which such contracting party determines that it was initially negotiated with a government which has not become, or has ceased to be, a contracting party. A contracting party taking such action shall notify the CONTRACTING PARTIES and, upon request, consult with contracting parties which have a substantial interest in the product concerned.

Article XXVIII

Modification of Schedules.

1. On the first day of each three-year period, the first period beginning on 1 January 1958 (or on the first day of any other period that may be specified by the CONTRACTING PARTIES by two-thirds of the votes cast) a contracting party (hereafter in this Article referred to as the «applicant contracting party») may, by negotiation and agreement with any contracting party with which such concession was initially negotiated and with any other contracting party determined by the CONTRACTING PARTIES to have a principal supplying interest (which two preceding categories of contracting parties, together with the applicant contracting party, are in this Article hereinafter referred to as the «contracting parties primarily concerned»), and subject to consultation with any other contracting party determined by the CONTRACTING PARTIES to have a substantial interest in

etter at vedtakelsesdokumenter er blitt deponert hos Eksekutivsekretæren for DE KONTRAHERENDE PARTER på vegne av regjeringer som er oppført i Bilag H og hvis territorier tilsammen representerer 85 pst. av den samlede utenrikshandel for de oppførte regjeringers territorier. Denne prosentdel skal beregnes overensstemmende med vedkommende kolonne for prosentsetter i bilaget. Vedtakelsesdokumentet fra enhver annen regjering skal tre i kraft 30 dager etter at det er blitt deponert.

7. De Forente Nasjoner bemyndiges til å foreta registrering av denne Avtale så snart den trer i kraft.

Artikkel XXVII

Suspensjon eller tilbaketrekning av innrømmelser.

Alle kontraherende parter skal til enhver tid ha adgang til å suspendere eller til å trekke tilbake, helt eller delvis, en innrømmelse som er oppført i vedkommende konsesjonsliste knyttet til denne Avtale, med den begrunnelse at de opprinnelige forhandlinger om innrømmelsen er ført med en regjering som ikke er blitt kontraherende part, eller har opphørt å være det. En kontraherende part som tar et slikt skritt skal underrette DE KONTRAHERENDE PARTER, og på anmodning rådføre seg med kontraherende parter som har en vesentlig interesse i den vare det gjelder.

Artikkel XXVIII

Endringer i konsesjonslistene.

1. På den første dag av hver 3-årsperiode hvorav den første periode skal begynne 1. januar 1958 (eller på den første dag av enhver annen periode som måtte bli fastsatt av DE KONTRAHERENDE PARTER med 2/3 av de avgitte stemmer) kan en kontraherende part (heretter i denne artikkel omtalt som «den anmodende kontraherende part») endre eller trekke tilbake en innrømmelse som er oppført i vedkommende konsesjonsliste knyttet til denne Avtale hvis det gjennom forhandlinger og avtale med enhver kontraherende part med hvilken innrømmelsen opprinnelig er forhandlet og med enhver annen kontraherende part som DE KONTRAHERENDE PARTER har funnet å ha en vesentlig leverandør-interesse (idet disse to grupper av kontraherende parter sammen med den anmodende kontraherende part heretter i denne artikkel er omtalt som «de kontraherende parter som i første rekke be-

such concession, modify or withdraw a concession included in the appropriate Schedule annexed to this Agreement.

2. In such negotiations and agreement, which may include provision for compensatory adjustment with respect to other products, the contracting parties concerned shall endeavour to maintain a general level of reciprocal and mutually advantageous concessions not less favourable to trade than that provided for in this Agreement prior to such negotiations.
 - 3 (a) If agreement between the contracting parties primarily concerned cannot be reached before 1 January 1958 or before the expiration of a period envisaged in paragraph 1 of this Article, the contracting party which proposes to modify or withdraw the concession shall, nevertheless, be free to do so and if such action is taken any contracting party with which such concession was initially negotiated, any contracting party determined under paragraph 1 to have a principal supplying interest and any contracting party determined under paragraph 1 to have a substantial interest shall then be free not later than six months after such action is taken, to withdraw, upon the expiration of thirty days from the day on which written notice of such withdrawal is received by the CONTRACTING PARTIES, substantially equivalent concessions initially negotiated with the applicant contracting party.
 - (b) If agreement between the contracting parties primarily concerned is reached but any other contracting party determined under paragraph 1 of this Article to have a substantial interest is not satisfied, such other contracting party shall be free, not later than six months after action under such agreement is taken, to withdraw, upon the expiration of thirty days from the day on which written notice of such withdrawal is received by the CONTRACTING PARTIES, substantially equivalent concessions initially negotiated with the applicant contracting party.
 4. The CONTRACTING PARTIES may, at any time, in special circumstances, authorize a contracting party to enter into negotiations for modification or withdrawal of
- røres») er oppnådd enighet om dette og under forutsetning av at det blir konsultert med enhver annen kontraherende part som DE KONTRAHERENDE PARTER finner har en vesentlig interesse i en slik innrømmelse.
 2. Under slike forhandlinger og i en slik avtale som også kan omfatte bestemmelser om kompensasjon med hensyn til andre varer, skal vedkommende kontraherende parter søke å holde de innrømmelser som er gitt på grunnlag av gjensidige fordeler for begge parter på et nivå som ikke er mindre fordelaktig for handelen enn forutsatt i denne Avtale før forhandlingene.
 3. (a) Hvis enighet ikke kan oppnås mellom de kontraherende parter som i første rekke berøres før 1. januar 1958 eller før utløpet av en periode som er forutsett i paragraf 1 i denne artikkel, skal den kontraherende part som foreslår å endre eller trekke tilbake innrømmelsen ikke desto mindre ha adgang til å gjøre dette. Hvis et slik skritt blir tatt, skal enhver kontraherende part som innrømmelsen opprinnelig er forhandlet med, enhver kontraherende part som i henhold til paragraf 1 er funnet å ha en vesentlig leverandør-interesse, og enhver kontraherende part som i henhold til paragraf 1 er funnet å ha en vesentlig interesse ha adgang til ikke senere enn 6 måneder etter at et slikt skritt er tatt å trekke tilbake innen utløpet av 30 dager fra den dag skriftlig meddelelse om slik tilbaketrekning er mottatt av DE KONTRAHERENDE PARTER vesentlig likeverdige innrømmelser som opprinnelig er forhandlet med den anmodende kontraherende part.
 - (b) Hvis det oppnås enighet mellom de kontraherende parter som i første rekke berøres, men en annen kontraherende part som i henhold til paragraf 1 i denne artikkel er funnet å ha en vesentlig interesse, ikke er blitt tilfredsstillet, skal en slik annen kontraherende part ikke senere enn 6 måneder etter at det er tatt tiltak i henhold til slik enighet ha adgang til å trekke tilbake innen utløpet av 30 dager fra den dag skriftlig underretning om slik tilbaketrekning er mottatt av DE KONTRAHERENDE PARTER vesentlig likeverdige innrømmelser som opprinnelig er forhandlet med den anmodende kontraherende part.
 4. DE KONTRAHERENDE PARTER kan til enhver tid under spesielle omstendigheter tillate en kontraherende part å påbegynne forhandlinger med henblikk på å endre el-

a concession included in the appropriate Schedule annexed to this Agreement subject to the following procedures and conditions:

- (a) Such negotiations and any related consultations shall be conducted in accordance with the provisions of paragraphs 1 and 2 of this Article.
- (b) If agreement between the contracting parties primarily concerned is reached in the negotiations, the provisions of paragraph 3 (b) of this Article shall apply.
- (c) If agreement between the contracting parties primarily concerned is not reached within a period of sixty days after negotiations have been authorized, or within such longer period as the CONTRACTING PARTIES may have prescribed, the applicant contracting party may refer the matter to the CONTRACTING PARTIES.
- (d) Upon such reference, the CONTRACTING PARTIES shall promptly examine the matter and submit their views to the contracting parties primarily concerned with the aim of achieving a settlement. If a settlement is reached, the provisions of paragraph 3 (b) shall apply as if agreement between the contracting parties primarily concerned had been reached. If no settlement is reached between the contracting parties primarily concerned, the applicant contracting party shall be free to modify or withdraw the concession, unless the CONTRACTING PARTIES determine that the applicant contracting party has unreasonably failed to offer adequate compensation. If such action is taken, any contracting party with which the concession was initially negotiated, any contracting party determined under paragraph 4 (a) to have a principal supplying interest and any contracting party determined under paragraph 4 (a) to have a substantial interest, shall be free, not later than six months after such action is taken, to modify or withdraw, upon the expiration of thirty days from the day on which written notice of such withdrawal is received by the CONTRACTING PARTIES, substantially equivalent concessions initially negotiated with the applicant contracting party.
- ler trekke tilbake en innrømmelse som er oppført i vedkommende konsesjonsliste til denne Avtale, forutsatt at følgende betingelser foreligger og at nedenstående fremgangsmåte blir fulgt:
- (a) Slike forhandlinger og enhver rådslagning i forbindelse med dem skal bli ført overensstemmende med bestemmelser i paragrafene 1 og 2 i denne artikkel.
- (b) Hvis det oppnås enighet under forhandlingene med de kontraherende parter som i første rekke berøres, skal bestemmelsene i paragraf 3 (b) i denne artikkel få anvendelse.
- (c) Hvis det ikke oppnås enighet mellom de kontraherende parter som i første rekke berøres innen utløpet av 60 dager etter at forhandlingene er blitt tillatt, eller innen utløpet av et slikt lengre tidsrom som DE KONTRAHERENDE PARTER måtte ha fastsatt, kan den anmodende kontraherende part henvise saken til DE KONTRAHERENDE PARTER.
- (d) DE KONTRAHERENDE PARTER skal når en sak blir henvist til dem på denne måte, øyeblikkelig undersøke saken og legge fram sitt syn på den for de kontraherende parter som i første rekke berøres med henblikk på å oppnå en ordning. Hvis en ordning blir oppnådd, skal bestemmelsene i paragraf 3 (b) få anvendelse på samme måte som om det var oppnådd enighet mellom de kontraherende parter som i første rekke berøres. Hvis en ordning ikke kan bli oppnådd mellom de kontraherende parter som i første rekke berøres, skal den anmodende kontraherende part ha adgang til å endre eller trekke tilbake innrømmelsen hvis ikke DE KONTRAHERENDE PARTER finner at den anmodende kontraherende part uten grunn har unnlatt å tilby passende kompensasjoner. Hvis et slikt skritt blir tatt kan enhver kontraherende part med hvilken innrømmelsen opprinnelig var forhandlet, enhver kontraherende part som i henhold til paragraf 4 (a) er funnet å ha en vesentlig leverandørinteresse, og enhver kontraherende part som i henhold til paragraf 4 (a) er funnet å ha en vesentlig interesse, ha adgang til ikke senere enn 6 måneder etter at et slikt skritt er tatt å endre eller trekke tilbake etter utløpet av 30 dager fra den dag skriftlig meddelelse om slik tilbaketrekning er mottatt av DE KONTRAHERENDE PARTER vesentlige likeverdige innrømmelser som opprinnelig er forhandlet med den anmodende kontraherende part.

5. Before 1 January 1958 and before the end of any period envisaged in paragraph 1 a contracting party may elect by notifying the CONTRACTING PARTIES to reserve the right, for the duration of the next period, to modify the appropriate Schedule in accordance with the procedures of paragraphs 1 to 3. If a contracting party so elects, other contracting parties shall have the right, during the same period, to modify or withdraw, in accordance with the same procedures, concessions initially negotiated with that contracting party.
5. Før 1. januar 1958 og før utløpet av enhver annen periode som er forutsett i paragraf 1 (a) kan en kontraherende part velge, ved å underrette DE KONTRAHERENDE PARTER, å reservere retten til i løpet av den neste periode å endre vedkommende konsesjonsliste overensstemmende med fremgangsmåten i paragrafene 1 til 3. Hvis en kontraherende part velger dette skal andre kontraherende parter ha rett til i den samme periode å endre eller trekke tilbake overensstemmende med den samme fremgangsmåte innrømmelser som opprinnelig var forhandlet med denne kontraherende part.

*Article XXVIII bis
Tariff Negotiations*

1. The contracting parties recognize that customs duties often constitute serious obstacles to trade; thus negotiations on a reciprocal and mutually advantageous basis, directed to the substantial reduction of the general level of tariffs and other charges on imports and exports and in particular to the reduction of such high tariffs as discourage the importation even of minimum quantities, and conducted with due regard to the objectives of this Agreement and the varying needs of individual contracting parties, are of great importance to the expansion of international trade. The CONTRACTING PARTIES may therefore sponsor such negotiations from time to time.
2. (a) Negotiations under this Article may be carried out on a selective product-by-product basis or by the application of such multilateral procedures as may be accepted by the contracting parties concerned. Such negotiations may be directed towards the reduction of duties, the binding of duties at then existing levels or undertakings that individual duties or the average duties on specified categories of products shall not exceed specified levels. The binding against increase of low duties or of duty-free treatment shall, in principle, be recognized as a concession equivalent in value to the reduction of high duties.
- (b) The contracting parties recognize that in general the success of multilateral negotiations would depend on the participation of all contracting parties which conduct a substantial proportion of their external trade with one another.
3. Negotiations shall be conducted on a basis

*ARTIKKEL XXVIII BIS
Tollforhandlinger.*

1. De kontraherende parter erkjenner at toll ofte utgjør en alvorlig hindring for handelen, og at således forhandlinger på et gjensidig fordelaktig grunnlag for å oppnå en betydelig reduksjon av tollnivåene og andre avgifter på import og eksport, og spesielt med henblikk på reduksjon av slike høye tollsatser som forhindrer import selv i minste mengder, og ført under tilbørlig hensyntagen til formålene for denne Avtale og de skiftende behov for de forskjellige kontraherende parter, er av stor betydning for utvidelsen av den internasjonale handel. DE KONTRAHERENDE PARTER kan derfor ta initiativet til at slike forhandlinger blir innledet fra tid til annen.
2. (a) Forhandlinger under denne artikkel kan føres på grunnlag av forhandlinger vare mot vare, eller ved anvendelsen av en slik multilateral fremgangsmåte som måtte godtas av de kontraherende parter som blir berørt. Slike forhandlinger kan bli rettet mot reduksjon av tollsatser, binding av tollsatser på det bestående nivå eller en forpliktelse om at individuelle tollsatser eller de gjennomsnittlige tollsatser for angitte grupper av varer ikke skal overskride oppgitte nivåer. Binding mot forhøyelse av en lav tollsats eller av tollfrihet skal i prinsippet bli anerkjent som en innrømmelse av likeverdig verdi med nedsettelse av høye tollsatser.
- (b) De kontraherende parter erkjenner at et heldig utfall av multilaterale tollforhandlinger i alminnelighet vil være avhengige av at alle kontraherende parter hvis handel med hverandre utgjør en betydelig andel av deres samlede utenriks-handel deltar i forhandlingene.
3. Forhandlinger skal bli ført på et grunnlag

which affords adequate opportunity to take into account:

- (a) the needs of individual contracting parties and individual industries;
- (b) the needs of less-developed countries for a more flexible use of tariff protection to assist their economic development and the special needs of these countries to maintain tariffs for revenue purposes; and
- (c) all other relevant circumstances, including the fiscal, developmental, strategic and other needs of the contracting parties concerned.

Article XXIX

The Relation of this Agreement to the Havana Charter.

1. The contracting parties undertake to observe to the fullest extent of their executive authority the general principles of Chapters I to VI inclusive and of Chapter IX of the Havana Charter pending their acceptance of it in accordance with their constitutional procedures.
2. Part II of this Agreement shall be suspended on the day on which the Havana Charter enters into force.
3. If by September 30, 1949, the Havana Charter has not entered into force, the contracting parties shall meet before December 31, 1949, to agree whether this Agreement shall be amended, supplemented or maintained.
4. If at any time the Havana Charter should cease to be in force, the CONTRACTING PARTIES shall meet as soon as practicable thereafter to agree whether this Agreement shall be supplemented, amended or maintained. Pending such agreement, Part II of this Agreement shall again enter into force; Provided that the provisions of Part II other than Article XXIII shall be replaced, mutatis mutandis, in the form in which they then appeared in the Havana Charter; and Provided further that no contracting party shall be bound by any provisions which did not bind it at the time when the Havana Charter ceased to be in force.
5. If any contracting party has not accepted the Havana Charter by the date upon which it enters into force, the CONTRACTING PARTIES shall confer to agree whether, and if so in what way, this Agreement in so far as it affects relations between such contracting party and other contracting parties, shall be supplemented or

som gir tilstrekkelig adgang til å ta hensyn til:

- (a) de enkelte kontraherende parters og de enkelte næringers behov,
- (b) behovet for mindre utviklede land til å benytte tollbeskyttelse på en elastisk måte for å støtte deres økonomiske utvikling og det spesielle behov for disse land til å opprettholde tollsatser av hensyn til statsinntektene, og
- (c) alle andre relevante omstendigheter, herunder fiskale, utbyggingsmessige, strategiske og andre behov for de kontraherende parter som berøres.

Artikkel XXIX

Forholdet mellom denne Avtale og Havana-Charteret.

1. De kontraherende parter påtar seg i så vid utstrekning som deres utøvende myndighet tillater det å overholde de alminnelige prinsipper i kapitlene I til og med VI samt kapitel IX i Havana-Charteret i påvente av at Charteret blir godkjent av partene i samsvar med deres konstitusjonelle regler.
2. Annen del av denne avtale skal settes ut av kraft den dag Havana-Charteret trer i kraft.
3. Hvis Havana-Charteret ikke er trådt i kraft innen 30. september 1949, skal de kontraherende parter komme sammen før 31. desember 1949 for å bli enige om hvorvidt Avtalen skal endres, suppleres eller opprettholdes.
4. Hvis Havana-Charteret på noe tidspunkt skulle tre ut av kraft, skal de kontraherende parter deretter komme sammen så snart som mulig for å bli enige om hvorvidt Generalavtalen skal suppleres, endres eller opprettholdes. I påvente av at det blir inngått en avtale om dette, skal Annen del av avtalen igjen tre i kraft. Det er dog en forutsetning at bestemmelsene i Annen del, bortsett fra Artikkelen XXIII, blir erstattet med de da gjeldende tilsvarende bestemmelser i Havana-Charteret, med de endringer som måtte være nødvendige. Det er også en forutsetning at ingen kontraherende part skal være bundet av bestemmelser som ikke bandt parten på det tidspunkt da Havana-Charteret trådte ut av kraft.
5. Hvis en kontraherende part ennå ikke har godkjent Havana-Charteret på det tidspunkt da Charteret trer i kraft, skal DE KONTRAHERENDE PARTER etter drøftelser avtale hvorvidt og i tilfelle hvordan nærværende Avtale skal suppleres eller tilpasses forholdet mellom vedkommende kontraherende part og andre kontraheren-

amended. Pending such agreement the provisions of Part II of this Agreement shall, notwithstanding the provisions of paragraph 2 of this Article, continue to apply as between such contracting party and other contracting parties.

- Contracting parties which are Members of the International Trade Organization shall not invoke the provisions of this Agreement so as to prevent the operation of any provision of the Havana Charter. The application of the principle underlying this paragraph to any contracting party which is not a Member of the International Trade Organization shall be the subject of an agreement pursuant to paragraph 5 of this Article.

*Article XXX
Amendments.*

- Except where provision for modification is made elsewhere in this Agreement, amendments to the provisions of Part I of this Agreement or to the provisions of Article XXIX or of this Article shall become effective upon acceptance by all the contracting parties, and other amendments to this Agreement shall become effective, in respect of those contracting parties which accept them, upon acceptance by two-thirds of the contracting parties and thereafter for each other contracting party upon acceptance by it.
- Any contracting party accepting an amendment to this Agreement shall deposit an instrument of acceptance with the Secretary-General of the United Nations within such period as the CONTRACTING PARTIES may specify. The CONTRACTING PARTIES may decide that any amendment made effective under this Article is of such a nature that any contracting party which has not accepted it within a period specified by the CONTRACTING PARTIES shall be free to withdraw from this Agreement, or to remain a contracting party with the consent of the CONTRACTING PARTIES.

*Article XXXI
Withdrawal.*

Without prejudice to the provisions of paragraph 12 of Article XVIII or of Article XXIII or of paragraph 2 of Article XXX, any contracting party may withdraw from this Agreement, or may separately withdraw on behalf

de parter. I påvente av en slik avtale skal bestemmelsene i Generalavtalens Annen del fortsette å gjelde i forholdet mellom vedkommende kontraherende part og andre kontraherende parter, uten hensyn til bestemmelsene i paragraf 2 i denne artikkel.

- Kontraherende parter som er medlemmer av Den Internasjonale Handelsorganisasjon skal ikke påberope seg Generalavtalens bestemmelser på en slik måte at det hindrer gjennomføringen av noen bestemmelse i Havana-Charteret. Spørsmålet om hvorvidt prinsippet i denne paragraf skal anvendes overfor en kontraherende part som ikke er medlem av den Internasjonale Handelsorganisasjon, skal fastsettes i en avtale etter paragraf 5 i denne artikkel.

*Artikkel XXX
Endringer.*

- Når det ikke andre steder i denne Avtale er fastsatt bestemmelser om endringer, skal endringer av bestemmelsene i Første del av denne Avtale, eller av bestemmelsene i Artikkel XXIX eller i denne artikkel tre i kraft når de er godtatt av alle de kontraherende parter. Andre endringer av denne Avtale skal tre i kraft for de kontraherende parter som godtar dem så snart to tredjedeler av partene har godtatt endringen, og deretter for hver av de øvrige kontraherende parter fra det tidspunkt vedkommende part har godtatt endringen.
- Alle kontraherende parter som godtar en endring i denne Avtale skal deponere et godkjennelsesdokument hos De Forente Nasjoners Generalsekretær innen utløpet av en frist som fastsettes av DE KONTRAHERENDE PARTER. DE KONTRAHERENDE PARTER kan bestemme at en endring som er satt i kraft etter denne artikkel, er av en slik karakter at enhver kontraherende part som ikke har godtatt endringen innen en tidsfrist fastsatt av DE KONTRAHERENDE PARTER, skal ha adgang til å trekke seg tilbake fra denne Avtale eller bli stående som kontraherende part med DE KONTRAHERENDE PARTERS samtykke.

*ARTIKKEL XXXI
Oppsigelse.*

Uten hensyn til bestemmelsene i paragraf 12 i Artikkel XVIII eller i Artikkel XXIII eller i paragraf 2 i Artikkel XXX, kan en kontraherende part si opp denne Avtale, eller unnta fra Avtalen ethvert særlig tollområde som den

of any of the separate customs territories for which it has international responsibility and which at the time possesses full autonomy in the conduct of its external commercial relations and of the other matters provided for in this Agreement. The withdrawal shall take effect upon the expiration of six months from the day on which written notice of withdrawal is received by the Secretary-General of the United Nations.

Article XXXII
Contracting Parties.

1. The contracting parties to this Agreement shall be understood to mean those governments which are applying the provisions of this Agreement under Articles XXVI or XXXIII or pursuant to the Protocol of Provisional Application.
2. At any time after the entry into force of this Agreement pursuant to paragraph 6 of Article XXVI, those contracting parties which have accepted this Agreement pursuant to paragraph 4 of Article XXVI may decide that any contracting party which has not so accepted it shall cease to be a contracting party.

Article XXXIII
Accession.

A government not party to this Agreement, or a government acting on behalf of a separate customs territory possessing full autonomy in the conduct of its external commercial relations and of the other matters provided for in this Agreement, may accede to this Agreement, on its own behalf or on behalf of that territory, on terms to be agreed between such government and the CONTRACTING PARTIES. Decisions of the CONTRACTING PARTIES under this paragraph shall be taken by a two-thirds majority.

Article XXXIV
Annexes.

The annexes to this Agreement are hereby made an integral part of this Agreement.

Article XXXV
Non-application of the Agreement between particular Contracting Parties

1. This Agreement, or alternatively Article II of this Agreement shall not apply as between any contracting party and any other contracting party if:
 - (a) the two contracting parties have not en-

kontraherende part representerer i internasjonal henseende og som på den tid har fullt selvstyre med hensyn til sin utenrikshandel og andre spørsmål som er omhandlet i denne Avtale. Oppsigelsen får virkning etter utløpet av seks måneder fra den dag De Forente Nasjoners Generalsekretær har mottatt skriftlig melding om den.

Artikkel XXXII
Kontraherende parter.

1. Med de kontraherende parter i denne avtale skal forståes de regjeringer som anvender bestemmelsene i denne Avtale i henhold til Artikkel XXVI eller Artikkel XXXIII, eller i henhold til Protokollen om midlertidig ikraftsetting.
2. De kontraherende parter som har tiltrådt denne Avtale i henhold til paragraf 6 i Artikkel XXVI, kan når som helst når Avtalen er trådt i kraft etter paragraf 4 i Artikkel XXVI, bestemme at en kontraherende part som ikke har tiltrådt Avtalen på samme måte, skal opphøre å være kontraherende part.

Artikkel XXXIII
Tiltredelse.

Enhver regjering som ikke er part i denne Avtale, eller enhver regjering som opptrer på vegne av et særlig tollområde som har fullt selvstyre med hensyn til sin utenrikshandel og andre spørsmål som er omhandlet i Avtalen, kan på egne vegne eller på vegne av vedkommende territorium tiltre denne Avtale på de vilkår som vedkommende regjering og DE KONTRAHERENDE PARTER blir enige om. Til vedtak av DE KONTRAHERENDE PARTER etter denne paragraf kreves to tredjedels flertall

Artikkel XXXIV
Bilag.

Bilagene til denne Avtale gjøres herved til en integrerende del av Avtalen.

Artikkel XXXV
Unnlatelse av å anvende Avtalen mellom bestemte kontraherende parter.

1. Denne Avtale, eller eventuelt Artikkel II i Avtalen, skal ikke få anvendelse på forholdet mellom en kontraherende part og en annen kontraherende part dersom:
 - (a) de to kontraherende parter ikke har ført

tered into tariff negotiations with each other, and

- (b) either of the contracting parties, at the time either becomes a contracting party, does not consent to such application.
2. The CONTRACTING PARTIES may review the operation of this Article in particular cases at the request of any contracting party and make appropriate recommendations.

PART IV TRADE AND DEVELOPMENT.

Article XXXVI Principles and Objectives.

1. The contracting parties,
 - (a) recalling that the basic objectives of this Agreement include the raising of standards of living and the progressive development of the economies of all contracting parties, and considering that the attainment of these objectives is particularly urgent for less-developed contracting parties;
 - (b) considering that export earnings of the less-developed contracting parties can play a vital part in their economic development and that the extent of this contribution depends on the prices paid by the less-developed contracting parties for essential imports, the volume of their exports, and the prices received for these exports;
 - (c) noting, that there is a wide gap between standards of living in less-developed countries and in other countries;
 - (d) recognizing that individual and joint action is essential to further the development of the economies of less-developed contracting parties and to bring about a rapid advance in the standards of living in these countries;
 - (e) recognizing that international trade as a means of achieving economic and social advancement should be governed by such rules and procedures—and measures in conformity with such rules and procedures—as are consistent with the objectives set forth in this Article;
 - (f) noting that the CONTRACTING PARTIES may enable less-developed contracting parties to use special measures to promote their trade and development; agree as follows.

tollforhandlinger med hverandre, og

- (b) en av de to kontraherende parter på den tid en av dem blir kontraherende part ikke samtykker i slik anvendelse.
2. Etter anmodning av en kontraherende part kan DE KONTRAHERENDE PARTER foreta undersøkelser med hensyn til anvendelsen av denne artikkel i de enkelte tilfelle og avgi passende anbefalinger.

FJERDE DEL HANDEL OG UTVIKLING

Artikkel XXXVI Prinsipper og Mål.

1. De kontraherende parter,
 - (a) som minner om at de grunnleggende mål for denne Avtale omfatter heving av levestandarden og en stadig raskere utvikling av alle de kontraherende parters økonomi, og som mener at oppnåelsen av disse mål er særlig presserende for de mindre-utviklede kontraherende parter;
 - (b) som mener at de mindre-utviklede kontraherende parters eksportinntekter kan spille en avgjørende rolle for deres økonomiske utvikling og at omfanget av dette bidrag er avhengig av de priser som betales av de mindre-utviklede kontraherende parter for deres nødvendige import, av omfanget av deres eksport og av de priser som oppnås for denne eksport;
 - (c) som merker seg at det er et stort skille mellom levestandarden i mindre-utviklede land og i andre land;
 - (d) som erkjenner at individuelle og felles tiltak er ubetinget nødvendige for å fremme utviklingen av de mindre-utviklede kontraherende parters økonomi og for å tilveiebringe en hurtig økning i levestandarden i disse land;
 - (e) som erkjenner at internasjonal handel som et middel til å oppnå økonomisk og sosial fremgang burde være regulert av slike regler og fremgangsmåter – samt tiltak i samsvar med slike regler og fremgangsmåter – som er overensstemmende med de mål som er fremsatt i denne artikkel;
 - (f) som merker seg at DE KONTRAHERENDE PARTER kan sette mindre-utviklede kontraherende parter i stand til å treffe spesielle tiltak for å fremme sin handel og utvikling; er blitt enige om følgende:

2. There is need for a rapid and sustained expansion of the export earnings of the less-developed contracting parties.
3. There is need for positive efforts designed to ensure that less-developed contracting parties secure a share in the growth in international trade commensurate with the needs of their economic development.
4. Given the continued dependence of many less-developed contracting parties on the exportation of a limited range of primary products, there is need to provide in the largest possible measure more favourable and acceptable conditions of access to world markets for these products, and wherever appropriate to devise measures designed to stabilize and improve conditions of world markets in these products, including in particular measures designed to attain stable, equitable and remunerative prices, thus permitting an expansion of world trade and demand and a dynamic and steady growth of the real export earnings of these countries so as to provide them with expanding resources for their economic development.
5. The rapid expansion of the economies of the less-developed contracting parties will be facilitated by a diversification of the structure of their economies and the avoidance of an excessive dependence on the export of primary products. There is, therefore, need for increased access in the largest possible measure to markets under favourable conditions for processed and manufactured products currently or potentially of particular export interest to less-developed contracting parties.
6. Because of the chronic deficiency in the export proceeds and other foreign exchange earnings of less-developed contracting parties, there are important inter-relationships between trade and financial assistance to development. There is, therefore, need for close and continuing collaboration between the CONTRACTING PARTIES and the international lending agencies so that they can contribute most effectively to alleviating the burdens these less-developed contracting parties assume in the interest of their economic development.
7. There is need for appropriate collaboration between the CONTRACTING PARTIES, other intergovernmental bodies and the organs and agencies of the United Nations system, whose activities relate to the trade and economic development of less-developed countries.
8. The developed contracting parties do not expect reciprocity for commitments made
2. Det er behov for en hurtig og vedvarende økning av de mindre-utviklede kontraherende parters eksportinntekter.
3. Det er behov for positiv innsats med sikte på å sikre at mindre-utviklede kontraherende parter får en del av veksten i internasjonal handel som tilsvarer deres behov for økonomisk utvikling.
4. På bakgrunn av mange mindre-utviklede kontraherende parters vedvarende avhengighet av eksporten av en begrenset rekke av råvarer, er det behov for i størst mulig utstrekning å skaffe mer gunstige og akseptable betingelser for adgang til verdensmarkedene for disse produkter, og overalt hvor det passer å utarbeide forholdsregler med sikte på å stabilisere og forbedre forholdene på verdensmarkedene for disse produkter, herunder spesielle forholdsregler for å oppnå stabile, rettferdige og lønnsomme priser, og på denne måte muliggjøre en ekspansjon i verdenshandelen og etterspørselen samt en dynamisk og jevn vekst i de reelle eksportinntekter for disse land, og slik forsyne dem med økende ressurser for deres økonomiske utvikling.
5. En hurtig ekspansjon i de mindre-utviklede kontraherende parters økonomi vil bli lettet ved å gjøre deres økonomiske struktur mer allsidig og ved å komme bort fra en for stor avhengighet av eksporten av råvarer. Det er derfor behov for i størst mulig utstrekning å utvide adgangen til markedene på gunstige vilkår for bearbejdede produkter og ferdigvarer som er eller kan bli av særlig interesse for de mindre-utviklede kontraherende parters eksport.
6. På grunn av varig svikt i eksportinntekter og andre valutainntekter hos de mindre-utviklede kontraherende parter er det en viktig sammenheng mellom handel og finansiell utviklingshjelp. Det er derfor behov for et nært og vedvarende samarbeid mellom DE KONTRAHERENDE PARTER og de internasjonale låneinstitusjoner, slik at de kan bidra mest mulig effektivt til å lette byrdene som de mindre-utviklede kontraherende parter påtar seg for å fremme sin økonomiske utvikling.
7. Det er behov for hensiktsmessig samarbeid mellom DE KONTRAHERENDE PARTER, andre mellomstatlige organer samt De Forente Nasjoners organer og særorganisasjoner som har en virksomhet som har sammenheng med handel og utvikling i mindre-utviklede land.
8. De utviklede kontraherende parter venter ikke resiprositet for forpliktelser de har

by them in trade negotiations to reduce or remove tariffs and other barriers to the trade of less-developed contracting parties.

9. The adoption of measures to give effect to these principles and objectives shall be a matter of conscious and purposeful effort on the part of the contracting parties both individually and jointly.

*Article XXXVII
Commitments.*

1. The developed contracting parties shall to the fullest extent possible — that is, except when compelling reasons, which may include legal reasons, make it impossible — give effect to the following provisions:
 - (a) accord high priority to the reduction and elimination of barriers to products currently or potentially of particular export interest to less-developed contracting parties, including customs duties and other restrictions which differentiate unreasonably between such products in their primary and in their processed forms;
 - (b) refrain from introducing, or increasing the incidence of, customs duties or non-tariff import barriers on products currently or potentially of particular export interest to less-developed contracting parties; and
 - (c) (i) refrain from imposing new fiscal measures, and
 - (ii) in any adjustments of fiscal policy accord high priority to the reduction and elimination of fiscal measures, which would hamper, or which hamper, significantly the growth of consumption of primary products, in raw or processed form, wholly or mainly produced in the territories of less-developed contracting parties, and which are applied specifically to those products.
2. (a) Whenever it is considered that effect is not being given to any of the provisions of sub-paragraph (a), (b) or (c) of paragraph 1, the matter shall be reported to the CONTRACTING PARTIES either by the contracting party not giving effect to the relevant provisions or by any other interested contracting party.
 - (b) (i) The CONTRACTING PARTIES shall, if requested so to do by any interested contracting party, and without prejudice to any bilateral consultations that may be undertaken

påttatt seg i handelsforhandlinger for å redusere eller fjerne tollsatser og andre hindringer for de mindreutviklede parters handel.

9. Gjennomføringen av tiltak for å sette disse prinsipper og mål ut i livet skal være gjensidig for samvittighetsfull og målbevisst innsats av de kontraherende parter, både enkeltvis og i fellesskap.

*Artikkel XXXVII
Forpliktelser.*

1. De utviklede kontraherende parter skal i størst mulig utstrekning – det vil si med mindre tvingende grunner, som også kan omfatte legale grunner, gjør det umulig – iverksette de følgende bestemmelser:
 - (a) gi høy prioritet til reduksjon og opphevelse av restriksjoner på produkter som er eller kan bli av særlig interesse for de mindre-utviklede kontraherende parters eksport, herunder tollsatser og andre restriksjoner som på urimelig måte differensierer mellom slike produkter i ubearbeidet og bearbeidet form;
 - (b) avstå fra å innføre, eller øke insidensen av, tollsatser eller ikke-tollmessige importrestriksjoner på produkter som er eller kan bli av særlig interesse for de mindre-utviklede kontraherende parters eksport; og
 - (c) (i) avstå fra å pålegge nye fiskale tiltak, og
 - (ii) ved enhver endring av avgiftspolitikken å gi høy prioritet til reduksjon og opphevelse av fiskale tiltak, som i vesentlig grad ville hindre eller som hindrer veksten i forbruket av råvarer, i rå eller bearbeidet form, som helt eller hovedsakelig er produsert i de mindre-utviklede parters landområder, og som spesielt gjelder for disse produkter.
2. (a) I ethvert tilfelle hvor det antas at noen av bestemmelsene i underparagrafene (a), (b) og (c) i paragraf 1 ikke er blitt satt i kraft, skal saken innrapporteres til DE KONTRAHERENDE PARTER enten av den kontraherende part som ikke har iverksatt omhandlede bestemmelser eller av en hvilken som helst annen interessert kontraherende part.
 - (b) (i) DE KONTRAHERENDE PARTER skal på anmodning av en hvilken som helst kontraherende part og uten hensyn til de bilaterale rådslagninger som måtte bli innledet,

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

- ken, consult with the contracting party concerned and all interested contracting parties with respect to the matter with a view to reaching solutions satisfactory to all contracting parties concerned in order to further the objectives set forth in Article XXXVI. In the course of these consultations, the reasons given in cases where effect was not being given to the provisions of sub-paragraph (a), (b) or (c) of paragraph 1 shall be examined.
- (ii) As the implementation of the provisions of sub-paragraph (a), (b) or (c) of paragraph 1 by individual contracting parties may in some cases be more readily achieved where action is taken jointly with other developed contracting parties, such consultation might, where appropriate, be directed towards this end.
- (iii) The consultations by the CONTRACTING PARTIES might also, in appropriate cases, be directed towards agreement on joint action designed to further the objectives of this Agreement as envisaged in paragraph 1 of Article XXV.
3. The developed contracting parties shall:
- (a) make every effort, in cases where a government directly or indirectly determines the resale price of products wholly or mainly produced in the territories of less-developed contracting parties, to maintain trade margins at equitable levels;
- (b) give active consideration to the adoption of other measures designed to provide greater scope for the development of imports from less-developed contracting parties and collaborate in appropriate international action to this end;
- (c) have special regard to the trade interests of less-developed contracting parties when considering the application of other measures permitted under this Agreement to meet particular problems and explore all possibilities of constructive remedies before applying such measures where they would affect essential interests of those contracting parties.
4. Less-developed contracting parties agree to take appropriate action in implementation of the provisions of Part IV for the benefit of the trade of other less-developed contracting parties, in so far as such action is consistent with their individual present and future development, financial and trade
- rådføre seg med angjeldende kontraherende part og alle interesserte kontraherende parter i saken for å komme fram til løsninger som er tilfredstillende for alle de angjeldende kontraherende parter, med sikte på å fremme målene i Artikkel XXXVI. Under disse rådslagningene skal undersøkes de grunner som blir gitt i tilfelle hvor bestemmelsene i underparagrafene (a), (b) eller (c) i paragraf 1 ikke er blitt satt i verk.
- (ii) Da det i visse tilfelle kan være lettere for de enkelte kontraherende parter å gjennomføre bestemmelsene i underparagrafene (a), (b) og (c) i paragraf 1 når tiltakene blir truffet i fellesskap med andre utviklede kontraherende parter, kan - hvor det anses høvelig - slike rådslagninger bli foretatt med dette mål for øyet.
- (iii) DE KONTRAHERENDE PARTERS rådslagninger kan også i passende tilfelle bli foretatt med sikte på en avtale om felles tiltak for å fremme denne Avtales mål slik som forutsatt i paragraf 1 i Artikkel XXV.
3. De utviklede kontraherende parter skal:
- (a) i de tilfelle hvor en regjering direkte eller indirekte bestemmer utsalgsprisen på produkter som helt eller hovedsaklig er produsert i de mindre-utviklede parters landområder, gjøre alle anstrengelser for å holde handelsavansene på et rettfærdig nivå;
- (b) aktivt overveie andre tiltak med sikte på å gi større muligheter for utviklingen av importen fra mindre-utviklede kontraherende parter og samarbeide om høvelige internasjonale tiltak med dette formål for øyet;
- (c) ved en vurdering av andre tiltak som er tillatt under denne Avtale for å løse spesielle problemer, å ta spesielt hensyn til de mindre-utviklede kontraherende parters handelsinteresser og å undersøke alle muligheter for konstruktive botemidler før det anvendes slike tiltak når de vil berøre disse kontraherende parters vesentlige interesser.
4. De mindre-utviklede kontraherende parter påtar seg å gjennomføre passende tiltak til iverksettelse av bestemmelsene i Fjerde Del til fordel for andre mindre-utviklede kontraherende parters handel i den utstrekning slike tiltak er forenlige med deres egen øyeblikkelige og fremtidige utvikling,

de needs taking into account past trade developments as well as the trade interests of less-developed contracting parties as a whole.

5. In the implementation of the commitments set forth in paragraphs 1 to 4 each contracting party shall afford to any other interested contracting party or contracting parties full and prompt opportunity for consultations under the normal procedures of this Agreement with respect to any matter or difficulty which may arise.

*Article XXXVIII
Joint Action.*

1. The contracting parties shall collaborate jointly, within the framework of this Agreement and elsewhere, as appropriate, to further the objectives set forth in Article XXXVI.
2. In particular, the CONTRACTING PARTIES shall:
 - (a) where appropriate, take action, including action through international arrangements, to provide improved and acceptable conditions of access to world markets for primary products of particular interest to less-developed contracting parties and to devise measures designed to stabilize and improve conditions of world markets in these products including measures designed to attain stable, equitable and remunerative prices for exports of such products;
 - (b) seek appropriate collaboration in matters of trade and development policy with the United Nations and its organs and agencies, including any institutions that may be created on the basis of recommendations by the United Nations Conference on Trade and Development;
 - (c) collaborate in analyzing development plans and policies of individual less-developed contracting parties and in examining trade and aid relationships with a view to devising concrete measures to promote the development of export potential and to facilitate access to export markets for the products of the industries thus developed and, in this connexion seek appropriate collaboration with governments and international organizations, and in particular with organizations having competence in relation to financial assistance for economic development, in systematic studies of trade

med deres finansielle og handelsmessige behov, hensyn tatt til den tidligere handelsutvikling så vel som til handelsinteressene til de mindre-utviklede kontraherende parter totalt sett.

5. Ved gjennomføringen av de forpliktelser som er inntatt i paragrafene 1 til 4, skal hver kontraherende part yte enhver annen interessert kontraherende part eller kontraherende parter full og rask adgang til rådslagninger om enhver sak eller vanskelighet som måtte oppstå, i samsvar med denne Avtales vanlige fremgangsmåter.

*Artikkel XXXVIII
Felles tiltak.*

1. De kontraherende parter skal innenfor rammen av denne Avtale, og forøvrig hvor det er hensiktsmessig, samarbeide i fellesskap for å fremme de mål som er inntatt i Artikkel XXXVI.
2. DE KONTRAHERENDE PARTER skal spesielt:
 - (a) hvor det er hensiktsmessig, treffe tiltak, herunder tiltak gjennom internasjonale avtaler, for å tilveiebringe forbedrede og akseptable adgangsbetingelser til verdensmarkedene for råvarer av særlig interesse for de mindre-utviklede kontraherende parter, og å utarbeide tiltak med sikte på å stabilisere og bedre forholdene på verdensmarkedet for disse produkter, herunder tiltak med sikte på å oppnå stabile, rettferdige og lønnsomme priser for eksporten av disse produkter;
 - (b) i saker vedrørende handel og utvikling søke hensiktsmessig samarbeid med De Forente Nasjoner og dets organer og særorganisasjoner, herunder enhver institusjon som måtte bli opprettet på grunnlag av tilrådinger fra De Forente Nasjoners Konferanse om Handel og Utvikling;
 - (c) samarbeide ved gjennomgåing av de individuelle mindre-utviklede kontraherende parters utviklingsplaner og utviklingspolitikk og ved undersøkelser av sammenhengen mellom handel og støtte med sikte på å utarbeide konkrete tiltak for å fremme utviklingen av eksportkapasiteten og å lette tilgangen til eksportmarkedene for produkter i de industrigrener som således er utviklet, og i denne forbindelse søke hensiktsmessig samarbeid med regjeringer og internasjonale organisasjoner, i særdeleshet med organisasjoner som har kompetanse i forbindelse med finansiell hjelp for

and aid relationships in individual less-developed contracting parties aimed at obtaining a clear analysis of export potential, market prospects and any further action that may be required;

- (d) keep under continuous review the development of world trade with special reference to the rate of growth of the trade of less-developed contracting parties and make such recommendations to contracting parties as may, in the circumstances, be deemed appropriate;
- (e) collaborate in seeking feasible methods to expand trade for the purpose of economic development, through international harmonization and adjustment of national policies and regulations, through technical and commercial standards affecting production, transportation and marketing, and through export promotion by the establishment of facilities for the increased flow of trade information and the development of market research; and
- (f) establish such institutional arrangements as may be necessary to further the objectives set forth in Article XXXVI and to give effect to the provisions of this Part.

økonomisk utvikling, samarbeide ved systematiske undersøkelser om sammenhengen mellom handel og støtte i de enkelte mindre-utviklede kontraherende parter med sikte på å oppnå en klar analyse av eksportkapasiteten, avsetningsmuligheter og ethvert annet tiltak som måtte være påkrevd;

- (d) holde under kontinuerlig overvåking utviklingen av verdenshandelen med særlig henblikk på veksten i de mindre-utviklede kontraherende parters handel, og å foreta slike tilrådinger til de kontraherende parter som under omstendighetene måtte finnes hensiktsmessige;
- (e) samarbeide for å søke etter gjennomførlige metoder for å øke handelen med sikte på økonomisk utvikling, gjennom internasjonal harmonisering og tilpassing av nasjonale tiltak og bestemmelser, gjennom tekniske og kommersielle standarder som påvirker produksjon, transport og markedsføring, og gjennom eksportpromosjon ved tiltak for økt utveksling av handelsopplysninger og utvikling av markedsundersøkelser; og
- (f) etablere slike institusjonelle ordninger som måtte være nødvendige for å fremme de mål som er satt opp i Artikkelen XXXVI og for å iverksette bestemmelsene i denne del.

ANNEX A

List of Territories referred to in Paragraph 2 (a) of Article I

United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
 Dependent territories of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
 Canada
 Commonwealth of Australia
 Dependent territories of the Commonwealth of Australia
 New Zealand
 Dependent territories of New Zealand
 Union of South Africa including South West Africa
 Ireland
 India (as on April 10, 1947)
 Newfoundland
 Southern Rhodesia
 Burma
 Ceylon

Certain of the territories listed above have two or more preferential rates in force for certain products. Any such territory may, by age-

BILAG A.

Liste over territorier som det vises til i paragraf 2 (a) i Artikkelen I.

De forente kongeriker Storbritannia og Nord-Irland.
 Territorier underlagt Storbritannia og Nord-Irland.
 Canada.
 Australia.
 Territorier underlagt Australia.
 New Zealand.
 Territorier underlagt New Zealand.
 Sør-Afrika-Sambandet innbefattende Sør-Vest-Afrika.
 Irland.
 India (etter stillingen 10. april 1947)
 Newfoundland.
 Sør-Rhodesia.
 Burma.
 Ceylon.

Noen av de territorier som er oppført ovenfor, benytter to eller flere preferansesatser for visse varer. Et slikt territorium kan - etter av-

ement with the other contracting parties which are principal suppliers of such products at the most-favoured-nation rate, substitute for such preferential rates a single preferential rate which shall not on the whole be less favourable to suppliers at the mostfavoured-nation rate than the preferences in force prior to such substitution.

The imposition of an equivalent margin of tariff preference to replace a margin of preference in an internal tax existing on April 10, 1947, exclusively between two or more of the territories listed in this Annex or to replace the preferential quantitative arrangements described in the following paragraph, shall not be deemed to constitute an increase in a margin of tariff preference.

The preferential arrangements referred to in paragraph 5 (b) of Article XIV are those existing in the United Kingdom on April 10, 1947, under contractual agreements with the Governments of Canada, Australia and New Zealand, in respect of chilled and frozen beef and veal, frozen mutton and lamb, chilled and frozen pork, and bacon. It is the intention, without prejudice to any action taken under part I (h) of Article XX, that these arrangements shall be eliminated or replaced by tariff preferences, and that negotiations to this end shall take place as soon as practicable among the countries substantially concerned or involved.

The film hire tax in force in New Zealand on April 10, 1947, shall, for the purposes of this Agreement, be treated as a customs duty under Article I. The renters' film quota in force in New Zealand on April 10, 1947, shall, for the purposes of this Agreement, be treated as a screen quota under Article IV.

The Dominions of India and Pakistan have not been mentioned separately in the above list since they had not come into existence as such on the base date of April 10, 1947.

ANNEX B

List of Territories of the French Union referred to in Paragraph 2 (b) of Article I

France
French Equatorial Africa (Treaty Basin of the
Congol and other territories)
French West Africa
Cameroons under French Mandate¹
French Somali Coast and Dependencies

French Establishments in India¹
French Establishments in Oceania
French Establishments in the Condominium of
the New Hebrides¹

tale med de andre kontraherende parter som er hovedleverandører av disse varer til bestevilkårssats - ombytte disse preferansesatser med en enkelt preferansesats som i det store og hele ikke må være mindre fordelaktig for leverandørene til bestevilkårssatsene, enn de preferanser som gjaldt før ombyttingen.

Hvis en likeverdig toll-preferansemargin blir pålagt for å erstatte en preferansemargin i en innenlandsk skatt, som den 10. april 1947 bare besto mellom to eller flere av de territorier som er oppført i dette bilag, eller for å erstatte de kvantitative preferanseordninger som er beskrevet i følgende paragraf, skal dette ikke anses for å utgjøre en økning i toll-preferansemarginen.

De preferanseordninger som det vises til i paragraf 5 (b) i Artikkel XIV, er de som besto i Storbritannia den 10. april 1947 i henhold til kontraktmessige avtaler med regjeringene i Canada, Australia og New Zealand om kjølt og frosset oksekjøtt og kalvekjøtt, frosset fårekjøtt og lammekjøtt, kjølt og frosset flesk og bacon. Uten å gjøre inngrep i forholdsregler som blir truffet i henhold til avsnitt I (h) i Artikkel XX, er det meningen at disse ordninger skal oppheves eller erstattes av toll-preferanser, og at forhandlinger herom skal finne sted så snart som mulig mellom de land som er vesentlig berørt eller innblandet.

Den filmleieskatt som gjaldt i New Zealand den 10. april 1947 skal for så vidt denne Avtale angår, behandles som en tollavgift etter Artikkel I. Den filmkvote som gjaldt for filmleiere i New Zealand den 10. april 1947, skal for så vidt denne Avtale angår, behandles som en fremvisningskvote etter Artikkel IV.

India og Pakistan er ikke særskilt nevnt i ovenstående liste fordi de ikke var blitt opprettet som egne stater på basisdagen 10. april 1947.

BILAG B

Liste over territorier i Den Franske Union som det henvises til i paragraf 2 (b) i Artikkel I.

Frankrike.
Fransk Ekvatorial-Afrika - traktatområdet i
Kongo og andre territorier.
Fransk Vest-Afrika.
Kamerun under fransk mandat.¹⁾
Den franske Somalikyst og underliggende om-
råder.
Franske stasjoner i India.¹⁾
Franske stasjoner i Oceania.
Franske stasjoner i kondominiet Ny Hebride-
ne.¹⁾

Guadeloupe and Dependencies
 French Guiana
 Indo-China
 Madagascar and Dependencies
 Marocco (French zone)
 Martinique
 New Caledonia and Dependencies
 Reunion
 Saint-Pierre and Miquelon
 Togo under French Mandate¹
 Tunisia

Guadeloupe og underliggende områder.
 Fransk Guiana.
 Indo-China.
 Madagaskar og underliggende områder.
 Marokko (fransk sone).¹⁾
 Martinique.
 Ny Kaledonia og underliggende områder.
 Réunion.
 Saint-Pierre og Miquelon.
 Togo under fransk mandat.¹⁾
 Tunis.

ANNEX C

List of Territories of the Customs Union of Belgium, Luxemburg and the Netherlands referred to in Paragraph 2 (b) of Article I

The Economic Union of Belgium and Luxemburg
 Belgian Congo
 Ruanda Urundi
 Netherlands
 New Guinea
 Surinam
 Netherlands Antilles
 Republic of Indonesia

For imports into the metropolitan territories constituting the Customs Union.

ANNEX D

List of Territories referred to in Paragraph 2 (b) of Article I as respects the United States of America

United States of America (customs territory)
 Dependent territories of the United States of America
 Republic of the Philippines

The imposition of an equivalent margin of tariff preference to replace a margin of preference in an internal tax existing on April 10, 1947, exclusively between two or more of the territories listed in this Annex shall not be deemed to constitute an increase in a margin of tariff preference.

¹ For import into Metropolitan France and Territories of the French Union.

BILAG C.

Liste over territorier som omfattes av tollunionen mellom Belgia, Luxembourg og Nederland, som det vises til i paragraf 2 (b) i Artikkell I.

Den belgisk-luxembourgiske økonomiske union.
 Belgisk Kongo.
 Ruanda Urundi
 Nederland.
 New Guinea.
 Surinam.
 Nederlandske Antiller.
 Indonesia.

For import til de moderland som tollunionen omfatter.

BILAG D.

Liste over territorier som det vises til i paragraf 2 (b) i Artikkell I, og som angår Amerikas Forente Stater.

Amerikas Forente Stater (tollområde).
 Territorier underlagt Amerikas Forente Stater.
 Filippinene.

Hvis det pålegges en likeverdig toll-preferansmargin for å erstatte en preferansmargin i en innenlandsk skatt, som den 10. april 1947 bare besto mellom to eller flere av de land som er oppført i dette Bilag, skal dette ikke anses for å utgjøre en økning i toll-preferansmarginen.

¹⁾ For import til det franske moderland og territoriene i Den Franske Union.

ANNEX E

List of Territories covered by Preferential Arrangements between Chile and Neighbouring Countries referred to in Paragraph 2 (d) of Article I

Preferences in force exclusively between Chile on the one hand, and

1. Argentina
2. Bolivia
3. Peru

on the other hand.

ANNEX F

List of Territories covered by Preferential Arrangements between Lebanon and Syria and Neighbouring Countries referred to in Paragraph 2 (d) of Article I

Preferences in force exclusively between the Lebano-Syrian Customs Union, on the one hand, and

1. Palestine
2. Transjordan

on the other hand.

ANNEX G

Dates establishing Maximum Margins of Preference referred to in Paragraph 3 of Article I

Australia	October 15, 1946
Canada.....	July 1, 1939
France	January 1, 1939
Lebano-Syrian Custom Union	November 30, 1938
Union of South Africa	July 1, 1938
Southern Rhodesia	May 1, 1941

ANNEX H

Percentage Shares of Total External Trade to be Used for the Purpose of Making the Determination referred to in Article XXVI (based on the average of 1949-1953)

If, prior to the accession of the Government of Japan to the General Agreement, the present Agreement has been accepted by contracting parties the external trade of which under column I accounts for the percentage of such trade specified in paragraph 6 of Article XXVI, column I shall be applicable for the purposes of that paragraph. If the present Agreement has not been so accepted prior to the accession of the Government of Japan, column II shall be applicable for the purposes of that paragraph.

BILAG E.

Liste over territorier som omfattes av preferanseordninger mellom Chile og omkringliggende land, som det vises til i paragraf 2 (d) i Artikkel I.

Preferanser som bare gjelder Chile, på den ene side, og henholdsvis

1. Argentina,
2. Bolivia,
3. Peru,

på den annen side.

BILAG F.

Liste over territorier som dekkes av preferanseordninger mellom Libanon og Syria og omkringliggende land, som det vises til i paragraf 2 (d) i Artikkel I.

Preferanser som bare gjelder mellom Den Libanesisk-Syriske Tollunion, på den ene side, og henholdsvis

1. Palestina,
2. Transjordan,

på den annen side.

BILAG G.

Tidspunkter fastsatt for beregning av de maksimale preferansemarginer som det vises til i paragraf 3 i Artikkel 1.

Australia.....	15. oktober 1946.
Canada.....	1. juli 1939.
Frankrike	1. januar 1939.
Den Libanesisk-Syriske Tollunion	30. november 1939.
Sør-Afrika-Sambandet....	1. juli 1938
Sør-Rhodesia	1. mai 1941.

BILAG H.

Prosentvise andeler av den samlede utenriks-handel til bruk ved fastsettelsen av den prosentandel som det vises til i Artikkel XXVI. (basert på gjennomsnittet for 1949-1953).

Kolonne I skal anvendes for det formål som er angitt i paragraf 6 i Artikkel XXVI, hvis denne Avtale er blitt vedtatt av kontraherende parter hvis utenriks-handel under kolonne I utgjør den prosent av slik handel som er angitt i paragrafen før den japanske regjering tiltrer avtalen. Kolonne II skal få anvendelse for det formål som er angitt i paragrafen hvis Avtalen ikke er blitt vedtatt på denne måte før den japanske regjering tiltrer.

Vedlegg 2

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

	COLUMN I (Contracting parties on 1 March 1955)	COLUMN II (Contracting parties on 1 March 1956 and Japan)		KOLONNE I Kontraherende parter 1. mars 1955)	KOLONNE II (Kontraherende parter 1. mars 1955 og Japan)
Australia	3,1	3,0	Australia	3.1	3.0
Austria	0,9	0,8	Østerrike	0.9	0.8
Belgium-Luxemburg	4,3	4,2	Belgia-Luxembourg	4.3	4.2
Brazil	2,5	2,4	Brasil	2.5	2.4
Burma	0,3	0,3	Burma	0.3	0.3
Canada	6,7	6,5	Canada	6.7	6.5
Ceylon	0,5	0,5	Ceylon	0.5	0.5
Chile	0,6	0,6	Chile	0.6	0.6
Cuba	1,1	1,1	Cuba	1.1	1.1
Czechoslovakia	1,4	1,4	Tsjekkoslovakia	1.4	1.4
Denmark	1,4	1,4	Danmark	1.4	1.4
Dominican Republic	0,1	0,1	Den dominikanske republikk	0.1	0.1
Finland	1,0	1,0	Finland	1.0	1.0
France	8,7	8,5	Frankrike	8.7	8.5
Germany, Federal Republic of	5,3	5,2	Forbundsrepublikken Tyskland	5.3	5.2
Greece	0,4	0,4	Hellas	0.4	0.4
Haiti	0,1	0,1	Haiti	0.1	0.1
India	2,4	2,4	India	2.4	2.4
Indonesia	1,3	1,3	Indonesia	1.3	1.3
Italy	2,9	2,8	Italia	2.9	2.8
Netherlands, Kongdom of the	4,7	4,6	Nederland	4.7	4.6
New Zealand	1,0	1,0	New Zealand	1.0	1.0
Nicaragua	0,1	0,1	Nicaragua	0.1	0.1
Norway	1,1	1,1	Norge	1.1	1.1
Pakistan	0,9	0,8	Pakistan	0.9	0.8
Peru	0,4	0,4	Peru	0.4	0.4
Rhodesia and Nyasaland	0,6	0,6	Rhodesia og Nyasaland	0.6	0.6
Sweden	2,5	2,4	Sverige	2.5	2.4
Turkey	0,6	0,6	Tyrkia	0.6	0.6
Union of South Africa	1,8	1,8	Sør-Afrika-Sambandet	1.8	1.8
United Kingdom	20,3	19,8	Storbritannia	20.3	19.8
United States of America	20,6	20,1	Amerikas Forente Stater	20.6	20.1
Uruguay	0,4	0,4	Uruguay	0.4	0.4
Japan	—	2,3	Japan	—	2.3
	100,0	100,0		100.0	100.0

Note: These percentages have been computed taking into account the trade of all territories in respect of which the General Agreement on Tariffs and Trade is applied.

Ved utregningen av prosentatsene er det tatt hensyn til handelen til alle de territorier som Generalavtalen får anvendelse for.

ANNEX I

Notes and supplementary provisions

Ad Article I

Paragraph 1.

The obligations incorporated in paragraph 1 of Article I by reference to paragraphs 2 and 4 of Article III and those incorporated in paragraph 2 (b) of Article II by reference to Article VI shall be considered as falling within Part II for the purposes of the Protocol of Provisional Application.

The cross-references, in the paragraph immediately above and in paragraph I of Article I, to paragraphs 2 and 4 of Article III shall only apply after Article III has been modified by the entry into force of the amendment provided for in the Protocol Modifying Part II and Article XXVI of the General Agreement on Tariffs and Trade, dated September 14, 1948.

Paragraph 4.

The term «margin of preference» means the absolute difference between the most-favoured-nation rate of duty and the preferential rate of duty for the like product, and not the proportionate relation between those rates. As examples:

- (1) If the most-favoured-nation rate were 36 per cent ad valorem and the preferential rate were 24 per cent ad valorem, the margin of preference would be 12 per cent ad valorem, and not one-third of the most-favoured-nation rate;
- (2) If the most-favoured-nation rate were 36 per cent ad valorem and the preferential rate were expressed as two-thirds of the most-favoured-nation rate, the margin of preference would be 12 per cent ad valorem;
- (3) If the most-favoured-nation rate were 2 francs per kilogramme and the preferential rate were 1.50 francs per kilogramme, the margin of preference would be 0.50 francs per kilogramme.

The following kinds of customs action, taken in accordance with established uniform procedures, would not be contrary to a general binding of margins of preference:

- (i) The re-application to an imported product of a tariff classification or rate of duty, properly applicable to such product, in cases in which the application of such classification or rate to such product was temporarily suspended or inoperative on April 10, 1947; and
- (ii) The classification of a particular product under a tariff item other than that

BILAG I.

Anmerkninger og supplerende bestemmelser.

Ad Artikkell I.

Paragraf 1.

De forpliktelser som er inkorporert i paragraf 1 i Artikkell I ved henvisning til paragrafene 2 og 4 i Artikkell III, og de som er inkorporert i paragraf 2 (b) i Artikkell II ved henvisning til Artikkell IV, skal betraktes som en del av Annen del for så vidt angår bestemmelsene i Protokollen om midlertidig ikraftsetting.

Kryssreferansene til paragraf 2 og 4 i Artikkell III i foregående setning og i paragraf 1 i Artikkell I skal ikke få anvendelse etter at Artikkell III er blitt endret ved ikrafttredelse av Protokollen om endringer i Del II og Artikkell XXVI i Generalavtalen om tolltariffer og handel, datert 14. september 1948.

Paragraf 4.

Betegnelsen «Preferansemargin» betyr den absolutte forskjell mellom bestevilkårstollsatsen og preferansetollsatsen for samme vare, og ikke det relative forhold mellom disse satser. Eksempler:

- 1) Hvis bestevilkårssatsen er 36 prosent ad valorem, og preferansesatsen er 24 prosent ad valorem, er preferansemarginen 12 prosent ad valorem, og ikke en tredjepart av bestevilkårssatsen;
- 2) Hvis bestevilkårssatsen er 36 prosent ad valorem og preferansesatsen uttrykkes som to tredjeparter av bestevilkårssatsen, er preferansemarginen 12 prosent ad valorem;
- 3) Hvis bestevilkårssatsen er 2 francs pr. kg og preferansesatsen 1.50 francs pr. kg, er preferansemarginen 0.50 francs pr. kg.

Følgende tolltiltak, truffet i samsvar med fastsatte ensartede regler, ansees ikke for å stå i strid med alminnelig binding av preferansemarginer:

- (i) Gjeninnføring for en innført vare av en tariffklassifisering eller tollsats som normalt er anvendbar for en slik vare, i tilfelle hvor anvendelsen av en slik klassifisering eller sats for vedkommende produkt var midertidig suspendert eller ute av kraft 10. april 1947; og
- (ii) klassifisering av en bestemt vare under en annen tariffposisjon en den hvorun-

under which importations of that product were classified on April 10, 1947, in cases in which the tariff law clearly contemplates that such product may be classified under more than one tariff item.

der import av dette produkt ble klassifisert 10. april 1947, i tilfelle hvor tolltariffen klart har for øye at et slikt produkt kan klassifiseres under mer enn en tariffposisjon.

Ad Article II

Paragraph 2 (a).

The cross-reference, in paragraph 2 (a) of Article II, to paragraph 2 of Article III shall only apply after Article III has been modified by the entry into force of the amendment provided for in the Protocol Modifying Part II and Article XXVI of the General Agreement on tariffs and Trade, dated September 14, 1948.

Ad Artikkell II.

Paragraf 2 (a).

Kryssreferansen fra paragraf 2 (a) i Artikkell II til paragraf 2 i Artikkell III skal bare gjelde etter at Artikkell III er blitt endret ved ikrafttredelsen av Portokollen om endring i visse bestemmelser i Generalavtalen om tolltariffer og handel, datert 14. september 1948.

Paragraph 2 (b).

See the note relating to paragraph 1 of Article I.

Paragraf 2 (b).

Se anmerkninger til paragraf 1 i Artikkell I.

Paragraph 4.

Except where otherwise specifically agreed between the contracting parties which initially negotiated the concession, the provisions of this paragraph will be applied in the light of the provisions of Article 31 of the Havana Charter.

Paragraf 4.

Når ikke annet uttrykkelig er avtalt mellom de parter som opprinnelig forhandlet om konsesjonen, vil bestemmelsene i denne paragraf bli anvendt i lys av bestemmelsene i Artikkell 31 i Havana-Charteret.

Ad Article III

Any internal tax or other internal charge, or any law, regulation or requirement of the kind referred to in paragraph I which applies to an imported product and to the like domestic product and is collected or enforced in the case of the imported product at the time or point of importation, is nevertheless to be regarded as an internal tax or other internal charge, or a law, regulation or requirement of the kind referred to in paragraph 1, and is accordingly subject to the provisions of Article III.

Ad Artikkell III.

Enhver intern skatt eller annen intern avgift, og alle lovbestemmelser, forskrifter eller pålegg av den art som det er vist til i paragraf 1, skal når de får anvendelse både på en importert vare og den tilsvarende innelands produserte vare, men for den importerte vares vedkommende oppkreves eller pålegges på det tidspunkt importen skjer, da likevel ansees som en intern skatt eller annen intern avgift eller lovbestemmelser, forskrifter eller pålegg av den art som det er henvist til i paragraf 1, og i overensstemmelse hermed underkastes bestemmelsene i Artikkell III.

Paragraph 1.

The application of paragraph 1 to internal taxes imposed by local governments and authorities within the territory of a contracting party is subject to the provisions of the final paragraph of Article XXIV. The term «reasonable measures» in the last-mentioned paragraph would not require, for example, the repeal of existing national legislation authorizing local governments to impose internal ta-

Paragraf 1.

Anvendelse av paragraf 1 på interne skatter som er pålagt av myndighetene innenfor en kontraherende parts territorium, er underkastet bestemmelsene i sluttparagrafen i Artikkell XXIV. Uttrykket i sistnevnte paragraf behøver ikke tolkes slik at det f. eks. pålegger en kontraherende part å oppheve nasjonal lovgivning som bemyndiger de ovennevnte myndigheter til å pålegge innelandske skatter,

xes which, although technically inconsistent with the letter of Article III, are not in fact inconsistent with its spirit, if such repeal would result in a serious financial hardship for the local governments or authorities concerned. With regard to taxation by local governments or authorities which is inconsistent with both the letter and spirit of Article III, the term «reasonable measures» would permit a contracting party to eliminate the inconsistent taxation gradually over a transition period, if abrupt action would create serious administrative and financial difficulties.

Paragraph 2.

A tax conforming to the requirements of the first sentence of paragraph 2 would be considered to be inconsistent with the provisions of the second sentence only in cases where competition was involved between, on the one hand, the taxed product and, on the other hand, a directly competitive or substitutable product which was not similarly taxed.

Paragraph 5.

Regulations consistent with the provisions of the first sentence of paragraph 5 shall not be considered to be contrary to the provisions of the second sentence in any case in which all of the products subject to the regulations are produced domestically in substantial quantities. A regulation cannot be justified as being consistent with the provisions of the second sentence on the ground that the proportion or amount allocated to each of the products which are the subject of the regulation constitutes an equitable relationship between imported and domestic products.

Ad Article V

Paragraph 5.

With regard to transportation charges, the principle laid down in paragraph 5 refers to like products being transported on the same route under like conditions.

Ad Article VI

Paragraph 1.

1. Hidden dumping by associated houses (that is, the sale by an importer at a price below that corresponding to the price invoiced by an exporter with whom the importer is associated, and also below the price in the exporting country) constitutes

som selv om de i formen kommer i strid med Artikkel III's bokstav, faktisk ikke kommer i strid med dens ånd, hvis slik opphevelse ville medføre alvorlige finansielle vansker for vedkommende myndigheter. Med hensyn til skatter som oppkreves av myndighetene og som både i ånd og bokstav kommer i strid med Artikkel III, vil uttrykket «rimelige forholdsregler» tillate en kontraherende part å gå til en gradvis opphevelse av vedkommende skatter gjennom en overgangsperiode, hvis deres plutselige opphevelse ville fremkalle alvorlige administrative og finansielle vansker.

Paragraf 2.

En skatt som oppfyller vilkårene i første setning av paragraf 2, vil bare bli ansett for å være uforenlig med bestemmelsene i annen setning når det er konkurranse mellom den importerte vare på den ene side og på den annen side en direkte konkurrerende vare eller en vare som direkte kan erstatte varen, og som ikke er rammet av en tilsvarende skatt.

Paragraf 5.

Reguleringer som er i samsvar med bestemmelsene i første setning av paragraf 5, skal ikke ansees å være uforenlige med annen setning i noe tilfelle hvor alle varer som omfattes av reguleringene fremstilles innenlands i større mengder. Det faktum at de bestemte andeler eller mengder innrømmes hver enkelt av de varer som er underkastet regulering representerer et rimelig forhold mellom importerte og innenlandske produkter, kan ikke påberopes for å hevde at reguleringen er i samsvar med bestemmelsene i annen setning.

Ad Artikkel V

Paragraf 5.

Når det gjelder transportavgifter tar det prinsipp som er knesatt i paragraf 5 sikte på like varer som transporteres på samme strekning under like forhold.

Ad Artikkel VI.

Paragraf 1.

1. Fordekt dumping gjennom samvirkende foretagender (det vil si salg gjennom en importør til en pris som ligger under den som svarer til fakturaprisen fra en eksportør som importøren samarbeider med, og også under prisen i eksportlandet) er en form for

a form of price dumping with respect to which the margin of dumping may be calculated on the basis of the price at which the goods are resold by the importer.

2. It is recognized that, in the case of imports from a country which has a complete or substantially complete monopoly of its trade and where all domestic prices are fixed by the State, special difficulties may exist in determining price comparability for the purposes of paragraph 1 and in such cases importing contracting parties may find it necessary to take into account the possibility that a strict comparison with domestic prices in such a country may not always be appropriate.

Paragraphs 2 and 3

Note 1.—As in many other cases in customs administration, a contracting party may require reasonable security (bond or cash deposit) for the payment of anti-dumping or countervailing duty pending final determination of the facts in any case of suspected dumping or subsidization.

Note 2.—Multiple currency practices can in certain circumstances constitute a subsidy to exports which may be met by countervailing duties under paragraph 3 or can constitute a form of dumping by means of a partial depreciation of a country's currency which may be met by action under paragraph 2. By «multiple currency practices» is meant practices by governments or sanctioned by governments.

Paragraph 6 b).

Waivers under the provisions of this subparagraph shall be granted only on application by the contracting party proposing to levy an anti-dumping or countervailing duty, as the case may be.

Ad Article VII

Paragraph 1.

The expression «or other charges» is not to be regarded as including internal taxes or equivalent charges imposed on or in connexion with imported products.

Paragraph 2.

1. It would be in conformity with Article VII to presume that «actual value» may be represented by the invoice price, plus any non-included charges for legitimate costs

prisdumping, for hvilken dumpingmarginen kan utregnes på grunnlag av den pris til hvilken varen videreselges av importøren.

2. Det erkjennes at det kan oppstå vanskeligheter ved å bestemme sammenligningsbarheten av priser for det formål som er nevnt i paragraf 1 når det gjelder import fra et land som har fullstendig eller praktisk talt fullstendig monopol på handelen, og hvor alle innenlandske priser er fastsatt av staten. I slike tilfelle kan det importerende land finne det nødvendig å ta i betraktning muligheten av at en absolutt sammenligning med hjemmemarkedets priser i et slikt land ikke alltid vil være hensiktsmessig.

Paragrafene 2 og 3.

Anmerkning 1.— Som i mange andre tollspørsmål kan en kontraherende part kreve rimelig sikkerhet (kausjon eller deponering av rede penger) for betaling av antidumping- eller utjevningstoll i påvente av endelig klargjøring av forholdet i alle tilfelle hvor det er mistanke om dumping eller subsidiering.

Anmerkning 2.— Ordninger med flere valutakurser kan under visse forhold bety en eksportsubsidiering som kan møtes med utjevningstoll i henhold til paragraf 3, eller kan ved en partiell depresiering av et lands valuta bety en form for dumping, som kan møtes med tiltak i henhold til paragraf 2. Med «ordninger med flere valutakurser» forståes ordninger gjennomført av regjeringer eller godkjent av regjeringer.

Paragraf 6 (b).

Unntak fra bestemmelsene i denne underparagraf skal bare gjøres etter anmodning fra den kontraherende part som foreslår å innføre henholdsvis en antidumping eller utjevningstoll.

Ad Artikkel VII.

Paragraf 1.

Uttrykket «eller andre avgifter» skal ikke anses å innbefatte interne skatter eller tilsvarende avgifter som blir pålagt på eller i forbindelse med importerte varer.

Paragraf 2.

1. Artikkel VII antas å innebære at «virkelig verdi» kan uttrykkes ved fakturaprisen med tillegg av alle berettigede kostnader som ikke er inkludert, men som naturlig

- which are proper elements of «actual value» and plus any abnormal discount or other reduction from the ordinary competitive price.
2. It would be in conformity with Article VII, paragraph 2 (b), for a contracting party to construe the phrase «in the ordinary course of trade . . . under fully competitive conditions», as excluding any transaction wherein the buyer and seller are not independent of each other and price is not the sole consideration.
 3. The standard of «fully competitive conditions» permits a contracting party to exclude from consideration prices involving special discounts limited to exclusive agents.
 4. The wording of sub-paragraphs (a) and (b) permits a contracting party to determine the value for customs purposes uniformly either (1) on the basis of a particular exporter's prices of the imported merchandise, or (2) on the basis of the general price level of like merchandise.

Ad Article VIII

1. While Article VIII does not cover the use of multiple rates of exchange as such, paragraphs 1 and 4 condemn the use of exchange taxes or fees as a device for implementing multiple currency practices; if, however, a contracting party is using multiple currency exchange fees for balance of payments reasons with the approval of the International Monetary Fund, the provisions of paragraph 9 (a) of Article XV fully safeguard its position.
2. It would be consistent with paragraph 1 if on the importation of products from the territory of a contracting party into the territory of another contracting party, the production of certificates of origin should only be required to the extent that is strictly indispensable.

Ad Article XI, XII, XIII, XIV and XVIII

Throughout Articles XI, XII, XIII, XIV and XVIII the terms «import restrictions» or «export restrictions» include restrictions made effective through state-trading operations.

Ad Article XI

Paragraph 2 (c).

The term «in any form» in this paragraph covers the same products when in an early stage of processing and still perishable, which compete directly with the fresh product and if

utgjør en del av den «virkelige verdi» og med tillegg av enhver unormal rabatt eller annen reduksjon i den ordinære konkurransepris.

2. Uttrykket i Artikkel VII, paragraf 2 (b) «under vanlige konkurranseforhold...under helt frie konkurranseforhold», kan tolkes slik at de ikke omfatter transaksjoner hvor kjøper og selger ikke er uavhengige av hverandre og hvor prisen ikke er det eneste som kommer i betraktning.
3. Den foreskrevne norm «helt frie konkurranseforhold» tillater en part å se bort fra distribusjonspriser som innebærer særskilte rabatter bare for eneagenter.
4. Ordlyden av underparagraf (a) og (b) tillater en kontraherende part å foreta en ensartet bestemmelse av tollverdien enten (1) på basis av en viss eksportørs priser på den importerte vare eller (2) på basis av det alminnelige prisnivå for den tilsvarende vare.

Ad Artikkelen VIII.

1. Mens Artikkelen VIII ikke dekker anvendelsen av ordninger med flere valutakurser som sådanne, fordømmer paragrafene 1 og 4 anvendelsen av valutaavgifter eller gebyrer som middel til gjennomføre ordninger med flere valutakurser. Hvis imidlertid en kontraherende part anvender slike tiltak av hensyn til betalingsbalansen og med godkjenning av Det Internasjonale Valutafond, dekkes dette fullt ut av bestemmelsene i paragraf 9 (a) i Artikkelen XV.
2. Når en vare innføres fra territoriet til en kontraherende part til territoriet til en annen kontraherende part, vil det være overensstemmende med paragraf 1 hvis fremleggelse av opprinnelsesbevis bare forlanges i den utstrekning det er absolutt uunnødvendig.

Ad Artikkelen XI, XII, XIII, XIV og XVIII.

I Artikkelen XI, XII, XIII, XIV og XVIII innbefatter uttrykkene «import-restriksjoner» eller «eksport-restriksjoner» restriksjoner som er satt i verk gjennom statshandel.

Ad Artikkelen XI.

Paragraf 2 (c).

Uttrykket «uansett i hvilken form» i denne paragraf omfatter de samme produkter, når de er på et tidlig bearbeidelsesstadium og fremdeles er bederlige, hvis de konkurrerer di-

freely imported would tend to make the restriction on the fresh product ineffective.

Paragraph 2, last sub-paragraph.

The term «special factors» includes changes in relative productive efficiency as between domestic and foreign producers, or as between different foreign producers, but not changes artificially brought about by means not permitted under the Agreement.

Ad Article XII

The CONTRACTING PARTIES shall make provision for the utmost secrecy in the conduct of any consultation under the provisions of this Article.

Paragraph 3 (c) (i).

Contracting parties applying restrictions shall endeavour to avoid causing serious prejudice to exports of a commodity on which the economy of a contracting party is largely dependent.

Paragraph 4 (b).

It is agreed that the date shall be within ninety days after the entry into force of the amendments of this Article effected by the Protocol Amending the Preamble and Parts II and III of this Agreement. However, should the CONTRACTING PARTIES find that conditions were not suitable for the application of the provisions of this sub-paragraph at the time envisaged, they may determine a later date; *Provided* that such date is not more than thirty days after such time as the obligations of Article VIII, Sections 2, 3 and 4 of the Articles of Agreement of the International Monetary Fund become applicable to contracting parties, members of the Fund, the combined foreign trade of which constitutes at least fifty per centum of the aggregate foreign trade of all contracting parties.

Paragraph 4 (e).

It is agreed that paragraph 4 (e) does not add any new criteria for the imposition or maintenance of quantitative restrictions for balance of payments reasons. It is solely intended to ensure that all external factors such as changes in the terms of trade, quantitative restrictions, excessive tariffs and subsidies, which may be contributing to the balance of

rekte med det friske proukt, og ville bidra til å gjøre restriksjonen på det friske produkt virkningsløs om de ble innført fritt.

Paragraf 2, siste underparagraf.

Uttrykket «særlige omstendigheter» omfatter forandringer i forholdet mellom innen- og utenlandske produsenters eller mellom forskjellige utenlandske produsenters produksjonseffektivitet, men ikke forandringer som kunstig er satt i verk ved midler som ikke er tillatt i henhold til denne Avtale.

Ad Artikkelen XII.

DE KONTRAHERENDE PARTER skal ta tiltak for at forløpet av rådslagninger i henhold til bestemmelsene i denne Artikkelen skjer i den ytterste hemmelighet.

Paragraf 3 (c) (i).

Kontraherende parter som anvender restriksjoner skal søke å unngå å forårsake alvorlig skade for eksporten av en vare som en kontraherende parts økonomi i stor utstrekning er avhengig av.

Paragraf 4 (b).

Det er enighet om at dagen skal være innenfor 90 dager etter at endringene av denne artikkel i Protokollen om endringer i innledningen til og Annen og Tredje Del av denne Avtale er trådt i kraft. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER imidlertid skulle finne at forholdene ikke ligger til rette for anvendelsen av bestemmelsene i denne underparagraf på det forutsatte tidsspunkt, kan de fastsette en senere dag. Denne dag skal dog ikke være senere enn 30 dager etter det tidspunkt hvor forpliktelsene i henhold til avsnittene 2, 3 og 4 i Artikkelen VIII i statuttene for Det Internasjonale Valutafond har fått anvendelse for kontraherende parter som er medlemmer av Valutafondet, og hvis samlede utenrikshandel i det minste utgjør 50 pst. av den samlede utenrikshandel for alle kontraherende parter.

Paragraf 4 (e).

Det er enighet om at paragraf 4 (e) ikke skaper noe nytt kriterium for innførselen eller opprettholdelsen av kvantitative restriksjoner av betalingsbalanse-hensyn. Den er utelukkende ment å sikre at det fullt ut blir tatt hensyn til alle ytre omstendigheter slik som endringer i bytteforholdet overfor utlandet, kvantitative restriksjoner, alt for høye tollsat-

payments difficulties of the contracting party applying restrictions will be fully taken into account.

Ad Article XIII

Paragraph 2 (d).

No mention was made of «commercial considerations» as a rule for the allocation of quotas because it was considered that its application by governmental authorities might not always be practicable. Moreover, in cases where it is practicable, a contracting party could apply these considerations in the process of seeking agreement, consistently with the general rule laid down in the opening sentence of paragraph 2.

Paragraph 4.

See note relating to «special factors» in connection with the last sub-paragraph of paragraph 2 of Article XI.

Ad Article XIV

Paragraph 1.

The provisions of this paragraph shall not be so construed as to preclude full consideration by the CONTRACTING PARTIES, in the consultations provided for in paragraph 4 of Article XII and in paragraph 12 of Article XVIII, of the nature, effects and reasons for discrimination in the field of import restrictions.

Paragraph 2.

One of the situations contemplated in paragraph 2 is that of a contracting party holding balances acquired as a result of current transactions which it finds itself unable to use without a measure of discrimination.

Ad Article XV

Paragraph 4.

The word «frustrate» is intended to indicate, for example, that infringements of the letter of any Article of this Agreement by exchange action shall not be regarded as a violation of that Article if, in practice, there is no appreciable departure from the intent of the Article. Thus, a contracting party which, as part of its exchange control operated in accordance with the Articles of Agreement of the

ser og subsidier, som kan bidra til betalingsbalansevansker for den kontraherende part som anvender restriksjonene.

Ad Artikkel XIII.

Paragraf 2 (d).

«Kommersielle hensyn» ble ikke nevnt som en forskrift for kvotetildelingen, fordi man var av den oppfatning at denne forskrift ikke alltid ville være praktisk anvendbar for statsmyndighetene. I tilfelle hvor den er anvendbar, kan forøvrig en kontraherende part ta disse hensyn i samsvar med den alminnelige regel som er fastsatt i innledningsordene i paragraf 2.

Paragraf 4.

Se den forklarende note til «særlige forhold» i forbindelse med siste underparagraf av paragraf 2 i Artikkel XI.

Ad Artikkel XIV.

Paragraf 1.

Bestemmelsene i denne paragraf skal ikke fortolkes slik at den under rådslagninger i henhold til paragraf 4 i Artikkel XII eller i paragraf 12 i Artikkel XVIII forhindrer DE KONTRAHERENDE PARTER fra fullt ut å overveie innholdet, virkningen og grunnene for diskriminasjon når det gjelder importrestriksjoner.

Paragraf 2.

En av de situasjoner man har hatt for øyet i paragraf 2 er at en kontraherende part kan sitte inne med tilgodehavender som er oppnådd som et resultat av løpende transaksjoner og som den finner umulig å benytte uten å ta tilflukt til diskriminerende forholdsregler.

Ad Artikkel XV.

Paragraf 4.

Ordene «virker mot» er ment å antyde f. eks. at overtredelse av ordlyden av en artikkel i denne Avtale gjennom valutamessige tiltak ikke skal betraktes som en overtredelse av vedkommende artikkel hvis det i praksis ikke er noen merbar avvikelse fra artikkelens mening. Således skal en kontraherende part ikke ansees for å handle mot Artikkel XI eller Artikkel XIII, om vedkommende part, som ledd i

International Monetary Fund, requires payment to be received for its exports in its own currency or in the currency of one or more members of the International Monetary Fund will not thereby be deemed to contravene Article XI or Article XIII. Another example would be that of a contracting party which specifies on an import licence the country from which the goods may be imported, for the purpose not of introducing any additional element of discrimination in its import licensing system but of enforcing permissible exchange controls.

Ad Article XVI

The exemption of an exported product from duties or taxes borne by the like product when destined for domestic consumption, or the remission of such duties or taxes in amounts not in excess of those which have accrued, shall not be deemed to be a subsidy.

Section B.

1. Nothing in Section B shall preclude the use by a contracting party of multiple rates of exchange in accordance with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund.
2. For the purposes of Section B, a primary product is understood to be any product of farm, forest or fishery, or any mineral, in its natural form or which has undergone such processing as is customarily required to prepare it for marketing in substantial volume in international trade.

Paragraph 3.

1. The fact that a contracting party has not exported the product in question during the previous representative period would not in itself preclude that contracting party from establishing its right to obtain a share of the trade in the product concerned.
2. A system for the stabilization of the domestic price or of the return to domestic producers of a primary product independently of the movements of export prices, which results at times in the sale of the product for export at a price lower than the comparable price charged for the like product to buyers in the domestic market, shall be considered not to involve a subsidy on exports within the meaning of paragraph 3 if the CONTRACTING PARTIES determine that:

en valutakontroll, praktisert i samsvar med statuttene for Det Internasjonale Valutafond, krever betaling for sin eksport i sin egen valuta eller i valutaen til en eller flere medlemmer av Det Internasjonale Valutafond. Et annet eksempel ville være en kontraherende part som på en importlisens angir det land varene kan importeres fra, ikke for å innføre nye diskriminerende faktorer i sitt importlisenssystem, men for å gjennomføre tillatt valutakontroll.

Ad Artikkelen XVI.

Det skal ikke antas å være en subsidie at en vare som eksporteres blir fritatt for tollavgifter eller skatter som er pålagt en tilsvarende vare når denne er bestemt for forbruk på hjemmemarkedet eller at slike tollavgifter og skatter blir tilbakebetalt, så lenge beløpet ikke overstiger det som er pålagt.

Avsnitt B.

1. Intet i avsnitt B skal utelukke at en kontraherende part benytter en ordning med flere valutakurser overensstemmende med statuttene for Det Internasjonale Valutafond.
2. I avsnitt B betegner uttrykket «råvare» en vare som er fremstillet i landbruk, skogbruk eller fiskeri, eller et mineral enten i dets naturlige form eller etter slik bearbeidelse som vanligvis trengs for å gjøre det skikket til omsetning av betydning i den internasjonale handel.

Paragraf 3.

1. Det faktum at en kontraherende part ikke har eksportert vedkommende vare i en tidligere representativ periode vil ikke i seg selv utelukke at vedkommende kontraherende part beviser sin rett til å oppnå en andel i handelen med vedkommende vare.
2. Et system for å stabilisere den innelandske pris eller innenlandske produsenters brutto inntekt av en råvare uavhengig av bevegelser i eksportprisen og som under tiden fører til at varen blir solgt for eksport til en pris som er lavere enn den sammenlignbare pris som forlanges for den tilsvarende vare av kjøper på hjemmemarkedet, skal ikke ansees for å innebære en subsidiering av eksporten i den forstand som paragraf 3 sikter til hvis DE KONTRAHERENDE PARTER fastslår:

(a) the system has also resulted, or is so designed as to result, in the sale of the product for export at a price higher than the comparable price charged for the like product to buyers in the domestic market; and

(b) the system is so operated, or is designed so to operate, either because of the effective regulation of production or otherwise, as not to stimulate exports unduly or otherwise seriously to prejudice the interests of other contracting parties.

Notwithstanding such determination by the CONTRACTING PARTIES, operations under such a system shall be subject to the provisions of paragraph 3 where they are wholly or partly financed out of government funds in addition to the funds collected from producers in respect of the product concerned.

Paragraph 4.

The intention of paragraph 4 is that the contracting parties should seek before the end of 1957 to reach agreement to abolish all remaining subsidies as from 1 January 1958; or, failing this, to reach agreement to extend the application of the standstill until the earliest date thereafter by which they can expect to reach such agreement.

Ad Article XVII

Paragraph 1.

The operations of Marketing Boards, which are established by contracting parties and are engaged in purchasing or selling, are subject to the provisions of sub-paragraphs (a) and (b).

The activities of Marketing Boards which are established by contracting parties and which do not purchase or sell but lay down regulations covering private trade are governed by the relevant Articles of this Agreement.

The charging by a state enterprise of different prices for its sales of a product in different markets is not precluded by the provisions of this Article, provided that such different prices are charged for commercial reasons, to meet conditions of supply and demand in export markets.

Paragraph 1 (a).

Governmental measures imposed to ensure standards of quality and efficiency in the ope-

(a) at systemet også har ført til at varen er blitt solgt for eksport til en pris som er høyere enn den tilsvarende pris som forlangt for den tilsvarende vare av kjøpere på hjemmemarkedet, og

(b) at systemet, enten på grunn av effektiv regulering av produksjon, eller av andre grunner blir gjennomført på en slik måte at det ikke utilbørlig stimulerer eksporten eller på annen måte alvorlig skader andre kontraherende parters interesser.

Uten hensyn til hvorvidt DE KONTRAHERENDE PARTER fastslår at de ovennevnte betingelser er oppfylt skal tiltak i henhold til et slikt system være underlagt bestemmelsene i paragraf 3 hvor de helt eller delvis blir finansiert av offentlige midler i tillegg til de midler som blir innkrevet fra produsentene av vedkommende vare.

Paragraf 4.

Hensikten med paragraf 4 er at de kontraherende parter skal søke innen utgangen av 1957 å bli enige om å avskaffe alle gjenstående subsidier fra 1. januar 1958; eller hvis dette ikke lykkes, å bli enige om å forlenge forbudet om innføring av nye subsidier til det tidligste senere tidspunkt på hvilket de kan vente å nå slik enighet.

Ad Artikkelen XVII.

Paragraf 1.

Virksomheten til omsetningsorganisasjoner, som er opprettet av kontraherende parter og som driver kjøp eller salg, er underkastet bestemmelsene i underparagrafene (a) og (b).

Virksomheten til omsetningsorganisasjoner, som er opprettet av kontraherende parter, og som ikke driver kjøp eller salg, men som fastsetter reguleringer for den private handel, er underlagt de artikler i denne Avtale som kan komme i betraktning.

Denne Artikkelen skal ikke hindre et statsforetak i å ta ulike priser ved salg av en vare på forskjellige markeder, forutsatt at slike ulike priser er fastsatt ut fra kommersielle hensyn, for å møte tilbuds- og etterspørselsforhold på eksportmarkedene.

Paragraf 1 (a).

Statstiltak som gjennomføres for å sikre kvalitet og effektivitet i utenrikshandelen, el-

ration of external trade, or privileges granted for the exploitation of national natural resources but which do not empower the government to exercise control over the trading activities of the enterprise in question, do not constitute «exclusive or special privileges».

Paragraph 1 (b).

A country receiving a «tied loan» is free to take this loan into account as a «commercial consideration» when purchasing requirements abroad.

Paragraph 2.

The term «goods» is limited to products as understood in commercial practice, and is not intended to include the purchase or sale of services.

Paragraph 3.

Negotiations which contracting parties agree to conduct under this paragraph may be directed towards the reduction of duties and other charges on imports and exports or towards the conclusion of any other mutually satisfactory arrangement consistent with the provisions of this Agreement. (See paragraph 4 of Article II and the note to that paragraph.)

Paragraph 4 (b).

The term «import mark-up» in this paragraph shall represent the margin by which the price charged by the import monopoly for the imported product (exclusive of internal taxes within the purview of Article III, transportation, distribution, and other expenses incident to the purchase, sale or further processing, and a reasonable margin of profit) exceeds the landed cost.

Ad article XVIII

The CONTRACTING PARTIES and the contracting parties concerned shall preserve the utmost secrecy in respect of matters arising under this Article.

Paragraphs 1 and 4.

1. When they consider whether the economy of a contracting party can only support low standards of living, the CONTRACTING PARTIES shall take into consideration the normal position of that economy and shall not base their determination on exceptio-

ler særrettigheter som innvilges med henblikk på utnytting av landets naturlige ressurser, uten å gi regjeringen makt til å kontrollere vedkommende foretaks handelsvirksomhet, utgjør ikke «eksklusive eller særlige privilegier».

Paragraf 1 (b).

Et land som mottar et «bundet lån» har rett til å regne med dette lån som et «kommersiell hensyn» når det kjøper varer i utlandet.

Paragraf 2.

Betegnelsen «varer» er begrenset til varer i vanlig kommersiell betydning og er ikke ment å omfatte kjøp og salg av tjenester.

Paragraf 3.

Forhandlinger som de kontraherende parter måtte bli enige om å føre i henhold til denne paragraf kan gå ut på å søke toll og andre avgifter på import og eksport redusert eller å søke avsluttet en hvilken som helst annen gjensidig tilfredsstillende ordning som er overensstemmende med bestemmelsene i denne Avtale (jfr. paragraf 4 i Artikkel II og den forklarende note til paragrafen).

Paragraf 4 (b).

Uttrykket «import mark-up» i denne paragraf betyr det beløp som den pris som forlanges av importmonopolet for den importerte vare (med fradrag av indre avgifter innenfor rammen av Artikkel III, transportutgifter, fordelingsutgifter og andre utgifter som har forbindelse med kjøp, salg, eller videre fordeling, samt en rimelig avanse) overstiger omkostningene ved ilandbringelse med.

Ad Artikkel XVIII.

DE KONTRAHERENDE PARTER og de berørte kontraherende parter skal sørge for at saker som oppstår i henhold til denne Artikkel blir holdt strengt hemmelige.

Paragrafene 1 og 4.

1. Når den overveier hvorvidt en kontraherende parts økonomi «bare kan tillate en lav levestandar», skal DE KONTRAHERENDE PARTER ta i betraktning vedkommende økonomis normale stilling og skal ikke grunne sin avgjørelse på ekstraordi-

nal circumstances such as those which may result from the temporary existence of exceptionally favourable conditions for the staple export product or products of such contracting party.

2. The phrase in the early stages of development» is not meant to apply only to contracting parties which have just started their economic development, but also to contracting parties the economies of which are undergoing a process of industrialization to correct an excessive dependence on primary production.

Paragrafs 2, 3, 7, 11 and 22.

The reference to the establishment of particular industries shall apply not only to the establishment of a new industry, but also to the establishment of a new branch of production in an existing industry and to the substantial transformation of an existing industry, and to the substantial expansion of an existing industry supplying a relatively small proportion of the domestic demand. It shall also cover the reconstruction of an industry destroyed or substantially damaged as a result of hostilities or natural disasters.

Paragraph 7 (b).

A modification or withdrawal, pursuant to paragraph 7 (b), by a contracting party, other than the applicant contracting party, referred to in paragraph 7 (a), shall be made within six months of the day on which the action is taken by the applicant contracting party, and shall become effective on the thirtieth day following the day on which such modification or withdrawal has been notified to the CONTRACTING PARTIES.

Paragraph 11.

The second sentence in paragraph 11 shall not be interpreted to mean that a contracting party is required to relax or remove restrictions if such relaxation or removal would thereupon produce conditions justifying the intensification or institution, respectively, of restrictions under paragraph 9 of Article XVIII.

Paragraph 12 (b).

The date referred to in paragraph 12 (b) shall be the date determined by the CONTRACTING PARTIES in accordance with the provisions of paragraph 4 (b) of Article XII of this Agreement.

nære omstendigheter slik som de som kan oppstå på grunn av at det midlertidig er usedvanlig kunstige betingelser for eksporten av stapelvarer eller vedkommende kontraherende parts varer.

2. Uttrykket «på et tidlig utviklingstrinn» er ikke ment å få anvendelse bare for kontraherende parter som nylig har påbegynt deres økonomiske utvikling, men også for kontraherende parter hvis økonomi gjennomgår en industrialiseringsprosess for å rette på en for stor avhengighet av produksjonen av råvarer.

Paragrafene 2, 3, 7, 13 og 22.

Henvisningen til opprettelsen av spesielle virksomheter skal ikke få anvendelse bare for opprettelsen av en ny virksomhet, men også for opprettelsen av en ny produksjonsgren i en bestående virksomhet og for en betydelig omdannelse av en bestående virksomhet og for en betydelig utvidelse av en bestående virksomhet som dekker en relativt liten del av den innlandske etterspørsel. Den skal også dekke gjenoppbyggingen av en ødelagt virksomhet eller av en virksomhet som er blitt betydelig skadet på grunn av fiendtligheter eller naturkatastrofer.

Paragraf 7 (b).

En endring eller tilbaketrekning overensstemmende med paragraf 7 (b) som foretas av en kontraherende part som det er henvist til i paragraf 7 (a) og som ikke er den anmodende kontraherende part, skal foretas innen 6 måneder etter den dag hvorpå tiltaket er tatt av den anmodende kontraherende part og skal tre i kraft på den 30. dag etter den dag DE KONTRAHERENDE PARTER er blitt underrettet om en slik endring eller tilbaketrekning.

Paragraf 11.

Den annen setning i paragraf 11 skal ikke bli fortolket slik at den betyr at en kontraherende part er nødt til å lempe på eller oppheve restriksjoner hvis dette deretter vil skape betingelser som berettiger til henholdsvis å skjerpe eller innføre restriksjoner i henhold til paragraf 9 i Artikkel XVIII.

Paragraf 12 (b).

Den dag som det henvises til i paragraf 12 (b) skal være den dag som DE KONTRAHERENDE PARTER fastsetter overensstemmende med bestemmelsene i paragraf 4 (b) i Artikkel XII i denne Avtale.

Paragraphs 13 and 14.

It is recognized that, before deciding on the introduction of a measure and notifying the CONTRACTING PARTIES in accordance with paragraph 14, a contracting party may need a reasonable period of time to assess the competitive position of the industry concerned.

Paragraphs 15 and 16.

It is understood that the CONTRACTING PARTIES shall invite a contracting party proposing to apply a measure under Section C to consult with them pursuant to paragraph 16 if they are requested to do so by a contracting party the trade of which would be appreciably affected by the measure in question.

Paragraphs 16,18,19 and 22.

1. It is understood that the CONTRACTING PARTIES may concur in a proposed measure subject to specific conditions or limitations. If the measure as applied does not conform to the terms of the concurrence it will to that extent be deemed a measure in which the CONTRACTING PARTIES have not concurred. In cases in which the CONTRACTING PARTIES have concurred in a measure for a specified period, the contracting party concerned, if it finds that the maintenance of the measure for a further period of time is required to achieve the objective for which the measure was originally taken, may apply to the CONTRACTING PARTIES for an extension of that period in accordance with the provisions and procedures of Section C or D, as the case may be.
2. It is expected that the CONTRACTING PARTIES will, as a rule, refrain from concurring in a measure which is likely to cause serious prejudice to exports of a commodity on which the economy of a contracting party is largely dependent.

Paragraphs 18 and 22.

The phrase «that the interests of other contracting parties are adequately safeguarded» is meant to provide latitude sufficient to permit consideration in each case of the most appropriate method of safeguarding those interests. The appropriate method may, for instance, take the form of an additional concession to be applied by the contracting party having

Paragrafene 13 og 14.

Det erkjennes at en kontraherende part kan trenge en rimelig tid til å vurdere den konkurransemessige stilling for vedkommende virksomhet før den beslutter om et tiltak skal settes i verk og underretter DE KONTRAHERENDE PARTER overensstemmende med paragraf 14.

Paragrafene 15 og 16.

Det er underforstått at DE KONTRAHERENDE PARTER skal innby en kontraherende part som foreslår å anvende et tiltak under avsnitt C til å samrå seg med dem overensstemmende med paragraf 16, hvis de blir anmodet om dette av en kontraherende part hvis handel vil bli vesentlig berørt av vedkommende tiltak.

Paragrafene 16, 18, 19 og 22.

1. Det er underforstått at DE KONTRAHERENDE PARTER kan godkjenne et foreslått tiltak på spesielle betingelser og med spesielle begrensninger. Hvis tiltaket når det settes i verk ikke er i overensstemmelse med vilkårene for godkjennelsen, skal det i den utstrekning det avviker fra disse vilkår ansees som et tiltak som DE KONTRAHERENDE PARTER ikke har godkjent. I de tilfelle hvor DE KONTRAHERENDE PARTER har godkjent et tiltak for et bestemt tidsrom kan vedkommende kontraherende part, hvis den finner at det er nødvendig å opprettholde tiltaket for et lengere tidsrom for å oppnå det formål for hvilket tiltaket opprinnelig var satt i verk, anmode DE KONTRAHERENDE PARTER om en forlengelse av tidsfristen overensstemmende med bestemmelsene og reglene i henholdsvis avsnitt C eller D.
2. Det ventes at DE KONTRAHERENDE PARTER som regel vil avstå fra å godkjenne et tiltak som må antas å forårsake betydelig skade for eksporten av en vare som en kontraherende parts økonomi er overveiende avhengig av.

Paragrafene 18 og 22.

Uttrykket «at andre kontraherende parters interesser er tilstrekkelig beskyttet» har til hensikt å gi nødvendig spillerom til å tillate at det i hvert enkelt tilfelle blir overveiet den mest hensiktsmessige måte å beskytte disse interesser på. Den hensiktsmessige måte kan for eksempel ta form av en tilleggsinnrømmelse som skal bli gitt av den kontraherende part

recourse to Section C or D during such time as the deviation from the other Articles of the Agreement would remain in force or of the temporary suspension by any other contracting party referred to in paragraph 18 of a concession substantially equivalent to the impairment due to the introduction of the measure in question. Such contracting party would have the right to safeguard its interests through such a temporary suspension of a concession; *Provided* that this right will not be exercised when, in the case of a measure imposed by a contracting party coming within the scope of paragraph 4 (a), the CONTRACTING PARTIES have determined that the extent of the compensatory concession proposed was adequate.

Paragraph 19.

The provisions of paragraph 19 are intended to cover the cases where an industry has been in existence beyond the «reasonable period of time» referred to in the note to paragraphs 13 and 14, and should not be so construed as to deprive a contracting party coming within the scope of paragraph 4 (a) of Article XVIII, of its right to resort to the other provisions of Section C, including paragraph 17, with regard to a newly established industry even though it has benefited from incidental protection afforded by balance of payments import restrictions.

Paragraph 21.

Any measure taken pursuant to the provisions of paragraph 21 shall be withdrawn forthwith if the action taken in accordance with paragraph 17 is withdrawn or if the CONTRACTING PARTIES concur in the measure proposed after the expiration of the ninetyday time limit specified in paragraph 17.

Ad article XX

Sub-paragraph (h).

The exception provided for in this subparagraph extends to any commodity agreement which conforms to the principles approved by the Economic and Social Council in its Resolution 30 (IV) of 28 March 1947.

som har tatt tilflukt til avsnitt C eller D for den tid som avvikelsen fra de andre artikler i Avtalen vil være i kraft, eller at en annen kontraherende part som det henvises til i paragraf 18 setter ut av kraft en innrømmelse som er vesentlig likeverdig med den tilsidesettelse som skyldes innføringen av vedkommende tiltak. En slik kontraherende part vil ha rett til å beskytte sine interesser ved at en innrømmelse midlertidig blir satt ut av kraft på denne måte; forutsatt at denne rett ikke blir benyttet når det gjelder et tiltak som er satt i verk av en kontraherende part som faller innenfor rammen av paragraf 4 (a) og DE KONTRAHERENDE PARTER har fastslått at den foreslåtte kompensasjon var tilstrekkelig.

Paragraf 19.

Bestemmelsene i paragraf 19 tar sikte på å dekke de tilfelle hvor en virksomhet har bestått utover den rimelige tid» som det henvises til i noten til paragrafene 13 og 14, og skal ikke fortolkes slik at de fratar en kontraherende part som faller innenfor rammen av paragraf 4 (a) i Artikkel XVIII dens rett til å ta tilflukt til de øvrige bestemmelser i avsnitt C – herunder paragraf 17 – når det gjelder en nylig etablert virksomhet selvom denne har nytt godt av en utilsiktet beskyttelse gjennom importrestriksjoner av betalingsbalansegrunner.

Paragraf 21.

Ethvert tiltak som blir truffet i overensstemmelse med bestemmelsene i paragraf 21 skal bli trukket tilbake straks hvis det tiltak som er truffet i henhold til paragraf 17 blir trukket tilbake eller hvis DE KONTRAHERENDE PARTER godkjenner det foreslåtte tiltak etter utløpet av den tidsfrist på 90 dager som er angitt i paragraf 17.

Ad Artikkel XX.

Underparagraf (h).

Det unntak som er omhandlet i denne underparagraf omfatter også enhver råvareavtale som er overensstemmende med de prinsipper som ble godkjent av Det Økonomiske og Sosiale Råd i dets resolusjon 30 (IV) av 28. mars 1947.

Ad Article XXIV

Paragraph 9.

It is understood that the provisions of Article T would require that, when a product which has been imported into the territory of a member of a customs union or free-trade area at a preferential rate of duty is re-exported to the territory of another member of such union area, the latter member should collect a duty equal to the difference between the duty already paid and any higher duty that would be payable if the product were being imported directly into its territory.

Paragraph 11.

Measures adopted by India and Pakistan in order to carry out definitive trade arrangements between them, once they have been agreed upon, might depart from particular provisions of this Agreement, but these measures would in general be consistent with the objectives of the Agreement.

Ad Article XXVIII

The CONTRACTING PARTIES and each contracting party concerned should arrange to conduct the negotiations and consultations with the greatest possible secrecy in order to avoid premature disclosure of details of prospective tariff changes. The CONTRACTING PARTIES shall be informed immediately of all changes in national tariffs resulting from recourse to this Article.

Paragraph 1.

1. If the CONTRACTING PARTIES specify a period other than a three-year period, a contracting party may act pursuant to paragraph 1 or paragraph 3 of Article XXVIII on the first day following the expiration of such other period and, unless the CONTRACTING PARTIES have again specified another period, subsequent periods will be three-year periods following the expiration of such specified period.
2. The provision that on 1 January 1958, and on other days determined pursuant to paragraph 1, a contracting party «may . . . modify or withdraw a concession» means that on such day, and on the first day after the end of each period, the legal obligation of such contracting party under Article II is altered; it does not mean that the changes in its customs tariff should necessarily be made effective on that day. If a tariff

Ad Artikkelen XXIV.

Paragraf 9.

Det er underforstått at bestemmelsene i Artikkelen I forutsetter at når en vare, som er blitt importert til territoriet til et medlem av en tollunion eller et frihandelsområde til en preferansetollsats, blir reeksportert til territoriet til et annet medlem av en slik union eller et slikt område, skal det sistnevnte medlem oppkreve en toll som tilsvarer differansen mellom den toll som allerede er betalt og enhver høyere toll som skulle være betalt hvis varen var blitt importert direkte til dets territorium.

Paragraf 11.

Tiltak som er truffet av India og Pakistan for å sette i verk bestemte handelsordninger mellom de to land, vil, når de er vedtatt, kunne komme til å avvike fra spesielle bestemmelser i denne Avtale, men disse tiltak vil stort sett være forenlige med Avtalens formål.

Ad Artikkelen XXVIII.

For å unngå at enkeltheter om fremtidige tollendringer blir kjent på et for tidlig tidspunkt, skal DE KONTRAHERENDE PARTER og enhver kontraherende part som berøres ta tiltak for at forhandlinger og rådslagninger kan bli ført i den størst mulige hemmelighet.

DE KONTRAHERENDE PARTER skal straks underrettes om alle endringer i de nasjonale tolltariffer som skyldes tiltak i henhold til denne Artikkelen.

Paragraf 1.

1. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER fastsetter en annen periode enn en 3-års periode, kan en kontraherende part treffe tiltak i henhold til paragraf 1 eller paragraf 3 i Artikkelen XXVIII på den første dag etter utløpet av en slik annen periode. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER ikke på nytt har angitt en annen periode, skal de følgende perioder som kommer etter utløpet av en slik angitt periode være 3-års perioder.
2. Bestemmelsen om at en kontraherende part den 1. januar 1958 eller på en slik annen dag som måtte bli fastsatt overensstemmende med paragraf 1 «kan... endre eller trekke tilbake innrømmelse» betyr at den juridiske forpliktelse for en slik kontraherende part under Artikkelen II blir endret på denne dag eller på den første dag etter utløpet av hver periode. Det betyr ikke at endringene i vedkommende parts tolltariff

change resulting from negotiations undertaken pursuant to this Article is delayed, the entry into force of any compensatory concessions may be similarly delayed.

3. Not earlier than six months, nor later than three months, prior to 1 January 1958, or to the termination date of any subsequent period, a contracting party wishing to modify or withdraw any concession embodied in the appropriate Schedule, should notify the CONTRACTING PARTIES to this effect. The CONTRACTING PARTIES; shall then determine the contracting party or contracting parties with which the negotiations or consultations referred to in paragraph 1 shall take place. Any contracting party so determined shall participate in such negotiations or consultations with the applicant contracting party with the aim of reaching agreement before the end of the period. Any extension of the assured life of the Schedules shall relate to the Schedules as modified after such negotiations, in accordance with paragraphs 1, 2 and 3 of Article XXVIII. If the CONTRACTING PARTIES are arranging for multilateral tariff negotiations to take place within the period of six months before 1 January 1958, or before any other day determined pursuant to paragraph 1, they shall include in the arrangements for such negotiations suitable procedures for carrying out the negotiations referred to in this paragraph.
4. The object of providing for the participation in the negotiations of any contracting party with a principal supplying interest, in addition to any contracting party with which the concession was initially negotiated, is to ensure that a contracting party with a larger share in the trade affected by the concession than a contracting party with which the concession was initially negotiated shall have an effective opportunity to protect the contractual right which it enjoys under this Agreement. On the other hand, it is not intended that the scope of the negotiations should be such as to make negotiations and agreement under Article XXVIII unduly difficult nor to create complications in the application of this Article in the future to concessions which result from negotiations thereunder. Accordingly, the CONTRACTING PARTIES should only determine that a contracting party has a principal supplying interest if that contracting party has had, over a reasonable period of time prior to the negotiations, a larger share in the market of the applicant

nødvendigvis må settes i kraft på den dag. Hvis en tollendring, som er et resultat av forhandlinger ført overensstemmende med denne Artikkel, blir utsatt, skal iverksettelsen av en kompensasjon kunne utsettes tilsvarende.

3. Ikke før 6 måneder og ikke senere enn 3 måneder før 1. januar 1958 eller før den dag som avslutter de følgende perioder skal en kontraherende part som ønsker å endre eller trekke tilbake en innrømmelse som er oppført i vedkommende konsesjonsliste, underrette DE KONTRAHERENDE PARTER om dette. DE KONTRAHERENDE PARTER skal deretter bestemme med hvilken kontraherende part eller kontraherende parter forhandlinger og rådslagninger som omhandlet i paragraf 1 skal finne sted. En slik kontraherende part skal delta i slike forhandlinger og rådslagninger med den anmodende kontraherende part med henblikk på å oppnå enighet før utløpet av perioden. Enhver forlengelse av tollbindingene skal gjelde for konsesjonslistene slik de er endret etter slike forhandlinger overensstemmende med paragrafene 1, 2 og 3 i Artikkel XXVIII. Hvis DE KONTRAHERENDE PARTER akter å holde multilaterale tollforhandlinger innenfor et tidsrom av 6 måneder før 1. januar 1958, eller før en annen dag som er fastsatt overensstemmende med paragraf 1, skal de i forhandlingsbestemmelsene ta med passende regler for avholdelsen av slike forhandlinger som det henvises til i paragraf 1.
4. Hensikten med å la en kontraherende part som har en vesentlig leverandørinterese delta i forhandlingene i tillegg til en kontraherende part med hvilken innrømmelsen opprinnelig var forhandlet, er å sikre at en kontraherende part som har en større andel i den handel som berøres av innrømmelsen enn en kontraherende part med hvilken innrømmelsen opprinnelig var forhandlet, skal ha en reell anledning til å beskytte sine rettigheter under denne Avtale. Det er på den annen side ikke hensikten å utvide forhandlingene slik at forhandlinger og enighet under Artikkel XXVIII blir utilbørlig vanskeliggjort og heller ikke å skape vanskeligheter i anvendelsen av denne Artikkel i fremtiden for innrømmelser som er et resultat av forhandlinger i henhold til den. DE KONTRAHERENDE PARTER skal følgelig bare fastslå at en kontraherende part har en vesentlig leverandørinterese hvis den kontraherende part i et rimelig tidsrom før forhandlingene har hatt en større andel i markedet hos den anmodende kontraherende part enn en kontra-

contracting party than a contracting party with which the concession was initially negotiated or would, in the judgment of the CONTRACTING PARTIES, have had such a share in the absence of discriminatory quantitative restrictions maintained by the applicant contracting party. It would therefore not be appropriate for the CONTRACTING PARTIES to determine that more than one contracting party, or in those exceptional cases where there is near equality more than two contracting parties, had a principal supplying interest.

5. Notwithstanding the definition of a principal supplying interest in note 4 to paragraph 1, the CONTRACTING PARTIES may exceptionally determine that a contracting party has a principal supplying interest if the concession in question affects trade which constitutes a major part of the total exports of such contracting party.
6. It is not intended that provision for participation in the negotiations of any contracting party with a principal supplying interest, and for consultation with any contracting party having a substantial interest in the concession which the applicant contracting party is seeking to modify or withdraw, should have the effect that it should have to pay compensation or suffer retaliation greater than the withdrawal or modification sought, judged in the light of the conditions of trade at the time of the proposed withdrawal or modification, making allowance for any discriminatory quantitative restrictions maintained by the applicant contracting party.
7. The expression «substantial interest» is not capable of a precise definition and accordingly may present difficulties for the CONTRACTING PARTIES. It is, however, intended to be construed to cover only those contracting parties which have, or in the absence of discriminatory quantitative restrictions affecting their exports could reasonably be expected to have, a significant share in the market of the contracting party seeking to modify or withdraw the concession.

Paragraph 4.

1. Any request for authorization to enter into negotiations shall be accompanied by all relevant statistical and other data. A decision on such request shall be made within thirty days of its submission.

herende part som innrømmelsen opprinnelig var forhandlet med eller ville, etter DE KONTRAHERENDE PARTERS mening, ha hatt en slik andel hvis den anmodende kontraherende part ikke hadde opprettholdt diskriminerende kvantitative restriksjoner. Det ville derfor ikke være passende for DE KONTRAHERENDE PARTER å bestemme at mer enn en kontraherende part, eller i de spesielle tilfelle hvor det er praktisk talt likestilling, mere enn to kontraherende parter har en vesentlig leverandørinteresse.

- 5 Uten hensyn til definisjonen av en vesentlig leverandør-interesse i den forklarende note 4 til paragraf 1, kan DE KONTRAHERENDE PARTER ekstraordinært bestemme at en kontraherende part har en vesentlig leverandør-interesse hvis den angjeldende innrømmelse berører handel som utgjør en vesentlig andel av en slik kontraherende parts totale eksport.
6. Det er ikke hensikten at bestemmelsen om at en kontraherende part med en vesentlig leverandør-interesse skal delta i forhandlingene og at en kontraherende part med en vesentlig interesse i den innrømmelse som den anmodende kontraherende part søker om å endre eller trekke tilbake skal delta i rådslagninger, skal ha den virkning at en anmodende kontraherende part må gi kompensasjon eller bli utsatt for motforholdsregler som er større enn den tilbaketrekning eller endring som det anmodes om, sett i lys av handelsforholdene på den tid da tilbaketrekning eller endringen blir foreslått, idet det skal tas hensyn til enhver diskriminerende kvantitativ restriksjon som blir opprettholdt av den anmodende kontraherende part.
7. Det er ikke mulig å gi en presis definisjon av uttrykket «vesentlig interesse» og dette kan følgelig skape vanskeligheter for DE KONTRAHERENDE PARTER. Det er imidlertid meningen at uttrykket skal fortolkes slik at det bare dekker de kontraherende parter som har en betydelig andel i markedet hos den kontraherende part som søker å endre eller trekke tilbake innrømmelsen eller som med rimelighet kunne ventes å ha en slik andel hvis deres eksport ikke hadde blitt berørt av diskriminerende kvantitative restriksjoner.

Paragraf 4.

1. Enhver anmodning om tillatelse til å innlede forhandlinger skal bilegges med all relevant statistikk og andre data. En avgjørelse om anmodningen skal tas innen 30 dager etter at den er fremsatt.

2. It is recognized that to permit certain contracting parties, depending in large measure on a relatively small number of primary commodities and relying on the tariff as an important aid for furthering diversification of their economies or as an important source of revenue, normally to negotiate for the modification or withdrawal of concessions only under paragraph 1 of Article XXVIII, might cause them at such a time to make modifications or withdrawals which in the long run would prove unnecessary. To avoid such a situation the CONTRACTING PARTIES shall authorize any such contracting party, under paragraph 4, to enter into negotiations unless they consider this would result in, or contribute substantially towards, such an increase in tariff levels as to threaten the stability of the Schedules to this Agreement or lead to undue disturbance of international trade.
 3. It is expected that negotiations authorized under paragraph 4 for modification or withdrawal of a single item, or a very small group of items, could normally be brought to a conclusion in sixty days. It is recognized, however, that such a period will be inadequate for cases involving negotiations for the modification or withdrawal of a larger number of items and in such cases, therefore, it would be appropriate for the CONTRACTING PARTIES to prescribe a longer period.
 4. The determination referred to in paragraph 4 (d) shall be made by the CONTRACTING PARTIES within thirty days of the submission of the matter to them, unless the applicant contracting party agrees to a longer period.
 5. In determining under paragraph 4 (d) whether an applicant contracting party has unreasonably failed to offer adequate compensation, it is understood that the CONTRACTING PARTIES will take due account of the special position of a contracting party which has bound a high proportion of its tariffs at very low rates of duty and to this extent has less scope than other contracting parties to make compensatory adjustment.
2. Det erkjennes at å tillate visse kontraherende parter som i utstrakt grad er avhengige av et relativt lite antall råvarer og av tollene som et vesentlig middel til å fremme spredning i deres økonomi og som en betydelig inntektskilde, normalt bare å forhandle om endringer eller tilbaketreking av innrømmelser i henhold til paragraf 1 i Artikkel XXVIII kan forårsake at de på et slikt tidspunkt endrer eller trekker tilbake innrømmelser som i lengden vil vise seg unødvendig. For å unngå en slik situasjon skal DE KONTRAHERENDE PARTER tillate en slik kontraherende part å innlede forhandlinger i henhold til paragraf 4, unntatt når den finner at dette vil medføre eller i vesentlig grad vil medvirke til en økning av tollnivåene eller at det vil true stabiliteten i konsesjonslistene knyttet til denne Avtale og lede til en utilbørlig forstyrrelse i den internasjonale handel.
 3. Det ventes at forhandlinger som tillates i henhold til paragraf 4 om endringer eller tilbaketreking av en enkelt tollposisjon, eller et lite antall posisjoner normalt vil bli avsluttet i løpet av 60 dager. Det erkjennes imidlertid at en slik tidsfrist vil være utilstrekkelig i tilfelle hvor forhandlinger gjelder endring eller tilbaketreking av et større antall tollposisjoner og i slike tilfelle vil det derfor være passende for DE KONTRAHERENDE PARTER å fastsette en lengere tidsfrist.
 4. Den avgjørelse som det henvises til i paragraf 4 (d) skal foretas av DE KONTRAHERENDE PARTER innen 30 dager etter at saken er henvist til dem, hvis ikke den anmodende kontraherende part samtykker i en lengere tidsfrist.
 5. Når DE KONTRAHERENDE PARTER avgjør i henhold til paragraf 4 (d) hvorvidt den anmodende kontraherende part uten grunn har unnlatt å tilby passende kompensasjon, forutsettes det at DE KONTRAHERENDE PARTER vil ta tilbørlig hensyn til den spesielle situasjon til en kontraherende part som har bundet en stor del av sin tolltariff på meget lave tollsatser og på grunn av dette har mindre spillerom enn andre kontraherende parter for å gi kompensasjoner.

Ad Article XXVIII bis

Paragraph 3.

It is understood that the reference to fiscal needs would include the revenue aspect of duties and particularly duties imposed primarily for revenue purposes or duties imposed on products which can be substituted for pro-

Ad Artikkel XXVIII bis.

Paragraf 3.

Det forutsettes at henvisningen til fiskale behov inkluderer det hensyn at tollene er en inntektskilde og da spesielt toll som i første rekke er pålagt for å skaffe inntekter eller toll som, for å unngå omgåelse, er pålagt varer

ducts subject to revenue duties to prevent the avoidance of such duties.

som kan erstatte andre varer som er pålagt toll for å skaffe inntekter.

Ad Article XXIX

Paragraph 1.

Chapters VII and VIII of the Havana Charter have been excluded from paragraph 1 because they generally deal with the organization, functions and procedures of the International Trade Organization.

Ad Artikkel XXIX.

Paragraf 1.

Kapitlene VII og VIII i Havana-Charteret er blitt utelatt fra paragraf 1 fordi de i sin alminnelighet omhandler organisering, funksjonering og prosedyre i Den Internasjonale Handelsorganisasjon.

Ad PART IV

The words «developed contracting parties» and the words «less-developed contracting parties» as used in Part IV are to be understood to refer to developed and less-developed countries which are parties to the General Agreement on Tariffs and Trade.

AD FJERDE DEL

Ordene «utviklede kontraherende parter» og «mindre-utviklede kontraherende parter» slik som de er brukt i Fjerde Del, er å forstå slik at de refererer seg til de utviklede og mindre-utviklede land som er parter til Generaltavtalen om Tolltariffer og Handel.

Ad Article XXXVI

Paragraph 1.

This Article is based upon the objectives set forth in Article I as it will be amended by Section A of paragraph 1 of the Protocol Amending Part I and Articles XXIX and XXX when that Protocol enters into force.

Ad Artikkel XXXVI.

Ad paragraf 1.

Denne Artikkel er basert på de mål som er satt opp i Artikkel I slik som den vil bli endret ved avsnitt A i paragraf 1 i Protokollen om endringer i Første del og Artiklene XXIX og XXX når denne Protokoll trer i kraft.

Paragraph 4.

The term «primary products» includes agricultural products, vide paragraph 2 of the note ad Article XVI, Section B.

Ad paragraf 4.

Uttrykket «råvarer» omfatter landbruksprodukter, jfr, paragraf 2 i noter til Artikkel XVI, Avsnitt B.

Paragraph 5.

A diversification programme would generally include the intensification of activities for the processing of primary products and the development of manufacturing industries, taking into account the situation of the particular contracting party and the world outlook for production and consumption of different commodities.

Ad paragraf 5.

Et program som tilsikter større allsidighet i næringsstrukturen vil vanligvis omfatte en mer intensiv virksomhet for bearbeidelse av råvarer og en utvikling i vedkommende kontraherende part og til verdenssituasjonen vedrørende produksjon og forbruk av forskjellige produkter.

Paragraph 8.

It is understood that the phrase «do not expect reciprocity» means, in accordance with the objectives set forth in this Article, that the less-developed contracting parties should not be expected, in the course of trade negotiations, to make contributions which are inconsistent with their individual development, financial and trade needs, taking into consideration past trade developments.

Ad paragraf 8.

Det er enighet om at i samsvar med denne Artikkels mål betyr uttrykket «venter ikke reiprositet at de mindre-utviklede kontraherende parter under handelsforhandlinger ikke skal forventes å gjøre bidrag som er uforenlige med deres individuelle utvikling, finansielle og handelsmessige behov, hensyn tatt til den tidligere handelsutvikling.

This paragraph would apply in the event of action under Section A of Article XVIII, Article XXVIII, Article XXVIII bis (Article XXIX after the amendment set forth in Section A of paragraph 1 of the Protocol Amending Part I and Articles XXIX and XXX shall have become effective), Article XXXIII, or any other procedure under this Agreement.

Ad Article XXXVII

Paragraph 1 (a).

This paragraph would apply in the event of negotiations for reduction or elimination of tariffs or other restrictive regulations of commerce under Articles XXVIII, XXVIII bis (XXIX after the amendment set forth in Section A of paragraph 1 of the Protocol Amending Part I and Articles XXIX and XXX shall have become effective), and Article XXXIII, as well as in connexion with other action to effect such reduction or elimination which contracting parties may be able to undertake.

Paragraph 3 (b).

The other measures referred to in this paragraph might include steps to promote domestic structural changes, to encourage the consumption of particular products, or to introduce measures of trade promotion.

Denne paragraf vil gjelde i tilfelle av tiltak under avsnitt A i Artikkel XVIII, Artikkel XXVIII, Artikkel XXVIII bis (Artikkel XXIX etter at den endring som er inntatt i Avsnitt A i paragraf 1 i Protokollen om endringer i Første del og Artikkene XXIX og XXX, har trådt i kraft), Artikkel XXXIII, eller en hvilken som helst annen fremgangsmåte i henhold til denne Avtale.

Ad Artikkel XVII

Ad paragraf 1 (a).

Denne paragraf vil gjelde i tilfelle av forhandlinger om reduksjon eller opphevelse av tollsatser og andre restriktive bestemmelser om handelen under Artikkene XXVIII, XXVIII bis (XXIX etter at den endring som er inntatt i Avsnitt A i paragraf 1 i Protokollen om endringer i Første del og Artikkene XXIX og XXX har trådt i kraft), og Artikkel XXXIII så vel som i forbindelse med andre tiltak for å iverksette slik reduksjon og opphevelse som de kontraherende parter måtte være i stand til å ta på seg.

Ad paragraf 3 (b).

De andre tiltak som det er referert til i denne paragraf kan omfatte skritt for å fremme innenlandske strukturelle endringer, å oppmuntre til økt forbruk av spesielle produkter eller å gjennomføre handelfremmende tiltak.

Vedlegg 3

Uoffisiell oversettelse

Agreement on Trade in Civil Aircraft**Avtale om Handel med Sivile Fly****Preamble**

Signatories¹ to the Agreement on Trade in Civil Aircraft, hereinafter referred to as "this Agreement";

Noting that Ministers on 12-14 September 1973 agreed the Tokyo Round of Multilateral Trade Negotiations should achieve the expansion and ever-greater liberalization of world trade through, *inter alia*, the progressive dismantling of obstacles to trade and the improvement of the international framework for the conduct of world trade:

Desiring to achieve maximum freedom of world trade in civil aircraft, parts and related equipment, including elimination of duties, and to the fullest extent possible, the reduction or elimination of trade restricting or distorting effects;

Desiring to encourage the continued technological development of the aeronautical industry on a world-wide basis;

Desiring to provide fair and equal competitive opportunities for their civil aircraft activities and for their producers to participate in the expansion of the world civil aircraft market;

Being mindful of the importance in the civil aircraft sector of their overall mutual economic and trade interests;

Recognizing that many Signatories view the aircraft sector as a particularly important component of economic and industrial policy;

Seeking to eliminate adverse effects on trade in civil aircraft resulting from governmental support in civil aircraft development, production, and marketing while recognizing that such governmental support, of itself would not be deemed a distortion of trade;

Desiring that their civil aircraft activities operate on a commercially competitive basis, and recognizing that government-industry relationships differ widely among them:

Recognizing their obligations and rights under the General Agreement on Tariffs and Trade, hereinafter referred to as "the GATT",

¹ The term "Signatories" is hereinafter used to mean Parties to this Agreement.

Innledning

Undertegnere¹ av Avtalen om Handel med Sivile Fly, heretter kalt «Avtalen»:

som merker seg at Ministrene den 12.-14. september 1973 ble enige om at Tokoyo-runden av De Multilaterale Handelsforhandlingene skulle føre til økning og ytterligere liberalisering av verdenshandelen blant annet ved en stadig sterkere nedbygging av handelshindringer og ved en forbedring av de internasjonale rammebestemmelser for verdenshandelen;

som ønsker å oppnå en friest mulig internasjonal handel med sivile fly, samt deler og utstyr til fly, herunder fjerning av toll, og i så stor grad som mulig redusere eller fjerne handelshindrende eller -forvridende virkninger;

som ønsker å oppmuntre til fortsatt teknologisk utvikling av flyindustrien på en verdensomfattende basis;

som ønsker å gi rettferdige og like konkurransemuligheter til sine selskaper som er engasjert i sivil flyaktivitet og til produsenter, slik at de kan ta del i utvidelsen av verdensmarkedet for sivile fly;

som er klar over at flysektoren utgjør en viktig del av deres alminnelige felles økonomiske og handelsmessige interesser;

som erkjenner at mange Avtaleparter ser på flysektoren som en spesielt viktig del av politikken på det økonomiske og industrielle området;

som søker å eliminere slike skadevirkninger på handelen med sivile fly som forårsakes av statsstøtte til utvikling, produksjon og markedsføring av sivile fly, idet det samtidig erkjennes at slik statsstøtte ikke i seg selv representerer en forvridning av handelen;

som ønsker at deres aktiviteter innen sivil luftfart skal drives på forretningsmessige konkurransevilkår, og som erkjenner at det mellom dem er store variasjoner i forholdet til stat/næringsliv.

som erkjenner sine forpliktelser og rettigheter i henhold til Generalavtalen om Tolltarifer og Handel, heretter kalt «GATT», så i henhold

¹ Betegnelsen «undertegnere» betyr Parter til denne avtale og heretter vil uttrykket Avtaleparter bli brukt.

and under other multilateral agreements negotiated under the auspices of the GATT;

Recognizing the need to provide for international notification, consultation, surveillance and dispute settlement procedures with a view to ensuring a fair, prompt and effective enforcement of the provisions of this Agreement and to maintain the balance of rights and obligations among them;

Desiring to establish an international framework governing conduct of trade in civil aircraft;

Hereby agree as follows:

Article 1 Product Coverage

1. This Agreement applies to the following products:

- (a) all civil aircraft,
- (b) all civil aircraft engines and their parts and components,
- (c) all other parts, components, and subassemblies of civil aircraft,
- (d) all ground flight simulators and their parts and components,

whether used as original or replacement equipment in the manufacture, repair, maintenance, rebuilding, modification or conversion of civil aircraft.

2. For the purposes of this Agreement "civil aircraft" means (a) all aircraft other than military aircraft and (b) all other products set out in Article 1.1 above.

Article 2 Customs Duties and Other Charges

2.1 Signatories agree:

2.1.1 to eliminate by 1 January 1980, or by the date of entry into force of this Agreement, all customs duties and other charges² of any kind levied on, or in connexion with, the importation of products, classified for customs purposes under their respective tariff headings listed in the Annex, if such products are for use in a civil aircraft and incorporation therein, in the course of its manufacture, repair, maintenance, rebuilding, modification or conversion;

2.1.2. to eliminate by 1 January 1980, or by the date of entry into force of this Agreement, all customs duties and other charges³ of any kind levied on repairs on civil aircraft;

2.1.3. to incorporate, in their respective GATT Schedules by 1 January 1980, or by the date of entry into force of this Agreement,

² "Other charges" shall have the same meaning as in Article II of the GATT.

til andre multilaterale avtaler som forhandlet innen rammen av GATT;

som erkjenner behovet for å etablere internasjonale prosedyrer for notifikasjon, konsultasjon, overvåking og bileggelse av tvister med sikte på å sikre en rettferdig, hurtig effektiv gjennomføring av bestemmelsene i denne Avtale, samt for å opprettholde balansen mellom rettigheter og forpliktelser dem imellom;

som ønsker å etablere en internasjonal ramme om utviklingen av handelen med sivile fly;

er herved blitt enige om følgende:

Artikkel 1 Varedekning

1. Denne Avtale gjelder følgende varer:

- (a) alle sivile fly;
- (b) alle motorer til sivile fly, samt deler komponenter til disse;
- (c) alle andre deler, komponenter og sammen satte deler til sivile fly;
- (d) alle flysimulatorer, samt deler og komponenter til disse;

enten de brukes som originale deler eller som utskiftningsdeler i produksjon, reparasjon, gjenoppbygging, vedlikehold, forandring eller ombygging av sivile fly.

2. Forsåvidt angår denne Avtale betyr «sivile fly» (a) alle fly som ikke er militærfly og (b) alle andre varer som er nevnt i Artikkel 1 ovenfor.

Artikkel 2 Toll og andre avgifter

2.1. Avtalepartene er enige om:

2.1.1. å fjerne innen 1. januar 1980, eller innen datoen for denne Avtales ikrafttreden, all toll og andre avgifter² av enhver art pålagt på, eller i forbindelse med, import av varer klassifisert for tollbehandlingsformål under de tariffposisjoner som er oppført i Bilaget, hvis disse varene skal brukes i sivile fly og monteres inn i disse under fremstilling, reparasjon, vedlikehold, gjenoppbygging, forandring eller ombygging;

2.1.2. å fjerne innen 1. januar 1980, eller innen datoen for denne Avtales ikrafttreden, all toll og andre avgifter av enhver art pålagt på reparasjoner av sivile fly;

2.1.3. å ta inn i sine respektive bindingslister GATT innen 1. januar 1980 eller innen datoen for denne Avtales ikrafttreden, den tollfrie eller toll-

² «Andre avgifter» skal ha samme betydning som i GATTs Artikkel II.

duty-free or duty-exempt treatment for all products covered by Article 2.1.1. above and for all repairs covered by Article 2.1.2. above.

2.2. Each Signatory shall: (a) adopt or adapt an end-use system of customs administration to give effect to its obligations under Article 2.1. above; (b) ensure that its end-use system provides duty-free or duty-exempt treatment that is comparable to the treatment provided by other Signatories and is not an impediment to trade; and (c) inform other Signatories of its procedures for administering the end-use system.

Article 3

Technical Barriers to Trade

3.1. Signatories note that the provisions of the Agreement on Technical Barriers to Trade apply to trade in civil aircraft. In addition, Signatories agree that civil aircraft certification requirements and specifications on operating and maintenance procedures shall be governed, as between Signatories, by the provisions of the Agreement on Technical Barriers to Trade.

Article 4

Government-Directed Procurement, Mandatory Sub-Contracts and Inducements

4.1. Purchasers of civil aircraft should be free to select suppliers on the basis of commercial and technological factors.

4.2. Signatories shall not require airlines, aircraft, manufacturers, or other entities engaged in the purchase of civil aircraft, nor exert unreasonable pressure on them, to procure civil aircraft from any particular source, which would create discrimination against suppliers from any Signatory.

4.3. Signatories agree that the purchase of products covered by this Agreement should be made only on a competitive price, quality and delivery basis. In conjunction with the approval or awarding of procurement contracts for products covered by this Agreement a Signatory may, however, require that its qualified firms be provided with access to business opportunities on a competitive basis and on terms no less favourable than those available to the qualified firms of other Signatories.⁴

⁴ Use of the phrase "access to business opportunities... on terms no less favourable..." does not mean that the amount of contracts awarded to the qualified firms of one Signatory entitles the qualified firms of other Signatories to contracts of a similar amount.

dispenserende behandling for alle varer som dekkes av Artikkelen 2.1. ovenfor og varer som dekkes av Artikkelen 2.1.1. ovenfor og for alle reparasjoner som dekkes av Artikkelen 2.1.2. ovenfor.

2. Hver Avtalepart skal: (a) ta i bruk eller tilpasse seg til et tolladministrativt end-use system for å oppfylle sine forpliktelser i henhold til Artikkelen 2.1. ovenfor; (b) sikre at dets end-use system virkelig gir tollfri eller tolldispenserende behandling som er sammenlignbar med den behandling andre Avtaleparter gir og ikke virker hindrende på handelen; og (c) opplyse andre Avtaleparter om sine prosedyrer for administrering av end-use systemet.

Artikkel 3

Tekniske handelshindringer

3.1. Avtalepartene merker seg at bestemmelsene i Avtalen om Tekniske Handelshindringer også kommer til anvendelse på handel med sivile fly. I tillegg er Avtalepartene enige om at krav til sertifisering av sivile fly og spesifikasjoner om drift og vedlikehold skal, såvidt angår Avtalepartene, være underlagt bestemmelsene i Avtalen om Tekniske Handels-hindringer.

Artikkel 4

Statlige innkjøp, kjøp for statlige organer og påtrykk i anledning kontraktsavslutninger

4.1. Kjøpere av sivile fly skal stå fritt i å velge leverandører på grunnlag av forretningsmessige og teknologiske forhold.

4.2. Avtalepartene skal ikke kreve at flyselskaper, flyprodusenter eller andre organer som er engasjert i innkjøp av sivile fly, kjøper sivile fly fra noen spesiell kilde, som vil innebære diskriminering mot leverandører fra hvilken som helst Avtalepart. De skal heller ikke øve et urimelig press mot dem for å kjøpe sivile fly fra noen spesiell kilde.

4.3. Avtalepartene er enige om at innkjøp av varer som dekkes av denne Avtale bare bør skje på konkurransedyktige betingelser hva angår pris, kvalitet og levering. I forbindelse med godkjenning eller tildeling av innkjøpskontrakter som omfatter varer dekket av denne Avtale, kan imidlertid en Avtalepart kreve at dens egne kvalifiserte firmaer gis adgang til å gjøre forretninger på like konkurransevilkår og på betingelser som ikke er mindre fordelaktige enn de som gis til kvalifiserte firmaer fra andre Avtaleparter.³

³ Bruken av setningen «forretninger på like konkurransevilkår ... på betingelser som ikke er mindre fordelaktige...» betyr ikke at den mengde kontrakter som gis til kvalifiserte firmaer fra en Avtalepart berettiger de kvalifiserte firmaer fra andre Avtaleparter til å få en lignende mengde kontrakter.

4.4. Signatories agree to avoid attaching inducements of any kind to the sale or purchase of civil aircraft from any particular source which would create discrimination against suppliers from any Signatory.

*Article 5
Trade Restrictions*

5.1. Signatories shall not apply quantitative restrictions (import quotas) or import licensing requirements to restrict imports of civil aircraft in a manner inconsistent with applicable provisions of the GATT. This does not preclude import monitoring or licensing systems consistent with the GATT.

5.2. Signatories shall not apply quantitative restrictions or export licensing or other similar requirements to restrict, for commercial or competitive reasons, exports of civil aircraft to other Signatories in a manner inconsistent with applicable provision of the GATT.

*Article 6
Government Support, Export Credits, and
Air-craft Marketing*

6.1. Signatories note that the provisions of of the Agreement on Interpretation and Application of Articles VI, XVI and XXIII of the General Agreement on Tariffs and Trade of Articles VI, XVI and XXIII of the General Agreement on Tariffs and Trade

(Agreement on Subsidies and Countervailing Measures) apply to trade in civil aircraft. They affirm that in their participation in, or support of, civil aircraft programmes they shall seek to avoid adverse effects on trade in civil aircraft in the sense of Article 8.3. and 8.4 of the Agreement in Subsidies and Countervailing Measures. They also shall take into account the special factors which apply in the aircraft sector, in particular the widespread governmental support in this area, their international economic interests, and the desire of producers of all Signatories to participate in the expansion of the world civil aircraft market.

6.2. Signatories agree that pricing of civil aircraft should be based on a reasonable expectation of recoument of all costs, including non-recurring programme costs, identifiable and pro-rated costs of military research and development on aircraft, components, and systems that are subsequently applied to the production of such civil aircraft, average production costs, and financial costs.

4.4. Avtalepartene er enige om å unngå å øve påtrykk av noe slag for å få i stand salg eller innkjøp av sivile fly fra noen spesiell kilde, hvilket ville innebære en diskriminering mot leverandører fra enhver Avtalepart.

*Artikkel 5
Handelsrestriksjoner*

5.1. Avtalepartene skal ikke anvende kvantitative restriksjoner (importkvoter) eller krav om importlisensiering i den hensikt å hindre import av sivile fly på en måte som er uforenlig med de GATT-bestemmelser som ville komme til anvendelse. Dette utelukker ikke importovervåkings- eller lisensieringssystemer som er i overensstemmelse med GATT.

5.2. Avtalepartene skal ikke anvende kvantitative restriksjoner eller eksportlisensiering, eller andre lignende krav for å hindre, av foretningmessige eller konkurransemessige grunner, eksport av sivile fly til andre Avtaleparter, på en måte som er uforenlig med de GATTbestemmelser som ville komme til anvendelse.

*Artikkel 6
Statlig støtte, eksportkreditter og
markedsføring av fly*

6.1. Avtalepartene merker seg at bestemmelsene i Avtalen om Fortolkning og Anvendelse av Artiklene VI; XVI og XXIII i Generalavtalen om Tolltariffer og Handel (Avtale om Subsidier og Utjevningssavgifter) også kommer til anvendelse på handelen med sivile fly. De bekrefter at de når de deltar i, eller støtter, sivile flyprogrammer, skal søke å unngå i den betydningen som kommer til uttrykk i Artikkelen 8.3. og 8.4. i Avtalen om subsidier og utjevningssavgifter. De skal også ta hensyn til de spesielle forhold som rår i flysektoren, særlig den omfattende statsstøtte på dette området, deres utenriksøkonomiske interesser, samt ønsket fra alle Avtaleparters produsenter om å ta del i utvidelsen av verdensmarkedet for sivile fly.

6.2. Avtalepartene er enige om at prisfastsettingen på sivile fly bør være basert på en rimelig forventet dekning av alle kostnader, herunder engangs-programkostnader, identifiserbare og forholdsvis beregnede kostnader ved militær forskning og utvikling av fly, komponenter og systemer som senere anvendes ved produksjon av slike sivile fly, gjennomsnittlige produksjonskostnader og finansielle kostnader.

*Article 7**Regional and Local Governments*

7.1. In addition to their other obligations under this Agreement, Signatories agree not to require or encourage, directly or indirectly, regional and local governments and authorities, non-governmental bodies, and other bodies to take action inconsistent with provisions of this Agreement.

*Article 8**Surveillance, Review, Consultation, and Dispute Settlement*

8.1. There shall be established a Committee on Trade in Civil Aircraft (hereinafter referred to as "the Committee") composed of representatives of all Signatories. The Committee shall elect its own Chairman. It shall meet as necessary, but not less than once a year, for the purpose of affording Signatories the opportunity to consult on any matters relating to the operation of this Agreement, including developments in the civil aircraft industry, to determine whether amendments are required to ensure continuance of free and undisorted trade, to examine any matter for which it has been possible to find a satisfactory solution through bilateral consultations, and to carry out such responsibilities as are assigned to it under this Agreement, or by the Signatories.

8.2. The Committee shall review annually the implementation and operation of this Agreement taking into account the objectives thereof. The Committee shall annually inform the CONTRACTING PARTIES to the GATT of developments during the period covered by such review.

8.3. Not later than the end of the third year from the entry into force of this Agreement and periodically thereafter, Signatories shall undertake further negotiations, with a view to broadening and improving this Agreement on the basis of mutual reciprocity.

8.4. The Committee may establish such subsidiary bodies as may be appropriate to keep under regular review the application of this Agreement to ensure a continuing balance of mutual advantages. In particular, it shall establish an appropriate subsidiary body in order to ensure a continuing balance of mutual advantages, reciprocity and equivalent results with regard to the implementation of the provisions of Article 2 above related to product coverage, the end-use systems, customs duties and other charges.

8.5. Each Signatory shall afford sympathetic consideration to and adequate opportunity

*Artikkel 7**Regionale og lokale myndigheter*

7.1. I tillegg til sine øvrige forpliktelser i engie om ikke å kreve eller oppfordre til, direkte eller indirekte, at regionale eller lokale myndigheter, ikke-statlige organer og andre organer tar skritt som ikke er i samsvar med bestemmelsene i denne Avtale.

*Artikkel 8**Overvåking, gransking, konsultasjoner og bileggelse av tvister*

8.1. Det skal nedsettes en Komite for Handel med Sivile Fly (heretter kalt «Komiteen») sammensatt av representanter fra alle Avtalepartene. Komiteen skal selv velge sin Formann. Den skal møtes når det er nødvendig, men ikke mindre enn en gang hvert år, for å gi Avtalepartene anledning til konsultasjoner i enhver sak forbundet med gjennomføringen av denne Avtale, herunder utviklingstendenser i den sivile flyindustri, for å bestemme om det er nødvendig med endringer for å sikre fortsatt fri og uhindret handel, for å undersøke enhver sak som det ikke er funnet tilfredsstillende løsning på ved bilaterale konsultasjoner, samt for å utføre slike oppgaver som den er pålagt i henhold til denne Avtale, eller av Avtalepartene.

8.2. Komiteen skal årlig granske gjennomføringen og virkningene av denne Avtale under hensyntagen til dens målsetting. Komiteen skal årlig underrette de KONTRAHERENDE PARTER til GATT om utviklingen under perioden som dekkes av slik gransking.

8.3. Ikke senere enn ved slutten av det tredje året etter ikrafttreddelsen av denne Avtale, og deretter periodisk, skal Avtalepartene gjennomføre ytterligere forhandlinger med sikte på å utvide og forbedre denne Avtale, på grunnlag av prinsippet om gjensidighet.

8.4. Komiteen kan opprette slike underordnede organer som ansees passende for å holde gjennomføringen av denne Avtale under regelmessig overvåking og for å sikre en fortsatt balanse mellom gjensidige fordeler. I særdeleshet skal den nedsette et passende underordnet organ for å sikre en fortsatt balanse mellom gjensidige fordeler, resiprositet og like resultater med hensyn til iverksettelsen av bestemmelsene i Artikkelen 8.2. ovenfor angående varedekning, end-use system, toll og andre avgifter.

8.5. Avtalepartene skal velvillig overveie og i størst mulig grad lette adgangen til konsulta-

for prompt consultation regarding representations made by another Signatory with respect to any matter affecting the operation of this Agreement.

8.6. Signatories recognize the desirability of consultations with other Signatories in the Committee in order to seek a mutually acceptable solution prior to the initiation of an investigation to determine the existence, degree and effect of any alleged subsidy. In those exceptional circumstances in which no consultations occur before such domestic procedures are initiated, Signatories shall notify the Committee immediately of initiation of such procedures and enter into simultaneous consultations to seek a mutually agreed solution that would obviate the need for countervailing measures.

8.7. Should a Signatory consider that its trade interests in civil aircraft manufacture, repair, maintenance, rebuilding, modification or conversion have been or are likely to be adversely affected by any action by another Signatory, it may request review of the matter as quickly as possible with a view to resolving the issues involved as promptly as possible and in particular prior to final resolution of these issues elsewhere. In this connexion the Committee may issue such rulings or recommendations as may be appropriate. Such review shall be without prejudice to the rights of Signatories under the GATT or under instruments multilaterally negotiated under the auspices of the GATT, at they affect trade in civil aircraft. For the purposes of aiding consideration of the issues involved, under the GATT and such instruments, the Committee may provide such technical assistance as may be appropriate.

88. Signatories agree that, with respect to any dispute related to a matter covered by this Agreement, but not covered by other instruments multilaterally negotiated under the auspices of the GATT, the provisions of Articles XXII and XXIII of the General Agreement and the provisions of the Understanding related to Notification, Consultation, Dispute Settlement and Surveillance shall be applied, mutatis mutandis, by the Signatories and the Committee for the purposes of seeking settlement of such dispute. These procedures shall also be applied for the settlement of any dispute related to a matter covered by this Agreement and by another instrument multilaterally negotiated under the auspices of the GATT, should the parties to the dispute so agree.

sjoner i anledning henstillinger fra en annen Avtalepart når disse gjelder spørsmål som angår gjennomføringen av denne Avtale.

8.6. Avtalepartene erkjenner ønskeligheten av konsultasjoner med andre Avtaleparter i Komiteen for å søke å oppnå en gjensidig tilfredsstillende løsning på en sak før iverksettelsen av en undersøkelse som skal avgjøre eksistensen, graden og virkningen av en påstått subsidie. Under eksepsjonelle omstendigheter hvor det ikke har funnet sted noen konsultasjoner før en slik intern prosedyre settes i verk, skal Avtalepartene underrette Komiteen straks slike prosedyrer settes i verk, og samtidig innlede konsultasjoner for å søke å oppnå en gjensidig godtatt løsning som kan fjerne behovet for utjevningsavgifter.

8.7. Dersom en Avtalepart skulle mene at dens handelsinteresser når det gjelder fremstilling, reparasjon, vedlikehold, gjenoppbygging, forandring eller ombygging av sivile fly er blitt, eller sannsynligvis er iferd med å bli, skadelidende på grunn av tiltak som er satt i verk av en annen Avtalepart, kan denne kreve at Komiteen gransker saken. Etter å ha motatt en slik anmodnings skal Komiteen tre sammen innen tretti dager og skal granske saken så snart som mulig med sikte på å løse de involverte spørsmål så raskt som mulig og særlig før en endelig løsning på spørsmålene blir funnet annetsteds. I denne forbindelse kan Komiteen treffe slike beslutninger eller anbefalinger som ansees passende. Slik gransking skal være uten virkning for Avtalepartenes rettigheter i henhold til GATT eller i henhold til dokumenter som er resultat av multilaterale forhandlinger innen rammen av GATT, i den utstrekning de angår handelen med sivile fly. For å bistå ved behandling av slike saker i henhold til GATT eller slike dokumenter, kan Komiteen gi slik teknisk støtte som ansees for passende.

8.8. Med hensyn til en tvist vedrørende en sak som dekkes av denne Avtale, men ikke av andre dokumenter som er forhandlet på multilateral basis innen rammen av GATT, er Avtalepartene enige om at bestemmelsene i Artiklene XXII og XXIII i Generalavtalen og bestemmelsene i Forståelsen med hensyn til Notifikasjon, Konsultasjon, Bileggelse av tvister og Overvåking skal anvendes, med de nødvendige forandringer, av Avtalepartene og Komiteen i den hensikt å søke å bilegge en slik tvist. Disse prosedyrene skal også anvendes for bileggelse av enhver tvist som knytter seg til en sak som dekkes av denne Avtale og av andre dokumenter som er forhandlet på multilateral basis innen rammen av GATT, hvis partene i tvisten er enige om dette.

*Article 9
Final Provisions*

9.1. Acceptance and Accession

9.1.1. This Agreement shall be open for acceptance by signature or otherwise by governments contracting parties to the GATT and by the European Economic Community.

9.1.2. This Agreement shall be open for acceptance by signature or otherwise by governments having provisionally acceded to the GATT, on terms related to the effective application of rights and obligations under this Agreement, which take into account rights and obligations in the instruments providing for their provisional accession.

9.1.3. This Agreement shall be open to accession by any other government on terms, related to the effective application of rights and obligations under this Agreement, to be agreed between that government and the Signatories, by the deposit with the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to the GATT of an instrument of accession which states the terms so agreed.

9.1.4. In regard to acceptance, the provisions of Article XXVI:5 (a) and (b) of the General Agreement would be applicable.

9.2. Reservations

9.2.1. Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement without the consent of the other Signatories.

9.3. Entry into Force

9.3.1. This Agreement shall enter into force on 1 January 1980 for the governments⁵ which have accepted or acceded to it by that date. For each other government it shall enter into force on the thirtieth day following the date of its acceptance or accession to this Agreement.

9.4. National Legislation

9.4.1. Each government accepting or acceding to this Agreement shall ensure, not later than the date of entry into force of this Agreement for it, the conformity of its laws, regulations and administrative procedures with the provisions of this Agreement.

⁵ For the purpose of this Agreement, the term "government" is deemed to include the competent authorities of the European Economic Community.

*Artikkel 9
Avsluttende bestemmelser*

9.1. Godkjenning og tiltrædelse

9.1.1. Denne Avtale skal være åpen for godkjenning, ved undertegning eller på annen måte, av regjeringer som er kontraherende parter til GATT og av Det Europeiske Økonomiske Fellesskap.

9.1.2. Denne Avtale skal være åpen for godkjenning, ved undertegning eller på annen måte, av regjeringer som midlertidig har tiltrådt GATT, på betingelser vedrørende den effektive håndhevelse av rettigheter og forpliktelser i henhold til denne Avtale, som tar hensyn til rettigheter og forpliktelser i de dokumenter som fastslår deres midlertidige tiltrædelse.

9.1.3. Denne Avtale skal være åpen for tiltrædelse av enhver annen regjering på betingelser vedrørende den effektive håndhevelse av rettigheter og forpliktelser i henhold til denne Avtale, som måtte bli avtalt mellom vedkommende regjering og Avtalepartene, ved at et tiltrædelsesdokument som fastsetter de avtalte betingelser deponeres hos General-direktøren for de KONTRAHERENDE PARTER til GATT.

9.1.4. Når det gjelder godkjenning, vil bestemmelsene i Generalavtalens Artikkel XXVI; 5 (a) og (b) komme til anvendelse.

9.2. Reservasjoner

9.2.1. Det kan ikke tas reservasjoner i forbindelse med noen av bestemmelsene i denne Avtale uten samtykke fra de øvrige Avtaleparter.

9.3. Ikrafttreden

9.3.1. Denne Avtale trer i kraft 1. januar 1980 for de regjeringer⁴ som har godkjent eller tiltrådt den innen denne dato. For enhver annen regjering skal den tre i kraft på den trettiende dag etter datoen for deres godkjenning av eller tiltrædelse til denne Avtale.

9.4. Nasjonal lovgivning

9.4.1. Enhver regjering som godkjenner eller tiltrer denne Avtale skal, senest når Avtalen trer i kraft for denne regjering, sikre at dens lover, forordninger og administrative prosedyrer er i overensstemmelse med bestemmelsene i denne Avtale.

⁴ Forsåvidt angår denne Avtale er betegnelsen «regjering» ment å omfatte de ansvarlige myndigheter innen Det Europeiske Økonomiske Fellesskap.

9.4.2. Each Signatory shall inform the Committee of any changes in its laws and regulations relevant to this Agreement and in the administration of such laws and regulations.

9.5. Amendments

9.5.1. The Signatories may amend this Agreement, having regard, inter alia, to the experience gained in its implementation. Such an amendment, once the Signatories have concurred in accordance with the procedures established by the Committee, shall not come into force for any Signatory until it has been accepted by such Signatory.

9.6. Withdrawal

9.6.1. Any Signatory may withdraw from this Agreement. The withdrawal shall take effect upon the expiration of twelve months from the day on which written notice of withdrawal is received by the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to the GATT. Any Signatory may upon such notification request an immediate meeting of the Committee.

9.7. Non-Application of this Agreement Between Particular Signatories

9.7.1. This Agreement shall not apply as between any two Signatories if either of the Signatories, at the time either accepts or accedes to this Agreement, does not consent to such application.

9.8. Annex

9.8.1. The Annex to this Agreement forms an integral part thereof.

9.9. Secretariat

9.9.1. This Agreement shall be serviced by the GATT secretariat.

9.10. Deposit

9.10.1. This Agreement shall be deposited with the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to the GATT who shall promptly furnish to each Signatory and each contracting party to the GATT a certified copy thereof and of each amendment thereto pursuant to Article 9.5. and a notification of each acceptance thereof or accession thereto pursuant to Article 9.1., or each withdrawal therefrom pursuant to Article 9.6.

9.4.2. Hver Avtalepart skal underrette Komiteen om enhver forandring i de av dens lover og forordninger som er av betydning for denne Avtale samt om endringer i administrasjonen av slike lover og forordninger.

9.5. Endringer

9.5.1. Avtalepartene kan endre denne Avtale under hensyntagen til, blant annet, erfaring vunnet ved dens gjennomføring. En slik endring skal, når Avtalepartene har bifalt den i overensstemmelse med de av Komiteen fastsatte prosedyrer, ikke trer i kraft for noen Avtalepart før den er godkjent av slik Part.

9.6. Oppsigelse

9.6.1. Enhver Avtalepart kan si opp denne Avtale. Oppsigelsen får virkning etter utløpet av tolv måneder fra den dag Generaldirektøren for de KONTRAHERENDE PARTER til GATT har mottatt skriftlig melding om den. Ved mottakelsen av slik melding kan enhver Avtalepart anmode om at Komiteen omgående trer sammen.

9.7. Tilsidesettelse av denne Avtale mellom bestemte Avtaleparter

9.7.1. Denne Avtale skal ikke komme til anvendelse mellom hvilke som helst av to Avtaleparter dersom en av de to Avtaleparter, på den tid en av dem enten godkjenner eller tiltrer denne Avtale, ikke samtykker i slik anvendelse.

9.8. Bilag

9.8.1. Bilaget til denne Avtale utgjør en integrerende del av denne.

9.9. Sekretariat

9.9.1. GATT-sekretariatet skal ivareta sekretariatfunksjonene for denne Avtale.

9.10. Deponering

9.10.1. Denne Avtale skal deponeres hos Generaldirektøren for de KONTRAHERENDE PARTER til GATT som straks skal levere hver Avtalepart og hver kontraherende part til GATT en bekreftet gjenpart av Avtalen og av enhver endring til den i henhold til Artikkel 9.5. samt en kunngjøring om hver godkjennelse av eller tiltredelse til den i henhold til Artikkel 9.1. eller enhver oppsigelse av den i henhold til Artikkel 9.6.

9.11. Registration

9.11.1. This Agreement shall be registered in accordance with the provisions of Article 102 of the Charter of the United Nations.

Done at Geneva this twelfth day of April nineteen hundred and seventy-nine in a single copy, in the English and French languages, each text being authentic.

PROTOCOL (1986) AMENDING THE ANNEX TO THE AGREEMENT ON TRADE IN CIVIL AIRCRAFT

Signatories to the Agreement on Trade in Civil Aircraft (hereinafter referred to as "the Agreement").

HAVING carried out negotiations with a view to introducing the Harmonized Commodity Description and Coding System (hereinafter referred to as "the Harmonized System"), and to transposing the Annex to the Agreement into the Harmonized System and the Customs Cooperation Council Nomenclature (revised),

HAVE, through their representatives, agreed as follows:

1. The Annex attached to this Protocol shall, upon its entry into force pursuant to paragraph 3, replace the Annex to the Agreement as established heretofore by the Decision of 22 March 1984 of the Committee on Trade in Civil Aircraft and the Third Certification of Modifications and Rectifications of 1 January 1985.

2. This Protocol shall be open for acceptance by Signatories to the Agreement, by signature or otherwise, until 31 October 1987, or a later date to be decided by the Committee on Trade in Civil Aircraft¹.

3. This Protocol shall enter into force, for those Signatories who have accepted it, on 1 January 1988, or on date of entry into force of the International Convention on the Harmonized Commodity description and Coding System whichever is the later. For each other Signatory it shall enter into force on the day following the date of its acceptance.

4. This Protocol shall be deposited with the Director General to the CONTRACTING PAR-

9.11. Registrering

9.11.1. Denne Avtale skal registreres i samsvar med bestemmelsene i Artikkel 102 i De Forente Nasjoners Pakt.

Utfærdiget i Geneve den tolvte dag i april nittenhundreogsyttini i ett eksemplar, i engelsk, fransk og spansk tekst, som alle er autentiske, bortsett fra når noe annet er angitt i de forskjellige listene i Bilaget.

PROTOKOLL (1986) OM ENDRING AV VEDLEGG TIL AVTALEN OM HANDEL MED SIVILE LUFTFARTØYER

Signatarene til Avtalen om Handel med sivile luftfartøyer (heretter kalt "avtalen"),

SOM HAR ført forhandlinger med sikte på å innføre Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (heretter kalt "Det harmoniserte system") samt for å legge vedlegget i avtalen om til Det harmoniserte system og Tollsamarbeidsrådets nomenklatur (revidert),

ER, gjennom sine representanter, blitt enige om følgende:

1. Vedlegget til denne protokoll skal ved ikrafttredelsen i henhold til nr 3, erstatte vedlegget til avtalen slik det ble fastslått i vedtak av 22. mars 1984 i Komiteen om handel med luftfartøyer og Tredje godkjenning av endringer og rettelser av 1. januar 1985.

2. Denne protokoll skal være åpen for signatarene av avtalene for godkjenning, gjennom undertegning eller på annen måte, inntil 31. oktober 1987 eller på en senere dato som Komiteen for handel med sivile luftfartøy bestemmer.¹

3. Denne protokoll skal tre i kraft for de signatarer som har godkjent den, 1. januar 1988 eller den dag Den internasjonale konvensjon om harmonisert varebeskrivelses- og kodesystem, avhengig av hvilken som inntreffer sist. For alle andre signatarer skal den tre i kraft på dagen etter deres godkjenning.

4. Denne protokoll skal deponeres hos Generaldirektøren for AVTALEPARTENE i

¹ On 9 November 1988, the Committee decided to extend the date for the acceptance of the Protocol indefinitely (AIR/68).

¹ 9. november 1988 besluttet Komiteen å utsette datoen for godkjenning av protokollen på ubestemt tid (AIR/68).

TIES to the GATT who shall promptly furnish to each Signatory and each contracting party a certified copy thereof and a notification of each acceptance thereof pursuant to paragraph 2.

5. This Protocol shall be registered in accordance with the provisions of Article 102 of the Charter of the United Nations.

DONE at Geneva this second day of December one thousand nine hundred and eighty-six, in a single copy, in the English, French and Spanish languages, each text being authentic.

GATT, som straks skal oversende hver signatar og hver avtalepart en bekreftet kopi av den samt en underretning om hver godkjenning av den i henhold til nr 2.

5. Denne protokoll skal registreres i samsvar med bestemmelsene i artikkel 102 i De forente nasjoners pakt.

UTFERDIGET i Geneve 2. desember 1986 i ett enkelt eksemplar på engelsk, fransk og spansk som alle har samme gyldighet.

ANNEX

PRODUCT COVERAGE

1. The product coverage is defined in Article 1 of the Agreement on Trade in Civil Aircraft.

2. Signatories agree that products covered by the descriptions listed below and properly classified for customs purposes under the Customs Co-operation Council Nomenclature (Revised) headings or the Harmonized System codes shown alongside shall be accorded duty free or duty exempt treatment, if such products are for use in civil aircraft or ground flying trainers* and for incorporation therein, in the course of their manufacture, repair, maintenance, rebuilding, modification or conversion.

3. These products shall not include:

an incomplete or unfinished product, unless it has the essential character of a complete or finished part, component, sub-assembly or item of equipment of a civil aircraft or ground flying trainer*, (e.g. an article which has a civil aircraft manufacturer's part number),

materials in any form (e.g. sheets, plates, profile shapes, strips, bars, pipes, tubes or other shapes) unless they have been cut to size or shape and/or shapes for incorporation in a civil aircraft or a ground flying trainer* (e.g. an article which has a civil aircraft manufacturer's part number),

raw materials and consumable goods.

4. For the purpose of this Annex, "EX" has been included to indicate that the product description referred to does not exhaust the entire

VEDLEGG

PRODUKTER SOM OMFATTES AV AVTALEN

1. Produktene som omfattes av avtalen er definert i artikkel 1 i Avtalen om handel med sivile luftfartøyer.

2. Signatarene er enige om at produktene som omfattes av beskrivelsen oppført nedenfor og som er tilbørlig klassifisert for tollformål etter Tollsamarbeidsrådets nomenklaturposisjoner (revidert) eller Det harmoniserte kodesystem oppført ved siden av, skal gis fritak eller unntak fra toll dersom disse produktene skal brukes i sivile luftfartøyer eller flyvetreningsinnretninger på bakken* og produkter som bygges inn i slike, under produksjon, reparasjon, vedlikehold, gjenoppbygging, endring eller ombygging.

3. Disse produktene skal ikke omfatte:

ufullstendige eller uferdige produkter, med mindre de i hovedtrekk bærer preg av å være fullført eller ferdige, komponenter, del-enheter eller utstyrsgjenstander i et sivilt luftfartøy eller flygetreningsinnretning på bakken* (dvs. en artikkel som har et delnummer fra produsent av sivile luftfartøyer),

materialer i enhver form (dvs. tynne og tykkere metallplater, profiljern, lister, stenger, rør, hylser eller andre jern) med mindre de er skjært til riktig størrelse eller form og/eller er formet med henblikk på innbygging i et sivilt luftfartøy eller en flygetreningsinnretning på bakken* (dvs. en artikkel som har et delnummer fra produsent av sivile luftfartøyer), råvarer og forbruksvarer.

4. I dette vedlegg er "Ex" anført for å vise at den angitte produktbeskrivelsen ikke dekker hele produktspekteret i Tollsamarbeidsrådets

range of products within the Customs Cooperation Council Nomenclature (Revised) headings or the Harmonized System codes listed below.

nomenklatur-posisjonér (revidert) eller Det harmoniserte kodesystem oppført nedenfor.

* For the purpose of Article 1.1 of this Agreement "ground fight simulators" are to be regarded as ground flying trainers as provided for under 8805.20 of the Harmonized System.

* I artikkel 1.1 i denne avtale skal "flygetreningssimulatorer på bakken" betraktes som flygetreningssinnretning på bakken i henhold til 8805.20 i Det harmoniserte system.

CCNN (revised) Heading Ex	Hs Code Ex	Text	CCNN (revised) Heading Ex	Hs Code Ex	Text
39.17	3917.21	Tubes, pipes and hoses, rigid, of polymers of ethylene, with attached fittings	39.17	3917.21	Rør og slanger samt forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast, av polymerer av etylen
39.17	.22	Tubes, pipes and hoses, rigid, of polymers of propylene, with attached fittings	39.17	.22	Rør og slanger samt forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast, av polymerer av propylen
39.17	.23	Tubes, pipes and hoses, rigid, of polymers of vinyl chloride, with attached fittings	39.17	.23	Rør og slanger samt forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast, av polymerer av vinylklorid
39.17	.29	Tubes, pipes and hoses, rigid, of other plastics, with attached fittings	39.17	.29	Rør og slanger samt forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast, av annen plast: av andre addisjonspolymerisasjonsprodukter, av kondensasjons-, polykondensasjons- eller polyaddisjonsprodukter, ellers
39.17	.31	Flexible tubes, pipes and hoses, of plastics, having a minimum burst pressure of 27.6 MPa, with attached fittings	39.17	.31	Rør og slanger samt forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast: bøyelige rør og slanger som tåler et trykk på minst 27,6 MPa: av kondensasjons-, polykondensasjons- eller polyaddisjonsprodukter, av addisjonspolymerisasjonsprodukter, ellers
39.17	.33	Flexible tubes, pipes and hoses, of plastics, not reinforced or otherwise combined with other materials, with attached fittings	39.17	.33	Rør og slanger samt forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast: andre, ikke forsterket eller på annen måte forbundet med andre materialer, med forbindelsesdeler

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 3

39.17	.39	Flexible tubes, pipes and hoses, of plastics, reinforced or otherwise combined with other materials, with attached fittings	39.17	.39	Rør og slanger samt forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast: andre
39.17	.40	Fittings for tubes, pipes and hoses, of plastics	39.17	.40	Forbindelsesdeler dertil (f.eks. muffe, knær, flenser), av plast: forbindelsesdeler.
39.26	3926.90	Other articles of plastics	39.26	3926.90	Andre varer av plast og varer av andre materialer som hører under posisjonene 39.01 - 39.14
40.08	4008.29	Profile shapes of non-cellular vulcanised rubber other than hard rubber, cut to size	40.08	4008.29	Plater, duk, bånd, stenger og profiler, av vulkanisert bløtgummi, andre: av naturlig gummi, ellers
40.09	4009.50	Tubes, pipes and hoses, of vulcanised rubber other than hard rubber, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	40.09	4009.50	Rør og slanger av vulkanisert bløtgummi, også med forbindelsesdeler (f.eks. muffe, knær, flenser), med forbindelsesdeler
40.11	4011.30	New pneumatic tyres, of rubber	40.11	4011.30	Nye, pneumatiske dekk av gummi av de slag som brukes på luftfartøyer
40.12	4012.10	Retreaded pneumatic tyres, of rubber	40.12	4012.10	Regummierte eller brukte pneumatiske dekk av gummi; massiv- eller hulkammerringe, utskiftbare slitebaner og felgbånd av gummi, regummierte dekk
40.12	.20	Used pneumatic tyres, of rubber	40.12	.20	Regummierte eller brukte, pneumatiske dekk av gummi; massiv- eller hulkammerringe, utskiftbare slitebaner og felgbånd av gummi, brukte, pneumatiske dekk
40.16	4016.10	Other articles of cellular vulcanised rubber other than hard rubber	40.16	4016.10	Andre varer av vulkanisert bløtgummi, av skungummi
40.16	.93	Gaskets, washers and other seals, of non-cellular vulcanised rubber other than hard rubber	40.16	.93	Andre varer av vulkanisert bløtgummi, pakninger
40.16	.99	Other articles of non-cellular vulcanised rubber other than hard rubber	40.16	.99	Andre varer av vulkanisert bløtgummi, andre
40.17	4017.00	Tubes, pipes and hoses, of hard rubber, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	40.17	4017.00	Hardgummi (f.eks. ebonitt) i alle former, herunder avfall og skrap; varer av hardgummi
45.04	4504.90	Gaskets, washers and other seals, of agglomerated cork	45.04	4504.90	Presset kork (med eller uten bindemiddel) og varer av presset kork
48.23	4823.90	Gaskets, washers and other seals, of paper or paper-board	48.23	4823.90	Annet papir og annen papp, cellulosevatt og duk av cellulosefibrer, tilskåret til bestemt størrelse eller form; andre varer av papirmasse,

68.12	6812.90	Other articles of asbestos	68.12	6812.90	papir, papp, cellulosevatt eller duk av cellulosefibrer Bearbeidde asbestfibrer; blandinger på basis av asbest eller på basis av asbest og magnesiumkarbonat; varer av slike blandinger eller av asbest (f.eks. tråd, vevnader, klær, hodeplagg, fottøy, pakninger), også forsterkede, unntatt varer som hører under posisjon 68.11 eller 68.13
68.13	6813.10	Brake linings and pads, not mounted, of friction material with a basis of asbestos or of other mineral substances	68.13	6813.10	Friksjonsmateriale og varer derav (f.eks. plater, ruller, bånd, segmenter, skiver, ringer, klosser), ikke monterte, til bremses, koblinger eller liknende, på basis av asbest, andre mineralske stoffer eller cellulose, også i forbindelse med tekstilmateriale eller andre materialer, bremsebelegg og bremseklosser
68.13	.90	Other articles, not mounted, for clutches or the like, of friction material with a basis of asbestos or other mineral substances	68.13	.90	Friksjonsmateriale og varer derav (f.eks. plater, ruller, bånd, segmenter, skiver, ringer, klosser), ikke monterte, til bremses, koblinger eller liknende, på basis av asbest, andre mineralske stoffer eller cellulose, også i forbindelse med tekstilmateriale eller andre materialer, annet
70.07	7007.21	Windshields, of laminated safety glass	70.07	7007.21	Sikkerhetsglass som består av herdet eller laminert glass
73.04	7304.31	Tubes and pipes, seamless, of circular cross-section, of iron (other than cast iron) or non-alloy steel, cold-drawn or cold-rolled (cold-reduced), with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.04	7304.31	Rør og hule profiler, sømløse, av jern (unntatt støpejern) eller stål, andre, med sirkelrundt tverrsnitt, av jern eller ulegert stål: kaldtrukne eller kaldvalsede: med godstykkelse over 1,8 mm, ellers
73.04	7304.39	Tubes and pipes, seamless, of circular cross-section, of iron (other than cast iron) or non-alloy steel, other than cold-drawn or cold-rolled (cold-reduced), with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.04	7304.39	Rør og hule profiler, sømløse, av jern (unntatt støpejern) eller stål, ellers: med godstykkelse over 1,8 mm, ellers
73.04	.41	Tubes and pipes, seamless, of circular cross-section, of stainless steel, cold-drawn or cold-rolled (cold-reduced)	73.04	.41	Rør og hule profiler, sømløse, av jern (unntatt støpejern) eller stål, andre, med sirkelrundt tverrsnitt, av

		ced), with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids			rustfritt stål: kaldtrukne eller kaldvalsede: med godstykkelse over 1,8 mm,ellers
73.04	.49	Tubes and pipes, seamless, of circular cross-section, of stainless steel, other than cold-drawn or cold-rolled (cold-reduced), with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.04	.49	Rør og hule profiler, sømløse, av jern (unntatt støpejern) eller stål, ellers: med godstykkelse over 1,8 mm, ellers
73.04	.51	Tubes and pipes, seamless, of circular cross-section, of alloy steel other than stainless steel, cold-drawn or coldrolled (cold-reduced), with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.04	.51	Rør og hule profiler, sømløse, av jern (unntatt støpejern) eller stål, andre, med sirkelrundt tverrsnitt, av annet legert stål: kaldtrukne eller kaldvalsede: med godstykkelse over 1,8 mm, ellers
73.04	.59	Tubes and pipes, seamless, of circular cross-section, of alloy steel other than stainless steel, other than cold-drawn or cold-rolled (cold-reduced), with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.04	.59	Rør og hule profiler, sømløse, av jern (unntatt støpejern) eller stål, ellers: med godstykkelse over 1,8 mm, ellers
73.04	.90	Tubes and pipes, seamless, other than of circular cross-section, of iron (other than cast iron) or steel, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.04	.90	Rør og hule profiler, sømløse, av jern (unntatt støpejern) eller stål, med godstykkelse over 1,8 mm, ellers
73.06	7306.30	Tubes and pipes, welded, of circular cross-section, of iron or non-alloy steel, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.06	7306.30	Andre rør og hule profiler (f.eks. med åpen søm, sveisede, naglede eller falsede), av jern eller stål, andre, sveisede, med sirkelrundt tverrsnitt, av jern eller ulegert stål, med godstykkelse over 1,8 mm: plastisolerte rør av det slag som brukes til fjernvarmerør
73.06	.40	Tubes and pipes, welded, of circular cross-section, of stainless steel, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.06	.40	Andre rør og hule profiler (f.eks. med åpen søm, sveisede, naglede eller falsede), av jern eller stål, andre, sveisede, med sirkelrundt tverrsnitt, av rustfritt stål
73.06	.50	Tubes and pipes, welded, of circular cross-section, of alloy steel other than stainless steel, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	73.06	.50	Andre rør og hule profiler (f.eks. med åpen søm, sveisede, naglede eller falsede), av jern eller stål, andre, sveisede, med sirkelrundt tverrsnitt, av annet legert stål
73.06	.60	Tubes and pipes, welded, of non-circular cross-section, of iron or steel, with attached fittings, suitable for	73.06	.60	Andre rør og hule profiler (f.eks. med åpen søm, sveisede, naglede eller falsede), av jern eller stål, andre,

		conducting gases or liquids			sveisede, med annet tverrsnitt enn sirkelrundt
73.12	7312.10	Stranded wire, ropes and cables, of iron or steel, not electrically insulated, with attached fittings	73.12	7312.10	Tau, liner, kabler, flettede bånd, stropper og liknende, av jern eller stål, uten elektrisk isolasjon, tau, liner og kabler
73.12	.90	Plaited bands, slings, and the like, of iron or steel, not electrically insulated, with attached fittings	73.12	.90	Tau, liner, kabler, flettede bånd, stropper og liknende, av jern eller stål, uten elektrisk isolasjon, andre
73.22	7322.90	Air heaters and hot air distributors, not electrically heated, incorporating a motor-driven fan or blower, of iron or steel, excluding parts thereof	73.22	7322.90	Radiatorer for sentraloppvarming, ikke elektrisk oppvarmet, og deler dertil, av jern eller stål; varmlufttaggregater og varmluftfordelere (herunder apparater som også kan avgi frisk eller kondisjonert luft), ikke elektrisk oppvarmet, med motordrevet vifte eller blåser, samt deler dertil, av jern eller stål, ellers
73.24	7324.10	Sinks and wash basins, of stainless steel	73.24	7324.10	Sanitærartikler og deler dertil, av jern eller stål, oppvaskkummer og vasker, av rustfritt stål
73.24	.90	Other sanitary ware, of iron or steel	73.24	.90	Sanitærartikler og deler dertil, av jern eller stål, ellers, herunder deler: støpte
73.26	7326.20	Articles of iron or steel wire	73.26	7326.20	Varer av jern- eller ståltråd
74.13	7413.00	Stranded wire, cables, plaited bands and the like, of copper, not electrically insulated, with attached fittings	74.13	7413.00	Tau, liner, kabler, flettede bånd og liknende varer av kopper, uten elektrisk isolasjon
76.08	7608.10	Tubes and pipes, of aluminium not alloyed, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	76.08	7608.10	Rør av aluminium, av ulegert aluminium
76.08	.20	Tubes and pipes, of aluminium alloys, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	76.08	.20	Rør av aluminium, av aluminiumlegeringer
81.08	8108.90	Tubes and pipes, of titanium, with attached fittings, suitable for conducting gases or liquids	81.08	8108.90	Titan og varer derav, herunder avfall og skrap
83.02	8302.10	Hinges, of base metal	83.02	8302.10	Hengsler, av uedelt metall
83.02	.20	Castors with mountings of base metal	83.02	.20	Trinser med feste-innretninger av uedelt metall
83.02	.42	Base metal mountings, fittings and similar articles, suitable for furniture	83.02	.42	Beslag og liknende varer, av uedelt metall, til møbler
83.02	.49	Other base metal mountings, fittings and similar articles	83.02	.49	Beslag og liknende varer, av uedelt metall, annet
83.02	.60	Automatic door closers of base metal	83.02	.60	Automatiske dørlukkere av uedelt metall
83.07	8307.10	Flexible tubing, of iron or	83.07	8307.10	Bøyelige rør av uedelt me-

		steel, with attached fittings			tall, med eller uten rørdeler (fittings), av jern eller stål
83.07	.90	Flexible tubing, of base metal other than iron or steel, with attached fittings	83.07	.60	Bøyelige rør av uedelt metall, med eller uten rørdeler (fittings), av annet uedelt metall
84.07	8407.10	Spark-ignition reciprocating or rotary internal combustion piston aircraft engines	84.07	8407.10	Stempeldrevne forbrenningsmotorer med gnisttenning og med frem- og tilbakegående eller roterende stempel, motorer for luftfartøyer
84.08	8408.90	Compression-ignition internal combustion piston aircraft engines (diesel or semi-diesel engines)	84.08	8408.90	Stempeldrevne forbrenningsmotorer med kompresjonstenning (diesel- eller semi-dieselmotorer), andre motorer.
84.09	8409.10	Parts suitable for use solely or principally with aircraft engines of 8407.10 or 8408.90	84.09	8409.10	Deler som utelukkende eller fortrinnsvis kan brukes til motorer som hører under posisjon 84.07 eller 84.08, til motorer for luftfartøyer.
84.11	8411.11	Turbojets of a thrust not exceeding 25 kN	84.11	8411.11	Turbojetmotorer som utvikler en skyvekraft på: høyst 25 kN
84.11	.12	Turbojets of a thrust exceeding 25kN	84.11	.12	Turbojetmotorer som utvikler en skyvekraft på over 25 kN
84.11	.21	Turbo-propellers of a power not exceeding 1,100 kW	84.11	.21	Turbopropmotorer som utvikler en kraft på: høyst 1100 kW
84.11	.22	Turbo-propellers of a power exceeding 1,100 kW	84.11	.22	Turbopropmotorer som utvikler en kraft på: over 1100 kW
84.11	.81	Gas turbines, other than turbojets or turbo-propellers, of a power not exceeding 5,000 kW	84.11	.81	Andre gassturbiner som utvikler en kraft på: høyst 5000 kW: til fly
84.11	.82	Gas turbines, other than turbojets or turbo-propellers, of a power exceeding 5,000 kW	84.11	.82	Andre gassturbiner som utvikler en kraft på: over 5000 kW: til fly
84.11	.91	Parts of turbojets or turbo-propellers	84.11	.91	Deler: til turbojetmotorer og turbopropmotorer
84.11	.99	Parts of gas turbines, other than turbojets or turbo-propellers	84.11	.99	Andre deler til fly enn til turbojetmotorer og turbopropmotorer
84.12	8412.10	Reaction engines other than turbojets	84.12	8412.10	Andre kraftmaskiner og motorer, reaksjonsmotorer unntatt turbojetmotorer: til fly
84.12	.21	Hydraulic power engines and motors, linear acting (cylinders)	84.12	.21	Hydrauliske kraftmaskiner og motorer: lineær virkende (sylindre)
84.12	.29	Hydraulic power engines and motors, non-linear acting	84.12	.29	Hydrauliske kraftmaskiner og motorer: ikke-lineær virkende (sylindre)
84.12	.31	Pneumatic power engines and motors, linear acting (cylinders)	84.12	.31	Pneumatiske kraftmaskiner og motorer: lineær virkende (sylindre)

84.12	.39	Pneumatic power engines and motors, non-linear acting	84.12	.39	Pneumatiske kraftmaskiner og motorer: ikke-lineær virkende (sylindre)
84.12	.80	Non-electric power engines and motors, other than reaction engines, or hydraulic or pneumatic power engines and motors	84.12	.80	Andre kraftmaskiner og motorer enn reaksjonsmotorer, hydrauliske og pneumatiske kraftmaskiner og motorer
84.12	.90	Parts of reaction engines, or of hydraulic, pneumatic, or other non-electric power engines and motors	84.12	.90	Deler til hydrauliske kraftmaskiner og motorer
84.13	8413.19	Pumps for liquids, fitted or designed to be fitted with a measuring device	84.13	8413.19	Pumper for væsker, utstyrt med eller bestemt til å bli utstyrt med måleutstyr
84.13	.20	Hand pumps for liquids, not fitted or designed to be fitted with a measuring device	84.13	.20	Pumper for håndkraft, unntatt slike som hører under varenumrene 84.13.1100 eller 84.13.1900
84.13	.30	Fuel, lubricating or cooling medium pumps for internal combustion piston engines	84.13	.30	Pumper for brennstoff, smøremidler eller kjølemidler til stempeldrevne forbrenningsmotorer
84.13	.50	Reciprocating positive displacement pumps for liquids, other than pumps of 8413.19, 8413.20 or 8413.30	84.13	.50	Andre stempelpumper (herunder membran-pumper)
84.13	8413.60	Rotary positive displacement pumps for liquids, other than pumps of 8413.19, 8413.20 or 8413.30	84.13	8413.60	Andre rotasjonspumper
84.13	.70	Centrifugal pumps for liquids, other than pumps of 8413.19, 8413.20 or 8413.30	84.13	.70	Andre rotasjonspumper
84.13	.81	Pumps for liquids, other than pumps of 8413.19, 8413.20, 8413.30, 8413.50, 8413.60 or 8413.70	84.13	.81	Andre pumper; væskeelevatører
84.13	.91	Parts of pumps for liquids	84.13	.91	Deler til pumper for væsker
84.14	8414.10	Vacuum pumps	84.14	8414.10	Vakuumpumper
84.14	.20	Hand- or foot-operated air pumps	84.14	.20	Luftpumper for hånd- eller fotkraft
84.14	.30	Air or other gas compressors of a kind used in refrigerating equipment	84.14	.30	Kjølekompressorer: kompressor og elektromotor sammenbygd i lukket metallbeholder ("Sealed unit")
84.14	.51	Fans, with a self-contained electric motor of an output not exceeding 125 W	84.14	.51	Vifter: bord-, golv-, vegg-, vindu- og takvifter sammenbygd med elektromotor med en effekt av høyst 125 W
84.14	.59	Fans, other than fans of 8414.51	84.14	.59	Andre vifter
84.14	.80	Other air pumps, air or gas compressors	84.14	.80	Andre: vannkjølte luftkompressorer
84.14	.90	Parts of air or vacuum pumps, air or other gas compressors and fans	84.14	.90	Deler til luft- eller vakuumpumper, luft- eller andre gasskompressorer og vifter
84.15	8415.81	Air conditioning machines, comprising a motor-driven	84.15	8415.81	Luftkondisjoneringsapparater som består av en mo-

		fan and elements for changing the temperature and humidity, including those machines in which the humidity cannot be separately regulated, incorporating a refrigerating unit and a valve for reversal of the cooling/heat cycle			tordrevet vifte og elementer for endring av temperatur og fuktighet, herunder slike apparater der fuktigheten ikke kan reguleres særskilt, med kjøleaggregat og en ventil for endring av kjøle/varmekretsløpet
84.15	.82	Air conditioning machines, comprising a motor-driven fan and elements for changing the temperature and humidity, including those machines in which the humidity cannot be separately regulated, incorporating a refrigerating unit but not a valve for reversal of the cooling/heat cycle	84.15	.82	Luftkondisjoneringsapparater som består av en motordrevet vifte og elementer for endring av temperatur og fuktighet, herunder slike apparater der fuktigheten ikke kan reguleres særskilt, andre med kjøleaggregat: med innhold av regulerte klorfluorkarboner, ellers.
84.15	.83	Air conditioning machines, comprising a motor-driven fan and elements for changing the temperature and humidity, including those machines in which the humidity cannot be separately regulated, not incorporating a refrigerating unit	84.15	.83	Luftkondisjoneringsapparater som består av en motordrevet vifte og elementer for endring av temperatur og fuktighet, herunder slike apparater der fuktigheten ikke kan reguleres særskilt, uten kjøleaggregat.
84.15	.90	Parts of the air conditioning machines of 8415.81, 8415.82 or 8415.83	84.15	.90	Deler: med innhold av regulerte klorfluorkarboner, ellers.
84.18	8418.10	Combined refrigerator-freezers, fitted with separate external doors	84.18	8418.10	Kombinerte kjøle- og fryseskap forsynt med separate, utvendige dører.
84.18	.30	Freezers of the chest type, not exceeding 800 l capacity	84.18	.30	Frysebokser med kapasitet høyst 800 l.
84.18	.40	Freezers of the upright type, not exceeding 900 l capacity	84.18	.40	Fryseskap med kapasitet høyst 900 l.
84.18	.61	Compression type refrigerating units whose condensers are heat exchangers	84.18	.61	Enheter av kompresjonstypen hvor kondensatorene er varmevekslere.
84.18	.69	Refrigerating or freezing equipment other than household type refrigerators, or refrigerating or freezing equipment of 8418.10, 8418.30, 8418.40, or 8418.61	84.18	.69	Enheter av kompresjonstypen hvor kondensatorene er varmevekslere.
84.19	8419.50	Heat exchange units	84.19	8419.50	Varmevekslere.
84.19	.81	Apparatus for making hot drinks, or for cooking or heating food	84.19	.81	Apparater og innretninger: for fremstilling av varme drikker eller for koking, steking eller oppvarming av mat.
84.19	.90	Parts of heat exchange units of 8419.50	84.19	.90	Deler til varmevekslere.
84.21	8421.19	Centrifuges	84.21	8421.19	Sentrifuger.
84.21	.21	Machinery and apparatus	84.21	.21	Apparater for filtrering el-

		for filtering or purifying water			ler rensing av væsker, for filtrering eller rensing av vann.
84.21	8421.23	Oil or petrol filters for internal combustion engines	84.21	8421.23	Olje- eller bensinfilter til for- brenningsmotorer.
84.21	.29	Machinery and apparatus for filtering or purifying other liquids than water or beverages, other than those of 8421.23	84.21	.29	Apparater for filtrering eller rensing av andre væsker enn vann eller drikkevarer, andre enn de i 8421.23.
84.21	.31	Intake air filters for internal combustion engines	84.21	.31	Luftinnsugingsfilter til forbrenningsmotorer.
84.21	.39	Machinery and apparatus for filtering or purifying gases (other than intake air filters for internal combustion engines)	84.21	.39	Apparater for filtrering eller rensing av gasser andre enn luftinnsugingsfilter til forbrenningsmotorer.
84.24	8424.10	Fire extinguishers, whether or not charged	84.24	8424.10	Brannslukningsapparater, også ladde.
84.25	8425.11	Pulley tackle and hoists, other than skip hoists, powered by electric motor	84.25	8425.11	Taljer og heiseverk, unntatt elevatorer med heisespann ("skips") eller apparater av det slag som brukes til løfting av kjøretøyer: drevet av elektrisk motor.
84.25	.19	Pulley tackle and hoists, other than skip hoists, powered by other than an electric motor	84.25	.19	Taljer og heiseverk, unntatt elevatorer med heisespann ("skips") eller apparater av det slag som brukes til løfting av kjøretøyer: drevet av annet enn elektrisk motor.
84.25	.31	Winches or capstans powered by electric motor	84.25	.31	Andre vinsjer; ankerspill: drevet av elektrisk motor.
84.25	.39	Winches or capstans powered by other than an electric motor	84.25	.39	Andre vinsjer; ankerspill: drevet av annet enn elektrisk motor.
84.25	.42	Jacks, hydraulic	84.25	.42	Andre donkrafte, hydrauliske.
84.25	.49	Jacks, other than hydraulic	84.25	.49	Andre donkrafte, andre enn hydrauliske.
84.26	8426.99	Other cranes	84.26	8426.99	Andre kraner.
84.28	8428.10	Lifts and skip hoists	84.28	8428.10	Heiser og elevatorer med heisespann ("skips").
84.28	.20	Pneumatic elevators and conveyors	84.28	.20	Pneumatiske elevatorer og transportører.
84.28	.33	Continuous-action elevators and conveyors, for goods or materials, belt type	84.28	.33	Andre elevatorer og transportører med kontinuerlig drift, for varer og materialer, av båndtypen.
84.28	.39	Continuous-action elevators and conveyors, for goods or materials, other than belt type	84.28	.39	Andre elevatorer og transportører med kontinuerlig drift, for varer og materialer, ikke av båndtypen.
84.28	.90	Other lifting, handling, loading or unloading machinery	84.28	.90	Trekkmekanismer for tau- /kabelbaner, andre maskiner og apparater.
84.71	8471.10	Analogue or hybrid automatic data processing machines	84.71	8471.10	Analogmaskiner og hybridmaskiner.
84.71	.20	Digital automatic data pro-	84.71	.20	Analogmaskiner og hybrid-

		cessing machines, containing in the same housing at least a central processing unit and an input and output unit, whether or not combined			maskiner, digitalmaskiner i et felles kabinett som inneholder minst en sentralenhet, en innleseenhet (input) og en utleseenhet (output), herunder kombinerte enheter.
84.71	.91	Digital processing units, whether or not presented with the rest of a system, which may contain in the same housing one or two of the following types of unit: storage units, input units, output units	84.71	.91	Digitale sentralenheter, selv om de foreligger sammen med resten av et komplett system, og som i samme kabinett kan inneholde en eller to av følgende typer enheter: lagringsenheter, innleseenheter og utleseenheter.
84.71	.92	Input or output units, whether or not presented with the rest of a system and whether or not containing storage units in the same housing	84.71	.92	Innlese- eller utleseenheter, selv om de foreligger sammen med resten av et komplett system, også med lagringsenheter i samme kabinett: skrivere.
84.71	.93	Storage units, whether or not presented with the rest of a system	84.71	.93	Lagringsenheter, selv om de foreligger sammen med resten av et komplett system.
84.79	8479.89	Machines and mechanical appliances having individual functions, not specified or included elsewhere in chapter 84, the following: Non-electric starter motors; Propeller regulators, non-electric; Servo-mechanisms, non-electric; Windscreen wipers, non-electric; Hydropneumatic accumulators; Pneumatic starters for turbojets, turbo-propellers, or other gas turbines; Toilet units specially designed for aircraft; Mechanical actuators for thrust reversers; Air humidifiers and dehumidifiers	84.79	8479.89	Maskiner, apparater og mekaniske redskaper som har selvstendige funksjoner, ikke nevnt eller innbefattet annet sted i dette kapittel.
84.79	90	Parts of machines and mechanical appliances enumerated under 8479.89	84.79	.90	Deler til maskiner, apparater og mekaniske redskaper som har selvstendige funksjoner, ikke nevnt eller innbefattet annet sted i dette kapittel.
84.83	8483.10	Transmission shafts (including cam shafts and crank shafts) and cranks	84.83	8483.10	Drivaksler (herunder kamaksler og veivaksler) og veiver.
84.83	.30	Bearing housings, not incorporating ball or roller bearings; plain shaft bearings	84.83	.30	Lagerhus uten isittende kule- eller rullelagre; glide- lagre.
84.83	.40	Gears and gearing, other than toothed wheels, chain sprockets and other trans-	84.83	.40	Faste gir og utvekslinger, unntatt tannhjul, kjedehjul og andre kraftoverførings-

		mission elements presented separately; ball screws; gear boxes and other speed changers, including torque converters			delers som foreligger særskilt; kuleog rulleskruer; regulerbare gir og andre hastighetsvariatorer, herunder momentomformere.
84.83	.50	Flywheels and pulleys, including pulley blocks	84.83	.50	Svinghjul, reimskiver og tauskiper, herunder blokker.
84.83	.60	Clutches and shaft couplings (including universal joints)	84.83	.60	Friksjonskoplinger og andre akselkoplinger (herunder universalledd)
84.83	.90	Parts of the articles of 8483.10, 8483.30, 8483.40, 8483.50 or 8483.60	84.83	.90	Deler, herunder tannhjul og kjedehjul.
84.84	8484.10	Gaskets and similar joints of metal sheeting combined with other material or of two or more layers of metal	84.84	8484.10	Pakninger av metallplater i forbindelse med andre materialer eller av to eller flere lag av metall.
84.84	.90	Sets or assortments of gaskets and similar joints, dissimilar in composition, put up in pouches, envelopes or similar packings	84.84	.90	Pakninger av metallplater i forbindelse med andre materialer eller av to eller flere lag av metall; sett eller utvalg av pakninger av forskjellige slags materialer, pakket i poser, konvolutter eller liknende.
85.01	8501.20	Electric universal AC/DC motors, of an output exceeding 735 W but not exceeding 150 kW	85.01	8501.20	Universalmotorer med ytelse over 37,5 W.
85.01	.31	Electric DC motors of an output exceeding 735 W, but not exceeding 750 W; electric DC generators of an output not exceeding 750 W	85.01	.31	Andre likestrømsmotorer; likestrøms-generatorer; med ytelse høyst 750 W.
85.01	.32	Electric DC motors and electric DC generators, of an output exceeding 750 W but not exceeding 75 kW	85.01	.32	Likestrømsmotorer med gir med ytelse over 750 W, men ikke over 75 kW; likestrømsmotorer med gir.
85.01	.33	Electric DC motors, other than those of - of 8501.20, of an output exceeding 75 kW but not exceeding 150 kW; electric DC generators, of an output exceeding 75 kW but not exceeding 375 kW	85.01	.33	Likestrømsmotorer med gir med ytelse over 75 kW, men ikke over 375 kW.
85.01	.34	Electric DC generators, of an output exceeding 375 kW	85.01	.34	Likestrømsmotorer med gir med ytelse over 375 kW.
85.01	.40	Electric AC motors, single phase other - than those of 8501.20, of an output exceeding 735 W but not exceeding 150 kW	85.01	.40	Andre vekselstrømsmotorer, enfasede.
85.01	.51	Electric AC motors, multiphase, other than - those of 8501.20, of an output exceeding 735 W but not exceeding 750 W	85.01	.51	Andre vekselstrømsmotorer, flerfasede: med ytelse høyst 750 W.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 3

85.01	.52	Electric AC motors, multiphase, other than those of 8501.20, of an output exceeding 750 W but not exceeding 75 kW	85.01	.52	Vekselstrømsmotorer med gir eller hastighetsvariator med ytelse over 750 W, men ikke over 75 kW.
85.01	.53	Electric AC motors, multiphase, other than those of 8501.20, of an output exceeding 75 kW but not exceeding 150 kW	85.01	.53	Vekselstrømsmotorer, flerfasede med ytelse over 75 kW.
85.01	.61	Electric AC generators (alternators), of an output not exceeding 75 kVA	85.01	.61	Vekselstrømsgeneratorer: med ytelse høyst 75 kVA.
85.01	.62	Electric AC generators (alternators), of an output exceeding 75 kVA but not exceeding 375 kVA	85.01	.62	Vekselstrømsgeneratorer: med ytelse over 75 kVA, men ikke over 375 kVA.
85.01	.63	Electric AC generators (alternators), of an output exceeding 375 kVA but not exceeding 750 kVA	85.01	.63	Vekselstrømsgeneratorer: med ytelse over 375 kVA, men ikke over 750 kVA.
85.02	8502.11	Electric generating sets with compression-ignition internal combustion piston engines, of an output not exceeding 75 kVA	85.02	8502.11	Generatoraggregater med stempeldrevne forbrenningsmotorer med kompresjonstenning (diesel- eller semidieselmotorer): med ytelse høyst 75 kVA.
85.02	.12	Electric generating sets with compression-ignition internal combustion piston engines, of an output exceeding 75 kVA but not exceeding 375 kVA	85.02	.12	Generatoraggregater med stempeldrevne forbrenningsmotorer med kompresjonstenning (diesel- eller semidieselmotorer): med ytelse over 75 kVA, men ikke over 375 kVA.
85.02	.13	Electric generating sets with compression-ignition internal combustion piston engines, of an output exceeding 375 kVA	85.02	.13	Generatoraggregater med stempeldrevne forbrenningsmotorer med kompresjonstenning (diesel- eller semidieselmotorer): med ytelse over 375 kVA.
85.02	8502.20	Electric generating sets with spark-ignition internal combustion piston engines	85.02	8502.20	Generatoraggregater med stempeldrevne forbrenningsmotorer med gnisttenning.
85.02	.30	Other electric generating sets	85.02	.30	Andre generatoraggregater.
85.02	.40	Electric rotary converters	85.02	.40	Roterende, elektriske omformere.
85.04	8504.10	Ballasts for discharge lamps or tubes	85.04	8504.10	Induktorer ("ballasts") for lysstofflamper.
85.04	.31	Electrical transformers, other than liquid dielectric transformers, having a power handling capacity not exceeding 1 kVA	85.04	.31	Andre transformatorer: med ytelse høyst 1 kVA.
85.04	.32	Electrical transformers, other than liquid dielectric transformers, having a power handling capacity exceeding 1 kVA but not exceeding 16 kVA	85.04	.32	Andre transformatorer: med ytelse over 1 kVA, men ikke over 16 kVA.

Vedlegg 3

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

85.04	.33	Electrical transformers, other than liquid dielectric transformers, having a power handling capacity exceeding 16 kVA but not exceeding 500 kVA	85.04	.33	Andre transformatorer: med ytelse over 16 kVA, men ikke over 500 kVA.
85.04	.40	Electrical static converters	85.04	.40	Statistiske omformere.
85.04	.50	Electrical inductors other than ballasts for discharge lamps or tubes	85.04	.50	Andre induktorer.
85.07	8507.10	Electrical accumulators, lead-acid, of a kind used for starting piston engines	85.07	8507.10	Blyakkumulatorer av typer som brukes til starting av stempelmotorer.
85.07	.20	Other electric accumulators, lead-acid	85.07	.20	Andre blyakkumulatorer.
85.07	.30	Electric accumulators, nickel-cadmium	85.07	.30	Nikkel-kadmiumakkumulatorer.
85.07	.40	Electric accumulators, nickel-iron	85.07	.40	Nikkel-jernakkumulatorer.
85.07	.80	Other electric accumulators	85.07	.80	Andre akkumulatorer.
85.07	.90	Parts of electric accumulators	85.07	.90	Deler til akkumulatorer.
85.11	8511.10	Sparkignition plugs	85.11	8511.10	Tennplugger.
85.11	.20	Ignition magnetos; magneto-dynamos; magnetic flywheels	85.11	.20	Tennmagneter; magnetdynamoer; svinghjuls magneter.
85.11	.30	Distributors; ignition coils	85.11	.30	Fordelere; tennspoler.
85.11	.40	Electrical starter motors and dual purpose starter-generators	85.11	.40	Startmotorer og kombinerte startmotorer og generatorer.
85.11	.50	Other electrical generators of a kind used in conjunction with spark-ignition or compression ignition internal combustion engines	85.11	.50	Andre generatorer.
85.11	.80	Other electrical ignition or starting equipment of a kind used for or in conjunction with spark-ignition or compression-ignition internal combustion engines, and cut-outs of a kind used in conjunction with such engines	85.11	.80	Annet utstyr til elektrisk start- og tenningsutstyr av det slag som brukes til forbrenningsmotorer med gnist- eller kompresjonstening (f.eks. tennmagneter, magnet-dynamoer, tennspoler, tennplugger, glødeplugger, startmotorer); generatorer (f.eks. (dynamoer og vekselstrømsgeneratorer) og vipper av det slag som brukes i forbindelse med slike forbrenningsmotorer.
85.16	8516.80	Electric heating resistors assembled only with a simple insulated former and electrical connections, used for anti-icing or de-icing	85.16	8516.80	Elektriske hetelegemer.
85.18	8518.10	Microphones and stands therefor	85.18	8518.10	Mikrofoner og stativer dertil.
85.18	.21	Single loudspeakers, mounted in their enclosure	85.18	.21	En høyttaler montert i eget kabinett, ramme e.l.
85.18	.22	Multiple loudspeakers, mounted in the same enclosure	85.18	.22	Flere høyttalere montert i samme kabinett, ramme e.l.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 3

85.18	.29	Loudspeakers, not mounted in their enclosures	85.18	.29	Høytalere, ikke montert i ramme.
85.18	.30	Headphones, earphones, and combined microphone/speaker sets	85.18	.30	Høretelefoner, også kombinert med mikrofon.
85.18	.40	Audio-frequency electric amplifiers	85.18	.40	Elektriske hørefrekvensforsterkere.
85.18	.50	Electric sound amplifier sets	85.18	.50	Elektriske lydforsterkeranlegg.
85.20	8520.90	Magnetic tape recorders and other sound recording apparatus not incorporating a sound reproducing device	85.20	8520.90	Magnetiske lydbåndopptakere og andre apparater for opptak av lyd, også med utstyr for gjengivelse av lyd.
85.21	8521.10	Video recording or reproducing apparatus, magnetic tape-type	85.21	8521.10	Apparater for opptak eller gjengivelse av videosignaler, også med innebygd videotuner, av magnetbåndtypen: kombinerte opptakere og avspillere.
85.22	8522.90	Assemblies and sub-assemblies of articles provided for in 8520.90, consisting of two or more pieces fastened or joined together	85.22	8522.90	Deler og tilbehør til apparater som hører under posisjon 8520.90.
85.25	8525.10	Transmission apparatus for radio-telephony, or radiotelegraphy, not incorporating reception apparatus	85.25	8525.10	Sendere: for radiotelefoni eller radiotelegrafi, for radiokringkasting eller fjernsyn.
85.25	.20	Transmission apparatus for radio-telephony, or radiotelegraphy, incorporating reception apparatus	85.25	.20	Sendere sammenbygd med mottakere: mobiltelefoner for det offentlige nett, andre.
85.26	8526.10	Radar apparatus	85.26	8526.10	Radarapparater.
85.26	.91	Radio navigational aid apparatus	85.26	.91	Radionavigasjonsapparater.
85.26	.92	Radio remote control apparatus	85.26	.92	Radiofjernstyringsapparater.
85.27	8527.90	Reception apparatus for radio-telephony or radiotelegraphy other than radio-broadcast receivers	85.27	8527.90	Mottakere for radiotelefoni, radiotelegrafi eller radiokringkasting, også kombinert i felles kabinett eller kasse med apparater for opptak eller gjengivelse av lyd eller et ur.
85.29	8529.10	Aerials and aerial reflectors of all kinds, suitable for use solely or principally with the apparatus of headings 85.25 to 85.27	85.29	8529.10	Antenner og antennerreflektorer av alle slag; deler til slike, til sendere og mottakere for radiotelegrafi og radiotelefoni og til sendere for kringkasting og fjernsyn.
85.29	.90	Assemblies and sub-assemblies of the apparatus of 8526, consisting of two or more parts or pieces fastened or joined together, specially designed for installation in civil aircraft	85.29	.90	Antenner og antennerreflektorer av alle slag; deler til slike: til radar-, radionavigasjons- eller radiofjernstyringsapparater.
85.31	8531.10	Burglar or fire alarms and similar apparatus	85.31	8531.10	Tyveri- eller brannalarmapparater og liknende apparater.

Vedlegg 3

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

85.31	.20	Indicator panels incorporating liquid crystal devices (LCD) or light emitting diodes (LED)	85.31	.20	Nummertavler (tablåer) med flytende krystallanvisere (LCD) eller lysemitterende dioder (LED).
85.31	.80	Electrical sound or visual signalling apparatus other than those of 8531.10 or 8531.20	85.31	.80	Andre elektriske signalapparater, akustiske eller visuelle.
85.39	8539.10	Sealed beam lamp units	85.39	8539.10	"Sealed beam"-lamper.
85.43	8543.80	Flight recorders; electric synchros and transducers; defrosters and demisters with electric resistors for aircraft	85.43	8543.80	Elektriske maskiner og apparater som har selvstendige funksjoner, ikke nevnt eller innbefattet annet sted i dette kapittel.
85.43	.90	Assemblies and sub-assemblies for flight recorders, consisting of two or more parts or pieces fastened or joined together	85.43	.90	Deler til elektriske maskiner og apparater som har selvstendige funksjoner, ikke nevnt eller innbefattet annet sted i dette kapittel.
85.44	8544.30	Ignition wiring sets and other wiring sets of a kind used in aircraft	85.44	8544.30	Startkabelsett og andre kabel-/ledningssett av det slag som brukes i luftfartøyer.
88.01	8801.10	Gliders and hang gliders	88.01	8801.10	Seilfly, glidefly og hengeglidere.
88.01	.90	Balloons and dirigibles; non-powered aircraft other than gliders or hang gliders	88.01	.90	Ballonger og styrbare luftskip; seilfly, glidefly, hengeglidere og andre luftfartøyer, uten motor.
88.02	8802.11	Helicopters of an unladen weight not exceeding 2,000 kg	88.02	8802.11	Helikoptre: med tomvekt høyst 2 000 kg.
88.02	.12	Helicopters of an unladen weight exceeding 2,000 kg	88.02	.12	Helikoptre: med tomvekt over 2 000 kg.
88.02	.20	Aeroplanes and other powered aircraft, of an unladen weight not exceeding 2,000 kg	88.02	.20	Fly og andre luftfartøyer med tomvekt høyst 2 000 kg.
88.02	.30	Aeroplanes and other powered aircraft, of an unladen weight exceeding 2,000 kg but not exceeding 15,000 kg	88.02	.30	Fly og andre luftfartøyer med tomvekt over 2 000 kg, men høyst 15 000 kg.
88.02	.40	Aeroplanes and other powered aircraft, of an unladen weight exceeding 15,000 kg	88.02	.40	Fly og andre luftfartøyer med tomvekt over 15 000 kg.
88.03	8803.10	Propellers and rotors and parts thereof	88.03	8803.10	Propeller og rotorer samt deler dertil.
88.03	.20	Under-carriages and parts thereof	88.03	.29	Understell og deler dertil.
88.03	8803.30	Parts of aeroplanes or helicopters other than those of 8803.10 or 8803.20	88.03	8803.30	Andre deler til fly eller helikoptre enn de i 8803.10 og 8803.20.
88.03	.90	Other parts of the goods of headings 88.01 or 88.02	88.03	.90	Deler til varer som hører under posisjon 88.01 eller 88.02.
88.05	8805.20	Ground flying trainers and parts thereof	88.05	8805.20	Stasjonære flytreningsmaskiner og deler dertil.
90.01	9001.90	Lenses, prisms, mirrors and other optical elements, of	90.01	9001.90	Optiske fibrer og optiske fiberbunter; optiske fiberka-

		any material, unmounted, other than such elements of glass not optically worked			bler, unntatt de som hører under posisjon 85.44; ark og plater av polariserende materiale; linser (herunder kontaktlinser), prismer, speil og andre optiske elementer, av ethvert materiale, uinnfattede, unntatt slike elementer av ikke-optisk bearbeidd glass.
90.02	9002.90	Lenses, prisms, mirrors and other optical elements, other than objective lenses or filters, of any material, mounted, being parts or fittings for instruments or apparatus, other than such elements of glass not optically worked	90.02	9002.90	Linser, prismer, speil og andre optiske elementer, av ethvert materiale, innfattede, som utgjør deler eller tilbehør til instrumenter eller apparater, unntatt slike elementer av ikke-optisk bearbeidd glass.
90.14	9014.10	Direction finding compasses	90.14	9014.10	Kompasser.
90.14	.20	Instruments and appliances for aero-nautical navigation (other than compasses)	90.14	.20	Instrumenter og apparater for luftfart- eller romnavigering (unntatt kompasser).
90.14	.90	Parts and accessories for direction finding compasses and for instruments and appliances for aeronautical navigation (other than compasses)	90.14	.90	Deler og tilbehør: til ekklodd og ultralyd, lodde- og detektorapparater, ellers.
90.20	9020.00	Breathing appliances and gas masks, excluding protective masks having neither mechanical parts nor replaceable filters, and excluding parts thereof	90.20	9020.00	Annet pustestyr og gassmasker, unntatt beskyttelsesmasker som verken har mekaniske deler eller utskiftbare filtre.
90.25	9025.11	Liquid filled thermometers, for direct reading, not combined with other instruments	90.25	9025.11	Termometre og pyrometre, ikke kombinerte med andre instrumenter: væskefylte, for direkte avlesning.
90.25	.19	Other thermometers, not combined with other instruments	90.25	.19	Andre termometre, ikke kombinert med andre instrumenter.
90.25	.20	Barometers, not combined with other instruments	90.25	.20	Barometre, ikke kombinert med andre instrumenter.
90.25	.80	Other electric or electronic instruments of heading	90.25	.80	Andre instrumenter under 90.25.
90.25	.90	Parts and accessories of 9025.11, 9025.19, 9025.20 or 9025.80	90.25	.90	Deler og tilbehør til 9025.11, 9025.19, 9025.20 eller 9025.80.
90.26	9026.10	Instruments and apparatus for measuring or checking the flow or level of liquids	90.26	9026.10	Instrumenter og apparater for måling eller kontroll av gjennomstrømning eller nivå av væsker.
90.26	.20	Instruments and apparatus for measuring or checking pressure of liquids or gases	90.26	.20	Instrumenter og apparater for måling eller kontroll av trykk.
90.26	.80	Instruments and apparatus for measuring or checking variables of liquids or ga-	90.26	.80	Andre instrumenter eller apparater for måling eller kontroll av væsker og gas-

		ses, other than the instruments and apparatus of 9026.10 or 9026.20			ser enn de under 9026.10 eller 9026.20.
90.26	.90	Parts of instruments and apparatus of 9026.10, 9026.20 or 9026.80	90.26	.90	Deler og tilbehør til instrumenter og apparater under 9026.10, 9026.20 eller 9026.80.
90.29	9029.10	Revolution counters, electric or electronic	90.29	9029.10	Omdreiningstellere, produksjonstellere, taksametre, kilometerstellere, skrittellere og liknende.
90.29	.20	Speed indicators and tachometers	90.29	.20	Hastighetsmålere og tachometre; stroboskoper.
90.29	.90	Parts and accessories of revolution counters, speed indicators or tachometers	90.29	.90	Deler og tilbehør til omdreiningstellere, hastighetsmålere og tachometre.
90.30	9030.10	Instruments and apparatus for measuring or detecting ionising radiations	90.30	9030.10	Instrumenter og apparater for måling eller registrering av ioniserende stråler.
90.30	.20	Cathode-ray oscilloscopes and cathode-ray oscillographs	90.30	.20	Katodestråleoskilloskoper og -oscillografer.
90.30	.31	Multimetres for measuring or checking voltage, current, resistance or power, without a recording device	90.30	.31	Multimetre for måling eller kontroll av elektrisk spenning, strøm, motstand eller effekt, uten registrerende utstyr.
90.30	.39	Instruments and apparatus, other than those of 9030.10, 9030.20 or 9030.31, for measuring or checking voltage, current, resistance or power, without a recording device	90.30	.39	Andre instrumenter enn de under 9030.10, 9030.20 eller 9030.31 for måling eller kontroll av elektrisk spenning, strøm, motstand eller effekt, uten registrerende utstyr.
90.30	9030.40	Instruments and apparatus, other than those of 9030.10, 9030.20, 9030.31 or 9030.39, for measuring or checking electrical quantities, specially designed for telecommunications	90.30	9030.40	Andre instrumenter og apparater spesialkonstruert for telekommunikasjon (f.eks. krysstale-, forsterkningsgrad- og forvriddningsfaktormålere, psufometre).
90.30	.81	Instruments and apparatus, other than those of 9030.10, 9030.20 or 9030.40, for measuring or checking electrical quantities with a recording device	90.30	.81	Andre instrumenter og apparater med registrerende utstyr.
90.30	.89	Instruments and apparatus, other than those of 9030.10, 9030.20, 9030.31 or 9030.40, for measuring or checking electrical quantities without a recording device	90.30	.89	Andre instrumenter og apparater enn de under 9030.10, 9030.20, 9030.31 eller 9030.40.
90.30	.90	Parts and accessories of instruments and apparatus of 9030.10, 9030.20, 9030.31, 9030.39, 9030.40, 9030.81 or 9030.89	90.30	.90	Deler og tilbehør til voltmetre, amperemetre, galvanometre og isolasjonsmålere, ellers.
90.31	9031.80	Measuring or checking instruments and apparatus	90.31	9031.80	Instrumenter, apparater og maskiner for måling eller

not specified or included in heading 90.30				kontroll, ikke nevnt eller innbefattet annet sted i dette kapittel; profilprosjekter.
90.31	.90	Parts and accessories of the instruments and apparatus of 9031.80	90.31	.90 Deler og tilbehør til instrumenter og apparater under 9031.80.
90.32	9032.10	Thermostats	90.32	9032.10 Termostater.
90.32	.20	Manostats	90.32	.20 Manostater.
90.32	.81	Hydraulic or pneumatic automatic regulating or controlling instruments and apparatus	90.32	.81 Andre instrumenter og apparater: hydrauliske eller pneumatiske.
90.32	.89	Other automatic regulating or controlling instruments and apparatus	90.32	.89 Andre instrumenter og apparater: elektriske, dvs. med virkemåte som er avhengig av elektriske impulser som varierer i overensstemmelse med den faktor som skal bestemmes og/eller automatisk reguleres, ellers.
90.32	.90	Parts and accessories of automatic regulating or controlling instruments and apparatus of heading 90.32	90.32	.90 Deler og tilbehør til instrumenter og apparater under 90.32.
91.04	9104.00	Instrument panel clocks and clocks of a similar type for aircraft	91.04	9104.00 Ur til instrumentbord og liknende ur for luftfartøyer.
91.09	9109.19	Clock movements measuring not over 50 mm in width or diameter, complete and assembled battery, accumulator or mains powered, other than for alarm clocks	91.09	9109.19 Andre komplette og sammensatte urverk, batteridrevne eller for tilkobling til lysnettet.
91.09	.90	Clock movements measuring not over 50 mm in width or diameter, complete and assembled, other than battery, accumulator or mains powered, other than for alarm clocks	91.09	.90 Seter, andre enn de dekket under seter.
94.01	9401.10	Seats, other than leather covered seats	94.01	9401.10 Sittemøbler av det slag som brukes i luftfartøyer.
94.03	9403.20	Metal furniture, other than seats	94.03	9403.20 Andre møbler av metall: reoler og lagerhyller, ellers.
94.03	.70	Furniture of plastics, other than seats	94.03	.70 Møbler av plast, untatt seter.
94.05	9405.10	Electric ceiling or wall lighting fittings, of base metal or of plastics	94.05	9405.10 Lysekroner og annet belysningsutstyr for montering i tak eller på vegger.
94.05	.60	Illuminated signs, illuminated name-plates and the like, of base metal or of plastics	94.05	.60 Lysskilt og liknende.
94.05	.92	Parts of the articles of 9405.10 or 9405.60, of plastics	94.05	.92 Deler av plast.
94.05	.99	Parts of the articles of 9405.10 or 9405.60, of base metal	94.05	.99 Deler av metall.

APPENDIX

COMMITTEE ON TRADE IN CIVIL
AIRCRAFT*Modifications and Rectification to the Annex
to the Agreement**Decision of 7 October 1982¹
(AIR/41)*

The following procedures for the application, *mutatis mutandis*², of the Procedures for Modification and Rectification of Schedules³ to the Annex to the Aircraft Agreement have been accepted by the Committee on Trade in Civil Aircraft on 7 October 1982.

1. Changes in the authentic text to the Annex to the Agreement which reflect modifications resulting from negotiations under Article 8.3 or any other relevant Article on the Aircraft Agreement, or any relevant Article of the General Agreement, shall be made by means of Certification. A draft of such changes shall be communicated to the Director-General within three months after the action is completed.

2. Changes in the authentic text of the Lists in the Annex shall be made when amendments or rearrangements which do not alter the scope of an item are introduced in a Signatory's national customs tariff. Such changes and other rectifications of a purely formal character shall be made by means of Certification. A draft of such changes shall be communicated to the Director-General as soon as circumstances permit, but not later than six months after amendment or rearrangement of the national customs tariff.

3. The draft containing changes described above shall be circulated by the Director-General to all Signatories and contracting parties, and shall become a Certification provided no objection has been raised by a Signatory within three months on the ground that, in the case of changes described in paragraph 1, the draft does not correctly reflect the modification or, in the case of changes described in paragraph 2, the proposed rectification is not within the terms of that paragraph.

¹ AIR/M/9, page 7
² AIR/M/3, page 9
³ BISD 27S/2

TILLEGG

KOMITEEN FOR HANDEL MED SIVILE
LUFTFARTØYER*Endring og rettelse i vedlegget
til avtalen**Vedtatt av 7. oktober 1982¹
(AIR/41)*

Følgende fremgangsmåter for anvendelse, *mutatis mutandis*², i Fremgangsmåter ved endring og rettelse i listene³ til vedlegget i Avtalen om luftfartøyer som ble vedtatt av Komiteen for handel med sivile luftfartøyer 7. oktober 1982.

1. Endringer i den autentiske teksten i vedlegget til avtalen som gjenspeiler endringer som er fremkommet av forhandlingene i henhold til artikkel 8.3 eller andre relevante artikler i Avtalen om luftfartøyer, eller enhver relevant artikkel i Generalavtalen, skal foretas gjennom sertifisering. Et utkast til slike endringer skal oversendes til Generaldirektøren innen tre måneder etter at handlingen er utført.

2. Endringer i den autentiske teksten i listene i vedlegget skal foretas når endringer eller omdisponeringer som ikke endrer en posts rekkevidde blir innført i en signatars nasjonale tolltariff. Slike endringer og andre rettelser av ren formell karakter skal skje gjennom sertifisering. Et utkast til slike endringer skal oversendes til Generaldirektøren så snart omstendighetene tillater det, men ikke senere enn seks måneder etter endring eller omdisponering i den nasjonale tolltariff.

3. Utkastet med endringer beskrevet ovenfor, skal av Generaldirektøren sendes ut til alle signatarene og avtalepartene, og anses som en sertifisering forutsatt at ingen signatar har gjort innvendinger innen tre måneder på grunn av at utkastet, i tilfellet beskrevet i nr 1, ikke gjengir endringen korrekt eller, når det gjelder endringene beskrevet i nr 2, den foreslåtte rettelser ikke faller inn under vilkårene i nevnte nr.

¹ AIR/M/9 side 7
² AIRJM/3, side 9
³ BISD 27S/25

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 3

*Agreed interpretation of Article Z.1.2 of the
Agreement on Trade in Civil Aircraft*

*Adopted on 8 March 1983
(AIR/M/10)*

The Committee agreed to the following interpretation of Article 2.1.2 with the understanding that, pending progress in the extension of the Annex, the application should aim at being as broad as possible:

“The Committee agrees that Article 2.1.2 of the Agreement on Trade in Civil Aircraft, which provides for the elimination of “all customs duties and other charges of any kind levied on repairs on civil aircraft”, applies only to repairs of complete civil aircraft and those civil aircraft products which are classified for customs purposes under their respective tariff headings listed in the Annex to the Aircraft Agreement”.

*Common guidelines for binding of duties on
repairs, to be inserted as a headnote in
Signatories' respective
GATT schedules*

*Agreed on 8 March 1983
(AIR/M/10)*

“Duty free or duty exempt treatment is provided for all repairs on civil aircraft in accordance with Article 2.1.2 of the Agreement on Trade in Civil Aircraft, (the term “repairs” includes maintenance, rebuilding, modification and conversion.)”

*Omforent fortolkning av artikkel 2.1.2
i Avtalen om handel med sivile luftfartøyer*

*Vedtatt 8. mars 1983
(AIR/M/10)*

Komiteen samtykker i følgende fortolkning av artikkel 2.1.2 under forutsetning at anvendelsen, i påvente av forgang i utvidelsen av vedlegget, skulle ta sikte på å være så vid som mulig:

«Komiteen samtykker i at artikkel 2.1.2 i Avtalen om handel med sivile luftfartøyer, som gir hjemmel for fjerning av “all toll og andre avgifter av ethvert slag på reparasjoner av sivile luftfartøyer”, anvendes kun for reparasjoner av komplette sivile luftfartøyer og de sivile luftfartøy-produkter som er klassifisert for tollformål under sine respektive tollposisjoner oppført i vedlegget til Avtalen om luftfartøyer.»

*Felles retningslinjer for binding av toll på
reparasjoner, som skal rykkes inn som
innledning i signatarenes respektive
bindingslister i GATT*

*vedtatt 8. mars 1983
(AIR/M/10)*

«Fritak og unntak fra toll gis for alle reparasjoner på sivile luftfartøyer i samsvar med artikkel 2.1.2 i Avtalen om handel med sivile luftfartøyer, (ordet “reparasjoner” omfatter vedlikehold, gjenoppbygging, endring og ombygging)».

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 4

AVTALE OM OFFENTLIGE INNKJØP

INNHALDSFORTEGNELSE

Innledning

Artikkel I	Målsetting og virkeområde	Artikkel XIV	Forhandling
Artikkel II	Fastsettelse av kontraktsverdi	Artikkel XV	Begrenset prosedyre
Artikkel III	Nasjonal behandling og ikke-diskriminering	Artikkel XVI	Gjenkjøpsavtaler
Artikkel IV	Opprinnelsesregler	Artikkel XVII	Innsyn
Artikkel V	Spesiell og differensiert behandling av utviklingsland	Artikkel XVIII	Informasjon og granskning med hensyn til etatenes plikter
	- Målsettinger	Artikkel XIX	Informasjon og gjennomgang med hensyn til Partenes plikter
	- Dekningsområde	Artikkel XX	Klageprosedyrer
	- Avtalte unntak		- Konsultasjoner
	- Faglig bistand til utviklingsland		- Klage
	- Informasjonssentra	Artikkel XXI	Institusjoner
	- Spesiell behandling av de minst utviklede land	Artikkel XXII	Konsultasjoner og tvisteløsning
	- Gjennomgang	Artikkel XXIII	Unntak fra avtalen
Artikkel VI	Tekniske spesifikasjoner	Artikkel XXIV	Sluttbestemmelser
Artikkel VII	Prosedyren ved anbudsinnbydelse		- Godkjennelse og ikrafttredelse
Artikkel VIII	Kvalifisering av leverandører		- Tiltredelse
Artikkel IX	Innbydelse til å delta i en planlagt anskaffelse		- Overgangsordninger
Artikkel X	Utvelgelsesprosedyrer		- Reservasjoner
Artikkel XI	Tidsfrister for anbud og levering		- Nasjonal lovgivning
	- Generelt		- Beriktigelser og endringer
	- Frister		- Gjennomgang, forhandlinger og framtidig arbeid
Artikkel XII	Anbudsdokumentasjon		- Informasjonsteknologi
	- Oversending av anbudsdokumentasjon fra forvaltningsenhetene		- Endringer
Artikkel XIII	Innsending, mottak og åpning av anbud samt tildeling av kontakter		- Oppsigelse
	- Mottak av anbud		- Ikke-anvendelse av denne avtale mellom bestemte Parter
	- Åpning av anbud		- Merknader, bilag og vedlegg
	- Tildeling av kontrakter		- Sekretariat
	- Opsjonsklausuler		- Deponering
			- Registrering

*Merknader***BILAG TIL AVTALEN OM OFFENTLIG ANSKAFFELSER**

Bilag I* Vedlegg 1 til 5 som definerer omfanget av avtalen

Norge - Vedlegg 1
Vedlegg 2
Vedlegg 3
Vedlegg 4
Vedlegg 5
Generelle merknader

Bilag II Publikasjoner der Partene offentliggjør kunngjøringer om planlagte anskaffelser - nr. 1 i artikkel IX, og kunngjøringer etter tildeling - nr. 1 i artikkel XVIII

Bilag III Publikasjoner der Partene årlig offentliggjør informasjon om faste lister over kvalifiserte leverandører til bruk ved selektive anbudsprosedyrer - nr. 9 i artikkel IX

Bilag IV Publikasjoner der Partene offentliggjør lover, forskrifter, rettsavgjørelser, generelle administrative avgjørelser og alle prosedyrer for offentlige anskaffelser omfattet av denne avtalen - nr. 1 i artikkel XIX

* Andre lands vedlegg under bilag I samt bilag II, III og IV fremgår av utrykt vedlegg.

**AGREEMENT ON GOVERNMENT
PROCUREMENT**

Parties to this Agreement (hereinafter referred to as "Parties"),

Recognizing the need for an effective multi-lateral framework of rights and obligations with respect to laws, regulations, procedures and practices regarding government procurement with a view to achieving greater liberalization and expansion of world trade and improving the international framework for the conduct of world trade;

Recognizing that laws, regulations, procedures and practices regarding government procurement should not be prepared, adopted or applied to foreign or domestic products and services and to foreign or domestic suppliers so as to afford protection to domestic products or services or domestic suppliers and should not discriminate among foreign products or services or among foreign suppliers;

Recognizing that it is desirable to provide transparency of laws, regulations, procedures and practices regarding government procurement;

Recognizing the need to establish international procedures on notification, consultation, surveillance and dispute settlement with a view to ensuring a fair, prompt and effective enforcement of the international provisions on government procurement and to maintain the balance of rights and obligations at the highest possible level;

Recognizing the need to take into account the development, financial and trade needs of developing countries, in particular the least-developed countries;

Desiring, in accordance with paragraph 6(b) of Article IX of the Agreement on Government Procurement done on 12 April 1979, as amended on 2 February 1987, to broaden and improve the Agreement on the basis of mutual reciprocity and to expand the coverage of the Agreement to include service contracts;

Desiring to encourage acceptance of and accession to this Agreement by governments not party to it;

Having undertaken further negotiations in pursuance of these objectives;

Hereby agree as follows:

**Article I
Scope and Coverage**

1. This Agreement applies to any law, regulation, procedure or practice regarding any

**AVTALE OM
OFFENTLIGE INNKJØP**

Partene i denne Avtale (heretter kalt «Partene»), som anerkjenner behovet for en effektiv multilateral ramme av rettigheter og plikter med hensyn til lover, forskrifter, prosedyrer og praksis for offentlige anskaffelser med sikte på å skape en mer liberal og mer omfattende verdenshandel og bedre den internasjonale rammen for verdens handelssamkvem;

som anerkjenner at lover, forskrifter, prosedyrer og praksis for offentlige anskaffelser ikke bør forberedes, vedtas eller anvendes på utenlandske eller innenlandske varer og tjenester og på utenlandske eller innenlandske leverandører for å beskytte innenlandske varer eller tjenester eller innenlandske leverandører, og at de ikke bør diskriminere mellom utenlandske varer eller tjenester, eller mellom utenlandske leverandører;

som anerkjenner at det er ønskelig å skape klarhet i lover, forskrifter, prosedyrer og praksis for offentlige anskaffelser;

som anerkjenner behovet for å skape internasjonale prosedyrer for underretning, konsultasjoner, overvåking og tvisteløsning for sikre en rettferdig, rask og effektiv håndheving av de internasjonale bestemmelsene om offentlige anskaffelser, og å opprettholde balansen mellom rettigheter og plikter på høyest mulig nivå;

som anerkjenner behovet for å ta i betraktning finansielle, utviklings- og handelsmessige behov i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene;

som ønsker å utvide og forbedre avtalen på gjensidig grunnlag og å gi avtalen et bredere virkeområde slik at den omfatter servicekontrakter i samsvar med nr. 6 bokstav b) i artikkel IX i Avtale om offentlige anskaffelser utferdiget 12. april 1979, sist endret 2. februar 1987;

som ønsker å oppmuntre regjeringer som ikke er Part i avtalen til å godkjenne og tiltre den;

som har gjennomført nye forhandlinger for å nå disse målsettingene;

er hermed blitt enige om følgende:

**Artikkel I
Målsetting og virkeområde**

1. Denne Avtalen gjelder alle lover, forskrifter og prosedyrer eller all praksis knyttet til

procurement by entities covered by this Agreement, as specified in Appendix I.¹

2. This Agreement applies to procurement by any contractual means, including through any methods as purchase or as lease, rental or hire purchase, with or without an option to buy, including any combination of products and services.

3. Where entities, in the context of procurement covered under this Agreement, require enterprises not included in Appendix I to award contracts in accordance with particular requirements, Article III shall apply *mutatis mutandis* to such requirements.

4. This Agreement applies to any procurement contract of a value of not less than the relevant threshold specified in Appendix I.

Article II

Valuation of Contracts

1. The following provisions shall apply in determining the value of contracts² for purposes of implementing this Agreement.

2. Valuation shall take into account all forms of remuneration, including any premiums, fees, commissions and interest receivable.

3. The selection of the valuation method by the entity shall not be used, nor shall any procurement requirement be divided, with the intention of avoiding the application of this Agreement.

4. If an individual requirement for a procurement results in the award of more than one contract, or in contracts being awarded in separate parts, the basis for valuation shall be either:

- (a) the actual value of similar recurring contracts concluded over the previous fiscal year or 12 months adjusted, where possible, for anticipated changes in quantity and value over the subsequent 12 months; or

¹ For each Party, Appendix I is divided into five Annexes:

- Annex 1 contains central government entities.
- Annex 2 contains sub-central government entities.
- Annex 3 contains all other entities that procure in accordance with the provisions of this Agreement.
- Annex 4 specifies services, whether listed positively or negatively, covered by this Agreement.
- Annex 5 specifies covered construction services. Relevant thresholds are specified in each Party's Annexes.

² This Agreement shall apply to any procurement contract for which the contract value is estimated to equal or exceed the threshold at the time of publication of the notice in accordance with Article IX.

anskaffelser foretatt av de etater som omfattes av denne avtale, slik det er fastsatt i bilag I.¹

2. Denne Avtalen gjelder anskaffelser ved alle kontraktsmidler, herunder slike metoder som kjøp eller leasing, leie eller kjøp på avbetaling, med eller uten kjøpsopsjon, herunder alle kombinasjoner av varer og tjenester.

3. Dersom etater i forbindelse med anskaffelser omfattes av denne Avtale, krever at foretak som ikke er oppført i bilag I, skal tildele kontrakter i samsvar med særskilte krav, skal artikkel III med de nødvendige endringer få anvendelse på slike krav.

4. Denne Avtale får anvendelse på alle kontrakter om anskaffelser med en verdi som minst tilsvarer den relevante terskelverdi fastsatt i bilag I.

Artikkel II

Fastsettelse av kontraktsverdi

1. Følgende bestemmelser får anvendelse ved fastsettelse av kontraktsverdier² for det formål å gjennomføre denne Avtale.

2. Fastsettelse av verdi skal ta i betraktning alle former for vederlag, herunder premier, gebyrer, provisjoner og renteinntekt.

3. Staten skal ikke velge metode for verdi-fastsettelse i den hensikt å unngå at denne avtale kommer til anvendelse, og anskaffelsesbehov skal heller ikke deles opp med samme formål.

4. Dersom et individuelt behov for en anskaffelse fører til at mer enn én kontrakt tildeles, eller til at kontrakter tildeles i adskilte deler, skal grunnlaget for verdifastsettelsen være enten

- a) den reelle verdien av lignende periodiske kontrakter sluttet i løpet av det siste budsjettåret eller de siste 12 måneder, justert om nødvendig for forventede endringer i mengde og verdi i løpet av de følgende 12 måneder, eller

¹ Bilag I er inndelt i fem vedlegg:

- Vedlegg 1 inneholder sentrale offentlige etater
- Vedlegg 2 inneholder regionale og lokale offentlige etater
- Vedlegg 3 inneholder alle andre anskaffende etater i samsvar med bestemmelsene i denne avtalen.
- Vedlegg 4 fastsetter hvilke tjenester som er omfattet av denne avtalen, enten de er oppført positivt eller negativt.
- Vedlegg 5 fastsetter omfattede bygningstjenester. Relevante terskler er fastsatt i hver Parts vedlegg.

² Denne Avtale får anvendelse på alle anskaffelseskontrakter hvor kontraktsverdien er anslått til å være lik eller høyere enn terskelen på det tidspunkt kunngjøringen offentliggjøres i samsvar med artikkel IX.

(b) the estimated value of recurring contracts in the fiscal year or 12 months subsequent to the initial contract.

5. In cases of contracts for the lease, rental or hire purchase of products or services, or in the case of contracts which do not specify a total price, the basis for valuation shall be:

(a) in the case of fixed-term contracts, where their term is 12 months or less, the total contract value for their duration, or, where their term exceeds 12 months, their total value including the estimated residual value;

(b) in the case of contracts for an indefinite period, the monthly instalment multiplied by 48.

If there is any doubt, the second basis for valuation, namely (b), is to be used.

6. In cases where an intended procurement specifies the need for option clauses, the basis for valuation shall be the total value of the maximum permissible procurement, inclusive of optional purchases.

Article III National Treatment and Non-discrimination

1. With respect to all laws, regulations, procedures and practices regarding government procurement covered by this Agreement, each Party shall provide immediately and unconditionally to the products, services and suppliers of other Parties offering products or services of the Parties, treatment no less favourable than:

(a) that accorded to domestic products, services and suppliers; and

(b) that accorded to products, services and suppliers of any other Party.

2. With respect to all laws, regulations, procedures and practices regarding government procurement covered by this Agreement, each Party shall ensure:

(a) that its entities shall not treat a locally-established supplier less favourably than another locally-established supplier on the basis of degree of foreign affiliation or ownership; and

(b) that its entities shall not discriminate against locally-established suppliers on the basis of the country of production of the good or service being supplied, provided that the country of production is a Party to the Agreement in accordance with the provisions of Article IV.

b) den anslåtte verdien av periodiske kontrakter i løpet av budsjettåret eller de følgende 12 månedene etter den første kontrakten.

5. Når det gjelder kontrakter for leasing, leie eller avbetaling, eller når det gjelder kontrakter hvor det ikke er fastsatt en samlet pris, skal grunnlaget for verdifastsettelsen

a) for tidsbestemte kontrakter med en varighet på tolv måneder eller mindre være den samlede kontraktsverdien for kontraktens løpetid, eller for kontrakter med en varighet på over tolv måneder kontraktens totale verdi inklusive den antatte bokførte restverdi,

b) for tidsubestemte kontrakter være den månedlige rate multiplisert med 48.

I tvilstilfeller skal det andre grunnlaget for verdifastsettelsen definert under bokstav b) komme til anvendelse.

6. Dersom en planlagt anskaffelse fastsetter behov for opsjonsklausuler, skal grunnlaget for verdifastsettelsen være den samlede verdien av den største tillatte anskaffelsen, herunder kjøp med opsjonsrett.

Artikkel III Nasjonal behandling og ikke-diskriminering

1. Partene skal med hensyn til alle lover, forskrifter, prosedyrer og all praksis knyttet til offentlige anskaffelser omfattet av denne Avtale øyeblikkelig og uten forbehold sørge for at varer, tjenester og leverandører fra andre Parter som tilbyr varer eller tjenester fra Partene, får en behandling som ikke er mindre gunstig enn

a) den som gis innenlandske varer, tjenester og leverandører, og

b) den som gis varer, tjenester og leverandører fra enhver annen Part.

2. Når det gjelder alle lover, forskrifter, prosedyrer og all praksis knyttet til offentlige anskaffelser omfattet av denne Avtale, skal hver Part sørge for at

a) deres etater ikke skal behandle en lokal leverandør mindre gunstig enn en annen lokal leverandør på grunnlag av grad av utenlandsk tilknytning eller eierskap, og

b) deres etater ikke skal diskriminere mot lokale leverandører på grunnlag av produksjonslandet for den vare eller tjeneste som leveres, forutsatt at produksjonslandet er Part i Avtalen i samsvar med bestemmelsene i artikkel IV.

3. The provisions of paragraphs 1 and 2 shall not apply to customs duties and charges of any kind imposed on or in connection with importation, the method of levying such duties and charges, other import regulations and formalities, and measures affecting trade in services other than laws, regulations, procedures and practices regarding government procurement covered by this Agreement.

*Article IV
Rules of Origin*

1. A Party shall not apply rules of origin to products or services imported or supplied for purposes of government procurement covered by this Agreement from other Parties, which are different from the rules of origin applied in the normal course of trade and at the time of the transaction in question to imports or supplies of the same products or services from the same Parties.

2. Following the conclusion of the work programme for the harmonization of rules of origin for goods to be undertaken under the Agreement on Rules of Origin in Annex 1A of the Agreement Establishing the World Trade Organization (hereinafter referred to as "WTO Agreement") and negotiations regarding trade in services, Parties shall take the results of that work programme and those negotiations into account in amending paragraph 1 as appropriate.

*Article V
Special and Differential Treatment for
Developing Countries*

Objectives

1. Parties shall, in the implementation and administration of this Agreement, through the provisions set out in this Article, duly take into account the development, financial and trade needs of developing countries, in particular least-developed countries, in their need to:

- (a) safeguard their balance-of-payments position and ensure a level of reserves adequate for the implementation of programmes of economic development;
- (b) promote the establishment or development of domestic industries including the development of small-scale and cottage industries in rural or backward areas; and economic development of other sectors of the economy;
- (c) support industrial units so long as they are wholly or substantially dependent on government procurement; and

3. Bestemmelsene i nr. 1 og 2 skal ikke få anvendelse på toll og avgifter av noe slag pålagt eller tilknyttet import, metoden for ileggelse av slik toll eller slike avgifter, andre importbestemmelser og -formaliteter, samt andre tiltak som berører handel med tjenester, enn lover, forskrifter, prosedyrer og praksis for offentlige anskaffelser omfattet av denne avtale.

*Artikkel IV
Opprinnelsesregler*

1. En Part skal ikke anvende opprinnelsesregler på varer eller tjenester importert eller levert fra andre Parter med sikte på offentlige anskaffelser omfattet av denne Avtale, dersom disse skiller seg fra opprinnelsesreglene anvendt i normalt handelssamkvem og på samme tid som den aktuelle transaksjonen på import eller leveranser av de samme varer eller tjenester fra samme Parter.

2. Etter avslutningen av arbeidsprogrammet for harmonisering av opprinnelsesregler for varer, som skal gjennomføres etter Avtale om opprinnelsesregler i bilag 1A i Avtalen som oppretter verdens handelsorganisasjon (heretter «WTO-avtalen»), og forhandlingene om handel med tjenester, skal Partene ta resultatene fra dette arbeidsprogrammet og disse forhandlingene i betraktning ved eventuell endring av nr. 1.

*Artikkel V
Spesiell og differensiert behandling av
utviklingsland*

Målsettinger

1. Ved gjennomføringen og forvaltningen av denne Avtale skal Partene ved hjelp av bestemmelsene fastsatt i denne artikkel ta tilbørlig hensyn til utviklingslandenes finansielle, utviklings- og handelsmessige behov, og særlig de minst utviklede landenes, når det gjelder deres behov for å

- a) trygge sin betalingsbalanse og sikre at reservene holdes på et nivå som tillater gjennomføringen av programmer for økonomisk utvikling,
- b) fremme etablering eller utvikling av innenlandsk industri, herunder utvikling av små-industri og håndverk på landsbygden eller i tilbakeliggende strøk, samt økonomisk utvikling av andre sektorer av økonomien,
- c) støtte industribedrifter så lenge de helt eller i betydelig grad er avhengige av offentlige anskaffelser, og

(d) encourage their economic development through regional or global arrangements among developing countries presented to the Ministerial Conference of the World Trade Organization (hereinafter referred to as the "WTO") and not disapproved by it.

2. Consistently with the provisions of this Agreement, each Party shall, in the preparation and application of laws, regulations and procedures affecting government procurement, facilitate increased imports from developing countries, bearing in mind the special problems of least-developed countries and of those countries at low stages of economic development.

Coverage

3. With a view to ensuring that developing countries are able to adhere to this Agreement on terms consistent with their development, financial and trade needs, the objectives listed in paragraph 1 shall be duly taken into account in the course of negotiations with respect to the procurement of developing countries to be covered by the provisions of this Agreement. Developed countries, in the preparation of their coverage lists under the provisions of this Agreement, shall endeavour to include entities procuring products and services of export interest to developing countries.

Agreed Exclusions

4. A developing country may negotiate with other participants in negotiations under this Agreement mutually acceptable exclusions from the rules on national treatment with respect to certain entities, products or services that are included in its coverage lists, having regard to the particular circumstances of each case. In such negotiations, the considerations mentioned in subparagraphs 1(a) through 1(c) shall be duly taken into account. A developing country participating in regional or global arrangements among developing countries referred to in subparagraph 1(d) may also negotiate exclusions to its lists, having regard to the particular circumstances of each case, taking into account, *inter alia*, the provisions on government procurement provided for in the regional or global arrangements concerned and, in particular, products or services which may be subject to common industrial development programmes.

5. After entry into force of this Agreement, a developing country Party may modify its coverage lists in accordance with the provisions

d) stimulere deres økonomiske utvikling gjennom regionale eller globale ordninger mellom utviklingsland forelagt for Ministerkonferansen for verdens handelsorganisasjon (heretter «WTO») og ikke forkastet av den.

2. I samsvar med bestemmelsene i denne Avtale skal Partene ved utforming og anvendelse av lover, forskrifter og prosedyrer i forbindelse med offentlige anskaffelser gjøre det lettere å øke importen fra utviklingsland idet det tas hensyn til de særskilte problemer i de minst utviklede landene og i de land som befinner seg på et lavt økonomisk utviklingsnivå.

Dekningsområde

3. For å gjøre det mulig for utviklingslandene å slutte seg til denne Avtale på betingelser som er i samsvar med deres finansielle, utviklings- og handelsmessige behov, skal det tas tilbørlig hensyn til målsettingene i nr. 1 under forhandlinger om hvilke anskaffelser foretatt av utviklingsland som skal omfattes av bestemmelsene i denne Avtale. Industriland skal ved utarbeidelsen av sine dekningslister over etater som faller inn under bestemmelsene i denne avtale, søke å inkludere etater som kjøper varer og tjenester av eksportinteresse for utviklingsland.

Avtalte unntak

4. Et utviklingsland kan med andre deltakere i forhandlinger basert på denne Avtale forhandle seg fram til gjensidig akseptable unntak fra reglene om nasjonal behandling når det gjelder visse etater, varer eller tjenester omfattet av dets dekningslister, idet det tas hensyn til særlige omstendigheter i hvert enkelt tilfelle. I slike forhandlinger skal det tas tilbørlig hensyn til betraktningene i nr. 1 bokstav a) til nr. 1 bokstav c) ovenfor. Et utviklingsland som deltar i regionale eller globale ordninger mellom utviklingsland nevnt i nr. 1 bokstav d) ovenfor, kan også forhandle seg fram til unntak fra sine lister ut fra hensynet til særlige omstendigheter i hvert enkelt tilfelle, og blant annet bestemmelsene om offentlige anskaffelser fastsatt i de regionale og globale ordningene som er berørt, og særlig varer eller tjenester som kan bli gjenstand for felles programmer for industriell utvikling.

5. Etter at denne Avtale er trådt i kraft, kan et utviklingsland endre sine dekningslister i samsvar med bestemmelsene om endring av

for modification of such lists contained in paragraph 6 of Article XXIV, having regard to its development, financial and trade needs, or may request the Committee on Government Procurement (hereinafter referred to as "the Committee") to grant exclusions from the rules on national treatment for certain entities, products or services that are included in its coverage lists, having regard to the particular circumstances of each case and taking duly into account the provisions of subparagraphs 1(a) through 1(c). After entry into force of this Agreement, a developing country Party may also request the Committee to grant exclusions for certain entities, products or services that are included in its coverage lists in the light of its participation in regional or global arrangements among developing countries, having regard to the particular circumstances of each case and taking duly into account the provisions of subparagraph 1(d). Each request to the Committee by a developing country Party relating to modification of a list shall be accompanied by documentation relevant to the request or by such information as may be necessary for consideration of the matter.

6. Paragraphs 4 and 5 shall apply *mutatis mutandis* to developing countries acceding to this Agreement after its entry into force.

7. Such agreed exclusions as mentioned in paragraphs 4, 5 and 6 shall be subject to review in accordance with the provisions of paragraph 14 below.

Technical Assistance for Developing Country Parties

8. Each developed country Party shall, upon request, provide all technical assistance which it may deem appropriate to developing country Parties in resolving their problems in the field of government procurement.

9. This assistance, which shall be provided on the basis of non-discrimination among developing country Parties, shall relate, *inter alia*, to:

- the solution of particular technical problems relating to the award of a specific contract; and
- any other problem which the Party making the request and another Party agree to deal with in the context of this assistance.

10. Technical assistance referred to in paragraphs 8 and 9 would include translation of qualification documentation and tenders made by suppliers of developing country Parties into an official language of the WTO designated by the entity, unless developed country Parties deem translation to be burdensome, and in

slike lister i nr. 6 i artikkel XXIV ut fra hensynet til dets finansielle, utviklings- og handelsmessige behov, eller det kan anmode Komitéen for offentlige anskaffelser (heretter «Komitéen») om å gi unntak fra reglene for nasjonal behandling for visse etater, varer eller tjenester som er oppført på dekningslistene ut fra hensynet til særlige omstendigheter i hvert enkelt tilfelle og idet det tas tilbørlig hensyn til bestemmelsene i nr. 1 bokstav a) til nr. 1 bokstav c). Etter at denne avtale er trådt i kraft, kan et utviklingsland som er Part, også anmode Komitéen om å gi unntak for visse etater, varer eller tjenester som står oppført på dets dekningslister i lys av dets deltakelse i regionale eller globale ordninger mellom utviklingsland ut fra hensynet til de særlige omstendigheter i hvert enkelt tilfelle og idet det tas tilbørlig hensyn til bestemmelsene i nr. 1 bokstav d). Hver anmodning til Komitéen fra et utviklingsland som er Part, om endring av en liste skal ledsages av dokumentasjon som er relevant for anmodningen, eller av slike opplysninger som kan være nødvendige for å vurdere saken.

6. Nr. 4 og 5 får med de nødvendige endringer tilsvarende anvendelse på utviklingsland som tiltrer denne Avtale etter at den er trådt i kraft.

7. Slike avtalte unntak som er nevnt i nr. 4, 5 og 6 skal være gjenstand for granskning i samsvar med bestemmelsene i nr. 14 nedenfor.

Faglig bistand til utviklingsland som er Parter i denne avtale

8. Industriland som er Parter, skal på anmodning gi utviklingsland som er Parter, all faglig bistand som måtte anses nødvendig for å løse deres problemer på området offentlige anskaffelser.

9. Denne bistanden, som skal gis på ikke-diskriminerende grunnlag mellom utviklingsland som er Parter, skal blant annet ha tilknytning til

- løsningen av særlige faglige problemer knyttet til tildeling av en bestemt kontrakt,
- ethvert annet problem som den anmodende Part og en annen Part samtykker i å behandle innenfor rammen av denne bistand.

10. Faglig bistand nevnt i nr. 8 og 9 vil eventuelt omfatte oversettelse av kvalifikasjonsdokumentasjon og anbud fra leverandører i utviklingsland som er Parter, til et av de offisielle WTO-språkene angitt av etaten, med mindre de industrilandene som er Parter, anser oversettelse som belastende, og i så fall

that case explanation shall be given to developing country Parties upon their request addressed either to the developed country Parties or to their entities.

Information Centres

11. Developed country Parties shall establish, individually or jointly, information centres to respond to reasonable requests from developing country Parties for information relating to, *inter alia*, laws, regulations, procedures and practices regarding government procurement, notices about intended procurements which have been published, addresses of the entities covered by this Agreement, and the nature and volume of products or services procured or to be procured, including available information about future tenders. The Committee may also set up an information centre.

Special Treatment for Least-Developed Countries

12. Having regard to paragraph 6 of the Decision of the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947 of 28 November 1979 on Differential and More Favourable Treatment, Reciprocity and Fuller Participation of Developing Countries (BISD 26S/203-205), special treatment shall be granted to least-developed country Parties and to the suppliers in those Parties with respect to products or services originating in those Parties, in the context of any general or specific measures in favour of developing country Parties. A Party may also grant the benefits of this Agreement to suppliers in least-developed countries which are not Parties, with respect to products or services originating in those countries.

13. Each developed country Party shall, upon request, provide assistance which it may deem appropriate to potential tenderers in least-developed countries in submitting their tenders and selecting the products or services which are likely to be of interest to its entities as well as to suppliers in leastdeveloped countries, and likewise assist them to comply with technical regulations and standards relating to products or services which are the subject of the intended procurement.

Review

14. The Committee shall review annually the operation and effectiveness of this Article and, after each three years of its operation on the basis of reports to be submitted by Parties, shall carry out a major review in order to evaluate its effects. As part of the three-yearly re-

skal utviklingslandene få en forklaring på anmodning stilet enten til industrilandene eller til deres etater.

Informasjonssentra

11. Industriland som er Parter, skal enkeltvis eller i fellesskap opprette informasjonssentra som skal svare på rimelige forespørsler fra utviklingsland som er Parter, om blant annet lover, forskrifter, prosedyrer og praksis knyttet til offentlige anskaffelser, offentliggjorte kunngjøringer om planlagte anskaffelser, adresser til etater som omfattes av denne Avtale, samt arten og mengden av varer eller tjenester som er anskaffet eller skal anskaffes, herunder tilgjengelige opplysninger om fremtidige anbudsinnbydelser. Komitéen kan også opprette et informasjonssenter.

Spesiell behandling av de minst utviklede land

12. Under henvisning til nr. 6 i Vedtak til DE KONTRAHERENDE PARTER til GATT 1947 av 29. november 1979 om differensiert og fordelaktig behandling, gjensidighet og større deltakelse av utviklingsland (BISD 26S/203-205), skal de minst utviklede landene som er Parter, samt leverandører fra disse Partene, gis særlig behandling når det gjelder varer og tjenester med opprinnelse hos disse Partene, innenfor rammen av alle generelle eller særskilte tiltak til fordel for utviklingsland som er Parter. En Part kan også la leverandører i de minst utviklede landene som ikke er Parter, nyte godt av fordelene i denne Avtale med hensyn til varer eller tjenester som har opprinnelse i disse landene.

13. Hvert industriland som er Part, skal på anmodning gi den bistand som anses rimelig, til mulige anbydere i de minst utviklede landene ved innsending av deres tilbud og valg av varer eller tjenester som antas å være av interesse for dets etater, så vel som for leverandører i de minst utviklede landene, og likeledes hjelpe dem å oppfylle tekniske forskrifter og standarder for de varer eller tjenester som den planlagte anskaffelsen omfatter.

Gjennomgang

14. Komitéen skal hvert år gjennomgå denne artikkels anvendelse og effektivitet, og skal etter hvert tredje år den har vært i bruk, foreta en omfattende gjennomgang på grunnlag av rapporter lagt fram av Partene for å vurdere dens virkning. Som en del av gjennomgangene

views and with a view to achieving the maximum implementation of the provisions of this Agreement, including in particular Article III, and having regard to the development, financial and trade situation of the developing countries concerned, the Committee shall examine whether exclusions provided for in accordance with the provisions of paragraphs 4 through 6 of this Article shall be modified or extended.

15. In the course of further rounds of negotiations in accordance with the provisions of paragraph 7 of Article XXIV, each developing country Party shall give consideration to the possibility of enlarging its coverage lists, having regard to its economic, financial and trade situation.

Article VI Technical Specifications

1. Technical specifications laying down the characteristics of the products or services to be procured, such as quality, performance, safety and dimensions, symbols, terminology, packaging, marking and labelling, or the processes and methods for their production and requirements relating to conformity assessment procedures prescribed by procuring entities, shall not be prepared, adopted or applied with a view to, or with the effect of, creating unnecessary obstacles to international trade.

2. Technical specifications prescribed by procuring entities shall, where appropriate:

- (a) be in terms of performance rather than design or descriptive characteristics; and
- (b) be based on international standards, where such exist; otherwise, on national technical regulations³, recognized national standards⁴, or building codes⁵.

3. There shall be no requirement or reference to a particular trademark or trade name,

³ For the purpose of this Agreement, a technical regulation is a document which lays down characteristics of a product or a service or their related processes and production methods, including the applicable administrative provisions, with which compliance is mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking or labelling requirements as they apply to a product, service, process or production method.

⁴ For the purpose of this Agreement, a standard is a document approved by a recognized body, that provides, for common and repeated use, rules, guidelines or characteristics for products or services or related processes and production methods, with which compliance is not mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking or labelling requirements as they apply to a product, service, process or production method.

hver tredje år og for å oppnå best mulig gjennomføring av bestemmelsene i denne Avtale, herunder særlig artikkel III, og ut fra hensynet til vedkommende utviklingslands finansielle, utviklings- og handelsmessige situasjon, skal Komitéen undersøke om unntakene fastsatt i samsvar med bestemmelsene i nr. 4 til 6 i denne artikkel skal endres eller utvides.

15. I løpet av flere forhandlingsrunder i samsvar med bestemmelsene i nr. 7 i artikkel XXIV skal hvert utviklingsland som er Part, vurdere muligheten av å utvide sine dekningslister ut fra hensynet til sin økonomiske, finansielle og handelsmessige situasjon.

Artikkel VI Tekniske spesifikasjoner

1. Tekniske spesifikasjoner som fastsetter egenskapene til varer eller tjenester som skal anskaffes, slik som kvalitet, ytelse, sikkerhet og dimensjoner, symboler, terminologi, emballasje, merking og etikettering, eller prosesser og metoder brukt i produksjonen, samt krav til prosedyrer for samsvarsvurdering fastsatt av anskaffende etater, skal ikke utformes, vedtas eller anvendes med sikte på å skape unødvendige hindringer for internasjonal handel, eller med en slik virkning til følge.

2. Tekniske spesifikasjoner fastsatt av anskaffende etater, skal eventuelt

- a) være uttrykt i ytelse snarere enn i utforming eller beskrivende egenskaper, og
- b) være basert på internasjonale standarder der slike finnes; ellers på nasjonale tekniske forskrifter³, anerkjente nasjonale standarder⁴ eller byggeforskrifter.

3. Det skal ikke være noen krav eller henvisning til et bestemt varemerke eller handels-

³ I denne Avtale er en teknisk forskrift et dokument som fastsetter egenskapene til en vare eller tjeneste eller de prosesser eller produksjonsmetoder som er knyttet til denne, herunder gjeldende administrative bestemmelser som det er plikt til å overholde. Den kan også omfatte eller utelukkende behandle krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering slik de får anvendelse på en vare, tjeneste, prosess eller produksjonsmetode.

⁴ I denne Avtale er en standard et dokument godkjent av et anerkjent organ som til allmen og gjentatt bruk fastsetter regler, retningslinjer eller egenskaper for varer eller tjenester eller tilknyttede prosesser og produksjonsmetoder, som det er plikt til å overholde. Den kan også omfatte eller utelukkende behandle krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering slik de får anvendelse på en vare, tjeneste, prosess eller produksjonsmetode.

patent, design or type, specific origin, producer or supplier, unless there is no sufficiently precise or intelligible way of describing the procurement requirements and provided that words such as "or equivalent" are included in the tender documentation.

4. Entities shall not seek or accept, in a manner which would have the effect of precluding competition, advice which may be used in the preparation of specifications for a specific procurement from a firm that may have a commercial interest in the procurement.

Article VII Tendering Procedures

1. Each Party shall ensure that the tendering procedures of its entities are applied in a nondiscriminatory manner and are consistent with the provisions contained in Articles VII through XVI.

2. Entities shall not provide to any supplier information with regard to a specific procurement in a manner which would have the effect of precluding competition.

3. For the purposes of this Agreement:

- (a) Open tendering procedures are those procedures under which all interested suppliers may submit a tender.
- (b) Selective tendering procedures are those procedures under which, consistent with paragraph 3 of Article X and other relevant provisions of this Agreement, those suppliers invited to do so by the entity may submit a tender.
- (c) Limited tendering procedures are those procedures where the entity contacts suppliers individually, only under the conditions specified in Article XV.

Article VIII Qualification of Suppliers

In the process of qualifying suppliers, entities shall not discriminate among suppliers of other Parties or between domestic suppliers and suppliers of other Parties. Qualification procedures shall be consistent with the following:

- (a) any conditions for participation in tendering procedures shall be published in adequate time to enable interested suppliers to initiate and, to the extent that it is compatible with efficient operation of the procurement process, complete the qualification procedures;
- (b) any conditions for participation in tendering procedures shall be limited to those which are essential to ensure the firm's capability to fulfil the contract in question.

navn, patent, utforming eller type, særskilt opprinnelse, produsent eller leverandør, med mindre det ikke finnes en tilstrekkelig presis eller forståelig måte å beskrive kravene til varen på, og forutsatt at ord som «eller tilsvarende» er tatt med i anbudsgrunnlaget.

4. Etater skal ikke på en slike måte at det kunne hindre konkurranse, søke eller motta råd som kan bli brukt under utarbeidelsen av spesifikasjoner for en bestemt anskaffelse fra et selskap som kan ha kommersiell interesse av anskaffelsen.

Artikkel VII Proseduren ved anbudsinnbydelser

1. Hver Part skal sørge for at anbudsprosedyrene for deres etater blir anvendt på en ikke-diskriminerende måte og er i samsvar med bestemmelsene i artikkel VII til XVI.

2. Etatene skal ikke gi noen leverandør opplysninger om en bestemt anskaffelse på en slik måte at det ville hindre konkurranse.

3. I denne Avtale er

- a) åpen anbudsprosedyre en prosedyre hvor alle interesserte leverandører kan sende inn et anbud;
- b) selektiv anbudsprosedyre en prosedyre hvor de leverandører som etaten har innbudt til å gjøre det, kan sende inn et anbud i samsvar med nr. 3 i artikkel X og andre relevante bestemmelser i denne avtale;
- c) begrenset prosedyre en prosedyre hvor etaten tar kontakt med leverandører enkeltvis, bare på de vilkår som er fastsatt i artikkel XV.

Artikkel VIII Kvalifisering av leverandører

Under kvalifiseringen av leverandører skal etatene ikke diskriminere mellom leverandører fra andre Parter eller mellom innenlandske leverandører og leverandører fra andre Parter. Prosedyren ved kvalifisering skal være i samsvar med følgende:

- a) ethvert vilkår for deltakelse i anbudsprosedyrer skal kunngjøres i god tid, slik at interesserte leverandører kan innlede og, i den utstrekning det er forenlig med en effektiv gjennomføring av anskaffelsesvirksomheten, fullføre kvalifiseringsprosedyrene,
- b) ethvert vilkår for deltakelse i anbudsprosedyrene skal begrenses til det som er strengt nødvendig for å sikre selskapets evne til å oppfylle den aktuelle kontrakten. Vilkår

Any conditions for participation required from suppliers, including financial guarantees, technical qualifications and information necessary for establishing the financial, commercial and technical capacity of suppliers, as well as the verification of qualifications, shall be no less favourable to suppliers of other Parties than to domestic suppliers and shall not discriminate among suppliers of other Parties. The financial, commercial and technical capacity of a supplier shall be judged on the basis both of that supplier's global business activity as well as of its activity in the territory of the procuring entity, taking due account of the legal relationship between the supply organizations;

- (c) the process of, and the time required for, qualifying suppliers shall not be used in order to keep suppliers of other Parties off a suppliers' list or from being considered for a particular intended procurement. Entities shall recognize as qualified suppliers such domestic suppliers or suppliers of other Parties who meet the conditions for participation in a particular intended procurement. Suppliers requesting to participate in a particular intended procurement who may not yet be qualified shall also be considered, provided there is sufficient time to complete the qualification procedure;
- (d) entities maintaining permanent lists of qualified suppliers shall ensure that suppliers may apply for qualification at any time; and that all qualified suppliers so requesting are included in the lists within a reasonably short time;
- (e) if, after publication of the notice under paragraph 1 of Article IX, a supplier not yet qualified requests to participate in an intended procurement, the entity shall promptly start procedures for qualification;
- (f) any supplier having requested to become a qualified supplier shall be advised by the entities concerned of the decision in this regard. Qualified suppliers included on permanent lists by entities shall also be notified of the termination of any such lists or of their removal from them;
- (g) each Party shall ensure that:
- (i) each entity and its constituent parts follow a single qualification procedure, except in cases of duly substantiated need for a different procedure; and
- for deltakelse som kreves av leverandører, herunder økonomiske garantier, tekniske kvalifikasjoner og den nødvendige informasjon for å vurdere leverandørenes økonomiske, kommersielle og tekniske kapasitet, såvel som verifisering av kvalifikasjoner, skal ikke være mindre fordelaktige for leverandører fra andre Parter enn for innenlandske leverandører, og skal ikke diskriminere mellom leverandører fra andre Parter. En leverandørs økonomiske, kommersielle og tekniske kapasitet skal bedømmes på grunnlag både av leverandørens globale forretningsvirksomhet og på hans virksomhet på territoriet til den anskaffende etat med tilbørlig hensyn til de rettslige forholdene mellom leverandørorganisasjonene,
- c) arbeidet med og den tid som kreves for å kvalifisere leverandørene, skal ikke benyttes til å utelukke leverandører fra andre Parter fra leverandørlistene eller fra å tas i betraktning ved en bestemt planlagt anskaffelse. Etatene skal anerkjenne som kvalifiserte leverandører slike innenlandske leverandører eller leverandører fra andre Parter som tilfredsstiller vilkårene for deltakelse i en bestemt planlagt anskaffelse. Leverandører som ber om å få delta i en bestemt planlagt anskaffelse, og som ennå ikke måtte være kvalifisert, skal også komme i betraktning forutsatt at det er tilstrekkelig tid til å fullføre kvalifiseringsprosedyren,
- d) etater som fører faste lister over kvalifiserte leverandører skal sørge for at leverandørene kan søke om kvalifisering til enhver tid, og at alle kvalifiserte leverandører som søker om dette kommer med på listen innen rimelig tid,
- e) dersom en leverandør som ennå ikke er kvalifisert, etter kunngjøring av meldingen nevnt i nr. 1 i artikkel IX ber om å få delta i en planlagt anskaffelse, skal etaten straks innlede kvalifiseringsprosedyrer,
- f) en leverandør som har søkt om å bli godkjent som leverandør, skal underrettes av vedkommende etater om hvilken avgjørelse som er truffet i sakens anledning. Kvalifiserte leverandører som etatene fører opp på sine faste lister, skal også underrettes om eventuelle opphør av slike lister, eller om de er blitt strøket fra dem,
- g) hver Part skal sørge for at
- i) hver etat og dens underavdelinger følger en og samme kvalifiseringsprosedyre, bortsett fra i tilfeller med et tilbørlig underbygget behov for en annen prosedyre, og

- (ii) efforts be made to minimize differences in qualification procedures between entities.
- (h) nothing in subparagraphs (a) through (g) shall preclude the exclusion of any supplier on grounds such as bankruptcy or false declarations, provided that such an action is consistent with the national treatment and non-discrimination provisions of this Agreement.
- ii) man bestreber seg på å gjøre forskjellene i kvalifiseringsprosedyrene etatene imellom minst mulig,
- h) intet i bokstav a) til g) skal hindre utelukkelse av en leverandør på grunn av konkurs eller falske erklæringer, forutsatt at en slik handling er i samsvar med bestemmelser om nasjonal behandling og ikke-diskriminering i denne Avtale.

*Article IX**Invitation to Participate Regarding Intended Procurement*

1. In accordance with paragraphs 2 and 3, entities shall publish an invitation to participate for all cases of intended procurement, except as otherwise provided for in Article XV (limited tendering). The notice shall be published in the appropriate publication listed in Appendix II.

2. The invitation to participate may take the form of a notice of proposed procurement, as provided for in paragraph 6.

3. Entities in Annexes 2 and 3 may use a notice of planned procurement, as provided for in paragraph 7, or a notice regarding a qualification system, as provided for in paragraph 9, as an invitation to participate.

4. Entities which use a notice of planned procurement as an invitation to participate shall subsequently invite all suppliers who have expressed an interest to confirm their interest on the basis of information which shall include at least the information referred to in paragraph 6.

5. Entities which use a notice regarding a qualification system as an invitation to participate shall provide, subject to the considerations referred to in paragraph 4 of Article XVIII and in a timely manner, information which allows all those who have expressed an interest to have a meaningful opportunity to assess their interest in participating in the procurement. This information shall include the information contained in the notices referred to in paragraphs 6 and 8, to the extent such information is available. Information provided to one interested supplier shall be provided in a non-discriminatory manner to the other interested suppliers.

6. Each notice of proposed procurement, referred to in paragraph 2, shall contain the following information:

- (a) the nature and quantity, including any options for further procurement and, if possible, an estimate of the timing when such options may be exercised; in the case of recurring contracts the nature and quantity

*Artikkel IX**Innbydelse til å delta i en planlagt anskaffelse*

1. Etter nr. 2 og 3 skal etatene offentliggjøre en innbydelse til deltakelse i alle typer planlagte anskaffelser unntatt som alternativt fastsatt i artikkel XV (begrenset prosedyre). Kunngjøringen skal offentliggjøres i den relevante publikasjonen oppført i bilag II.

2. Innbydelse til å delta kan utformes som kunngjøring om en planlagt anskaffelse som fastsatt i nr. 6.

3. Etatene i vedlegg 2 og 3 kan som innbydelse til å delta bruke en kunngjøring om en planlagt anskaffelse som fastsatt i nr. 7, eller en kunngjøring om en kvalifiseringsordning som fastsatt i nr. 9.

4. Etater som bruker en kunngjøring om en kvalifiseringsordning som innbydelse til å delta, skal deretter be alle leverandører som har vist interesse, om å bekrefte sin interesse på grunnlag av opplysninger som i det minste skal omfatte opplysningene nevnt i nr. 6.

5. Etater som bruker en kunngjøring om en kvalifiseringsordning som innbydelse til å delta, skal på vilkårene nevnt i nr. 4 i artikkel XVIII og i god tid gi opplysninger som gjør det mulig for alle som har vist sin interesse, å ha rimelig anledning til å vurdere sin interesse i å delta i anskaffelsen. Disse opplysningene skal omfatte opplysningene i kunngjøringene nevnt i nr. 6 og 8, i den grad slike opplysninger er tilgjengelige. Opplysninger gitt til en interessert leverandør skal gis på en ikke-diskriminerende måte til de andre interesserte leverandørene.

6. Hver kunngjøring om planlagte anskaffelser nevnt i nr. 2 skal inneholde følgende opplysninger:

- a) art og mengde, herunder eventuelle opsjoner på tilleggskvanta, og om mulig en beregning av tidspunktet for når slike opsjoner vil kunne benyttes; ved tilbakevendende kontrakter art og mengde og om mulig

and, if possible, an estimate of the timing of the subsequent tender notices for the products or services to be procured;

- (b) whether the procedure is open or selective or will involve negotiation;
- (c) any date for starting delivery or completion of delivery of goods or services;
- (d) the address and final date for submitting an application to be invited to tender or for qualifying for the suppliers' lists, or for receiving tenders, as well as the language or languages in which they must be submitted;
- (e) the address of the entity awarding the contract and providing any information necessary for obtaining specifications and other documents;
- (f) any economic and technical requirements, financial guarantees and information required from suppliers;
- (g) the amount and terms of payment of any sum payable for the tender documentation; and
- (h) whether the entity is inviting offers for purchase, lease, rental or hire purchase, or more than one of these methods.

7. Each notice of planned procurement referred to in paragraph 3 shall contain as much of the information referred to in paragraph 6 as is available. It shall in any case include the information referred to in paragraph 8 and:

- (a) a statement that interested suppliers should express their interest in the procurement to the entity;
- (b) a contact point with the entity from which further information may be obtained.

8. For each case of intended procurement, the entity shall publish a summary notice in one of the official languages of the WTO. The notice shall contain at least the following information:

- (a) the subject matter of the contract;
- (b) the time-limits set for the submission of tenders or an application to be invited to tender; and
- (c) the addresses from which documents relating to the contracts may be requested.

9. In the case of selective tendering procedures, entities maintaining permanent lists of qualified suppliers shall publish annually in one of the publications listed in Appendix III a notice of the following:

- (a) the enumeration of the lists maintained,

en beregning av tidspunktet for de neste kunngjøringene om anbudskonkurranser for de varer eller tjenester som skal anskaffes,

- b) om prosedyren er åpen eller selektiv eller om den vil medføre forhandlinger,
- c) eventuell dato når leveransene av varer eller tjenester skal begynne, eller når leveransene av varer eller tjenester skal være avsluttet,
- d) adressen og den endelig dato for å sende inn søknad om anbudsinnbydelse eller for å bli kvalifisert til oppføring på leverandørlisten, eller for å motta anbud, såvel som det eller de språk som anbudene på være avfattet på,
- e) adressen til den etat som tildeler kontraktene og gir de nødvendige opplysninger for innhenting av spesifikasjoner og andre dokumenter,
- f) økonomiske og tekniske krav, finansielle garantier og opplysninger som kreves fra leverandørene,
- g) størrelsen på og betalingsbetingelsene for alle beløp som skal betales for anbuds dokumentasjonen, og
- h) hvorvidt etatens anbudsinnbydelse gjelder kjøp, leasing, leie eller kjøp på avbetaling, eller flere av disse avtaleforholdene på én gang.

7. Hver kunngjøring om planlagte anskaffelser nevnt i nr. 3 skal inneholde så mange av opplysningene nevnt i nr. 6 som er tilgjengelige. Under alle omstendigheter skal den omfattede opplysningene nevnt i nr. 8 og

- a) en erklæring om at interesserte leverandører bør uttrykke sin interesse i anskaffelsen til etaten,
- b) en kontakt hos etaten hvor informasjon kan innhentes.

8. For hver enkelt planlagt anskaffelse skal etaten offentliggjøre et sammendrag av kunngjøringen på et av WTOs offisielle språk. Kunngjøringen skal minst inneholde følgende opplysninger:

- a) kontraktgjensstanden,
- b) tidsfrister for innsending av anbud eller en søknad om anbudsinnbydelse, og
- c) adressene hvor dokumentene knyttet til kontraktene kan innhentes.

9. Når det gjelder selektive anbudsprosedyrer, skal etater som fører faste lister over kvalifiserte leverandører, årlig i en av publikasjonene oppført i bilag III offentliggjøre en kunngjøring om følgende:

- a) hvilke lister som føres, herunder deres

including their headings, in relation to the products or services or categories of products or services to be procured through the lists;

- (b) the conditions to be fulfilled by suppliers with a view to their inscription on those lists and the methods according to which each of those conditions will be verified by the entity concerned; and
- (c) the period of validity of the lists, and the formalities for their renewal.

When such a notice is used as an invitation to participate in accordance with paragraph 3, the notice shall, in addition, include the following information:

- (d) the nature of the products or services concerned;
- (e) a statement that the notice constitutes an invitation to participate.

However, when the duration of the qualification system is three years or less, and if the duration of the system is made clear in the notice and it is also made clear that further notices will not be published, it shall be sufficient to publish the notice once only, at the beginning of the system. Such a system shall not be used in a manner which circumvents the provisions of this Agreement.

10. If, after publication of an invitation to participate in any case of intended procurement, but before the time set for opening or receipt of tenders as specified in the notices or the tender documentation, it becomes necessary to amend or re-issue the notice, the amendment or the re-issued notice shall be given the same circulation as the original documents upon which the amendment is based. Any significant information given to one supplier with respect to a particular intended procurement shall be given simultaneously to all other suppliers concerned in adequate time to permit the suppliers to consider such information and to respond to it.

11. Entities shall make clear, in the notices referred to in this Article or in the publication in which the notices appear, that the procurement is covered by the Agreement.

Article X *Selection Procedures*

1. To ensure optimum effective international competition under selective tendering procedures, entities shall, for each intended procurement, invite tenders from the maximum number of domestic suppliers and suppliers of other Parties, consistent with the efficient

overskrifter, i tilknytning til de varer eller tjenester som skal anskaffes via listene,

- b) vilkårene som leverandørene skal tilfredsstille for å bli ført opp på disse listene, samt de metodene som de enkelte etater bruker for å verifisere hvert av disse vilkårene, og
- c) listenes gyldighetstid, samt formalitetene for å fornye dem.

Når en slik kunngjøring brukes som en innbydelse til å delta i samsvar med nr. 3, skal kunngjøringen dessuten inneholde følgende opplysninger:

- d) arten av varer eller tjenester det gjelder,
- e) en erklæring om at kunngjøringen er en innbydelse til å delta.

Dersom varigheten av kvalifiseringsordningen imidlertid er tre år eller mindre, og dersom ordningens varighet gjøres kjent i kunngjøringen og det også gjøres kjent at flere kunngjøringer ikke vil bli offentliggjort, skal det være tilstrekkelig å offentliggjøre kunngjøringen bare én gang, ved ordningens begynnelse. En slik ordning skal ikke brukes på en slik måte at bestemmelsene i denne avtale omgås.

10. Dersom det blir nødvendig å endre eller utstede kunngjøringen på nytt etter kunngjøringen av en innbydelse til å delta i en planlagt anskaffelse, men før tidspunktet fastsatt for åpning eller mottak av tilbudene som fastsatt i kunngjøringene eller anbudsdokumentasjonen, skal endringen eller den nyutstedte kunngjøringen gis samme sirkulasjon som de opprinnelige dokumentene endringen er basert på. Alle viktige opplysninger gitt til en leverandør i forbindelse med en bestemt planlagt anskaffelse, skal gis samtidig til alle andre berørte leverandører i god tid, slik at leverandørene kan vurdere opplysningene og reagere på dem.

11. Etatene skal i kunngjøringene nevnt i denne artikkel eller i publikasjonen hvor kunngjøringene trykkes, gjøre det klart at anskaffelsen omfattes av denne avtale.

Artikkel X *Utvelgelsesprosedyrer*

1. For å sikre en så effektiv internasjonal konkurranse som mulig ved selektive anbudsprosedyrer skal etatene for hver planlagt anskaffelse be om tilbud fra et størst mulig antall innenlandske leverandører og leverandører fra andre Parter i samsvar med effektiv

operation of the procurement system. They shall select the suppliers to participate in the procedure in a fair and non-discriminatory manner.

2. Entities maintaining permanent lists of qualified suppliers may select suppliers to be invited to tender from among those listed. Any selection shall allow for equitable opportunities for suppliers on the lists.

3. Suppliers requesting to participate in a particular intended procurement shall be permitted to submit a tender and be considered, provided, in the case of those not yet qualified, there is sufficient time to complete the qualification procedure under Articles VIII and IX. The number of additional suppliers permitted to participate shall be limited only by the efficient operation of the procurement system.

4. Requests to participate in selective tendering procedures may be submitted by telex, telegram or facsimile.

bruk av anskaffelsesordningen. De skal velge ut leverandører som skal delta i prosedyren på en rettferdig og ikke-diskriminerende måte.

2. Etater som fører faste lister over kvalifiserte leverandører kan velge ut leverandører som skal få anbudsinnbydelse, blant dem som står på listen. Ethvert valg skal gi like muligheter for leverandørene på listene.

3. Leverandører som ber om å få delta i en bestemt planlagt anskaffelse, skal få tillatelse til å sende inn et anbud og komme i betraktning, forutsatt at det er tilstrekkelig tid til å fullføre kvalifiseringsprosedyren etter artikkel VIII og IX for dem som ennå ikke er kvalifisert. Antall øvrige leverandører som får tillatelse til å delta skal bare begrenses av hensynet til effektiv bruk av anskaffelsesordningen.

4. Anmodninger om å få delta i selektive anbudsprosedyrer kan gjøres per telex, telegram eller faks.

Article XI

Time-limits for Tendering and Delivery

General

1. (a) Any prescribed time-limit shall be adequate to allow suppliers of other Parties as well as domestic suppliers to prepare and submit tenders before the closing of the tendering procedures. In determining any such time-limit, entities shall, consistent with their own reasonable needs, take into account such factors as the complexity of the intended procurement, the extent of subcontracting anticipated and the normal time for transmitting tenders by mail from foreign as well as domestic points.

(b) Each Party shall ensure that its entities shall take due account of publication delays when setting the final date for receipt of tenders or of applications to be invited to tender.

Deadlines

2. Except in so far as provided in paragraph 3,

(a) in open procedures, the period for the receipt of tenders shall not be less than 40 days from the date of publication referred to in paragraph 1 of Article IX;

(b) in selective procedures not involving the use of a permanent list of qualified suppliers, the period for submitting an application to be invited to tender shall not be less than 25 days from the date of publication referred to in paragraph 1 of Article IX;

Artikkel XI

Tidsfrister for anbud og levering

Generelt

1. a) Alle foreskrevne tidsfrister skal være lange nok til at såvel leverandører fra andre Parter som innenlandske leverandører skal kunne utarbeide og sende inn anbud før anbudsprosedyrene avsluttes. Ved fastsettelsen av en slik tidsfrist skal etatene i samsvar med sine egne rimelige behov ta i betraktning slike faktorer som hvor komplisert den planlagte anskaffelsen er, i hvor stor grad det antas å være behov for underleverandører og den normale tiden det tar å sende anbud postveien fra utenlandske og innenlandske avsendersteder.

b) Hver Part skal sørge for at dens etater tar tilbørlig hensyn til forsinkelser ved kunngjøring når de fastsetter den endelige dato for mottak av anbud eller anmodninger om anbudsinnbydelser.

Frister

2. Bortsett fra det som er fastsatt i nr. 3, skal

a) tidsrommet for mottak av anbud i åpne prosedyrer ikke være mindre enn 40 dager fra kunngjøringsdatoen nevnt i nr. 1 i artikkel IX,

b) fristen for å sende inn en anmodning om anbudsinnbydelse i selektive prosedyrer som ikke medfører bruk av en fast liste med kvalifiserte leverandører, ikke være mindre enn 25 dager fra kunngjøringsdatoen nevnt i nr. 1 i artikkel IX; fristen for å

the period for receipt of tenders shall in no case be less than 40 days from the date of issuance of the invitation to tender;

- (c) in selective procedures involving the use of a permanent list of qualified suppliers, the period for receipt of tenders shall not be less than 40 days from the date of the initial issuance of invitations to tender, whether or not the date of initial issuance of invitations to tender coincides with the date of the publication referred to in paragraph 1 of Article IX.

3. The periods referred to in paragraph 2 may be reduced in the circumstances set out below:

- (a) if a separate notice has been published 40 days and not more than 12 months in advance and the notice contains at least:
- (i) as much of the information referred to in paragraph 6 of Article IX as is available;
 - (ii) the information referred to in paragraph 8 of Article IX;
 - (iii) a statement that interested suppliers should express their interest in the procurement to the entity; and
 - (iv) a contact point with the entity from which further information may be obtained,

the 40-day limit for receipt of tenders may be replaced by a period sufficiently long to enable responsive tendering, which, as a general rule, shall not be less than 24 days, but in any case not less than 10 days;

- (b) in the case of the second or subsequent publications dealing with contracts of a recurring nature within the meaning of paragraph 6 of Article IX, the 40-day limit for receipt of tenders may be reduced to not less than 24 days;
- (c) where a state of urgency duly substantiated by the entity renders impracticable the periods in question, the periods specified in paragraph 2 may be reduced but shall in no case be less than 10 days from the date of the publication referred to in paragraph 1 of Article IX; or
- (d) the period referred to in paragraph 2(c) may, for procurements by entities listed in Annexes 2 and 3, be fixed by mutual agreement between the entity and the selected suppliers. In the absence of agreement, the entity may fix periods which shall be sufficiently long to enable responsive tendering and shall in any case not be less than 10 days.

4. Consistent with the entity's own reason-

motta anbud skal ikke i noe tilfelle være mindre enn 40 dager fra den dato da anbudsinnbydelsen ble utstedt,

- c) fristen for å motta anbud i selektive prosedyrer som medfører bruk av en fast liste over kvalifiserte leverandører, skal ikke være mindre enn 40 dager fra den dato da anbudsinnbydelsene først ble sendt ut, uansett om datoen for den første utsendelsen av anbudsinnbydelser faller sammen med kunngjøringsdatoen nevnt i nr. 1 i artikkel IX.

3. Fristene nevnt i nr. 2 kan reduseres dersom omstendighetene nevnt nedenfor foreligger:

- a) dersom en særskilt kunngjøring er blitt offentliggjort 40 dager og ikke mer enn 12 måneder på forhånd, og kunngjøringen inneholder minst
- i) så mange av opplysningene nevnt i nr. 6 i artikkel IX som er tilgjengelig,
 - ii) opplysningene nevnt i nr. 8 i artikkel IX,
 - iii) en erklæring om at interesserte leverandører bør gi uttrykk for sin interesse i etatens anskaffelse, og
 - iv) et kontaktpunkt ved etaten hvor flere opplysninger kan innhentes,

kan 40-dagers fristen for å motta anbud erstattes av en frist som er lang nok til at det kan gis adekvate svar på anbudsinnbydelsen, en frist som normalt ikke skal være mindre enn 24 dager, men under ingen omstendigheter kortere enn 10 dager,

- b) i tilfelle av en annen eller senere kunngjøring om kontrakter av en tilbakevendende art som definert i nr. 6 i artikkel IX, kan 40-dagers fristen for å motta anbud reduseres til ikke mindre enn 24 dager,
- c) dersom tvingende grunner tilbørlig underbygget av etaten gjør de aktuelle fristene upraktiske, kan fristene fastsatt i nr. 2 reduseres, men skal under ingen omstendigheter være mindre enn 10 dager fra kunngjøringsdatoen nevnt i nr. 1 i artikkel IX, eller
- d) fristen nevnt i nr. 2 bokstav c) kan for anskaffelser foretatt av etater oppført i vedlegg 2 og 3 fastsettes ved gjensidig avtale mellom etaten og de utvalgte leverandørene. I mangel av en avtale kan etaten fastsette frister som skal være lange nok til at det kan gis adekvate svar på anbudsinnbydelsen, men under ingen omstendigheter kortere enn 10 dager.

4. I samsvar med etatens egne rimelige be-

nable needs, any delivery date shall take into account such factors as the complexity of the intended procurement, the extent of subcontracting anticipated and the realistic time required for production, de-stocking and transport of goods from the points of supply or for supply of services.

Article XII
Tender Documentation

1. If, in tendering procedures, an entity allows tenders to be submitted in several languages, one of those languages shall be one of the official languages of the WTO.

2. Tender documentation provided to suppliers shall contain all information necessary to permit them to submit responsive tenders, including information required to be published in the notice of intended procurement, except for paragraph 6(g) of Article IX, and the following:

- (a) the address of the entity to which tenders should be sent;
- (b) the address where requests for supplementary information should be sent;
- (c) the language or languages in which tenders and tendering documents must be submitted;
- (d) the closing date and time for receipt of tenders and the length of time during which any tender should be open for acceptance;
- (e) the persons authorized to be present at the opening of tenders and the date, time and place of this opening;
- (f) any economic and technical requirement, financial guarantees and information or documents required from suppliers;
- (g) a complete description of the products or services required or of any requirements including technical specifications, conformity certification to be fulfilled, necessary plans, drawings and instructional materials;
- (h) the criteria for awarding the contract, including any factors other than price that are to be considered in the evaluation of tenders and the cost elements to be included in evaluating tender prices, such as transport, insurance and inspection costs, and in the case of products or services of other Parties, customs duties and other import charges, taxes and currency of payment;
- (i) the terms of payment;
- (j) any other terms or conditions;
- (k) in accordance with Article XVII the terms and conditions, if any, under which tenders from countries not Parties to this Agreement, but which apply the procedures of that Article, will be entertained.

hov skal enhver leveringsdato ta hensyn til slike faktorer som hvor komplisert den planlagte anskaffelsen er, det forventede antall underleverandører og den tid som realistisk kreves for produksjon, utlagring og transport av varer fra utkjøringssted eller for levering av tjenester.

Artikkel XII
Anbudsdokumentasjon

1. Dersom en etat i anbudsprosedyrer tillater at anbud blir levert på flere språk, skal et av disse språkene være et av de offisielle språkene i WTO.

2. Anbudsdokumentasjon som gis til leverandører, skal inneholde alle nødvendige opplysninger for at de skal kunne svare adekvat på anbudsinnbydelsen, herunder opplysninger som skal offentliggjøres i kunngjøringen om den planlagte anskaffelsen, med unntak av nr. 6 bokstav g) i artikkel IX, samt følgende:

- a) adressen til den etaten som anbud skal sendes til,
- b) adressen dit anmodninger om tilleggsopplysninger kan sendes,
- c) språket eller språkene som anbud og anbudsdokumentasjon må være avfattet på,
- d) siste frist og klokkeslett for mottak av anbud, samt tidsrommet hvor anbudet skal være åpent for godkjenning,
- e) personer som er bemyndiget til å være tilstede ved åpningen av anbud, samt dato, tid og sted når denne finner sted,
- f) alle økonomiske og tekniske krav, økonomiske garantier og opplysninger eller dokumentasjon som kreves fra leverandørene,
- g) en fullstendig beskrivelse av varene eller tjenestene som kreves, eller av eventuelle krav, herunder tekniske spesifikasjoner, samsvarssertifisering som skal oppfylles, nødvendige planer, tegninger og instruksjonsmateriale,
- h) kriteriene for tildeling av kontrakten, herunder alle andre faktorer enn prisen som må vurderes ved evalueringen av anbudene, samt kostnadselementene som må tas med ved evaluering av anbudsprisene, slik som transport, forsikring og inspeksjonskostnader, og når det gjelder varer eller tjenester fra andre Parter, toll og andre importavgifter, skatter og betalingsvaluta,
- i) betalingsbetingelser,
- j) alle andre betingelser eller vilkår,
- k) i samsvar med artikkel XVII eventuelle betingelser og vilkår for å ta i betraktning anbud fra land som ikke er Parter i denne Avtale, men som anvender prosedyrene i samme artikkel.

Forwarding of Tender Documentation by the Entities

3. (a) In open procedures, entities shall forward the tender documentation at the request of any supplier participating in the procedure, and shall reply promptly to any reasonable request for explanations relating thereto.
- (b) In selective procedures, entities shall forward the tender documentation at the request of any supplier requesting to participate, and shall reply promptly to any reasonable request for explanations relating thereto.
- (c) Entities shall reply promptly to any reasonable request for relevant information submitted by a supplier participating in the tendering procedure, on condition that such information does not give that supplier an advantage over its competitors in the procedure for the award of the contract.

*Article XIII**Submission, Receipt and Opening of Tenders and Awarding of Contracts*

1. The submission, receipt and opening of tenders and awarding of contracts shall be consistent with the following:

- (a) tenders shall normally be submitted in writing directly or by mail. If tenders by telex, telegram or facsimile are permitted, the tender made thereby must include all the information necessary for the evaluation of the tender, in particular the definitive price proposed by the tenderer and a statement that the tenderer agrees to all the terms, conditions and provisions of the invitation to tender. The tender must be confirmed promptly by letter or by the despatch of a signed copy of the telex, telegram or facsimile. Tenders presented by telephone shall not be permitted. The content of the telex, telegram or facsimile shall prevail where there is a difference or conflict between that content and any documentation received after the time-limit; and
- (b) the opportunities that may be given to tenderers to correct unintentional errors of form between the opening of tenders and the awarding of the contract shall not be permitted to give rise to any discriminatory practice.

Receipt of Tenders

2. A supplier shall not be penalized if a tender is received in the office designated in

Oversending av anbudsdokumentasjon fra etatene

3. a) I åpne anbudsprosedyrer skal etatene oversende anbudsdokumentasjonen på anmodning fra alle leverandører som deltar i prosedyren, og skal straks svare på enhver rimelig anmodning om forklaringer i denne forbindelse.
- b) I selektive prosedyrer skal etatene oversende anbudsdokumentasjonen på anmodning fra alle leverandører som ber om å få delta, og skal straks svare på enhver rimelig anmodning om forklaringer i denne forbindelse.
- c) Etatene skal raskt svare på enhver rimelig anmodning om relevante opplysninger sendt inn av en leverandør som deltar i anbudsprosedyren, på det vilkår at slike opplysninger ikke gir denne leverandøren en fordel framfor konkurrentene i prosedyren for tildeling av kontrakten.

*Artikkel XIII**Innsending, mottak og åpning av anbud samt tildeling av kontrakter*

1. Innsending, mottak og åpning av anbud samt tildeling av kontrakter skal være i samsvar med følgende:

- a) anbud skal normalt sendes inn skriftlig direkte eller per post. Dersom anbud per telex, telegram eller fax er tillatt, må anbud innsendt på denne måten inneholde alle nødvendige opplysninger for å vurdere anbudet, særlig den endelige prisen foreslått av anbyder, samt en erklæring om at anbyderen aksepterer alle vilkår, betingelser og bestemmelser i anbudsinnbydelsen. Anbudet må straks bekreftes per brev eller ved oversendelse av en undertegnet kopi av vedkommende telex, telegram eller fax. Det skal ikke være tillatt å presentere anbud over telefon. Innholdet i telexen, telegrammet eller faxen skal være avgjørende i tilfeller hvor det er en forskjell i, eller en konflikt mellom, dette innholdet og eventuell dokumentasjon mottatt etter tidsfristens utløp, og
- b) de mulighetene som kan gis anbydere for å rette utilsiktede formelle feil mellom anbudsåpningen og tildelingen av kontrakten, skal ikke gi noen anledning til diskriminerende praksis.

Mottak av anbud

2. En leverandør skal ikke bli skadelidende dersom et anbud mottas på kontoret angitt.

the tender documentation after the time specified because of delay due solely to mishandling on the part of the entity. Tenders may also be considered in other exceptional circumstances if the procedures of the entity concerned so provide.

Opening of Tenders

3. All tenders solicited under open or selective procedures by entities shall be received and opened under procedures and conditions guaranteeing the regularity of the openings. The receipt and opening of tenders shall also be consistent with the national treatment and non-discrimination provisions of this Agreement. Information on the opening of tenders shall remain with the entity concerned at the disposal of the government authorities responsible for the entity in order that it may be used if required under the procedures of Articles XVIII, XIX, XX and XXII.

Award of Contracts

4. (a) To be considered for award, a tender must, at the time of opening, conform to the essential requirements of the notices or tender documentation and be from a supplier which complies with the conditions for participation. If an entity has received a tender abnormally lower than other tenders submitted, it may enquire with the tenderer to ensure that it can comply with the conditions of participation and be capable of fulfilling the terms of the contract.
- (b) Unless in the public interest an entity decides not to issue the contract, the entity shall make the award to the tenderer who has been determined to be fully capable of undertaking the contract and whose tender, whether for domestic products or services, or products or services of other Parties, is either the lowest tender or the tender which in terms of the specific evaluation criteria set forth in the notices or tender documentation is determined to be the most advantageous.
- (c) Awards shall be made in accordance with the criteria and essential requirements specified in the tender documentation.

Option Clauses

5. Option clauses shall not be used in a manner which circumvents the provisions of the Agreement.

i anbudsinnbydelsen etter den oppgitte fristen gå grunn av en forsinkelse som bare skyldes feil fra etatens siden. Anbud kan også tas i betraktning under andre usedvanlige omstendigheter dersom vedkommende etats prosedyrer tillater det.

Åpning av anbud

3. Alle anbud som etatene har anmodet om i henhold til åpne eller selektive prosedyrer, skal mottas og åpnes i henhold til prosedyrer og vilkår som garanterer at åpningen skjer i fastsatte former. Mottak og åpning av anbud skal også være i samsvar med denne Avtales bestemmelser om nasjonal behandling og ikke-diskriminering. Informasjon om åpningen av anbud skal være hos vedkommende etat og tilgjengelig for de offentlige organer som er ansvarlige for etaten, slik at den om nødvendig kan brukes i henhold til prosedyrene i artikkel XVIII, XIX, XX og XXII.

Tildeling av kontrakter

4. a) For å komme i betraktning ved tildelingen må et anbud ved åpningen være i samsvar med de sentrale kravene i kunngjøringer eller anbudsdokumentasjon, samt komme fra en leverandør som retter seg etter vilkårene for deltakelse. Dersom en etat har mottatt et anbud som er unormalt lavere enn andre innsendte anbud, kan den kontakte anbyderen for å forsikre seg om at vedkommende retter seg etter vilkårene for deltakelse og er i stand til å oppfylle betingelsene i kontrakten.
- b) Med mindre etaten i det offentlige interesse beslutter at kontrakten ikke skal tildeles, skal etaten velge den anbyderen som påviselig er fullt ut i stand til å påta seg kontrakten, og hvis anbud, enten for innenlandske produkter og tjenester eller for produkter eller tjenester fra andre Parter, er det laveste anbudet eller det anbudet som finnes å være det mest fordelaktige vurdert i lys av de særlige vurderingskriteriene som ble gjort kjent i kunngjøringene eller anbudsdokumentasjonen.
- c) Tildelinger skal skje i samsvar med de kriterier og sentrale krav som er fastsatt i anbudsdokumentasjonen.

Opsjonsklausuler

5. Opsjonsklausuler skal ikke brukes på en måte som omgår bestemmelsene i denne avtale.

*Article XIV
Negotiation*

1. A Party may provide for entities to conduct negotiations:

- (a) in the context of procurements in which they have indicated such intent, namely in the notice referred to in paragraph 2 of Article IX (the invitation to suppliers to participate in the procedure for the proposed procurement); or
- (b) when it appears from evaluation that no one tender is obviously the most advantageous in terms of the specific evaluation criteria set forth in the notices or tender documentation.

2. Negotiations shall primarily be used to identify the strengths and weaknesses in tenders.

3. Entities shall treat tenders in confidence. In particular, they shall not provide information intended to assist particular participants to bring their tenders up to the level of other participants.

4. Entities shall not, in the course of negotiations, discriminate between different suppliers. In particular, they shall ensure that:

- (a) any elimination of participants is carried out in accordance with the criteria set forth in the notices and tender documentation;
- (b) all modifications to the criteria and to the technical requirements are transmitted in writing to all remaining participants in the negotiations;
- (c) all remaining participants are afforded an opportunity to submit new or amended submissions on the basis of the revised requirements; and
- (d) when negotiations are concluded, all participants remaining in the negotiations shall be permitted to submit final tenders in accordance with a common deadline.

*Article XV
Limited Tendering*

1. The provisions of Articles VII through XIV governing open and selective tendering procedures need not apply in the following conditions, provided that limited tendering is not used with a view to avoiding maximum possible competition or in a manner which would constitute a means of discrimination among suppliers of other Parties or protection to domestic producers or suppliers:

- (a) in the absence of tenders in response to an open or selective tender, or when the tenders submitted have been collusive, or not in conformity with the essential require-

*Artikkel XIV
Forhandling*

1. En Part kan fastsette adgang for etater til å føre forhandlinger

- a) i forbindelse med anskaffelser hvor de har tilkjennegjort en slik hensikt, nemlig i kunngjøringen nevnt i nr. 2 i artikkel IX (innbydelse til leverandørene om å delta i prosedyren for den planlagte anskaffelsen), eller
- b) når det av vurderingen blir klart at intet anbud åpenbart er det mest fordelaktige vurdert i lys av de særlige vurderingskriteriene som ble gjort kjent i kunngjøringene eller anbudsdokumentasjonen.

2. Forhandlinger skal hovedsakelig brukes for å identifisere styrke og svakheter i anbudene.

3. Etatene skal behandle anbudene konfidensielt. De skal særlig unnlate å gi opplysninger beregnet på å bistå bestemte deltakere slik at deres anbud kommer opp til samme nivå som andre deltakeres.

4. Etatene skal i løpet av forhandlingene ikke diskriminere mellom forskjellige leverandører. De skal særlig sørge for at

- a) enhver utelukkelse av deltakere skjer i samsvar med kriteriene gjort kjent i kunngjøringene og anbudsdokumentasjonen,
- b) alle endringer i kriteriene og de tekniske kravene oversendes skriftlig til alle gjenværende deltakere i forhandlingene,
- c) alle gjenværende deltakere får anledning til å sende inn nye eller endrede redegjørelser på grunnlag av de reviderte kravene, og
- d) når forhandlingene er ferdige, skal alle deltakere som fortsatt er med i forhandlingene, gis adgang til å sende inn endelige anbud før en felles frist.

*Artikkel XV
Begrenset prosedyre*

1. Bestemmelsene i artikkel VII til XIV som regulerer åpne og selektive anbudsprosedyrer, behøver ikke å gjelde under følgende vilkår, forutsatt at begrenset prosedyre ikke brukes for å unngå størst mulig konkurranse eller på en slik måte at det ville være diskriminere mellom leverandører fra andre Parter eller beskytte innenlandske produsenter eller leverandører:

- a) i mangel av anbud som svar på en åpen eller selektiv anbudsinnbydelse, eller når de innsendte anbudene har vært hemmelig avtalt, eller ikke er i samsvar med de sen-

ments in the tender, or from suppliers who do not comply with the conditions for participation provided for in accordance with this Agreement, on condition, however, that the requirements of the initial tender are not substantially modified in the contract as awarded;

- (b) when, for works of art or for reasons connected with protection of exclusive rights, such as patents or copyrights, or in the absence of competition for technical reasons, the products or services can be supplied only by a particular supplier and no reasonable alternative or substitute exists;
- (c) in so far as is strictly necessary when, for reasons of extreme urgency brought about by events unforeseeable by the entity, the products or services could not be obtained in time by means of open or selective tendering procedures;
- (d) for additional deliveries by the original supplier which are intended either as parts replacement for existing supplies, or installations, or as the extension of existing supplies, services, or installations where a change of supplier would compel the entity to procure equipment or services not meeting requirements of interchangeability with already existing equipment or services⁵;
- (e) when an entity procures prototypes or a first product or service which are developed at its request in the course of, and for, a particular contract for research, experiment, study or original development. When such contracts have been fulfilled, subsequent procurements of products or services shall be subject to Articles VII through XIV⁶;
- (f) when additional construction services which were not included in the initial contract but which were within the objectives of the original tender documentation have, through unforeseeable circumstances, become necessary to complete the construction services described therein, and the entity needs to award contracts for the additional construction services to the contractor carrying out the construction services concern-

trale kravene i anbudsinnbydelsen, eller kommer fra leverandører som ikke retter seg etter vilkår for deltakelse fastsatt i samsvar med denne Avtale, men på det vilkår at kravene i den opprinnelige anbudsinnbydelsen ikke blir vesentlig endret i den endelige kontrakten,

- b) dersom varer eller tjenester kan leveres bare av en bestemt leverandør og det ikke finnes noe rimelig alternativ eller noen rimelig erstatning, som for eksempel kunstverk eller når årsaken er vern av eksklusive rettigheter som f.eks. patenter eller opphavsrett, eller i mangel av konkurranse av tekniske grunner,
- c) for så vidt som det er tvingende nødvendig når varer eller tjenester ikke kan innhentes i tide ved hjelp av åpne eller selektive anbudsprosedyrer på grunn av stor tidsnød forårsaket av begivenheter etaten ikke har forutsett,
- d) for tilleggsleveranser fra den opprinnelige leverandøren som gjelder reservedeler til eksisterende materiell eller installasjoner, eller utvidelse av eksisterende materiell, tjenester eller installasjoner der et skifte av leverandør ville tvinge etaten til å kjøpe utstyr eller tjenester som ikke kan skiftes ut med utstyr eller tjenester som allerede finnes⁵,
- e) dersom en etat kjøper inn prototyper eller en første vare eller tjeneste som er utviklet på dens anmodning i løpet av og for en bestemt kontrakt om forskning, forsøksvirksomhet, undersøkelser eller nyutvikling. Når slike kontrakter er blitt oppfylt, skal de neste anskaffelsene av varer eller tjenester skje i samsvar med artikkel VII til XIV⁶,
- d) dersom det på grunn av uforutsette omstendigheter blir nødvendig med nye byggetjenester som ikke var med i den opprinnelige kontrakten, men som var omfattet av målsettingen i den opprinnelige anbuds dokumentasjonen, for å fullføre byggetjenestene beskrevet i denne, og etaten må tildele kontrakter for de nye byggetjenestene til den entreprenøren som utfører de aktuelle byggetjenestene, da det å skille de nye

⁵ It is the understanding that "existing equipment" includes software to the extent that the initial procurement of the software was covered by the Agreement.

⁶ Original development of a first product or service may include limited production or supply in order to incorporate the results of field testing and to demonstrate that the product or service is suitable for production or supply in quantity to acceptable quality standards. It does not extend to quantity production or supply to establish commercial viability or to recover research and development costs.

⁵ Det er underforstått at «eksisterende utstyr» omfatter programvare i den utstrekning det opprinnelige innkjøpet av programvare var omfattet av Avtalen.

⁶ Nyutvikling av en første vare eller tjeneste kan omfatte begrenset produksjon eller levering for å innarbeide resultatene fra testing på stedet («fi-eld testing») og for å vise at varen eller tjenesten egner seg for produksjon eller levering i større mengder med en akseptabel kvalitetsstandard. Den omfatter ikke produksjon eller levering i større mengder for å etablere kommersiell lønnsomhet eller for å dekke forsknings- og utviklingskostnader.

- ned since the separation of the additional construction services from the initial contract would be difficult for technical or economic reasons and cause significant inconvenience to the entity. However, the total value of contracts awarded for the additional construction services may not exceed 50 per cent of the amount of the main contract;
- (g) for new construction services consisting of the repetition of similar construction services which conform to a basic project for which an initial contract was awarded in accordance with Articles VII through XIV and for which the entity has indicated in the notice of intended procurement concerning the initial construction service, that limited tendering procedures might be used in awarding contracts for such new construction services;
- (h) for products purchased on a commodity market;
- (i) for purchases made under exceptionally advantageous conditions which only arise in the very short term. This provision is intended to cover unusual disposals by firms which are not normally suppliers, or disposal of assets of businesses in liquidation or receivership. It is not intended to cover routine purchases from regular suppliers;
- (j) in the case of contracts awarded to the winner of a design contest provided that the contest has been organized in a manner which is consistent with the principles of this Agreement, notably as regards the publication, in the sense of Article IX, of an invitation to suitably qualified suppliers, to participate in such a contest which shall be judged by an independent jury with a view to design contracts being awarded to the winners.
- byggetjenestene fra den opprinnelige kontrakten ville være vanskelig av tekniske eller økonomiske grunner, og være til betydelig ulempe for etaten. Den samlede verdi av de tildelte kontraktene for de nye byggetjenestene kan imidlertid ikke overskride 50 prosent av beløpet i hovedkontrakten,
- g) for nye byggetjenester som består av en gjentakelse av lignende byggetjenester innenfor rammen av et grunnleggende prosjekt som det opprinnelig ble tildelt en kontrakt for i samsvar med artikkel VII til XIV, når etaten i kunngjøringen om den planlagte anskaffelsen av den opprinnelige byggetjenesten har gjort det klart at begrensede anbudsprosedyrer kunne komme på tale ved tildeling av kontrakter for slike nye byggetjenester,
- h) for varer kjøpt på et råvaremarked,
- i) for anskaffelser gjort på særskilt fordelaktige vilkår som bare opptrer på svært kort sikt. Denne bestemmelsen tar sikte på å dekke usedvanlige avhendelser hos selskaper som vanligvis ikke er leverandører, eller avhending av aktiva hos selskaper under avvikling eller bobestyrer. Dette er ikke ment å dekke rutineanskaffelser fra ordinære leverandører,
- j) når det gjelder kontrakter tildelt vinneren av en designkonkurranse, forutsatt at konkurransen har vært organisert på en måte som er i samsvar med prinsippene i denne Avtale, særlig når det gjelder offentliggjøring som definert i artikkel IX av en innbydelse til passende kvalifiserte leverandører om å delta i en slik konkurranse, hvor en uavhengig jury skal vurdere tildeling av designkontrakter til vinnerne.

2. Entities shall prepare a report in writing on each contract awarded under the provisions of paragraph 1. Each report shall contain the name of the procuring entity, value and kind of goods or services procured, country of origin, and a statement of the conditions in this Article which prevailed. This report shall remain with the entities concerned at the disposal of the government authorities responsible for the entity in order that it may be used if required under the procedures of Articles XVIII, XIX, XX and XXII.

Article XVI
Offsets

1. Entities shall not, in the qualification and selection of suppliers, products or servi-

2. Etatene skal utarbeide en skriftlig rapport om alle kontrakter som blir tildelt etter bestemmelsene i nr. 1. Hver rapport skal inneholde navnet på den anskaffende etat, verdi og type av varer eller tjenester som kjøpes inn, opprinnelsesland, samt en erklæring om de av vilkårene i denne artikkel som ble lagt til grunn. Denne rapporten skal oppbevares hos vedkommende etater og være tilgjengelig for de offentlige organer som er ansvarlige for etaten, slik at den kan benyttes dersom det kreves etter prosedyrene i artikkel XVIII, XIX, XX og XXII.

Artikkel XVI
Gjenkjøpsavtaler

1. Etatene skal ved kvalifisering og valg av leverandører, varer eller tjenester, eller ved

ces, or in the evaluation of tenders and award of contracts, impose, seek or consider offsets.⁷

2. Nevertheless, having regard to general policy considerations, including those relating to development, a developing country may at the time of accession negotiate conditions for the use of offsets, such as requirements for the incorporation of domestic content. Such requirements shall be used only for qualification to participate in the procurement process and not as criteria for awarding contracts. Conditions shall be objective, clearly defined and non-discriminatory. They shall be set forth in the country's Appendix I and may include precise limitations on the imposition of offsets in any contract subject to this Agreement. The existence of such conditions shall be notified to the Committee and included in the notice of intended procurement and other documentation.

Article XVII Transparency

1. Each Party shall encourage entities to indicate the terms and conditions, including any deviations from competitive tendering procedures or access to challenge procedures, under which tenders will be entertained from suppliers situated in countries not Parties to this Agreement but which, with a view to creating transparency in their own contract awards, nevertheless:

- (a) specify their contracts in accordance with Article VI (technical specifications);
- (b) publish the procurement notices referred to in Article IX, including, in the version of the notice referred to in paragraph 8 of Article IX (summary of the notice of intended procurement) which is published in an official language of the WTO, an indication of the terms and conditions under which tenders shall be entertained from suppliers situated in countries Parties to this Agreement;
- (c) are willing to ensure that their procurement regulations shall not normally change during a procurement and, in the event that such change proves unavoidable, to ensure the availability of a satisfactory means of redress.

2. Governments not Parties to the Agreement which comply with the conditions speci-

vurdering av anbud og tildeling av kontrakter, hverken pålegge, be om eller vurdere gjenkjøpsavtaler⁷.

2. Under henvisning til generelle politiske hensyn, herunder de som knytter seg til utvikling, kan et utviklingsland imidlertid ved tilfredelse forhandle om vilkår for bruk av gjenkjøpsavtaler, som f.eks. krav om inkorporering av innenlandsk innhold. Slike krav skal bare brukes for kvalifisering til deltakelse i anskaffelsesprosessen og ikke som kriterier for tildeling av kontrakter. Vilkårene skal være objektive, klart definert og ikkediskriminerende. De skal være framsatt i landets vedlegg I og kan omfatte presise begrensninger når det gjelder å pålegge gjenkjøp i enhver kontrakt som er underkastet denne avtale. Forekomsten av slike vilkår skal meddeles Komitéen og tas med i kunngjøringen av planlagte anskaffelser og annen dokumentasjon.

Artikkel XVII Innsyn

1. Hver Part skal oppmuntre etatene til å tilkjenne de betingelser og vilkår, herunder eventuelle avvik fra konkurransebaserte anbudsprosedyrer eller fra tilgang til klageprosedyrer, som gir grunnlag for vurdering av leverandører bosatt i land som ikke er Part i denne Avtale, men som for å skape innsyn i sine egne kontrakttildelinger likevel

- a) spesifiserer sine kontrakter i samsvar med artikkel VI (tekniske spesifikasjoner),
- b) offentliggjør kunngjøringen om anskaffelse nevnt i artikkel IX, og herunder klargjør hvilke betingelser og vilkår som skal danne grunnlag for å vurdere anbud fra leverandører bosatt i land som er Parter i avtalen, ved å bruke den versjonen av kunngjøringen som er nevnt i nr. 8 i artikkel IX, (sammen drag av kunngjøring om planlagte anskaffelser), og som offentliggjøres på et av WTOs offisielle språk,
- c) er villige til å sørge for at deres anskaffelsesforskrifter normalt ikke skal endre seg i løpet av en anskaffelse, og å garantere, dersom en slik endring viser seg uunngåelig, at en tilfredsstillende klageadgang vil være tilgjengelig.

2. Regjeringer som ikke er Part i Avtalen, men som oppfyller vilkårene fastsatt i nr. 1

⁷ Offsets in government procurement are measures used to encourage local development or improve the balance-of-payments accounts by means of domestic content, licensing of technology, investment requirements, counter-trade or similar requirements.

⁷ Gjenkjøpsavtaler ved offentlige anskaffelser er tiltak brukt for å oppmuntre lokal utvikling eller forbedring av handelsbalansekonti ved hjelp av innenlandsk innhold, lisensiering av teknologi, investeringskrav, mot-handel eller lignende krav.

fied in paragraphs 1(a) through 1(c), shall be entitled if they so inform the Parties to participate in the Committee as observers.

bokstav a) til bokstav c), skal ha adgang til å delta i komiteen som observatører, dersom de gir Partene beskjed om dette.

Article XVIII

Information and Review as Regards Obligations of Entities

1. Entities shall publish a notice in the appropriate publication listed in Appendix II not later than 72 days after the award of each contract under Articles XIII through XV. These notices shall contain:

- (a) the nature and quantity of products or services in the contract award;
- (b) the name and address of the entity awarding the contract;
- (c) the date of award;
- (d) the name and address of winning tenderer;
- (e) the value of the winning award or the highest and lowest offer taken into account in the award of the contract;
- (f) where appropriate, means of identifying the notice issued under paragraph 1 of Article IX or justification according to Article XV for the use of such procedure; and
- (g) the type of procedure used.

2. Each entity shall, on request from a supplier of a Party, promptly provide:

- (a) an explanation of its procurement practices and procedures;
- (b) pertinent information concerning the reasons why the supplier's application to qualify was rejected, why its existing qualification was brought to an end and why it was not selected; and
- (c) to an unsuccessful tenderer, pertinent information concerning the reasons why its tender was not selected and on the characteristics and relative advantages of the tender selected as well as the name of the winning tenderer.

3. Entities shall promptly inform participating suppliers of decisions on contract awards and, upon request, in writing.

4. However, entities may decide that certain information on the contract award, contained in paragraphs 1 and 2(c), be withheld where release of such information would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interest of particular enterprises, public or private, or might prejudice fair competition between suppliers.

Artikkel XVIII

Informasjon og gjennomgang med hensyn til etatenes plikter

1. Etatene skal offentliggjøre en kunngjøring i den aktuelle publikasjonen oppført i bilag II senest 72 dager etter hver tildeling av en kontrakt etter artikkel XIII til XV. Disse kunngjøringene skal inneholde

- a) art og mengde av varer eller tjenester i kontrakttildelingen,
- b) navn og adresse til den etaten som har tildelt kontrakten,
- c) dato for tildeling,
- d) navn og adresse til den foretrukkede anbyderen,
- e) verdien av den tildelte kontrakten eller det høyeste og laveste anbudet som ble tatt i betraktning ved tildeling av kontrakten,
- f) eventuelt middel til å identifisere kunngjøringen sendt ut i henhold til nr. 1 i artikkel IX eller en begrunnelse i samsvar med artikkel XV for bruk av en slik prosedyre, og
- g) hvilken type prosedyre som er brukt.

2. Hver etat skal på anmodning fra en leverandør i et land som er Part, straks gi

- a) en redegjørelse for sin anskaffelsespraksis og sine anskaffelsesprosedyrer,
- b) relevante opplysninger om årsakene til hvorfor leverandørens søknad om kvalifisering ble avvist, hvorfor hans gamle kvalifisering ble brakt til opphør og hvorfor han ikke ble valgt, og
- c) en anbyder som ikke nådde opp, relevante opplysninger om årsakene til hvorfor hans anbud ikke ble valgt, og om egenskapene til og de relative fordelene ved det anbudet som ble valgt, samt navnet på den foretrukkede anbyderen.

3. Etatene skal straks informere deltakende leverandører om vedtak om kontrakttildelinger; dette skal på anmodning skje skriftlig.

4. Etatene kan imidlertid beslutte at visse opplysninger om kontrakttildelingen, omfattet av nr. 1 og 2 bokstav c), skal holdes tilbake dersom avsløring av slike opplysninger ville være til hinder for håndheving av loven, eller på annet vis være i strid med det offentlige interesser, eller ville være til skade for bestemte offentlige eller private foretaks legitime kommersielle interesser, eller kunne være til skade for rettferdig konkurranse mellom leverandører.

*Article XIX**Information and Review as Regards
Obligations of Parties*

1. Each Party shall promptly publish any law, regulation, judicial decision, administrative ruling of general application, and any procedure (including standard contract clauses) regarding government procurement covered by this Agreement, in the appropriate publications listed in Appendix IV and in such a manner as to enable other Parties and suppliers to become acquainted with them. Each Party shall be prepared, upon request, to explain to any other Party its government procurement procedures.

2. The government of an unsuccessful tenderer which is a Party to this Agreement may seek, without prejudice to the provisions under Article XXII, such additional information on the contract award as may be necessary to ensure that the procurement was made fairly and impartially. To this end, the procuring government shall provide information on both the characteristics and relative advantages of the winning tender and the contract price. Normally this latter information may be disclosed by the government of the unsuccessful tenderer provided it exercises this right with discretion. In cases where release of this information would prejudice competition in future tenders, this information shall not be disclosed except after consultation with and agreement of the Party which gave the information to the government of the unsuccessful tenderer.

3. Available information concerning procurement by covered entities and their individual contract awards shall be provided, upon request, to any other Party.

4. Confidential information provided to any Party which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interest of particular enterprises, public or private, or might prejudice fair competition between suppliers shall not be revealed without formal authorization from the party providing the information.

5. Each Party shall collect and provide to the Committee on an annual basis statistics on its procurements covered by this Agreement. Such reports shall contain the following information with respect to contracts awarded by all procurement entities covered under this Agreement:

(a) for entities in Annex 1, statistics on the estimated value of contracts awarded, both above and below the threshold value, on a global basis and broken down by entities;

*Artikkel XIX**Informasjon og gjennomgang med hensyn til
Partenes plikter*

1. Hver Part skal straks offentliggjøre enhver lov, forskrift, rettsavgjørelse, administrativ kjennelse av generell gyldighet samt alle prosedyrer (herunder standardklausuler i kontrakter) som angår offentlige anskaffelser omfattet av denne Avtale, i de aktuelle publikasjonene oppført i bilag IV og på en slik måte at det gjør andre Parter og leverandører i stand til å få kjennskap til dem. Hver Part skal på anmodning være rede til å redegjøre for enhver annen Part om sine prosedyrer for offentlige anskaffelser.

2. Regjeringen til en ikke foretrukket anbyder som er Part i denne Avtale, kan med forbehold for bestemmelsene i artikkel XXII be om slike tilleggsopplysninger om kontrakttildelingen som måtte være nødvendig for å kontrollere at anskaffelsen ble gjort på en rettferdig og upartisk måte. Med dette formål for øye skal den anskaffende regjeringen gi opplysninger både om den foretrukkede anbyders egenskaper og relative fordeler og om kontraktprisen. Den sistnevnte informasjonen kan normalt legges fram av den ikke foretrukkede anbyderens regjering, forutsatt at denne utøver denne retten med behørig skjønn. I tilfeller hvor avsløring av disse opplysningene ville være til skade for konkurransen ved framtidige tilbud, skal disse opplysningene bare røpes etter konsultasjon og avtale med den Part som gav opplysningene til den ikke foretrukkede anbyderens regjering.

3. Enhver annen Part skal på anmodning få tilgjengelige opplysninger om anskaffelser foretatt av etater omfattet av avtalen og om deres individuelle kontrakttildelinger.

4. Dersom konfidensielle opplysninger gitt en Part ville være til skade for håndheving av loven eller på annet vis være i strid med det offentlige interesser, eller ville være til skade for bestemte offentlige eller private foretaks legitime kommersielle interesser, eller kunne hindre en rettferdig konkurranse mellom leverandører, skal disse ikke røpes uten formell tillatelse fra den Part som gir opplysningene.

5. Hver Part skal på årsbasis innhente og oversende Komitéen statistiske opplysninger om anskaffelser omfattet av denne Avtale. Slike rapporter skal inneholde følgende opplysninger om kontrakter tildelt av alle anskaffende etater som er omfattet av denne avtale:

a) for etater i vedlegg 1, statistiske opplysninger om den anslåtte verdi av tildelte kontrakter, både over og under terskelverdien, på globalt grunnlag og fordelt på eta-

- for entities in Annexes 2 and 3, statistics on the estimated value of contracts awarded above the threshold value on a global basis and broken down by categories of entities;
- (b) for entities in Annex 1, statistics on the number and total value of contracts awarded above the threshold value, broken down by entities and categories of products and services according to uniform classification systems; for entities in Annexes 2 and 3, statistics on the estimated value of contracts awarded above the threshold value broken down by categories of entities and categories of products and services;
- (c) for entities in Annex 1, statistics, broken down by entity and by categories of products and services, on the number and total value of contracts awarded under each of the cases of Article XV; for categories of entities in Annexes 2 and 3, statistics on the total value of contracts awarded above the threshold value under each of the cases of Article XV; and
- (d) for entities in Annex 1, statistics, broken down by entities, on the number and total value of contracts awarded under derogations to the Agreement contained in the relevant Annexes; for categories of entities in Annexes 2 and 3, statistics on the total value of contracts awarded under derogations to the Agreement contained in the relevant Annexes.
- ter; for etater i vedlegg 2 og 3, statistiske opplysninger om den anslåtte verdien av tildelte kontrakter over terskelverdien på global basis og fordelt på kategorier av etater,
- b) for etater i vedlegg 1, statistiske opplysninger om antall og samlet verdi av kontrakter tildelt over terskelverdien, fordelt på etater og kategorier av varer og tjenester i samsvar med felles nomenklaturer; for etater i vedlegg 2 og 3, statistiske opplysninger om den anslåtte verdien av kontrakter tildelt over terskelverdien fordelt på kategorier av etater og kategorier av varer og tjenester,
- c) for etater i vedlegg 1, statistiske opplysninger fordelt på etat og på kategorier av varer og tjenester om antall og samlet verdi av kontrakter tildelt under hvert av tilfellene i artikkel XV; for kategorier av etater i vedlegg 2 og 3, statistiske opplysninger om den samlede verdien av kontrakter tildelt over terskelverdien under hvert av tilfellene i artikkel XV, og
- d) for etater i vedlegg 1, statistiske opplysninger fordelt på etater om antall og samlet verdi av kontrakter tildelt i henhold til unntakene fra Avtalen oppført i de relevante vedleggene; for kategorier av etater i vedlegg 2 og 3, statistiske opplysninger om den samlede verdien av kontrakter tildelt i henhold til unntak fra Avtalen oppført i de relevante vedleggene.

To the extent that such information is available, each Party shall provide statistics on the country of origin of products and services purchased by its entities. With a view to ensuring that such statistics are comparable, the Committee shall provide guidance on methods to be used. With a view to ensuring effective monitoring of procurement covered by this Agreement, the Committee may decide unanimously to modify the requirements of subparagraphs (a) through (d) as regards the nature and the extent of statistical information to be provided and the breakdowns and classifications to be used.

I den grad slike opplysninger er tilgjengelige, skal hver Part oversende statistiske opplysninger om opprinnelseslandet til varene og tjenestene anskaffet av dens etater. For å sikre at slike statistiske opplysninger er sammenlignbare, skal Komitéen gi veiledning om hvilke metoder som skal brukes. For å sikre en effektiv kontroll av anskaffelser omfattet av denne Avtale kan Komitéen enstemmig beslutte å endre kravene i bokstav a) til d) med hensyn til arten og omfanget av de statistiske opplysninger som skal oversendes og hvilke fordelinger og klassifiseringer som skal brukes.

Article XX
Challenge Procedures

Consultations

1. In the event of a complaint by a supplier that there has been a breach of this Agreement in the context of a procurement, each Party shall encourage the supplier to seek resolution of its complaint in consultation with the procuring entity. In such instances the procuring enti-

Artikkel XX
Klageprosedyrer

Konsultasjoner

1. Dersom en leverandør klager over at denne Avtale er blitt brutt i forbindelse med en anskaffelse, skal hver Part oppmuntre leverandøren til å søke om å få klagen avgjort i konsultasjon med den anskaffende etaten. I slike tilfeller skal den anskaffende etaten

ty shall accord impartial and timely consideration to any such complaint, in a manner that is not prejudicial to obtaining corrective measures under the challenge system.

Challenge

2. Each Party shall provide non-discriminatory, timely, transparent and effective procedures enabling suppliers to challenge alleged breaches of the Agreement arising in the context of procurements in which they have, or have had, an interest.

3. Each Party shall provide its challenge procedures in writing and make them generally available.

4. Each Party shall ensure that documentation relating to all aspects of the process concerning procurements covered by this Agreement shall be retained for three years.

5. The interested supplier may be required to initiate a challenge procedure and notify the procuring entity within specified time-limits from the time when the basis of the complaint is known or reasonably should have been known, but in no case within a period of less than 10 days.

6. Challenges shall be heard by a court or by an impartial and independent review body with no interest in the outcome of the procurement and the members of which are secure from external influence during the term of appointment. A review body which is not a court shall either be subject to judicial review or shall have procedures which provide that:

- (a) participants can be heard before an opinion is given or a decision is reached;
- (b) participants can be represented and accompanied;
- (c) participants shall have access to all proceedings;
- (d) proceedings can take place in public;
- (e) opinions or decisions are given in writing with a statement describing the basis for the opinions or decisions;
- (f) witnesses can be presented;
- (g) documents are disclosed to the review body.

7. Challenge procedures shall provide for:

- (a) rapid interim measures to correct breaches of the Agreement and to preserve commercial opportunities. Such action may result in suspension of the procurement process. However, procedures may provide that overriding adverse consequences for the interests concerned, including the public interest, may be taken into account in deciding whether such measures should be applied. In such circumstances, just cause for

raske og objektivt vurdere enhver slik klage, slik at det ikke hindrer korrigerende tiltak i henhold til klageordningen.

Klage

2. Hver Part skal innføre ikke-diskriminerende, raske, og effektive prosedyrer med innsynsmulighet som gjør det mulig for leverandørene å klage på angivelige brudd på denne Avtale i forbindelse med anskaffelser som de har, eller har hatt, interesse i.

3. Hver Part skal legge fram sine klageprosedyrer skriftlig og gjøre dem allment tilgjengelige.

4. Hver Part skal sørge for at dokumentasjonen om alle aspekter ved anskaffelsesprosessen omfattet av denne avtale skal oppbevares i tre år.

5. Interesserte leverandører kan bli pålagt å innlede en klageprosedyre og underrette etaten som har foretatt anskaffelsen, innen fastsatte tidsfrister fra det tidspunkt da grunnlaget for klagen blir kjent eller rimeligvis burde blitt kjent, men under ingen omstendigheter i løpet av mindre enn 10 dager.

6. Klager skal behandles av en domstol eller av en upartisk og uavhengig klageinstans uten interesse i sakens utfall, og hvis medlemmer er beskyttet mot ytre press i den tiden de er oppnevnt. En klageinstans som ikke er en domstol, skal enten være underkastet en overprøving, eller ha prosedyrer som sørger for at

- a) deltakerne kan høres før det gis en uttalelse eller treffes en beslutning,
- b) deltakerne kan være representert eller ledsaget,
- c) deltakerne skal ha adgang til alle forhandlinger,
- d) forhandlingene skal være offentlige,
- e) uttalelser eller beslutninger gis skriftlig med en erklæring som beskriver grunnlaget for uttalelsene eller beslutningene,
- f) vitner kan føres,
- g) klageinstansen får innsyn i dokumentene.

7. Klageprosedyrene skal sørge for

- a) raske midlertidige tiltak for å korrigere brudd på denne Avtale og beskytte kommersielle muligheter. Slike tiltak kan føre til at anskaffelsesprosessen utsettes. Prosedyrene kan imidlertid fastsette at det kan tas hensyn til overordnede negative konsekvenser for de berørte interesser, herunder det offentliges interesser, når det besluttes om slike tiltak bør få anvendelse. Under slike omstendigheter skal det skriftlig gis

Vedlegg 4

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

- not acting shall be provided in writing;
- (b) an assessment and a possibility for a decision on the justification of the challenge;
- (c) correction of the breach of the Agreement or compensation for the loss or damages suffered, which may be limited to costs for tender preparation or protest.
8. With a view to the preservation of the commercial and other interests involved, the challenge procedure shall normally be completed in a timely fashion.
- en vektig grunn for ikke å gripe inn,
- b) en vurdering av om klagen er berettiget, og mulighet til å treffe en beslutning i den anledning,
- c) korrigering av bruddet på Avtalen eller erstatning for tap eller skade, som kan begrenses til kostnadene ved å utarbeide anbudet eller ved å klage.
8. For å beskytte kommersielle og andre interesser som står på spill, skal klageprosedyren normalt avvikles raskest mulig.

*Article XXI
Institutions*

1. A Committee on Government Procurement composed of representatives from each of the Parties shall be established. This Committee shall elect its own Chairman and Vice-Chairman and shall meet as necessary but not less than once a year for the purpose of affording Parties the opportunity to consult on any matters relating to the operation of this Agreement or the furtherance of its objectives, and to carry out such other responsibilities as may be assigned to it by the Parties.

2. The Committee may establish working parties or other subsidiary bodies which shall carry out such functions as may be given to them by the Committee.

*Article XXII
Consultations and Dispute Settlement*

1. The provisions of the Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes under the WTO Agreement (hereinafter referred to as the "Dispute Settlement Understanding") shall be applicable except as otherwise specifically provided below.

2. If any Party considers that any benefit accruing to it, directly or indirectly, under this Agreement is being nullified or impaired, or that the attainment of any objective of this Agreement is being impeded as the result of the failure of another Party or Parties to carry out its obligations under this Agreement, or the application by another Party or Parties of any measure, whether or not it conflicts with the provisions of this Agreement, it may with a view to reaching a mutually satisfactory resolution of the matter, make written representations or proposals to the other Party or Parties which it considers to be concerned. Such action shall be promptly notified to the Dispute Settlement Body established under the Dispute Settlement Understanding (hereinafter referred to as "DSB"), as specified below. Any

*Artikkel XXI
Institusjoner*

1. Det skal opprettes en Komité for offentlige anskaffelser som skal bestå av representanter fra hver av Partene. Komitéen skal velge sin egen formann og viseformann, og skal komme sammen når nødvendig, men ikke mindre enn én gang i året for å gi Partene anledning til å konsultere i saker knyttet til anvendelsen av denne Avtale, eller for å fremme dens målsettinger, og for å utføre slike andre forpliktelser som Partene måtte gi den.

2. Komitéen kan opprette arbeidsgrupper eller underordnede organer som skal utføre slike funksjoner som komiteen måtte gi dem.

*Artikkel XXII
Konsultasjoner og tvisteløsning*

1. Bestemmelsene i Avtale om regler og prosedyrer for løsning av tvister under WTO-avtalen (heretter omtalt som «Tvisteløsningsavtalen») skal få anvendelse med mindre annet fastsettes særskilt nedenfor.

2. Dersom en Part mener at den i henhold til denne avtale direkte eller indirekte har krav på en fordel som er i ferd med å bli opphevet eller redusert, eller at det er lagt hindringer i veien for å nå en målsetting i denne Avtale fordi en annen Part eller andre Parter ikke utfører sine plikter i henhold til denne Avtale, eller fordi en annen Part eller andre Parter anvender et eller annet tiltak, uavhengig av om dette er i strid med bestemmelsene i denne Avtale eller ikke, kan samme Part legge fram skriftlige framstillinger eller forslag for den andre Part eller de andre Partene som den mener er berørt, for å oppnå en gjensidig tilfredsstillende løsning på saken. En slik framgangsmåte skal straks meddeles tvisteløsningsorganet opprettet i henhold til tvisteløsningsavtalen (heretter omtalt som «DSB*»),

Party thus approached shall give sympathetic consideration to the representations or proposals made to it.

3. The DSB shall have the authority to establish panels, adopt panel and Appellate Body reports, make recommendations or give rulings on the matter, maintain surveillance of implementation of rulings and recommendations, and authorize suspension of concessions and other obligations under this Agreement or consultations regarding remedies when withdrawal of measures found to be in contravention of the Agreement is not possible, provided that only Members of the WTO Party to this Agreement shall participate in decisions or actions taken by the DSB with respect to disputes under this Agreement.

4. Panels shall have the following terms of reference unless the parties to the dispute agree otherwise within 20 days of the establishment of the panel:

“To examine, in the light of the relevant provisions of this Agreement and of (name of any other covered Agreement cited by the parties to the dispute), the matter referred to the DSB by (name of party) in document ... and to make such findings as will assist the DSB in making the recommendations or in giving the rulings provided for in this Agreement.”

In the case of a dispute in which provisions both of this Agreement and of one or more other Agreements listed in Appendix 1 of the Dispute Settlement Understanding are invoked by one of the parties to the dispute, paragraph 3 shall apply only to those parts of the panel report concerning the interpretation and application of this Agreement.

5. Panels established by the DSB to examine disputes under this Agreement shall include persons qualified in the area of government procurement.

6. Every effort shall be made to accelerate the proceedings to the greatest extent possible. Notwithstanding the provisions of paragraphs 8 and 9 of Article 12 of the Dispute Settlement Understanding, the panel shall attempt to provide its final report to the parties to the dispute not later than four months, and in case of delay not later than seven months, after the date on which the composition and terms of reference of the panel are agreed. Consequently, every effort shall be made to reduce also the periods foreseen in paragraph 1 of Article 20 and paragraph 4 of Article 21 of the Dispute Settlement Understanding by two months. Moreover, notwithstanding the provisions of paragraph 5 of Article 21 of the Dispute Settlement Understanding, the panel shall attempt

som fastsatt nedenfor. En Part som mottar en slik henvendelse, skal vurdere framstillingene eller forslagene den får med en positiv innstilling.

3. DSB skal ha myndighet til å opprette paneler, vedta rapporter fra paneler og ankeorgan, gi anbefalinger eller treffe avgjørelser i saken, føre vedvarende kontroll over gjennomføringen av avgjørelser og anbefalinger, og godkjenne opphevelse av innrømmelser og andre plikter i henhold til denne Avtale, eller konsultasjoner om botemidler når det ikke er mulig å trekke tilbake tiltak som viser seg å være i strid med denne Avtale, forutsatt at bare medlemmer av WTO som er Part i denne Avtale, skal delta i beslutninger eller tiltak truffet av DSB med hensyn til tvister knyttet til denne Avtale.

4. Paneler skal ha følgende mandat, med mindre partene i tvisten, minst 20 dager før panelet opprettes, er enige om annet:

«I lys av de relevante bestemmelser i denne Avtale og (oppgi navn på eventuelle andre omfattede avtaler partene i tvisten påberoper seg) å undersøke saken henvist til DSB av (navn på part) i dokument ... og å trekke konklusjoner som vil hjelpe DSB til å gi anbefalinger eller til å treffe avgjørelser i henhold til denne avtale.»

I tvist hvor bestemmelser både i denne Avtalen og i en eller flere andre avtaler nevnt i Vedlegg 1 til Tvisteløsningsavtalen blir påberopt av en av partene i tvisten, skal paragraf 3 kun gjelde for de deler av panelrapporten som vedrører tolkning og anvendelse av denne Avtale.

5. Paneler opprettet av DSB for å undersøke tvister i henhold til denne avtale skal bestå av personer som er kvalifisert innen området offentlige anskaffelser.

6. Det skal gjøres alle mulige anstrengelser for at forhandlingene skal gå så raskt som mulig. Uansett det som er bestemt i nr. 8 og 9 i artikkel 12 i tvisteløsningsavtalen, skal panelet forsøke å legge fram sin endelige rapport for partene i tvisten senest fire måneder, og i tilfelle forsinkelser senest sju måneder etter den dato da panelets sammensetning og mandat ble avtalt. Følgelig skal det gjøres alle mulige anstrengelser for å redusere tidsrommene fastsatt i nr. 1 i artikkel 20 og nr. 4 i artikkel 21 i Tvisteløsningsavtalen med to måneder. Uansett det som er bestemt i nr. 5 i artikkel 21 i Tvisteløsningsavtalen, skal panelet dessuten forsøke å legge fram sin beslutning i løpet av 60 dager dersom det er uenighet om det faktisk foreligger tiltak truffet for å overholde

* Dispute Settlement Body, o.a.

to issue its decision, in case of a disagreement as to the existence or consistency with a covered Agreement of measures taken to comply with the recommendations and rulings, within 60 days.

7. Notwithstanding paragraph 2 of Article 22 of the Dispute Settlement Understanding, any dispute arising under any Agreement listed in Appendix 1 to the Dispute Settlement Understanding other than this Agreement shall not result in the suspension of concessions or other obligations under this Agreement, and any dispute arising under this Agreement shall not result in the suspension of concessions or other obligations under any other Agreement listed in the said Appendix 1.

Article XXIII

Exceptions to the Agreement

1. Nothing in this Agreement shall be construed to prevent any Party from taking any action or not disclosing any information which it considers necessary for the protection of its essential security interests relating to the procurement of arms, ammunition or war materials, or to procurement indispensable for national security or for national defence purposes.

2. Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where the same conditions prevail or a disguised restriction on international trade, nothing in this Agreement shall be construed to prevent any Party from imposing or enforcing measures: necessary to protect public morals, order or safety, human, animal or plant life or health or intellectual property; or relating to the products or services of handicapped persons, of philanthropic institutions or of prison labour.

Article XXIV

Final Provisions

1. Acceptance and Entry into Force

This Agreement shall enter into force on 1 January 1996 for those governments⁸ whose agreed coverage is contained in Annexes 1 through 5 of Appendix I of this Agreement and which have, by signature, accepted the Agreement on 15 April 1994 or have, by that date, signed the Agreement subject to ratification and subsequently ratified the Agreement before 1 January 1996.

⁸ For the purpose of this Agreement, the term "government" is deemed to include the competent authorities of the European Communities.

anbefalingene og avgjørelsene, eller om disse er i samsvar med en omfattet avtale.

7. Som unntak fra nr. 2 i artikkel 22 i Tvisteløsningsavtalen skal ingen tvist som oppstår i tilknytning til en annen avtale enn denne, og som er oppført i bilag 1 til Tvisteløsningsavtalen, føre til opphevelse av innrømmelser eller av andre plikter knyttet til denne Avtale, og ingen tvist som oppstår i tilknytning til denne Avtale skal føre til opphevelse av innrømmelser eller av andre plikter knyttet til en annen avtale oppført i det nevnte bilag 1.

Artikkel XXIII

Unntak fra Avtalen

1. Intet i denne Avtale skal tolkes slik at det hindrer en Part i å treffe tiltak eller unnlate å røpe opplysninger den betrakter som nødvendige for å verne sine sentrale sikkerhetsinteresser knyttet til anskaffelse av våpen, ammunisjon eller krigsmateriell, eller slik at det hindrer anskaffelser som er uunnværlige for den nasjonale sikkerhet eller for nasjonale forsvarsformål.

2. Forutsatt at slike tiltak ikke får anvendelse på en måte som ville innebære vilkårlig eller urettmessig diskriminering mellom land hvor samme vilkår gjelder, eller en skjult begrensning av internasjonal handel, skal intet i denne Avtale tolkes slik at det hindrer en Part i å treffe eller håndheve tiltak som er nødvendige for å verne den offentlige moral, orden eller sikkerhet, menneskers, dyrs og planters liv eller helse eller intellektuell eiendom, eller knyttet til varer eller tjenester fra funksjonshemmede personer, humanitære institusjoner eller fengselsarbeid.

Artikkel XXIV

Sluttbestemmelser

1. Godkjennelse og ikrafttredelse

Denne Avtale skal tre i kraft 1. januar 1996 for de regjeringer⁸ hvis avtalte dekningsområde er oppført i vedlegg 1 til 5 i bilag I i denne avtale, som har undertegnet Avtalen 15. april 1994, eller innen den dato har undertegnet avtalen med forbehold om ratifisering og dernest ratifisert Avtalen før 1. januar 1996.

⁸ I denne avtale anses begrepet «regjering» å omfatte vedkommende myndigheter i Det europeiske økonomiske fellesskap.

2. Accession

Any government which is a Member of the WTO, or prior to the date of entry into force of the WTO Agreement which is a contracting party to GATT 1947, and which is not a Party to this Agreement may accede to this Agreement on terms to be agreed between that government and the Parties. Accession shall take place by deposit with the Director-General of the WTO of an instrument of accession which states the terms so agreed. The Agreement shall enter into force for an acceding government on the 30th day following the date of its accession to the Agreement.

3. Transitional Arrangements

- (a) Hong Kong and Korea may delay application of the provisions of this Agreement, except Articles XXI and XXII, to a date not later than 1 January 1997. The commencement date of their application of the provisions, if prior to 1 January 1997, shall be notified to the Director-General of the WTO 30 days in advance.
- (b) During the period between the date of entry into force of this Agreement and the date of its application by Hong Kong, the rights and obligations between Hong Kong and all other Parties to this Agreement which were on 15 April 1994 Parties to the Agreement on Government Procurement done at Geneva on 12 April 1979 as amended on 2 February 1987 (the "1988 Agreement") shall be governed by the substantive⁹ provisions of the 1988 Agreement, including its Annexes as modified or rectified, which provisions are incorporated herein by reference for that purpose and shall remain in force until 31 December 1996.
- (c) Between Parties to this Agreement which are also Parties to the 1988 Agreement, the rights and obligations of this Agreement shall supersede those under the 1988 Agreement.
- (d) Article XXII shall not enter into force until the date of entry into force of the WTO Agreement. Until such time, the provisions of Article VII of the 1988 Agreement shall apply to consultations and dispute settlement under this Agreement, which provisions are hereby incorporated in the Agreement by reference for that purpose. These provisions shall be applied under the auspices of the Committee under this Agreement.
- (e) Prior to the date of entry into force of the WTO Agreement, references to WTO bodies shall be construed as referring to the corres-

⁹ All provisions of the 1988 Agreement except the Preamble, Article VII and Article IX other than paragraphs 5(a) and (b) and paragraph 10.

2. Tiltredelse

Enhver regjering som er medlem av WTO, eller som før den dato WTO-avtalen trer i kraft er en kontraherende part til GATT 1947, og som ikke er Part i denne Avtale, kan tiltre denne Avtale på vilkår som skal avtales mellom samme regjering og Partene. Tiltredelse skal skje ved at det deponeres et tiltredelsesdokument hos WTOs generaldirektør, hvor de avtalte vilkårene er oppført. For en tiltredende regjering skal Avtalen tre i kraft den 30. dagen etter den dato da samme regjering tiltrådte denne Avtale.

3. Overgangsordninger

- a) Hong Kong og Korea kan utsette anvendelsen av bestemmelsene i denne Avtale, med unntak av artikkel XXI og XXII, til senest 1. januar 1997. Dersom datoen da de begynner å anvende bestemmelsene er før 1. januar 1997, skal dette meddeles WTOs generaldirektør 30 dager på forhånd.
- b) I løpet av tidsrommet mellom den dato da denne Avtale trer i kraft og den dato da den får anvendelse i Hong Kong, skal de rettigheter og plikter mellom Hong Kong og alle andre Parter i denne Avtale som 15. april 1994 var parter i Avtalen om offentlige anskaffelser utferdiget i Geneve 12. april 1979, sist endret 2. februar 1987 («1988-avtalen»), reguleres av de materielle⁹ bestemmelser i 1988-avtalen, herunder dens vedlegg som endret eller korrigert; disse bestemmelser inkorporeres ved henvisning i denne avtale for dette formål og skal være i kraft fram til 31. desember 1996.
- c) Rettighetene og pliktene i denne Avtale skal erstatte rettighetene og pliktene i 1988-avtalen mellom parter i denne avtale som også er parter i 1988-avtalen.
- d) Artikkel XXII skal ikke tre i kraft før den dato da WTO-avtalen trer i kraft. Til dette skjer skal bestemmelsene i artikkel VII i 1988-avtalen få anvendelse på konsultasjoner og tvisteløsninger i henhold til denne Avtale; disse bestemmelsene inkorporeres herved ved henvisning i denne Avtale for dette formål. Disse bestemmelsene skal få anvendelse under beskyttelse av Komitéen i henhold til denne Avtale.
- e) Før WTO-avtalen trer i kraft, skal henvisninger til WTO-organer tolkes som henvisninger til det tilsvarende GATT-organ, og

⁹ Alle bestemmelser i 1988-avtalen bortsett fra preambelen, artikkel VII og artikkel IX med unntak av nr. 5 bokstav a) og bokstav b), samt nr. 10.

pending GATT body and references to the Director-General of the WTO and to the WTO Secretariat shall be construed as references to, respectively, the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to GATT 1947 and to the GATT Secretariat.

4. *Reservations*

Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of this Agreement.

5. *National Legislation*

- (a) Each government accepting or acceding to this Agreement shall ensure, not later than the date of entry into force of this Agreement for it, the conformity of its laws, regulations and administrative procedures, and the rules, procedures and practices applied by the entities contained in its lists annexed hereto, with the provisions of this Agreement.
- (b) Each Party shall inform the Committee of any changes in its laws and regulations relevant to this Agreement and in the administration of such laws and regulations.

6. *Rectifications or Modifications*

- (a) Rectifications, transfers of an entity from one Annex to another or, in exceptional cases, other modifications relating to Appendices I through IV shall be notified to the Committee, along with information as to the likely consequences of the change for the mutually agreed coverage provided in this Agreement. If the rectifications, transfers or other modifications are of a purely formal or minor nature, they shall become effective provided there is no objection within 30 days. In other cases, the Chairman of the Committee shall promptly convene a meeting of the Committee. The Committee shall consider the proposal and any claim for compensatory adjustments, with a view to maintaining a balance of rights and obligations and a comparable level of mutually agreed coverage provided in this Agreement prior to such notification. In the event of agreement not being reached, the matter may be pursued in accordance with the provisions contained in Article XXII.
- (b) Where a Party wishes, in exercise of its rights, to withdraw an entity from Appendix I on the grounds that government control or influence over it has been effectively eliminated, that Party shall notify the Committee. Such modification shall become effective the day after the end of the following meeting of the Committee, provided that the meeting is no sooner than 30 days from the date of notification and no objection has been made. In

henvisninger til generaldirektøren for WTO og WTO-sekretariatet skal tolkes som henvisninger til henholdsvis generaldirektøren for de KONTRAHERENDE PARTER til GATT 1947 og til GATT-sekretariatet.

4. *Reservasjoner*

Det kan ikke inntas reservasjoner når det gjelder noen av bestemmelsene i denne Avtale.

5. *Nasjonal lovgivning*

- a) Hver regjering som godtar eller tiltrer denne avtale skal senest den dato da denne avtale trer i kraft for dens vedkommende, sørge for at dens lover og forskrifter, samt regler, prosedyrer og praksis anvendt av forvaltningsenhetene oppført på de lister den har lagt ved denne Avtale, er i samsvar med bestemmelsene i denne Avtale.
- b) Hver Part skal underrette komiteen om eventuelle endringer i de av dens lover og forskrifter som er relevante for denne Avtale og om endringer i forvaltningen av slike lover og forskrifter.

6. *Beriktigelser og endringer*

- a) Komiteen skal underrettes om beriktigelser, overføringer av en forvaltningsenhet fra et vedlegg til et annet, eller i særskilte tilfeller andre endringer knyttet til bilag I til IV, sammen med opplysninger om de sannsynlige følgene av endringen for det gjensidig avtalte dekningsområdet fastsatt i denne Avtale. Dersom beriktigelsene, overføringene eller andre endringer er av rent formal eller uvesentlig art, skal de settes i verk innen 30 dager, forutsatt at det ikke foreligger noen innsigelse. I andre tilfeller skal komiteens formann straks kalle sammen Komiteen til et møte. Komiteen skal vurdere forslaget og eventuelle krav om kompensasjon med sikte på å opprettholde likevekten mellom rettigheter og plikter, og et sammenlignbart nivå på det gjensidig avtalte dekningsområdet fastsatt i denne Avtale før en slik melding har funnet sted. I tilfelle det ikke oppnås enighet, kan saken forfølges i samsvar med bestemmelsene i artikkel XXII.
- b) Dersom en Part ønsker å utøve sin rett til å trekke tilbake en etat fra bilag I av den grunn at offentlig kontroll eller innflytelse over denne etaten er fullstendig opphørt, skal denne Parten underrette Komiteen. En slik endring skal settes i verk dagen etter at det påfølgende møtet i komiteen er avsluttet, forutsatt at møtet ikke skjer tidligere enn 30 dager etter underrettelsesdatoen og at det ikke er framkommet innsigel-

the event of an objection, the matter may be pursued in accordance with the procedures on consultations and dispute settlement contained in Article XXII. In considering the proposed modification to Appendix I and any consequential compensatory adjustment, allowance shall be made for the market-opening effects of the removal of government control or influence.

7. *Reviews, Negotiations and Future Work*

- (a) The Committee shall review annually the implementation and operation of this Agreement taking into account the objectives thereof. The Committee shall annually inform the General Council of the WTO of developments during the periods covered by such reviews.
- (b) Not later than the end of the third year from the date of entry into force of this Agreement and periodically thereafter, the Parties thereto shall undertake further negotiations, with a view to improving this Agreement and achieving the greatest possible extension of its coverage among all Parties on the basis of mutual reciprocity, having regard to the provisions of Article V relating to developing countries.
- (c) Parties shall seek to avoid introducing or prolonging discriminatory measures and practices which distort open procurement and shall, in the context of negotiations under subparagraph (b), seek to eliminate those which remain on the date of entry into force of this Agreement.

8. *Information Technology*

With a view to ensuring that the Agreement does not constitute an unnecessary obstacle to technical progress, Parties shall consult regularly in the Committee regarding developments in the use of information technology in government procurement and shall, if necessary, negotiate modifications to the Agreement. These consultations shall in particular aim to ensure that the use of information technology promotes the aims of open, non-discriminatory and efficient government procurement through transparent procedures, that contracts covered under the Agreement are clearly identified and that all available information relating to a particular contract can be identified. When a Party intends to innovate, it shall endeavour to take into account the views expressed by other Parties regarding any potential problems.

9. *Amendments*

Parties may amend this Agreement having regard, *inter alia*, to the experience gained in

ser. I tilfelle innsigelser kan saken forfølges i samsvar med prosedyrene for konsultasjoner og tvisteløsning beskrevet i artikkel XXII. Ved vurderingen av den foreslåtte endringen til vedlegg I og eventuell kompensasjon som følger av dette, skal det tas hensyn til de virkninger fjerning av offentlig kontroll eller innflytelse har på åpningen av markedet.

7. *Gjennomgang, forhandlinger og framtidig arbeid*

- a) Komitéen skal årlig gjennomgå gjennomføringen og virkningene av denne Avtale sett i lys av Avtalens målsettinger. Komitéen skal årlig informere WTOs Hovedråd om utviklingen i de tidsrommene som er omfattet av slike granskinger.
- b) Senest ved slutten av det tredje året etter den dato da denne avtale trådte i kraft, og periodevis etter dette, skal Partene i avtalen gjennomføre ytterligere forhandlinger med sikte på å forbedre denne Avtale og oppnå den størst mulige utvidelse av dens dekningsområde blant alle Parter basert gjensidighet og under henvisning til bestemmelsene i artikkel V om utviklingsland.
- c) Partene skal forsøke å unngå å innføre eller forlenge diskriminerende tiltak og praksis som fordreier åpne anskaffelser, og skal innenfor rammen av forhandlinger i henhold til bokstav b) forsøke å fjerne dem som fortsatt gjenstår den dato da denne Avtale trer i kraft.

8. *Informasjonsteknologi*

For å sikre at denne Avtale ikke utgjør en unødig hindring for tekniske framskritt, skal Partene regelmessig konsultere Komitéen om utviklingen i bruken av informasjonsteknologi ved offentlige anskaffelser, og skal om nødvendig forhandle fram endringer i denne Avtale. Disse konsultasjonene skal særlig ta sikte på å sikre at bruken av informasjonsteknologi fremmer mål som åpne, ikke-diskriminerende og effektive offentlige anskaffelser basert på prosedyrer med innsynsmulighet, at kontrakter omfattet av denne avtale er klart identifisert og at all tilgjengelig informasjon om en bestemt kontrakt kan identifiseres. Dersom en Part ønsker å innovere, skal den tilstrebe å ta hensyn til synspunkter uttrykt av andre Parter om eventuelle mulige problemer.

9. *Endringer*

Partene kan endre denne Avtale idet de blant annet tar hensyn til de erfaringene som

its implementation. Such an amendment, once the Parties have concurred in accordance with the procedures established by the Committee, shall not enter into force for any Party until it has been accepted by such Party.

10. *Withdrawal*

- (a) Any Party may withdraw from this Agreement. The withdrawal shall take effect upon the expiration of 60 days from the date on which written notice of withdrawal is received by the Director-General of the WTO. Any Party may upon such notification request an immediate meeting of the Committee.
- (b) If a Party to this Agreement does not become a Member of the WTO within one year of the date of entry into force of the WTO Agreement or ceases to be a Member of the WTO, it shall cease to be a Party to this Agreement with effect from the same date.

11. *Non-application of this Agreement between Particular Parties*

This Agreement shall not apply as between any two Parties if either of the Parties, at the time either accepts or accedes to this Agreement, does not consent to such application.

12. *Notes, Appendices and Annexes*

The Notes, Appendices and Annexes to this Agreement constitute an integral part thereof.

13. *Secretariat*

This Agreement shall be serviced by the WTO Secretariat.

14. *Deposit*

This Agreement shall be deposited with the Director-General of the WTO, who shall promptly furnish to each Party a certified true copy of this Agreement, of each rectification or modification thereto pursuant to paragraph 6 and of each amendment thereto pursuant to paragraph 9, and a notification of each acceptance thereof or accession thereto pursuant to paragraphs 1 and 2 and of each withdrawal therefrom pursuant to paragraph 10 of this Article.

15. *Registration*

This Agreement shall be registered in accordance with the provisions of Article 102 of the Charter of the United Nations.

Done at Marrakesh this fifteenth day of April one thousand nine hundred and ninety-four in a single copy, in the English, French and Spanish languages, each text being authentic, except as otherwise specified with respect to the Appendices hereto.

NOTES

The terms "country" or "countries" as used in this Agreement, including the Appendices,

er blitt gjort ved gjennomføringen av den. Når Partene er blitt enige i samsvar med prosedyrene fastsatt av Komitéen, skal en slik endring ikke tre i kraft for noen Part før den er blitt godkjent av samme Part.

10. *Oppsigelse*

- a) Enhver Part kan si opp denne Avtale. Oppsigelsen skal tre i kraft på dagen 60 dager etter at WTOs generaldirektør har mottatt en skriftlig oppsigelse. Enhver Part kan ved en slik melding umiddelbart be om et møte med komiteen.
- b) Dersom en av Partene i denne Avtale ikke blir medlem av WTO innen ett år etter at WTO-avtalen har trådt i kraft, eller opphører å være medlem av WTO, skal denne Part opphøre å være part i denne Avtale med virkning fra samme dato.

11. *Ikke-anvendelse av denne Avtale mellom bestemte Parter*

Denne Avtale skal ikke få anvendelse mellom to Parter, uansett hvilke, dersom en av Partene på det tidspunkt en av dem godkjenner eller tiltrer denne Avtale, ikke samtykker i en slik anvendelse.

12. *Merknader, bilag og vedlegg*

Merknadene, bilagene og vedleggene til denne Avtale utgjør en integrert del av samme.

13. *Sekretariat*

Denne Avtale skal betjenes av WTO-sekretariatet.

14. *Deponering*

Denne Avtale skal deponeres hos WTOs generaldirektør, som straks skal gi hver Part en bekreftet og autentisk kopi av denne Avtale, av alle beriktigelser og endringer i den i henhold til nr. 6 og av hver enkelt endring i den i henhold til nr. 9, samt en melding om hver enkelt godkjennelse eller tiltredelse til den i henhold til nr. 1 og 2, samt av hver enkelt oppsigelse av den i henhold til nr. 10 i denne artikkel.

15. *Registrering*

Denne Avtale skal registreres i samsvar med bestemmelsene i artikkel 102 i FN-pakten.

Utferdiget i Marrakesh på den femtende dag i april ett tusen ni hundre og nittifire i ett enkelt eksemplar, på det engelske, franske og spanske språk, der hver enkelt tekst er autentisk med mindre annet er bestemt med hensyn til denne Avtales bilag.

MERKNADER

Med begrepet «land» menes det i denne Avtale, herunder bilagene, alle adskilte tollområ-

are to be understood to include any separate customs territory Party to this Agreement.

In the case of a separate customs territory Party to this Agreement, where an expression in this Agreement is qualified by the term "national", such expression shall be read as pertaining to that customs territory, unless otherwise specified.

Article 1, paragraph 1

Having regard to general policy considerations relating to tied aid, including the objective of developing countries with respect to the untying of such aid, this Agreement does not apply to procurement made in furtherance of tied aid to developing countries so long as it is practised by Parties.

der som er Part i denne Avtale.

Dersom begrepet «nasjonal» brukes i forbindelse med et uttrykk i denne Avtale når det er tale om et adskilt tollområde som er Part i denne avtale, skal det forstås slik at samme uttrykk gjelder dette tollområdet med mindre annet blir uttrykkelig fastsatt.

Artikkel I, nr. 1

Under henvisning til generelle politiske betraktninger knyttet til bundet bistand, herunder utviklingslandenes ønske om å gjøre slik bistand ubundet, får denne Avtale ikke anvendelse på anskaffelser foretatt for å fremme bundet bistand til utviklingsland så lenge slik bistand praktiseres av Partene.

NORGE**BILAG I TIL AVTALEN
OM OFFENTLIGE INNKJØP**

(Kun autentisk på engelsk)

VEDLEGG 1

Forvaltningsenheter som anskaffer i samsvar med bestemmelsene i Avtalen

VEDLEGG 2

Etater som gjennomfører anskaffelser i henhold til bestemmelsene i Avtalen

VEDLEGG 3

Andre forvaltningsenheter som anskaffer i henhold til bestemmelsene i Avtalen

VEDLEGG 4

Tjenester

VEDLEGG 5

Bygge- og anleggstjenester

GENERELLE MERKNADER

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 4

NORGE

(Kun autentisk på engelsk)

VEDLEGG 1

Forvaltningsenheter som anskaffer i samsvar med bestemmelsene i denne Avtale

Varer:

Terskelverdi: SDR1 130.000

Tjenester: (fastsatt i vedlegg 4)

Terskelverdi: SDR 130.000

Bygg og anlegg: (fastsatt i vedlegg 5)

Terskelverdi: SDR 5.000.000

Liste over etater:

Følgende offentlige oppdragsgivere i staten:

Statsministerens kontor**Administrasjonsdepartementet:**

Prisdirektoratet

Statens Forvaltningstjeneste

Statens Informasjonstjeneste

Statskonsult

Barne- og familiedepartementet:

Barneombudet

Forbrukerombudet

Forbrukerrådet

Likestillingsombudet

Likestillingsrådet

Statens Adopsjonskontor

Statens Institutt for Forbruksforskning

Finans- og tolldepartementet:

Kredittilsynet

Skattedirektoratet

Oljeskattekontoret

Toll- og avgiftsdepartementet

Fiskeridepartementet:

Fiskeridirektoratet

Havforskningsinstituttet

Kystdirektoratet

Forsvarsdepartementet*:

Forsvarets Forskningsinstitutt*

Forsvarets Overkommando*

Hærens Forsyningskommando*

Luftforsvarets Forsyningskommando*

Sjøforsvarets Forsyningskommando*

Forsvarets Sanitet*

Justis- og politidepartementet

Brønnøysundregisterene

Datatilsynet

Direktoratet for sivilt beredskap

Riksadvokaten

Statsadvokatembetene:

- Eidsivating

- Vestfold og Telemark

- Agder

- Rogaland

- Hordaland

- Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane

- Trondheim

- Nordland

- Troms og Finnmark

Politiet

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Det norske meteorologiske institutt

Kirkerådet

Lærerutdanningsrådet

Mellomkirkelig råd

Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Norsk Voksenpedagogisk

Forskningsinstitutt

Riksbibliotekstjenesten

Samisk Utdanningsråd

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Arbeidsdirektoratet

Arbeidsforskningsinstituttet

Arbeidstilsynet

Direktoratet for Brann og

Ekspløsjonsvern

Produktregisteret

Statens Bygningstekniske Etat

Utlendingsdirektoratet

Kulturdepartementet:

Norsk Filminstitutt

Norsk Kulturråd

Norsk Språkråd

Riksarkivet

Statsarkivene i :

- Oslo

- Hamar

¹ Special Drawing Rights = spesielle trekkrettigheter. o.a.

- Kongsberg
- Kristiansand
- Stavanger
- Bergen
- Trondheim
- Tromsø

Rikskonsertene
Statens Filmkontroll
Statens Filmsentral

Landbruksdepartementet:

Norsk Institutt for
Skogforskning
Reindriftsadministrasjonen
Statens forskningsstasjoner i Landbruk
Statens Naturskadefond
Statens Næringsmiddeltilsyn
Statens Tilsynsinstitusjoner for
Landbruket
Veterinærinstituttet

Miljøverndepartementet:

Direktoratet for Naturforvaltning
Norsk Polarinstitutt
Riksantikvaren
Statens Forurensingstilsyn
Statens Kartverk

Nærings- og energidepartementet:

Direktoratet for Måleteknikk
Norges Geologiske Undersøkelse
Norges Vassdrags- og Energiverk
Oljedirektoratet
Statens Veiledningskontor for oppfinnere
Styret for det industrielle rettsvern

Samferdselsdepartementet:

Postdirektoratet
Vegdirektoratet

Sosialdepartementet:

Statens Institutt for Folkehelse
Helsedirektoratet
Rikshospitalet
Rikstrykdeverket
Rusmiddeldirektoratet Statens Helseundersøkelser
Statens Institutt for alkohol- og narkotikaforskning
Statens Legemiddelkontroll
Statens Strålevern
Statens Tobakkskaderåd

Utenriksdepartementet:

Direktoratet for utviklingshjelp
Norimpod
Sjøfartsdirektoratet

Stortinget:

Stortingets ombudsmann for
forvaltningen - Sivilombudsmannen
Riksrevisjonen

Høyesterett**Fotnote:**

Anskaffelser foretatt av etater i forsvaret (merket med en «*») omfatter varer som faller inn under CCCN-kapitlene fastsatt i de generelle merknadene.

VEDLEGG 2

Etater som gjennomfører anskaffelser i henhold til bestemmelsene til denne Avtale

I. Varer:

Terskelverdi: SDR 200.000

II. Tjenester : (fastsatt i vedlegg 4)

Terskelverdi: SDR 200.000

III. Bygg og anlegg: (fastsatt i vedlegg 5)

Terskelverdi: SDR 5.000.000

Liste over etater:

1. Offentlige oppdragsgivere blant regionale eller lokale myndigheter (alle fylker (19) og kommuner (435)).
2. Offentligrettslige organer, eller sammenlutninger dannet av en eller flere slike myndigheter eller offentligrettslige myndigheter eller organer²), herunder:
Norsk Riksringkastning
Norges Bank

² Et offentlig organ er ethvert organ:

- somer opprettet med det bestemte formål å imøtekomme allmenhetens behov, og ikke er av industriell eller forretningsmessig karakter, som er et selvstendig rettssubjekt, og
- som i hovedsak er finansiert av statlige, fylkeskommunale eller kommunale myndigheter eller andre offentligrettslige organer, eller hvis forvaltning er underlagt slike organers kontroll, eller som har et administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan der over halvparten av medlemmene er oppnevnt av statlige, fylkeskommunale eller kommunale myndigheter eller andre offentligrettslige organer.

Statistisk Sentralbyrå Norges Forskningsråd
Statens Pensjonskasse
Garanti-instituttet for Eksportkreditt

Kategorier:

- *Statsbanker:*
Statens Landbruksbank
Statens Fiskarbank
Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond
Den norske stats Husbank
Norges Kommunalbank
Statens Lånekasse for aviser
Statens Lånekasse for Utdanning
- *Universiteter og Høyskoler etter lov av 16. juni 1989 nr. 77*
- *Museer som eies og drives av det offentlige.*

VEDLEGG 3*

Andre forvaltningsenheter som anskaffer i henhold til bestemmelsene i denne Avtale

I. Varer:

Terskelverdi: SDR 400.000

II. Tjenester: (fastsatt i vedlegg 4) **

Terskelverdi: SDR 400.000

III. Bygg og anlegg: (fastsatt i vedlegg 5)

Terskelverdi: SDR 5.000.000

Liste over etater:

1. Elektrisitetssektoren: ***

Offentlige virksomheter som produserer, transporterer eller distribuerer elektrisitet i henhold til Lov om bygging og drift av elektriske anlegg (LOV 1969-06-19), Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v., Kap. I, jf. kap. V (LOV 19-17-24 16, kap. I), eller Vassdragsreguleringsloven (LOV 1917-12-14 17) eller Energiloven (LOV 1990-06-29 50).»

2. Lokaltransport:

Offentlige virksomheter som har som en av sine virksomheter driften av nettverk som tilbyr publikum en tjeneste på området transport med automatiserte systemer, lokale jernbaner, sporvei, trolleybusser, busser eller taubaner i henhold til Lov om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunellbane og forstadsbane m.m. (LOV 1993-06-11 100), eller Lov om samferdsel (LOV 1796-06-04 63) eller Lov om anlegg av taugbaner og løipestrenger (LOV 1912-06-14 1).

3. Flyplasser:

Offentlige etater som tilbyr flyplassfasiliteter i henhold til Lov om luftfart (LOV 1960-12-16 1). Luftfartsverket National Civil Aviation Administration

4. Havner:

Offentlige etater som driver i henhold til Havneloven (LOV 1984-06-08 51)

5. Vannforsyning: ***

Offentlige etater som produserer eller distribuerer vann i henhold til Forskrift om drikkevann og vannforsyning (FOR 1951 - 09-28)

Fotnoter:

- * Vedlegg 3 er avhengig av Stortingets godkjenning av ytterligere EØS-lovgivning på dette området.
- ** Denne Avtale skal ikke få anvendelse på tjenestekontrakter
 - a) som en offentlig oppdragsgiver inngår med et tilknyttet foretak,
 - b) som inngås av et joint venture dannet av et antall offentlige oppdragsgivere i den hensikt å gjennomføre en virksomhet som angitt i nr. 1-5 i dette vedlegg med en av de deltagende oppdragsgivere, eller med et foretak som er tilknyttet en av de deltagende oppdragsgivere, forutsatt at minst 80% av den gjennomsnittlige omsetningen av tjenesteydelser innenfor EØS i de seneste 3 år, er oppebåret ved levering av tjenester til de foretak som den er tilknyttet.
- Når den samme tjenesteydelse av lignende tjenesteydelser presenteres av mer enn et foretak tilknyttet oppdragsgiver, skal den samlede omsetning av tjenesteytelser innen EØS i de aktuelle foretak tas i betraktning.
- *** Når en oppdragsgiver som ikke er en offentlig myndighet leverer drikkevann eller elektrisitet til nettverk som yter tjenester til offentligheten, regnes dette ikke som en virksomhet som definert i vedlegg 3 nr. 1 og 5 dersom:
 - vedkommende oppdragsgiver produserer drikkevann eller elektrisitet til forbruk som er nødvendig for å utøve en annen virksomhet enn dem som er nevnt i dette vedlegg nr. 1 og 5, og
 - leveringen til det offentlige nettverk bare er avhengig av oppdragsgiverens eget forbruk, og ikke har oversteget 30 pst av oppdragsgiverens samlede produksjon av drikkevann eller energi beregnet på grunnlag av gjennomsnittet for de siste tre år, medregnet inneværende år.

VEDLEGG 4**Tjenester**

Fra klassifiseringslisten over tjenester i dokument MTN GNS/W/120 er følgende tjenester inkludert:

Emne	CPC referanse N
Vedlikehold og reparasjonstjenester	6112, 6122, 633, 886
Landtransporttjenester, herunder tjenester som omfatter pansret bil og kurer, unntatt transport av post	712 (except 712235),, 7512 87304
Lufttransporttjenester for passasjerer og frakt, unntatt transport av post	73 (except 7321)
Transport av post over land, unntatt jernbane, og i luften	71235, 7321
Telekommunikasjonstjenester	752** (except 7524, 7525, 7526)
Finansielle tjenester	ex 81
a) Forsikringstjenester	812, 814
b) Bank og investeringstjenester ***	
Data- og tilknyttede tjenester	84
Regnskapsførsel, revisjons og bokføringstjenester	862
Markedsundersøkelser og opinionsmålinger	864
Administrativ rådgivning og tilknyttede tjenester	86 5, 866****
Arkitektvirksomhet; ingeniørvirksomhet og integrert ingeniørvirksomhet, byplanleggings- og landskapsarkitekter, tilknyttet teknisk-vitenskapelig konsulentvirksomhet, teknisk prøving og analyse	867
Reklametjenester	871
Emne	CPC referanse N
Rengjøring av bygninger og eiendomsforvaltning	874, 82201-82206
Forlags- og trykkerivirksomhet på honorar- eller kontraktbasis	88442
Kloakk og avfallshåndtering; rensing og lignende tjenester	94

* med unntak av tjenester som forvaltningsenhetene må anskaffe fra en annen etat i henhold til en enerett fastsatt av en offentliggjort lov eller forskrift

** med unntak av taletelefon, telex, radiotelegrafi, personsøking og satellittjenester.

*** med unntak av kontrakter for finansielle tjenester knyttet til utstedelse, salg, kjøp eller overføring av verdipapirer eller andre finansinstrumenter samt sentralbanktjenester

**** med unntak av voldgift og meglertjenester

VEDLEGG 5**Bygge- og anleggstjenester***Definisjon:*

En kontrakt om byggetjenester er en kontrakt hvis gjenstand er oppføringen med alle typer midler av byggverk, som definert i Kapittel 51 i Central Product Classification (CPC).

Liste over Kapittel 51, CPC:

Alle offentlige bygge- og anleggstjenester i Kapittel 51.

GENERELLE MERKNADER OG UNNTAK FRA BESTEMMELSENE I ARTIKKEL III:

1. Norge vil ikke la fordelene ved denne Avtale
 - med hensyn til tildeling av kontrakter av forvaltningsenheter oppført i vedlegg 2 tilkomme leverandører og tjenesteytere i Canada og USA;
 - med hensyn til tildeling av kontrakter av forvaltningsenheter oppført i vedlegg 3 nr.
 - 1) (elektrisitet), tilkomme leverandører og tjenesteytere i Canada, Hong Kong Japan og USA;
 - 2) (lokaltransport), tilkomme leverandører og tjenesteytere i Canada, Israel, Japan, Korea og USA;
 - 3) (flyplasser), tilkomme leverandører og tjenesteytere i Canada, Korea og USA;
 - 4) (havner), tilkomme leverandører og tjenesteytere i Canada og USA;
 - 5) (vann), tilkomme leverandører og tjenesteytere i Canada og USA;
 før Norge har godkjent at de berørte Partene gir norske foretak en tilsvarende og effektiv adgang til de relevante markedene;
 - tilkomme tjenesteytere hos Parter som ikke fører opp de relevante tjenestekontraktene for de relevante forvaltningsenheter i vedlegg 1 til 3 og den relevante tjenestekategorien under vedlegg 4 og 5 på sine egne dekningslister,
2. Bestemmelsene i artikkel XX skal ikke få anvendelse på leverandører og tjenesteytere fra
 - Israel, Japan, Korea og Sveits ved konkurranse om tildeling av kontrakter fra forvaltningsenheter oppført i vedlegg 2 nr. 2, før Norge godkjenner at de har fullført deknningen av regionale/lokale forvaltningsenheter,
 - Japan, Korea og USA ved konkurranse om tildeling av kontrakter til en leverandør eller tjenesteyter hos andre Parter enn dem som er nevnt, som er små eller mellomstore bedrifter i henhold til de relevante bestemmelsene i Norge, før Norge godkjenner at de ikke lengre driver med diskriminerende tiltak til fordel for visse innenlandske små foretak eller minoritetsforetak,
 - Israel, Japan og Korea ved konkurranse om tildeling av kontrakter fra norske forvaltningsenheter, når kontraktens verdi er lavere enn den terskelverdi som får anvendelse på samme kategori kontrakter tildelt av de samme Parter.
3. Før Norge har godkjent at de berørte Partene gir norske leverandører og tjenesteytere tilgang til sine egne markeder, vil Norge ikke la fordelene ved denne Avtale tilkomme leverandører og tjenesteytere fra
 - Canada med hensyn til anskaffelse av FSC 36, 70 og 74 (spesielt industrimaskineri; automatisk databehandlingsutstyr for generelle formål, programvare, materiell og støtteutstyr (med unntak av 7010 ADPEkonfigurasjoner); kontormaskiner, utstyr for synlige dokumenter (billedlagring) og ADB-utstyr.
 - Canada med hensyn til anskaffelse av FSG 58 (utstyr for kommunikasjon, vern og koherent stråling) og USA med hensyn til utstyr for trafikkontroll.
 - Israel og Korea med hensyn til anskaffelser foretatt av forvaltningsenheter oppført i vedlegg 3 nr. 1, med hensyn til anskaffelser av HS Nr. 8504, 8535, 8537 og 8544 (elektriske transformatorer, plugg, brytere og isolerte kabler); og for Israels vedkommende, HS nr. 8501, 8536 og 902830,
 - Canada og USA med hensyn til kontrakter om varer eller servicekomponenter i kontrakter som i seg selv ikke er underlagt denne avtale, selv om de tildeles av en forvaltningsenhet omfattet av denne avtale.
4. Kontrakter tildelt av etater i vedlegg 1 og 2 i forbindelse med virksomhet på områdene drikkevann, energi, transport, eller telekommunikasjoner, er ikke omfattet.
5. Med hensyn til vedlegg 3, skal denne Avtale ikke få anvendelse på følgende:
 - Kontrakter som de anskaffende etater under vedleggets nr. 5 inngår om kjøp av vann.
 - Kontrakter som de anskaffende virksomheter under vedleggets nr. 1 tildeler for energiforsyning eller forsyning av brennstoff til produksjon av energi.
 - Kontrakter som de anskaffende etater

- tildeler for andre formål enn utøvelse av egne virksomheter som beskrevet i dette vedlegg, eller i forbindelse slike virksomheter i et land som ikke er tilknyttet EØS.
- Kontrakter som tildeles med sikte på videresalg eller utleie til tredjemenn, forutsatt at oppdragsgiveren ikke har noen særrett eller enerett til å selge eller leie ut gjenstanden for slike kontrakter og at andre foretak har adgang til å selge eller leie dem ut på samme vilkår som oppdragsgiveren.
 - Anskaffende virksomheter som driver innen busstransportsektoren, hvor andre virksomheter har anledning til å tilby de samme tjenestene i det samme geografiske området og på hovedsaklig de samme vilkår.
6. Med hensyn til vedlegg 4 skal denne Avtale ikke få anvendelse på følgende:
- Kontrakter om ervervelse eller leie, uansett finansieringsmåte, av land, eksisterende bygninger eller annen fast eiendom eller om rettigheter til slike,
 - Kontrakter om ervervelse, utvikling, produksjon eller samproduksjon av programmateriale av kringkastingsstasjoner samt kontrakter om kringkastingstid.
 - Kontrakter tildelt en forvaltningsenhet som selv er offentlig oppdragsgiver som definert i Lov om offentlige anskaffelser m.v. (LOV 1992-11-27 116) på grunnlag av en enerett som den nyter godt av i henhold til offentliggjort lov eller forskrift.
 - Ansettelseskontrakter.
7. Denne Avtale skal ikke få anvendelse på kontrakter tildelt i henhold til
- en internasjonal avtale og beregnet på et prosjekt som avtalepartene skal gjennomføre eller utnytte i fellesskap,
 - en internasjonal avtale om stasjonering av tropper,
 - en internasjonal organisasjons særlige prosedyre.
8. Denne Avtale skal ikke få anvendelse på anskaffelse av jordbruksvarer for å fremme programmer for jordbruksstøtte og programmer for ernæring av mennesker.
9. Terskelverdiene angitt i vedleggene vil bli anvendt slik at de er i samsvar med terskelverdiene for offentlige anskaffelser i EØS-avtalen.
10. Denne Avtale får ikke anvendelse på anskaffelser underlagt hemmeligholdelse eller andre særskilte begrensninger med hensyn til rikets sikkerhet.
11. Når en bestemt anskaffelse vil kunne svekke viktige nasjonale politiske målsettinger,

- kan den norske regjering vurdere det som nødvendig for i enkelte anskaffelsessakers vedkommende, å fravike Avtalens prinsipp om nasjonal behandling. En beslutning om dette vil bli truffet på norsk regjeringsnivå.
12. Norge reserverer seg når det gjelder anvendelsen av denne Avtale på Svalbard, Jan Mayen og Norges arktiske besittelser.

Forsvarets etater:

Anskaffelser foretatt av forsvarsets etater (merket med en * i vedlegg 1) omfatter følgende:

Kapittel 25: Salt; svovel; jordarter og sten; gips, kalk og sement
 Kapittel 26: Malm, slagg og aske

Kapittel 27: Mineralbrensel, mineraloljer og produkter fra destillasjon av disse; bituminøst stoff; mineralvoks unntatt:

ex 27.10 spesialdrivstoff

Kapittel 28: Uorganiske kjemikalier; organiske og uorganiske forbindelser av edle metaller, av sjeldne jordmetaller, av radioaktive elementer og av isotoper unntatt:

ex 28.09 sprengstoff

ex 28.13 sprengstoff

ex 28.14 tåregass

ex 28.28 sprengstoff

ex 28.32 sprengstoff

ex 28.39 sprengstoff

ex 28.50 giftige produkter

ex 28.51 giftige produkter

ex 28.54 sprengstoff

Kapittel 29: Organiske kjemikalier unntatt:

ex 29.03 sprengstoff

ex 29.04 sprengstoff

ex 29.07 sprengstoff

ex 29.08 sprengstoff

ex 29.11 sprengstoff

ex 29.12 sprengstoff

ex 29.13 giftige produkter

ex 29.14 giftige produkter

ex 29.15 giftige produkter

ex 29.21 giftige produkter

ex 29.22 giftige produkter

ex 29.23 giftige produkter

ex 29.26 sprengstoff

ex 29.27 giftige produkter

ex 29.29 sprengstoff

Kapittel 30: Farmasøytiske produkter

Kapittel 31: Gjødsel

Kapittel 32: Ekstrakter for garving og farging, garvesyrer og derivater av disse; fargestoffer, farger, maling og lakk, kitt, fyllstoff og stopp, blekk

Kapittel 33 Eteriske oljer og harpiksester;

- parfyme, kosmetikk og toalettartikler
- Kapittel 34: Såpe, overflateaktive organiske stoffer, vaskemidler, smøremidler, kunstig voks, preparert voks, polerings- og skuremidler, lys og lignende artikler, modellermasse og «dentalvoks»
- Kapittel 35: Eggehvitestoffer; lim; enzymer
- Kapittel 37: Fotografiske og kinematografiske varer
- Kapittel 38: Forskjellige kjemiske produkter unntatt:
ex 38.19 giftige produkter
- Kapittel 39: Kunstige harpikser og plaststoffer, celluloseestere og celluloseethere, artikler av dette, unntatt:
ex 39.03 sprengstoff
- Kapittel 40: Gummi, syntetisk gummi, faktisk og artikler av dette, unntatt:
ex 40.11 skuddsikre dekk
- Kapittel 41: Rå huder og skinn (annet enn pelsverk) og lær
- Kapittel 42: Artikler av lær, saltøy og seletøy; reiseartikler, håndvesker og lignende beholdere; artikler av dyretarmer (annet enn silkeormtarmer)
- Kapittel 43: Pelsverk og kunstig pels; produkter av dette
- Kapittel 44: Tre og artikler av tre; trekull
- Kapittel 45: Kork og artikler av kork
- Kapittel 46: Espartofletting og av andre flettede materialer; kurvarbeid
- Kapittel 47: Materialer for å lage papir
- Kapittel 48: Papir og papp; artikler av papirmasse, av papir og av papp
- Kapittel 49: Trykte bøker, aviser, bilder og andre produkter fra trykkeriindustrien; manuskripter, maskinskrevne manuskripter og planer
- Kapittel 65: Hodeplagg og deler av slike
- Kapittel 66: Paraplyer, solskjermer, spaserstokker, pisker, ridepisker og deler av slike
- Kapittel 67: Preparerte fjær og dun og artikler laget av fjær eller av dun; kunstige blomster; artikler av menneskehår
- Kapittel 68: Artikler av sten, gips, sement, asbest, glimmer og lignende materialer
- Kapittel 69: Kjeramiske produkter
- Kapittel 70: Glass og glassvarer
- Kapittel 71: Perler, edelstener og halvedelstener, edelmetaller, dubleer av edelmetall og artikler av slike, bijouteri
- Kapittel 73: Jern og stål og artikler av dette
- Kapittel 74: Kobber og artikler av dette
- Kapittel 75: Nikkel og artikler av dette
- Kapittel 76: Aluminium og artikler av dette
- Kapittel 77: Magnesium og beryllium og artikler av dette
- Kapittel 78: Bly og artikler av dette
- Kapittel 79: Zinc og artikler av dette
- Kapittel 80: Tinn og artikler av dette
- Kapittel 81: Andre uedle metaller brukt i metallurgisk arbeid og artikler av dette
- Kapittel 82: Verktøy, redskaper, bestikk av uedelt metall; deler av dette unntatt:
ex 82.05 verktøy
ex 82.07 verktøy, deler
- Kapittel 83: Forskjellige artikler av uedelt metall
- Kapittel 84: Kjeler, maskineri og mekaniske apparater; deler av slike unntatt:
ex 84.06 motorer
ex 84.08 andre motorer
ex 84.45 maskineri
ex 84.53 automatiske databehandlingsmaskiner
ex 84.55 deler av maskiner under overskrift 84.53
ex 84.59 kjernereaktorer
- Kapittel 85: Elektrisk maskineri og utstyr; deler av dette unntatt:
ex 85.13 telekommunikasjonsutstyr
ex 85.15 senderutstyr
- Kapittel 86: Lokomotiver for jernbane og sporvei, vognmateriell og deler av dette unntatt:
ex 86.02 pansrede lokomotiver, elektriske
ex 86.03 andre pansrede lokomotiver
ex 86.05 pansrede vogner
ex 86.06 verkstedvogner
ex 86.07 vogner
- Kapittel 87: Andre kjøretøyer enn vognmateriell for jernbane og sporvei, og deler av dette unntatt: ex 87.01 traktorer
ex 87.02 militære kjøretøyer
ex 87.03 kranbil
ex 87.08 tanks og andre pansrede kjøretøyer
ex 87.09 motorsykler
ex 87.14 tilhengere
- Kapittel 89: Skip, båter og flytende strukturer unntatt:

- Kapittel 90: ex 89.01A krigsskip
Optiske, fotografiske, kinematografiske, måle-, kontroll-, presisjons-, medisinske og kirurgiske instrumenter og apparater; deler av slike
unntatt:
ex 90.05 kikkerter
ex 90.13 forskjellige instrumenter, lasere
ex 90.14 telemetre
ex 90.28 elektriske og elektroniske måleinstrumenter
ex 90.11 mikroskoper
ex 90.17 medisinske instrumenter
ex 90.18 apparater for mekanoterapi
ex 90.19 ortopediske apparater
ex 90.20 røntgenutstyr
- Kapittel 91: Klokker og armbåndsur og deler av slike
- Kapittel 92: Musikkinstrumenter; lydopptakere og lydgjengivere; bildeog lydopptakere og -gjengivere for fjernsyn; deler av og tilbehør til slike artikler
- Kapittel 94: Møbler og deler av slike; underlag, madrasser, støtter for madrasser, puter og lignende stoppede tekstiler
unntatt:
ex 94.01A flyseter
- Kapittel 95: Artikler og bearbeidinger av utskjærings- eller støpemateriale
- Kapittel 96: Koster, børster, pudderkvaster og sikter
- Kapittel 98: Forskjellige bearbeidede artikler

Vedlegg 5

(Uoffisiell oversettelse)

**International Dairy
Agreement****Den internasjonale
meieriavtale**

The Parties to this Agreement,

Recognizing the importance of milk and dairy products to the economy of many countries¹ in terms of production, trade and consumption;

Recognizing the need, in the mutual interests of producers and consumers, and of exporters and importers, to avoid surpluses and shortages, and to maintain prices at an equitable level;

Noting the diversity and interdependence of dairy products;

Noting the situation in the dairy products market, which is characterized by very wide fluctuations and the proliferation of export and import measures;

Considering that improved cooperation in the dairy products sector contributes to the attainment of the objectives of expansion and liberalization of world trade, and the implementation of the principles and objectives concerning developing countries agreed upon in the Tokyo Declaration of Ministers dated 14 September 1973;

Determined to respect the principles and objectives of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994² and, in carrying out the aims of this Agreement, effectively to implement the principles and objectives agreed upon in the said Tokyo Declaration;

Hereby agree as follows:

**Article I
Objectives**

The objectives of this Agreement shall be, in accordance with the principles and objectives agreed upon in the Tokyo Declaration of Ministers dated 14 September 1973,

- to achieve the expansion and ever greater liberalization of world trade in dairy products under market conditions as stable as

¹ In this Agreement and in the Annex thereto, the term "country" is deemed to include the European Communities as well as any separate customs territory Member of the World Trade Organization.

² This provision shall apply only among Parties that are Members of the World Trade Organization.

Partene i denne avtale,

Som erkjenner den betydning melk og meieriprodukter har for økonomien i mange land¹ med hensyn til produksjon, omsetning og forbruk,

Som erkjenner behovet for å unngå overskudd og knapphet og å holde prisene på et rimelig nivå, i produsentenes og forbrukernes samt eksportørens og importørens gjensidige interesser,

Som er oppmerksom på de mange ulike typer meieriprodukter og deres avhengighet av hverandre,

Som er oppmerksom på situasjonen på meieriproduktmarkedet, som er preget av meget sterke svingninger og det store antall eksport- og importtiltak,

Som tar i betraktning at et bedre samarbeid i meierisektoren bidrar til å nå målene om å utvide og liberalisere verdenshandelen og å realisere prinsippene og målsettingen med hensyn til utviklingslandene som det var enighet om i Ministererklæringen fra Tokyo av 14. september 1973,

Som er fast bestemt på å respektere prinsippene og målsettingene i Generalavtalen om tolltariffer og handel av 1994² og, ved å realisere målene i nærværende avtale, effektivt gjennomføre de prinsipper og målsettinger som det var enighet om i nevnte Tokyoerklæring,

Er enige om følgende:

**Artikkel I
Mål**

Målene for denne avtale skal, i samsvar med de omforente prinsipper og målsettinger i Ministererklæringen fra Tokyo av 14. september 1973, være

- å oppnå en utvidelse og stadig større liberalisering av verdenshandelen med meieriprodukter under mest mulig stabile markeds-

¹ I denne avtale og i vedlegget er uttrykket "land" ment å omfatte De europeiske fellesskap, men også ethvert separat tollområde som er medlem av Verdens handelsorganisasjon.

² Denne bestemmelse kommer bare til anvendelse for de parter som er medlemmer i Verdens handelsorganisasjon.

- possible, on the basis of mutual benefit to exporting and importing countries;
- to further the economic and social development of developing countries.

- forhold, til gjensidig fordel for både eksport- og importland,
- å bidra til økonomisk og sosial utbygging i utviklingsland.

*Article II**Product Coverage*

1. This Agreement applies to the dairy products sector. For the purpose of this Agreement, the term "dairy products" is deemed to include the following products, as defined in the Harmonized Commodity Description and Coding System ("Harmonized System") established by the Customs Co-operation Council³:

HS Code

04.01.10-30	Milk and cream, not concentrated nor containing added sugar or other sweetening matter
04.02.10-99	Milk and cream, concentrated or containing added sugar or other sweetening matter
04.03.10-90	Buttermilk, curdled milk and cream, yogurt, kephir and other fermented or acidified milk and cream, whether or not concentrated or containing added sugar or other sweetening matter or flavoured or containing added fruit or cocoa
04.04.10-90	Whey, whether or not concentrated or containing added sugar or other sweetening matter; products consisting of natural milk constituents, whether or not containing added sugar or other sweetening matter, not elsewhere specified or included
04.05.00	Butter and other fats and oils derived from milk
04.06.10-90	Cheese and curd
35.01.10	Casein

*Artikkel II**Produkter som omfattes av avtalen*

1. Denne avtale gjelder meieriproduktsektoren. Uttrykket «meieriprodukter» er i denne avtale ment å omfatte følgende produkter slik de er definert i Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (HS) utarbeidet av Tollsamarbeidsrådet³.

HS kode

04.01.10-30	Melk og fløte, ikke konsentrert og ikke tilsatt sukker eller annet søtningsstoff.
04.02.10-99	Melk og fløte, konsentrert eller tilsatt sukker eller annet søtningsstoff.
04.03.10-90	Kjernemelk, kulturmilk (surmelk) og rømme, yoghurt, kefir og annen gjæret eller syret melk og fløte, også konsentrert, med eller uten tilsetning av sukker, annet søtningsstoff eller smaksstoff eller med innhold av frukt, nøtter eller kakao.
04.04.10-90	Myse, også konsentrert eller tilsatt sukker eller annet søtningsstoff, produkter som består av naturlige melkebestanddeler også tilsatt sukker eller annet søtningsstoff, ikke nevnt eller innbefattet annet sted.
04.05.00	Smør og annet fett samt oljer framstilt av melk.
04.06.10-90	Ost og ostemasse.
35.01.10	Kasein

³ For those Parties which have not yet implemented the Harmonized System, the following Customs Co-operation Council Nomenclature applies with respect to Article II of this Agreement and Article I of the Annex:

	CCCN
Milk and cream, fresh, not concentrated or sweetened	04.01
Milk and cream, preserved, concentrated or sweetened	04.02
Butter	04.03
Cheese and curd	04.04
Casein	ex 35.01

³ For de parter som ennå ikke har tatt i bruk HS, skal følgende momenklatur utarbeidet av Tollsamarbeidsrådet gjelde med hensyn til avtalens artikkel II og vedleggets artikkel I:

	CCCN
Melk og fløte, frisk, ikke konsentrert eller sukret	04.01
Melk og fløte, konservert, konsentrert eller sukret	04.02
Smør	04.03
Ost og ostemasse	04.04
Kasein	ex 35.01

2. The International Dairy Council, established under paragraph 1(a) of Article VII (hereinafter referred to as "the Council"), may decide that the Agreement is to apply to other products in which dairy products referred to in paragraph 1 have been incorporated, if it deems their inclusion necessary for the implementation of the objectives and provisions of this Agreement.

Article III

Information and Market Monitoring

1. Each Party shall provide regularly and promptly to the Council the information required to permit the Council to monitor and assess the overall situation of the world market for dairy products and the world market situation for each individual dairy product.
2. Developing country Parties shall furnish the information available to them. In order that these Parties may improve their data collection mechanisms, developed Parties, and any developing Parties able to do so, shall consider sympathetically any request to them for technical assistance.
3. The information that the Parties undertake to provide pursuant to paragraph 1, according to the modalities that the Council shall establish, shall include data on past performance, current situation and outlook regarding production, consumption, prices, stocks and trade, including transactions other than normal commercial transactions, in respect of the products referred to in Article II, and any other information deemed necessary by the Council. Parties shall also provide information on their domestic policies and trade measures, and on their bilateral, plurilateral or multilateral commitments, in the dairy sector and shall make known, as early as possible, any changes in such policies and measures that are likely to affect international trade in dairy products. The provisions of this paragraph shall not require any Party to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.
4. The Secretariat of the World Trade Organization (hereinafter referred to as "the Secretariat"), shall draw up, and keep up to date, an inventory of all measures affecting trade in dairy products, including

2. Det internasjonale råd for meieriprodukter som er opprettet i henhold til nr. 1 a) i artikkel VII (heretter kalt Rådet), kan bestemme at avtalen skal gjelde andre produkter som inneholder de meieriprodukter som er nevnt i nr. 1, dersom Rådet finner at det er nødvendig å innlemme disse for å kunne gjennomføre målsettingene og bestemmelsene i denne avtale.

Artikkel III

Informasjon og overvåking av markedet

1. Partene skal regelmessig og uten opphold skaffe til veie for Rådet de opplysninger som trengs for at Rådet skal kunne overvåke og vurdere den generelle situasjonen for meieriprodukter på verdensmarkedet og situasjonen for hvert enkelt meieriprodukt.
2. Utviklingsland som er parter i avtalen skal skaffe til veie de opplysninger som er tilgjengelige for dem. For at disse parter bedre skal kunne utvikle sitt datainnsamlingsapparat, skal parter som er industriland, og enhver part som er utviklingsland og som er i stand til det, gi enhver anmodning om faglig bistand velvillig behandling.
3. De opplysninger som partene forplikter seg til å skaffe til veie i medfør av nr. 1, i samsvar med nærmere regler Rådet skal fastsette, skal omfatte oppgaver over tidligere virksomhet, den aktuelle situasjon og prognoser for produksjon, forbruk, priser, lagerbeholdninger og handel, herunder andre transaksjoner enn vanlige handelstransaksjoner, når det gjelder produkter nevnt i artikkel II, og enhver annen opplysning som Rådet har funnet nødvendig. Partene skal også skaffe til veie opplysninger om sine interne ordninger og handelstiltak og om de bilaterale, plurilaterale eller multilaterale forpliktelser de har påtatt seg innen meierisektoren og skal så raskt som mulig bekjentgjøre enhver endring av slike ordninger og tiltak som trolig vil få virkning for den internasjonale handel med meieriprodukter. Bestemmelsene i dette nr. skal ikke pålegge noen av partene å avdekke fortrolige opplysninger som ville kunne vanskeliggjøre håndhevelsen av lovregler eller på annen måte være i strid med offentlige interesser eller skade de rettmessige kommersielle interesser til bestemte foretak, enten de er offentlige eller private.
4. Sekretariatet i Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt sekretariatet) skal lage og ajourføre en oversikt over alle tiltak som berører handel med meieriprodukter, herunder forpliktelser som følger av bilate-

commitments resulting from bilateral, plurilateral and multilateral negotiations.

råle, plurilaterale og multilaterale forhandlinger.

Article IV

Functions of the International Dairy Council and Cooperation between the Parties

1. The Council shall meet in order to:
 - (a) make an evaluation of the situation in and outlook for the world market for dairy products, on the basis of a status report prepared by the Secretariat with the documentation furnished by Parties in accordance with Article III, information arising from the operation of the Annex to this Agreement on Certain Milk Products (hereinafter referred to as "the Annex") and any other information available to the Secretariat;
 - (b) review the functioning of this Agreement.
2. If after an evaluation of the world market situation and outlook, referred to in paragraph 1(a), the Council finds that a serious market disequilibrium, or threat of such a disequilibrium, which affects or may affect international trade, is developing for dairy products in general or for one or more products, the Council will proceed to identify, taking particular account of the situation of developing countries, possible solutions for consideration by governments.
3. Depending on whether the Council considers that the situation defined in paragraph 2 is temporary or more durable, the measures referred to in paragraph 2 could include short-, medium- or long-term measures to contribute to improve the overall situation of the world market.
4. When considering measures that could be taken pursuant to paragraphs 2 and 3, due account shall be taken of the special and more favourable treatment to be provided for developing countries, where this is feasible and appropriate.
5. Any Party may raise before the Council any matter⁴ affecting this Agreement, *inter alia*, for the same purposes provided for in paragraph 2. Each Party shall promptly afford adequate opportunity for consultation regarding such matter affecting this Agreement.

⁴ It is confirmed that the term "matter" in this paragraph includes any matter which is covered by Multilateral Trade Agreements annexed to the Agreement Establishing the World Trade Organization, in particular those bearing on export and import measures.

Artikkel IV

Oppgavene til Det internasjonale råd for meieriprodukter og samarbeidet mellom partene

1. Rådet skal tre sammen for å:
 - a) foreta en vurdering av situasjonen og utsiktene på verdensmarkedet for meieriprodukter, på grunnlag av en situasjonsrapport utarbeidet av sekretariatet ved hjelp av den dokumentasjon som er skaffet til veie av partene i samsvar med artikkel III, opplysninger oppnådd ved gjennomføringen av vedlegget til denne avtale vedrørende visse melkeprodukter (heretter kalt «vedlegget») og enhver annen opplysning som sekretariatet har kunnet skaffe seg,
 - b) gjennomgå hvordan denne avtale virker.
2. Dersom Rådet, etter å ha foretatt den vurdering av situasjonen og utsiktene på verdensmarkedet som er nevnt i nr. 1 a), finner at en alvorlig ubalanse i markedet eller fare for slik ubalanse, som påvirker eller kan påvirke den internasjonale handel, er i ferd med å utvikle seg for meieriprodukter i sin alminnelighet eller for ett eller flere produkter, vil Rådet, samtidig som det tar særlig hensyn til situasjonen i utviklingslandene, forsøke å finne fram til mulige løsninger som skal legges fram for regjeringene til vurdering.
3. Avhengig av hvorvidt Rådet finner at den situasjon som er beskrevet i nr. 2 er av forbigående eller mer varig art, vil de tiltak som er nevnt i sistnevnte nr. kunne omfatte kortsiktige, mellomlangsigtede og langsiktige tiltak for å bidra til å forbedre den alminnelige situasjonen på verdensmarkedet.
4. Ved overveielse av hvilke tiltak som i henhold til nr. 2 og 3 vil kunne treffes, skal tilbørlig hensyn tas til den spesielle og gunstigere behandling som skal gis utviklingsland, hvor dette lar seg gjøre og er formålstjenlig.
5. Enhver part kan bringe et hvilket som helst spørsmål⁴ som angår denne avtale inn for Rådet, blant annet med de samme formål som er omhandlet i nr. 2. Hver part skal uten opphold gi tilstrekkelig anledning til konsultasjoner om spørsmål som angår denne avtale.

⁴ Det bekreftes at uttrykket «spørsmål» i dette nr. omfatter et hvilket som helst anliggende som er omhandlet i Multilaterale handelsavtaler som følger som vedlegg til Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon, spesielt de som angår eksport- og importtiltak.

6. If the matter affects the application of the specific provisions of the Annex, any Party which considers that its trade interests are being seriously threatened and which is unable to reach a mutually satisfactory solution with the other Party or Parties concerned may request the Chairman of the Committee established under paragraph 2(a) of Article VII, to convene a special meeting of the Committee on an urgent basis so as to determine as rapidly as possible, and within four working days if requested, any measures which may be required to meet the situation. If a satisfactory solution cannot be reached, the Council shall, at the request of the Chairman of the Committee, meet within a period of not more than fifteen days to consider the matter with a view to facilitating a satisfactory solution.

Article V

Food Aid and Transactions other than Normal Commercial Transactions

1. The Parties agree:
 - (a) In cooperation with FAO and other interested organizations, to foster recognition of the value of dairy products in improving nutritional levels and of ways and means through which they may be made available for the benefit of developing countries.
 - (b) In accordance with the objectives of this Agreement, to furnish, within the limits of their possibilities, dairy products by way of food aid. Parties should notify the Council in advance each year, as far as practicable, of the scale, quantities and destinations of their proposed contributions of such food aid. Parties should also give, if possible, prior notification to the Council of any proposed amendments to the notified food-aid contributions. It is understood that contributions could be made bilaterally or through joint projects or through multilateral programmes, particularly the World Food Programme.
 - (c) Recognizing the desirability of harmonizing their efforts in this field, as well as the need to avoid harmful interference with normal patterns of production, consumption and international trade, to exchange views in the Council on their arrangements for the supply and requirements of dairy products as food aid or on concessional terms.
2. Donated exports, exports destined for relief purposes or welfare purposes, and other

6. Dersom spørsmålet gjelder anvendelsen av de særlige bestemmelser i vedlegget, kan enhver part som mener at dets handelsinteresser er alvorlig truet, og som ikke er i stand til å oppnå en gjensidig tilfredsstillende løsning med vedkommende andre part eller parter, anmode Formannen i komitéen som er nedsatt i henhold til nr. 2 a) i artikkel VII om å innkalle til et ekstraordinært møte i Komiteen, som hastesak, for å bestemme så raskt som mulig og innen fire virkedager dersom det framsettes anmodning om det, å iverksette tiltak som eventuelt er påkrevet for å håndtere situasjonen. Kan en ikke komme fram til en tilfredsstillende løsning, skal Rådet, på anmodning av Formannen for komitéen tre sammen innen en frist på høyst 15 dager for å behandle spørsmålet med sikte på å bidra til en tilfredsstillende løsning.

Artikkel V

Matvarehjelp og andre transaksjoner enn vanlige handelstransaksjoner

1. Partene er enige om:
 - a) I samarbeide med FAO og andre interesserte organisasjoner å bidra til erkjennelse av verdien av meieriprodukter når det gjelder forbedring av ernærings situasjonen og av de måter og midler som kan benyttes for å gjøre dem tilgjengelige til fordel for utviklingslandene.
 - b) I samsvar med målene for denne avtale og i den utstrekning de kan, å skaffe til veie meieriprodukter i form av matvarehjelp. Partene bør hvert år på forhånd så langt det lar seg gjøre underrette Rådet om omfanget, mengdene og bestemmelsesstedet for sine foreslåtte bidrag til slik matvarehjelp. Partene bør også, såvidt mulig, gi Rådet underretning på forhånd om enhver foreslått endring i det innberettede bidrag til matvarehjelp. Det forutsettes at hjelpen eventuelt kan ytes bilateralt eller gjennom fellesprosjekter eller multilaterale programmer, særlig Verdens matvareprogram.
 - c) Idet de erkjenner at det er ønskelig å harmonisere sine bestrebelser på dette området, samt at skadelige inngrep i de normale mønstre for produksjon, forbruk og internasjonal handel bør unngås, å utveksle synspunkter i Rådet om sine ordninger med hensyn til forsyninger og behov for meieriprodukter til matvarehjelp eller til preferansevilkår.
2. Eksportvarer som gis i gave, eksport beregnet til nødhjelp eller til velferdsformål og

- transactions which are not normal commercial transactions shall be effected in accordance with Article 10 of the Agreement on Agriculture. The Council shall cooperate closely with the FAO Consultative Sub-Committee on Surplus Disposal.
3. The Council shall, in accordance with conditions and modalities that it will establish, upon request, discuss and consult on all transactions other than normal commercial transactions and other than those covered by the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.

*Article VI
Annex*

Without prejudice to the provisions of Articles I to V, the products listed below shall be subject to the provisions of the Annex:

- Milk powder and cream powder, excluding whey powder
- Milk fat
- Certain cheeses

*Article VII
Administration*

1. *International Dairy Council*
- (a) An International Dairy Council shall be established within the framework of the World Trade Organization (hereinafter referred to as the "WTO"). The Council shall comprise representatives of all Parties to the Agreement and shall carry out all the functions which are necessary to implement the provisions of the Agreement. The Council shall be serviced by the Secretariat. The Council shall establish its own rules of procedure. The Council may, as appropriate, establish subsidiary working groups or other bodies.
- (b) *Regular and special meetings*
The Council shall normally meet as appropriate, but not less than twice each year. The Chairman may call a special meeting of the Council either on his own initiative, at the request of the Committee established under paragraph 2(a), or at the request of a Party to this Agreement.
- (c) *Decisions*
The Council shall reach its decisions by consensus. The Council shall be deemed to have decided on a matter submitted for its consideration if no member of the Council formally objects to the acceptance of a proposal.

andre transaksjoner som ikke er vanlige handelstransaksjoner, skal foretas i samsvar med artikkel 10 i Landbruksavtalen. Rådet skal virke i nært samarbeid med FAOs Rådgivende underkomité for disponering av overskudd.

3. Rådet skal i samsvar med de vilkår og nærmere regler som det vil fastsette, på anmodning drøfte og rådslå om alle transaksjoner som ikke er normale handelstransaksjoner og andre transaksjoner som ikke omfattes av Avtalen om subsidier og utjevningstiltak.

*Artikkel VI
Vedlegg*

Uten at bestemmelsene i artikkel I til V berøres skal produktene nevnt nedenfor være underlagt bestemmelsene i vedlegget:

- Tørrmelk og fløtepulver, men ikke mysepulver
- Melkefett
- Visse ostesorter

*Artikkel VII
Gjennomføring*

1. *Det internasjonale råd for meieriprodukter*
- a) Et Internasjonalt råd for meieriprodukter skal opprettes innenfor rammen av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt WTO). Rådet skal bestå av representanter for alle partene i avtalen og skal utføre alle de oppgaver som er nødvendige for å gjennomføre avtalens bestemmelser. Rådet skal betjenes av sekretariatet. Rådet skal fastsette sin forretningsorden. Rådet kan eventuelt opprette underordnede arbeidsgrupper eller andre organer.
- b) *Ordinære og ekstraordinære møter*
Rådet skal vanligvis tre sammen når det er hensiktsmessig, men minst to ganger i året. Formannen kan innkalle til ekstraordinært møte i Rådet, enten på eget initiativ, etter anmodning fra Komiteen opprettet i henhold til nr. 2 a) eller etter anmodning fra en part i denne avtale.
- c) *Beslutninger*
Rådet skal fatte sine beslutninger ved konsensus. Rådet skal anses å ha fattet beslutning i en sak det har fått seg forelagt til behandling, dersom ingen av medlemmene i Rådet formelt reiser innvendinger mot å godta et forslag.

(d) *Cooperation with other organizations*
The Council shall make whatever arrangements are appropriate for consultation or cooperation with intergovernmental and non-governmental organizations.

(e) *Admission of observers*

- (i) The Council may invite any non-Party government to be represented at any meeting as an observer and may determine rules on the rights and obligations of observers, in particular with respect to the provision of information.
- (ii) The Council may also invite any of the organizations referred to in paragraph 1(d) to attend any meeting as an observer.

2. *Committee on Certain Milk Products*

(a) The Council shall establish a Committee on Certain Milk Products (hereinafter referred to as "the Committee") to carry out all the functions which are necessary to implement the provisions of the Annex. This Committee shall comprise representatives of all Parties. The Committee shall be serviced by the Secretariat. It shall report to the Council on the exercise of its functions.

(b) *Examination of the market situation*

The Council shall make the necessary arrangements, determining the modalities for the information to be furnished under Article III, so that the Committee may keep under constant review the situation in and the evolution of the international market for the products covered by the Annex, and the conditions under which the provisions of the Annex are applied by Parties, taking into account the evolution of prices in international trade in each of the other dairy products having implications for the trade in products covered by the Annex.

(c) *Regular and special meetings*

The Committee shall normally meet once each quarter. However, the Chairman of the Committee may call a special meeting of the Committee on his own initiative or at the request of any Party.

(d) *Decisions*

The Committee shall reach its decisions by consensus. The Committee shall be

d) *Samarbeid med andre organisasjoner*
Rådet skal treffe de nødvendige disposisjoner for konsultasjoner eller samarbeid med mellomstatlige og ikke-statlige organisasjoner.

e) *Adgang for observatører*

- i) Rådet kan invitere enhver regjering som ikke er avtalepart, til møte som observatør ved ethvert møte og kan fastsette regler om observatørens rettigheter og plikter, spesielt når det gjelder framskaffing av informasjon.
- ii) Rådet kan også invitere enhver av de organisasjoner som er omhandlet i nr. 1 d) til å være til stede som observatør ved ethvert møte.

2. *Komiteé for visse melkeprodukter*

a) Rådet skal nedsette en Komiteé for visse melkeprodukter (heretter kalt «Komiteen») som skal utføre alle de oppgaver som er nødvendige for å gjennomføre bestemmelsene i vedlegget. Denne Komiteen skal være sammensatt av representanter for alle partene. Komiteen skal betjenes av sekretariatet. Den skal avgi rapport til Rådet om utførelsen av sine oppgaver.

b) *Undersøkelse av markedssituasjonen*

Rådet skal treffe de nødvendige disposisjoner for å fastlegge nærmere bestemmelser om de opplysninger som skal legges fram i henhold til artikkel III, slik at Komiteen kan løpende vurdere situasjonen og utviklingen på det internasjonale marked for produkter som omfattes av vedlegget samt under hvilke forhold partene anvender vedleggets bestemmelser, der det tas hensyn til prisutviklingen i internasjonal handel når det gjelder hvert av de andre meieriprodukter som har betydning for handelen med produkter som omfattes av vedlegget.

c) *Ordinære og ekstraordinære møter*

Komiteen skal vanligvis møte minst én gang i kvartalet. Formannen i Komiteen kan imidlertid på eget initiativ eller etter anmodning fra en hvilken som helst part sammenkalle til et ekstraordinært komitémøte.

d) *Beslutninger*

Komiteen skal fatte sine beslutninger ved konsensus. Komiteen skal anses å

deemed to have decided on a matter submitted for its consideration if no member of the Committee formally objects to the acceptance of a proposal.

ha fattet beslutning i en sak den har fått seg forelagt, dersom ingen av medlemmene i Komiteen formelt reiser innvendinger mot å godta et forslag.

*Article VIII
Final Provisions*

1. *Acceptance*

- (a) This Agreement is open for acceptance, by signature or otherwise, by any State or separate customs territory possessing full autonomy in the conduct of its external commercial relations and of the other matters provided for in the Agreement Establishing the WTO (hereinafter referred to as the "WTO Agreement"), and by the European Communities.
- (b) Any government⁵ accepting this Agreement may at the time of its acceptance make a reservation with regard to the application of the Annex with respect to any product(s) specified therein. Reservations may not be entered in respect of any of the provisions of the Annex without the consent of the other Parties.
- (c) Acceptance of this Agreement shall carry denunciation of the International Dairy Arrangement done at Geneva on 12 April 1979, which entered into force on 1 January 1980, for Parties having accepted that Arrangement. Such denunciation shall take effect on the date of entry into force of this Agreement for that Party.

2. *Entry into force*

- (a) This Agreement shall enter into force, for those Parties having accepted it, on the date of entry into force of the WTO Agreement. For Parties accepting this Agreement after that date, it shall be effective from the date of their acceptance.
- (b) The validity of contracts entered into before the date of entry into force of this Agreement shall not be affected by this Agreement.

3. *Validity*

This Agreement shall remain in force for three years. The duration of this Agreement shall be extended for further periods of three years at a time, unless the Council, at least eighty days prior to each date of expiry, decides otherwise.

⁵ For the purpose of this Agreement, the term "government" is deemed to include the competent authorities of the European Communities.

*Artikkel VIII
Sluttbestemmelser*

1. *Godkjenning*

- a) Denne avtale er åpen for godkjenning, ved undertegning eller på annen måte, av enhver stat eller ethvert separat tollområde som har fullt selvstyre i sine handelsforbindelser med utlandet og i andre spørsmål omhandlet i Avtalen om opprettelse av WTO (heretter kalt WTO-avtalen) og av De europeiske fellesskap.
- b) Enhver regjering⁵ som godkjenner denne avtale har anledning til å ta forbehold med hensyn til vedleggets anvendelse for ethvert produkt omhandlet i vedlegget. Forbehold kan ikke tas uten samtykke fra de andre partene.
- c) Godkjenning av denne avtale innebærer oppsigelse av Den internasjonale meieriavtalen, utferdiget i Genève 12. april 1979 og som trådte i kraft 1. januar 1980, for parter som har godkjent nevnte avtale. Slik oppsigelse skal gjelde fra den dato nærværende avtale trer i kraft for vedkommende part.

2. *Ikrafttredelse*

- a) Denne avtale skal tre i kraft for de parter som har godkjent den, fra den dato WTO-avtalen trer i kraft. For parter som godkjenner nærværende avtale etter denne dato, skal den få virkning fra den dag de godkjenner den.
- b) Gyldigheten av de kontrakter som er inngått før denne avtale er trådt i kraft, berøres ikke av denne avtale.

3. *Gyldighet*

Denne avtalen skal gjelde for 3 år. Dens varighet skal forlenges ytterligere for tidsrom på 3 år om gangen, med mindre Rådet, minst åtti dager før hver utløpsdato, bestemmer noe annet.

⁵ I denne avtale er begrepet «regjering» ment å omfatte de ansvarlige myndigheter i De europeiske fellesskap.

4. *Amendment*

Except where provision for modification is made elsewhere in this Agreement, the Council may recommend an amendment to the provisions of this Agreement. The proposed amendment shall enter into force upon acceptance by all Parties.

5. *Relationship between the Agreement and the Annex and Attachments*

The following shall be deemed to be an integral part of this Agreement, subject to the provisions of paragraph 1(b):

- the Annex mentioned in Article VI;
- the lists of reference points mentioned in Article 2 of the Annex and contained in Attachment A;
- the schedules of price differentials according to milk fat content mentioned in paragraph 4 of Article 3 of the Annex and contained in Attachment B;
- the register of processes and control measures referred to in paragraph 5 of Article 3 of the Annex and contained in Attachment C.

6. *Relationship between the Agreement and Other Agreements*

Nothing in this Agreement shall affect the rights and obligations of Parties under the General Agreement on Tariffs and Trade and the WTO Agreement.⁶

7. *Withdrawal*

- (a) Any Party may withdraw from this Agreement. Such withdrawal shall take effect upon the expiration of 60 days from the date on which written notice of withdrawal is received by the Director-General of the WTO.
- (b) Subject to such conditions as may be agreed upon by the Parties, any Party may withdraw its acceptance of the application of the provisions of the Annex with respect to any product(s) specified therein. Such withdrawal shall take effect upon the expiration of 60 days from the date on which written notice of withdrawal is received by the Director-General of the WTO.

8. *Deposit*

Until the entry into force of the WTO Agreement, the text of this Agreement shall be deposited with the Director-General to the CONTRACTING PARTIES to GATT who shall promptly furnish a certified copy the-

4. *Endringer*

Unntatt der det ellers i denne avtale finnes bestemmelser om endringer, kan Rådet anbefale en endring i denne avtalens bestemmelser. Den foreslåtte endring trer i kraft når den er godkjent av samtlige parter.

5. *Forholdet mellom avtalen og dens vedlegg og tillegg*

Følgende skal anses som en integrerende del av denne avtale i henhold til bestemmelsene i nr. 1 b):

- vedlegget nevnt i artikkel VI,
- fortegnelsene over referansepunkter nevnt i artikkel 2 i vedlegget inntatt i tillegg A,
- listene over prisforskjeller etter innhold av melkefett, omhandlet i artikkel 3 nr. 4 i vedlegget, inntatt i tillegg B,
- registeret over prosesser og kontrolltiltak nevnt i artikkel 3 nr. 5 i vedlegget og inntatt i tillegg C.

6. *Forholdet mellom avtalen og andre avtaler*

Ingen bestemmelse i denne avtale skal berøre partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til Generalavtalen om tolltariffer og handel og WTO-avtalen.⁶

7. *Oppsigelse*

- a) Enhver part kan si opp denne avtale. Slik oppsigelse får virkning seksti dager etter den dag Generaldirektøren i WTO har mottatt skriftlig melding om oppsigelsen.
- b) Enhver part kan, etter de betingelser partene måtte bli enige om, trekke tilbake sin godkjenning om anvendelse av vedleggets bestemmelser for et produkt i vedlegget. Slik tilbaketrekking får virkning etter seksti dager fra den dag Generaldirektøren i WTO har mottatt skriftlig melding om det.

8. *Deponering*

Inntil WTO-avtalen trer i kraft skal denne avtaleteksten deponeres hos Generaldirektøren for KONTRAHERENDE PARTER i GATT, som umiddelbart skal oversende en bekreftet kopi av avtalen og en melding om

⁶ This provision shall apply only among Parties that are Members of the WTO or GATT.

⁶ Denne bestemmelse får bare anvendelse for parter som er medlem i WTO eller GATT.

reof and a notification of each acceptance thereof to each Party. The texts of this Agreement in the English, French and Spanish languages shall all be equally authentic. This Agreement, and any amendments thereto, shall, upon the entry into force of the WTO Agreement, be deposited with the Director-General of the WTO.

9. *Registration*

This Agreement shall be registered in accordance with the provisions of Article 102 of the Charter of the United Nations.

Done at Marrakesh this fifteenth day of April nineteen hundred and ninety-four.

hver godkjenning til alle partene. Avtaleteksten på engelsk, fransk og spansk har samme gyldighet. Denne avtale og enhver endring i avtalen skal ved WTO-avtalens ikrafttredelse deponeres hos Generaldirektøren for WTO.

9. *Registrering*

Denne avtale skal registreres i samsvar med bestemmelsene i artikkel 102 i FN-pakten.

Utferdiget i Marrakesh 15. april 1994

ANNEX ON CERTAIN MILK PRODUCTS

Article 1 Product Coverage

1. This Annex applies to:

- (a) milk powder and cream powder falling under HS heading Nos. 04.02.10-99 and 04.03.10-90;
- (b) milk fat falling under HS heading No. 04.05.00, having a milk fat content equal to or greater than 50 per cent by weight; and
- (c) cheeses falling under HS heading No. 04.06.10-90, having a fat content in dry matter, by weight, equal to or more than 45 per cent and a dry matter content, by weight, equal to or more than 50 per cent.

Field of application

2. For each Party, this Annex is applicable to exports of the products specified in paragraph 1 manufactured or repacked inside its own customs territory.

Article 2 Pilot Products

The minimum export prices established under Article 3 shall be established with respect to the pilot products of the following specifications:

- (a) Designation: *Skimmed milk powder*
Milk fat content: less than or equal to 1.5 per cent by weight
Water content: less than or equal to 5 per cent by weight
- (b) Designation: *Whole milk powder*
Milk fat content: 26 per cent by weight
Water content: less than or equal to 5 per cent by weight

VEDLEGG OM VISSE MELKEPRODUKTER

Artikkel 1 Produkter som omfattes av vedlegget

1. Dette vedlegget omfatter,

- a) tørrmelk og fløtepulver som faller inn under HS nr. 04.02.10-99 og 04.03.10-90,
- b) melkefett som faller inn under HS nr. 04.05.00, og som har et melkefettinnhold som er lik eller større enn 50 vektprosent, og
- c) ost som faller inn under HS nr. 04.06.10-90, og som har et fettinnhold i tørre stoffer som er lik eller mer enn 45 vektprosent og et tørrstoffinnhold som er lik eller mer enn 50 vektprosent.

Anvendelsesområde

2. For hver part kommer dette vedlegget til anvendelse for eksport av produkter som er angitt i nr. 1 og som er framstilt eller pakket om innenfor partens eget tollområde.

Artikkel 2 Referanseprodukter

Minsteeksportpriser fastsatt i henhold til artikkel 3, skal fastsettes for referanseprodukter med følgende beskrivelse:

- a) Benevnelse: *Skummetmelkpulver*
Innhold av melkefett: mindre enn eller lik 1,5 vektprosent.
Vanninnhold: mindre eller lik 5 vektprosent.
- b) Benevnelse: *Helmelkpulver*
Innhold av melkefett: 26 vektprosent.
Vanninnhold: mindre eller lik 5 vektprosent.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 5

- (c) Designation: *Buttermilk powder*⁷
Milk fat content: less than or equal to 11 per cent by weight Water content: less than or equal to 5 per cent by weight
- (d) Designation: *Anhydrous milk fat*
Milk fat content: 99.5 per cent by weight
- (e) Designation: *Butter*
Milk fat content: 80 per cent by weight
- (f) Designation: *Cheese*
Packaging:
In packages normally used in the trade, of a net content by weight of not less than 25 kgs. or 50 lbs., except for cheese, of 20 kgs. or 40 lbs., respectively, as appropriate.

Terms of sale:

F.o.b. from the exporting Party or free-at-frontier exporting Party.

By derogation from this provision, reference points for the Parties listed in Attachment A may be as provided therein.

Prompt payment against documents.

*Article 3
Minimum Prices*

Level and observance of minimum prices

1. Each Party shall take the steps necessary to ensure that the export prices of the products defined in Article 2 shall not be less than the minimum prices applicable under this Annex. If the products are exported in the form of goods in which they have been incorporated, Parties shall take the steps necessary to avoid circumvention of the price provisions of this Annex.
2. (a) The minimum price levels set out in this Article take account, in particular, of the current market situation, dairy prices in producing Parties, the need to ensure an appropriate relationship between the minimum prices established in the Annex, the need to ensure equitable prices to consumers, and the desirability of maintaining a minimum return to the most efficient producers in order to ensure stability of supply over the longer term.
- (b) The minimum prices provided for in paragraph 1 applicable at the date of entry into force of this Agreement are fixed at:
 - (i) US\$1,200 per metric ton for the skimmed milk powder defined in Article 2(a);

⁷ Derived from the manufacture of butter and anhydrous milk fat.

- (c) Benevnelse: *Kjernemelkpulver*⁷
Innhold av melkefett: mindre enn eller lik 11 vektprosent. Vanninnhold: mindre eller lik 5 vektprosent.
- (d) Benevnelse: *Vannfritt melkefett*
Melkefettinnhold: 99,5 vektprosent.
- (e) Benevnelse: *Smør*
Melkefettinnhold: 80 vektprosent.
- (f) Benevnelse: *Ost*
Emballasje:
I pakker som normalt brukes i omsetningen, med et nettovektinnhold på minst 25 kg eller 50 lbs., unntatt for ost hvor tilsvarende nettovektinnhold er på minst 20 kilo eller 40 lbs, etter som det passer.

Salgsbetingelser:

F.o.b. fra eksportland eller fritt eksportlandets grense.

Som unntak fra denne bestemmelse kan referansesteder for partene oppført i tillegg A være det som oppført i dette tillegg.

Omgående betaling mot dokumenter.

*Artikkel 3
Minstepriser*

Minsteprissatser og overholdelse av disse

- 1 Partene skal treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at eksportprisene for de produkter som er nærmere beskrevet i artikkel 2, ikke skal være lavere enn de minstepriser som gjelder i henhold til dette vedlegg. Dersom produktene eksporteres i form av varer der de inngår som en ingrediens, skal partene ta de nødvendige skritt for å forhindre omgåelse av dette vedleggets prisbestemmelser.
2. a) De minsteprissatser som er angitt i denne artikkel tar spesielt hensyn til den aktuelle markedssituasjonen, prisene på meieriprodukter i produserende avtaleparter, behovet for å sikre et passende forhold mellom minsteprisene som er fastsatt i dette vedlegget, behovet for å sikre forbrukerne rimelige priser og ønsket om å opprettholde en minstefortjeneste til de mest effektive produsentene for å sikre stabile forsyninger over et lengre tidsrom.
- b) De minsteprissatser som er fastsatt i nr. 1 og som kommer til anvendelse på den dato denne avtale trer i kraft, er fastsatt til:
 - i) US\$ 1 200 pr. metertonn for skummet melkpulver som er beskrevet i artikkel 2 a),

⁷ Fra fremstilling av smør og vannfritt melkefett.

(ii) US\$1,250 per metric ton for the whole milk powder defined in Article 2(b); (iii) US\$1,200 per metric ton for the buttermilk powder defined in Article 2(c); (iv) US\$1,625 per metric ton for the anhydrous milk fat defined in Article 2(d); (v) US\$1,350 per metric ton for the butter defined in Article 2(e); (vi) US\$1,500 per metric ton for the cheese defined in Article 2(f). 3. (a) The levels of the minimum prices specified in this Article may be modified by the Committee, taking into account, on the one hand, the results of the operation of the Annex and, on the other hand, the evolution of the situation of the international market. (b) The levels of the minimum prices specified in this Article shall be subject to review at least once a year by the Committee. In undertaking this review the Committee shall take account in particular, to the extent relevant and necessary, of costs faced by producers, other relevant economic factors of the world market, the need to maintain a long-term minimum return to the most economic producers, the need to maintain stability of supply and to ensure acceptable prices to consumers, and the current market situation and shall have regard to the desirability of improving the relationship between the levels of the minimum prices set out in paragraph 2(b) and the dairy support levels in the major producing Parties.	ii) US\$ 1 250 pr. metertonn for helmelkpulver som er beskrevet i artikkel 2 b), iii) US\$ 1 200 pr. metertonn for kjerne- melkpulver som er beskrevet i artikkel 2 c), iv) US\$ 1 625 pr. metertonn for vann- fritt melkefett som er beskrevet i artikkel 2 d), v) US\$ 1 350 pr. metertonn for smør som er beskrevet i artikkel 2 e), vi) US\$ 1 500 pr. metertonn for ost som er beskrevet i artikkel 2 f). 3. a) De minsteprissatser som er angitt i denne artikkel kan endres av Komiteen, i det den på den ene siden tar hensyn til hvordan vedlegget har virket og på den andre siden tar hensyn til hvordan den internasjonale markedssituasjonen har utviklet seg. b) De minsteprissatser som er angitt i denne artikkel skal gjennomgås av Komiteen minst en gang i året. Ved denne gjennomgangen skal Komiteen ta spesielt hensyn til, i den utstrekning dette er relevant og nødvendig, de omkostninger som produsentene stilles overfor, andre relevante økonomiske faktorer på verdensmarkedet, behovet for å opprettholde, over et lengre tidsrom, en minstefortjeneste for de mest økonomiske produsenter, behovet for å opprettholde stabile forsyninger og sikre forbrukerne akseptable priser samt den aktuelle markedssituasjon og skal ta i betraktning ønsket om å forbedre forholdet mellom minsteprissatsene angitt i nr. 2 b) og meieristøttetiltakene hos de større produserende parter.

Adjustment of minimum prices

4. If the products actually exported differ from the pilot products in respect of the fat content, packaging or terms of sale, the minimum prices shall be adjusted so as to protect the minimum prices established in this Annex for the products specified in Article 2 of this Annex, according to the following provisions:

Milk fat content:

Milk powders. If the milk fat content of the milk powders falling under Article 1(a), excluding buttermilk powder⁸, differs from the milk fat content of the pilot products as specified in Article 2(a) and Article 2(b), then for each full percentage point of milk fat as from 2 per

Justering av minsteprisene

4. Dersom de produkter som faktisk er eksportert, skiller seg fra referanseproduktene med hensyn til fettinnhold, emballasje eller salgsbetingelser, skal minsteprisene justeres for å beskytte minsteprisene fastsatt i dette vedlegg for produktene beskrevet i nr. 2 i dette vedlegg, i samsvar med følgende bestemmelser:

Innhold av melkefett:

Melkepulver. Hvis innholdet av melkefett i de typer melkepulver som er beskrevet i artikkel 1 a), unntatt kjerne- melkpulver⁸, skiller seg fra innholdet av melkefett i de referanseprodukter som er beskrevet i artikkel 2 a) og 2 b), skal det for hver hel prosent melkefett utover

⁸ As defined in Article 2(c) of this Annex.

⁸ Som beskrevet i dette vedleggets artikkel 2 c).

cent, the minimum price shall be adjusted in proportion to the difference between the minimum prices in force for the pilot products as specified in Article 2(a) and Article 2(b).⁹

Milk fats. If the milk fat content of the milk fat falling under Article 1(b) differs from the milk fat content of the pilot products as specified in Article 2(d) or Article 2(e) then, if the milk fat content is equal to or greater than 82 per cent or less than 80 per cent, the minimum price of this product shall be, for each full percentage point by which the milk fat content is more than or less than 80 per cent, increased or reduced in proportion to the difference between the minimum prices in force for the pilot products as specified in Article 2(d) or Article 2(e), respectively.

Packaging:

If the products are offered otherwise than in packages normally used in the trade, of a net content by weight of not less than 25 kgs. or 50 lbs., or for cheese, of not less than 20 kgs. or 40 lbs., respectively, as appropriate, the minimum prices shall be adjusted so as to reflect the difference in the cost of packaging relative to the cost of the type of package specified above.

Terms of sale:

If sold on terms other than f.o.b. from the exporting Party or free-at-frontier exporting Party¹⁰, the minimum prices shall be calculated on the basis of the minimum f.o.b. prices specified in paragraph 2(b), plus the real and justified costs of the services provided; if the terms of the sale include credit, this shall be charged for at the prevailing commercial rates in the exporting Party concerned.

Exports and imports of skimmed milk powder and buttermilk powder for purposes of animal feed

5. By derogation from the provisions of paragraphs 1 to 4, a Party may, under the conditions defined below, export or import, as the case may be, skimmed milk powder and buttermilk powder for purposes of animal feed at prices below the minimum prices provided for in this Annex for these products. A Party may make use of this

2 prosent, foretas en justering av minsteprisen oppover i forhold til forskjellen mellom minsteprisene fastsatt for referanseproduktene beskrevet i artikkel 2 a) og 2 b).

Melkefett. Dersom melkefettinnholdet for melkefett som faller inn under artikkel 1 b) skiller seg fra melkefettinnholdet i referanseproduktene beskrevet i artikkel 2 d) eller 2 e), så skal minsteprisen for dette produktet, dersom melkefettinnholdet er lik eller mer enn 82 prosent eller mindre enn 80 prosent, for hver hel prosent som melkefettinnholdet ligger over eller under 80 prosent, økes eller reduseres i forhold til forskjellen mellom gjeldende minstepriser for referanseproduktene beskrevet i henholdsvis artikkel 2 d) eller 2 e).

Emballasje:

Dersom produktene frambyes på annen måte enn i pakninger som normalt brukes i omsetningen, med et nettovektinnhold på minst 25 kg eller eventuelt 50 lbs, eller for ost, ikke mindre enn henholdsvis 20 kg eller 40 lbs, skal minsteprisene justeres slik at forskjellen i emballasjeomkostningene for den type innpakning som er spesifisert ovenfor avspeiles.

Salgsbetingelser:

Dersom salget foregår på annen måte enn f.o.b. fra eksportlandet eller fritt levert eksportlandets grense¹⁰, skal minsteprisene beregnes på grunnlag av de laveste f.o.b. priser som er angitt i nr. 2 b), pluss de faktiske og dokumenterte omkostninger for de tjenester som er ytet; dersom salgsbetingelsene omfatter kreditt, skal dette belastes etter gjeldende forretningsmessige satser i vedkommende eksportland.

Eksport og import av skummetmelkpulver og kjernemelkpulver til dyrefôr

5. Med unntak av bestemmelsene i nr. 1 til 4 kan partene, under de nedenfor angitte forhold, eksportere eller importere, alt etter omstendighetene, skummetmelkpulver og kjernemelkpulver til dyrefôr til priser som ligger under de minstepriser som er fastsatt for disse produkter i dette vedlegget. En part kan bare benytte seg av denne

⁹ See Attachment B, "Schedule of Price Differentials According to Milk Fat Content".

¹⁰ See Article 2 of this Annex.

⁹ Se tillegg B, «Liste over prisforskjeller etter innholdet av melkefett».

¹⁰ Se artikkel 2 i dette vedlegget.

possibility only to the extent that it ensures that the products exported or imported are subjected to the processes and control measures which will be applied in the country of export or destination so as to ensure that the skimmed milk powder and buttermilk powder thus exported or imported are used exclusively for animal feed. These processes and control measures shall have been approved by the Committee and recorded in a register established by it.¹¹ A Party wishing to make use of the provisions of this paragraph shall give advance notification of its intention to do so to the Committee which shall meet, at the request of any Party, to examine the market situation. The Parties shall furnish the necessary information concerning their transactions in respect of skimmed milk powder and buttermilk powder for purposes of animal feed, so that the Committee may follow developments in this sector and periodically make forecasts concerning the evolution of this trade.

Special conditions of sales

- Parties undertake, within the limit of their institutional possibilities, to ensure that practices such as those referred to in Article 4 do not have the effect of directly or indirectly bringing the export prices of the products subject to the minimum price provisions below the agreed minimum prices.

Transactions other than normal commercial transactions

- The provisions of paragraphs 1 to 6 shall not be regarded as applying to donated exports or to exports destined for relief purposes or food-related development purposes or welfare purposes, provided these have been notified to the Council as provided for in Article V of the Agreement.

Article 4 Provision of Information

In cases where prices in international trade of the products covered by Article 1 are approaching the minimum prices mentioned

¹¹ See Attachment C, "Register of Processes and Control Measures". It is understood that exporters would be permitted to ship skimmed milk powder and buttermilk powder for animal feed purposes in an unaltered state to importers which have had their processes and control measures inserted in the Register. In this case, exporters shall so inform the Committee.

muligheten i den utstrekning den sørger for at de eksporterte eller importerte produkter gjennomgår de prosesser og kontrolltiltak som vil bli anvendt i eksport- eller bestemmelseslandet, for å sikre at det skummetmelkpulver og det kjernemelkpulver som under slike forhold eksporteres eller importeres, utelukkende brukes til dyrefôr. Disse prosesser og kontrolltiltak skal være godkjent av Komiteen og innført i et register som denne har opprettet.¹¹ En part som ønsker å benytte seg av bestemmelsene i dette nr., skal på forhånd gi underretning om at den akter å gjøre dette til Komiteen, som etter begjæring fra en part skal tre sammen for å se nærmere på markedssituasjonen. Partene skal gi de nødvendige opplysninger om sine transaksjoner med skummetmelkpulver og kjernemelkpulver til dyrefôr, slik at Komiteen kan følge utviklingstendensene innen denne sektoren og med jevne mellomrom lage prognoser for utviklingen i denne handelen.

Spesielle salgsbetingelser

- Partene påtar seg, innenfor rammen av sine institusjonelle muligheter, å sikre at slik praksis som er nevnt i artikkel 4, ikke skal virke slik at de direkte eller indirekte bringer eksportprisene på produkter som omfattes av minsteprisbestemmelsene, under de vedtatte minstepriser.

Andre transaksjoner enn normale handels- transaksjoner

- Bestemmelsene i nr. 1 til 6 skal ikke anses å gjelde for eksport som er gitt i gave, eksport til hjelpeformål eller utviklingsformål innen matvaresektoren eller velferdsformål, forutsatt at Rådet er underrettet om disse i henhold til artikkel V i avtalen.

Artikkel 4 Innsending av informasjon

I tilfeller hvor prisene i internasjonal handelen med de produkter som omfattes av artikkel 1 nærmer seg minsteprisene omhandlet

¹¹ Se tillegg C, «Register over prosesser og kontrolltiltak». Det forutsettes at eksportører vil få adgang til å sende skummetmelkpulver og kjernemelkpulver til dyrefôr i uforandret stand til importører som har fått sine prosesser og kontrolltiltak innført i registeret. I så fall skal eksportørene underrette Komiteen om dette.

in paragraph 2(b) of Article 3, and without prejudice to the provisions of Article III of the Agreement, Parties shall notify to the Committee all the relevant elements for evaluating their own market situation and, in particular, credit or loan practices, twinning with other products, barter or three-sided transactions, refunds or rebates, exclusivity contracts, packaging costs and details of the packaging, so that the Committee can make a verification.

Article 5

Obligations of Exporting Parties

Exporting Parties agree to use their best endeavours, in accordance with their institutional possibilities, to supply on a priority basis the normal commercial requirements of developing importing Parties, especially those used for food-related development purposes and welfare purposes.

Article 6

Cooperation of Importing Parties

1. Parties which import products covered by Article 1 undertake in particular:
 - (a) to cooperate in implementing the minimum price objective of this Annex and to ensure, as far as possible, that the products covered by Article 1 are not imported at less than the appropriate customs valuation equivalent to the prescribed minimum prices;
 - (b) without prejudice to the provisions of Article III of the Agreement and Article 4 of this Annex, to supply information concerning imports of products covered by Article 1 from non-Parties;
 - (c) to consider sympathetically proposals for appropriate remedial action if imports at prices inconsistent with the minimum prices threaten the operation of this Annex.
2. Paragraph 1 shall not apply to imports of skimmed milk powder and buttermilk powder for purposes of animal feed, provided that such imports are subject to the measures and procedures provided for in paragraph 5 of Article 3.

Article 7

Derogations

1. Upon request by a Party, the Committee shall have the authority to grant derogations from the provisions of paragraphs 1 to 5 of Article 3 in order to remedy difficulties which observance of minimum prices

i artikkel 3 nr. 2 b), og uten å berøre bestemmelsene i avtalens artikkel III, skal partene underrette Komiteen om alle forhold av betydning for vurdering av deres egen markeds-situasjon og spesielt kreditt- og låneordninger sammenlignet med andre produkter, byttehandel eller trekantforretninger, refusjoner eller rabattordninger, enerettskontrakter, emballasjekostnader og detaljer vedrørende emballasjen, slik at Komiteen kan foreta en kontroll.

Artikkel 5

Eksporterende parters forpliktelser

De eksporterende parter er enige om å gjøre sitt ytterste, i samsvar med sine institusjonelle muligheter, for å dekke fortrinnsvis de normale kommersielle behov hos importerende parter som er utviklingsland, spesielt behov i forbindelse med utviklingsformål for matvarer og velferdsformål.

Artikkel 6

Importerende parters samarbeid

1. Parter som importerer produkter som omfattes av artikkel 1, forplikter seg spesielt til:
 - a) å samarbeide for å gjennomføre minsteprismålsettingen i dette vedlegget og for så langt som mulig å sikre at de produkter som omfattes av artikkel 1, ikke importeres til mindre enn passende fastsatt tollverdi som tilsvarende fastsatte minstepriser,
 - b) uten å berøre bestemmelsene i avtalens artikkel III og dette vedleggets artikkel 4, å skaffe til veie opplysninger om import av produkter som omfattes av artikkel 1 fra land som ikke er parter,
 - c) å gi velvillig behandling av forslag til passende hjelpetiltak dersom import til priser som ikke er i samsvar med minsteprisene utgjør en fare for gjennomføringen av dette vedlegg.
2. Nr. 1 skal ikke gjelde import av skummetmelkpulver og kjernemelkpulver til bruk i dyrefôr, forutsatt at slik import er underlagt de tiltak og prosedyrer som er fastsatt i artikkel 3 nr. 5.

Artikkel 7

Unntak

1. Komiteen skal etter anmodning fra en part ha myndighet til å innrømme unntak fra bestemmelsene i artikkel 3 nr. 1 til 5, for å rette opp vanskeligheter som visse parter eventuelt måtte få i forbindelse med over-

could cause certain Parties. The Committee shall take a decision on such a request within three months from the date of the request.

2. The provisions of paragraphs 1 to 4 of Article 3 shall not apply to exports, in exceptional circumstances, of small quantities of natural unprocessed cheese which would be below normal export quality as a result of deterioration or production faults. Parties exporting such cheese shall notify the Secretariat in advance of their intention to do so. Parties shall also notify the Committee quarterly of all sales of cheese effected under this provision, specifying in respect of each transaction the quantities, prices and destinations involved.

*Article 8
Emergency Action*

Any Party which considers that its interests are seriously endangered by a country not bound by this Annex can request the Chairman of the Committee to convene an emergency meeting of the Committee within two working days to determine and decide whether measures would be required to meet the situation. If such a meeting cannot be arranged within the two working days and the commercial interests of the Party concerned are likely to be materially prejudiced, that Party may take unilateral action to safeguard its position, on the condition that any other Parties likely to be affected are immediately notified. The Chairman of the Committee shall also be formally advised immediately of the full circumstances of the case and shall call a special meeting of the Committee at the earliest possible moment.

ATTACHMENT A

List of Reference Points

In accordance with the provisions of Article 2 of this Annex, the following reference points are designated for the countries listed below. The Committee established in paragraph 2(a) of Article VII of this Agreement may modify the contents of this Attachment as appropriate.

Finland:	Antwerp, Hamburg, Rotterdam Basle: for butter exports to Switzerland
Norway:	Antwerp, Hamburg, Rotterdam
Sweden:	Antwerp, Hamburg, Rotterdam Basle: for butter exports to Switzerland
Poland:	Antwerp, Hamburg, Rotterdam

holdelsen av minsteprisene. Komiteen skal innen tre måneder fra anmodningens dato ta stilling til en slik anmodning.

2. Bestemmelsene i artikkel 3 nr. 1 til 4 får ikke anvendelse, i eksepsjonelle tilfeller, ved eksport av små mengder naturlig uforedlet ost som måtte være dårligere enn normal eksportkvalitet på grunn av kvalitetsforringelse eller produksjonsfeil. Partene som eksporterer slik ost skal på forhånd underrette sekretariatet om at de akter å foreta slik eksport. Partene skal også hvert kvartal underrette Komiteen om alt salg av ost som er foretatt i henhold til denne bestemmelse, og oppgi for hver transaksjon de aktuelle mengder, priser og bestemmelsessteder.

*Artikkel 8
Krisetiltak*

Enhver part som mener at dens interesser settes i alvorlig fare av et land som ikke er bundet av dette vedlegget, kan be Komiteens formann om å sammenkalle til krisemøte i Komiteen i løpet av to virkedager, for å fastslå og bestemme hvorvidt det vil være påkrevet med tiltak for å håndtere situasjonen. Dersom et slikt møte ikke kan komme i stand innen de to virkedagene og vedkommende parts kommersielle interesser trolig vil lide reell skade, kan denne part treffe ensidige tiltak for å beskytte sin stilling, forutsatt at enhver annen part som trolig vil bli berørt, straks blir underrettet. Komiteens formann skal også straks underrettes formelt om alle sakens omstendigheter og skal så snart som mulig å innkalle til et spesielt møte i Komiteen.

TILLEGG A

Liste over referansepunkter

I samsvar med bestemmelsene i dette vedleggets artikkel 2, er følgende referansepunkter utpekt for landene oppført nedenfor. Komiteen omhandlet i artikkel VII nr. 2 bokstav a) i denne avtale kan endre dette tillegg.

Finland:	Antwerpen, Hamburg, Rotterdam Basel: for eksport av smør til Sveits
Norge:	Antwerpen, Hamburg, Rotterdam
Sverige:	Antwerpen, Hamburg, Rotterdam Basel: for eksport av smør til Sveits
Polen:	Antwerpen, Hamburg, Rotterdam

ATTACHMENT B

TILLEGG B

Schedule of Price Differentials According to
Milk Fat ContentListe over prisforskjeller etter innholdet av
melkefett

Milk Fat Content (per cent)		Minimum Price US\$ per metric ton		Melkefettinnhold (prosent)		Minstepriser US\$ pr meterton					
Less than 2		1,200	Skimmed milk - powder	Mindre enn 2		1 200	Skum- metm.p.				
Equal to or more than 2, less than 3			1,202	Lik eller mer enn 2, mindre enn3		1 202					
"	"	3	" 4	1,204	"	"	3	" 4	1 204		
"	"	4	" 5	1,206	"	"	4	" 5	1 206		
"	"	5	" 6	1,208	"	"	5	" 6	1 208		
"	"	6	" 7	1,210	"	"	6	" 7	1 210		
"	"	7	" 8	1,212	"	"	7	" 8	1 212		
"	"	8	" 9	1,214	"	"	8	" 9	1 214		
"	"	9	" 10	1,216	"	"	9	" 10	1 216		
"	"	10	" 11	1,218	"	"	10	" 11	1 218		
"	"	11	" 12	1,220	"	"	11	" 12	1 220		
"	"	12	" 13	1,222	"	"	12	" 13	1 222		
"	"	13	" 14	1,224	"	"	13	" 14	1 224		
"	"	14	" 15	1,226	"	"	14	" 15	1 226		
"	"	15	" 16	1,228	"	"	15	" 16	1 228		
"	"	16	" 17	1,230	"	"	16	" 17	1 230		
"	"	17	" 18	1,232	"	"	17	" 18	1 232		
"	"	18	" 19	1,234	"	"	18	" 19	1 234		
"	"	19	" 20	1,236	"	"	19	" 20	1 236		
"	"	20	" 21	1,238	"	"	20	" 21	1 238		
"	"	21	" 22	1,240	"	"	21	" 22	1 240		
"	"	22	" 23	1,242	"	"	22	" 23	1 242		
"	"	23	" 24	1,244	"	"	23	" 24	1 244		
"	"	24	" 25	1,246	"	"	24	" 25	1 246		
"	"	25	" 26	1,248	"	"	25	" 26	1 248		
"	"	26	" 27	1,250	Whole milk powder	"	"	26	" 27	1 250	Helm.p.
"	"	27	" 28	1,252	"	"	27	" 28	1 252		
"	"	79	" 80	1,336.25	"	"	79	" 80	1 336,25		
"	"	80	" 82	1,350.00	Butter	"	"	80	" 82	1 350,00	smør
"	"	82	" 83	1,377.50	"	"	82	" 83	1 377,50		
"	"	83	" 84	1,391.25	"	"	83	" 84	1 391,25		
"	"	84	" 85	1,405.00	"	"	84	" 85	1 405,00		
"	"	85	" 86	1,418.75	"	"	85	" 86	1 418,75		
"	"	86	" 87	1,432.50	"	"	86	" 87	1 432,50		
"	"	87	" 88	1,446.25	"	"	87	" 88	1 446,25		
"	"	88	" 89	1,460.00	"	"	88	" 89	1 460,00		
"	"	89	" 90	1,473.75	"	"	89	" 90	1 473,75		
"	"	90	" 91	1,487.50	"	"	90	" 91	1 487,50		
"	"	91	" 92	1,501.25	"	"	91	" 92	1 501,25		
"	"	92	" 93	1,515.00	"	"	92	" 93	1 515,00		
"	"	93	" 94	1,528.75	"	"	93	" 94	1 528,75		
"	"	94	" 95	1,542.50	"	"	94	" 95	1 542,50		
"	"	95	" 96	1,556.25	"	"	95	" 96	1 556,25		
"	"	96	" 97	1,570.00	"	"	96	" 97	1 570,00		
"	"	97	" 98	1,583.75	"	"	97	" 98	1 583,75		
"	"	98	" 99	1,597.50	"	"	98	" 99	1 597,50		
"	"	99	" 99.5	1,611.25	"	"	99	" 99,5	1 611,25		
"	"	99.5		1,625.00	Anhy- drous milk fat	"	"	99,5	1 625,00	vannfr. melkef.	

ATTACHMENT C

Register of Processes and Control Measures
- Milk Powders

In accordance with the provisions of paragraph 5 Article 3 of this Annex, the following processes and control measures are approved for the Parties listed below. The Committee established in paragraph 2(a) of Article VII of the Agreement may modify the contents of this Attachment as appropriate.

Australia
Canada
European Communities
Finland
Hungary
Japan
New Zealand.....
Norway.....
Poland
Switzerland.....

AUSTRALIA

Skimmed milk powder¹² may be exported from the customs territory of Australia to third countries:

A. Either, after the competent Australian authorities have ensured that the skimmed milk powder has been denatured according to any one of the following processes:

1. By the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of 2.5 kgs. of lucerne meal or grass meal, containing not less than 70 per cent of particles not exceeding 300 microns, uniformly distributed throughout the mixture.
2. By the addition of finely milled alfalfa flour (98 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), in a proportion of 2 to 4 parts per 100 and of phenolphthalein in a proportion of 1:20,000 (1 gr. per 20 kgs. of milk).
3. By the addition, in the proportion of 20 per 100 by weight of the product treated (80 per 100 by weight of milk powder and 20 per cent of the denaturing agent) of a mixture composed of 80 per cent bran and 20 per cent potato flour, rice flour or other common starch (at least 10 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), with phenolphthalein in the proportion of 1:20,000.

¹² These processes and control measures apply to buttermilk powder as well as to skimmed milk powder intended for animal feed.

TILLEGG C

Register over prosesser og kontrolltiltak -
melkepulver

I samsvar med bestemmelsene i artikkel 3 nr. 5 i dette vedlegg, godkjennes følgende prosesser og kontrolltiltak for partene som er oppført nedenfor. Komiteen som er opprettet i avtalens artikkel VII nr. 2 bokstav a), kan endre innholdet i dette tillegg etter behov.

Australia
Canada
De europeiske fellesskap
Finland
Ungarn
Japan
New Zealand.....
Norge.....
Polen.....
Sveits.....

AUSTRALIA

Skummetmelkepulver¹² kan eksporteres fra Australias tollområde til tredjeland:

A. Enten etter at de kompetente australske myndigheter har påsett at skummetmelkepulveret er blitt denaturert i samsvar med en av følgende prosesser:

1. Ved tilsetning, pr. 100 kg skummetmelkepulver, av 2,5 kg lusernemel eller grasemel, som inneholder minst 70% partikler som ikke overstiger 300 mikroner, jevnt fordelt i hele blandingen.
2. Ved tilsetning av finmalt alfalfamel (98% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard), i forholdet 2 til 4 deler pr. 100 og av fenofthalein i forholdet 1:20.000 (1 g pr. 20 kg melk).
3. Ved tilsetning, i forholdet 20 pr. 100 etter vekten av det behandlede produkt (80 pr. 100 etter vekten av tørrmelk og 20% av denatureringsmidlet) av en blanding sammensatt av 80% kli og 20% potetmel, rismel eller noen annen vanlig stivelse (minst 10 prosent som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard) med fenofthalein i forholdet 1:20.000.

¹² Disse prosesser og kontrolltiltak gjelder kjerne- melkepulver så vel som skummetmelkepulver beregnet til dyrefôr.

4. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 35 kgs. of undeodorized fish meal and 200 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron and
 - (a) 1.5 kgs. of activated carbon;
 - (b) or 100 grs. of mixture composed of four fifths of yellow tartrazine (E 102) and one fifth of patent blue V (E 131);
 - (c) or 20 grs. of cochineal red A (E 124);
 - (d) or 40 grs. of patent blue V (E 131).
5. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 40 kgs. of undeodorized fish meal and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.
6. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 4.5 kgs. of fish oil or fish liver oil and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.

The fish meal noted in processes 4 and 5 must contain at least 25 per cent of particles with dimension below 80 microns. In processes 4, 5 and 6, the iron salts have to contain at least 30 per cent of particles of a size lower than 80 microns. The colouring matters have to contain the following percentages of the pure product:

- at least 30 per cent for cochineal red A (E 124);
- at least 25 per cent for the other colouring matters: colouring matters have to contain at least 30 per cent of particles having a size lower than 80 microns; the acidity of fish oil calculated in oleic acid has to be equal to at least 10 per cent.

The products added to skimmed milk powder, according to processes 4, 5 and 6 have to be uniformly distributed as regards in particular the activated carbon, the iron salts and the colouring matters; two samples of 50 grs. each, taken at random in a lot of 25 kgs., must give by chemical determination the same results within the limits of errors admitted by the analysis method used.

7. Dye to be added to liquid skimmed milk before drying at the rate of 2 to 3 ozs. per 100 gallons of milk (12.5 to 18.7 grs. per hectolitre). The dye to be one of the following colours:

4. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 35 kg ikke-luktfritt fiskemel og 200 g jernkarbonat eller jernsulfat og
 - a) 1.5 kg aktivt kull,
 - b) eller 100 g av en blanding sammensatt av fire femtedeler gul tartrasin (E 102) og en femtedel patentblått V (E 131),
 - c) eller 20 g karminrødt A (E 124),
 - d) eller 40 g patentblått V (E 131).
5. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 40 kg ikke-luktfritt fiskemel og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.
6. Ved tilsetning av, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, et minimum av 4,5 kg fiskeolje eller fiskeleverolje og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.

Fiskemelet som er nevnt i prosessene 4 og 5 må inneholde minst 25% partikler med dimensjoner under 80 mikroner. I prosessene 4, 5 og 6, skal jernsaltene inneholde minst 30% partikler med en størrelse under 80 mikroner. Fargestoffene skal inneholde følgende prosentsetser rent produkt:

- minst 30% når det gjelder karminrødt A (E 124),
- minst 25% når det gjelder de andre fargestoffer: fargestoffene skal inneholde minst 30% partikler av en størrelse under 80 mikroner; fiskeoljens surhetsgrad beregnet i oljesyre skal motsvare minst 10%.

Produkter som tilsettes skummetmelkpulver i samsvar med prosessene 4, 5 og 6, skal være jevnt fordelt især når det gjelder det aktive kullstoffet, jernsaltene og fargestoffene; to prøver på 50 g hver, tilfeldig tatt fra et parti på 25 kg, må ved kjemisk bestemmelse gi samme resultater innenfor de feilmarginer som tillates etter den anvendte analysemetode.

7. Fargestoff som skal tilsettes flytende skummetmelk før tørring i forholdet 2 til 3 unser pr. 100 gallons melk (12,5 til 18,7 g pr. hektoliter). Fargestoffet skal være en av de følgende farger:

<i>English Standard Index Nos.</i>	
Lissamine green	44.090, 42.095, 44.025
Tartrazine	19.140

Combined with	
(a) Brilliant blue F.C.F.	42.090
or	
(b) Green B.S.	44.090
Cochineal	77.289
Brilliant blue/F.C.F.	42.090

8. By the addition of meat and bone meal in a proportion of 2 to 4 parts of skimmed milk powder.
The bags or containers in which the denatured powder is packed will be labeled "For Animal Feed Only".

- B. Or, after its incorporation in compound or mixed stockfoods of a kind falling within item 23.09 of the Harmonized System.

CANADA

- By the addition of finely milled alfalfa flour (98 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), in a proportion of 2 to 4 parts per 100 and of phenolphthalein in a proportion of 1:20,000 (1 gr. per 20 kgs. of milk).
- By the addition, in the proportion of 20 per 100 by weight of the product treated (80 per 100 by weight of milk powder and 20 per 100 of the denaturing agent) of a mixture composed of 80 per cent bran and 20 per cent potato flour, rice flour or other common starch (at least 10 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard) with phenolphthalein in the proportion of 1:20,000.
- By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 35 kgs. of undeodorized fish meal and 200 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron and
 - 1.5 kgs. of activated carbon;
 - or 100 grs. of mixture composed of four fifths of yellow tartrazine (E 102) and one fifth of patent blue V (E 131);
 - or 20 grs. of cochineal red A (E 124);
 - or 40 grs. of patent blue V (E 131).
- By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder a minimum of 40 kgs. of undeodorized fish meal and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.
- By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 4.5 kgs. of fish oil or fish liver oil and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.
The fish meal noted in processes 3 and 4 must contain at least 25 per cent of particles with

<i>Engelsk Standard Indeks nr.</i>	
Lissamingrønt	44.090, 42.095, 44.025
Tartrasin	19.140

Kombinert med:	
a) Brilljantblått F.C.F.	42.090
eller	
b) Grønt B.S.	44.090
Karminrødt	77.289
Brilljantblått/F.C.F.	42.090

8. Ved tilsetning av kjøtt- og beinmel i forholdet 2 til 4 deler skummetmelk-pulver.
Sekkene eller beholderne som det denaturerte pulver pakkes i, skal merkes «Bare til dyrefôr».

- B. Eller, etter at det er innarbeidet i sammensatt eller blandet kreaturfôr av et slag som faller under HS-posisjon 23.09.

CANADA

- Ved tilsetning av finmalt alfalfamel (98% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard), i forholdet 2 til 4 deler pr. 100 og av fenolftalein i forholdet 1:20.000 (1 g pr. 20 kg melk).
- Ved tilsetning, i forholdet 20 pr. 100 etter vekten av det behandlede produkt (80 pr. 100 etter vekten av tørrmelk og 20 pr. 100 av denatureringsmidlet) av en blanding sammensatt av 80% kli og 20% potetmel, rismel eller noen annen vanlig stivelse (minst 10% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard) med fenolftalein i forholdet 1:20.000.
- Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelk-pulver, av et minimum av 35 kg ikke-luktfritt fiskemel og 200 g jernkarbonat eller jernsulfat og
 - 1,5 kg aktivt kull,
 - eller 100 g av en blanding sammensatt av fire femtedeler gul tartrasin (E 102) og en femtedel patentblått V (E 131),
 - eller 20 g karminrødt A (E 124),
 - eller 40 g patentblått V (E 131).
- Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelk-pulver, av et minimum av 40 kg ikke-luktfritt fiskemel og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.
- Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelk-pulver, av et minimum av 4,5 kg fiskeolje eller fiskeleverolje og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat
Fiskemelet nevnt i prosessene 3 og 4 må inneholde minst 25% partikler med dimensjo-

dimension below 80 microns. In processes 3, 4 and 5, the iron salts have to contain at least 30 per cent of particles of a size lower than 80 microns. The colouring matters have to contain the following percentages of the pure product:

- at least 30 per cent for cochineal red A (E 124);
- at least 25 per cent for the other colouring matters: colouring matters have to contain at least 30 per cent of particles having a size lower than 80 microns; the acidity of fish oil calculated in oleic acid has to be equal to at least 10 per cent.

The products added to skimmed milk powder, according to processes 3, 4 and 5, have to be uniformly distributed as regards in particular the activated carbon, the iron salts and the colouring matters; two samples of 50 grs. each, taken at random in a lot of 25 kgs., must give by chemical determination the same results within the limits of errors admitted by the analysis method used.

6. By the addition of dye to liquid skimmed milk before drying at the rate of 2 to 3 ounces per 100 gallons of milk (12.5 to 18.7 grs. per hectolitre).

Dye to be one of the following colours:

	<i>English Standard Index Nos.</i>
Lissamine green	44.090, 42.095, 44.025
Tartrazine	19.140
combined with:	
(i) Brilliant blue F.C.F.	42.090
or	
(ii) Green B.S.	44.090
Cochineal	77.289
Brilliant blue/F.C.F.	42.090

7. By the addition of meat and bone meal in a proportion of 2:4 parts of skimmed milk powder.
8. By the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of 2.5 kgs. of lucerne meal or grass meal, containing not less than 70 per cent of particles not exceeding 300 microns, uniformly distributed throughout the mixture.

The bags or containers in which the denatured powder is packed will be labelled "For Animal Feed Only".

9. Incorporation of skimmed milk powder in compound or mixed stockfoods of a kind falling within item 23.09 of the Harmonized System.

ner under 80 mikroner. I prosessene 3, 4 og 5, skal jernsaltene inneholde minst 30% partikler med en størrelse under 80 mikroner. Fargestoffene skal inneholde følgende prosentseter rent produkt:

- minst 30% når det gjelder karminrødt A (E 124),
- minst 25% når det gjelder de andre fargestoffer: fargestoffene skal inneholde minst 30% partikler av en størrelse under 80 mikroner; fiskeoljens surhetsgrad beregnet i oljesyre skal motsvare minst 10%.

Produkter som tilsettes skummetmelkpulver i samsvar med prosessene 3, 4 og 5, skal være jevnt fordelt især når det gjelder det aktive kullstoff, jernsaltene og fargestoffene; to prøver på 50 g hver, tilfeldig tatt fra et parti på 25 kg, må ved kjemisk bestemmelse gi samme resultater innenfor de feilmarginer som tillates etter den anvendte analysemetode.

6. Ved tilsetning av fargestoff i flytende skummetmelk før tørring i forholdet 2 til 3 unser pr. 100 gallons melk (12,5 til 18,7 g pr. hektoliter).

Fargestoffet skal være en av de følgende farger:

	<i>Engelsk Standard Indeks nr.</i>
Lissamingrønt	44.090, 42.095, 44.025
Tartrasin	19.140
kombinert med:	
i) Brillantblått F.C.F.	42.090
eller	
ii) Grønt B.S.	44.090
Karminrødt	77.289
Brillantblått/F.C.F.	42.090

7. Ved tilsetning av kjøtt- og beinmel i forholdet 2 til 4 deler skummetmelkpulver.
8. Ved tilsetning, pr. 100 kg skummetmelkpulver, av 2,5 kg lusernemel eller grasmel, som inneholder minst 70% partikler som ikke overstiger 300 mikroner, jevnt fordelt i hele blandingen.

Sekkene eller beholderne som det denaturerte pulver pakkes i, skal merkes «Bare til dyrefôr».

9. Innblanding av skummetmelkpulver i sammensatt eller blandet kreaturfôr av et slag som faller under HS-posisjon 23.09.

EUROPEAN COMMUNITIES

Skimmed milk powder¹³ for use as animal feed may be exported to third countries:

(a) either after being denatured in the customs territory of the Community in accordance with Article 2:1 of Regulation (EEC) No. 1725/79¹⁴, as last amended by Regulation (EEC) No. 3411/93¹⁵:

«Skimmed milk powder shall be denatured by the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of either:

method A:

(i) 9 kgs. of lucerne meal or grass meal containing at least 50 per cent (m/m) of particles not exceeding 300 microns; and

(ii) 2 kgs. of starch or puffed starch, uniformly distributed in the mixture;

or:

method B:

(i) 5 kgs. of lucerne meal or grass meal containing at least 50 per cent (m/m) of particles not exceeding 300 microns; and

(ii) 12 kgs. of fish meal, non-deodorized or with a strong smell, containing at least 30 per cent (m/m) of particles not exceeding 300 microns; and

(iii) 2 kgs. of starch or puffed starch, uniformly distributed in the mixture;

(b) or after being incorporated in «preparations of a kind used for animal feeding», falling within sub-heading ex 23.09.10 and ex 23.09.90 of the common customs tariff, containing skimmed milk powder;

(c) or after being dyed by the following dyeing process:

The dyeing is to be by means of the colouring matters identified by the Colour Index numbers - most recent edition - and the designations indicated hereunder. These colouring matters:

- are to be used alone or in combination, in the form of very fine impalpable powder and
- are to be uniformly distributed in the skimmed milk powder
- in minimum quantities of 200 grs./100 kgs.

DE EUROPEISKE FELLESSKAP

Skummetmelkpulver¹³ som skal benyttes som fôr kan eksporteres til tredjeland:

a) enten etter å ha blitt denaturert på Fellekskapets tollområde i samsvar med artikkel 2 nr. 1 i forordning (EØF) nr. 1725/79¹⁴, sist endret ved forordning (EØF) nr. 3411/93¹⁵:

«Skummetmelkpulver skal denatureres ved tilsetning pr. 100 kg skummetmelkpulver, av enten:

metode A:

i) 9 kg lusernemel eller grasmel som inneholder minst 50 prosent (m/m) partikler som ikke overstiger 300 mikroner, og

ii) 2 kg stivelse eller oppustet stivelse, jevnt fordelt i blandingen,

eller

metode B:

i) 5 kg lusernemel eller grasmel som inneholder minst 50 prosent (m/m) partikler som ikke overstiger 300 mikroner, og

ii) 12 kg fiskemel, ikke-luftfritt eller med sterk lukt, som inneholder minst 30 prosent (m/m) partikler som ikke overstiger 300 mikroner, og

iii) 2 kg stivelse eller oppustet stivelse, jevnt fordelt i blandingen,

b) eller etter å ha blitt innarbeidet i «tilberedninger av en type som brukes til fôr», som hører inn under underposisjon ex 23.09.10 og ex 23.09.90 i Fellestariffen, og inneholder skummetmelkpulver,

c) eller etter å ha blitt farget ved følgende fargingsprosess:

Fargingen skal skje ved hjelp av fargestoffer som er oppført med nummer på Fargeindeksen - nyeste utgave - og betegnelsene som er angitt nedenfor. Disse fargestoffene

- skal brukes alene eller i kombinasjon, i form av meget findelt pulver, og

- skal fordeles jevnt i skummetmelkpulveret

- i minstemengder på 200 g/100 kg.

¹³ These processes and control measures apply to buttermilk powder as well as to skimmed milk powder intended for animal feed. (See Regulation (EEC) No. 804/68, Article 10:1.)

¹⁴ OJ No. L 199 of 7 August 1979, page 1.

¹⁵ OJ No. L 310 of 14 December 1993, page 28.

¹³ Disse prosessene og kontrolltiltakene gjelder kjernemelkpulver samt skummetmelkpulver beregnet på dyrefôr. (Se forordning (EØF) nr. 804/68, artikkel 10 nr. 1.)

¹⁴ EFT nr. L 199 av 7. august 1979, side 1.

¹⁵ EFT nr. L 310 av 14. desember 1993, side 28.

Designation of colouring matters:

C.I. No.	Designation
19140	Tartrazine ¹⁶
1. 42090	Brilliant blue F.C.F.
42095	Lissamine green
44090 E 142	Green B.S., Lissamine green
74260	Pigment green 7
77289	Cochineal

Betegnelse på fargestoffer:

FI-nummer	Betegnelse
19140	Tartrasin ¹⁶
42090	Briljantblått FCF
42095	Briljantsyregrønn
44090 E 142	Grønn BS, briljantsyregrønn
74260	Pigmentgrønn 7
77289	Karminrødt

FINLAND

Skimmed milk powder¹⁶ may be exported from the customs territory of Finland to third countries:

A. Either, after the competent Finnish authorities have ensured that the skimmed milk powder has been denatured according to any one of the following processes:

1. By the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of 2.5 kgs. of lucerne meal or grass meal, containing not less than 70 per cent of particles not exceeding 300 microns, uniformly distributed throughout the mixture.
2. By the addition of finely milled alfalfa flour (98 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), in a proportion of 2 to 4 parts per 100 and of phenolphthalein in proportion of 1:20,000 (1 gr. per 20 kgs. of milk).
3. By the addition, in the proportion of 20 per 100 by weight of the product treated (80 per 100 by weight of milk powder and 20 per cent of the denaturing agent) of a mixture composed of 80 per cent bran and 20 per cent potato flour, rice flour or other common starch (at least 10 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), with phenolphthalein in the proportion of 1:20,000.
4. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 35 kgs. of undeodorized fish meal and 200 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron and:
 - (a) 1.5 kgs. of activated carbon;
 - (b) or 100 grs. of mixture composed of four fifths of yellow tartrazine (E 102) and one fifth of patent blue V (E 131);
 - (c) or 20 grs. of cochineal red A (E 124);
 - (d) or 40 grs. of patent blue V (E 131).

FINLAND

Skummetmelkpulver¹⁶ kan eksporteres fra Finlands tollområde til tredjeland:

A. Enten etter at de kompetente finske myndigheter har påsett at skummetmelkpulveret er blitt denaturert i samsvar med en av følgende prosesser:

1. Ved tilsetning, pr. 100 kg skummetmelkpulver, av 2,5 kg lusernemel eller grasmel, som inneholder minst 70% partikler som ikke overstiger 300 mikroner, jevnt fordelt i hele blandingen.
2. Ved tilsetning av finmalt alfalfamel (98% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard), i forholdet 2 til 4 deler pr. 100 og av fenolftalein i forholdet 1:20.000 (1 g pr. 20 kg melk).
3. Ved tilsetning, i forholdet 20 pr. 100 etter vekten av det behandlede produkt (80 pr. 100 etter vekten av tørrmelk og 20% av denatureringsmiddelet) av en blanding sammensatt av 80% kli og 20% potetmel, rismel eller annen vanlig stivelse (i det minste 10% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard) med fenolftalein i forholdet 1:20.000.
4. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 35 kg ikke-luktfritt fiskemel og 200 g jernkarbonat eller jernsulfat og:
 - a) 1,5 kg aktivt kull,
 - b) eller 100 g av en blanding sammensatt av fire femtedeler gul tartrasin (E 102) og en femtedel patentblått V (E 131),
 - c) eller 20 g karminrødt A (E 124),
 - d) eller 40 g patentblått V (E 131).

¹⁶ These processes and control measures apply to buttermilk powder as well as to skimmed milk powder intended for animal feed.

¹⁶ Disse prosesser og kontrolltiltak gjelder kjerne- melkpulver så vel som skummetmelkpulver be- regnet for dyrefôr.

5. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 40 kgs. of undeodorized fish meal and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.

6. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 4.5 kgs. of fish oil or fish liver oil and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.

The fish meal noted in processes 4 and 5 must contain at least 25 per cent of particles with dimension below 80 microns. In processes 4, 5 and 6, the iron salts have to contain at least 30 per cent of particles of a size lower than 80 microns. The colouring matters have to contain the following percentages of the pure product:

- at least 30 per cent for cochineal red A (E 124);
- at least 25 per cent for the other colouring matters: colouring matters have to contain at least 30 per cent of particles having a size lower than 80 microns; the acidity of fish oil calculated in oleic acid has to be equal to at least 10 per cent.

The products added to skimmed milk powder, according to processes 4, 5 and 6 have to be uniformly distributed as regards in particular the activated carbon, the iron salts and the colouring matters; two samples of 50 grs. each, taken at random in a lot of 25 kgs., must give by chemical determination the same results within the limits of errors admitted by the analysis method used.

7. Dye to be added to liquid skimmed milk before drying at the rate of 2 to 3 ozs. per 100 gallons of milk (12.5 to 18.7 grs. per hectolitre). The dye to be one of the following colours:

English Standard Index Nos.

Lissamine green 44.090, 42.095, 44.025
Tartrazine 19.140

Combined with:

(a) Brilliant blue F.C.F. 42.090
or
(b) Green B.S. 44.090
Cochineal 77.289
Brilliant blue/F.C.F. 42.090

8. By the addition of meat and bone meal in a proportion of 2 to 4 parts of skimmed milk powder.

5. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 40 kg ikke-luktfritt fiskemel og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.

6. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 4,5 kg fiskeolje eller fiskeleverolje og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.

Fiskemelet nevnt i prosessene 4 og 5 må inneholde minst 25% partikler med dimensjoner under 80 mikroner. I prosessene 4, 5 og 6, skal jernsaltene inneholde minst 30% partikler med en størrelse under 80 mikroner. Fargestoffene skal inneholde følgende prosentsetser rent produkt:

- minst 30% når det gjelder karminrødt A (E 124),
- minst 25% når det gjelder de andre fargestoffer: fargestoffene skal inneholde minst 30% partikler av en størrelse under 80 mikroner; fiskeoljens surhetsgrad beregnet i oljesyre skal motsvare minst 10%.

Produkter som tilsettes skummetmelkpulver i samsvar med prosessene 4, 5 og 6, skal være jevnt fordelt især når det gjelder det aktive kullstoffet, jernsaltene og fargestoffene; to prøver på 50 g hver, tilfeldig tatt fra et parti på 25 kg, må ved kjemisk bestemmelse gi samme resultater innenfor de feilmarginer som tillates etter den anvendte analysemetode.

7. Fargestoff som skal tilsettes flytende skummetmelk før tørring i forholdet 2 til 3 unser pr. 100 gallons melk (12,5 til 18,7 g pr. hektoliter). Fargestoffet skal være en av de følgende farger:

Engelsk Standard Indeks nr.

Lissamingrønt 44.090, 42.095, 44.025
Tartrasin 19.140

kombinert med:

a) Brilljantblått F.C.F. 42.090
eller
b) Grønt B.S. 44.090
Karminrødt 77.289
Brilljantblått/F.C.F. 42.090

8. Ved tilsetning av kjøtt- og beinmel i forholdet 2 til 4 deler skummetmelkpulver.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 5

The bags or containers in which the denatured powder is packed will be labeled "For Animal Feed Only".

B. Or, after its incorporation in compound or mixed stockfoods of a kind falling within item 23.09 of the Harmonized System.

Sekkene eller beholderne som det denaturerte pulver pakkes i, skal merkes «Bare til dyrefôr».

B. Eller, etter at det er innarbeidet i sammensatt eller blandet kreaturfôr av et slag som faller under HS-posisjon 23.09.

HUNGARY

Directive

No. 14/1981/KkE 14/KKM of the Minister of Foreign Trade

On the implementation of Decree No. 36/1980./3.IX./MT on the promulgation of the International Dairy Arrangement, done at Geneva on 12 April 1979.

By virtue of powers conferred by the provisions of Section 3 of Decree No. 36/1980./3.IX/MT on the promulgation of the International Dairy Arrangement (hereinafter: the Arrangement) - the following are decreed:

Section 1

When importing or exporting products enumerated in Annexes I-III of the Arrangement, the provisions for minimum prices contained in the Annexes should be applied by the company authorized to carry on foreign trade activity, in determining the contents of the foreign trade contract.

Section 2

The company authorized to carry on foreign trade activity will be directly informed of modifications effected in the minimum prices according to paragraph 3(a) of Article 3 of Annex I of the Arrangement.

Section 3

Skimmed milk powder and buttermilk powder, denatured or otherwise made unfit for human consumption, for purposes of animal feed, may be imported also at prices below the minimum price.

Section 4

1. Skimmed milk powder and buttermilk powder, not denatured or otherwise made unfit for human consumption, can be imported at prices below the minimum price for purposes of animal feed only. Skimmed milk powder imported at prices below the minimum price must be denatured or otherwise made unfit for human consumption after customs clearance, before consumption.

UNGARN

Direktiv

Nr. 14/1981/KKE 14/KKM fra Ministeren for utenrikshandel

Om gjennomføringen av dekret nr. 36/1980/3.IX./MT om kunngjøring av Den internasjonale meieriavtale, utferdiget i Genève 12. april 1979.

Etter fullmakt i henhold til bestemmelsene i paragraf 3 i dekret nr. 36/1980./3.IX/MT om kunngjøring av Den internasjonale meieriavtale (heretter kalt avtalen) - bestemmes følgende:

Paragraf 1

Ved import eller eksport av produkter oppført i avtalens vedlegg I-III, bør bestemmelsene om minstepriser som finnes i vedleggene, anvendes av selskapet som har tillatelse til å drive utenrikshandel, når det gjelder å bestemme innholdet i handelskontrakten med utlandet.

Paragraf 2

Selskapet som har tillatelse til å drive utenrikshandel, vil bli direkte underrettet om endringer som gjøres i minsteprisene i samsvar med artikkel 3 nr. 3 bokstav a) i avtalens vedlegg I.

Paragraf 3

Skummetmelkpulver og kjernemelkpulver som er denaturert eller på annen måte gjort uegnet til konsum, beregnet til dyrefôr, kan importeres også til priser under minsteprisen.

Paragraf 4

1. Skummetmelkpulver og kjernemelkpulver som ikke er denaturert eller på annen måte gjort uegnet til konsum, kan importeres til priser under minsteprisen bare når det er beregnet til dyrefôr. Skummetmelkpulver importert til priser under minsteprisen må denatureres eller på annen måte gjøres uegnet til konsum etter tollklarering før forbruk.

2. Denaturing or otherwise making unfit for human consumption can be effected by adding meat, bone, blood, fish, lucerne (alfalfa), soya or other fodder meals, or fats of animal and vegetable origin, or any other procedure which results in the forage falling under Tariff No. 23.09 of the Trade Customs Tariff.
3. Customs clearance for home use of the dutiable goods specified in paragraph 1 above can be initiated only at the customs office regionally competent according to the premises of the company which carries out denaturing, mixing, or preparation for purposes of animal feed. The person presenting the customs declaration should indicate that the purchase was effected below the minimum price, and should declare that the dutiable goods will be used for purposes of animal feed only.
4. In the case of a declaration according to paragraph 3 above, the dutiable goods will be classified by the customs office in heading No. 04.02-03 of the Trade Customs Tariff ("Powdered milk and cream, unfit for human consumption, whether or not denatured, not containing added sugar"); and in a clause inserted on the declaration form, the customs office stipulates that in accordance with the provisions of the present Directive, it is prohibited to use the goods before carrying out denaturing or otherwise making the goods unfit for human consumption.
5. Denaturing or otherwise making the dairy products specified in paragraph 1 unfit for human consumption must be reported to the regionally competent customs office not alter than 10 days before starting the procedure, indicating at the same time the proportion of materials to be used, the way, place and time of the procedure. On the basis of this notification, denaturing is checked by the customs office on the premises of the company.
6. If milk powder cleared at the customs with the obligation of denaturing or otherwise making it unfit for human consumption is used without fulfilling this obligation, the person concerned will be held responsible under the law on minor offences, or the criminal law, according to the specific case.
2. Denaturering eller andre måter å gjøre det uegnet til konsum på, kan foretas ved å tilsette kjøttmel, beinmel, blodmel, fiske- mel, lusernel (alfalfamel), soyamel eller annet fórmel, eller fett av animalsk og vegetabilsk opprinnelse, eller ved enhver annen prosedyre som resulterer i at fôret kommer inn under tariff nr. 23.09 i handelstolltariffen.
3. Tollklarering for forbruk av de tollpliktige varer som er nevnt i nr. 1, kan bare foretas ved det lokalt kompetente tollsted der lokalene til selskapet som foretar denaturering, blanding, eller tilberedning til dyrefôr, ligger. Den person som framlegger tolldeklarasjonen, bør opplyse om at innkjøpet ble gjort under minsteprisen og bør erklære at de tollpliktige varene vil bli brukt bare til dyrefôr.
4. Når det gjelder en deklarasjon i samsvar med nr. 3, vil de tollpliktige varene bli klassifisert av tollstedet i posisjon nr. 04.02-03 i tolltariffen («Pulverisert melk og fløte, uegnet til konsum, denaturert eller ikke, som ikke inneholder tilsatt sukker»), og i en klausul som skrives på deklarasjonsskjemaet oppgir tollstedet at det i samsvar med bestemmelsene i dette direktiv, er forbudt å bruke varene før det er foretatt denaturering eller før varene på annen måte er gjort uegnet til konsum.
5. Denaturering eller andre måter å gjøre meieriproduktene nevnt i nr. 1 uegnet til konsum på, må rapporteres til det lokalt kompetente tollstedet senest 10 dager før prosedyren startes, og samtidig må det angis hvilke mengder av stoffene som skal brukes, framgangsmåten og tid og sted for prosedyren. På grunnlag av denne meldingen kontrolleres denatureringen av tollstedet i selskapets lokaler.
6. Dersom melkepulver som er klarert i tollene med krav om at det skal denatureres eller på annen gjøres uegnet til konsum, brukes uten at kravet er oppfylt, vil vedkommende bli holdt ansvarlig for mindre lovbrudd, eventuelt strafferettslig ansvarlig, avhengig av det konkrete tilfelle.

Section 5

This Directive comes into force on the day of its promulgation.

Paragraf 5

Dette direktiv trer i kraft på kunngjørings- tidspunktet.

Appendix to the Hungarian Notification

In Hungary, skimmed milk powder used for animal feeding is denatured or made unfit for human consumption not in two, but only in one step because of practical reasons. The denaturing takes place right when mixing or preparing the animal feedstuff, according to the standards and methods here attached.

In Hungary the following methods should be applied to prepare animal feedstuff with the use of skimmed milk powder.

Methods to prepare feedstuff for pigs with skimmed milk powder:

1. No. 21 - I - 101 - 24	
Maize	21%
Barley	15%
Wheat	10%
Soya (48%).....	20%
Fish meal.....	5.3%
Wheat bud.....	4%
Skimmed milk powder.....	12.2%
Mixture with 50% of industrial fat content	8%
MCP	1.1%
CaCO ₃	1.3%
Salt	0.4%
Fermin-6	1.2%
Premix	0.5%
2. No. 21 - II - 106 - 24	
Maize	21%
Barley	15%
Wheat	10%
Soya (40%).....	20%
Fish meal (70%).....	5.3%
Wheat bud.....	4%
Skimmed milk powder.....	12.2%
Mixture with 50% of industrial fat content	8%
MCP	1.1%
CaCO ₃	1.3%
Salt	0.4%
Fermin-6	1.2%
Premix	0.5%
3. No. 28 - I - 105 - 24	
Maize	28%
Barley	15%
Wheat	10%
Linseed	2%
Soya (40%).....	20.3%
Fish meal (70%).....	5%
Wheat bud.....	2%
Skimmed milk powder.....	6.7%
Mixture with 50% of industrial fat content	8%
MCP	0.9%
CaCO ₃	1.2%

Tillegg til meldingen om Ungarn

I Ungarn blir skummetmelkpulver som brukes til dyrefôr, av praktiske grunner denaturert eller gjort uegnet til konsum i bare ett trinn, ikke i to. Denatureringen skjer samtidig med at fôret blandes eller tilberedes, i samsvar med de standarder og metoder som er oppført nedenfor.

Metoder for tilberedning av grisefôr med skummetmelkpulver:

1. Nr. 21 - I - 101 - 24	
Mais	21 %
Bygg.....	15 %
Hvete	10 %
Soya (48 %).....	20 %
Fiskemel	5,3 %
Hveteknopp.....	4 %
Skummetmelkpulver.....	12,2 %
Blanding med 50 % industrifettinnhold	8 %
BKF	1,1 %
CaCO ₃	1,3 %
Salt	0,4 %
Fermin-6	1,2 %
Premiks	0,5 %
2. Nr. 21 - II - 106 - 24	
Mais	21 %
Bygg.....	15 %
Hvete	10 %
Soya (40 %).....	20 %
Fiskemel (70 %).....	5,3 %
Hveteknopp.....	4 %
Skummetmelkpulver.....	12,2 %
Blanding med 50 % industrifettinnhold	8 %
BKF	1,1 %
CaCO ₃	1,3 %
Salt	0,4 %
Fermin-6	1,2 %
Premiks	0,5 %
3. Nr. 28 - I - 105 - 24	
Mais	28 %
Bygg.....	15 %
Hvete	10 %
Linfrø	2 %
Soya (40 %).....	20,3 %
Fiskemel (70 %).....	5 %
Hveteknopp.....	2 %
Skummetmelkpulver.....	6,7 %
Blanding med 50 % industrifettinnhold	8 %
BKF	0,9 %
CaCO ₃	1,2 %

Salt	0.4%	Salt	0,4 %
Premix	0.5%	Premiks	0,5 %
4. No. 28 - II - 107 - 24		4. Nr. 28 - II - 107 - 24	
Maize	28%	Mais	28 %
Barley	15%	Bygg	15 %
Wheat	10%	Hvete	10 %
Linseed	2%	Linfrø	2 %
Soya (40%)	20.3%	Soya (40 %)	20,3 %
Fish meal	5%	Fiskemel (70 %)	5 %
Wheat bud	2%	Hveteknopp	2 %
Skimmed milk powder	6.7%	Skummetmelkpulver	6,7 %
Mixture with 50% of industrial fat content	8%	Blanding med 50 % industrifettinnhold	8 %
MCP	0.9%	BKF	0,9 %
CaCO ₃	1.2%	CaCO ₃	1,2 %
Salt	0.4%	Salt	0,4 %
Premix	0.5%	Premiks	0,5 %
5. No. 21 - I - 103 - 26		5. Nr. 21 - I - 103 - 26	
Maize	29%	Mais	29 %
Wheat	15%	Hvete	15 %
Barley	25%	Bygg	25 %
Linseed	4.7%	Linfrø	4,7 %
Soya (48%)	18%	Soya (48 %)	18 %
Meat-meal (54%)	2.4%	Kjøttmel (54 %)	2,4 %
Skimmed milk powder	3%	Skummetmelkpulver	3 %
MCP	1%	BKF	1 %
CaCO ₃	1.1%	CaCO ₃	1,1 %
Salt	0.3%	Salt	0,3 %
Premix	0.5%	Premiks	0,5 %
6. No. 21 - II - 109 - 26		6. Nr. 21 - II - 109 - 26	
Maize	29%	Mais	29 %
Wheat	15%	Hvete	15 %
Barley	25%	Bygg	25 %
Linseed	4.7%	Linfrø	4,7 %
Soya	18%	Soya	18 %
Meat-meal (54%)	2.4%	Kjøttmel (54 %)	2,4 %
Skimmed milk powder	3%	Skummetmelkpulver	3 %
MCP	1%	BKF	1 %
CaCO ₃	1.1%	CaCO ₃	1,1 %
Salt	0.3%	Salt	0,3 %
Premix	0.5%	Premiks	0,5 %
7. No. I - 102 - 22		7. Nr. I - 102 - 22	
Soya (47%)	60.4%	Soya (47 %)	60,4 %
Meat-meal (62%)	18%	Kjøttmel (62 %)	18 %
Skimmed milk powder	16%	Skummetmelkpulver	16 %
MCP	1%	BKF	1 %
CaCO ₃	0.6%	CaCO ₃	0,6 %
Salt	1.6%	Salt	1,6 %
Premix	1.6%	Premiks	1,6 %
Premixture with methonian content	0.8%	Premiks med methonian-innhold	0,8 %
8. No. II - 104 - 22		8. Nr. II - 104 - 22	
Soya (47%)	60.4%	Soya (47 %)	60,4 %
Meat-meal (62%)	18%	Kjøttmel (62 %)	18 %
Skimmed milk powder	16%	Skummetmelkpulver	16 %

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 5

MCP	1%	BKF	1 %
CaCO ₃	0.6%	CaCO ₃	0,6 %
Salt	1.6%	Salt	1,6 %
Premix	1.6%	Premiks	1,6 %
Premixture with methonian content	0.8%	Premiks med methonian-innhold	0,8 %

Methods to prepare feedstuff for calves with skimmed milk powder:

9. No. 11 - 102 - 22

Maize	57%
Soya (48%)	14.5%
Sunflower-groats	5%
Alfalfa-meal	6%
Skimmed milk powder	7%
Yeast	2%
Linseed	4.4%
MCP	1.2%
CaCO ₃	1.3%
Salt	0.5%
Premix	0.5%

10. No. 11 - 502 - 22

Soya (48%)	33.7%
Linseed	10.7%
Skimmed milk powder	12.5%
Alfalfa-meal	15.3%
MCP	2.8%
CaCO ₃	3%
Salt	1.2%
Premix	1.2%

Methods to prepare feedstuff for sheep with skimmed milk powder:

11. No. 102 - 22

Maize	20%
Barley	20%
Wheat	32%
Soya (47%)	9%
Alfalfa-meal	9.9%
Skimmed milk powder	3.5%
Linseed	3%
MCP	0.8%
CaCO ₃	0.8%
Salt	0.5%
Premix	0.5%

12. No. 41 - 502 - 22

Soya (47%)	32.1%
Linseed	10.7%
Skimmed milk powder	12.5%
Alfalfa-meal	35.3%
MCP	2.9%
CaCO ₃	2.9%
Salt	1.8%
Premix	1.8%

Metoder for å tilberede kalvefôr med skummetmelkpulver:

9. Nr. 11 - 102 - 22

Mais	57 %
Soya (48 %)	14,5 %
Solsikkegryn	5 %
Alfalfamel	6 %
Skummetmelkpulver	7 %
Gjær	2 %
Linfrø	4,4 %
BKF	1,2 %
CaCO ₃	1,3 %
Salt	0,5 %
Premiks	0,5 %

10. Nr. 11 - 502 - 22

Soya (48 %)	33,7 %
Linfrø	10,7 %
Skummetmelkpulver	12,5 %
Alfalfamel	15,3 %
BKF	2,8 %
CaCO ₃	3 %
Salt	1,2 %
Premiks	1,2 %

Metoder for å tilberede sauefôr med skummetmelkpulver:

11. Nr. 102 - 22

Mais	20 %
Bygg	20 %
Hvete	32 %
Soya (47 %)	9 %
Alfalfamel	9,9 %
Skummetmelkpulver	3,5 %
Linfrø	3 %
BKF	0,8 %
CaCO ₃	0,8 %
Salt	0,5 %
Premiks	0,5 %

12. Nr. 41 - 502 - 22

Soya (47 %)	32,1 %
Linfrø	10,7 %
Skummetmelkpulver	12,5 %
Alfalfamel	35,3 %
BKF	2,9 %
CaCO ₃	2,9 %
Salt	1,8 %
Premiks	1,8 %

JAPAN

Based on the provisions of Article 13 of the Customs Tariff Law, he who wants to import, with customs duty exempted, skimmed milk powder so as to produce animal feed through mixing the powder concerned with other materials shall take the following steps so that the powder concerned will not be diverted to uses other than animal feed:

1. He shall in advance make an application to the Director of Customs Office so that his factory be authorized to produce mixed feed with the duty-exempted skimmed milk powder.
2. When he (himself or through his agent) imports skimmed milk powder for purposes of animal feed, he shall go through necessary importation formalities and customs officers at a port of entry shall keep a record on the quantity of the skimmed milk powder thus imported.
3. He shall deliver the skimmed milk powder to his factory authorized under paragraph 1 above and mix it with fish meal, chrysalis meal or fish soluble.
4. After producing mixed feed, he shall submit, for inspection by the Customs Office, a report which contains, among others, information on the quantities of the skimmed milk powder used in the production and of other materials mixed therewith. The customs officers shall check how much of the quantity recorded at the time of entry has been used in the production and inspect the product concerned before its delivery from the factory.

In cases where he violates the control measures mentioned above, the authorization under paragraph 1 above shall be cancelled and the exempted customs duty shall be collected according to the provisions of the Customs Tariff Law. In addition to the above, he shall be fined or imprisoned, as the case may be, on the ground of the evasion of customs duty as provided for by the Customs Law.

NEW ZEALAND¹⁷

1. By the addition of finely milled alfalfa flour (98 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), in a proportion of 2 to 4 parts per 100 and of phenolphthalein in a proportion of 1:20,000 (1 gr. per 20 kgs. of milk).
2. By the addition, in the proportion of 20 per 100 by weight of the product treated (80 per

¹⁷ These processes and control measures apply to buttermilk powder as well as to skimmed milk powder intended for animal feed.

JAPAN

På grunnlag av bestemmelsene i artikkel 13 i Tolloven skal den som, med fritak for tollavgifter, ønsker å importere skummetmelkpulver for å framstille dyrefôr ved å blande vedkommende pulver med andre stoffer, treffe følgende tiltak slik at nevnte pulver ikke blir avledet til bruk for andre formål enn dyrefôr:

1. Han skal på forhånd sende en søknad til Direktøren for Tollkontoret slik at hans fabrikk kan få fullmakt til å framstille fôr blandet med det tollfrie skummetmelkpulveret.
2. Når han (selv eller gjennom sin representant) importerer skummetmelkpulver til bruk i dyrefôr, skal han gå gjennom de nødvendige importformaliteter, og tollmyndighetene i en importhavn skal føre et register over det kvantum skummetmelkpulver som importeres på denne måten.
3. Han skal levere skummetmelkpulveret til fabrikk, som i henhold til nr. 1 ovenfor har fått tillatelse, og blande det med fiskeemel, kokongskallmel eller fiskeoppløsning.
4. Etter å ha produsert blandet fôr, skal han framlegge for Tollkontoret til inspeksjon en rapport som bl.a. inneholder opplysninger om de kvanta skummetmelkpulver som er brukt i produksjonen og om andre stoffer som er innblandet. Tollerne skal undersøke hvor meget av det kvantum som ble registrert ved innførselstidspunktet, er blitt benyttet i produksjonen og skal kontrollere vedkommende produkt før det leveres fra fabrikk.

I tilfeller der vedkommende krenker ovennevnte kontrolltiltak, vil tillatelsen i henhold til nr. 1 ovenfor bli opphevet og den fritatte tollavgift vil bli innkrevet i samsvar med bestemmelsene i Tolloven. I tillegg til dette vil vedkommende bli bøtelagt eller eventuelt fengslet på grunn av tollavgiftunndragelse, i henhold til Tolloven.

NEW ZEALAND¹⁷

1. Ved tilsetning av finmalt alfalfamel (98% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard), i forholdet 2 til 4 deler pr. 100 og av fenolfthalein i forholdet 1:20.000 (1 g pr. 20 kg melk).
2. Ved tilsetning, i forholdet 20 pr. 100 etter vekten av det behandlede produkt (80 pr. 100 etter vekten av tørrmelk og 20 pr. 100

¹⁷ Disse prosesser og kontrolltiltak gjelder kjerne-melkpulver så vel som skummetmelkpulver beregnet til dyrefôr.

100 by weight of milk powder and 20 per 100 of the denaturing agent) of a mixture composed of 80 per cent bran and 20 per cent potato flour, rice flour or other common starch (at least 10 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), with phenolphthalein in the proportion of 1:20,000.

3. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 35 kgs. of undeodorized fish meal and 200 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron and
 - (a) 1.5 kgs. of activated carbon;
 - (b) or 100 grs. of mixture composed of four fifths of yellow tartrazine (E 102) and one fifth of patent blue V (E 131);
 - (c) or 20 grs. of cochineal red A (E 124);
 - (d) or 40 grs. of patent blue V (E 131);
 - (e) or 20 grs. of edicol lime.

4. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 40 kgs. of undeodorized fish meal and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.

5. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 4.5 kgs. of fish oil or fish liver oil and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.

The fish meal noted in processes 3 and 4 must contain at least 25 per cent of particles with dimension below 80 microns. In processes 3, 4 and 5, the iron salts have to contain at least 30 per cent of particles of a size lower than 80 microns. The colouring matters have to contain the following percentages of the pure product:

- at least 30 per cent for cochineal red A (E 124);
- at least 25 per cent for the other colouring matters: colouring matters have to contain at least 30 per cent of particles having a size lower than 80 microns; the acidity of fish oil calculated in oleic acid has to be equal to at least 10 per cent.

The products added to skimmed milk powder, according to processes 3, 4 and 5, have to be uniformly distributed as regards in particular the activated carbon, the iron salts and the colouring matters; two samples of 50 grs. each, taken at random in a lot of 25 kgs., must give by chemical determination the same results within the limits of errors admitted by the analysis method used.

6. By the addition of dye to liquid skimmed milk before drying at the rate of 2 to 3 ounces per 100 gallons of milk (12.5 to 18.7 grs. per hectolitre).

Dye to be one of the following colours:

av denatureringsmidlet) av en blanding sammensatt av 80% kli og 20% potetmel, rismel eller noen annen vanlig stivelse (minst 10% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard) med fenolftalein i forholdet 1:20.000.

3. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 35 kg ikke-luktfritt fiskemel og 200 g jernkarbonat eller jernsulfat og

- a) 1,5 kg aktivt kull,
- b) eller 100 g av en blanding sammensatt av fire femtedeler gul tartrasin (E 102) og en femtedel patentblått V (E 131),
- c) eller 20 g karminrødt A (E 124),
- d) eller 40 g patentblått V (E 131),
- e) eller 20 g spiselig kalk.

4. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, et minimum av 40 kg ikke-luktfritt fiskemel og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.

5. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 4,5 kg fiskeolje eller fiskeoljelever og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.

Fiskemelet nevnt i prosessene 3 og 4 må inneholde minst 25% partikler med dimensjoner under 80 mikroner. I prosessene 3, 4 og 5, skal jernsaltene inneholde minst 30% partikler med en størrelse under 80 mikroner. Fargestoffene skal inneholde følgende prosentsetser rent produkt:

- minst 30% når det gjelder karminrødt A (E 124),
- minst 25% når det gjelder de andre fargestoffer: fargestoffene skal inneholde minst 30% partikler av en størrelse under 80 mikroner; fiskeoljens surhetsgrad beregnet i oljesyre skal motsvare minst 10%.

Produkter som tilsettes skummetmelkpulver i samsvar med prosessene 3, 4 og 5, skal være jevnt fordelt især når det gjelder det aktive kullstoff, jernsaltene og fargestoffene; to prøver på 50 g hver, tilfeldig tatt fra et parti på 25 kg, må ved kjemisk bestemmelse gi samme resultater innenfor de feilmarginer som tillates etter den anvendte analysemetode.

6. Ved tilsetning av fargestoff i flytende skummetmelk før tørring i forholdet 2 til 3 unser pr. 100 gallons melk (12,5 til 18,7 g pr. hektoliter):

Fargestoffet skal være en av de følgende farger:

<i>English Standard Index Nos.</i>	
Lissamine green	44.090, 42.095, 44.025
Tartrazine	19.140
Combined with:	42.090
(i) Brilliant blue F.C.F.	
or	
(ii) Green B.S.	44.090
Cochineal	77.289
Brilliant blue/F.C.F.	42.090

<i>Engelsk Standard Indeks nr.</i>	
Lissamingrønt	44.090, 42.095, 44.025
Tartrasin	19.140
kombinert med:	
a) Brilljantblått F.C.F.	42.090
eller	
b) Grønt B.S.	44.090
Karminrødt	77.289
Briljantblått/F.C.F.	42.090

7. By the addition of meat and bone meal in a proportion of 2:4 parts of skimmed milk powder.
8. By the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of 2.5 kgs. of lucerne meal or grass meal, containing not less than 70 per cent of particles not exceeding 300 microns, uniformly distributed throughout the mixture.
The bags or containers in which the denatured powder is packed will be labelled "For Animal Feed only".
9. Incorporation of skimmed milk powder in compound or mixed stockfoods of a kind falling within item 23.09 of the Harmonized System.

NORWAY

Skimmed milk powder¹⁸ may be exported from the customs territory of Norway to third countries:

- A. Either, after the competent Norwegian authorities have ensured that the skimmed milk powder has been denatured according to any one of the following processes:
 1. By the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of 2.5 kgs. of lucerne meal or grass meal, containing not less than 70 per cent of particles not exceeding 300 microns, uniformly distributed throughout the mixture.
 2. By the addition of finely milled alfalfa flour (98 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), in a proportion of 2 to 4 parts per 100 and of phenolphthalein in a proportion of 1:20,000 (1 gr. per 20 kgs. of milk).
 3. By the addition, in the proportion of 20 per 100 by weight of the product treated (80 per 100 by weight of milk powder and 20 per cent of the denaturing agent) of a mixture composed of 80 per cent bran and 20 per cent potato flour, rice flour or other common starch (at least 10 per cent to pass mesh 60, equi-

¹⁸ These processes and control measures apply to buttermilk powder as well as to skimmed milk powder intended for animal feed.

7. Ved tilsetning av kjøtt- og beinmel i forholdet 2 til 4 deler skummetmelkpulver.
8. Ved tilsetning, pr. 100 kg skummetmelkpulver, av 2,5 kg lusernemel eller grasmel, som inneholder minst 70% partikler som ikke overstiger 300 mikroner, jevnt fordelt i hele blandingen.
Sekkene eller beholderne som det denaturerte pulver pakkes i, skal merkes «Bare til dyrefôr».
9. Innblanding av skummetmelkpulver i sammensatt eller blandet kreaturfôr av et slag som faller under HS-posisjon 23.09.

NORGE

Skummetmelkpulver¹⁸ kan eksporteres fra Norges tollområde til tredjeland:

- A. Enten etter at de kompetente norske myndigheter har påsett at skummetmelkpulveret er blitt denaturert i samsvar med en av følgende prosesser:
 1. Ved tilsetning, pr. 100 kg skummetmelkpulver, av 2,5 kg lusernemel eller grasmel, som inneholder minst 70% partikler som ikke overstiger 300 mikroner, jevnt fordelt i hele blandingen.
 2. Ved tilsetning av finmalt alfalfamel (98% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard), i forholdet 2 til 4 deler pr. 100 og av fenolftalein i forholdet 1:20.000 (1 g pr. 20 kg melk).
 3. Ved tilsetning, i forholdet 20 pr. 100 etter vekten av det behandlede produkt (80 pr. 100 etter vekten av tørrmelk og 20% av denatureringsmidlet) av en blanding sammensatt av 80% kli og 20% potetmel, risemel eller annen vanlig stivelse (i det minste 10% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US

¹⁸ Disse prosesser og kontrolltiltak gjelder kjerne- melkpulver så vel som skummetmelkpulver beregnet til dyrefôr.

- valent to 50 United States standard), with phenolphthalein in the proportion of 1:20,000.
4. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 35 kgs. of undeodorized fish meal and 200 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron and:
 - (a) 1.5 kgs. of activated carbon;
 - (b) or 100 grs. of mixture composed of four fifths of yellow tartrazine (E 102) and one fifth of patent blue V (E 131);
 - (c) or 20 grs. of cochineal red A (E 124);
 - (d) or 40 grs. of patent blue V (E 131).
 5. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 40 kgs. of undeodorized fish meal and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.
 6. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 4.5 kgs. of fish oil or fish liver oil and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.
- The fish meal noted in processes 4 and 5 must contain at least 25 per cent of particles with dimension below 80 microns. In processes 4, 5 and 6, the iron salts have to contain at least 30 per cent of particles of a size lower than 80 microns. The colouring matters have to contain the following percentages of the pure product:
- at least 30 per cent for cochineal red A (E 124);
 - at least 25 per cent for the other colouring matters: colouring matters have to contain at least 30 per cent of particles having a size lower than 80 microns; the acidity of fish oil calculated in oleic acid has to be equal to at least 10 per cent.
- The products added to skimmed milk powder, according to processes 4, 5 and 6 have to be uniformly distributed as regards in particular the activated carbon, the iron salts and the colouring matters; two samples of 50 grs. each, taken at random in a lot of 25 kgs., must give by chemical determination the same results within the limits of errors admitted by the analysis method used.
7. Dye to be added to liquid skimmed milk before drying at the rate of 2 to 3 ozs. per 100 gallons of milk (12.5 to 18.7 grs. per hectolitre). The dye to be one of the following colours:
 - standard), med fenolftalein i forholdet 1:20.000.
 4. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 35 kg ikke-luktfritt fiskemel og 200 g jernkarbonat eller jernsulfat og:
 - a) 1,5 kg aktivt kull,
 - b) eller 100 g av en blanding sammensatt av fire femtedeler gul tartrasin (E 102) og en femtedel patentblått V (E 131),
 - c) eller 20 g karminrødt A (E 124),
 - d) eller 40 g patentblått V (E 131).
 5. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 40 kg ikke-luktfritt fiskemel og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.
 6. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 4,5 kg fiskeolje eller fiskeleverolje og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.

Fiskemelet nevnt i prosessene 4 og 5 må inneholde minst 25% partikler med dimensjoner under 80 mikroner. I prosessene 4, 5 og 6, skal jernsaltene inneholde minst 30% partikler med en størrelse under 80 mikroner. Fargestoffene skal inneholde følgende prosentsetser rent produkt:

 - minst 30% når det gjelder karminrødt A (E 124),
 - minst 25% når det gjelder de andre fargestoffene: fargestoffene skal inneholde minst 30% partikler av en størrelse under 80 mikroner; fiskeoljens surhetsgrad beregnet i oljesyre skal motsvare minst 10%.

Produkter som tilsettes skummetmelkpulver i samsvar med prosessene 4, 5 og 6, skal være jevnt fordelt især når det gjelder det aktive kullstoff, jernsaltene og fargestoffene; to prøver på 50 g hver, tilfeldig tatt fra et parti på 25 kg, må ved kjemisk bestemmelse gi samme resultater innenfor de feilmarginer som tillates etter den anvendte analysemetode.

 7. Fargestoff som skal tilsettes flytende skummetmelk før tørring i forholdet 2 til 3 unser pr. 100 gallons melk (12,5 til 18,7 g pr. hektoliter). Fargestoffet skal være en av de følgende farger:

<i>English Standard Index Nos.</i>	
Lissamine green	44.090, 42.095, 44.025
Tartrazine	19.140

Combined with:

- (a) Brilliant blue F.C.F. 42.090
or
(b) Green B.S. 44.090
Cochineal 77.289
Brilliant blue/F.C.F. 42.090

<i>Engelsk Standard Indeks nr.</i>	
Lissamingrønt	44.090, 42.095, 44.025
Tartrasin	19.140

kombinert med:

- a) Brilljantblått F.C.F. 42.090
eller
b) Grønt B.S. 44.090
Karminrødt 77.289
Brilljantblått/F.C.F. 42.090

8. By the addition of meat and bone meal in a proportion of 2 to 4 parts of skimmed milk powder.

The bags or containers in which the denatured powder is packed will be labeled "For Animal Feed Only".

8. Ved tilsetning av kjøtt- og beinmel i forholdet 2 til 4 deler skummetmelk-pulver.

Sekkene eller beholderne som det denaturerte pulver pakkes i, skal merkes «Bare til dyrefôr».

- B. Or, after its incorporation in compound or mixed stockfoods of a kind falling within item 23.09 of the Harmonized System.

- B. Eller, etter at det er innarbeidet i sammen-satt eller blandet kreaturfôr av et slag som faller under HS-posisjon 23.09.

POLAND

Skimmed milk powder may be exported from the customs territory of Poland to third countries:

- A. Either, after the competent Polish authorities have ensured that the skimmed milk powder has been denatured according to any one of the following processes:

1. By the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of 2.5 kgs. of lucerne meal or grass meal, containing not less than 70 per cent of particles not exceeding 300 microns, uniformly distributed throughout the mixture.
2. By the addition of finely milled alfalfa flour (98 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), in a proportion of 2 to 4 parts per 100 and of phenolophtalein in a proportion of 1:20,000 (1 gr. per 20 kgs. of milk).
3. By the addition, in the proportion of 20 per 100 by weight of the product treated (80 per 100 by weight of milk powder and 20 per cent of the denaturing agent) of a mixture composed of 80 per cent bran and 20 per cent potato flour, rice flour or other common starch (at least 10 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), with phenolophtalein in the proportion of 1:20,000.
4. By the production of feed milk surrogate MS-93:

POLEN

Skummetmelkpulver kan eksporteres fra Polens tollområde til tredjeland:

- A. Enten etter at de kompetente polske myndigheter har påsett at skummetmelkpulveret er denaturert i samsvar med en av følgende prosesser:

1. Ved tilsetning pr. 100 kg skummetmelkpulver av 2,5 kg lusernemel eller grasmel som inneholder minst 70 prosent partikler som ikke overstiger 300 mikroner, jevnt fordelt i blandingen.
2. Ved tilsetning av finmalt alfalfamel (98 prosent skal kunne passere maskevidde 60, tilsvarende USAstandard 50), i forholdet 2 til 4 deler per 100 og av fenoltalein i et forhold av 1:20000 (1 g pr. 20 kg melk).
3. Ved tilsetning, i forholdet 20 per 100 etter vekt av behandlet produkt (80 pr. 100 etter vekt av melkepulver og 20 prosent av denatureringsmiddelet), av en blanding som består av 80 prosent kli og 20 prosent potetmel, rismel eller annen vanlig stivelse (minst 10 prosent skal kunne passere maskevidde 60, tilsvarende USA-standard 50), med fenoltalein i forholdet 1:20000.
4. Ved produksjon av fôrmeleksurrogat MS-93:

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 5

**INFORMATION
ON THE PRODUCTION OF FEED MILK
SURROGATE MS-93**

- (a) Product description:
Feed milk surrogate MS-93 is produced from skimmed milk and whey in the proportion 1+1, buttermilk powder, animal fat or fat used for feed milk surrogates, rape-seed or soybean lecithin, vitamins, mineral salts and antibiotics in the form of Polfamix 1C. Skimmed milk can be substituted by buttermilk up to 20 per cent.
- (b) Quantity composition of ready product:
- dry fatless matter - 82.0 %
 - water not more than - 5.0 %
 - fat not less than - 12.0 %
 - Polfamix 1C - 1.0 %
 - rape-seed or soybean lecithin ca 0.5 %
- (c) Quality composition of ready product:
- acidity not more than 9° SH
 - Coli group bacteria absent in 0.01 gr.
 - total number of microorganisms in 1 gr. not more than 250,000
- (d) Technological operations:
Production of "MS-93" preparation includes following operations:
- consolidation of skimmed milk, whey and buttermilk up to 45-48 per cent of dry matter,
 - dissolution of lecithin and Polfamix at the temperature of ca 40° C,
 - binding of the mixture with fat components and Polfamix at the temperature of 70-75° C by intensive mixing in flow,
 - drying and packaging.

B. Or, after its incorporation in compound or mixed stockfoods of a kind falling within item 23.09 of the Harmonized System.

SWITZERLAND

Skimmed milk powder may be exported from the customs territory of Switzerland to third countries:

- A. Either, after the competent Swiss authorities have ensured that the skimmed milk powder has been denatured according to any one of the following processes:
1. By the addition, per 100 kgs. of skimmed milk powder, of 2.5 kgs. of lucerne

**INFORMASJON
OM PRODUKSJON AV FÖRMELKSURRO-
GAT**

- a) Produktbeskrivelse:
Förmelksurrogat MS-93 lages av skummet melk og myse i forholdet 1 + 1, kjerne­melkpulver, animalsk fett eller fett som brukes til förmelksurrogat, raps eller soyabønnelecitin, vitaminer, mineral­salter og antibiotika i form av Polfamix 1C. Skummet melk kan erstattes av kjerne­melk med inntil 20 prosent.
- b) Mengdesammensetning av ferdig produkt:
- fettfritt tørrstoff - 82 %
 - vann, ikke mer enn - 5 %
 - fett, ikke mindre enn - 12 %
 - Polfamix 1C - 1 %
 - rapsfrø eller soya­bønnelecitin - ca. 0,5 %
- c) Kvalitetssammensetning av ferdig produkt:
- surhetsgrad, ikke mer enn 9° SH
 - koligrupperbakterier fraværende i 0,01 g
 - samlet antall mikroorganismer i 1 g ikke mer enn 250 000
- d) Teknologiske operasjoner:
Produksjon av «MS-93»-preparat omfatter følgende operasjoner:
- konsolidering av skummet melk, myse og kjernemelk inntil 45-48 prosent tørrstoff,
 - oppløsning av lecitin og Polfamix ved en temperatur på ca. 40° C,
 - binding av blandingen med fett­komponenter og Polfamix ved en temperatur på 70-75° C ved intens blanding under strømning,
 - tørking og pakking.

B. Eller, etter innarbeiding i förblandinger eller blandet kreaturför som kommer inn under HS-posisjon 23.09.

SVEITS

Skummetmelkpulver kan eksporteres fra Sveits tollområde til tredjeland:

- A. Enten etter at de kompetente sveitsiske myndigheter har påsett at skummetmelk­pulveret er blitt denaturert i samsvar med en av følgende prosesser:
1. Ved tilsetning, pr. 100 kg skummet­melkpulver, av 2,5 kg lusernel eller grasmel, som inneholder minst 70% par-

meal or grass meal, containing not less than 70 per cent of particles not exceeding 300 microns, uniformly distributed throughout the mixture.

2. By the addition of finely milled alfalfa flour (98 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), in a proportion of 2 to 4 parts per 100 and of phenolphthalein in a proportion of 1:20,000 (1 gr. per 20 kgs. of milk).
3. By the addition, in the proportion of 20 per 100 by weight of the product treated (80 per 100 by weight of milk powder and 20 per cent of the denaturing agent) of a mixture composed of 80 per cent bran and 20 per cent potato flour, rice flour or other common starch (at least 10 per cent to pass mesh 60, equivalent to 50 United States standard), with phenolphthalein in the proportion of 1:20,000.
4. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 35 kgs. of undeodorized fish meal and 200 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron and:
 - (a) 1.5 kgs. of activated carbon;
 - (b) or 100 grs. of mixture composed of four fifths of yellow tartrazine (E 102) and one fifth of patent blue V (E 131);
 - (c) or 20 grs. of cochineal red A (E 124);
 - (d) or 40 grs. of patent blue V (E 131).
5. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 40 kgs. of undeodorized fish meal and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron.
6. By the addition of, for each 100 kgs. of skimmed milk powder, a minimum of 4.5 kgs. of fish oil or fish liver oil and 300 grs. of carbonate of iron or sulphate of iron. The fish meal noted in processes 4 and 5 must contain at least 25 per cent of particles with dimension below 80 microns. In processes 4, 5 and 6, the iron salts have to contain at least 30 per cent of particles of a size lower than 80 microns. The colouring matters have to contain the following percentages of the pure product:
 - at least 30 per cent for cochineal red A (E 124);
 - at least 25 per cent for the other colouring matters: colouring matters have to contain at least 30 per cent of particles having a size lower than 80 microns; the acidity of fish oil calculated in oleic acid has to be equal to at least 10 per cent.

The products added to skimmed milk powder, according to processes 4, 5 and 6

partikler som ikke overstiger 300 mikroner, jevnt fordelt i hele blandingen.

2. Ved tilsetning av finmalt alfalfamel (98% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard), i forholdet 2 til 4 deler pr. 100 og av fenolftalein i forholdet 1:20.000 (1 g pr. 20 kg melk).
3. Ved tilsetning, i forholdet 20 pr. 100 etter vekten av det behandlede produkt (80 pr. 100 etter vekten av tørrmelk og 20% av denatureringsmidlet) av en blanding sammensatt av 80% kli og 20% potetmel, rismel eller annen vanlig stivelse (i det minste 10% som passerer maskevidde 60, motsvarende 50 US standard), med fenolftalein i forholdet 1:20.000.
4. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 35 kg ikke-luftfritt fiskemel og 200 g jernkarbonat eller jernsulfat og:
 - a) 1,5 kg aktivt kull,
 - b) eller 100 g av en blanding sammensatt av fire femtedeler gul tartrasin (E 102) og en femtedel patentblått V (E 131),
 - c) eller 20 g karminrødt A (E 124),
 - d) eller 40 g patentblått V (E 131).
5. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 40 kg ikke-luftfritt fiskemel og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat.
6. Ved tilsetning, for hvert 100 kg skummetmelkpulver, av et minimum av 4,5 kg fiskeolje eller fiskeleverolje og 300 g jernkarbonat eller jernsulfat. Fiskemelet nevnt i prosessene 4 og 5 må inneholde minst 25% partikler med dimensjoner under 80 mikroner. I prosessene 4, 5 og 6, skal jernsaltene inneholde minst 30% partikler med en størrelse under 80 mikroner. Fargestoffene skal inneholde følgende prosentsetser rent produkt:
 - minst 30% når det gjelder karminrødt A (E 124),
 - minst 25% når det gjelder de andre fargestoffer: fargestoffene skal inneholde minst 30% partikler av en størrelse under 80 mikroner; fiskeoljens surhetsgrad beregnet i oljesyre skal motsvare minst 10%.

Produkter som tilsettes skummetmelkpulver i samsvar med prosessene 4, 5 og

have to be uniformly distributed as regards in particular the activated carbon, the iron salts and the colouring matters; two samples of 50 grs. each, taken at random in a lot of 25 kgs., must give by chemical determination the same results within the limits of errors admitted by the analysis method used.

7. Dye to be added to liquid skimmed milk before drying at the rate of 2 to 3 ozs. per 100 gallons of milk (12.5 to 18.7 grs. per hectolitre). The dye to be one of the following colours:

<i>English Standard Index Nos.</i>	
Lissamine green	44.090, 42.095, 44.025
Tartrazine	19.140

Combined with

(a) Brilliant blue F.C.F.	42.090
or	
(b) Green B.S.	44.090
Cochineal	77.289
Brilliant blue/F.C.F.	42.090

8. By the addition of meat and bone meal in a proportion of 2 to 4 parts of skimmed milk powder.

The bags or containers in which the denatured powder is packed will be labelled "For Animal Feed Only".

- B. Or, after its incorporation in compound or mixed stockfoods of a kind falling within item 23.09 of the Harmonized System.

6, skal være jevnt fordelt især når det gjelder det aktive kullstoff, jernsaltene og fargestoffene; to prøver på 50 g hver, tilfeldig tatt fra et parti på 25 kg, må ved kjemisk bestemmelse gi samme resultater innenfor de feilmarginer som tillates etter den anvendte analysemetode.

7. Fargestoff som skal tilsettes flytende skummetmelk før tørring i forholdet 2 til 3 unser pr. 100 gallons melk (12,5 til 18,7 g pr. hektoliter). Fargestoffet skal være en av de følgende farger:

<i>Engelsk Standard Indeks nr.</i>	
Lissamingrønt	44.090, 42.095, 44.025
Tartrasin	19.140

kombinert med:

a) Brilljantblått F.C.F.	42.090
eller	
b) Grønt B.S.	44.090
Karminrødt	77.289
Brilljantblått/F.C.F.	42.090

8. Ved tilsetning av kjøtt- og beinmel i forholdet 2 til 4 deler skummetmelkpulver.

Sekkene eller beholderne som det denaturerte pulver pakkes i, skal merkes «Bare til dyrefôr».

- B. Eller, etter at det er innarbeidet i sammensatt eller blandet kreaturfôr av et slag som faller under HS-posisjon 23.09.

APPENDIX

Interpretative Statements

Japan undertakes to implement the provisions of this Agreement fully within the limit of its institutional possibilities.

Japan has accepted paragraph 5 of Article 3 of the Annex on the understanding that advance notification of its intention to make use of the provisions of that paragraph may be made globally for a given period and not separately for each transaction.

The Nordic countries have accepted paragraph 3 of Article V of the Agreement with the understanding that it does not in any way prejudice their position with regard to the definition of (other than) normal commercial transactions.

Switzerland has indicated that it is reserving the right to request at a later date the designation of two or three European ports as reference points under Article 2 of the Annex in the event that its exports made this necessary.

TILLEGG

Forklarende erklæringer

Japan påtar seg fullt ut å gjennomføre bestemmelsene i denne avtale innenfor rammen av sine institusjonelle muligheter.

Japan har godtatt artikkel 3 nr. 5 i vedlegget på betingelse av at forhåndsunderretningen vedrørende landets intensjon om å ta i bruk bestemmelsene i dette nr. kan gjøres samlet for ett gitt tidsrom og ikke enkeltvis for hver transaksjon.

De nordiske land har godtatt nr. 3 i artikkel V i avtalen på betingelse av at det ikke på noen måte foregriper deres stilling med hensyn til definisjonen av (andre enn) normale handelstransaksjoner.

Sveits har gitt uttrykk for at det forbeholder seg retten til, på et senere tidspunkt, å be om at to eller tre europeiske havner utpekes som referansepunkt i henhold til vedleggets artikkel 2 dersom landets eksport gjør det nødvendig.

New Zealand has indicated that the annual quantities of its exports under paragraph 2 of Article 7 of the Annex should normally be of the order of 1 thousand metric tons and could, in exceptional circumstances, amount to some 2 thousand metric tons.

New Zealand har gitt uttrykk for at landets årlige eksportmengder i henhold til nr. 2 i artikkel 7 i vedlegget normalt bør være av størrelsesorden 1000 metertonn og kan i unntakstilfeller komme opp i ca. 2000 metertonn.

Vedlegg 6

(Uoffisiell oversettelse)

**International bovine meat
agreement**

The Parties to this Agreement,

Convinced that increased international co-operation should be carried out in such a way as to contribute to the achievement of greater liberalization, stability and expansion in international trade in meat and live animals;

Taking into account the need to avoid serious disturbances in international trade in bovine meat and live animals;

Recognizing the importance of production and trade in bovine meat and live animals for the economies of many countries, especially for certain developed and developing countries;

Mindful of their obligations to the principles and objectives of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (hereinafter referred to as "GATT 1994");¹

Determined, in carrying out the aims of this Agreement to implement the principles and objectives agreed upon in the Tokyo Declaration of Ministers dated 14 September 1973, in particular as concerns special and more favourable treatment for developing countries;

Hereby agree as follows:

**Article I
Objectives**

The objectives of this Agreement shall be:

1. to promote the expansion, ever greater liberalization and stability of the international meat and livestock market by facilitating the progressive dismantling of obstacles and restrictions to world trade in bovine meat and live animals, including those which compartmentalize this trade, and by improving the international framework of world trade to the benefit of both consumer and producer, importer and exporter;
2. to encourage greater international cooperation in all aspects affecting the trade in bovine meat and live animals with a view in particular to greater rationalization and more efficient distribution of resources in the international meat economy;

¹ This provision shall apply only among Parties that are Members of the World Trade Organization.

**Internasjonal avtale om
storfekjøtt**

Partene i denne avtale,

som er overbevist om at et utvidet internasjonalt samarbeide bør finne sted på en slik måte at det bidrar til oppnåelse av større liberalisering, stabilitet og ekspansjon når det gjelder den internasjonale handel med kjøtt og levende dyr,

som tar hensyn til behovet for å unngå alvorlige forstyrrelser i den internasjonale handel med livdyr og kjøtt,

som innser betydningen av produksjon og handel med livdyr og storfekjøtt for mange lands økonomi, særlig visse industriland og utviklingsland,

som er klar over sine forpliktelser med hensyn til prinsippene og målene for Generalavtalen om tolltariffer og handel av 1994 (heretter kalt «Generalavtalen» eller «GATT 1994»)¹,

som er fast bestemte på under realiseringen av målsettingen for denne avtale å iverksette de prinsipper og nå de mål som ble vedtatt ved Ministererklæringen fra Tokyo av 14. september 1973, særlig angående spesiell og gunstigere behandling av utviklingsland,

Er herved enige om følgende:

**Artikkel I
Mål**

Målene for denne avtale skal være:

- 1) å bidra til utvidelse, stadig større liberalisering og stabilisering av det internasjonale kjøtt- og kvegmarked ved å lette den gradvise nedbyggingen av hindringer for og restriksjoner i verdenshandelen med livdyr og storfekjøtt, herunder slike som deler denne handel opp i adskilte sektorer, og ved å forbedre den internasjonale struktur i verdenshandelen til fordel både for forbruker og produsent, importør og eksportør,
- 2) å oppmuntre til større internasjonalt samarbeid på alle områder som berører handelen med livdyr og storfekjøtt, især med henblikk på større rasjonalisering og mer effektiv fordeling av ressursene innenfor den internasjonale kjøttøkonomi,

¹ Denne bestemmelse kommer bare til anvendelse for de parter som er medlemmer i Verdens handelsorganisasjon.

3. to secure additional benefits for the international trade of developing countries in bovine meat and live animals through an improvement in the possibilities for these countries to participate in the expansion of world trade in these products by means of *inter alia*:
 - (a) promoting long-term stability of prices in the context of an expanding world market for bovine meat and live animals; and
 - (b) promoting the maintenance and improvement of the earnings of developing countries that are exporters of bovine meat and live animals; the above with a view thus to deriving additional earnings, by means of securing long-term stability of markets for bovine meat and live animals;
4. to further expand trade on a competitive basis taking into account the traditional position of efficient producers.
- 3) å sikre ytterligere fordeler for utviklingslandenes internasjonale handel med livdyr og storfekjøtt ved å gi disse land bedre muligheter til å delta i utvidelsen av verdenshandelen med disse produkter, blant annet ved å:
 - a) bidra til en langsiktig stabilisering av prisene på et ekspanderende verdensmarked for livdyr og storfekjøtt, og
 - b) bidra til opprettholdelse og bedring av fortjenesten for de utviklingsland som er eksportører av livdyr og storfekjøtt, alt dette for å oppnå økt fortjeneste ved å sikre en langsiktig stabilisering av markedene for livdyr og storfekjøtt,
- 4) å utvikle handelen ytterligere på konkurransemessig basis og samtidig ta hensyn til den tradisjonelle posisjon som effektive produsenter har.

*Article II
Product Coverage*

This Agreement applies to the products listed in the Annex and to any other product that may be added by the International Meat Council (hereinafter also referred to as "the Council"), as established under the terms of Article V, in order to accomplish the objectives and provisions of this Agreement.

*Article III
Information and Market Monitoring*

1. Each Party shall provide regularly and promptly to the Council the information which will permit the Council to monitor and assess the overall situation of the world market for meat and the situation of the world market for each specific meat.
2. Developing country Parties shall furnish the information available to them. In order that these Parties may improve their data collection mechanism, developed country² Parties, and any developing country Parties able to do so, shall consider sympathetically any request to them for technical assistance.
3. The information that the Parties undertake to provide pursuant to paragraph 1, accor-

*Artikkel II
Produkter som omfattes av avtalen*

Denne avtale gjelder produkter oppført i vedlegget til denne avtale samt andre produkter som kan bli tilføyd av Det internasjonale kjøttråd (heretter kalt Rådet) som er opprettet i henhold til artikkel V, for å gjennomføre denne avtalens mål og bestemmelser.

*Artikkel III
Informasjonsvirksomhet og markedsovervåking*

1. Alle parter skal regelmessig og uten opphold skaffe til veie for Rådet de opplysninger som vil kunne sette det i stand til å overvåke og vurdere den generelle situasjonen på verdensmarkedet for kjøtt, samt situasjonen på verdensmarkedet for hvert enkelt kjøttslag.
2. Utviklingsland som er parter i avtalen skal skaffe til veie de opplysninger som er tilgjengelige for dem. For at disse land bedre skal kunne utvikle sitt datainnsamlingsapparat, skal parter som er industriland², og enhver part som er utviklingsland og som er i stand til det, gi enhver forespørsel om faglig bistand velvillig behandling.
3. De opplysninger som partene forplikter seg til å skaffe til veie etter nr. 1, i samsvar

² In this Agreement the term "country" is deemed to include the European Communities as well as any separate customs territory Member of the World Trade Organization.

² I denne avtalen er begrepet «land» ment å inkludere De europeiske fellesskap og ethvert eget tollområde som er medlem av Verdens handelsorganisasjon.

ding to the modalities that the Council shall establish, shall include data on past performance and current situation and an assessment of the outlook regarding production (including the evolution of the composition of herds), consumption, prices, stocks of and trade in the products referred to in Article II, and any other information deemed necessary by the Council, in particular on competing products. Parties shall also provide information on their domestic policies and trade measures including bilateral and plurilateral commitments in the bovine sector, and shall notify as early as possible any changes in such policies and measures that are likely to affect international trade in bovine meat and live animals. The provisions of this paragraph shall not require any Party to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

4. The Secretariat of the World Trade Organization (hereinafter referred to as "Secretariat") shall monitor variations in market data, in particular herd sizes, stocks, slaughtering and domestic and international prices, so as to permit early detection of the symptoms of any serious imbalance in the supply and demand situation. The Secretariat shall keep the Council apprized of significant developments on world markets, as well as prospects for production, consumption, exports and imports. The Secretariat shall draw up and keep up to date an inventory of all measures affecting trade in bovine meat and live animals, including commitments resulting from bilateral, plurilateral and multilateral negotiations.

Article IV

Functions of the International Meat Council and Cooperation between the Parties

1. The Council shall meet in order to:
 - (a) evaluate the world supply and demand situation and outlook on the basis of an interpretative analysis of the present situation and of probable developments drawn up by the Secretariat, on the basis of documentation provided in conformity with Article III, including that relating to the operation of domestic and trade policies and of any other information available to the Secretariat;

med nærmere regler som Rådet vil fastsette, skal omfatte oppgaver over tidligere virksomhet, den aktuelle situasjon og en vurdering av prognosene for produksjon (herunder forandringer i besetningenes sammensetning), forbruk, priser, lagre av og handel med de varer som er nevnt i artikkel II, samt alle andre opplysninger som Rådet har funnet nødvendige, særlig vedrørende konkurrerende varer. Partene skal også skaffe til veie opplysninger om sine interne ordninger og handelstiltak, herunder bilaterale og plurilaterale forpliktelser innen storfesektoren, og skal så raskt som mulig gi melding om enhver endring av slike ordninger og tiltak som trolig vil få virkning for den internasjonale handel med livdyr og storfekjøtt. Bestemmelsene i dette nr. skal ikke pålegge noen part å fremlegge fortrolige opplysninger som ville vanskeliggjøre håndhevelse av lovregler eller på annen måte være i strid med offentlige interesser eller som ville skade de rettmessige kommersielle interessene til bestemte foretak, enten de er offentlige eller private.

4. Sekretariatet i Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt sekretariatet) skal overvåke forandringer i markedsdata, især besetningenes størrelse, lagre, slakting og innenlandske og internasjonale priser, for på et tidlig stadium å kunne oppdage symptomer på enhver alvorlig ubalanse i forholdet mellom tilbud og etterspørsel. Sekretariatet skal holde Rådet underrettet om viktige utviklingstendenser på verdensmarkedene så vel som utsiktene for produksjon, forbruk, eksport og import. Sekretariatet skal lage og oppdatere en oversikt over alle tiltak som berører handel med storfekjøtt og livdyr, herunder forpliktelser som følger av bilaterale, plurilaterale og multilaterale forhandlinger.

Artikkel IV

Det internasjonale kjøtttråds oppgaver og samarbeidet mellom partene

1. Rådet skal tre sammen for å:
 - a) vurdere situasjonen og prognosene for tilbud og etterspørsel, på grunnlag av en fortolkende analyse av den foreliggende situasjon og av sannsynlige utviklingstendenser utarbeidet av sekretariatet på grunnlag av en dokumentasjon som er framlagt i samsvar med artikkel III, innbefattet det som vedrører gjennomføringen av interne ordninger og handelspolitikk, og av alle andre opplysninger som er tilgjengelige for sekretariatet,

- (b) proceed to a comprehensive examination of the functioning of this Agreement;
- (c) provide an opportunity for regular consultation on all matters affecting international trade in bovine meat.
2. If after evaluation of the world supply and demand situation referred to in paragraph 1 (a), or after examination of all relevant information pursuant to paragraph 3 of Article III, the Council finds evidence of a serious imbalance or a threat thereof in the international meat market, the Council will proceed by consensus, taking particular account of the situation in developing countries, to identify for consideration by governments³ possible solutions to remedy the situation consistent with the principles and rules of GATT 1994.
 3. Depending on whether the Council considers that the situation defined in paragraph 2 is temporary or more durable, the measures referred to in paragraph 2 could include short-, medium-, or long-term measures taken by importers as well as exporters to contribute to improve the overall situation of the world market consistent with the objectives and aims of this Agreement, in particular the expansion, ever greater liberalization, and stability of the international meat and livestock markets.
 4. When considering the suggested measures pursuant to paragraphs 2 and 3, due consideration shall be given to special and more favourable treatment to developing countries, where this is feasible and appropriate.
 5. The Parties undertake to contribute to the fullest possible extent to the implementation of the objectives of this Agreement set forth in Article I. To this end, and consistent with the principles and rules of the GATT 1994, Parties shall, on a regular basis, enter into the discussions provided in paragraph 1 (c) with a view to exploring the possibilities of achieving the objectives of this Agreement, in particular the further dismantling of obstacles to world trade in bovine meat and live animals. Such discussions should prepare the way for subsequent consideration of possible solutions of trade problems consistent with the rules and principles of the GATT 1994, which could be jointly accepted by all the Parties concerned, in a balanced context of mutual advantages.
- b) foreta en omfattende undersøkelse av hvordan denne avtale virker,
 - c) gi mulighet til regelmessige konsultasjoner om alle spørsmål som angår internasjonal handel med storfekjøtt.
 2. Dersom Rådet, etter å ha foretatt den vurdering av tilbud- og etterspørselsituasjonen nevnt i nr. 1 a) eller etter behandling av alle relevante opplysninger i henhold til artikkel III, nr. 3, mener å kunne fastslå en alvorlig ubalanse eller trussel om dette på det internasjonale kjøttmarked, vil Rådet, idet det tas spesielt hensyn til situasjonen i utviklingslandene, ved konsensus finne fram til mulige løsninger som legges fram for regjeringene³ til vurdering, med henblikk på å rette opp situasjonen i tråd med prinsippene og reglene i GATT 1994.
 3. Avhengig av hvorvidt Rådet finner at den situasjon som er beskrevet i nr. 2 er av forbigående eller mer varig karakter, vil de tiltak som er omtalt i sistnevnte nr. kunne omfatte tiltak på kort, mellomlang og lang sikt både fra importørers og eksportørers side, for å bidra til å forbedre den generelle situasjonen på verdensmarkedet i samsvar med avtalens formål og hensikter, i særdeleshet utvidelse, stadig større liberalisering og stabilisering av de internasjonale kjøtt- og kvegmarkeder.
 4. Ved vurdering av de tiltak som er foreslått i nr. 2 og 3, skal tilbørlig hensyn tas til spesiell og gunstigere behandling av utviklingsland, dersom dette lar seg gjøre og er formålstjenlig.
 5. Partene forplikter seg til i størst mulig utstrekning å medvirke til gjennomføringen av målene for denne avtale nevnt i artikkel I. Med dette formål og i overensstemmelse med prinsippene og reglene i GATT 1994, skal partene regelmessig innlede drøftelser i henhold til nr. 1 c), for å vurdere mulighetene for å nå denne avtalens mål, særlig en ytterligere nedbygging av hindringer for verdenshandelen med livdyr og storfekjøtt. Slike drøftelser bør bane veien for en påfølgende behandling av mulige løsninger av handelsproblemene som er forenlige med reglene og prinsippene i GATT 1994, som alle de berørte parter sammen vil kunne godta innen en balansert ramme av gjensidige fordeler.

³ For the purpose of this Agreement, the term "government" is deemed to include the competent authorities of the European Communities.

³ I denne avtalen er begrepet «regjering» ment å inkludere de ansvarlige myndigheter i De europeiske fellesskap.

6. Any Party may raise before the Council any matter⁴ affecting this Agreement, *inter alia*, for the same purposes provided for in paragraph 2. The Council shall, at the request of a Party, meet within a period of not more than fifteen days to consider any matter affecting this Agreement.

6. Enhver part kan bringe inn for Rådet ethvert spørsmål⁴ som berører denne avtale, blant annet i samme hensikt som omhandlet i nr. 2. Etter anmodning fra en part skal Rådet tre sammen innen en frist på høyst 15 dager for å behandle ethvert spørsmål som angår denne avtale.

Article V Administration

1. International Meat Council

An International Meat Council shall be established within the framework of the World Trade Organization (hereinafter referred to as "the WTO"). The Council shall comprise representatives of all Parties to the Agreement and shall carry out all the functions which are necessary to implement the provisions of the Agreement. The Council shall be serviced by the Secretariat. The Council shall establish its own rules of procedure. The Council may, as appropriate, establish subsidiary working groups or other bodies.

2. Regular and special meetings

The Council shall normally meet as appropriate, but not less than twice each year. The Chairman may call a special meeting of the Council either on his own initiative or at the request of a Party to this Agreement.

3. Decisions

The Council shall reach its decisions by consensus. The Council shall be deemed to have decided on a matter submitted for its consideration if no member of the Council formally objects to the acceptance of a proposal.

4. Cooperation with other organizations

The Council shall make arrangements as appropriate for consultation or cooperation with intergovernmental and non-governmental organizations.

5. Admission of observers

(a) The Council may invite any non-Party government to be represented at any of its meetings as an observer and may determine rules on the rights and obligations of observers, in particular with respect to the provision of information.

Artikkel V Administrasjon

1. Det internasjonale kjøttråd

Et internasjonalt kjøttråd skal opprettes innenfor rammen av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt «WTO»). Rådet skal bestå av representanter fra alle partene i avtalen og skal utføre alle de oppgaver som er nødvendige for å gjennomføre avtalens bestemmelser. Rådet skal betjenes av sekretariatet. Rådet skal fastsette sin forretningsorden. Rådet kan eventuelt opprette underordnede arbeidsgrupper eller andre organer.

2. Ordinære og ekstraordinære møter

Rådet skal vanligvis tre sammen når det er hensiktsmessig, men minst to ganger i året. Formannen kan innkalle til ekstraordinært møte i Rådet, enten etter eget initiativ eller etter anmodning fra en part i denne avtale.

3. Beslutninger

Rådet skal fatte sine beslutninger ved konsensus. Rådet skal anses å ha fattet beslutning i en sak det har fått seg forelagt til behandling, dersom ingen av medlemmene i Rådet formelt reiser innvendinger mot å godta et forslag.

4. Samarbeid med andre organisasjoner

Rådet skal treffe de nødvendige disposisjoner for konsultasjoner eller samarbeid med mellomstatlige og ikke-statlige organisasjoner.

5. Adgang for observatører

a) Rådet kan innby enhver regjering som ikke er avtalepart, til å være representert som observatør ved ethvert av sine møter, og kan fastsette regler om observatørens rettigheter og plikter, særlig med hensyn til fremskaffing av informasjon.

⁴ It is confirmed that the term "matter" in this paragraph includes any matter which is covered by Multilateral Trade Agreements annexed to the Agreement Establishing the WTO, in particular those bearing on export and import measures.

⁴ Det bekreftes at uttrykket «spørsmål» i dette nr. omfatter ethvert spørsmål som omfattes av de multilaterale handelsavtaler som følger som vedlegg til Avtalen om opprettelse av WTO, særlig de som angår eksport- og importtiltak.

(b) The Council may also invite any of the organizations referred to in paragraph 4 to attend any meeting as an observer.

b) Rådet kan også innby enhver av organisasjonene omtalt i nr. 4 til å være tilstede som observatør ved ethvert av sine møter.

Article VI
Final provisions

1. *Acceptance*

- (a) This Agreement is open for acceptance, by signature or otherwise, by any State or separate customs territory possessing full autonomy in the conduct of its external commercial relations and of the other matters provided for in the Agreement Establishing the WTO (hereinafter referred to as "WTO Agreement"), and by the European Communities.
- (b) Reservations may not be entered without the consent of the other Parties.
- (c) Acceptance of this Agreement shall carry denunciation of the Arrangement Regarding Bovine Meat, done at Geneva on 12 April 1979, which entered into force on 1 January 1980, for Parties having accepted that Arrangement. Such denunciation shall take effect on the date of entry into force of this Agreement for that Party.

2. *Entry into force*

This Agreement shall enter into force for those Parties having accepted it, on the date of entry into force of the WTO Agreement. For Parties accepting this Agreement after that date, it shall be effective from the date of their acceptance.

3. *Validity*

This Agreement shall remain in force for three years. The duration of this Agreement shall be extended for further periods of three years at a time, unless the Council, at least eighty days prior to each date of expiry, decides otherwise.

4. *Amendment*

Except where provision for modification is made elsewhere in this Agreement, the Council may recommend an amendment to the provisions of this Agreement. The proposed amendment shall enter into force upon acceptance by all Parties.

5. *Relationship between the Agreement and other Agreements*

Nothing in this Agreement shall affect the rights and obligations of Parties under the General Agreement on Tariffs and Trade or the WTO Agreement.⁵

⁵ This provision shall apply only among Parties that are Members of the WTO or the GATT.

Artikkel VI
Sluttbestemmelser

1. *Godkjennelse*

- a) Denne avtale er åpen for godkjennelse, ved undertegning eller på annen måte, av enhver stat eller ethvert separat tollområde som har fullt selvstyre i sine handelsforbindelser med utlandet og i andre spørsmål omhandlet i Avtalen om opprettelse av WTO (heretter kalt «WTO-avtalen»), og av De europeiske fellesskap.
- b) Reservasjoner kan ikke foretas uten samtykke fra de andre partene.
- c) Godkjennelse av denne avtale medfører oppsigelse av Avtalen om storfekjøtt, vedtatt i Genève 12. april 1979, som trådte i kraft 1. januar 1980, for parter som har godkjent nevnte avtale. Slik oppsigelse skal gjelde fra den dato nærværende avtale trer i kraft for vedkommende part.

2. *Ikrafttredelse*

Denne avtale skal tre i kraft for de partene som har godkjent den, på den dato WTO-avtalen trer i kraft. For parter som godkjenner nærværende avtale etter denne dato, skal den få virkning fra den dag de godkjenner den.

3. *Gyldighet*

Denne avtale skal gjelde for 3 år. Avtalens varighet skal forlenges ytterligere for tidsrom på 3 år om gangen, med mindre Rådet, minst åtti dager før hver utløpsdato, bestemmer noe annet.

4. *Endringer*

Unntatt der det ellers i denne avtale finnes bestemmelser om endringer, kan Rådet anbefale en endring i denne avtalens bestemmelser. Den foreslåtte endring trer i kraft når den er godkjent av samtlige parter.

5. *Forholdet mellom avtalen og andre avtaler*

Ingen bestemmelse i denne avtale skal berøre partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til Generalavtalen om tolltariffer og handel eller WTO-avtalen⁵.

⁵ Denne bestemmelse kommer bare til anvendelse for parter som er medlem av WTO eller GATT.

6. *Withdrawal*

Any Party may withdraw from this Agreement. Such withdrawal shall take effect upon the expiration of sixty days from the date on which written notice of withdrawal is received by the Director-General of the WTO.

7. *Deposit*

Until the entry into force of the WTO Agreement, the text of this Agreement shall be deposited with the Director-General to the CONTRACTING Parties to GATT who shall promptly furnish a certified copy thereof and a notification of each acceptance thereof to each Party. The texts of this Agreement in the English, French and Spanish languages shall all be equally authentic. This Agreement, and any amendments thereto, shall, upon the entry into force of the WTO Agreement, be deposited with the Director-General of the WTO.

8. *Registration*

This Agreement shall be registered in accordance with the provisions of Article 102 of the Charter of the United Nations. Done at Marrakesh on this fifteenth day of April nineteen hundred and ninety four.

6. *Oppsigelse*

Enhver part kan si opp denne avtale. Slik oppsigelse får virkning seksti dager etter den dag WTOs Generaldirektør har mottatt skriftlig varsel om oppsigelsen.

7. *Deponering*

Inntil WTO-avtalen trer i kraft skal denne avtaleteksten deponeres hos Generaldirektøren for KONTRAHERENDE PARTER i GATT, som umiddelbart skal oversende en bekreftet kopi av avtalen og en melding om hver godkjenning til alle partene. Avtaleteksten på engelsk, fransk og spansk har samme gyldighet. Denne avtale og enhver endring i avtalen skal ved WTO-avtalens ikrafttredelse deponeres hos Generaldirektøren for WTO.

9. *Registrering*

Denne avtale skal registreres i samsvar med bestemmelsene i artikkel 102 i FN-pakten. Utfærdiget i Marrakesh 15. april 1994.

ANNEX

PRODUCT COVERAGE

This Agreement applies to bovine meat. For the purpose of this Agreement, the term "bovine meat" is considered to include the following products, as defined by the Harmonized Commodity Description and Coding System ("Harmonized System") established by the Customs Co-operation Council⁶:

HS code

01.02 - Live bovine animals:
0102.10 - Pure-bred breeding animals
0102.90 - Other

VEDLEGG

PRODUKTER SOM OMFATTES AV
AVTALEN

Denne avtale gjelder for storfekjøtt. For denne avtalens formål er begrepet «storfe- kjøtt» ment å omfatte følgende produkter, slik de er definert i Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (HS) opprettet av Tollsamarbeidsrådet⁶.

HS-nr.

01.02 - Storfe, levende
0102.10 - til avl
0102.90 - ellers

⁶ For those Parties which have not yet implemented the Harmonized System, the following Customs Co-operation Council Nomenclature applies with respect to Article II: CCCN (a) Live bovine animals 01.02 (b) Meat and edible offals of bovine animals, fresh, chilled or frozen ex 02.01 (c) Meat and edible offals of bovine animals, salted, in brine, dried or smoked ex 02.06 (d) Other prepared or preserved meat or offal of bovine animals ex 16.02

⁶ For parter som ennå ikke har gjennomført Det harmoniserte system, kommer følgende nomenklatur fra Tollsamarbeidsrådet til anvendelse i forbindelse med artikkel II: CCCN a) Storfe, levende 01.02 b) Kjøtt og spiselig slakteavfall av storfe, ferskt, kjølt eller frystex 02.01 c) Kjøtt og spiselig slakteavfall av storfe, salt, i saltlake, tørket eller røkt ex 02.06 d) Annet tilberedt eller konservert kjøtt eller slakteavfall av storfe ex 16.02

HS code		HS-nr.	
02.01	- Meat of bovine animals, fresh or chilled:	02.01	- Kjøtt av storfe, ferskt eller kjølt
0201.10	- Carcasses and half-carcasses	0201.10	- hele eller halve skrotter
0201.20	- Other cuts with bone-in	0201.20	- andre kjøttstykker med bein
0201.30	- Boneless	0201.30	- utbeinet
02.02	- Meat of bovine animals, frozen:	02.02	- Kjøtt av storfe, fryst
0202.10	- Carcasses and half-carcasses	0202.10	- hele eller halve skrotter
0202.20	- Other cuts with bone-in	0202.20	- andre kjøttstykker med bein
0202.30	- Boneless	0202.30	- utbeinet
02.06	- Edible offal of bovine animals, fresh, chilled or frozen:	02.06	- Spiselig slakteavfall av storfe, ferskt, kjølt eller fryst
0206.10	- Of bovine animals, fresh or chilled	0206.10	- av storfe - ferskt eller kjølt
	- Of bovine animals, frozen:		
0206.21	- Tongues	0206.21	- tunger
0206.22	- Livers	0206.22	- lever
0206.29	- Other	0206.29	- annet
02.10	- Meat and edible meat offal, salted, in brine, dried or smoked; edible flours and meals of meat or meat offal:	02.10	- Kjøtt og spiselig slakteavfall, saltet, i saltlake, tørket eller røkt; spiselig mel av kjøtt eller slakteavfall
0210.20	- Meat of bovine animals	0210.20	- kjøtt av storfe
ex0210.90	- Edible offal of bovine animals	ex0210.90	- ellers, herunder spiselig mel av kjøtt eller slakteavfall av storfe
16.02	- Other prepared or preserved meat, meat offal or blood:	16.02	- Annet tilberedt eller konservert kjøtt, flekk, slakteavfall eller blod
1602.50	- Of bovine animals	1602.50	- av storfe

Vedlegg 7

(Uoffisiell oversettelse.)

**MINISTERERKLÆRINGEN FRA PUNTA DEL ESTE
OM NY FORHANDLINGSRUNDE I GATT.****(22. september 1986)****Ministerial declaration on
Uruguay round**

Ministers, meeting on the occasion of the Special Session of the CONTRACTING PARTIES at Punta del Este, have decided to launch Multilateral Trade Negotiations (The Uruguay Round). To this end, they have adopted the following Declaration. The Multilateral Trade Negotiations will be open to the participation of countries as indicated in Parts I and II of this Declaration. A trade Negotiations Committee is established to carry out the negotiations. The Trade Negotiations Committee shall hold its first meeting not later than 31 October 1986. It shall meet as appropriate at Ministerial level. The Multilateral Trade Negotiations will be concluded within four years.

PART I**NEGOTIATIONS ON TRADE
IN GOODS**

The CONTRACTING PARTIES meeting at Ministerial level

DETERMINED to halt and reverse protectionism and to remove distortion to trade

DETERMINED also to preserve the basic principles and to further the objectives of the GATT

DETERMINED also to develop a more open, viable and durable multilateral trading system

CONVINCED that such action would promote growth and development

MINDFUL of the negative effects of financial and monetary instability in the world economy, the indebtedness of a large number of less developed contracting parties,

and considering the linkage between trade, money, finance and development

DECIDE to enter into Multilateral Trade Negotiations on trade in goods within the framework and under the aegis of the General Agreement on Tariffs and Trade.

**Ministerdeklarasjonen om
Uruguay-runden**

Ministre, i forbindelse med Spesialsesjonen av KONTRAHERENDE PARTER i Punta del Este, har vedtatt å lansere Multilaterale Handelsforhandlinger (Uruguay-runden). For dette formål vedtok de følgende Deklarasjon. De Multilaterale Handelsforhandlingene skal være åpen for deltagelse av land slik Del I og II av deklarasjonen indikerer. En Styringskomité for forhandlingene skal holde sitt første møte senest 31. oktober 1986. Den skal møtes på ministernivå etter behov. De Multilaterale Handelsforhandlingene skal være avsluttet innen fire år.

DEL 1**FORHANDLINGER OM HANDEL
MED VARER**

KONTRAHERENDE PARTER på minister-nivå

OPPMERKSOM på å stoppe og reversere proteksjonisme og å fjerne handelshindringer

BESTEMT også på å bevare GATT's grunnleggende prinsipper samt videreføre GATT's målsettinger

BESTEMT også på å utvikle et mer åpent, levedyktig og varig multilateralt handelssystem

OVERBEVIST om at slike tiltak vil fremme vekst og utvikling

OPPMERKSOM på de negative effekter av en fortsatt finansiell og monetær ustabilitet i verdensøkonomien, gjeldsbyrden til et stort antall utviklingsland, og under hensyntagen til sammenhengen mellom handel, penger, finanser og utvikling

VEDTAR å starte Multilaterale Handelsforhandlinger om handel med varer innenfor rammen av Generalavtalen for tolltariffer og handel.

A. OBJECTIVES

Negotiations shall aim to:

- (i) bring about further liberalization and expansion of world trade to the benefit of all countries, especially less developed contracting parties, including the improvement of access to markets by the reduction and elimination of tariffs, quantitative restrictions and other non-tariff measures and obstacles;
- (ii) strengthen the role of GATT, improve the multilateral trading system based on the principles and rules of the GATT and bring about a wider coverage of world trade under agreed, effective and enforceable multilateral disciplines;
- (iii) increase the responsiveness of the GATT system to the evolving international economic environment, through facilitating necessary structural adjustment, enhancing the relationship of the GATT with the relevant international organizations and taking account of changes in trade patterns and prospects, including the growing importance of trade in high technology products, serious difficulties in commodity markets and the importance of an improved trading environment providing, *inter alia*, for the ability of indebted countries to meet their financial obligations;
- (iv) foster concurrent cooperative action at the national and international levels to strengthen the inter-relationship between trade policies and other economic policies affecting growth and development, and to contribute towards continued, effective and determined efforts to improve the functioning of the international monetary system and the flow of financial and real investment resources to developing countries.

B. GENERAL PRINCIPLES GOVERNING NEGOTIATIONS

- (i) Negotiations shall be conducted in a transparent manner, and consistent with the objectives and commitments agreed in this Declaration and with the principles of the General Agreement in order to ensure mutual advantage and increased benefits to all participants.
- (ii) The launching, the conduct and the implementation of the outcome of the negotiations shall be treated as parts of a single undertaking. However, agreements reached at an early stage may be implanted on a provisional or a definitive basis by

A. MÅLSETTINGER

Forhandlingene skal tilstrebe å

- (i) bevirke videre liberalisering og utvidelse av verdenshandelen til fordel for alle land, spesielt utviklingsland, herunder forbedret markedsadgang ved reduksjon og avskaffelse av toll, kvantitative restriksjoner og andre ikke-tariffære tiltak og hindringer.
- (ii) forsterke GATTs rolle, forbedre det multilaterale handelssystemet basert på GATTs prinsipper og regler og bevirke at en større del av verdenshandelen blir underlagt avtalte, effektive og forsterkede multilaterale disipliner.
- (iii) øke GATT-systemets tilpasningsevne til utviklingsevne til utviklingen i den internasjonale økonomi ved å lette nødvendig strukturtilpasning, forsterke forholdet mellom GATT og andre relevante internasjonale organisasjoner under hensyntagen til endringer i handelsmønstre og -usikker, inkludert den økende betydning av handel med høyteknologiprodukter, alvorlige vanskeligheter på råvaremarkedene og betydningen av forbedrede handelsmuligheter for bl.a. å sette gjeldstyngede land istand til å møte sine finansielle forpliktelser.
- (iv) fremme samordnet, parallelt samarbeid på nasjonalt og internasjonalt nivå for å styrke forholdet mellom handelspolitikk og annen økonomisk politikk som påvirker vekst og utvikling, samt å bidra til en videreføring av effektive og målbevisste forsøk på å bedre virkemåten av det internasjonale monetære system og strømmen av finansielle ressurser og realinvesteringer til utviklingsland.

B. GENERELLE PRINSIPPER FOR FORHANDLINGENE

- (i) Forhandlingene skal føres på åpen og oversiktlig måte, og skal være i overensstemmelse med de mål og forpliktelser som er nedfelt i denne Deklarasjonen, og med prinsippene i Generalavtalen for å sikre gjensidige og økte fordeler til alle deltakere.
- (ii) Lanseringen, gjennomføringen og iverksettelsen av resultatet av forhandlingene skal behandles som deler av en enhetlig prosess. Avtaler oppnådd på et tidlig stadium kan imidlertid iverksettes på en foreløpig eller endelig basis dersom enighet

- agreement prior to the formal conclusion of the negotiations. Early agreements shall be taken into account in assessing the overall balance of the negotiations.
- (iii) Balanced concessions should be sought within broad trading areas and subjects to be negotiated in order to avoid unwarranted cross-sectoral demands.
- (iv) The CONTRACTING PARTIES agree that the principle of differential and more favourable treatment embodies in Part IV and other relevant provisions of the General Agreement and in the Decision of the CONTRACTING PARTIES of 28 November 1979 on Differential and More Favourable Treatment, Reciprocity and Fuller Participation of Developing Countries applies to the negotiations. In the implementation of standstill and rollback, particular care should be given to avoiding disruptive effects on the trade of less-developed contracting parties.
- (v) The developed countries do not expect reciprocity for commitments made by them in trade negotiations to reduce or remove tariffs and other barriers to the trade of developing countries, i.e. the developed countries do not expect the developing countries, in the course of trade negotiations, to make contributions which are inconsistent with their individual development, financial and trade needs. Developed contracting parties shall therefore not seek, neither shall less-developed contracting parties be required to make, concessions that are inconsistent with the latter's development, financial and trade needs.
- (vi) Less-developed contracting parties expect that their capacity to make contributions or negotiated concessions or take other mutually agreed action under the provisions and procedures of the General Agreement would improve with the progressive development of their economies and improvement in their trade situation and they would accordingly expect to participate more fully in the framework of rights and obligations under the General Agreement.
- (vii) Special attention shall be given to the particular situation and problems of the least-developed countries and to the need to encourage positive measures to facilitate expansion of their trading opportunities. Expedient implementation of the relevant provisions of the 1982 Ministerial Declaration concerning the least-developed countries shall also be given appropriate attention.
- oppnås om dette før den formelle avslutningen av forhandlingene. Det skal tas hensyn til slike avtaler ved vurderingen av den totale balansen i forhandlingene.
- (iii) Det bør søkes balanserte konsesjoner innen brede handels- og forhandlingsområder for å unngå uberettigede krav mellom ulike emner.
- (iv) KONTRAHERENDE PARTER er enige om at prinsippet om differensiert og gunstigere behandling nedfelt i del IV samt andre relevante regler i Generalavtalen og i Beslutningen av KONTRAHERENDE PARTER fra 28. november 1979 angående differensiert og gunstigere behandling, gjensidighet og større medvirkning av utviklingsland, gjelder i forhandlingene. Ved gjennomføringen av forpliktelsene med hensyn til stans i innføringen av nye, og nedbygging av eksisterende restriksjoner, skal det tas spesielle hensyn for å unngå negative konsekvenser for utviklingslands handelsinteresser.
- (v) Industrilandene forventer ikke gjensidighet fra utviklingslandenes side i forhandlingene for å fjerne toll og andre barrierer i handelen, dvs. at industrilandene ikke forventer at utviklingslandene under forhandlingene skal påta seg forpliktelser som er i uoverensstemmelse med deres individuelle utviklings-, finansielle og handelsmessige behov. Industrilandene skal derfor ikke søke, og utviklingslandene skal heller ikke gi, konsesjoner som ikke er i overensstemmelse med sistnevntes utviklings-, finansielle og handelsmessige behov.
- (vi) Utviklingslandene forventer at deres kapasitet til å gi bidrag eller forhandlede konsesjoner, eller iverksette andre felles avtalte tiltak med basis i reglene og prosedyrene i Generalavtalen, vil bedres hendelssituasjon, og i samsvar med dette forventer de å delta i større grad innenfor rammen av rettigheter og plikter under Generalavtalen.
- (vii) Særlig oppmerksomhet skal rettes mot den spesielle situasjonen og problemene til de minst utviklede landene og til behovet for å fremme positive tiltak som kan lette en utvidelse av deres handelsmuligheter. Det skal også gis nødvendig oppmerksomhet til hurtig gjennomføring av de relevante bestemmelser i Ministerdeklarasjonen fra 1982 vedrørende de minst utviklede land.

C. STANDSTILL and ROLLBACK

Commencing immediately and continuing until the formal completion of the negotiations, each participant agrees to apply the following commitments:

Standstill

- (i) not to take any trade restrictive or distorting measure inconsistent with the provisions of the General Agreement or the Instruments negotiated within the framework of GATT or under its auspices;
- (ii) not to take any trade restrictive or distorting measure in the legitimate exercise of its GATT rights, that would go beyond that which is necessary to remedy specific situations, as provided for in the General Agreement and the Instruments referred to in (i) above;
- (iii) not to take any trade measures in such a manner as to improve its negotiating positions;

Rollback

- (i) that all trade restrictive or distorting measures inconsistent with the provisions of the General Agreement or Instruments negotiated within the framework of GATT or under its auspices, shall be phased out or brought into conformity within an agreed time frame not later than by the date of the formal completion of the negotiations, taking into account multilateral agreements, undertakings and understandings, including strengthened rules and disciplines, reached in pursuance of the Objectives of the Negotiations;
- (ii) there shall be progressive implementation of this commitment on an equitable basis in consultations among participants concerned, including all affected participants. This commitment shall take account of the concerns expressed by any participant about measures directly affecting its trade interests;
- (iii) there shall be no GATT concessions requested for the elimination of these measures.

Surveillance of Standstill and Rollback

Each participant agrees that the implementation of these commitments on standstill and rollback shall be subject to multilateral surveillance so as to ensure that these commitments are being met. The Trade Negotiations

C. «STANDSTILL» OG «ROLLBACK»

Med umiddelbar virkning, og med varighet inntil den formelle avslutning av forhandlingene, påtar hver enkelt deltaker seg følgende forpliktelser:

«Standstill»

- (i) ikke å innføre noen handelsbegrensede eller -forvridende tiltak som er i uoverensstemmelse med reglene i Generalavtalen eller andre instrumenter som er forhandlet innenfor rammen av GATT.
- (ii) ikke å innføre noen handelsbegrensede eller forvridende tiltak, gjennom legitim håndheving av sine respektive GATT-rettigheter, som går lenger enn det som er nødvendig for å avgjøre spesielle situasjoner, slik som forutsatt i Generalavtalen og i instrumentene referert til i (i) ovenfor.
- (iii) ikke å innføre noe handelstiltak med den hensikt å forbedre sin egen forhandlingsposisjon.

«Rollback»

- (i) at alle handelsbegrensede og -forvridende tiltak som ikke er i overensstemmelse med reglene i Generalavtalen eller andre instrumenter som er forhandlet innenfor rammen av GATT, skal avvikles eller bringes i samsvar med nevnte bestemmelser innen en avtalt tidsramme, ikke senere enn datoen for den formelle avslutningen av forhandlingene, under hensyntaken til multilaterale avtaler, forpliktelser og forståelser, herunder styrkede regler og disipliner oppnådd i henhold til målsettingene for forhandlingene.
- (ii) denne forpliktelse skal gjennomføres gradvis på likeverdig grunnlag gjennom konsultasjoner mellom involverte deltakere, herunder alle berørte deltakere. Denne forpliktelsen skal ta hensyn til enhver deltakers uttrykte interesser i forbindelse med tiltak som direkte påvirker dens handelsmuligheter.
- (iii) ingen GATT-konsesjoner skal kreves som motytelse for å fjerne disse tiltakene.

Overvåking av «Standstill» og «Rollback»

Deltakerne er enige om at gjennomføringen av disse forpliktelsene skal være gjenstand for multilateral overvåking for å sikre at forpliktelsene blir innfridd. Styringskomitéen for forhandlingene skal avgjøre hvilken mekanis-

Committee will decide on the appropriate mechanisms to carry out the surveillance, including periodic reviews and evaluations. Any participant may bring to the attention of the appropriate surveillance mechanism any actions or omissions it believes to be relevant to the fulfilment of these commitments. These notifications should be addressed to the GATT secretariat which may also provide further relevant information.

me som skal utføre overvåkingen, herunder periodiske gjennomganger og vurderinger. Enhver deltaker kan gjøre overvåkningsmekanismen kjent med ethvert tiltak eller enhver utelatelse som den mener er relevant for oppfyllelsen av disse forpliktelsene. Notifikasjonene skal sendes til GATT-sekretariatet som også vil kunne bidra med ytterligere relevant informasjon.

D. SUBJECTS FOR NEGOTIATION

Tariffs

Negotiations shall aim, by appropriate methods, to reduce or, as appropriate, eliminate tariffs including the reduction or elimination of high tariffs and tariff escalation. Emphasis shall be given to the expansion of the scope of tariff concessions among all participants.

Non-tariff measures

Negotiations shall aim to reduce or eliminate non-tariff measures including quantitative restrictions, without prejudice to any action to be taken in fulfilment of the rollback commitment.

Tropical products

Negotiations shall aim at the fullest liberalization of trade in tropical products, including in their processed and semiprocessed forms and shall cover both tariff and all non-tariff measures affecting trade in these products.

The CONTRACTING PARTIES recognize the importance of trade in tropical products to a large number of less developed contracting parties and agree that negotiations in this area shall receive special attention, including the timing of the negotiations and the implementation of the results as provided for in B (ii).

Natural resource-based products

Negotiations shall aim to achieve the fullest liberalization of trade in natural resource-based products, including in their processed and semi-processed forms. The negotiations shall aim to reduce or eliminate tariff and non-tariff measures, including tariff escalation.

D. FORHANDLINGSEMNER

Toll

Forhandlingene skal etterstrebe, ved hjelp av passende metoder, å redusere eller hvis mulig, fjerne toll, herunder reduksjon eller fjerning av høye tollsatser og tolleskalering. Det skal legges vekt på utvidelse av omfanget av toll-konsesjoner blant alle deltakere.

Ikke-tariffære tiltak

Forhandlingene skal etterstrebe å redusere eller fjerne ikke-tariffære tiltak, herunder kvantitative restriksjoner, uten å prejudisere noe tiltak iverksatt i forbindelse med «rollback» forpliktelsene.

Tropiske produkter

Forhandlingene skal etterstrebe størst mulig liberalisering av handel med tropiske produkter, herunder slike produkter i bearbeidede og delvis-bearbeidede former, og skal dekke både toll og ikke-tariffære tiltak som påvirker handel med disse produktene.

KONTRAHERENDE PARTER erkjenner den betydning handel med tropiske produkter har for et stort antall utviklingsland og er enige om at forhandlingene på dette området skal tillegges spesiell vekt herunder tidsrammen for forhandlingene og gjennomføringen av resultatene som forutsatt i B (ii).

Naturressurs-baserte produkter

Forhandlingene skal etterstrebe å oppnå størst mulig liberalisering i handel med naturressursbaserte produkter, herunder slike produkter i bearbeidede og delvis-bearbeidede former. Forhandlingene skal etterstrebe å redusere eller fjerne toll og ikke-tariffære tiltak, herunder tolleskalering.

Textiles and clothing

Negotiations in the area of textiles and clothing shall aim to formulate modalities that would permit the eventual integration of this sector into GATT on the basis of strengthened GATT rules and disciplines, thereby also contributing to the objective of further liberalization of trade.

Agriculture

The CONTRACTING PARTIES agree that there is an urgent need to bring more discipline and predictability to world agricultural trade by correcting and preventing restrictions and distortions including those related to structural surpluses so as to reduce the uncertainty, imbalances and instability in world agricultural markets.

Negotiations shall aim to achieve greater liberalization of trade in agriculture and bring all measures affecting import access and export competition under strengthened and more operationally effective GATT rules and disciplines, taking into account the general principles governing the negotiations, by:

- (i) improving market access through, inter alia, the reduction of import barriers;
- (ii) improving the competitive environment by increasing discipline on the use of all direct and indirect subsidies and other measures affecting directly or indirectly agricultural trade, including the phase reduction of their negative effects and dealing with their causes;
- (iii) minimizing the adverse effects that sanitary and phytosanitary regulations and barriers can have on trade in agriculture, taking into account the relevant international agreements.

In order to achieve objectives, the negotiating group having primary responsibility for all aspects of agriculture will use the Recommendations adopted by the CONTRACTING PARTIES at their Fortieth Session, which were developed in accordance with the GATT 1982 Ministerial Work Programme, and take account of the approaches suggested in the work of the Committee on Trade in Agriculture without prejudice to other alternatives that might achieve the objectives of the negotiations.

GATT Articles

Participants shall review existing GATT Articles, provisions and disciplines as requested by

Tekstiler og klær

Forhandlingene på dette onrådet skal etterstrebe å formulere modaliteter som vil tillate den endelige integrasjon av denne sektoren i GATT, på basis av styrkede GATT-regler og -disipliner og for derigjennom også å bidra til målet om videre handelsliberalisering.

Jordbruk

KONTRAHERENDE PARTER er enige om at det er påtrengende nødvendig å tilføre mer disiplin og forutsigbarhet i verdenshandelen med jordbruksprodukter ved å rette på og å hindre restriksjoner og forstyrrelser, herunder slike som er relatert til strukturelle overskudd, for å redusere usikkerheten, ubalansen og ustabiliteten på verdens jordbruksmarkeder.

Forhandlingene skal etterstrebe å oppnå større liberalisering i handelen med jordbruksprodukter og få alle tiltak som påvirker importadgang og eksportkonkurranse under styrkede og mer operasjonelle, effektive GATT-regler og -disipliner under hensyntagen til de generelle prinsippene for forhandlingene, ved:

- (i) bedre markedsadgang, bl.a. ved reduksjon av importbarrierer
- (ii) bedre konkurransesituasjon gjennom økt disiplin knyttet til bruken av alle direkte og indirekte subsidier i tillegg til andre tiltak som direkte eller indirekte påvirker handelen med jordbruksvarer, herunder en avvikling av tiltakenes negative effekter og håndtering av de underliggende årsaker.
- (iii) minimalisere de negative effekter som sanitære og fytosanitære reguleringer og barrierer kan ha på handelen med jordbruksprodukter, under hensyntagen til relevante internasjonale avtaler.

For å oppnå målsettingene ovenfor, vil forhandlingsgruppen som er hovedansvarlig for alle deler av jordbruk, anvende anbefalingene vedtatt på KONTRAHERENDE PARTERs 40. Sesjon, og som var utviklet i henhold til arbeidsprogrammet fra Ministermøtet i 1982, samt ta hensyn til de alternative fremgangsmåtene foreslått av Komitéen for jordbruks-handel uten å prejudisere andre alternativ som vil kunne oppfylle målsettingene for forhandlingene.

GATT-artikler

Deltakerne skal eksaminere eksisterende GATT-artikler, -bestemmelser og -disipliner

interested contracting parties, and, as appropriate, undertake negotiations.

Safeguards

- (i) A comprehensive agreement on safeguards is of particular importance to the strengthening of the GATT system and to progress in the Multilateral Trade Negotiations.
- (ii) The agreement on safeguards:
- shall be based on the basic principles of the General Agreement;
 - shall contain, *inter alia*, the following elements: transparency, coverage, objective criteria for action including the concept of serious injury or threat thereof, temporary nature, degressivity and structural adjustment, compensation and retaliation, notification, consultation, multilateral surveillance and dispute settlement; and
 - shall clarify and reinforce the disciplines of the General Agreement and should apply to all contracting parties.

MTN Agreements and Arrangements

Negotiations shall aim to improve, clarify, or expand, as appropriate, Agreements and Arrangements negotiated in the Tokyo Round of Multilateral Negotiations.

Subsidies and countervailing measures

Negotiations on subsidies and countervailing measures shall be based on a review of Articles VI and XVI and the MTN Agreement on subsidies and countervailing measures with the objective of improving GATT disciplines relating to all subsidies and countervailing measures that affect international trade. A negotiating group will be established to deal with these issues.

Dispute settlement

In order to ensure prompt and effective resolution of dispute to the benefit of all contracting parties, negotiations shall aim to improve and strengthen the rules and the procedures of the dispute settlement process, while recognizing the contribution that would be made by more effective and enforceable GATT rules and disciplines. Negotiations shall include the development of adequate arrangements for overseeing and monitoring of the procedures that would facilitate compliance with adopted recommendations.

på basis av anmodninger fra interesserte kontraherende parter og igangsette eventuelle forandringer.

Beskyttelsestiltak

- (i) En omfattende avtale om beskyttelsestiltak er av spesiell betydning for å styrke GATT-systemet og for å gjøre fremskritt i de Multilaterale Handelsforhandlingene.
- (ii) Avtalen om beskyttelsestiltak:
- skal baseres på de grunnleggende prinsippene i Generalavtalen.
 - skal bl.a. inneholde følgende elementer: oversikt/innsikt, dekning, objektive kriterier for iverksettelse herunder begrepet om alvorlig skade eller fare for slik skade, midlertidighet, degressivitet og strukturtilpassning, kompensasjon og mottiltak, melding, konsultasjoner, multilateral overvåking og tvisteløsning, og
 - skal presisere og forsterke GATT-disiplinene og gjøres gjeldende for alle kontraherende parter.

MTN-avtaler og -arrangementer

Forhandlingene skal etterstrebe eventuelle forbedringer, presiseringer eller utvidelser av de avtaler og arrangementer som ble forhandlet under Tokyo-runden.

Subsidier og utjevningstiltak

Forhandlingene om subsidier og utjevningstiltak skal baseres på en eksaminasjon av Artikkel VI og XVI, samt MTN-avtalen om subsidier og utjevningstiltak, med den målsetting å bedre GATT-disiplinene relatert til alle subsidier og utjevningstiltak som påvirker internasjonal handel. Det vil bli etablert en egen forhandlingsgruppe for å ta seg av disse spørsmålene.

Tvisteløsning

For å sikre hurtig og effektiv løsning av tvister til fordel for alle kontraherende parter skal forhandlingene etterstrebe å forbedre og styrke reglene og prosedyrene for tvisteløsningsprosessen, samtidig som betydningen av mer effektive og operasjonelle GATT-regler og bestemmelser erkjennes. Forhandlingene skal omfatte utarbeidelse av hensiktsmessige arrangementer for overvåking og oppfølging av prosedyrene i den hensikt å forenkle gjennomføringen av vedtatte anbefalinger.

Trade-related aspects of intellectual property rights, including trade in counterfeit goods

In order to reduce the distortions and impediments to international trade, and taking into account the need to promote effective and adequate protection of intellectual property rights, and ensure that measures and procedures to enforce intellectual property rights do not themselves become barriers to legitimate trade, the negotiations shall aim to clarify GATT provisions and elaborate as appropriate new rules and disciplines.

Negotiations shall aim to develop a multilateral framework of principles, rules and disciplines dealing with international trade in counterfeit goods, taking into account work already undertaken in the GATT.

These negotiations shall be without prejudice to other complementary initiatives that may be taken in the World Intellectual Property Organisation and elsewhere to deal with these matters.

Trade-related investment measures

Following an examination of the operation of GATT Articles related to the trade restrictive and distorting effects of investment measures, negotiations should elaborate, as appropriate, further provisions that may be necessary to avoid such adverse effects on trade.

E. FUNCTIONING OF THE GATT SYSTEM

Negotiations shall aim to develop understandings and arrangements:

- (i) to enhance the surveillance in the GATT to enable regular monitoring of trade policies and practices of contracting parties and their impact on the functioning of the multilateral trading system;
- (ii) to improve the overall effectiveness and decision-making of the GATT as an institution, including, inter alia, through involvement of Ministers;
- (iii) to increase the contribution of the GATT to achieving greater coherence in global economic policy-making through strengthening its relationship with other international organizations responsible for monetary and financial matters.

F. PARTICIPATION

- (a) Negotiations will be open to:
 - (i) all contracting parties,
 - (ii) countries having acceded provisionally,

Handelsrelaterte aspekter av immateriell eiendomsrett, herunder handel med forfalskede varer

For å redusere forvridninger og hindringer av internasjonal handel, og under hensyntagen til behovet for å fremme effektiv og tilstrekkelig beskyttelse av immateriell eiendomsrett, og for å sikre at tiltak og prosedyrer for å håndheve immateriell eiendomsrett ikke i seg selv blir barrierer for legitim handel, skal forhandlingene etterstrebe å presisere GATTs bestemmelser og å utarbeide eventuelle nye regler og disipliner.

Forhandlingene skal etterstrebe å utvikle en multilateral ramme av prinsipper, regler og disipliner vedrørende internasjonal handel med forfalskede varer, under hensyntagen til det arbeid som allerede er gjort i GATT.

Disse forhandlingene skal ikke prejudisere andre komplementære initiativ som kan bli tatt i WIPO (World Intellectual Property Organization) eller annetsteds innenfor dette saksfeltet.

Handelsrelaterte investeringstiltak

Etter en eksaminasjon av gjennomføringen av de GATT-artikler som er relatert til handelsbegrensende og -forvridende effekter av investeringstiltak, skal forhandlingene utarbeide eventuelle ytterligere bestemmelser som kan være nødvendig for å unngå slike ugunstige effekter på handelen.

E. GATT-SYSTEMETS VIRKEMÅTE

Forhandlingene skal etterstrebe utviklingen av avtaler og arrangementer for:

- (i) å bedre overvåkingen i GATT gjennom faste prosedyrer for innsyn i kontraherende parters handelspolitikk og -tiltak, samt effekten av disse på det multilaterale handelssystemets virkemåte.
- (ii) å forbedre GATT's totale effektivitet og beslutningsprosess som institusjon, bl.a. ved direkte engasjement på ministerplan.
- (iii) å fremme GATTs bidrag i arbeidet for å oppnå en større samordning av global økonomisk politikk gjennom å styrke forholdet til andre internasjonale organisasjoner som er ansvarlige for penge- og finansspørsmål.

F. DELTAGELSE

- (a) Forhandlingene skal være åpne for:
 - (i) alle kontraherende parter
 - (ii) land som har tiltrådt på foreløpig basis

- (iii) countries applying the GATT on a de-facto basis having announced, not later than 30 April 1987, their intention to accede to the GATT and to participate in the negotiations,
 - (iv) countries that have already informed the CONTRACTING PARTIES, at a regular meeting of the Council of Representatives, of their intention to negotiate the terms of their membership as a contracting party, and
 - (v) developing countries that have, by 30 April 1987, initiated procedures for accession to the GATT, with the intention of negotiating the terms of their accession during the course of the negotiations.
- (b) Participation in negotiations relating to the amendment or application of GATT provisions or the negotiation of new provisions will, however, be open only to contracting parties.
- (iii) land som anvender GATT på de facto basis og som ikke senere enn 30. april 1987 har erklært sin intensjon om å tiltre GATT og å delta i forhandlingene
 - (iv) land som på et regulært Rådsmøte allerede har informert KONTRAHERENDE PARTER om sin intensjon om å forhandle om betingelsene for medlemskap, og
 - (v) utviklingsland som innen 30. april 1987 har igangsatt prosedyrer for tiltreddelse i GATT, med den hensikt å forhandle om betingelsene for tiltreddelse i løpet av forhandlingene.
- (b) Deltagelse i de deler av forhandlingene som er relatert til endringer av eller anvendelse av GATT-bestemmelser, eller forhandlinger om nye bestemmelser, vil imidlertid bare være åpen for kontraherende parter.

G. ORGANIZATION OF THE NEGOTIATIONS

A Group of Negotiations on Goods (GNG) is established to carry out the programme of negotiations contained in this Part of the Declaration. The GNG shall, *inter alia*:

- (i) elaborate and put into effect detailed trade negotiating plans prior to 19 December 1986;
- (ii) designate the appropriate mechanism for surveillance of commitments to standstill and rollback;
- (iii) establish negotiating groups as required. Because of the interrelationship of some issues and taking fully into account the general principles governing the negotiations as stated in B (iii) above it is recognized that aspects of one issue may be discussed in more than one negotiating group. Therefore each negotiating group should as required take into account relevant aspects emerging in other groups;
- (iv) also decide upon inclusion of additional subject matters in the negotiations;
- (v) co-ordinate the work of the negotiating groups and supervise the progress of the negotiations. As a guideline not more than two negotiating groups should meet at the same time;
- (vi) the GNG shall report to the Trade Negotiations Committee.

In order to ensure effective application of

G. ORGANISERING AV FORHANDLINGENE

Det er etablert en gruppe for forhandlinger om varer («Group of Negotiations on Goods», GNG) som skal gjennomføre forhandlingsprogrammet i denne delen av Deklarasjonen.

GNG skal bl.a.:

- (i) utvikle og igangsette detaljerte forhandlingsplaner før 19. desember 1986
- (ii) utarbeide mekanismen for overvåkning av forpliktelsene om «standstill», og «rollback»
- (iii) etablere nødvendige forhandlingsgrupper. Ettersom en del emner er sammenknyttet, og under hensyntagen til de generelle prinsippene for forhandlingene som fastslått i B(iii) ovenfor, erkjennes det at aspekter av et emne kan bli diskutert i mer enn en forhandlingsgruppe. Hver forhandlingsgruppe skal derfor ta hensyn til alle relevante aspekter som kommer fram i andre grupper
- (iv) også bestemme hvorvidt ytterligere emner skal tas med i forhandlingene
- (v) koordinere arbeidet i forhandlingsgruppen og ha oppsyn med fremgangen i forhandlingene. Som retningslinje bør ikke mer enn to forhandlingsgrupper møtes samtidig
- (vi) GNG skal rapportere til Styringskomitéen for forhandlingene (TNC).

For å sikre effektiv anvendelse av differen-

differential and more favourable treatment the GNG shall, before the formal completion of the negotiations, conduct an evaluation of the results attained therein in terms of the Objectives and the General Principles Governing Negotiations as set out in the Declaration, taking into account all issues of interest to less-developed contracting parties.

PART II

NEGOTIATIONS ON TRADE IN SERVICES

Ministers also decide, as part of the Multilateral Trade Negotiations, to launch negotiations on trade in services.

Negotiations in this area shall aim to establish a multilateral framework of principles and rules for trade in services, including elaboration of possible disciplines for individual sectors, with a view to expansion of such trade under conditions of transparency and progressive liberalization and as a means of promoting economic growth of all trading partners and the development of developing countries. Such framework shall respect the policy objectives of national laws and regulations applying to services and shall take into account the work of relevant international organizations.

GATT procedures and practices shall apply to these negotiations. A Group of negotiations on Services is established to deal with these matters. Participation in the negotiations under this Part of the Declaration will be open to the same countries as under Part I. GATT secretariat support will be provided, with technical support from other organizations as decided by the Group of Negotiations on Services.

The Group of Negotiations on Services shall report to the Trade Negotiations Committee.

IMPLEMENTATION OF RESULTS UNDER PARTS I AND II

When the results of the Multilateral Trade Negotiations in all areas have been established, Ministers meeting also on the occasion of a Special Session of CONTRACTING PARTIES shall decide regarding the international implementation of the respective results.

siert og gunstigere behandling av utviklingsland, skal GNG før forhandlingene er formelt avsluttet, og i lys av mål og generelle prinsipper for forhandlingene som beskrevet i Deklarasjonen, foreta en evaluering av resultatene under hensyntagen til alle emner av interesse for utviklingsland.

DEL II

FORHANDLINGER OM HANDEL MED TJENESTER

Som et ledd i de Multilaterale Handelsforhandlingene bestemte ministrene også å lansere forhandlinger om handel med tjenester.

Forhandlingene på dette området skal etterstrebe å etablere en multilateral ramme av prinsipper og regler for handel med tjenester, herunder utarbeidelse av mulige disipliner for individuelle sektorer, med det for øye å utvide slik handel på basis av økt oversikt/innsyn og gradvis liberalisering, og som et middel for å fremme økonomisk vekst for alle handelspartnere, samt utvikling av utviklingsland. Denne rammen skal respektere de politiske mål som gjelder for nasjonale lover og reguleringer angående tjenester, og skal ta hensyn til arbeid i andre relevante internasjonale organisasjoner.

GATT's prosedyrer og praksis skal gjelde for disse forhandlingene. Det er etablert en gruppe for forhandlinger om tjenester («Group on Negotiations on Services», GNS) for å behandle disse spørsmålene. Deltakelse i forhandlingene under denne delen av Deklarasjonen er åpen for de samme landene som under Del I. GATT-sekretariatet vil bistå forhandlingene. Behovet for teknisk støtte fra andre organisasjoner vil bli avgjort av GNS.

GNS skal rapportere til Styringsgruppen for forhandlingene (TNC).

IVERKSETTELSE AV RESULTATENE UNDER DEL I OG DEL II

Når resultatene av de Multilaterale Handelsforhandlingene er fastlagt på alle områder skal ministrene, også i forbindelse med en spesialsesjon av KONTRAHERENDE PARTER, fatte avgjørelse med hensyn til den internasjonale iverksettelsen av de respektive resultatene.

Vedlegg 8

(Uoffisiell oversettelse)

Marrakesh-erklæringen (15. april 1994)

Declaration:

1. Ministers salute the historic achievement represented by the conclusion of the Round, which they believe will strengthen the world economy and lead to more trade, investment, employment and income growth throughout the world. In particular, they welcome:

- the stronger and clearer legal framework they have adopted for the conduct of international trade, including a more effective and reliable dispute settlement mechanism.
- the global reduction by 40 per cent of tariffs and wider market-opening agreements on goods, and the increased predictability and security represented by a major expansion in the scope of tariff commitments, and
- the establishment of a multilateral framework of disciplines for trade in services and for the protection of trade-related intellectual property rights, as well as the reinforced multilateral trade provisions in agriculture and in textiles and clothing.

2. Ministers affirm that the establishment of the World Trade Organization (WTO) ushers in a new era of global economic cooperation, reflecting the widespread desire to operate in a fairer and more open multilateral trading system for the benefit and welfare of their peoples. Ministers express their determination to resist protectionist pressures of all kinds. They believe that the trade liberalization and strengthened rules achieved in the Uruguay Round will lead to a progressively more open world trading environment. Ministers undertake, with immediate effect and until the entry into force of the WTO, not to take any trade measures that would undermine or adversely affect the results of the Uruguay Round negotiations or their implementation.

3. Ministers confirm their resolution to strive for greater global coherence of policies in the fields of trade, money and finance, including cooperation between the WTO, the IMF and the World Bank for that purpose.

4. Ministers welcome the fact that participation in the Uruguay Round was considerably wider than in any previous multilateral trade negotiation and, in particular, that developing countries played a notably active role in it. This has marked a historic step towards a

Erklæring

1. Ministrene hilser den historiske bedrift som avslutningen av Uruguay-runden representerer, og som etter deres mening vil styrke verdensøkonomien og føre til økt handel og investering, økt sysselsetting og større inntekter verden over. Særlig ønsker de velkommen

- den styrkede og klarere juridiske ramme de har vedtatt for internasjonal handel, herunder en mer effektiv og pålitelig mekanisme for tvisteløsning,
- den globale reduksjon av tolltariffene med 40 prosent og avtaler om et åpnere varemarked, samt den økte forutsigbarheten og sikkerheten som ligger i en større utvidelse av tollforpliktelsen omfang, og
- opprettelsen av en multilateral samarbeidsramme for handel med tjenester og for vern av handelsrelaterte immaterielle rettigheter, så vel som de styrkede multilaterale bestemmelsene om handel innen landbruk og innen tekstiler og klær.

2. Ministrene bekrefter at opprettelsen av Verdens handelsorganisasjon (WTO) innleder en ny æra for globalt økonomisk samarbeid, og gjenspeiler et utbredt ønske om et mer rettferdig og åpnere multilateralt handelssystem, til gagn og velferd for deres folk. Ministrene gir uttrykk for at de er fast bestemt på å motstå alle typer proteksjonistisk press. De mener at den liberalisering av handelen og styrking av reglene som er oppnådd i Uruguay-runden, vil føre til et stadig åpnere miljø for verdenshandelen. Ministrene forplikter seg umiddelbart og fram til WTO trer i kraft, til ikke å treffe noen handelstiltak som kan undergrave eller ha en uheldig innvirkning på resultatene fra forhandlingene i Uruguay-runden eller på deres gjennomføring.

3. Ministrene bekrefter sin beslutning om å strebe etter større global sammenheng i de politiske tiltakene på områdene handel, penger og finans, herunder samarbeid mellom WTO, IMF og Verdensbanken for dette formål.

4. Ministrene er tilfreds med det faktum at deltakelsen i Uruguay-runden var betydelig større enn ved noen tidligere multilaterale forhandlinger om handel, og særlig at utviklingslandene spilte en merkbart aktiv rolle under forhandlingene. Dette markerer et historisk

more balanced and integrated global trade partnership. Ministers note that during the period these negotiations were underway significant measures of economic reform and autonomous trade liberalization were implemented in many developing countries and formerly centrally planned economies.

5. Ministers recall that the results of the negotiations embody provisions conferring differential and more favourable treatment for developing economies, including special attention to the particular situation of least-developed countries. Ministers recognize the importance of the implementation of these provisions for the least-developed countries and declare their intention to continue to assist and facilitate the expansion of their trade and investment opportunities. They agree to keep under regular review by the Ministerial Conference and the appropriate organs of the WTO the impact of the results of the Round on the least-developed countries as well as on the net-food importing development objectives. Ministers recognize the need for strengthening the capability of the GATT and the WTO to provide increased technical assistance in their areas of competence, and in particular to substantially expand its provision to the least-developed countries.

6. Ministers declare that their signature of the Final Act Embodying the Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations and their adoption of associated Ministerial Decisions initiates the transition from the GATT to the WTO. They have in particular established a Preparatory Committee to lay the ground for the entry into force of the WTO Agreement and commit themselves to seek to complete all steps necessary to ratify the WTO Agreement so that it can enter into force by 1 January 1995 or as early as possible thereafter. Ministers have furthermore adopted a Decision on Trade and Environment.

7. Ministers express their sincere gratitude to His Majesty King Hassan II for his personal contribution to the success of this Ministerial Meeting, and to his Government and the people of Morocco for their warm hospitality and the excellent organization they have provided. The fact that this final Ministerial Meeting of the Uruguay Round has been held at Marrakesh is an additional manifestation of Morocco's commitment to an open world trading system and to its fullest integration to the global economy.

8. With the adoption and signature of the Final Act and the opening for acceptance of the WTO Agreement. Ministers declare the work of the Trade Negotiations Committee to be complete and the Uruguay Round formally concluded.

skritt mot et mer balansert og integrert globalt handelspartnerskap. Ministrene merker seg at det i den perioden disse forhandlingene pågikk, ble gjennomført viktige tiltak for økonomisk reform og ensidig liberalisering av handelen i mange utviklingsland og tidligere sentralstyrte økonomiske systemer.

5. Ministrene minner om at resultatene av forhandlingene inneholder bestemmelser som gir en differensiert og gunstigere behandling av økonomi i utvikling, herunder spesiell oppmerksomhet rettet mot de minst utviklede landenes særlige situasjon. Ministrene erkjenner at det er viktig å gjennomføre disse bestemmelsene for de minst utviklede landene, og erklærer at de fortsatt vil bistå med og lette utvidelsen av deres muligheter til handel og investeringer. De er enige om at ministerkonferansen og vedkommende organer i WTO jevnlig skal foreta en gjennomgang av virkningen av resultatene fra Uruguay-runden for de minst utviklede landene, samt for utviklingsland med netto matvareimport, med sikte på å treffe positive tiltak som gjør det mulig for dem å nå sine utviklingsmål. Ministrene erkjenner behovet for å styrke GATTs og WTOs evne til å gi økt teknisk bistand på sine kompetanseområder, og særlig til et vesentlig større bidrag til de minst utviklede landene.

6. Ministrene erklærer at deres undertegning av «Sluttakten med resultatene fra Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel» og deres vedtakelse av tilknyttede ministerbeslutninger innleder overgangen fra GATT til WTO. Spesielt har de opprettet en forberedende komité som skal forberede ikrafttredelsen av WTO-avtalen, og de forplikter seg til å forsøke å ta de skritt som er nødvendige for å ratifisere WTO-avtalen slik at den kan tre i kraft innen 1. januar 1995, eller så tidlig som mulig etter dette. Ministrene har videre vedtatt en beslutning om handel og miljø.

7. Ministrene uttrykker sin oppriktige taknemlighet overfor Hans Majestet Kong Hassan II for hans personlige bidrag til at ministermøtet ble gjennomført med godt resultat, og overfor hans regjering og det marokkanske folk for deres varme gjestfrihet og utmerkede organisering. Det faktum at dette siste ministermøtet i Uruguay-runden er blitt holdt i Marrakesh, er nok et uttrykk for Marokkos engasjement for et åpent internasjonalt handelssystem, og for at det er fullt ut integrert i den globale økonomien.

8. Med vedtakelsen og undertegningen av Sluttakten og åpningen for godkjenning av WTO-avtalen erklærer ministrene at Styringskomiteen for forhandlingene har fullført sitt arbeid og Uruguay-runden formelt er avsluttet.

Vedlegg 9

(Uoffisiell oversettelse)

Mandat for WTOs Forberedende Komite**DECISION ON THE ESTABLISHMENT OF
THE PREPARATORY COMMITTEE FOR
THE WORLD TRADE ORGANIZATION****BESLUTNING OM OPPRETTELSE AV EN
FORBEREDENDE KOMITÉ FOR VERDENS
HANDELSORGANISASJON**

Decision of 14 April 1994

Beslutning av 14. april 1994

Ministers,

Having regard to the Agreement Establishing the World Organization (hereinafter referred to as "WTO Agreement" and "WTO"), and

Mindful of the desirability of ensuring an orderly transition to the WTO and the efficient operation of the WTO as of the date of entry into force,

hereby agree as follows:

1. A Preparatory Committee for the WTO (hereinafter referred to as "Committee") is hereby established. Mr. P.D. Sutherland in his personal capacity is appointed Chairman of the Committee.

2. The Committee shall be open for membership to all Signatories of the Final Act of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations and to any contracting party eligible to become an original member of the WTO in accordance with Article XI of the WTO Agreement.

3. A Sub-Committee on Budget, Finance and Administration, to be chaired by the Chairman of the GATT CONTRACTING PARTIES, and a Sub-Committee on Services responsible for preparatory work on GATS matters are also established. The Committee on Services responsible for preparatory work on GATS matters are also established. The Committee may establish additional sub-committees as appropriate. Membership of the Sub-Committees shall be open to all members of the Committee. The Committee shall establish its own procedures and those of its sub-committees.

4. The Committee will make all its decisions by consensus.

5. Only those members of the Committee that are GATT contracting parties eligible to become original Members of the WTO in accordance with Articles XI and XIV of the WTO Agreement may participate in the decision-making of the Committee.

6. The Committee and its sub-committees shall be serviced by the GATT Secretariat.

7. The Committee shall cease to exist upon the entry into force of the WTO Agreement, at

Ministrene,

Som tar hensyn til Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt «WTO-avtalen» og «WTO»), og

Som er oppmerksom på at det er ønskelig å sikre en ordnet overgang til WTO, og at WTO virker effektivt fra den dag den trer i kraft.

Er enige om følgende:

1. Det nedsettes en forberedende komité for WTO (heretter kalt «komiteen»). Herr P.D. Sutherland oppnevnes til formann for komiteen.

2. Enhver som undertegner Sluttakten fra Uruguay-runden i de multilaterale forhandlingene om handel, og enhver avtalepart som har rett til å bli et opprinnelig medlem av WTO i samsvar med artikkel XI i WTO-avtalen, kan bli medlem av komiteen.

3. Det nedsettes også en underkomité for budsjett-, finans- og administrasjonsspørsmål som skal ledes av formannen for KONTRAHERENE PARTER i GATT, samt en underkomité for tjenester som skal ha ansvar for det forberedende arbeid i forbindelse med GATS. Komiteen kan nedsette flere underkomiteer etter behov. Enhver som er medlem av komiteen, kan også være medlem av underkomiteene. Komiteen skal fastsette sin og underkomiteenes forretningsorden.

4. Komiteen vil treffe alle sine beslutninger ved konsensus.

5. Bare de medlemmer av komiteen som er avtalepart i GATT og som har rett til å bli et opprinnelig medlem av WTO etter artikkel XI og XIV i WTO-avtalen, kan delta i komiteens beslutningstaking.

6. Komiteen og dens underkomiteer skal betjenes av GATTs sekretariat.

7. Komiteen skal oppløses når WTO-avtalen trer i kraft, og den vil da oversende sine doku-

which time it will forward its records and recommendations to the WTO.

8. The Committee shall perform such functions as may be necessary to ensure the efficient operation of the WTO immediately as of the date of its establishment, including the functions set out below:

(a) *Administrative, budgetary and financial matters:*

To prepare recommendations for the consideration of the competent body of the WTO, or, to the extent necessary, take decisions or, as appropriate, provisional decisions in advance of the establishment of the WTO, with respect to the recommendations submitted to it by the Chairman of the Sub-Committee on Budget, Finance and Administration referred to in paragraph 3 above, in cooperation with the Chairman of the GATT Committee on Budget, Finance and Administration, assisted by proposals from the Secretariat on:

- (i) the headquarters agreement provided for in Article VIII:5 of the WTO Agreement;
- (ii) financial regulations, including guidelines for the assessment of WTO members' budget contributions, in accordance with the criteria set out in Article VII of the WTO Agreement;
- (iii) the budget estimates for the first year of operation of the WTO;
- (iv) the transfer of the property, including financial assets, of the ICITO/GATT to the WTO;
- (v) the transfer and the terms and conditions of the transfer of the GATT staff to the WTO Secretariat; and
- (vi) the relationship between the International Trade Centre and the WTO.

(b) *Institutional, procedural and legal matters:*

- (i) To carry out the examination of and approve the schedules submitted to it in accordance with the "Decision on Acceptance of and Accession to the Agreement Establishing the World Trade Organization" and to propose terms of accession in accordance with paragraph 2 of that Decision;
- (ii) To make proposals concerning terms of reference for the bodies of the WTO, in particular those established in Article IV of the WTO Agreement, and the rules of procedure which they are called upon to establish for themselves, bearing in mind paragraph 1 of Article XVI;
- (iii) To make recommendations to the Ge-

menter og anbefalinger til WTO.

8. Komiteen skal utføre de nødvendige oppgaver for å sikre at WTO umiddelbart etter sin opprettelse kan virke effektivt, herunder de oppgaver som er angitt nedenfor.

a) *Administrative, budsjettmessige og finansielle spørsmål:*

Å utarbeide anbefalinger som det kompetente WTO-organ skal ta opp til overveielse, eller om nødvendig treffe beslutninger eller eventuelt midlertidige beslutninger før WTO opprettes, i forbindelse med de anbefalinger den får seg forelagt av formannen for underkomiteen for budsjett-, finans- og administrasjonsspørsmål omhandlet i nr. 3, i samarbeid med formannen for GATTs budsjett-, finans- og administrasjonskomité og med støtte i forslag fra sekretariatet, om:

- i) den hovedseteavtale som er omhandlet i artikkel VIII nr. 5 i WTO-avtalen;
- ii) finansreglement, herunder retningslinjer for fastsettelse av WTO-medlemmenes bidrag til budsjettet, i samsvar med de kriterier som er fastsatt i artikkel VII i WTO-avtalen;
- iii) budsjettanslagene for WTOs første driftsår;
- iv) overføring av formuesgoder, herunder finansielle aktiva, fra ICITO/GATT til WTO;
- v) overføring, samt betingelser og vilkår for overføring, av GATTs personale til WTOs sekretariat; og
- vi) forholdet mellom Det internasjonale handelssenter og WTO.

b) *Spørsmål knyttet til organer og framgangsmåter, samt rettslige spørsmål:*

- i) Å gjennomgå og godkjenne de bindingslister den får seg forelagt i samsvar med «Beslutning om godtakelse av og tiltredelse til Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon», samt legge fram forslag til tiltredelsesvilkår i samsvar med nr. 2 i nevnte beslutning;
- ii) å legge fram forslag til mandat for WTOs organer, særlig de organer som opprettes ved artikkel IV i WTO-avtalen, samt den forretningsorden organene selv skal fastsette, idet den tar hensyn til artikkel XVI nr. 1;
- iii) å legge fram anbefalinger for WTOs

neral Council of the WTO concerning the appropriate arrangements with respect to relations with other organizations referred to in Article V of the WTO Agreement, and

- (iv) To prepare and submit a report on its activities to the WTO.

(c) *Matters related to the entry into force of the WTO Agreement and to the activities of the WTO within its scope and functions:*

- (i) To convene and prepare the Implementation Conference;
- (ii) To initiate the work programme arising from the Uruguay Round results as set out in the Final Act, such as overseeing, in the Sub-Committee on Services referred to in paragraph 3 above, negotiations in specific services sectors, and also to undertake work resulting from Decisions of the Marrakesh meeting;
- (iii) To discuss suggestions for the inclusion of additional items on the agenda of the WTO's work programme;
- (iv) To make proposals concerning the composition of the Textiles Monitoring Body in accordance with the criteria set out in Article 8 of the Agreement on Textiles and Clothing; and
- (v) To convene the first meeting of the Ministerial Conference or the General Council of the WTO, whichever meets first, and to prepare the provisional agenda thereof.

hovedråd om egnede ordninger for forbindelsene med andre organisasjoner som omhandlet i artikkel V i WTO-avtalen; og

- iv) å utarbeide og legge fram en rapport om sin virksomhet for WTO.

c) *Spørsmål i tilknytning til WTO-avtalens ikrafttredelse og til den virksomhet WTO utøver innenfor rammen av sitt virkeområde og sine oppgaver:*

- i) å innkalle til og forberede Gjennomføringskonferansen;
- ii) å iverksette det arbeidsprogram som følger av resultatene fra Uruguay-runden, slik det framgår av Sluttakten, som for eksempel å føre tilsyn med forhandlinger i spesifikke tjenestesektorer, i underkomiteen for tjenester omhandlet i nr. 3, samt utføre arbeid som følger av beslutninger truffet på møtet i Marrakesh;
- iii) å drøfte forslag til ytterligere punkter i WTOs arbeidsprogram;
- iv) å legge fram forslag til sammensetningen av Tekstilovervåkningsorganet i samsvar med kriteriene i artikkel 8 i Avtalen om tekstiler og klær; og
- v) å innkalle til det første møtet i Ministerkonferansen eller Hovedrådet i WTO, alt etter hvem som møtes først, samt sette opp en foreløpig dagsorden for et slikt møte.

Vedlegg 10

(Uoffisiell oversettelse)

Ministervedtak om handel og miljø**TRADE AND ENVIRONMENT****Decision of 14 April 1994**

Ministers, meeting on the occasion of signing the Final Act embodying the results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations at Marrakesh on 15 April 1994.

Recalling the preamble of the Agreement establishing the World Trade Organization (WTO), which states that members' "relations in the field of trade and economic endeavour should be conducted with a view to raising standards of living, ensuring full employment and a large and steadily growing volume of real income and effective demand, and expanding the production of and trade in goods and services, while allowing for the optimal use of the world's resources in accordance with the objective of sustainable development, seeking both to protect and preserve the environment and to enhance the means for doing so in a manner consistent with their respective needs and concerns at different levels of economic development".

Noting:

- the Rio Declaration on Environment and Development, Agenda 21, and its follow-up in GATT, as reflected in the statement of the Chairman of the Council of Representatives to the CONTRACTING PARTIES at their 48th Session in December 1992, as well as the work of the Group on Environmental Measures and International Trade, the Committee on Trade and Development, and the Council of Representatives;
- the work programme envisaged in the Decision on Trade in Services and the Environment; and
- the relevant provisions of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights,

Considering that there should not be, nor need be, any policy contradiction between upholding and safeguarding an open, non-discriminatory and equitable multilateral trading system on the one hand, and acting for the protection of the environment, and the promotion of sustainable development on the other.

Desiring to coordinate the policies in the fi-

HANDEL OG MILJØ**Beslutning av 14. april 1994**

Ministrene, som kom sammen i forbindelse med undertegningen av Sluttakten med resultatene fra Uruguay-runden i De multilaterale forhandlingene om handel i Marrakesh den 15. april 1994,

Som minner om innledningen i Avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (WTO), som fastslår at medlemmenes «forbindelser innen handel og økonomi bør ha som mål å heve levestandarden, sikre full sysselsetting og en høy og jevnt stigende realinntekt og effektiv etterspørsel, samt øke produksjon av og handel med varer og tjenester, og samtidig muliggjøre en optimal utnyttelse av verdens ressurser i tråd med målsettingen om en bærekraftig utvikling, som tar sikte på både å beskytte og bevare miljøet og å finne bedre virkemidler for å gjennomføre dette på en måte som er forenlig med deres respektive behov og hensyn på ulike nivåer i økonomisk utvikling,

Som tar til etterretning:

- Rio-erklæringen om miljø og utvikling, Agenda 21, og oppfølgingen av denne i GATT, slik det kommer til uttrykk i innlegget fra formannen i Rådet for avtalepartenes representanter under dets 48. sesjon i desember 1992, samt det arbeid som er utført av Gruppen for miljøtiltak og internasjonal handel, Komiteen for handel og utvikling og Representantenes Råd,
- arbeidsprogrammet som er skissert i Beslutningen om handel med tjenester og miljø, samt
- de relevante bestemmelser i Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter,

Som tar i betraktning at det verken bør være eller trenger å være noen motsetning mellom å opprettholde eller sikre et åpent, ikke-diskriminerende og rettferdig multilateralt handelssystem på den ene side, og å fremme en bærekraftig utvikling på den annen side,

Som ønsker å koordinere den politikk som

eld of trade and environment, and this without exceeding the competence of the multilateral trading system, which is limited to trade policies and those trade-related aspects of environmental policies which may result in significant trade effects for its members.

Decide:

- to direct the first meeting of the General Council of the WTO to establish a Committee on Trade and Environment open to all members of the WTO to report to the first biennial meeting of the Ministerial Conference after the entry into force of the WTO when the work and terms of reference of the Committee will be reviewed, in the light of recommendations of the Committee, that the TNC Decision of 15 December 1993 which reads, in part, as follows:

“(a) to identify the relationship between trade measures and environmental measures, in order to promote sustainable development;

(b) to make appropriate recommendations on whether any modifications of the provisions of the multilateral trading system are required, compatible with the open, equitable and non-discriminatory nature of the system, as regards, in particular:

- the need for rules to enhance positive interaction between trade and environmental measures, for the promotion of sustainable development, with special consideration to the needs of developing countries, in particular those of the least developed among them; and
- the avoidance of protectionist trade measures, and the adherence to effective multilateral disciplines to ensure responsiveness of the multilateral trading system to environmental objectives set forth in agenda 21 and the Rio Declaration, in particular principle 12; and
- surveillance of trade measures used for environmental purposes, of trade-related aspects of environmental measures which have significant trade effects, and of effective implementation of the multilateral disciplines governing those measures;”

constitutes, along with the preambular language above, the terms of reference of the Committee on Trade and Environment,

- that, within these terms of reference, and with the aim of making international trade and environmental policies mutually supportive, the Committee will initially address the following matters, in relation to which any relevant issue may be raised:
 - the relationship between the provisions of the multilateral trading system and

føres innen handel og miljø, og dette uten å gå utover det multilaterale handelssystemets kompetanseområde, som er begrenset til handelspolitikk og de handelsrelaterede sider ved miljøpolitikk som kan få betydelige virkninger for medlemmenes handel,

Beslutter:

- å be det første møtet i WTOs Hovedråd om å nedsette en Komité for handel og miljø der alle WTOs medlemmer kan delta, som skal avgi rapport til Ministerkonferansens første halvårige møte etter at WTO-avtalen er trådt i kraft, om når komiteens arbeid og mandat skal gjennomgås, i lys av komiteens anbefalinger.
- at TNCs beslutning av 15. desember 1993 som delvis lyder som følger:

«a) å definere forholdet mellom handelstiltak og miljøtiltak for å kunne fremme en bærekraftig utvikling;

b) fremsette egnede anbefalinger om hvorvidt endringer i bestemmelsene i det multilaterale handelssystemet er nødvendige, forenlige med systemets åpne, rettfærdige og ikke-diskriminerende karakter, særlig når det gjelder:

- behovet for regler som bidrar til et positivt samspill mellom handel og miljøtiltak, for å fremme en bærekraftig utvikling, med særlig vekt på utviklingslandenes behov og især de minst utviklede av dem, og
- unngå proteksjonistiske handelstiltak samt overholde effektive multilaterale ordninger for å sikre at det multilaterale handelssystemet oppfyller målsetningene for miljøet nedfelt i Agenda 21 og Rio-erklæringen, især prinsipp 12, samt

overvåking av handelstiltak som iverksettes av hensyn til miljøet, av handelsrelaterede sider ved miljøtiltak som har betydelige virkninger på handelen, samt for å påse at multilaterale ordninger som regulerer slike tiltak virkelig iverksettes.»

sammen med innledningsteksten ovenfor, utgjør mandatet for Komiteen for handel og miljø,

- at innenfor dette mandat og med det mål at internasjonal handel og miljøpolitikk støtter hverandre, vil komiteen i første omgang behandle følgende saker, der ethvert spørsmål som er relevant for saken, kan tas opp:
 - forholdet mellom bestemmelsene i det multilaterale handelssystemet og han-

- trade measures for environmental purposes, including those pursuant to multilateral environmental agreements,
- the relationship between environmental policies relevant to trade and environmental measures with significant trade effects and the provisions of the multilateral trading system,
 - the relationship between the provisions of the multilateral trading system and:
 - (a) charges and taxes for environmental purposes
 - (b) requirements for environmental purposes relating to products, including standards and technical regulations, packaging, labelling and recycling;
 - the provisions of the multilateral trading system with respect to the transparency of trade measures used for environmental purposes and environmental measures and requirements which have significant trade effects;
 - the relationship between the dispute settlement mechanisms in the multilateral trading system and those in multilateral environmental agreements;
 - the effect of environmental measures on market access, especially in relation to developing countries, in particular to the least developed among them, and environmental benefits of removing trade restrictions and distortions;
 - the issue of exports of domestically prohibited goods,
 - that the Committee on Trade and Environment will consider the work programme envisaged in the Decision on Trade in Services and the Environment and the relevant provisions of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Rights as an integral part of its work, within the above terms of reference,
 - that, pending the first meeting of the General Council of the WTO, the work of the Committee on Trade and Environment should be carried out by a Sub-Committee of the Preparatory Committee of the World Trade Organization (PCWTO), open to all members of the PCWTO.
 - to invite the Sub-Committee of the Preparatory Committee, and the Committee on Trade and Environment when it is established, to provide input to the relevant bodies in respect of appropriate arrangements for relations with inter-governmental and nongovernmental organizations referred to in Article V of the WTO.
- delstiltak av hensyn til miljø, herunder tiltak som følger av multilaterale miljøavtaler,
- forholdet mellom miljøpolitikk som er relevant for handel og miljøtiltak med betydelige virkninger for handelen samt bestemmelsene i det multilaterale handelssystemet,
 - forholdet mellom bestemmelsene i det multilaterale handelssystemet og:
 - a) miljøavgifter og -skatt,
 - b) miljøkrav som gjelder produkter, herunder standarder og tekniske forskrifter, pakking, merking og gjenvinning,
 - bestemmelsene i det multilaterale handelssystem som gjelder åpenheten rundt handelstiltak som iverksettes av hensyn til miljø og miljøtiltak og krav som har betydelige virkninger for handelen,
 - forholdet mellom tvisteløsningsordninger i det multilaterale handelssystemet og de som finnes i multilaterale miljøavtaler,
 - virkningen av miljøtiltak om markedsadgang, spesielt i forhold til utviklingsland, især de minst utviklede blant dem, og miljømessige fordeler ved å fjerne handelsrestriksjoner og handelsvridninger,
 - spørsmål om eksport av varer som er forbudt innenlands.
 - at Komiteen for handel og miljø vil vurdere arbeidsprogrammet som er skissert i Beslutningen om handel med tjenester og miljø samt de relevante bestemmelser i Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter som en integrerende del av sitt arbeid, innenfor rammen av ovennevnte mandat.
 - at i påvente av det første møtet i WTOs Hovedråd, bør arbeidet i Komiteen for handel og miljø utføres av en underkomité i Den forberedende komité i Verdens handelsorganisasjon (PCWTO), der alle medlemmene i PCWTO kan delta.
 - å oppfordre underkomiteen i Den forberedende komité og Komiteen for handel og miljø når den er nedsatt, til å gi opplysninger til de relevante organer om egnede ordninger hva angår forbindelser med mellomstatlige og ikke-statlige organisasjoner omtalt i artikkel V i WTO.

Vedlegg 11

(Uoffisiell oversettelse)

**Handelsministerens innlegg på
Marrakesh-møtet 15. april 1994**

Norway

**STATEMENT BY MRS. GRETE KNUDSEN,
MINISTER OF TRADE AND SHIPPING**

Mr. Chairman, your Excellencies, Ladies and Gentlemen,

The launching of the Uruguay Round in Punta-del-Este and our meeting here this week in Marrakesh demonstrate the increasingly global nature of the trading system and that it is being shaped to become universally relevant. I would like to take this opportunity to pay tribute to Uruguay and its government for the role they have played during the many years of negotiations. Similarly I would like to extend Norway's gratitude to the Kingdom of Morocco and its government for their hosting of this historic event.

Two people deserve special recognition: both the former and present Director Generals of the GATT, Arthur Dunkel and Peter Sutherland. They have been true guardians of the multilateral trading system, and without their wisdom and contributions we would not have had an agreement.

We are here to summarize our experiences and to plan ahead. In that respect our challenge is to strike the right balance between digesting and implementing what we have accomplished through seven years of negotiations, and to face and tackle new and unresolved issues in order to maintain the dynamism and relevance of the trading system.

Our highest priority should be the earliest possible implementation of the WTO and the Uruguay-round agreements and decisions. Norway will work with the aim of obtaining ratification by our Parliament in order to be ready for implementation by 1 January 1995. It is widely recognized that early implementation will lead to increased trade and is therefore of real significance to the world economy, and to an improved employment situation.

For Norway the stronger and clearer legal framework resulting from the Round is of particular importance. We will participate actively in the work of the Preparatory Committee to set up the WTO, and it is our hope that no momentum will be lost in pursuing the various items on its agenda. We are particularly keen to see the continuation of the negotiations on Services. Shipping being a major international

**INNLEGG VED HANDELSMINISTER
GRETE KNUDSEN**

Herr formann, Deres eksellenser, mine damer og herrer.

Åpningen av Uruguay-runden i Punta del Este og vårt møte denne uken her i Marrakesh viser at handelssystemet i økende grad blir globalt, og at det utformes med sikte på universell gyldighet. Jeg vil gjerne benytte denne anledningen til å hylle Uruguay og dets regjering for den rollen de har spilt under de mange årene med forhandlinger. På samme måte vil jeg gjerne på Norges vegne takke Kongeriket Marokko og dets regjering for at de er vertskap ved denne historiske begivenhet.

To personer fortjener særlig anerkjennelse: GATTs tidligere og nåværende generaldirektør, Arthur Dunkel og Peter Sutherland. De har vært sanne voktere av det multilaterale handelssystemet, og uten deres klokskap og bidrag ville vi ikke hatt en avtale.

Vi er her for å oppsummere våre erfaringer og legge planer for fremtiden. I så henseende er vår utfordring å finne den riktige balansen mellom å konsolidere og gjennomføre det vi har oppnådd i løpet av de sju årene med forhandlinger, og å ta fatt på og takle nye og uløste spørsmål for å opprettholde handelssystemets dynamikk og gyldighet.

Vår fremste prioritet bør være å gjennomføre WTO og avtalene og beslutningene fra Uruguay-runden så tidlig som mulig. Norge vil ta sikte på at Stortinget kan ratifisere dem slik at de gjennomføres innen 1. januar 1995. Det er allment akseptert at rask gjennomføring vil føre til økt handel, og er derfor av reell betydning for verdensøkonomien og for å kunne skape økt sysselsetting.

Særlig viktig er det for Norge at Uruguay-runden har gitt en sterkere og klarere juridisk ramme. Vi vil delta aktivt i arbeidet med opprettelsen av WTO i Den forberedende komité, og det er vårt håp at de forskjellige punktene på dagsordenen vil bli fremmet med uforminskraft. Vi er særlig ivrige etter å se videreføringen av forhandlingene om tjenester. Skipsfart er en viktig internasjonal tjeneste-

services sector of interest to Norway will make us pay particular attention to the forthcoming negotiations on Maritime Transport Services, and we will actively follow up the deliberations during the Round.

We are also preoccupied with the question of the scope of the future membership of the WTO. We should work towards accommodating the applicants for membership, and avoid legal complications in the treatment of new members prepared to undertake the obligations of membership.

I strongly welcome that the issue of trade and environment has now been put firmly on the agenda of the future multilateral trading system. Norway has been actively engaged in international efforts focusing on sustainable development, and we would like to see work initiated without delay by the Preparatory Committee building on the work already done in the GATT, and drawing also on activities in other international organizations. The aim of making trade and environment policies mutually supportive in the pursuit of sustainable development poses a great challenge on the multilateral trading system. There is need to examine whether and how the WTO and its covered agreements can take appropriate account of environmental concerns.

Mr. Chairman, it is a fact of life that the increasing globalization of trade and investment has a growing effect on domestic issues and constituencies. The trading system should be responsive to the debate on new issues, and we should all be willing to analyze carefully whether and how they could be usefully treated in a multilateral framework. In so doing we should aim at maintaining the transparency and multilateralism that have been the cornerstone of the GATT.

I would in particular draw attention to the issue of social rights and labour standards which we believe should be put on the future agenda & the WTO. We should have a broad-ranging discussion of this on the basis of the fundamental principles of GATT, and the multilaterally agreed standards of the ILO, with the aim of contributing to economic development and improved welfare in all countries, developed and developing alike. In our view there is no contradiction between economic and social progress. On the contrary, our Nordic experience, with an active and constructive dialogue between the social partners - respecting fundamental labour rights and the existence of free and independent trade unions - has provided a peaceful labour market and ensured that improved social conditions go hand in hand with economic growth. Measures which result in a hampering of trade

sektor av interesse for Norge, og vi vil derfor særlig rette vår oppmerksomhet mot de kommende forhandlingene om sjøtransporttjenester, og aktivt følge opp rådslagningene under runden.

Vi er også opptatt av spørsmålet om omfanget av det fremtidige medlemsskapet i WTO. Vi bør arbeide for å gi plass til dem som søker medlemsskap, og unngå juridiske komplikasjoner ved behandlingen av nye medlemmer som er villige til å påta seg forpliktelsene ved et medlemsskap.

Jeg er svært tilfreds med at spørsmålet om handel og miljø nå definitivt er satt på det fremtidige multilaterale handelssystemets dagsorden. Norge har deltatt aktivt i internasjonale bestrebelser rettet mot en bærekraftig utvikling, og vi ser gjerne at Den forberedende komité på grunnlag av det arbeid som allerede er utført i GATT, og med støtte i aktiviteter i andre internasjonale organisasjoner, raskt setter i gang nytt arbeid. Målet om at handels- og miljøpolitikken skal støtte og utfylle hverandre i arbeidet for en bærekraftig utvikling, er en stor utfordring for det multilaterale handelssystemet. Det er nødvendig å undersøke hvorvidt og hvordan WTO og dens avtaler kan ta tilstrekkelig hensyn til miljøspørsmål.

Herr formann, det er en kjensgjerning at den økende globalisering av handel og investeringer virker stadig sterkere inn på hjemlige spørsmål og velgere. Handelssystemet bør være åpent for debatt om nye spørsmål, og vi bør alle være villig til å foreta en nøye vurdering av hvorvidt og hvordan de kan behandles på en fruktbar måte innenfor en multilateral ramme. Når vi gjør dette, bør vi sikte på å opprettholde den åpenhet og flersidighet som har vært hjørnesteinen i GATT.

Jeg vil særlig peke på spørsmålet om sosiale rettigheter og arbeidsmiljø, som vi mener bør settes på WTOs dagsorden i fremtiden. Vi bør ha en omfattende debatt om dette på grunnlag av de grunnleggende prinsippene for GATT og ILOs multilateralt avtalte standarder, med sikte på å bidra til økonomisk utvikling og større velferd i alle land, både industriland og utviklingsland. Det er etter vårt skjønn ingen motsetning mellom økonomisk fremgang og sosiale fremskritt. Tvert om, vår nordiske erfaring med en aktiv og konstruktiv dialog mellom partene i arbeidslivet - med respekt for arbeidstakernes grunnleggende rettigheter og frie og uavhengige fagforeninger - har skapt et fredelig arbeidsmarked og sikret bedre sosiale vilkår hånd i hånd med økonomisk vekst. Tiltak som skaper hindringer for handelen, bidrar sjelden til en slik utvikling, selv om dette kan være det uttalte mål.

rarely contribute to such a development even though this may be the pronounced goal.

By creating the World Trade Organization we are ending the interim character of GATT. The WTO will become the anchor of the multilateral trading system, and will receive regular Ministerial attention. This will enable the organization to see the interrelationship between the multilateral trading system and other issues, while maintaining the fundamental principles on which the GATT has been based.

Ved å opprette Verdens handelsorganisasjon bringer vi GATTs midlertidige karakter til opphør. WTO vil bli det multilaterale handelssystemets ankerfeste, og vil få jevnlig oppmerksomhet på ministerplan. Dette vil sette organisasjonen i stand til å se forbindelsene mellom det multilaterale handelssystemet og andre spørsmål, samtidig som de grunnleggende prinsippene for GATT opprettholdes.

Vedlegg 12

Uttalelser fra sentrale norske organisasjoner og institusjoner

Den norske Bankforening, 22.03.94

URUGUAY RUNDEN - SLUTTAKTEN. HØRINGSRUNDE

Den norske Bankforening ser det som svært positivt at Uruguay-runden endelig kunne sluttføres. Resultatet vil uten tvil styrke det multilaterale handelssystem, motvirke tendensene til økt proteksjonisme og bidra til å fremme vekst og velferd i alle medlemslandene.

Spesielt finner vi det positivt at det ambisiøse målet om å inkludere tjenestesektoren i GATT for første gang, er nådd gjennom inngåelsen av en rammeavtale for handel med tjenester, GATS - General Agreement on Trade in Services. Rammeavtalen oppstiller krav til anvendelse av prinsippene om bestevilkårsbehandling, nasjonal behandling og markedsadgang på noe som vil være helt sentrale for å liberalisere de internasjonale tjenestemarkedene. Vi tror at Norge, som et lite land som er kommet langt i sin økonomiske utvikling, har alt å vinne på en åpning av markedene for handel med tjenester gjennom forpliktende, internasjonale avtaler. Vi er således glade for at det norske tilbudet ble forbedret i slutfasen, slik at Norge ikke fremsto som unødige restriktive i disse viktige spørsmål, slik en på et tidspunkt kunne få inntrykk av.

Tjenesteforhandlingene innebar at flere nye og vanskelige problemstillinger måtte avklares, som f.eks. forhandlingstekniske problemer knyttet til det å forhandle om mange ulike typer handelshindringer som det dessuten er vanskelig å måle den økonomiske effekten av. Målet for tjenesteforhandlingene var å oppnå gradvis liberalisering over tid. Sett på den bakgrunn er det i hvert fall meget positivt at man har lyktes med et første steg. Det er imidlertid likevel beklagelig at man på flere sektorer ikke er kommet til et endelig forhandlingsresultat.

Bla. for den *finansielle sektor* vil forhandlingene fortsette fremover, da forhandlingspartene ennå ikke har oppnådd enighet om å avgi forpliktelser som kunne danne grunnlaget for et mer åpent og fritt marked for finansielle tjenester til beste for alle de deltakende landene.

Spesielt kan det være bekymringsfullt at man i «Decision on Financial Services» og i

«Second Annex on Financial Services», som kom inn i avtalen helt på slutten av forhandlingene, ikke fullt ut lykkes i å gjennomføre bestevilkårsprinsippet, som har stått helt sentralt i GATT-sammenheng. Ved å åpne for betinget bestevilkårsbehandling, dvs. betinget av det andre lands eget liberaliseringsnivå innenfor samme sektor, risikerer man å undergrave den bærende tanken om at ensidige forpliktelser til å liberalisere egentlig også er et gode for det land som avgir forpliktelsen og ikke bare et gode for de eksporterende parter som får adgang til nye markeder. Men det må samtidig erkjennes at bestevilkårsprinsippet alene neppe alltid representerer et tilstrekkelig sterkt virkemiddel til å tvinge frem en åpning av markedene i de land som i dag fremstår som de mest lukkede for utenlandske varer og tjenester, jfr. at det også i EUs sentrale direktiver om finansielle tjenester er tatt inn klausuler med krav om resiprositet.

Etter det vi forstår vil forhandlingene fremover foregå på bilateral basis og sektorvis. Dette kan være uheldig fordi det betyr at man ikke lenger kan se de ulike sektorer i sammenheng, slik man har kunnet gjøre hittil i Uruguay-runden. Det grunnleggende utgangspunktet i GATT er at alle liberaliseringsforpliktelser på lang sikt bidrar til vekst i verdenshandelen og vekst i hvert enkelt land, selv om forpliktelsene kan være politisk vanskelige å avgi i forhold til innenlandske pressgrupper. I forhandlingene fremover vil et land ikke lenger kunne avgi en forpliktelse innen en sektor mot at andre parter gir forpliktelser innenfor en annen sektor. Fraværet av denne bytemuligheten vil kunne redusere mulighetene for å oppnå vellykkede resultater av forhandlingene innenfor enkeltsektorer som den finansielle sektor.

Den norske GATT-kampanjen, 19.03.94

HØRINGSUTTALELSE OM SLUTTAKTEN I URUGUAY RUNDER UNDER GATT

Vi har vurdert høringsuttalelse i følgende tre deler:

- 1) Vurdering av forhandlingsresultatet som helhet.

- 2) Krav foran Marrakesh.
- 3) Ratifiseringsprosessen.

1) **VURDERING AV FORHANDLINGS-
RESULTATET SOM HELHET: NEI
TIL URUGUAY RUNDEN - JA TIL
MINI-GATT BASERT PÅ TOKYO
RUNDEN!**

Uruguay Runden representerer et historisk blindspor, som vil opprette nye hindringer for miljø og utvikling, på et tidspunkt da verdenssamfunnet nettopp trenger å prioritere bærekraftig utvikling foran handel. Derfor bør Uruguay Runden ikke paraferes og ratifiseres.

Istedet bør det fortsette et Mini-GATT tuffet på Tokyo Runden i GATT som var sluttforhandlet i 1979. Et godt argument finner vi i Innst. S. nr. 113 - 1979-80, der utenriks- og konstitusjonskomiteens formann og ordfører Arvid Johanson, og sekretær Paul Thyness argumenterte:

«Når det gjelder handelen med landbruksvarer, er det, ifølge proposisjonen, et vesentlig resultat for Norge så vel som for andre europeiske land at de store landbrukseksporterende land, i første rekke USA, nå i større grad enn tidligere, har erkjent at produksjon og handel med landbruksvarer har spesielle trekk helt forskjellig fra industrivarene. Som følge av dette synes det nå erkjent at nasjonal landbrukspolitik som sådan ikke gjøres til gjenstand for internasjonale handelsforhandlinger.»

2) **KRAV FORAN MARRAKESH**

**KRAV TIL GATT'S ARBEIDSPROGRAM PÅ
HANDEL OG MILJØ**

1. Bærekraftig utvikling.

Artikkel XVI.4 i WTO, som krever at alle nasjonale lover må gjøres i overensstemmelse med alle GATT-lover, vil fort undergrave bærekraftig utvikling. WTO med tilleggsmekanismer må reformeres slik at organisasjonen dreier handel til å støtte bærekraftig utvikling. Dette må komme inn som et juridisk bindende mål for WTO.

2. Permanent komite for handel og miljø under WTO.

For å sikre at miljø og utvikling prioriteres i WTO, må det opprettes en permanent komite for handel og miljø innen WTO. Opprettelsen av denne komiteen må skje på ministermøtet i Marrakech (ca. 15.) april 1994.

3. Demokrati, gjennomsiktighet, folkelig deltaking, nærhetsprinsipp.

Miljø og bærekraftig utvikling må priorite-

res på alle samfunnsområder for å bli effektiv. Å prioritere bærekraftig utvikling må skje gjennom at det i WTO etableres deltaking og høring for lokalsamfunn og frivillige organisasjoner. Frivillige organisasjoner må få observatørstatus i GATT's handel og miljøkomite.

4. Arbeidsprogrammet må iverksettes innen to måneder etter iverksettingen av Uruguay Runden. Etter ett år må det legges fram en rapport, og tiltak iverksettes av land innen to år.

5. Konsekvensanalyse av Uruguay Runden.

Arbeidsprogrammet for komiteen for handel og miljø må innarbeides som en integrert del av iverksettelsesprosessen av Uruguay Runden. En prioritert oppgave i arbeidsprogrammet må være at det lages konsekvensanalyser over virkningene handelsliberalisering i Uruguay Runden har for bærekraftig miljø og utvikling. Søkelyset for utredningene bør være å møte folks ressurs- og økonomiske behov og opprette miljøsikkerhet, og vurdere både positive og negative virkninger. Der konsekvensanalyser viser at iverksetting av Uruguay Runden vil undergrave bærekraftig utvikling, må de underskrivende partene i GATT kreve forandring av disse avtalene.

6. WTO må opprette intimt samarbeid med FN-organer.

Arbeidsprogrammet for handel og miljø må utvides til områder der handelspolitikk gir miljøvirkninger. Siden dette delvis ligger utenfor kompetansen til GATT, kreves det deltaking av internasjonale institusjoner med mandat og ekspertise innen bærekraftig utvikling. Det trengs samarbeid mellom WTO og UNCSO, UNCTAD, UNDP, UNEP, der kanskje UNEP kan bli et ledende FN-organ på miljøspørsmål.

7. Videre oppgaver for arbeidsprogrammet:

- Kartlegg positivt potensiale ved TREMs.
Arbeidsprogrammet må vurdere hvor handelsrelaterte miljøtiltak (TREMs) er et effektivt valg for å fremme bærekraftig utvikling, i samarbeid med FN-organene UNEP, UNCSO, UNCTAD, UNDP. WTO's regler og tvisteløsningsprosedyre må forandres så handelsrelaterte miljøtiltak kan brukes der de er nødvendige.
- Klarlegge hvordan livssyklus-vurdering av produkter, herunder prosess og produksjonsmetoder kan bli godkjent kriterie for diskriminering av tilsynelatende like produkter.
- Undersøke hva slags handelstiltak som trengs for å unngå økologisk dumping.
- Vurdere hvordan miljøsubsidier kan brukes for å fremme bærekraftig utvikling.

- Statusen til føre var prinsippet ved mangel på vitenskapelig bevis.
- Unilaterale miljøtiltak, som metode for å heve internasjonale standarder.
- Unntak for matvaresikkerhet, for å sikre lands rett til landbrukets ressursgrunnlag og miljø.
- Tvisteløsningsprosedyre med offentlig konsultasjon hos frivillige organisasjoner og lokalsamfunn.

3) RATIFISERINGSPROSESSEN

GRUNDIG KONSEKVENSANALYSE, VENT MED RATIFISERING!

Før iverksettelsen av Uruguay Runden skal teksten godkjennes (ratifiseres) i parlamentene. Vi mener GATT-kompromisset har svært omfattende konsekvenser, og at Stortinget ikke bør godkjenne dette uten en grundig konsekvensanalyse før Stortingsdebatten. For å få lagd en grundig konsekvensanalyse, trengs det god tid. Det kan oppnås ved at Norge venter til etter USA, Japan og India, som har problemer med avtalen og kan komme til å bruke lang tid, med å ratifisere avtalen.

KONSEKVENSANALYSE

Vi ber den norske Regjering lage en konsekvensanalyse av GATT-kompromisset for Norge, slik at alle berørte parter kan ta stilling til kompromisset før det skal godkjennes av Stortinget. Konsekvensanalysen bør være en del av Stortingsproposisjonen som skal legges frem før Stortingsbehandlingen. Hva blir konsekvensene for Norge når det gjelder matvaresikkerhet, miljø, sysselsetting, bygdeutvikling, distriktpolitikk, sosial fordeling, nærhetsprinsippet, og for utviklingsland? **Konsekvensanalysen bør blant annet, men ikke bare, belyse følgende spørsmål:**

Konsekvenser av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) for økonomisk politiske rammebetingelser

- WTO Artikkel XVI.4: «Hvert medlemsland i WTO skal sikre at dets lover, reguleringer og administrative prosedyrer er i overensstemmelse med WTO og de tilknyttede avtaler.»
- Mens dagens GATT bygger på konsensus, skal ifølge WTO Art. IX: WTOs Ministerkonferanse og generalråd bruke flertallsvedtak.
- Vil omdanning av den folkerettslige GATT-avtalen til WTO-organisasjonen bety så stor suverenitetsavståelse, i og med medlemslandenes lover og regler skal underordnes WTO's regelverk, at Grunn-

lovens §93 må tas i bruk ved eventuell innmelding?

- Hva skjer hvis Norge og evt. fler land bruker vetoretten i GATT og sier veto WTO? - Er det juridisk sedvane at de 7 tidligere forhandlingsrundene under den folkerettslige GATT-avtalen, skal fjernes med et pennestrøk, og ikke lenger være operative, i det øyeblikk GATT-avtalen skal omdannes til WTO-organisasjonen? Når det gjelder EØS, går det faktisk an å si opp EØS, og da kan handelsavtalen av 1973 med EU igjen gjøre operativ, slik den er operativ for Sveits som i folkeavstemningen stemte nei til å bli medlem i EØS.

Konsekvenser for Tvisteløsningsprosedyren under WTO

- Et norsk kronargument har vært at vi får bedre regelverk. Gjør vi det?
- Kan USA, under WTO og dens tvisteløsningsprosedyre, fortsette å bruke S.301 ensidige handels-straftetiltak på andre produkt mot land der de er uenige i handelspolitikken?

De store matvarekjedene

- Tvungen import (markedsadgang) under WTO på alle landbruksprodukt, dvs. økt import på 3% umiddelbart ved iverksettelse, og 5% innen år 2000, hva betyr det for de enkelte produkter, sysselsetting i primærproduksjonen og videreføring, og fordelt mellom distrikter i landet?
- Hvordan oppsplitting av landbrukssamvirke vil skje som resultat av GATT-kompromisset på kvantitativt importvern.
- Ved bortgang av kvantitativt importvern kombinert med tvungen markedsadgang på 3-5%, hva blir konsekvensene for de transnasjonale matvarekjedene, for landbrukssamvirket, kan transnasjonale selskaper splitte opp og kjøpe opp svake bedrifter i landbrukssamvirket, hva blir konsekvensene for nærhet mellom produksjon og foredling, for nærhet mellom produsent og forbruker?
- Hvordan vil importplikt på f.eks. mjølk der Norske Meierier har 100% av norsk produksjon bli praktisert, vil utenlandske mjølk bare selges i visse butikker og visse landsdeler? Kan NML importere all osten, eller vil store matvarekjeder ha lik adgang til å importere?
- Tvangsimport på 3-5%, vil store matvarekjeder, ved å gjøre felles innkjøp for flere land for å få stort volum (Odd Reitan i REMA sier REMA planlegger dette) kunne

- presse prisen så lavt at de kan oppnå markedsandeler på mer enn 3-5%?
- Hva blir konsekvensen for norsk markedsandel og norske bønders inntekt, hvis en stor kjede i Oslo-området for et halvår bestemmer seg for å kjøpe kjøtt fra Skåne eller Jylland til sine butikker, sjøl om tollene gjør at det ikke er direkte lønnsomt for å presse pris og ta markedsandeler?

Substitusjonsimport til Norge

- Hva blir konsekvensen for fattigdomsreduksjon hos soyaproduserende lokalsamfunn i Brasil, hvis norsk fløte-is erstattes av GB-is produsert av soya fra Unilever?

Matvaresikkerhet

Utredning rundt norsk matvaresikkerhet bør kunne belyse kunnskapsmangler i følgende type argumentasjonskjeder:

- Hva skal være Norges bidrag til globalt bærekraftig landbruk? Mens oppgaven globalt er en sak, må dette tillempes forskjellig for forskjellige områder. Hvilken strategi bør Norge velge i dette perspektivet?
- Bør Norge satse på fortsatt import av 50% av maten, redusere importen gjennom effektivt grensevern eller øke den?
- I 1989 la norsk kornimport beslag på 3 millioner dekar i andre land. Med ørkenspredning, tørke, klimaforandring og nedgang i matproduksjonen, faren for nye Tsjernobyl-ulykker, - vil behov for etterspørsel etter mat øke. Når vi skal diskutere en norsk handlingsplan for bærekraftig landbruk og bygdeutvikling, m vi ta stilling til om norsk matvaresikkerhet bør økes.
- Når befolkningsøkning og ørkenspredning krever mangedobbelt øking av matproduksjon, er ikke da netto matvareimportørers bidrag til bærekraftig utvikling å øke sin egen matproduksjon?
- Er det ikke en stor fordel om det er samsvar mellom befolkning og matproduksjon lokalt og nasjonalt?

Om det ikke er en nødvendig betingelse, bør de som har mer folk enn mat, iallfall tenke gjennom hvem andre som skal produsere maten deres nå og i framtida.

- Er det ikke da uansvarlig å redusere matproduksjonen i et Norge som importerer halvparten av maten?
- Hvilke land bør produsere maten for Norge når befolkningsøkning og etterspørsel etter mat stiger fram mot 2100?
- I tilfelle Norge skal øke importen, hvem skal da produsere maten vår, og vil de ha fortsatt mulighet for det fram mot år 2100?

- Hvilke land skal Norge basere over 50% av sin matvareproduksjon på, er dette stabile forsvarlige matkilder, og i forhold til hvilket tidsperspektiv?
- Hva er rettferdig handel, i sammenheng med å legge beslag på jordbruksareal i andre land? - Når vil skiftet til å oppvurdere matvaresikkerhet og sjølforsyning komme?
- Vil det ikke derfor være en norsk oppgave for bærekraftig landbruk å sikre fortsatt effektiv importvern og redusere matvareimporten?
- Sammenlikne muligheten og alternativene for matvaresikkerhet i Norge med de 110 netto matvareimporterende utviklingsland, som konsekvens av GATT-kompromisset, spesielt India, i tillegg til Japan, Sør-Korea, Sveits, Island, Finland.
- Tvangsimport av mat, er det fornuftig for matvaresikkerhet i de 110 netto matvareimporterende utviklingsland?
- Når Norge allerede importerer 50% av maten på kaloribasis, vil GATT-kompromisset bedre eller svekke matvareberedskapen?
- Vil USA kunne fortsette sitt kvantitative importvern under GATT-kompromisset, gjennom henvisning til Section 22 fra 1933 på produktene bomull, mjølk, peanøtt, sukker? Hvorfor skal ikke land som Norge da kunne fortsette mengde begrenset importvaren på mjølk og kjøttprodukter?
- Bør Norge produsere mest mulig før krisen eller det reelle behovet er der, eller om produksjonen kan holdes i produksjonsberedskap og «skrus på» hvis det trengs?

Helsekonsekvenser

- Betydningen for folkehelse og samfunnsøkonomiske utgifter til helsevesen og tapt arbeidsfortjeneste ved:
- Reststoffer, post-harvest stoffer, tilsetningsstoffer ved mat for langtidslagring, og med pesticidbruk, ved matimport fra varmere økosystem.
- Økende sjanse for import ved veksthormon og salmonella.

Sanitære og plantesanitære reguleringer, og tekniske handelshindringer under WTO

- Får miljø og bærekraftig utvikling forrang framfor handel?
- Skal nasjoners rett til høyere standard ikke kunne følges opp med importrestriksjoner på produkter med lavere standard?
- Skal føre var prinsippet bare brukes når det kan vitenskapelig bevises at et produkt er skadelig?
- Skal livssyklus-vurderinger av prosess og produksjonsmetoder ikke kunne tillates

som kriterie for å diskriminere mellom produkter? Hvordan kan en tenke seg dette gjort?

- Hvordan vil en handelskonflikt på rBST genmodifisert vekst hormon for storfe bli taklet av tvisteløsningsprosedyren under WTO?

Økt langdistansetransport av mat

- Økt transportbehov ved gjennomføring av Uruguay Runden fører til ressurstapping og forurensning. Er dette i strid med klimakonvensjonen som ble vedtatt av UNCED 1992?

Patent på livsformer

- Patent på livsformer og gener i GATT-kompromisset, hva betyr det for vern og bruk av biologisk mangfold i landbruksproduksjonen?
- Vil WTO-organisasjonen innskrenke virkefeltet til Biodiversitets-konvensjonen fra UNCED 1992, siden det er den siste inngåtte avtale som gjelder?
- Vil Art. 27.5.3 i TRIPs-kompromisset (patent på liv) føre til at UPOV-78 faller bort? Vil i tilfelle land som har underskrevet UPOV-78 bli tvunget til å underskrive UPOV-91?
- Konsekvenser av omvendt bevisbyrde på prosesspatent på såfrø, for indiske fattigbønder og matvareberedskap.
- Patent på livsformer og gener i GATT-kompromisset, hva vil patentavgift på for eksempel såfrø bety for matvareprisen, vil forbrukerne få billigere mat, mens det pålegges patentavgift?
- Patent og etikk. Er det noe i GATT-teksten som kan hindre patent på mennesker eller deler av mennesker, siden det tillates på biologisk materiale?

Hvordan redusere totalforbruket i Nord?

Mens utviklingslandene trenger økt forbruk, må industrilandene redusere totalforbruket av ikke fornybare ressurser, gjennom miljøavgift og kvoter, finne sin veg til et resirkulert samfunn med økt bruk av fellesgoder, som kanskje utviklingslandene også kan velge som modell. Hvordan beskytte land i Nord som prøver å redusere totalforbruket, uten at de blir utkonkurrert av import fra utlandet med lavere standard? Importvern, forbud, avgift, merking.

Hvordan utsette forbruk til framtidige generasjoner?

Prosess og produksjonsmetoder som kriterie for differensiering av produkter Livs-kretsløp-forvaltning av varer ser på helheten fra fødsel til grav, for å luke ut miljødeleggende ledd i varers livsløp. Her vil både produksjons og prosessmetoden, og forbruksmåte og avfallsløsning, kunne foregå på miljøskadelig måte, mens produktene ellers er like eventuelt uskadelig ved forbrukerens forbruk. hvordan bør eksempler på ulike skadelige eller risikable livs-kretsløp-produkter diskrimineres? Gjennom importforbud, avgift, merking? Eksempel mjølke og kjøttprodukt produsert med rekombinant BST veksthormon for storfe.

Nasjoners rett til ensidig miljøavgift.

Hvordan vil det fungere med tilsvarende stor importavgift på mat/fiber, som innenlandsk miljøavgift, ved import fra OECD-land der miljøkostnader ikke er inkludert, i tillegg til merkeplikt ved import med lavere standard?

Øke-regionale prosess og produksjonsmetoder

hvis produksjons og prosessmetodene skal tilpasses de konkrete økosystemene for å høste fotosyntesen på en langsiktig forsvarlig måte med redusert bruk av ikke-fornybar energi, hva slags internasjonale rammebetingelser trengs det for å holde hele økosystemet i hevd, slik at ikke lav-bonitets-arealer erstattes av ikke-fornybar energi i matproduksjonen? Hvordan må prinsippet om globalt komparativt fortrinn modifiseres, begrenses, stoppes gjennom ulike virkemidler blant annet handelsvirkemidler?

Syssetting og kvinnebønder

- Hva må til for at landbruksyrket skal bli interessant og attraktivt for fler kvinner? - Et system som stimulerer kvinner til å delta i produksjonen, istedet for å skyves ut av jordbruksarbeidet.
- For å holde arbeidskrafta i jordbruket, trengs kvinnestøtte, investering i kvinners arbeidsplasser i landbruket, mekanisering av tunge løft.
- For å beholde syssetting og hindre bruksnedlegging, trengs spesiell støtte til små og vanskeligstilte bruk.
- Er det noen sammenheng mellom om produksjonsnøytral forvaltergodtgjøring gis i forhold til areal eller syssetting, og om fler kvinner vil bli bønder?
- Hva ville konsekvensene bli hvis mer støtte og tak på total støtte ble gitt pr. person do-

- kumentert årsverk arbeidsinnsats på bruket, i stedet for pr. areal og antall dyr?
- Ville det stimulere sysselsetting, og synliggjøre og stimulere kvinners innsats i landbruket?
- Ville kvinnesysselsetting i landbruket kunne økes dersom virkemidlene mer ble gitt pr. person og årsverk sysselsatt?
- Hvor mye måtte matvarepris og støtteordninger økes for at kvinner på gardsbruk som arbeider i offentlig sektor, ville kunne velge landbruksyrket på lik linje med offentlig sektor?

Føre var prinsippet som virkemiddelstrategi.

Motsetningen mellom økt intensivering og miljøproblemer forsøkes i dag løst ved: først liberalisere handel og intensivere produksjonen, og så reparere miljøproblemene etterpå. Først intensivere og ødelegge ressursgrunnet i høy-potensialområder, og så skaffe finansiering for å konservere de marginale og sårbare områdene i naturreservat. Går det an å lage økonomiske virkemidler som stimulerer miljøvennlig bruk og lavere intensitet i produksjonen og som forebygger mot skade? Går det an å sammenlikne samfunnsøkonomisk lønnsomhet mellom denne metoden, og en forebyggende metode, litt dyrere produksjonssystem for å unngå problemene og slippe opprydding etterpå? For eksempel på plantevernmidler i konvensjonelt, integrert og økologisk planteproduksjon.

Sysselsetting som fornybar ressurs?

- Er det fornuftig å vurdere sysselsetting som en fornybar ressurs, som det er overproduksjon av, og bør tas i bruk i landbruket og i resirkulering i økende grad?
- Landbrukets rolle som forvalter av fornybare ressurser, når det gjelder prognosene for økt arbeidsløshet.
- Er det viktig, og hvordan skape en moralsk oppvurdering av meningsfylt arbeid?
- Konsekvensanalyse av GATT-kompromisset spesielt på de transnasjonale selskaperes muligheter og forbrukernes reduserte kontroll over helsestandarder i billig matimport.
- Vil GATT-kompromisset undergrave UNCED-oppfølging gjennom CSD? CSD-møtet mai 1995 bør være en milepæl å arbeide mot, som en nøkkel til en gjennomgang for å vurdere statusen til de nasjonale handlingsplanene for bærekraftig landbruk og bygdeutvikling. Da skal CSD gå igjennom alle vedtakene fra UNCED, og se hva som har skjedd de 3 årene som er gått siden Rio, når det gjelder bærekraftig landbruk og bygdeutvikling, og biodiversi-

tet. I nasjonalrapporten på forhånd bør det vurderes i hvilken grad regjeringer har fulgt opp forpliktelsene eller glemte dem. Det er klart at det blir en global bevegelse blant de frivillige organisasjonene for å presse fram kravet om bærekraftig landbruk og bygdeutvikling, som et alternativ til rådende tilpasning til GATT-EU-de transnasjonale selskapene.

Forum for Utvikling og Miljø, 28.03.94

KOMMENTAR TIL SLUTTAKTEN I URUGUAY-RUNDEN FORUM FOR UTVIKLING OG MILJØ(FORUM)

Forum for utvikling og miljø (ForUM) ønsker å komme med kommentarer til de deler av sluttakten i Uruguay-runden som vi mener er av betydning for vårt interesseområde.

I ForUM behandler vi problemstillinger som rommer både miljøhensyn to hensyn til utvikling i den tredje verden. Denne uttalelsen er imidlertid basert på en arbeidsdeling mellom ForUM og Idegruppen om Nord/Sør. Idegruppen om Nord/Sør vil kommentere de delene av sluttakten som har særlig relevans for u-landene og utviklingsmulighetene i de fattigste av disse. Fra ForUM sin side ønsker vi å avgrense uttalelsen til spørsmål som er av spesiell miljømessig betydning.

Vi vil her gi både noen generelle kommentarer, og berøre enkelte av saksområdene spesielt.

Hensynet til en bærekraftig utvikling

Av teksten fremgår det at hensynet til en bærekraftig utvikling skal tilstrebes i det videre arbeid med et WTO. Begrepet Bærekraftig utvikling har vært gjenstand for debatt, både med hensyn til meningsinnhold og politisk anvendbarhet. En forutsetning for at hensynet til en bærekraftig utvikling skal ivaretas er etter vår mening at begrepet gis en definisjon som rommer flere aspekter. Det vi snakker om er en utvikling rettet mot å ta vare på, «bære videre», eller opprettholde, jordklodens levende biologiske systemer.

Det sosiale elementet i en bærekraftig utvikling er like viktig: det kreves en politikk som sørger for å dekke grunnleggende menneskelige behov hos både nålevende og framtidige generasjoner. Respekt og forståelse for kulturelle verdier og for andre livsformer er absolutte forutsetninger for en bærekraftig utvikling, rettet mot harmoni mellom mennesker og natur.

Landbruk

Markedsadgang

Målsetningen om et mer markedsorientert handelssystem er på flere måter lite forenlig med målet om å ivareta miljøhensynet.

GATTs mål om økt handel og en liberalisering av jordbruksvaremarkedet reduserer enkeltlands mulighet til å beskytte sin jordbruksproduksjon. En skjerpet internasjonal konkurransesituasjon på dette området vil kunne fremme en høy-mekanisert, kjemikalieintensiv jordbruksstruktur både i Nord og i Sør. Dette vil også kunne ramme u-landene spesielt sterkt.

I i-land utvikles det etterhvert innsatsvarer til jordbruket som i sterkere grad enn de siste ti-åra søker å dempe skadeeffektene på mennesker og naturmiljø. Et eksempel på dette er høyere renhetsgrad i kjemiske sprøytemidler. Fattige land tvinges på den annen side til å ta i bruk større doser av de innsatsvarene de allerede har tilgang til; som billige, gammeldagse og særdeles helseskadelige kjemikalier.

Eksporstøtte

En av de positive perspektivene som tidligere er fremmet i forbindelse med Uruguay-runden var at man skulle få fjernet ordningen med eksportsubsidier på jordbruksvarer. Dette ble hevdet å kunne tjene de økonomisk svakeste landene, som under dagens regime ikke er i stand til å konkurrere med kunstig lavt prisede varer fra USA og EU.

Ved at den nye GATT-avtalen muliggjør fortsatt eksportsubsidiering av USAs og EUs kapitalintensive jordbruk vil mindre, og mer miljøvennlige jordbruksprodusenter både i Nord og i Sør stå i fare for å bli utkonkurrert.

Også en sterk beskyttelse av jordbrukssektoren nasjonalt vil kunne medføre store miljøskader, i form av overproduksjon og forurensning. Dette er imidlertid ikke et problem som kan løses ved økt frihandel. Målet om en bærekraftig jordbruksstruktur internasjonalt kan etter vårt syn best nås ved at nasjonalstater legger miljøpolitiske vurderinger til grunn for sin jordbrukspolitikk. Dette bør også tilstrebes gjennom internasjonale miljøavtaler, men slik vi vurderer Sluttakten er ikke GATT (eller WTO) noe egnet instrument i så måte.

Immaterielle rettigheter (TRIPs)

Under dette punktet er det grunn til å legge spesielt sterk vekt på mulighetene til å patentere «bioteknologiske oppfinnelser». Økt patentering og bruk av kunstig framstilte arter kan utgjøre en trussel mot det artsmangfoldet

som er nødvendig for å ivareta miljøhensynet.

I dette ligger både at et økologisk forsvarlig jordbruk må baseres på artsmangfold, og at naturmiljøet i seg selv vil trues dersom skadelige eller lite levedyktige, «kunstige» arter spres i naturmiljøet.

En konsekvens av denne avtalen vil også være at flernasjonale selskaper får økt økonomisk kontroll over såkorn og innsatsvarer til jordbruket, og dette kan svekke de lokale bondenes livsgrunnlag. I en del land, spesielt i Sør, kan dette føre til marginalisering av store folkegrupper. Økt fattigdom og kamp om knappe ressurser vil bli resultatet, og dette utgjør i seg selv en miljøtrussel.

Et grunnleggende spørsmål for oss vil imidlertid være hvordan TRIMs kan relateres til miljøspørsmål.

Politiske investeringsvirksomheter har hovedsakelig vært benyttet for å styrke den økonomiske basis nasjonalt. Det er imidlertid også mulig å se for seg en situasjon hvor slike virkemidler tas i bruk for å fremme en mer miljøvennlig industristruktur.

Snarere enn å redusere muligheten til å benytte slike virkemidler bør man via GATT tilstrebe bruk av investeringsvirkemidler for å fremme miljøvennlig produksjon internasjonalt.

Avtale om teknisk handelshindringer

Overnasjonale institusjoner kan i utgangspunktet være godt egnede redskaper for å løse internasjonale miljøproblemer. I enkelte sammenhenger er overnasjonal styring kanskje en nødvendighet. Dette forutsetter imidlertid at det legges gode helse- og miljøkriterier til grunn for styringen, og at den tar hensyn til at ulike stater har ulikt utgangspunkt både økonomisk, teknologisk, helsemessig/sosialt og naturmessig.

Hensynet til beskyttelse av helse og liv for mennesker, planter og dyr kan ifølge avtaleteksten (Sluttakten) legitimere bruk av tekniske handelshindringer. Dette skal såfremt mulig ta utgangspunkt i internasjonale standarder og retningslinjer. Men tekniske handelshindringer utover dette på basis av nasjonale standarder eller utfra nasjonalpolitiske hensyn kan også aksepteres når spesielle betegnelse «gjør det nødvendig».

Et grunnleggende spørsmål vil da være etter hvilke kriterier slike akseptert skal gis, og hvem som skal gi denne aksepten. Faren ved et overnasjonalt organ som WTO er at svake stater i liten grad får gehør for sine spesielle betingelser og behov. Dette kan ramme stater som ønsker å legge egne miljøpolitiske vurderinger til grunn for tekniske handelshindre.

Slike saker har allerede vært reist i GATT-sammenheng, og har avdekket at miljøhensynet ofte kommer i konflikt med hensynet til frihandel. Det vil derfor være viktig i GATT-sammenheng å innarbeide rutiner for at uavhengig miljøekspertise blir involvert når slike konflikter oppstår.

Handelsrestriksjoner på basis av PPM

Det framgår ikke klart av teksten hvilke muligheter GATT-avtalen gir til å benytte tekniske handelshindringer på basis av produksjonsmetode (PPM), altså hvordan en vare er produsert. Dette er en debatt som pågår i en rekke internasjonale fora, blant annet OECD og ulike FN-organisasjoner.

Handelsrestriksjoner mot varer produsert på miljøskadelig måte kan ses som et hendig implementeringsredskap i sammenheng med internasjonale miljøavtaler. Men det kan også ses som en fordekt, «ny» form for proteksjonisme fra i-land, denne gang med en «grønn merkelapp». Flere land i Sør har gitt uttrykk for at de frykter dette.

Uten å ta stilling til denne debatten er det grunn til å peke på en av de miljøskadelige effektene slike tiltak kan ha: Dersom fattige land utsettes for «grønn» proteksjonisme, uten at de samtidig gis økonomisk og teknologisk bistand kan u-land bli presset til å øke den miljøskadelige produksjonen. Markedet for disse varene vil de kunne finnes nasjonalt, eller i andre u-land hvor kravet til miljø sikkerhet er lavere enn i Nord.

Tvisteløsning

Dette punktet åpenbarer igjen sammenhengen mellom miljø og utvikling. Dersom økonomisk svake land utsettes for tverrsektorielle straffetiltak som rammer dem økonomisk kan resultatet bli økt fattigdom og økt belastning på et allerede svakt ressursgrunnlag. Slike virkemidler kan derfor ikke ses isolert fra hensynet til en bærekraftig utvikling.

Oppsummering

For å kunne ivareta miljøhensynet er det etter vårt syn nødvendig at målet om en bærekraftig utvikling blir konkretisert i forhold til hvert enkelt av de områdene GATT-avtalen omfatter. Dette forutsetter en ny «grønn» forhandlingsrunde hvor avtalen som helhet ses i lys av målet om en bærekraftig utvikling

ForUM ber derfor om at det snarlig tas initiativ til en slik ny forhandlingsrunde.

For å sikre at miljøhensynet ivaretas inntil en slik forhandlingsrunde kommer i stand bør

traktatpartene i GATT-forhandlingene innen 15. april (ministermøtet i Marrakesh) bli enige om å

- etablere en permanent handels- og miljøkomite innenfor den foreslåtte WTO
- erkjenne behovet for å tilpasse WTO og de tilknyttede avtalene (inkludert GATT-avtalen av 1947 og avtalene i Uruguayrunden) for å underbygge bærekraftig utvikling, og
- definere nøkkelementer i arbeidsprogrammet for handels- og miljøkomiteen.

Dette bør skje i et nært samarbeid mellom GATT (WTO) og FN-organisasjonene UNCSO (FNs kommisjon for bærekraftig utvikling) UNEP (FNs miljøprogram), UNCTAD (FNs konferanse om handel og utvikling) og UNDP (FNs utviklingsprogram). Det er dessuten en forutsetning at arbeidet preges av åpenhet og at det gis rom for innspill fra ulike miljøverninteresser underveis.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, 21.03.94

GATT-URUGUAYRUNDEN. SLUTTAKTEN

Vi viser til Deres brev av 22.2.1994 og til møtet i GATT-utvalget den 7. januar i år.

Generelt

Vi vil gjerne få gi uttrykk for at vi er svært tilfreds med at man kom frem til et forhandlingsresultat, som vi vurderer som positivt og i stor grad overensstemmende med våre forventninger. Implementeringen av forhandlingsresultatet vil ha stor positiv betydning for norsk økonomi. Med Norges lille, men svært åpne, økonomi kan Uruguay-rundens viktighet for vårt land sammenlignes med EU-medlemsskap.

Sluttakten innebærer et styrket regelverk for samhandelen. Dette er kanskje det viktigste resultat av Uruguay-runden. Det er åpenbart at de senere år har vært preget av tiltakende proteksjonisme, avtakende respekt for et i utgangspunkt svakt regelverk og med klare tendenser til at de store handelsblokkene, USA, Japan og EU, delte markedene seg imellom. Dermed er det særlig de små land, som Norge, som særlig er tjent med et styrket regelverk basert på bestevilkårs-prinsippet. I den løpende debatt er GATT ofte blitt fremstilt som en frihandelsorganisasjon der krefte-nes frie spill rår som et hovedprinsipp. Med foreliggende sluttakt burde nå slike holdning-

er kunne avvises som myter, idet GATT ikke representerer kreftenes frie spill, men et regelverk.

I tillegg til et styrket regelverk vil vi ved vurdering av sluttakten særlig legge vekt på at kvantitative importreguleringer skal erstattes med toll, av multifiberavtalen (MFA) skal utfases og at markedsadgangen bedres. Vi viser forøvrig til nedenstående kommentarer.

Verdens Handelsorganisasjon (WTO)

I tråd med behovet for et styrket regelverk er det helt vesentlig å sikre etterlevelse av dette regelverket. Etableringen av WTO ser ut til å være et fornuftig og nødvendig tiltak for å binde sammen i felles organer og tvisteløsningssystem, regelverk om varer, tjenester og immaterielle rettigheter.

Markedsadgang

De tollreduksjoner som er avtalt, vil dersom de gjennomføres innenfor nedtrappingstiden, 4 år, bety en viktig stimulans til det internasjonale varebyttet.

Selv om andre aktører skulle legge seg på en lengre nedtrappingstid, kan vi ikke se noen grunn til at Norge skulle gjøre det samme. Tollen ved import til Norge er en kostnad for kunden, og vi vil advare mot at Norge eventuelt skal legge seg på et høyere kostnadsnivå enn nødvendig fordi andre land velger en slik løsning. Tvert imot, med Norges åpne økonomi og store importinnhold i eksporten, vil det bety en konkurransemessig gevinst å forsere tollnedbyggingen i forhold til andre land.

Når det gjelder tekstilavtalen, er det positivt at man har kommet frem til at alle kvantitative restriksjoner under multifiberavtalen (MFA), skal avvikles. Avviklingsperioden på hele 10 år er svært lang, og vi tar det for gitt at Regjeringen forserer avviklingen av de norske restriksjonene til maksimalt 5 år slik Stortinget har fastslått.

Landbruk

Etter avtalen skal importvernet baseres på toll i motsetning til dagens kvantitative restriksjoner. Selv om tollsatsene i utgangspunktet blir prohibitivt høye, anbefaler vi denne omleggingen. Et tollbasert importvern gir lik behandling av aktørene og er et forutsigbart system. Dagens system derimot, forskjellsbehandler aktørene, noen tildeles privilegier, mens det ikke er mulig for andre å slippe til. Samtidig er usikkerheten ved lisensieringspraksisen svært stor.

Når det gjelder tillatt støtte, er strukturen

på norske holdninger, så vidt vi kan se, slik at det meste kan videreføres. Dermed gir ikke avtalen særlig virkninger for så vidt gjelder norsk politikk. Prinsippet i avtalen som innebærer at handelsvridende og produksjonsavhengig støtte må reduseres, er imidlertid riktig.

Det er videre positivt at avtalen inneholder forpliktelser til å redusere eksportstøtte. Eksportsubsidiene har vært ødeleggende for markedsutviklingen for landbruksvarer. Dette har særlig rammet utviklingslandenes muligheter til å konkurrere.

Vi er i tvil om hvordan man har tenkt å praktisere «Minimums markedsadgang». Imidlertid tar vi det for gitt at alle relevante aktører kan konkurrere om disse tollkvotene. Vi ber om å bli holdt orientert, og tatt med på råd, når disse kvoter skal fordeles.

Når det gjelder auksjonsprinsippet for fordeling av importkvoter ved import fra utviklingslandene, forutsetter vi at dette systemet nå avvikles. I denne forbindelse viser vi til statsråd Kari NordheimLarsens svar i Stortingets spørretime den 23.2.1994 der hun ga uttrykk for at kvotesystemet skulle legges om til tollbasert system i inneværende år.

Tjenesteavtalen

Vi er glade for at handel med tjenester nå blir omfattet av regler etter samme prinsippet som GATT. Her står naturligvis bestevilkårsprinsippet helt sentralt. Vi har også merket oss at det er gjort, i likhet med varehandel, unntak for land som er medlemmer av økonomisk integrasjonsavtale.

De servicebedrifter, utenom varehandelsbedriftene, som er medlemmer av HSH, er reisebyråer, turoperatører, vikarbyråer, regnskapsbyråer, forlag, rensierier, utleiebyråer, konsulent- og reklamebyråer, databehandlingsfirmaer, begravelserbyråer, cateringselskaper, m.m. Ingen av disse bransjene er særskilt omtalt i avtalen, men vår holdning er basert på at alle disse servicebransjene omfattes av avtalevilkårene og forpliktelsene.

Anti-dumping

Så vidt vi kan se, innebærer avtalen en viss forbedring i forhold til i dag. Fortsatt synes imidlertid terskelen å være lav for å iverksette anti-dumpingtiltak. Varigheten av dumpingtoll er 5 år. Dette er kanskje nær EUs og USAs tradisjoner, men bryter ganske kraftig med norsk praksis. Norge har i løpet av de siste 15 årene bare gjennomført antidumpingtoll en gang og da med ett års varighet.

Imidlertid regner vi uten videre med at

norsk praksis ikke blir endret som følge av overnevnte.

Avslutning

Slik vi ser det, har man i stor grad lykket med å nå de til dels svært ambisiøse mål som ble fastsatt ved ministererklæringen fra Punta del Este i 1986. Spesielt er det betydningsfullt at nye områder (tekstiler, tjenester og landbruk) innlemmes i GATTs regelverk.

Vi har ellers notert oss avtalen om offentlig innkjøp, beskyttelsestiltak og tekniske handelshindringer. Endelig vil vi påpeke at for de fleste utviklingsland, vil avtalen også ha gunstig virkning og øke utviklingslandenes andel av verdenshandelen.

Idegruppen om Nord/Sør, 21.03.94

HØYRINGSFRÅSEGN OM SLUTTAKTA I URUGUAYRUNDEN

Vedlagt følger Idegruppen om Nord/Sør si høyringsfråsegn om sluttakta i Uruguayrunden. I fråsegna kjem vi med kommentarar til dei delane av sluttakta i Uruguay-runden som vi meiner har særleg relevans for u-landa.

Vi har likevel unnlåte å gå inn på etableringa av den multilaterale handelsorganisasjonen, MTO, ettersom vi ikkje har hatt nok tid til å diskutere dette grundig. Likeeins har vi heller ikkje kome med spesifikke kommentarar på handel og miljø. Dette er tema vi for øvrig gjerne vil kome tilbake til. Vi er imidlertid også kjent med at arbeidsgruppa på handel og miljø under ForUM arbeider med ei høyringsfråsegn om handel og miljø. Slik sett håpar vi at vi som to forskjellige organisasjonar også kan utfylle kvarander litt.

HØYRINGSFRÅSEGN OM SLUTTAKTA I URUGUAYRUNDEN

Idegruppen om Nord/Sør

Frihandel og fattigdom

Utgangspunktet for Idegruppen si analyse av Uruguay-runden er kva slags konsekvensar resultatene av forhandlingane har for fattige u-land og for fattige grupper i u-land. Difor er det også på sin plass å minne om at GATT-avtalen aldri vart skapt for å avkjempe eller redusere fattigdom, men for å skape ein friare verdshandel. I dagkampen om ein friare verdshandel er det som oftast dei økonomis-

ke og politiske sterke aktørane som vinn, medan dei fattigaste og svakaste aktørane taper. Også i denne forhandlingsrunden har dette skjedd.

Marknadsadgang for industrivarer

Handel med klær og tekstilar utgjer ca. 1/4 av all industrivareeksport frå utviklingslanda. Difor er det særleg interessant i denne samanheng å sjå på kva som skjer med Multifiberavtalen. MFA blei som kjent introdusert i 1974, som eit kortsiktig verkemiddel for å gje industrilanda ein sjanse til å tilpasse sin økonomi til import frå den tredje verda. Avtalen har no vart i 20 år.

Sluttakta i Uruguayrunden tillet ein periode på heile 10 nye år før alle kvantitative restriksjonar skal vere avvikla og tekstilsektoren underlagt GATT-regelverket. Dermed vil det ha gått 30 år frå avtalen blei oppretta og til han blir avvikla. Til samanlikning varer eit strukturtilpasningsprogram i regi av Verdensbanken i gjennomsnitt i 6-8 år!

Det er også eit problem at hovudtyngda av utfasinga av MFA er lagt til dei tre siste åra av 10 års perioden. Industrilanda har ifølgje sluttakta lov til å oppretthalde avgrensingar på heile 49% av tekstilimporten til år 2000! Dermed kan ein risikere at mesteparten av det som blir kalla for sensitiv import må avviklast i løpet av 3 år.

Også frå UNCTAD si side blir det stilt spørsmålsteikn ved dette. I ein rapport* blir det påpeika at klesvarelobbyen i mange industriland er så sterk at dette reiser stor tvil om dei siste importrestriksjonane kan bli avvikla på berre tre år.

Vi er kjendte med at Noreg vil bruke 5 år på å avvikle kvotar under multifiberavtalen. Dette er jo litt betre enn EU, som vil bruke 10 år. Sverige har imidlertid avvikla alle sine kvotar på tekstilar frå u-land, og det skulle ikkje vere noko i vegen for at Noreg kunne gjere det same!

Landbruk

Marknadsadgang

Idegruppen ser på omlegginga til tollbasert importvern som eit steg i rett retning. Dette forenkler importvernet og kan gje u-landa generelt betre tilgang til i-landsmarknadane, dersom tollvernet blir brukt til å diskriminere u-landa positivt. Mekanismer for å bruke det tollbaserte importvernet til u-landas preferansar, er imidlertid ein føresetnad for ei slik positiv utvikling for u-landa sitt vedkommande.

I Tokyo-runden vart det gjeve formell adgang til særhandsaming av u-landa i GATT, gjennom GSPsystemet. Omleggjinga til tollbasert importvern skulle i prinsippet gje betre høve til å utnytte GSPsystemet til u-landa sin fordel.

Slik det har vore i Noreg tidligare, har om lag halvparten av jordbruksproduksjonen vore unntatte frå GSPordninga. I tillegg har vi hatt ein utstrekkt bruk av importlisensiering, kvoteavgrensingar og utjamningsavgifter. Ved omleggjing til tollbasert importvern på landbruksvarer, er det sannsynleg at vi får høg toll på dei same matvarene frå u-land, og at ein i tillegg bør differensiere mellom u-land som er mellominntektsland og u-land som er lavinntektsland.

Differensiering i tollsatsen på landbruksvarer frå lavinntektsland (her bør vi helst ha null-toll) og mellominntektsland blir særleg viktig når ein vurderer følgjande konsekvensar av Uruguay-runden: Uland som er med i handelsavtaler som gir særfordelar vil tape, ettersom dei særfordelane desse u-landa har hatt gjennom unntak frå toll og kvotar, no blir gjort tilgjengelege for alle u-land. Dette gjeld ikkje minst fattige afrikanske land som er med i Lome-avtalen med EU. Toll-reduksjonar på landbruksvarer vil føre til at u-land som ikke er med i Lome-avtalen, og som er meir konkurransedyktige enn sine fattige afrikanske venner, vil ta over ein stadig aukande andel av EU-marknaden.

UNCTAD hr rekna ut at ACP-lands tap som ein konsekvens av at EU i Uruguay-runden tilbyr å senke tollene på ein del varer, kan bli på mellom 90 og 120 millionar ecu i tap pr. år i gjennomsnitt. **

Tolleskalering i takt med grad av bearbeiding av eit produkt er eit anna problem. Etter det vi forstår blir det i tollreduksjonane på 36%, som i-landa er pålagt å gjennomføre, ikkje differensiert mellom primærvarer og bearbeidde produkt. Sidan det i utgangspunktet er store forskjellar her, vil eskaleringa bli oppretthalde. – Det at industrilanda framleis har mykje høyre toll på bearbeidde varer enn på primærvarer, bidreg til å hindre ikkje minst afrikanske land i å kome ut av den negative og einsidige rollen som råvareeksportørar. Dette er eit svakt punkt i resultatet av Uruguayrunden.

Internstøtte og eksportstøtte

Reduksjon i internstøtta til landbruket på 20%, saman med reduksjon i eksportstøtta på 36% for i-landa, vil vere fordelaktig for enkelte u-land og slå negativt ut for andre, i alle høve på kort sikt. Reduksjonen i subsidiane vil

forhåpentlegvis føre til mindre dumping av store subsidierte matvareoverskot frå industrilanda si side. For matvareeksporterande u-land, eksempelvis ein del Latin-Amerikanske land som er med i Cairns-gruppa, vil dette vere fordelaktig, ettersom dei slepp å konkurrere med dumping prisar og vil få auka eksport-forteneste.

Det finst likevel formar for støtte som gjer særleg USA i stand til framleis å kunne ha lave eksportprisar på matvarer. – Kravet om redusert støtte gjeld ikke verken mellomleggsbetalinga til bønder i USA eller inntektsstøtta til bønder i EU.

Det er imidlertid dei fattigaste u-landa som igjen taper, særleg Afrika. Som eit resultat av reduserte subsidiar vil matvareimporterende land måtte betale meir for sine import eller også redusere importen. Dette kan føre til matvaremangel på kort sikt.

Høgre matvareprisar kan føre til stimulering av matvareproduksjon på lang sikt, men her er det også mange usikre faktorar. Auka matvareproduksjon i dei fattigaste u-landa føreset økonomisk støtte, noko som det er tvilsomt om t.d. mange afrikanske land har råd til, vurdert oppimot den generelt elendige økonomiske situasjonen dei er i og dei dårlege framtidsperspektiva som eksisterer for inntening gjennom eksport. Dessutan kan det også liggje motsetnadar i det å skulle følgje ein eksport-leidd vekststrategi og samstundes skulle byggje opp ein heimemarknad for landbruksvarer, særleg dersom eksport blir stimulert på kostnad av heimemarknaden.

Når det gjeld reduksjon i internstøtte og eksportsubsidiar som u-landa sjølve må foreta, konstaterer vi som eit positivt trekk at MUL-landa er unntatte frå desse avgjerende. For resten av u-landsgruppa er reduksjon i eksport-subsidiar relativt uproblematisk. Reduksjon i intern-støtta kan imidlertid vere mer problematisk.

Uruguay-runden tek ikkje særleg omsyn til at medan subsidieordninga i industriland har ført til overproduksjon og dumping, kan intern-støtta til landbruket i u-land har spelt ein viktig rolle i avhjelping av matvareunderskot og aukiing av matvareproduksjon. Likevel er u-landa etter Uruguayrunden forplikta til å redusere internstøtta til landbruket med 13,3% over 10 år. (Jamfør Multifiberavtalen som kjem til å ha vart i 30 år før han blir avvikla!)

Det er tydeleg at ein også i Uruguay-runden har erkjent problemet som vil oppstå for matvareimportørane, særleg for mange afrikanske land, i og med at det har blitt gjort eit eige vedtak som inneheld mål for matvare-

hjelp og bistand til utvikling av jordbruket i disse landa. Idegruppen vil imidlertid påpeike at det her for det meste er tale om kortsiktige verkemiddel. Eksempelvis referer vedtaket til mogleg assistanse frå IMF eller Verdsbanken når det gjeld kortsiktig finansiering av kommersiell matvareimport.

Idegruppen vil understreke at dersom særleg afrikanske lands situasjon blir forverra, både som ein konsekvens av omlegging til tollbasert importvern og påfølgjande tap av eksportandelar, og som ein konsekvens av stigande importprisar på matvarer, må dette føre til meir enn kortsiktige verkemiddel for å avhjelpe problema. Kanskje må vi re- vurderer heile utviklingspolitikken vår overfor Afrika? Til noe har ei samla donor-gruppe i nord basert utviklingspolitikken sin på ei grunnoppfatning av at eksport-leidd vekst før eller seinare vil lukkast i Afrika. Kanskje bør denne oppfatninga revurderast og kanskje bør det heller oppmuntrast til å utvikle alternative utviklingsstrategiar for Afrika? I såfall bør dette få konsekvensar også for bistandspolitikk- en vår.

Tenesteavtalen

Det som er viktig for u-landa på dette området er kva greiner av tenestesektoren som blir liberalisert. ulanda har ein komparativ fordel innanfor tenestesektoren ettersom mange tenester er arbeidsintensive. Det går imidlertid fram av sluttakta at ein ikkje har kome nokon særleg veg med dei områda som kunne vere interessante for u-landa og gje marknadsandelar, samt t.d. skipsfart.

Den største utteljinga for utviklingslanda ville ha kome ved ei liberalisering av personrørsler, eller arbeidskraft. Sjølv om dette punktet ble teken med i Uruguay-runden var industrilanda særdeles lite imøtekommande overfor u-landa på dette område. Samla sett har difor u-landa som gruppe fått lite positivt ut av tenesteavtalen.

Immaterielle rettar

Spørsmålet om vern av immaterielle rettar har på mange måtar vorte ei kjelde til konflikt i internasjonale handelsrelasjonar. Måten dette har blitt handsama på i Uruguay-runden har fleire sider ved seg, men det har først og fremst ei sterk og alvorleg slagside mot u-landa.

Det å ville verne den som har opphavsretten på ein patent mot piratkopiering er i og for seg heilt legitimt. Denne forma for aktivitet skjer også først og fremst i eit avgrensa antal relativt velstående uland.

Avalen om immaterielle rettar i Uruguay-

runden reiser imidlertid også spørsmål om nasjonal suverenitet og kan kome til å skade store grupper av fattige forbrukarar og bønder i u-land. Dersom t.d. forbrukarar og bønder i u-land skulle måtte kome til å måtte betale meir for medisinar og såkorn vil dette særleg ramme fattige grupper hardt, og det kan også kome til å ramme viktige samfunnssektorar. Vernetida for patentar er sett til 20 år og det mest ankverdige punktet er at vern, iflg. avtalen, skal gjevast uavhengig om produktet er av lokalt opphav eller er importert. For mange u-land vil dette bety at utanlandske selskap kan kontrollere og selje ulike typar avlingar i u-land som sjølve har bidrege med det genetiske materialet og som har gjort det mogleg å få fram dei ulike artane. Idegruppen ser særleg alvorleg på dette punktet, som vil ramme mange u-land.

Avtalen om handelsrelaterte investeringstiltak (TRIMs)

Denne avtalen slår fast at eit land ikkje må påleggje investorar handelsrestriksjonar som ikkje kan sameinast med GATT-regelverket for varer. Avtalen er vedlagt ei ikkje uttømmende liste over ordningar som er forbodne. Eit av dei punkta som t.d. er med i denne lista, og som kan ha viktige konsekvensar for u-land, er forbodet for eit land mot å oppretthalde reglar om plikt til å kjøpe ei viss mengde lokale innsatsprodukt eller bruke importerte varer i ein viss prosentandel, i høve til lokalt produserte.

MUL-landa får 7 år på å eliminere sine TRIMs, medan andre u-land får 5 år. TRIM-avtalen avgrensar på denne måten eit u-land sine val-alternativ når det gjeld bruk av materiell og teknologi, og kan skade og øydeleggje enkelte u-land sine forsøk på å få betre kontroll med transnasjonale selskap i ei tid der dette er særleg påkrevd. Dette gjeld ikkje minst Latin-Amerikanske land som for tida særleg trekkjer til seg utanlandske investorar.

REFERANSAR

- «The Uruguay Round and the Least Developed Countries» i The Least Developed Countries, s. 104, 1992 rapport, UNCTAD, Geneve 1992.
- ** EC Preferential Arrangement Towards Developing Countries, Memorandum by the UNCTAD Secretariat, submitted to House of Lords Select Committee on the European Communities Enquiry into EC Aid and Trade Policy, published London 1993.

Landsorganisasjonen (LO), 20.4.94**UR-SLUTTAKTEN.**

Landsorganisasjonen i Norge (LO) har følgende kommentarer til ovennevnte sak. Vurderingen av forhandlingsresultatet er positiv, men vi påpeker blant annet:

Det er grunnleggende norsk interesse å ha fri internasjonal handel. Få land er så avhengig av et godt regelverk for internasjonal handel og få land har høstet så store gevinster av varebytte med omverdenen som Norge. Slutt-dokumentet fra UR samsvarer godt med Norges målsetting. Det er LOs holdning at den norske regjering må gå inn for at disse forhandlingene nå blir avsluttet så raskt som mulig slik at norske næringsinteresser ivaretas på en god måte. Det er vår oppfatning at vi er blant de land som kan dra sterkest fordeler av GATT-avtalen. Ulike norske næringer og arbeidstakere har allerede merket konsekvensene av å være en liten utadvendt nasjon, når internasjonale handelskonflikter oppstår.

Avtalen, slik den nå foreligger, innebærer en tilrettelegging for økt verdiskapning i verden.

Markedsadgang for industrivarer

P.t. er medlemslandene forpliktet til å redusere sitt gjennomsnittlige tollnivå med 33,3%. Norge har her kuttet høyere tollsatser, relativt mer enn lave. I tillegg har Norge i bilaterale forhandlinger gått videre med å fjerne toll på en del sektorer.

Høringsdokumentet inneholder ikke hvilke resultater Norge har oppnådd i disse forhandlingene.

Avtalen har blitt forbedret på en rekke områder - opprettelsen av en ny verdens handelsorganisasjon (WTO), ny avtale for tjenester (GATS) og ny avtale for immaterielle rettigheter (TRIPs).

Landbruk

Når det gjelder landbrukssektoren stiller denne betydelige krav til omlegging av norsk landbrukspolitik. En langsiktig markeds-tilpasning er nødvendig for å sikre økt produktivitet, bedret konkurransevne og dermed arbeidsplasser/opprettholdelse av sysselsetting i sektoren. I henhold til den nye GATT-avtalen må Norge nå endre importforbudet og de kvantitative importreguleringer. Vi vil istedet få tollsatser for matvareimport. Gjennom den nye import-politikken vil vi positivt kunne diskriminere import fra fattige land gjennom ensidige reduksjoner av tollsatsene.

Tjenesteavtalen

Tjenesteavtalen definerer et regelverk for tjenestehandel. Det mest sentrale prinsipp er bestevilkårsprinsippet. Vi er opptatt av å sikre et internasjonalt regelverk med felles målsetting, for å unngå at landene underbyr hverandre når det gjelder de mest fundamentale arbeidstakerrettighetene.

LO minner om at vi har, i brev av 7. mars d.å. til den norske regjering, fremmet forslag om at sosiale klausuler tas inn i den fremtidige WTO-traktat. Vi ber regjeringen følge opp dette.

LO slutter seg til siste del av dokumentet, hvor det søkes og legges vekt på kartlegging av forholdet mellom handelstiltak og miljøtiltak.

**Mellomkirkelig råd, Den norske kirke,
05.05.94**

UTTALELSE: EN VURDERING AV RESULTATENE FRA URUGUAY-RUNDEN

29. april 1994

En vurdering av resultatene av Uruguay-runden for Komiteen for Internasjonale Spørsmål under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke (29. april 1994)

KISP har i lenge tid arbeidet med handels-spørsmål. Det vises bl.a. til KISPs kommentar om GATT og matvarekrisen fra 1989. Dette er at arbeidet KISP gjør utfra en erkjennelse av den grunnleggende betydning organisering av verdenshandelen har for å fremme fattige land og folks interesser. Samtidig må de grenser naturen setter for menneskelige aktiviteter og vekst i materielt forbruk også måtte bli avgjørende for hvordan verdenshandelen organiseres.

KISP forsøker på denne måten å aktualisere Den norske kirkes samlede engasjement for rettferdighet, fred og vern om skaperverket. Bedring av internasjonale handelsvilkår er for u-landene helt sentralt. Gjennom eksportinntekter finansieres forbruk, investeringer og økonomisk og sosial utvikling generelt. Såvel langsiktige investeringer i industri og infrastruktur som utgifter til helse og sosialvesen er avhengig av de inntekter som skaffes gjennom handel med utlandet. KISP inneforstått med at det er en rekke faktorer som må virke sammen for å bekjempe fattigdom. Endringer i internasjonal økonomi må sees som en nødvendig, men ikke tilstrekkelig, forutsetning for bedring av levevilkårene til vanlige folk. Det

er åpenbart at interne forhold vil være avgjørende for om bedre internasjonale rammevilkår vil komme fattige mennesker til gode.

Tall fra OECD viser at u-landene innteksttap som følge av ikke-tollmessige handelshindringer nå er dobbelt så stor som den samlede bistanden fra OECD-landene. kombinasjonen av importvern, næringsstøtte og eksportsubsidier i i-landene gjør det ekstremt vanskelig for landene i sør å konkurrere på områder hvor de i utgangspunktet har gode forutsetninger.

Det fattigste u-landene er i den nåværende verdenshandelen i ferd med å marginaliseres. Først og fremst gjelder dette Afrika, da spesielt Afrika sør for Sahara. Den andelen som Afrika sør for Sahara har av verdenshandelen er nå en fjerdedel av hva den var i 1960, og MUL-landenes andel er blitt halvert i løpet av den samme perioden (UNDPs Human Development Report 1992).

GATTs betydning

Det er med stor interesse KISP har fulgt forhandlingene i Uruguay-runden. GATT er et av de viktigste globale forum for internasjonalt samarbeid. Selv om GATT, på samme måte som IMF og Verdensbanken, i stor grad domineres av stormakter som USA, EF og Japan er GATT på flere måter et effektivt vern om små staters interesser. Flere og flere u-land ser nå også GATT som en viktig forhandlingsarena.

Hensikten med GATT må være å finne fram til avtaler mellom statene som bidrar til en bedre organisering av verdenshandelen. I denne sammenheng er det grunn til å uttrykke tilfredshet over at Uruguay-runden førte frem til en ny avtale. U-landene og mindre stater kunne blitt skadelidende ved et sammenbrudd og en påfølgende økt bilateralisering av handelen.

Dette må ikke tolkes dit hen at KISP er tilfreds med innholdet i avtalen. Det er imidlertid grunn til å anta u-landene er bedre tjent med den avtalen som nå foreligger enn det som kunne ha skjedd dersom forhandlingene i Uruguay-runden ikke hadde ført frem.

En studie utført av Verdensbanken og OECD anslår at gevinsten av Uruguay-runden for industrialiserte land vil overskride 140 milliarder dollar årlig i år 2002. De årlige handelsfordeler for utviklingsland vil utgjøre nærmere 70 milliarder dollar årlig. Afrika derimot vil tape 2,6 milliarder dollar årlig hvert år. KISP er fullt ut inneforstått med at dette er beregninger som er utført med en stor grad av usikkerhet, utført på et område hvor flere faktorer som ikke lar seg beregne vil spille inn. Blant annet gjelder det hvordan økte matvarepriser vil slå ut på lengre sikt overfor matva-

reimporterende land som på kort sikt vil tape. Det gjenstår å se hvordan Uruguayavtalen vil virke inn på u-landenes utviklingsmuligheter.

Uruguayavtalen gir åpenbare potensielle gevinstmuligheter også for u-land. De landene som først og fremst vil tjene på Uruguayavtalen, som er de industrialiserte land, har et moralsk ansvar for å bidra til at u-landene kan utnytte disse gevinstmulighetene. Dette forutsetter nødvendige preferanser og kompensasjoner til de fattigste landene.

Markedsadgang for industrivarer

Uruguay-runden vil føre til at tollsatsene globalt reduseres med ca. 40%. Når det gjelder tekstiler åpner imidlertid avtalen for fortsatt bruk av tosidige mengdebegrensninger. kvantitative restriksjoner blir tillatt opprettholdt i 10 år til. Det er også lite tilfredsstillende at hovedtyngden av utfasinga av MFA er lagt til de tre siste åra av utfasingsperioden. Det ville vært bedre både for u-land og industriland med en gradvis nedtrapping og en påfølgende jevn økning i konkurransen.

MFA var i utgangspunktet tenkt som et kortsiktig virkemiddel for å gi industriland mulighet til å tilpasse egen økonomi til import fra u-land. Mektige proteksjonistiske interesser i nord har imidlertid holdt MFA på plass i 20 år, selv om den legger tilfeldige begrensninger på tekstilprodusenter i den tredje verden og fører til at forbrukerne i industrialiserte land må betale mer.

Utfasingen av tosidige mengdebegrensninger bør skje hurtigere. Handel med tekstiler er for u-landene svært viktig. Totalt utgjør klær og tekstiler ca. 1/4 av all industrivareeksport fra utviklingsland. KISP forutsetter at Norge fortsatt vil foreta en hurtigere utfasing av kvantitative mengdebegrensninger enn det Uruguayavtalen tillet, og at Norge også vil arbeide for at andre land gjør tilsvarende.

Landbruk

Landbruket er den største økonomiske sektoren i de fleste utviklingsland. Ofte gir det arbeid til mer enn halvparten av arbeidsstokken, og yter et betydelig bidrag til nasjonalproduktet. Uruguay-rundens forandringer for landbruk er derfor av avgjørende betydning for disse landene.

KISP ser en omlegging til tollbasert importvern som et steg i riktig retning. Dette forenkler importvernet, og kan gi u-land bedre tilgang til industrilandenes markeder. Dette forutsetter imidlertid at tollvernet blir brukt til å diskriminere u-landa positivt.

KISP forventer at Norge aktivt vil benytte en

omlegging til tollbasert importvern til å preferere u-land i sin importpolitikk, også gjennom GSP-systemet. KISP vil her påpeke viktigheten av å differensiere mellom lavinntektsland og mellominntektsland. Fattige u-land som er med i handelsavtaler som gir særfordeler vil kunne tape når disse særfordelene blir gjort tilgjengelig for alle. Det vil være av stor betydning at Norge aktivt arbeider for å sikre de fattigste landene nødvendige særfordeler.

Bedre markedsadgang sammen med reduksjoner både i intern- og eksportstøtte gir potensielle gevinster for u-land. Undersøkelser fra OECD/Verdensbanken anslår imidlertid av verdensprisen på hvete vil stige med 5,9%, og prisen på grove korn med 3,6%. Denne økningen bør gagne både rike og fattige matekporterende land. For de i overkant av 100 u-land som er netto-matvareimportører vil dette bety betydelige tap på kort sikt. De må enten betale mer for sin import, eller bli tvunget til å redusere denne.

Avviklingen av dumping av subsidiert over-skuddsproduksjon kan stimulere innenlandsk produksjon av matvarer på lengre sikt. På kort sikt vil imidlertid matvareimporterende land møte betydelige problemer. Problemene til matvareimporterende land blir behandlet i avtalen i form av egne vedtak om matvarehjelp og bistand til utvikling av jordbruket. I hvilken grad dette blir realisert vil være helt sentralt for hvordan Uruguay-runden vil slå ut for de fattigste landene. Afrikas behov for bistand til utvikling av jordbruk må få konsekvenser for norsk bistandspolitik, både den bilaterale og den multilaterale. Norge må også aktivt arbeide for, bl.a. i Verdensbanken og IMF, at de land som taper på økte matvarepriser sikres både kompensasjon og nødvendig bistand.

I denne sammenheng ser KISP det som positivt at MUL-land er fritatt for reduksjon i intern- og eksportstøtte. Selv om landbruksstøtte og eksportsubsidiering i de fleste u-land er beskjeden etter vestlig målestokk, så kan den spille en viktig rolle for å øke matvareproduksjonen. KISP vil understreke at de preferanser som her er gitt de fattigste landene, i form av fritak for reduksjon i intern- og eksportstøtte, må få konsekvenser for politikk som føres i Verdensbanken når det gjelder utlånspolitikk og strukturtilpasningsprogrammer. Norge må bidra til å sikre en så konsistent politikk som mulig mellom sentrale internasjonale aktører på området.

Immateriell eiendomsrett

Gjennom avtalen etableres det minimumsstandarder for beskyttelse av intellektuell eien-

domsrett. Slik beskyttelse mot f.eks. forfalskede varer er i mange sammenhenger legitimt og nødvendig.

Problemet utfra at Nord-Sør perspektiv er ordninger som medfører at fattige bønder må betale mer for blant annet såkorn. Når patentrettigheter i Uruguay-avtalen blir gjort uavhengig av om produktet er av lokalt opphav eller importert er det fare for at dette vil skje. Selskaper kan kontrollere og markedsføre en spesiell avling i det samme landet som i utgangspunktet donerte det genetiske materialet til å dyrke fram denne avlingstypen.

Internasjonale såkornselskaper kan komme til å forsøke å kreve royalties på noe av såkornet bøndene bruker, selv om råmaterialet til utvikling av dette såkornet kommer fra åkrer i den tredje verden. Dette er utviklingstendenser KISP ser med stor uro på, og som det må utarbeides tiltak for å forhindre. Å forlange betaling for bruk av såkorn vil ha en kraftig innvirkning på livsvilkårene til mange fattige mennesker.

World Trade Organisation (WTO)

Forhandlingene i Uruguay-runden har ført til en avtale om opprettelse av en overgripende struktur i form av en ny Verdens Handelsorganisasjon. GATT-systemet som hittil har vært basert på en avtale om handel og toll, vil gjennom etableringen av WTO bli styrket og effektivisert. WTO bygger på regelverk om varer, tjenester og immaterielle rettigheter som bindes sammen av felles organer og et nytt tvisteløsningsystem. En viktig konsekvens av dette er at land ved medlemskap i WTO bindes av alle delavtalene, med unntak av enkelte delavtaler med løsere tilknytning til WTO.

Etableringen av WTO kan medføre en styrking av regelverk og tvisteløsningsmekanismene. WTO kan bidra til å snu en urovekkende tendens til at større handelsnasjoner blokkerer vedtak i GATTs organer. Bare et sterkt multilateralt handelssamarbeid kan demme opp for dagens tendenser til proteksjonisme og bilateralisering. Utfra en slik innfallsvinkel så vil etableringen av WTO også være til fordel for u-land.

WTO vil imidlertid medføre økning i forpliktelsene for alle parter, inkludert u-land. Det er usikkert hvordan dette vil slå ut for u-land. Det er en potensiell fare for at u-land vil miste noe fleksibilitet i forhold til regelverket innenfor områder som subsidier og beskyttelse, noe som kan slå ut negativt. KISP vil derfor avvente en avklaring av WTOs endelige form og funksjon før man kan si hvordan WTO hvilken betydning WTO vil kunne ha for u-landenes utviklingsmuligheter. Det er viktig at

u-landene sikres muligheten til å beskytte egne næringer i en etablerings- og oppbyggingsfase.

Handel og miljø

Handel og miljø inngikk ikke som separat forhandlingstema da Uruguay-runden startet i 1986. Det er imidlertid med tilfredshet KISP registrerer at målsettingen om bærekraftig utvikling er tatt inn i preamblet for WTO. Når det gjelder handel og miljø er det imidlertid en rekke spørsmål som må avklares. Hvordan dette nå vil bli fulgt er av grunnleggende betydning. Det er derfor med glede KISP har mottatt signaler om at handel og miljø vil bli gitt prioritet i det videre arbeidet i GATT/WTO.

I det påfølgende arbeidet om handel og miljø må det være av stor betydning å finne frem til ordninger som skiller mellom legitimt miljøtiltak og proteksjonisme forkledt som miljøvern. I likhet med full frihandel vil heller ikke en mindre organisert verdenshandel med økt proteksjonisme fremme bærekraftig utvikling.

Bærekraftig utvikling forutsetter at de miljømessige kostnadene ved en bestemt form for produksjon og forbruk må innarbeides i prisene på varer og tjenester. Uten radikale reformer på dette området vil alle strategier for å nå en mer bærekraftig utvikling mislykkes. Full kostnadsbasert prising vil være nødvendig for å unngå den sammensetning av produksjon og konsum vi har i dag.

KISP vil fremheve en revidering av GATTs regelverk som forbyr handelspartnere å diskriminere like produkter som et viktig område for å begynne en prosess i retning internasjonalisering av miljø- og ressurskostnader. «Like produkter» må kunne gjøres til gjenstand for en miljø- og ressursmessig vurdering, noe det eksisterende regelverket i GATT ikke tillater.

GATT ivaretar i dag forbrukerens krav til beskyttelse mot produkter som er skadelige, men ignorerer produksjonsprosessens negative virkninger. Følgelig vil en prosess kunne forurense kraftig sammenlignet med en alternativ prosess for fremstilling av samme produkt, uten at det er anledning til å straffe forurenseren eller belønne den miljøvennlige.

Reglene for dumping og subsidier står sentralt. Dagens regler omfatter bare tilfeller der varer eksporteres til lavere pris enn på hjemmemarkedet. GATT tar ikke hensyn til varepriser som kan være kunstig lave på grunn av manglende hensyn til natur og miljø i produksjonsprosessen. At det ikke tas nødvendige hensyn til natur og miljø kan sees som en form for subsidiering. Energiintensive produkter fra

Øst-Europa kan trekkes frem som eksempel. Landene har en betydelig konkurransefordel gjennom å ikke bli belastet med reparasjonskostnader og/eller rense- og sikringskrav. Dersom den fremtidige organiseringen av verdenshandelen ikke tar hensyn til produksjons- og prosessmetoder, så vil de enkelte lands hensyn til internasjonal konkurransevne forbli av alvorlig barriere for en bærekraftig utvikling.

Ved utarbeidelse av regler for innarbeidelse av miljøhensyn, så er det en rekke hensyn som må ivaretas. En forskjellsbehandling mellom fattige og rike land vil bli nødvendig. KISP ser det også som ønskelig at det i størst mulig grad brukes positive virkemidler, som teknologi- og ressursoverføringer og tollreduksjoner på varer produsert på en bærekraftig måte, framfor negative virkemidler som importforbud. Bruk av positive virkemidler vil ikke minst være viktig overfor fattige land.

Innarbeidelse av miljøhensyn i GATT-regelverket bør ha en rettessnor at reglene virker likt overfor alle land og produsenter. KISP vil advare mot at det i GATT åpnes for unilaterale handelstiltak for å fremme miljøpolitiske mål. Uinnskrenket adgang til slike tiltak vil kunne medføre at en rekke land vil miste GATT-beskyttelse mot handelsbegrensende tiltak, noe som i størst grad vil ramme små land og uland. Det er av fundamental betydning å unngå at u-landenes markedsandeler blir ytterligere vanskeliggjort ved mer omfattende miljøkrav.

Norges Bank, 24.03.94

SLUTTAKTEN FRA URUGUAY-RUNDEN – HØRINGSUTTALELSE

I Departementets brev av 22.02.94 er Norges Bank anmodet om å avgi uttalelse om Sluttakten av Uruguay-runden. Det bes om en vurdering av forhandlingsresultatet som helhet med særlig vekt på de konsekvenser resultatet vil ha for det interesseområdet organisasjonen representerer.

Da det ikke foreligger noen endelig avtale for området finansielle tjenester er det ikke mulig å foreta en vurdering av det området som spesielt berører Norges Bank. Vi vil imidlertid peke på viktigheten av at det oppnås en avtale også på dette området og at Norge bør bidra konstruktivt for å få til det. Når det gjelder den konkrete vurdering av området finansielle tjenester vil Norges Bank vise til brev til Finansdepartementet av 1.09.93 og 13.09.93 der bankens vurdering av hvilke tilby

Norge bør komme med på dette området er gjengitt. I denne høringsuttalelsen vil vi begrense oss til vurderinger av forhandlingsresultatet som helhet.

Handelsliberaliseringen har vært en viktig faktor bak velstandsutviklingen i de vestlige industriland og et viktig bidrag til økonomisk vekst i utviklingslandene, særlig i de land som har grepet de mulighetene som handelsliberaliseringen har gitt. Uruguay-runden føyer seg naturlig inn i rekken av tidligere GATT-runder gjennom ytterligere varehandelsliberalisering og utvidelse av avtalen til nye områder som landbruk og tjenestesektoren. Den nye avtalen dekker i prinsippet alle tjenestesektorer, og «bestevilkårsprinsippet» som har vært grunnleggende GATT-prinsipp for handel med industrivarer, utvides i og med avtalen til også å gjelde tjenester. På en rekke områder legger avtalen opp til en utvidelse av det multilaterale regelverket for handel og overvåkingen av regelverket vil også styrkes gjennom opprettelsen av «World Trade Organization». Norges Bank ser med stor tilfredshet på sluttresultatet av Uruguay-runden, som er den mest omfattende GATT-avtalen hittil både når det gjelder avtalens innhold og antallet deltakende nasjoner.

Det foreligger en rekke beregninger av de økonomiske gevinstene av Uruguay-runden. Felles for disse er at de konsentrerer seg om effektene for varehandelen. GATT har beregnet at veksten i verdenshandelen som følge av avtalen vil kunne bli nær 1 prosent høyere per år de neste 10 årene. De fleste beregninger indikerer at Uruguay-runden gjennom økte muligheter for handel og produksjon vil gi en økning i verdens BNP eller konsum på om lag 1 prosent når tilpasningene i hovedsak er fullført i 2002. Disse beregningene tar på den ene siden ikke hensyn til kortsiktige omstillingskostnader for produsenter som får redusert tollbeskyttelse eller andre former for beskyttelse. På den annen side tas ikke hensyn til de positive effektene av liberaliseringen av tjenester. Videre er heller ikke positive dynamiske effekter som følge av økt teknologispredning, økt utnyttelse av stordriftsfordeler og effektivitetsgevinster som følge av økt konkurranse inkludert. Samlet sett er trolig disse effektene betydelige og de positive virkningene av avtalen større enn det disse beregninger gir uttrykk for. Norges Bank vil videre peke på at alternativet til en avtale neppe ville vært status quo, men økt proteksjonisme med betydelige skadevirkninger. En slik utvikling kunne fått klart negative følger for verdensøkonomien og gitt en svakere utvikling enn det som er sammenligningsgrunnlaget for disse beregningene. På kort sikt vil avtalen kunne gi en

viktig positiv impuls til en internasjonal konjunkturoppgang ved at den fjerner den usikkerhet som har eksistert omkring rammebetingelsene for internasjonal handel.

Beregninger som er gjort indikerer at de største gevinstene av GATT-avtalen oppnås av små land med en betydelig utenrikshandel i forhold til størrelsen på økonomien. Det er også små land herunder utviklingsland og landene i Øst- og Sentral-Europa og det tidligere Sovjetunionen som vil tjene mest på de ikke-kvantifiserbare fordelene som følger av den økte gjennomsiktigheten i handelssystemet og den styrking av internasjonale handelsregler, overvåking og tvisteløsning som avtalen inneholder. Usikkerhet om rammebetingelser for internasjonal handel og risiko for å møte nye handelshindre skaper en usikkerhet som reduserer investeringer og sysselsetting. For enkelte fattige og matvareimporterende utviklingsland kan imidlertid liberalisering av handelen i landbruksvarer isolert sett ha en negativ effekt fordi redusert produksjons- og eksportstøtte for landbruksprodukter til føre til mindre dumping og høyere verdensmarkedspriser på landbruksvarer. Men samtidig vil de økte matvareprisene stimulere innenlandsk produksjon av matvarer. Det vil være helt sentralt for disse landenes økonomiske utvikling.

Norges Bank vil peke på at for Norge er en mer åpen verdenshandel under styrkede regler svært positiv.

Norges Bondelag, 22.03.94

HØRINGSUTTALELSE OM RESULTATET FRA URUGUAYRUNDEN

Norges Bondelag viser til brev datert 22.02.94 der Utenriksdepartementet ber om en høringsuttalelse om resultatet fra Uruguayrunden.

I. Jordbruk

Avtalen fra Uruguayrunden innebærer at det norske grensevernet for jordbruksvarer skal legges om til toll. Denne omlegginga er i seg sjøl en stor liberalisering. I tillegg skal tollsatsene reduseres og det opprettes importkvoter.

For Norges Bondelag har det vært et sentralt krav at en avtale fra Uruguayrunden skulle tillate at en videreførte kvantitative restriksjoner for enkelte sentrale jordbruksvarer. Et tollvern vil ikke gi samme sikkerhet for produksjonsomfang, matvaresikkerhet, miljø og sysselsetting og bosetting. Norges Bondelag beklager derfor at norske myndigheter ikke lyktes i å etablere et politisk grunnlag for en

slik løsning, særlig sett på bakgrunn av hvor viktig dette spørsmålet var for enkelte andre land. Den muligheten avtalen gir for forlenget bruk av kvantitative restriksjoner mot varig å gi markedsadgang i form av kvoter, anser vi imidlertid som en dårligere løsning enn en omlegging til toll.

Liberaliseringen av grensevernet vil gi økt import og følgelig redusert omfang av norsk jordbruk.

Et sterkt grensevern er en forutsetning for et norsk jordbruk. Norges Bondelag forutsetter at norske myndigheter nytter de muligheter en har innenfor forpliktelsene i WTO, til å utforme et grensevern som best mulig sikrer norsk produksjon og matvaresikkerhet. Dette må skje innenfor forhandlingsinstituttet, mellom Staten og Norsk Bonde og Småbrukarlag og Norges Bondelag, i henhold til Hovedavtalens §1-1 og Jordbruksavtalens §11.

Internstøtte

Avtalen innebærer at den delen av internstøtte som er underlagt reduksjon, skal reduseres med 20% i løpet av gjennomføringsperioden. Med fortsatt inflasjon vil den reelle reduksjonen bli vesentlig større.

I løpet av forhandlingene ble avtaletekstene formet slik at det er muligheter til å unnta visse former for budsjettstøtte fra reduksjon. Støtte kan unntas reduksjon i henhold til artikkel 6, paragrafene 1 og 5, i avtalen for jordbruk. Sammen med måten Norge har utformet sine forpliktelser på innen området, har en med dette oppnådd en betydelig fleksibilitet i nasjonal tilpassing til forpliktelsene.

Norges Bondelag forutsetter at denne fleksibiliteten nyttes slik at en oppnår størst mulig politisk handlefrihet innenlands.

Eksporthubsidier

Norge har i svært stor grad greid å tilpasse norsk produksjon innenfor det det er innenlandsk etterspørsel etter. Vi hr derfor drevet svært lite subsidiert eksport. Forpliktelsen til å redusere eksportsubsidier innebærer at reguleringseksporten må reduseres. Når grensevernet samtidig svekkes, setter dette langt større krav enn i dag til produksjonstilpassing. For å kunne møte denne situasjonen er norsk jordbruk avhengig av å nytte produksjonsregulering. Vi forutsetter at det gis en politisk aksept for dette.

Tollpreferanseavtaler

Norge har en rekke avtaler om tollpreferanser på jordbruksvarer overfor ulike land. Særlig

viktig er frihandelsavtalen med EU. I alle disse avtalene har de konsesjonene som er gitt, reelt hatt begrenset verdi fordi de kvantitative reguleringene har utgjort grensevernet. Dette forholdet endres når grensevernet legges om til toll.

Norges Bondelag har en rekke ganger under forhandlingene tatt opp med norske myndigheter hvordan disse tollpreferansene skal transformeres. Vi viser til brev fra Landbruksdepartementet datert 09.11.92 (911/921 JFR), der departementet redegjør for hvordan frihandelsavtalene skal endres som følge av omlegging av grensevernet til toll. Vi viser også til oversendelsesbrevet til de lister som viser Norges forpliktelser på markedsadgang. Det er her uttrykt som en forutsetning at preferansene i slike avtaler transformeres slik at preferansemarginen videreføres.

Norges Bondelag forutsetter at frihandelsavtalene omformes slik at framtidig preferanse ikke overstiger preferansemarginen i dagens avtaler. Vi forutsetter videre at avtaler der Norge ensidig har gitt tollpreferanser må omformes slik at de reelle konsesjonene videreføres og ikke i noe tilfelle at preferansemarginene økes.

Konklusjon jordbruk

Forutsatt politisk vilje i Norge og at en nytter mulighetene i avtalen, gjør avtalen det mulig å videre føre et omfattende småskala landbruk med vekt på miljø og levende bygder over hele landet.

Under forutsetning av at tollpreferanseavtalene transformeres slik det er gjort rede for ovenfor, at grensevernet utformes med sikte på fullt ut å nytte de muligheter avtalen gir til å sikre produksjon, og at fleksibiliteten innen internstøtte nyttes, kan Norges Bondelag godta løsningen på jordbruk.

II Andre forhandlingsområder

Patentering av liv

Avtalen tillater et lands myndigheter å unnta fra patentering planter og dyr unntatt mikroorganismer, og vesentlige prosesser for framstilling av dyr og planter. Et samlet Storting har gått inn for å unnta fra patentering også «naturlig forekommende biologisk materiale». En kan ikke se at den foreliggende avtale åpner for dette.

Norge praktiserer en vid fortolkning av adgangen til å unnta planter og dyr fra patentering. Vi stiller derfor spørsmål om Norge kan videreføre denne avgrensningen.

Anti-dumping

For norske myndigheter har det vært et viktig mål å få et bedre regelverk for bruk av anti-dumpingtiltak, sjøl om svært få dumping-anklager har resultert i tiltak mot Norge.

Det er positivt at det foreslåtte regelverket krever at det påvises skade før mottiltak iverksettes. Det er også positivt at det stiller krav til en reell underprising i form av en dumping-margin på 2% før mottiltak kan iverksettes. kravet om at det også skal påvises et dumping-omfang på minst 3% av importlandets marked burde imidlertid vært bindende. Nå har det mer form av en anbefaling.

Det er negativt at forslaget gir vid adgang til mottiltak bare på grunnlag av fare for at dumping kan komme til å finne sted. Dette gjør det lettere for store land å iverksette tiltak sjøl om det ikke skjer en dumping.

I slutten av forhandlingene ble reglene for avvikling av anti-dumping tiltak endret, slik at det stilles mindre strenge krav til å påvise at en forlenging av tiltakene er nødvendig. Det synes også som et panels muligheter til legalt å prøve beskyttelsestiltak, er svekket i den endelige avtalen.

Samlet sett er det anti-dumping-regelverk som er resultat av forhandlingene, ikke tilfredsstillende sett på bakgrunn av de mål for forhandlingene norske myndigheter har hatt.

Subsidiekoden

Subsidiekoden inkluderer regler for bruk av distriktpolitiske tiltak. For at slike virkemidler skal være unntatt fra mottiltak, må de gis til områder med lavere gjennomsnittsinntekt eller høyere arbeidsløshet enn landsgjennomsnittet. kriteriene er skreddersydd EUs regelverk. De passer dårlig med norsk distriktpolitikk, som er rettet inn mot områder med lav befolkningstetthet og der en har søkt å hindre at forskjeller i inntekt og sysselsetting oppstår.

Vi vil peke på at Regjeringen tidligere la så stor vekt på dette spørsmålet, at den i desember 1991, sammen med de nordiske land, framla i forhandlingene en erklæring der en krevde at befolkningstetthet skulle være et eget kriterium. Avtaleteksten er på dette punktet ikke forandret i forhold til det forslaget myndighetene da krevde endret.

Vi stiller spørsmålet ved hvordan norske myndigheter vurderer det norske virkemiddel-systemet i forhold til forhandlingsresultatet.

III Analyse av konsekvensene

Vi forutsetter at Regjeringen legger fram for Stortinget konsekvensen av avtalen som en del

av Stortingets beslutningsgrunnlag. Vi vil peke på at det mellom anna er behov for å vurdere forholdet mellom handel og miljø, herunder forholdet mellom resultatet fra Uruguayrunden og Biodiversitetskonvensjonen fra UNCED. Det må gjøres rede for virkningene for norsk distriktpolitikk av subsidiekoden. En bør også redegjøre for om norsk lovgivning om patentering av liv, og praktisering av denne, må endres.

IV. Videre internasjonalt arbeid med handelspolitikk

Norges Bondelags overordna mål er å fremme et bærekraftig landbruk og en bærekraftig samfunnsutvikling som sikrer mat, miljø og levende bygder. Vi mener kravet om en bærekraftig utvikling må være utgangspunktet for myndighetenes framtidige arbeid både miljø- og handelsspørsmål nasjonalt og internasjonalt.

En utvikling som i sterkere grad enn i dag ivaretar miljøhensyn, er et overordna mål, mellom anna for å ivareta menneskehetens livsgrunnlag og livskvalitet. Handel er derimot et virkemiddel for å oppnå andre mål, ikke et mål i seg sjøl. Denne prioriteringa mellom miljø og handel må ligge til grunn i framtidig internasjonalt arbeid med disse spørsmål

Jordas befolkning øker med nær en milliard pr. tiår, noe som tilsvarer befolkningen i hele USA, EU og tidligere Sovjetunionen. Hver dag dør 40.000 mennesker av sult. Samtidig viser flere rapporter at jordas evne til å produsere mat blir dårligere for hvert år, slik at matproduksjon pr. innbygger går ned. Alle land må derfor ta ansvar for å opprettholde sin del av matvareproduksjonen.

Under FNs konferanse om miljø og utvikling i Rio de Janeiro i 1992 drøftet man Agenda 21., handlingsplan for det 21 århundre. Under jordbruk og bygdeutvikling settes søkelyset på kravene til matforsyning til verdens stadig økende befolkning. *Det heter at jordbruket i hovedsak må møte denne utfordringen ved å øke produksjonen på arealer som allerede er i bruk og unngå ytterligere inngrep på marginale områder.*

Avtalen fra forhandlingene i Uruguayrunden er ikke et svar på disse globale utfordringene.

Norges Eksportråd, 07.04.94**HØRINGSUTTALELSE – URUGUAY-
RUNDENS SLUTTAKT**

Norges Eksportråd vil uttrykke tilfredshet med at det etter mer enn 7 års forhandlinger foreligger en sluttakt fra Uruguay-runden. Det er i seg selv viktig at en nå har et konkret avtaleverk, som forutsettes å ville gjelde i mange år fremover. Dette bidrar til å redusere usikkerhet knyttet til internasjonale rammebetingelser. Etter vår vurdering bør også avtalen være et godt utgangspunkt for den fremtidige utvikling av norsk næringsliv. Med en så åpen økonomi som den norske, der eksporten tilsvarende 43 prosent av landets samlede produksjon er det spesielt viktig å ha forutsigbare rammer å forholde seg til i den internasjonale virksomheten.

Norges Eksportråd har fulgt arbeidet fra norsk side, og vi vil gi honnør til innsatsen som de norske forhandlere har nedlagt for å oppnå et best mulig resultat for norsk næringsliv. Samarbeidet med de andre nordiske landene, og aktivt engasjement med sikte på å søke støtte for norske synspunkter i andre land, synes å ha gitt gode resultater.

Spesielt vil vi fremheve arbeidet for å styrke de små lands interesser når det gjelder GATTs regelverk og hjemmel for håndhevelse av dette. Selv om en fra norsk side kunne tenke seg å gå enda lenger i retning av klare entydige regler for bl.a. antidumping, ser vi svært positivt på de betydelige forbedringer som er gjort med hensyn til å styrke regelverk og tvisteløsningsmekanismer. Bl.a. er det positivt at store land ikke lenger har anledning til å blokkere at avgjørelser i tvisteløsningspaneler settes ut i livet. Det er også viktig at en har fått en oppstilling av hvilke subsidier som kan brukes i de ulike sammenhenger uten at en risikerer sanksjoner.

Den generelle tollnedsettelsen på ca. 40 prosent på industrivarer, vil virke stimulerende på utviklingen i verdenshandelen. Sett fra norsk side er det også hyggelig å registrere at det helt på tampen av forhandlingene ble oppnådd tollreduksjoner for fisk til bl.a. USA og Japan. Utvidelsen til å omfatte nye avtaleområder som tjenester og immaterielle rettigheter vil også bidra til klarere regler for den internasjonale forretningsutvikling.

Norges Eksportråd er innstilt på å stille sine ressurser til rådighet for at de utfordringer som ligger i avtalen kan møtes på en offensiv måte.

Norges Fiskarlag, 23.03.94**SLUTTAKTEN FRA URUGUAY-RUNDEN –
HØRINGSRUNDE**

Det vises til Utenriksdepartementets høringsbrev av 22. februar d.å. om ovennevnte.

Norges Fiskarlag er en medlemsorganisasjon som organiserer både arbeidsgivere og arbeidstakere i fiskeflåten. Hovedandelen av norsk fisk og fiskeprodukter går til eksportmarkedene, slik at arbeidet i GATT for en stadig nedbygging av handelshindringer og styrking av «spillereglene» for verdenshandelen er av stor betydning for norske fiskere.

Sluttakten fra Uruguay-runden er omfattende og resultater vil både direkte og indirekte kunne ha konsekvenser for norsk fiskerinæring. Fiskarlaget vil herunder gi noen vurderinger av forhandlingsresultater som mer direkte kan ha betydning for fiskerne. Forøvrig vil en ikke undervurdere de mer indirekte positive effekter ved at Uruguay-runden førte fram til et nytt og utvidet rammeverk for internasjonal handel.

1. Markedsadgang for fisk

Norges Fiskarlag viser til at i mandatet til Uruguay-runden ble det eksplisitt sagt at man skulle tilstrebe størst mulig liberalisering på sektorer som bl.a. naturressurs-baserte produkter. En hadde ambisjoner om en reduksjon av alle tollsatser inkl. fisk med 33,3%. Imidlertid lot dette seg ikke gjøre for fisk, da EF/EU blokkerte forslaget gjennom å koble økt markedsadgang med adgang til ressurser. Forøvrig et prinsipp som første gang er reist i GATT-sammenheng. Til tross for USAs nulltollforslag i forhandlingene om fisk og fiskeprodukter, som Norge stilte seg bak, sporet forhandlingene om fisk av. På denne bakgrunn ble fisk gjenstand for vare for vare forhandlinger, med basis i tosidige forhandlinger landene imellom.

Den nye GATT-avtalen inneholder enkelte tollettelser på fisk på markeder som Japan og USA. Dette gjelder i hovedsak enkelte foredlede varer av bl.a. laks, sild og makrell. EU har gjennom GATT-avtalen kun gitt generelle tollettelser for fiskeprodukter (eks. torsk, uer, blåkveite, flatfisk mv.) som Norge allerede har oppnådd preferansetoll på innenfor EØS-avtalen. Dette betyr at enkelte særfordeler som ble oppnådd innenfor EØS-avtalen, er nå gitt en generell tollreduksjon for alle land gjennom GATT-avtalen. For disse områdene vil GATT-avtalen slå negativt ut for norsk fiskerinæring, da fordeler gjennom EØS-avtalen blir opphevet. Fordeler Norge delvis har oppnådd gjennom avgivelse av fiskekvoter i norske farvann.

Det kan stilles spørsmål ved om ikke Norge i

forbindelse med EØS-avtalen, hvor en i praksis har koblet markedsadgang og ressursadgang, har bidratt til å svekke mulighetene til å oppnå tollettelser for fisk i GATT-forhandlingene. På toppen av det hele reduserer nå EU generelt enkelte av de tollfordeler som ble oppnådd gjennom EØS-avtalen. Prinsippet om at økt markedsadgang kan «betales» med økt ressursadgang er beklageligvis ytterligere befestet i de nylig avsluttede EU-forhandlinger.

Norges Fiskarlag konstaterer at resultatet for fisk når det gjelder tollettelser er betydelig dårligere enn de mål som var nedfelt i mandatet for forhandlingene. Fisk er fremdeles av de mest beskyttede vareområder i verdenshandelen.

2. Anti-dumping-avtalen

Artikkel VI i GATT-avtalen gir et medlemsland rett til å innføre anti-dumpingtiltak mot eksportsalg til en pris som er lavere enn den normale pris for varen, dvs. hjemmemarkedsprisen eller sammenlignbar pris, dersom slik dumpingimport medfører skade for den innenlandske industri.

Avtalen etter Uruguay-runden gir mer detaljerte regler for å bestemme om et produkt dumpes, om importen volder skade for den innenlandske industri, regler som må følges når en dumping undersøkelse settes igang, iverksettelsen av dumpingtiltak og varigheten av disse. Videre klargjør den nye avtalen den rolle panelet skal spille i tvisteløsninger i forbindelse med dumpingtiltakene. Norges Fiskarlag mener det er positivt at det gjennom Uruguay-runden er nedfelt klarere regler og definisjoner for når anti-dumping kan tas i bruk. Selv om den tradisjonelle fiskerinæringen hittil ikke har vært utsatt for anti-dumpingtiltak, så er de generelt viktig for et lite land som konkurrerer på et internasjonalt marked, å ha entydige, rettferdige og forutsigbare spilleregler for internasjonal handel. Resultatet av Uruguay-runden bidrar i denne retningen.

3. Avtalen om subsidier, utjevningssavgifter og tvisteløsning.

Den nye avtalen inneholder klarere definisjoner av hva som er subsidier. I avtalen deles subsidier inn i tre hovedgrupper:

1. Forbudte subsidier.
2. Tillatte subsidier.
3. Subsidier som kan pålegge utjevningssavgifter.

Norges Fiskarlag registrerer at bl.a. regionale støtte til klart defnerte områder vil kun-

ne gis på grunnlag av objektive kriterier, som lav inntekt i forhold til gjennomsnittet (85%) og høyere arbeidsledighet i forhold til gjennomsnittet (110%). Fiskarlaget mener det er en svakhet med avtalen at lav befolkningstetthet ikke er innført som et selvstendig kriterie for å kunne gi regionalstøtte, på samme måten som i EØS-avtalen. Hvilke praktiske konsekvenser dette vil kunne ha er det ikke redegjort for i høringsbrevet.

Overføringsordningene til norsk fiskerinæring er bygd ned og lagt om de siste årene. På denne bakgrunn forutsetter Fiskarlaget at avtalen om subsidier m.v. ikke vil få noen umiddelbare konsekvenser for norske fiskere. Fiskarlaget mener imidlertid at det kan være en fordel at det nye subsidieregulverket inneholder klarere definisjoner for hvilke subsidier som kan benyttes uten at et medlemsland kan gå til tilfeldige mottiltak.

Den nye tvisteløsningsmekanismen reduserer dagens svakhet ved at en part i en tvist har mulighet til å blokkere vedtak fattet i GATT-panelet. Med den nye avtalen vil f.eks. store land ikke ha muligheten til å blokkere slike vedtak og ankeinstans-rapporter i en sak de har tapt. Det innføres klare regler og mer automatikk i behandling av tvister. Fiskarlaget mener det er av stor betydning spesielt for mindre land med en åpen økonomi å ha mer klare og rettferdige prosedyrer for tvisteløsningssystemet.

4. Avslutning

Norges Fiskarlag er av den oppfatning at den nye GATT-avtalen innfører forbedrede «spilleregler» for internasjonal handel, slik at handelen i større grad kan foregå på en ikke-diskriminerende måte. Dette er positivt for fiskerinæringen som er særledes internasjonal. Fiskarlaget er imidlertid skuffet over at ikke Uruguay-runden i større grad har bidratt til en ytterligere nedbygging av tollbarrierer for fisk. Fisk vil fortsatt være ett av de mest beskyttede vareområder i verdenshandelen.

Det er prinsipielt uheldig at handelsblokker innenfor GATT-samarbeidet i økende grad ønsker å innføre et nytt prinsipp for internasjonal handel ved å koble adgangen til ressurser til økt markedsadgang. Det kan stilles spørsmål ved om ikke Norge i forbindelse med EØS-avtalen og nå senest under EUforhandlingene har bidratt til svekke muligheter for betydelige tollettelser for fisk i GATT-sammenheng, fordi Norge i praksis har gitt etter for kravet om økt ressursadgang for å oppnå tollettelser.

Norsk Gartnerforbund, 13.04.94**UR-SLUTTAKTEN. HØRINGSRUNDE.**

Norsk Gartnerforbund vil få takke for at vi ble tatt med i den høringsrunden, og samtidig beklage at høringsfristen ikke er overholdt. Vi vil allikevel få komme med en uttalelse gjeldende vår sektor.

Gartnæringsen har i dag en relativt liten subsidiert eksport. Forpliktelsene på eksportstøtte vil derfor få relativt liten betydning for gartnæringsen.

Internstøtte. Det er av avgjørende betydning at myndighetene utnytter de mulighetene som ligger i GATT systemet av tiltak som kan styrke næringens konkurransevne. Man vil her spesielt peke på de ordninger som gjelder den grønne sektor, og som kan flyttes fra gul til blå boks. Videre er det viktig at man minimum opprettholder ordningene som kommer inn under grønne ordninger. Norsk Gartnerforbund vil få peke på viktigheten av et godt utdannings, forsknings- og rådgivningsmiljø.

Markedsadgang. Det system man har lagt opp må brukes til å gi norsk produksjon en mulighet til å tilpasse seg ettersom tollsatsene trappes ned. Det må sørges for at den praktiske gjennomføringen av minimums og eksisterende markedsadgang ikke gir større konsekvenser for norsk produksjon enn hva som er forutsatt i avtalen. Norsk produksjon av gartneriprodukter er svært tilpasset vårt lille marked, og tåler derfor i liten grad uforutsette mengder på markedet.

Norsk Gartnerforbund vil i denne sammenheng få peke på at det gjenstår vesentlig arbeid i tolkningen og gjennomføringen av eksisterende markedsadgang. Man vil også få be om at minimums markedsadgang praktiseres på en fornuftig måte.

Tolltariffene 06, blomster og planter og 07, poteter og grønnsaker er svært generelle. Spesielt gjelder dette tolltariff 06. Det vil være nødvendig å få en mer oppdelt tolltariff enn dagens for at man skal ha en praktisk og hensiktsmessig virkning av disse tolltariffene.

Det synes ikke som om antidumpingtiltak er av synlig verdi for gartnerisektoren. Hvordan GATT avtalen vil slå ut for gartnerisektoren avhenger helt av hvilke konsekvenser reforhandlingen av EUavtalen av 1972 og GSP avtalene vil få. Resultatene av EU-avtalen vil ha betydning for hele gartnerisektoren. Man må forutsette at norsk produksjon har et tilstrekkelig importvern også etter at reforhandlingen av disse avtalene er sluttført.

Norges Rederiforbund, 01.03.94**GATT. HØRINGSUTTALELSE OM RESULTATET FRA URUGUAYRUNDEN**

Vi viser til Departementets brev av 22. februar (1930/94 VIII) med anmodning om synspunkter på og vurdering av resultatene som ble oppnådd i Uruguay-forhandlingene.

Norges Rederiforbund hilser resultatet av forhandlingene velkommen. Det fundamentale for oss var at man i det hele tatt kom frem til et forhandlingsresultat. Når man tenker på alternativene til en avtale, er det ingen tvil om at resultatet som ble oppnådd i Geneve den 15. desember i fjor er av stor positiv betydning.

Rammebetingelsene for verdenshandelen er avgjørende for skipsfartsnæringens både direkte og indirekte. Vi konstaterer med tilfredshet at iverksettelsen av resultatet fra de langvarige GATT-forhandlingene vil bety et styrket multilateralt globalt handelssystem, større stabilitet i rammebetingelsene for verdenshandelen, større forutsigbarhet, klarere kjøreregler og også forhåpentligvis strammere og mer konsistent håndhevelse av reglene. Med opprettelsen av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) skulle det i alle fall ligge til rette for dette.

Når det gjelder markedsadgang for varer vil vi også si oss meget godt fornøyd med resultatet. Med tollettelser på gjennomsnittlig 40% er ambisjonsnivået fra Mid-Term-møtet i Montreal i 1988 overskredet. Både dette og omfanget av bundede tollsatter er sett fra vår side meget positivt.

For første gang blir tjenestesektoren underlagt omfattende internasjonale regler. Det er både logisk og naturlig når man ser denne sektorens økende betydning i verdenshandelen de siste årene. Det er positivt at GATTs grunnregler også blir gjort gjeldende for tjenestesektoren.

Når det gjelder skipsfarten spesielt, er det grunn til tilfredshet. Vårt utgangspunkt da forhandlingene startet var at man måtte få til liberalisering også innen denne sektoren. Vi kan konstatere at dette - til tross for konstruktiv og god innsats fra de nordiske lands side i forhandlingene - ikke lyktes. Utfallet for skipsfartens del var uklart helt til siste øyeblikk. Det gjenstår å se om kompromisset som ble oppnådd i siste liten om å fortsette forhandlingene to år til, vil tjene næringens interesse - vi hadde naturligvis foretrukket et konkret resultat i forhandlingene som hadde betydd bedret markedsadgang fremover. Men fortsatt vil det dessverre også være nødvendig å motarbeide forslag som ville innebære at næringen ble *dårligere* stillet enn i utgangspunktet, hvis de ble vedtatt.

Vår målsetning om reell liberalisering in-

Vedlegg 12 Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

nen skipsfartsområdet står fortsatt ved lag når forhandlingene tas opp igjen i Forhandlingsgruppen for skipsfartstjenester (NGMTS) i mai. Vi har flere ganger understreket viktigheten av at ulike lands proteksjonistiske tiltak innen skipsfarten ikke blir legitimert gjennom at skipsfart blir en del av GATT-systemet. Vi har med tilfredshet registrert den norske reservasjon mot dette på det siste offisielle GNS-møtet før forhandlingene ble avsluttet den 15. desember. Likeledes er standstill-klausulen (paragraf 7) i utkastet til ministererklæring om skipsfart av stor viktighet.

Vi ønsker fortsatt å ha en nær dialog med Departementet når skipsfartsforhandlingene i GATT fortsetter. Vi har forøvrig ingen spesielle kommentarer til de andre avtalene som inngår i Sluttakten fra Uruguayrunden.

Når det gjelder forhandlingene om en avtale om offentlige innkjøp som har gått parallelt med Uruguayrunden, er det positivt at også tjenester blir innbefattet i regelverket når avtalen trer i kraft 1. januar 1996. Denne avtalen vil kunne bli av betydning både for rederiene og offshoreselskapene. Fra vår side må det være en klar målsetning at flere land enn de 10 i tillegg til EU som avsluttet forhandlingene etterhvert tiltrer avtalen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag, 20.03.94

GATTs URUGUAYRUNDE - VURDERING AV FORHANDLINGSRESULTATET

Norsk Bonde- og Småbrukarlag kommenterer med dette forhandlingsresultatet av Uruguayrunden i GATT. Gjennom denne runden har medlemslandene i løpet av 7 år forhandlet seg fram til en enighet om økende liberalisering av all handel, herunder også handel med jordbruksvarer.

De viktigste endringer for det norske landbrukets del, er at vårt mengdebaserte grensevern skal omgjøres til tollbasert vern og at det stilles krav til økt markedsadgang og import utfra innenlandskonsum pr. vareslag.

Forhandlingsresultatet i GATTs Uruguayrunde vil etter Norsk Bonde- og Småbrukarlags syn resultere i en svekking av både norsk og internasjonal matvaresikkerhet.

Forhandlingsresultatet vil også klart føre til reduksjon i sysselsetting og verdiskaping i landbruket.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil utfra de ovennevnte hensyn fraråde at Norge slutter seg til avtalen i GATTs Uruguayrunde.

Global handel og en bærekraftig produksjon

Etter Norsk Bonde- og Småbrukarlags syn må ethvert land ha rett og mulighet til å kunne ha nasjonal sikkerhet for egen matproduksjon og matvareforsyning til egen befolkning.

Det internasjonale handelsregimet må ikke rokke ved dette, men komme i tillegg. Alle land må ha rett til å skille ut interne nasjonale hensyn til overordne dem internasjonale handelshensyn.

Nettopp fordi sikkerhet for egen matproduksjon er så viktig for de fleste land, var det ikke uventet at det var Uruguayrundens jordbruksforhandlinger som var spesielt problematiske. Handel med landbruksvarer foreslås å være et nytt område i GATT-avtalen i og med avslutningen av Uruguayrunden.

De mest sentrale aktørene i GATT-systemet, de rike landene ville *både* ha sikkerhet for sin egen jordbruksproduksjon, og et mest mulig åpent marked for sin overproduksjon. Behovet for avsetning av en stadig økende produksjon i den rike del av verden er et resultat av en omfattende industrialisering av matproduksjonen i vår del av verden i etterkrigstida. Vi har i Vesten ved hjelp av energikrevende produksjonsmåter skapt miljøproblemer. Importerte, billige forvarer fra u-land er en viktig økonomisk og ressursmessig forutsetning for det husdyrhold vi hr i store deler av det vestlige Europa.

Å ha kontrollen med råvareprisene, matvareproduksjon og varestrømmer er en viktig maktfaktor også i det internasjonale samfunnet. Framveksten av multinasjonale selskaper er eksempler på at det også er fortjeneste i dette for de som opparbeider seg internasjonal markedsrett. De aller fleste av disse selskapene er eid av aktører i de rike landene.

GATT-avtalens formål er å øke verdenshandelen for på den måten bidra til økonomisk vekst og utvikling. Grunnleggende prinsipper er handel etter bestevilkårsklausulen og ikke-diskriminering mellom handelsparter, kontinuerlig liberalisering av handelsbarrierer og avvikling av nasjonalproteksjonistiske tiltak. Det hersker en tro på at markedet skal styre fordi markedet vet best, og at «alle» er tjent med mest mulig fri global flyt av varer, tjenester og intellektuelle eiendomsretter.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser nødvendigheten av og behovet for klare felles internasjonale regler for handel, og støtter også ønsket om et mer ryddig, rettferdig og forutsigbart verdenshandelsregime.

NBS sitt syn er at et slikt felles GATT-regelverk må kunne sikre de små lands interesser, herunder råvareprodusentenes interesser, og de framtidige generasjoners interesser. Re-

gelverket bør legge opp til «vinn-vinn»-løsninger mellom handelspartene, og ikke skape tapere eller fastfryse skjeve makt- og fordelingstrukturer. Hensynet til nasjonal matvaresikkerhet, miljø og bærekraftig ressursforvaltning må overordnes frihandelsprinsippene i regelverket.

Forhandlingsresultatet som foreligger oppfyller ikke disse kravene. Det er utformet for å oppfylle behovene til rike vestlige land, først og fremst USA og EF, og det vil også tjene noen av de nyrike utviklingslandene. Samtidig er det erkjent at avtalen har noen klare tapere – f.eks. landene på det afrikanske kontinent.

Etter vårt syn er dette et argument for å si nei til avtalen, for ikke å fryse fast urettferdigheten og den skjeve maktbalansen mellom rike og fattige land.

Miljøhensyn er ikke ivaretatt gjennom forhandlingsresultatet, f.eks. vil en global fri flyt nødvendigvis resultere i økt transport. Miljøkrav regnes inntil videre for å være «handelsforstyrrende». Kortsiktig økonomiske hensyn til vinne over langsiktige økologiske hensyn. Avtalen forplikter også landene til en viss import, og i mange tilfeller vil mange land klart oppfatte dette mer som «tvangshandel» enn «frihandel».

Norsk Bonde- og Småbrukarlag tror ikke at liberalisering av matvarehandelen vil løse de utfordringene verden står overfor. Verden er inne i en sosial og økologisk krise som stadig færre tror løses med tradisjonell «vekst» i verdensøkonomien. Det er tross alt stor uenighet mellom fagøkonomene om hva som skal til for å skape utvikling for alle. Stadig flere stiller seg spørsmålet om tradisjonelle økonomiske teorier og modeller lenger kan nyttes for å løse de problemene verdenssamfunnet står overfor:

- Kløften mellom det rike nord og det fattige sør blir stadig større
- Forbruket i den rike verden er skyld i 75% av de globale miljøproblemene som synes ustoppelige.
- Matjord ødelegges gjennom forørkning, forsøling, forgifting og erosjon der moderne produksjonsmåter er en viktig årsak.
- Mangel på vann er et økende problem både i jordbruksproduksjonen og for husholdningene.
- Genetiske ressurser forsvinner ved at dyr og planter utrykkes mens verdens matvareproduksjon konsentrerer seg om stadig færre arter og stadig mer ensretting av sorter.
- Verdensbefolkningen øker med 90-95 millioner mennesker årlig. Veksten skjer hovedsaklig i den fattige delen av verden. En økning i den rike verden ville hatt en dramatisk negativ virkning på miljøet.

- Mange u-land må produsere mat for eksport for å få kapital til å dekke opp sin utenlandsgjeld, mens deres egen befolkning opplever varig knapphet på mat, fattigdommen øker og befolkningen klumper seg sammen i og rundt byene.

En økende verdensbefolkning vil kreve mer mat. Da er det også vår plikt å produsere mat også på våre produktive jordbruksarealer i Norge. Vi har lite dyrkbar jord pr. innbygger, men vi er på verdensbasis et frodig grasland med god tilgang på vann i hele vekstsesongen.

Med det forhandlingsresultatet som foreligger, frykter vi en ytterligere intensivering av matvareproduksjon for salg på de beste arealene og brakklegging av marginale arealer. Dette gir en økt miljøskade på de produktive arealene og redusert produksjon og ressursutnyttning totalt.

Vi frykter at den totale matvareproduksjonen faktisk vil gå ned når økonomisk marginale områder presses ut av produksjonen. Dette vil skje pga. miljøproblemer og pga. mindre mulighet til å øke nasjonal støtte til landbruket i perioder. Dette vil særlig ramme nasjoner og folkegrupper med allerede liten kjøpekraft.

Ved knapphet på verdensmarkedet vil Norge i mange år framover ennå stå først i køen også den dagen de rike landene i verdenssamfunnet merker knapphet på korn. Vi tilhører den privilegerte gruppen som har kjøpekraft og som vil kunne bruke denne så lenge forsyningslinjene fungerer. Likevel er det et moralsk spørsmål om vi kan basere oss på at andre land produserer vår mat i en situasjon der den totale matvareproduksjonen pr. verdensborger går ned.

Mat til alle er ikke bare lenger et fordelingsproblem, men i økende grad et spørsmål om hva som er produksjonsteknisk mulig.

Avfolking av bygdene og urbanisering vil være en annen effekt av GATT-avtalen. Men urbaniseringen vil først og fremst være et problem for de fattige landene der stor andel av befolkningen er bønder. Prispress i matvaremarkedet og fortsatt dumping fra de rike landene tar fra mange bønder livsgrunnlaget og levebrødet. Marginalisering og svekking av småbøndenes livsgrunnlag er en av de viktigste årsakene til den store folkeflyttingen fra landsbygd til slummen rundt byene i de fleste fattige land.

Selv om utviklingslandene får lettere markedsadgang til de rike lands markeder, vil GATTs nye regelverk med sterk patentbeskyttelse og åpning for fri kapitalbevegelse styrke de store multinasjonale selskapene. Dette vil gi fortsatt økt press på naturressursene i de fleste utviklingsland. Lokale bønder vil oppleve økt prispress i markedet og gjeldsbelastningen vil

øke. Denne utviklingen ender dessverre mange steder med at bønder må gå fra gård og grunn fordi de ikke klarer å dekke økende kostnader med en stadig synkende inntekt.

Utarming av bønder i utviklingslandene forsterkes ytterligere av at Verdensbanken og det Internasjonale Pengesynet allerede legger harde føringer på utviklingslandenes disposisjoner både for å gi intern støtte til bondene og subsidier til forbrukerne.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag tror ikke at den forhandlingsløsningen som foreligger etter Uruguayrunden vil bidra til en mer rettferdig fordeling mellom den rike og fattige verden. Økt handel med mat på de rikes premisser vil verken sikre en bedre internasjonal fordeling, eller skape lokal utvikling og gjennom det gi befolkningen bedre levekår.

NORSK LANDBRUKSPRODUKSJON

Norsk Bonde- og Småbrukarlag går sterkt imot at handel med et så viktig basisprodukt som mat skal underlegges et internasjonalt frihandelsregime. Det er i Norges interesse at norsk matvaresikkerhet blir styrket og ikke ytterligere svekket. Norge er en betydelig nettoimportør av mat i dag, og den overproduksjonen vi i dag har på enkelte av de produktene vi kan produsere her til lands må sees sammen med den store matvareimporten vi har til Norge totalt.

Kvantitativt importvern og virkemidler som sikrer ressursforsvarlig småskalajordbruk og norsk foredlingsindustri i alle landsdeler, er avgjørende for vår matvaresikkerhet. Den nye GATT-avtalen vil føre til en svekking av produksjon og foredling av norske matvarer og gi en betydelig reduksjon av norsk matvaresikkerhet.

GRENSEVERN/MARKEDSADGANG

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det kvantitative grensevernet er det viktigste virkemiddel for å opprettholde norsk matvaresikkerhet på sikt.

Prisfallet pga. økt import og redusert toll vil heller ikke kunne kompensere av økt intern støtte.

Vårt kvantitative importvern skal i følge den nye GATT-avtalen legges om til et tollbasert grensevern. Det eksisterende importvernet er omregnet til tollsats, og disse satsene er utgangspunkt for reduksjonsforpliktelser. Vi vurderer dette som en alvorlig svekking av det norske grensevernet på sikt. Vi ønsker å opprettholde prinsippet om kvantitativt importvern fordi også mange andre små land har behov for en slik beskyttelse egen produksjon for

eget forbruk. Tollbasert vern åpner for prisfall og dermed varig tap av markedsinntekter for bonden.

I tillegg forplikter Norge seg i forslaget til GATT-avtale til å åpne for økt markedsadgang på alle varer, i prosent av konsum pr. varslag.

Et importvern basert på rene tollløsninger har vært prøvd i Norge tidligere. Det var i årene fram mot 1930, til norske myndigheter fant det nødvendig å innføre et mengdebasert vern for å sikre den nasjonale landbruksproduksjonen.

Rike land har opp gjennom historien blitt rike nettopp gjennom proteksjonisme, f.eks. England på 1700-tallet, USA og Tyskland på 1800-tallet, og Norden og Japan etter 2. verdenskrig. Nå vil disse landene hindre andre land i å bruke samme metode.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag aksepterer ikke en omlegging til tollbasert grensevern. Et kvantitativt vern på de sentrale produkter som husdyrprodukter og korn er for oss et ufravikelig krav. Dette har norske myndigheter gått bort fra, og det kan vi ikke akseptere.

INTERNSTØTTE

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at «grønne» sektor må defineres vidt. Målretta produksjonsuavhengige virkemidler er avgjørende for å kunne føre en nasjonal landbrukspolitikk, og som gjør det mulig å fortsatt ta hensyn til andre faktorer enn det som til enhver tid er økonomisk og frihandelsfremmende.

Slik støtteordningene nå er definert bl.a. net med innføring av såkalt «blå boks», i og med enigheten mellom USA og EF gjennom den såkalte Blair-Houseavtalen, mener NBS at GATTs Uruguay-runde ikke lenger er et argument for å redusere nasjonal støtte til landbruket. Omfanget av støttenivået vil også i framtiden være et nasjonalt anliggende.

EKSSPORTSUBSIDIER

Det som mest av alt har forstyrret verdensmarkedet, er i-landenes subsidiering av egen matvareeksport og dumping av eget over-skuddslager på utviklingslandenes markeder. Eksportsubsidiert dumping ødelegger landenes mulighet til å bygge opp matvareproduksjon for eget forbruk og til priser nasjonale bønder kan leve med. Dette er det mange eksempler på, særlig fra Afrika.

Eksportsubsidiering er et klart eksempel på at internasjonal frihandel på mat ikke er bedriftsøkonomisk fundert, men et system som skal sørge for å opprettholde EF og USAs ster-

ke markedsrett internasjonalt. Dette kom tydelig fram i EF og USAs ekstrarunder for å få Uruguayrunden i havn.

Hadde formålet med Uruguayrunden virkelig vært et ønske om å rydde opp i verdensmarkedet, burde eksportsubsidiene over statlige budsjetter vært redusert ytterligere. Kutt i eksportsubsidiene er helt sentralt for å få et rettferdig verdensmarked for mat.

Norske bønder produserer hovedsakelig for det norske markedet. Norge er et netto matvareimporterende land, som importerer omtrent halvparten av den maten vi trenger, regnet på energibasis.

Norge har i tidligere faser tilbudt 100% kutt i statlige finansierte eksportstøtte, og dette synet står vi på ennå. I en situasjon med økt import til landet, vil Norsk Bonde- og Småbrukarlag imidlertid støtte retten til fortsatt å kunne bruke produsentfinansierte eksportsubsidier selv om norske bønder i all hovedsak bør produsere for hjemmemarkedet.

KONKLUSJON

Forhandlingsresultatet av GATTs Uruguayrunde vil etter Norsk Bonde- og Småbrukarlags syn resultere i en svekking av både norsk og internasjonal matvaresikkerhet. Forhandlingsresultatet vil også klart føre til reduksjon i sysselsetting og verdiskaping i landet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil utfra de ovennevnte hensyn fraråde at Norge slutter seg til avtalen i GATTs Uruguayrunde.

**Næringslivets Hovedorganisasjon, (NHO),
23.03.94.**

UR-SLUTTAKTEN. HØRINGSRUNDE

Jeg viser til brev av 22.2.94 med notat om Uruguay Runden. NHO har foretatt en grundig gjennomgang av sluttakten i samarbeid med de enkelte landsforeninger. Vedlagte notat tar for seg de enkelte områdene, og inneholder næringslivets konklusjoner om hva som er oppnådd samt anbefalinger til det videre arbeid.

Selv om enkelte sider ved avtalen ikke tilfredsstillende fullt ut næringslivets forventninger, er NHOs samlede konklusjon av Uruguay Rundens resultat utgjør en vesentlig forbedring av norsk næringslivs internasjonale rammevilkår og en viktig stimulans for verdensøkonomien. Den stiller imidlertid også krav til nasjonal oppfølging både fra myndighetenes og næringslivets side. Vi ser frem til et nært samarbeid om oppfølgingen og imple-

menteringen av avtalen, samt om den nye og utfordrende handelspolitiske dagsorden som følger av sluttakten. Endelig vil vi takke norske myndigheter for godt utført arbeid og konstruktivt samarbeid.

Utfallet av UR-forhandlingene

WTO (VERDENS HANDELSORGANISASJON) – EN VESENTLIG BEDRING AV INTERNASJONALE RAMMEVILKÅR.

Næringslivets Hovedorganisasjon ønsker den endelige avslutningen og utfallet av UR-forhandlingene (heretter kalt WTO-avtalen) velkommen. Etter nesten 7 års vanskelig og hardt arbeid er dette en viktig og positiv hendelse.

Velferdsgevinstene av avtalen slik OECD-sekretariatet har beregnet det, kan komme opp i 274 milliarder USD innen år 2003 på verdensbasis. EFTA-landene vil, ifølge disse beregningene, kunne oppnå en vekst i BNP på oppimot 6% i år 2003. Dette er resultatet av en omfattende liberalisering i handelen med varer og tjenester inkludert jordbruksvarer og tekstiler. Den gjennomsnittlige tollreduksjonen på mellom 30 og 40% på varer, det nye regelverket knyttet til tjenester og beskyttelse av immaterielle rettigheter samt styrken av det internasjonale handelssamarbeidet, vil gi verdensøkonomien en nødvendig stimulans for å kunne løse stagnasjons- og arbeidsledighetsproblemer.

NHO ønsker spesielt å legge vekt på den verdi WTO-avtalen har med hensyn til å styrke det internasjonale regelverket, som nå for første gang vil omfatte all samhandel mellom medlemslandene. Opprettelsen av en organisasjon som skal ivareta ikke bare den multilaterale avtalen knyttet til handel av varer (GATT), men også de nye avtalene innenfor handel av tjenester (GATS), samt beskyttelse av immaterielle rettigheter (TRIPS) og alle de tidligere avtalene knyttet til standarder, tekniske handelshindringer, etc., medfører en vesentlig forbedring av de internasjonale rammebetingelsene norsk næringsliv opererer innenfor. Denne styrkingen av regelverket knyttet til tvisteløsninger, anti-dumping og utjevningstiltak samt sikkerhetsklausulen, gir bedriftene ytterligere beskyttelse mot overgrep fra våre handelspartnere, samt en forutsigbarhet og automatikk i prosedyrene for løsning av konflikter mellom internasjonale parter i næringslivet.

Etter å ha igjennomgått de enkelte delene av avtalen og knyttet noen kommentarer til disse, vil vi til slutt kommentere enkelte as-

pekter med hensyn til norske myndigheters implementering og oppfølging av avtalen samt den fremtidige dagsorden for WTO.

1. **«AGREEMENT ESTABLISHING THE MULTILATERAL TRADE ORGANIZATION» - ETABLERING AV EN VERDENS HANDELSORGANISASJON.**

NHO noterer seg at medlemslandenes hensikt med å etablere avtaler knyttet til internasjonal samhandel og økonomisk samarbeid, er å øke levestandarden og sikre full sysselsetting. Jevn vekst i realinntekten og etterspørslene etter varer og tjenester gjennom optimal utnyttelse av verdens ressurser, skal oppnås uten å fravike kravet om bærekraftig utvikling, ved å fremme vern om miljø globalt, og i de enkelte medlemslandene i henhold til deres behov og utfordringer på ulike nivå i den økonomiske utvikling. NHO støtter medlemslandenes konklusjon om at substansielle reduksjoner i handelshindringer og eliminering av diskriminerende behandling mellom nasjoner vil bidra til å nå dette målet.

Etableringen av en Verdens Handelsorganisasjon (heretter for enkelthets skyld kalt WTO) er et vesentlig bidrag for å nå disse målsettingene. Store deler av internasjonal handel har siden 1947 og frem til i dag vært underlagt den generelle handelsavtalen (GATT). Etterlevelsen av denne avtalen og gjennomføringen av åtte forhandlingsrunder knyttet til GATT, har vært overvåket av et midlertidig sekretariat. Institusjonaliseringen av denne virksomheten som etableringen av WTO medfører, gir medlemslandene mulighet til i større grad å styrke denne virksomhet samt til å utvikle et konstruktivt samarbeid mellom WTO og andre internasjonale institusjoner f.eks. IMF og Verdensbanken.

NHO merker seg at avtalen knyttet til handel med varer som skal overvåkes av WTO, er **juridisk distinkt** fra den avtalen knyttet til varer (GATT) som ble underskrevet av partene i 1947. Dette betyr at for å kunne bli medlem av WTO og dermed få bli medlem av de andre avtalene knyttet til tjenester, må landene akseptere GATT av 1994. Ethvert land står i teorien fritt til å avvise GATT av 1994 til fordel for GATT av 1947, men vil da ikke få ta del i de andre avtalene som ligger under WTO, og dermed risikere diskriminering på alle områder utover det den gamle avtalen dekker. **NHO anser dermed dette alternativet som fullstendig utelukket for Norges del.**

Med hensyn til innholdet i WTO-avtalen, ønsker NHO fremfor alt det **globale anvendelsesprinsipp** som er nedfelt, velkommen. Dette

prinsippet binder alle medlemslandene til forpliktelser (og rettigheter) knyttet til alle avtalene og alle de legale instrumentene.

Det medfører en betydelig større vektlegging av de enkelte legale instrumenter som f.eks. avtalen knyttet til tekniske handelshindringer. Årsaken er blant annet at avtalepartene kan straffes for brudd på en slik enkeltavtale gjennom sanksjoner knyttet til andre avtaler (som f.eks. GATT). Tidligere har avtalepartene bare kunnet straffes i henhold til den avtalen de brøt. Det globale anvendelsesprinsipp gjør straffereaksjoner i forhold til alle avtaler langt mer alvorlig, og vil dermed forventningsvis bidra til at medlemslandene i større grad bestreber seg på å følge regelverket.

Dessuten gjør dette prinsippet det mulig for medlemslandene å **veie forpliktelsene og rettighetene** oppnådd i de ulike avtalene opp imot hverandre, da alle medlemsland er medlem av alle avtaler. Dette gjør forhandlinger komplekse og omfattende slik Uruguay-Runden har demonstrert, men det gjør det også mulig å forhandle innrømmelser på tvers av forhandlingsområdene. Dette har hatt betydning for å få til en avtale på de nye områdene som f.eks. tjenester og immaterielle rettigheter ved at enkelte land som har sett ulemper ved slike avtaler, hr kunnet oppveie disse gjennom større fordeler knyttet til f.eks. avtalen om handel i jordbruksvarer og tekstiler.

NHO merker seg at WTO-avtalen institusjonaliserer den praksis som har utviklet seg i GATT ved at man på Ministermøter og i Generallrådet bestreber seg på å ta beslutninger etter **konsensus-prinsippet**. Dersom dette ikke fører frem til en beslutning, kan **votering** benyttes. I forbindelse med tvisteløsninger er prinsippet om **omvendt konsensus** i Dispute Settlement Body (DSB) nedfelt. Dette styrker WTO-avtalen betraktelig.

NHO slår dermed fast at WTO-avtalen er en **folkerettslig bindende avtale** hvor det enkelte land binder seg til å overholde de avtaler man er blitt enige om. Avtalen medfører ikke at landene må gå med på ytterligere forpliktelser uten at de selv ønsker det.

WTO-avtalen inneholder en artikkel V som legger til rette for at Generallrådet i WTO skal etablere retningslinjer for hvorledes WTO kan samarbeide med andre internasjonale statlige organisasjoner som har ansvarsområder relatert til WTOs ansvarsområder samt **samarbeid, og ha konsultasjoner med ikke-statlige organisasjoner** som arbeider med saksområder som også opptar WTO. Dette gir en åpning for at f.eks. partene i arbeidslivet kan komme i bedre inngrep med de prosesser som foregår i GATT. NHO ønsker denne muligheten velkommen.

Næringslivet har både nasjonalt og på ulike

nivå internasjonalt, allerede en rekke organisasjoner som informerer og samarbeider med de politiske myndigheter i saker som er av interesse for dem. Norsk næringsliv er bl.a. representert gjennom NHO overfor nasjonale myndigheter, gjennom UNICE overfor Den Europeiske Union, i BIAC overfor OECD og i ICC overfor FN-systemet. NHO mener klart det bør eksistere liknende fora hvor næringslivets interesser og ekspertise er representert, og som kan samarbeide med WTO. NHO mener at det vil være formålstjenlig om partene organiseres slik at det blir mest mulig oversikkelig og saksorientert, og dermed letter arbeidet for WTO-sekretariatet. På linje med det samarbeid næringslivet har med andre internasjonale organisasjoner, synes det naturlig at **Ikkestatlige organisasjoner bør konsulteres av rådene for varer, tjenester og TRIPS, gruppen for TPRM (Generalrådet), ekspertpaneler og arbitrasjegrupper knyttet til tvistemål, ekspertgrupper som opprettes i forbindelse med tvistemål knyttet subsidie og anti-dumping saker, samt alle komiteer i WTO. Videre bør ikke-statlige organisasjoner ha observatørstatus på Ministermøtene. Disse organisasjonene bør gjenspeile WTOs globale karakter.**

WTO-avtalen åpner for opprettelse av arbeidsgrupper eller komiteer i WTO utover de som allerede er nevnt i avtaleteksten. Med tanke på de problemstillinger knyttet til handel som medlemslandene av WTO står overfor i årene som kommer, synes dette å være en rasjonell fremgangsmåte for å behandle slike saker i WTO. Hvorvidt nye komiteer bør etableres direkte under generalrådet eller under rådene for varer, tjenester eller TRIPS, vil avhenge av komiteens saksområder. De områder som vi vil komme tilbake til senere, omhandler imidlertid saker som gjelder både varer og tjenester. Dessuten ligger det i saksområdenes natur at de vil kreve et utvidet samarbeid med andre organisasjoner. Dette skulle tale fordel for at disse komiteene eventuelt bør opprettes direkte under Generalrådet. Generalrådet bør dermed fastlegge komiteens mandat/arbeidsrammer, dagsorden, tidsrammer, muligheter for å gi observatørstatus til andre organisasjoner osv.

NHO merker seg videre at det i WTO-avtalen åpnes for at de **minst utviklede landene** bare vil måtte ta på seg forpliktelser i den grad det er forsvarlig med hensyn til deres individuelle utvikling, spesielle og handelsmessige behov, samt administrative og institusjonelle kapasitet. Målsettingen må imidlertid være å integrere også disse landene i den internasjonale handel. Det tilsier at midler og kompetanse stilles til rådighet fra de utviklede lands side, slik at økt verdenshandel også kommer de minst utviklede land til gode.

I den forbindelse vil vi be om norske myndigheters vurdering av EUs handelspolitikk overfor ACPlandene. Denne synes å ivareta de fleste MUL-lands handelsinteresser bedre enn Norge gjør. **Ved et eventuelt EU-medlemskap vil i så fall norsk handelspolitikk overfor de minst utviklede land forbedres.**

Med hensyn til WTOs samarbeid med andre internasjonale organisasjoner så som IMF og IBRD, ønsker NHO å understreke den betydning vil tillegges dette. Kontinuerlig samarbeid mellom nasjoner sikrer utveksling av informasjon om tiltak som settes i gang bedre forståelse for hverandres synspunkter, bedre muligheter til å samarbeide på tvers av saksområder og bedre muligheter for å gripe fatt i tiltak som kan ha negativ innvirkning på andre saksområder før tiltakene iverksettes. Kompleksiteten i internasjonale sammenhenger gjør at ekspertise og kunnskap om ulike sider av internasjonalt samkvem organiseres på ulike hold. Økt samarbeid vil bidra til å forbedre landenes muligheter til å utarbeide og nå felles mål.

NHO merker seg at USA har fått beholde sin restriktive lovgivning hva angår kystfart (Jones Act). Dette er særlig beklagelig fordi det fortsatt vil ramme norske verft som ikke får bygget eller ombygget skip til bruk i amerikanske farvann. NHO ber myndighetene i samarbeid med EU, fortsatt legge press på USA under forhandlingene i OECD så vel som i WTO, slik at denne variant av amerikansk proteksjonisme blir avvirket.

2. GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE 1994

- Generalavtalen på handel av varer 1994

a. Fortolkningsavtaler

Medlemslandene er blitt enige om å notifisere alle statlige og ikke-statlige organer/-selskaper som har eksklusive eller spesielle rettigheter/privilegier, og som ved utøvelse av disse rettighetene påvirker nivået eller retningen av import eller eksport. (Artikkel XVII i GATT 94 - State Trading Enterprises.) NHO ser frem til å motta en kopi av myndighetenes **notifikasjonsliste** over slike selskaper i Norge, samt en kopi av notifikasjoner fra våre viktigste handelspartnere og fra nye vekstsentre i verden (Sørøst Asia).

NHO ønsker videre velkommen den presiseringen av Artikkel XXIV, paragraf 5a i GATT 94 med hensyn til **tollunioner og frihandelsområder** som nå foreligger. Denne stipulerer at myndighetene skal beregne hvorvidt inntredelse i Tollunionen medfører kompensasjons-

forhandlinger med andre medlemmer i WTO. Denne problemstillingen er aktuell i forbindelse med et eventuelt norsk EU-medlemskap. Reglene i GATT tilsier at EU i samarbeid med WTO vurderer hvorvidt forhandlingsresultatene med nye medlemsland i EU medfører kompensasjonsforhandlinger med andre medlemsland i WTO. Dersom så blir tilfelle, bør norske myndigheter medvirke til at EUs kompensasjoner gis på områder som tjener norsk næringsliv, herunder særlig hva angår toll på viktige innsatsvarer og produksjonsfaktorer. Tiltredelsesavtalen med EU fører til dels følbare tollforhøyelser for en rekke slike produkter (kjemikalier, metaller, maskiner).

I forbindelse med Artikkel XXVIII – modification of Schedules – er medlemslandene blitt enige om klare retningslinjer hva angår rett til å delta i forhandlinger med medlemsland som ønsker å trekke tilbake tidligere innrømmelser med hensyn til handel med varer og tjenester. Dette regelverket gjelder også dersom et land på bakgrunn av en tvistemålsavgjørelse, ønsker å kompensere for et brudd på avtale. NHO anser at opprettelsen av WTO og vedtakelsen av det nye regelverket mht. tvisteløsninger, vil gjøre denne type konfliktløsninger langt mer sannsynlig i fremtiden. NHO mener derfor at hvis et land som er funnet skyldig i en overtredelse av WTO, ønsker å kompensere for dette overfor de land som berøres, det er viktig at en slik kompensasjon (i form av lavere tollsatser på andre produkter) ikke gis til konkurrenter av norske bedrifter uten at disse også får glede av tollreduksjonene. NHO er usikker på om en kompensasjon må gjennomføres på MFN-basis ifølge GATT 94. Dersom dette ikke er tilfelle, er det viktig at norske myndigheter representerer norske bedrifters interesser i slike sammenhenger gjennom å delta i forhandlingene. NHO ønsker derfor en avklaring på hvorvidt konsesjoner bare kan gis til enkelte land og ikke på MFN-basis, og en forsikring fra de norske myndigheters side om at NHO vil varsles tidsnok til å kunne ivareta sine medlemmers interesser dersom det skulle komme til kompensasjonsforhandlinger i GATT. Dette medfører også at NHO varsles god tid før panelsaker igangsettes for eventuelt å kunne meddele «substantial interest», og i god tid før forhandlinger knyttet til Artikkel XXVIII i GATT 94.

Videre ønsker NHO mulighet til å uttale seg i forbindelse med revurderingen av Artikkel 1 i «Understanding on the interpretation of Article XXVIII of the GATT 1994» fem år etter igangtreddelsen av WTO-avtalen, slik medlemslandene er blitt enige om. Dette fordi NHO mener det er viktig at norske bedrifter får være med å vurdere hvorvidt avtalen og defi-

nisjonene fungerer «satisfactorily in securing a redistribution of negotiating rights in favour of small and medium-sized exporting Members», samt komme med forslag til forbedringer dersom dette ikke skulle være tilfelle.

b. Markedsadgang for industrivarer

Den gjennomsnittlige reduksjonen av tollsatser på industrivarer oppnådd i UR-forhandlingene, er på rundt 40%. Enkelte land har sågar gått enda lenger som f.eks. Japan som gjennomsnittlig reduserer sine tollsatser med 60%. Dette er svært viktige resultater for industrien. På områdene bygg-, anlegg- og jordbruksutstyr, møbler samt farmasøytiske produkter, er det innført null-toll. Dette er løsninger som norsk næringsliv ser seg godt tjent med. Tollsatserne på kjemiske produkter er vedtatt harmonisert på et lavere nivå, noe som industrien kan leve med. På fiskeprodukter har Norge mottatt vesentlige tollreduksjoner fra USA, Japan og enkelte ASEAN-land.

Industrien er også fornøyd med at Norge fikk gjennomslag for sitt syn hva angår handel med ikkejernholdige metaller. En 0-toll løsning ville fratatt industrien den preferanse man i dag har på EUMarkedet.

Det norske tilbudet på «papir og varer derav» om null-toll, går imot det som var norsk industris ønske. Dette skyldes ikke minst de frihandelsavtaler som Norge allerede har inngått med Den Europeiske Union på dette område. Nye opplysninger tyder imidlertid på at reduksjonen av tollene på disse varene skal foregå over en ti-års periode, noe som gjør det lettere for industrien å tilpasse seg ny konkurranse.

Avtalen knyttet til tekstilvarer innebærer generelt en avvikling av bilaterale kvantumsbegrensninger over ti år, samt en reduksjon i tollsatser. NHO er ikke fornøyd med det norske tilbudet knyttet til tekstilvarer, da dette vil medføre en forverret konkurranseposisjon for norske bedrifter sammenliknet med våre største konkurrentland. Resultatet er at tollbeskyttelsen for en del viktige konkurranseutsatte tekstilferdigvarer hos våre konkurrenter i stor grad vil beholdes uendret, mot at tollene på andre tekovarer reduseres mer. Det finske tilbudet innebærer eksempelvis en reduksjon med 31% fra 35% til 24%. Den Europeiske Union reduserer med 15% fra 14% til 12%. USA reduserer ikke tollsatsen overhode for enkelte varer, mens for noen få varegrupper reduseres det helt symbolsk fra 34,6% til 32%. Samtidig har Norge redusert de høyeste tollsatserne med 45% fra 25% til 13,7%.

Dette innebærer en forverring av konkur-

ransesituasjonen for norske teko-bedrifter, til tross for at norske tollsats på teko-varer fremdeles ligger noe over tollsatsene i Den Europeiske Union i gjennomsnittet. Bedriftene i EU har nemlig en rekke andre handelspolitiske rammevilkår knyttet til kvantitative importrestriksjoner, anti-dumping tiltak, leiesømnordninger etc., som gir dem bedre beskyttelse enn det som er tilfelle for norske bedrifter. **Den nye WTO-avtalen forsterker dermed norske tekstilbedrifters behov for at Norge skal bli medlem av Den Europeiske Union, slik at også norske bedrifter kan komme innunder det regelverket som deres konkurrenter i EU opererer under.** Av hensyn til norsk teko-industris konkurransevilkår, er det uansett påkrevd at norsk politikk tilpasses den politikk EU fører – innen rammen av den nye GATT-avtalen. Dette vedrører både overgangsperioder for omtalte tollreduksjoner og avvikling av kvantitative importrestriksjoner.

c. Avtale knyttet til jordbruksvarer

Den nye avtalen på jordbruksvarer medfører at kvantitative restriksjoner på jordbruksvarer i sin helhet avvikles for alle land. NHO ser dette som en fordel, da det medfører at tvistemålsaker som eple-og pære-saken mot USA ikke lenger vil forekomme. Dette medfører en sikkerhet og forutsigbarhet for norsk landbruk så vel som norsk næringsmiddelindustri. NHO imøteser informasjon om hvordan avtalens målsetting om økt import av landbruksvarer, herunder særlig om hvordan bestemmelsene om minimum markedsadgang vil bli ivaretatt. NHO antar likeledes at den nye WTO-avtalen ikke medfører noen endringer av den norske Råvarepris-kompensasjonsordningen (RÅK-ordningen). En reduksjon av tollsatsene på øl på 36% er akseptabelt for norsk industri.

NHO noterer seg ellers at avtalen inneholder en rekke klassifikasjoner av tillatte og ikke tillatte subsidie-ordninger, som synes å medføre at støtte til norsk jordbruk ikke vil reduseres på bakgrunn av avtalen.

d. Avtale knyttet til sanitære og phytosanitære tiltak

NHO merker seg at denne avtalen eksplisitt knytter eventuelle tiltak hos medlemslandene mht. levende dyr, planter eller produkter av dyr og planter, utelukkende til **helsestandard eller -tilstanden i sitt eget land.** I lys av problemstillinger knyttet til skjæringspunktet mellom handel og miljø, anser NHO dette som en viktig og nødvendig presisjon.

3. AGREEMENT ON TECHNICAL BARRIERS TO TRADE

Avtale om tekniske handelshindringer

NHO mener denne avtalen har fått økt betydning, og at medlemslandene innehar bedre muligheter for å sikre at den overholdes gjennom det globale anvendelsesprinsipp i WTO-avtalen.

Den store substansielle forskjellen med denne avtalen er imidlertid at den nå inkluderer referanser til tekniske standarder ikke bare knyttet til produktet, men også til prosesser og produksjonsmetoder. NHO ønsker i denne forbindelse å understreke at disse begrepene i avtaleteksten må forventes ikke å kunne true det enkelte lands suverenitet mht. å sette standarder for forhold innen sine egne grenser. Dette betyr at et medlemsland tekniske krav knyttet til import av produkter fra f.eks. Norge, kun vil kunne stille krav til den produksjonsprosessen eller metoder som ligger bak det norske produktet, dersom dette spiller en direkte rolle for importlandets helse eller miljøsituasjon. Med andre ord kan man stille krav til den hygieniske standarden i et utenlandsk farmasøytisk laboratorium fordi det vil kunne påvirke forbrukernes helse, men man kan ikke sette krav til hvorledes sel er fanget, da dette ikke vil spille noen rolle for helsen og sikkerheten til importlandets kjøpere av sel-skinn.

Implementeringen av tekniske standarder på nasjonalt nivå skal, ifølge avtalen, i størst mulig grad være i overensstemmelse med internasjonale standarder dersom slike eksisterer på det gitte området. Arbeidet i internasjonale standardiseringsorganisasjoner er derfor svært viktig. NHO anser at norske myndigheters og norsk næringslivs engasjement i europeiske standardiseringsorganisasjoner er avgjørende, da arbeidet som utføres der i stor grad er retningsgivende for andre internasjonale standardiseringsorganer. Norge er allerede sterkt involvert i standardiseringsprosessen i Europa. Et norsk medlemsskap i EU vil imidlertid bedre mulighetene for norsk næringsliv og myndigheter til å sette krav til disse prosessene. Eksempelvis kan dette være svært viktig for å få **internasjonalt gjennomslag for at geografiske forskjeller, klima og meget lav befolkningstetthet, stiller egne krav til en rekke standarder innenfor bl.a. miljøområdet.** Dersom dette ikke tas hensyn til i utformingen av internasjonale standarder, vil norske bedrifter raskt kunne oppleve at de må leve opp til krav som langt overgår det som er nødvendig i Norge med dertilhørende høyere kostnader og tap av konkurransevne i forhold til konkurrentene. Dette er problemer som

NHO allerede står overfor i flere sammenheng-er.

4. AGREEMENT ON TRADE-RELATED INVESTMENT MEASURES (TRIMS)

- Avtale om handelsrelaterte investeringstiltak

NHO ser det som svært positivt at myndighetene har fått til en avtale som sikrer at det ikke stilles konkurransehemmende krav til investeringer i andre land. NHO vil se fram til en kopi av notifiseringslisten fra norske myndigheter samt fra Norges viktigste handelspartnere, over de krav som de opererer med overfor investorer som eventuelt må tilpasses det nye regelverket innen to år etter at regelverket har trådt i kraft.

Punkt 2.c. i den illustrative listen over TRIMs som er uforenlige med den nye avtalen, viser til restriksjoner ved investeringer knyttet til eksport. NHO antar imidlertid at norske restriksjoner knyttet til eksport av produkter som kan benyttes i krigssammenheng, fremdeles kan opprettholdes, også overfor eventuelle utenlandske investorer i den slags virksomhet i Norge.

5. AGREEMENT ON IMPLEMENTATION OF ARTICLE VI OF GATT 1994

- Avtale knyttet til implementering av anti-dumping tiltak

Anti-dumping regelverket i GATT 47. har vært svært preget av at det gir store muligheter for nasjonal fortolkning og implementering. Det var derfor norsk næringslivs håp at UR-forhandlingene ville føre til en substansiell forbedring av dette regelverket, slik at små lands bedrifter i langt større grad ble beskyttet mot overgrep fra de store handelsnasjonene med hjemmel i dette regelverket. NHO er derfor bare delvis fornøyd med det resultatet man har oppnådd innenfor Artikkelen VI. Dette til tross for at resultatene er et klart fremskritt i forhold til GATT 47. Det utkast til avtale som forelå i slutten av 1992 gikk imidlertid enda lenger i å stramme inn de enkelte lands handlingsrom. Dumpinganklager og tiltak rammer særlig de sektorer i norsk næringsliv (som fiske- og metallindustrien) som er svært konkurransedyktige, og som bygger dette på naturlige komparative fortrinn i forhold til en rekke andre land, men hvor hard konkurranse og varierende etterspørsel presser prisene. Resultatene av URforhandlingene viser nok en gang at norsk næringsliv er best sikret mot overgrep ved å bli en del av EUs tollunion. Da vil tiltak mot norsk industri fra

andre land (så som USA), være tiltak mot EU. Konsekvensene av å reise en dumping-anklage mot EU er langt større enn å gjøre det samme mot Norge.

I den nye dumping-avtalen ønsker NHO spesielt å legge vekt på enkelte forbedringer som er oppnådd. Dette gjelder bl.a. kriterier for å fastslå dumping som innebærer at importlandets myndigheter nå må ta alle varepartier over en periode i betraktning og beregne gjennomsnittspris på disse. Tidligere har man som regel beregnet gjennomsnittspris på de varepartier som lå under den såkalte sammenlikningsprisen. På den måten har det vært nært sagt umulig å ikke kunne fastslå dumping.

For å kunne bestemme at dumping har skadet hjemmeprodusenter, så må man heretter bl.a. kunne fastslå enten at eksportøren har hatt en andel av totalimporten på over 3%, eller at de eksportørene som er funnet skyldig i dumping til sammen har hatt en andel av totalimport på over 7% (selv om den enkelte av dem har under 3% av importen). Dette er en institusjonalisering og binder av praksis i enkelte land, og medfører visse regler å forholde seg til. NHO er imidlertid ikke fornøyd med de lave satsene. I forslaget som forelå i desember 1992, var disse satsene knyttet til *konsum på markedet* til importørlandet, hvilket ville ha vært en markant forbedring. Dessuten vil selv en marginal norsk andel av importen (f.eks. 0,5%) kunne medføre tiltak, fordi den blir summert opp med andre.

De *minimis* regler mht. fastslått dumpingmargin, er i den nye avtalen satt til 2%. Der- som dumpingmarginer under dette blir fastslått skal undersøkelsen straks opphøre. Maksimalt kan undersøkelser pågå i 18 måneder, men skal primært være avsluttet innen 1 år.

En fjerdedel av hjemmemarkedsindustrien må uttrykkelig støtte en søknad om iverksettelse av tiltak. Med en støtteandel som er mindre enn dette, bortfaller søknaden. Dette er en viktig spesifisering av begrepet «major proportion of the industry» i det tidligere anti-dumping regelverket, «som ble tolket etter myndighetenes forgodtbefinnende». En vesentlig del av industrien skulle imidlertid tilsi en noe høyere presentsats. En søknad er forøvrig å betrakte som fremsatt på vegne av industrien hvis mer enn 50% av produksjonen, representert ved produsentene, enten støtter eller motsetter seg søknaden. Denne presiseringen velger vi å tolke dithen at den tvinger industrien til å ta stilling til søknader og hindrer derved «gratispassasjerer».

Artikkel 17.6, pkt. i og ii, er en presisering vedrørende panelenes rolle i tvistesaker. Presiseringen, som er en nyskaping i forhold til

tidligere tekster, kan imidlertid også oppfattes som en begrensning av panelenes funksjon. Dette følger av den vektlegging som er gitt med henblikk på at panelene primært skal forholde seg til om den enkelte saks fakta er fremkommet og anvendt på en riktig og objektiv måte. Hvis så er tilfelle, står det enkelte landsmyndigheter relativt fritt med henblikk på tolkning, så lenge denne er å betrakte som rimelig.

Medlemslandene skal etablere en klageinstans som på grunnlag av appeller skal foreta vurderinger av myndighetenes endelige avgjørelse i anti-dumping saker. Denne skal være uavhengig av den instans som avgjør en dumping-anklage i første omgang. **Norske myndigheter mangler en slik klageinstans** Dette gjelder også for en rekke andre vedtak som myndighetene kan iverksette med bakgrunn i WTO-avtalen.

Også nye regler knyttet til **maksimal varighet** av et dumping-tiltak på opptil 5 år, ønsker NHO velkommen. Riktignok kan myndighetene etter 5 år foreta en revurdering av behovet for tiltak og sette i gang dette for nye 5 år. Men regelen gir i hvert fall eksportørene krav på en revurdering etter en viss periode.

I Artikkel 7.4, 2 linje må det være en trykkfeil idet det står «exporters». Paragrafen gir ikke mening uten at dette byttes med «domestic industry».

6. AGREEMENT ON SUBSIDIES AND COUNTERVAILING MEASURES

- Avtale om subsidier og utjevningstiltak

NHO ønsker denne nye avtalen knyttet til subsidier velkommen, idet den forsøker å rydde opp i et svært komplisert felt gjennom **klassifisering av ulike subsidie-former**. NHO ønsker i denne sammenheng å minne om at myndighetene har mange virkemidler tilgjengelig for å oppnå ønskede mål knyttet til næringspolitikk, miljøpolitikk, regionalpolitikk etc. En del slike virkemidler kan klassifiseres som subsidier slik de er definert i den nye avtalen, idet de innebærer direkte overføringer av midler fra staten til bedrifter. Noen av disse overføringene godkjennes nå av den nye avtalen under gitte forutsetninger. Myndighetene kan imidlertid også drive næringspolitikk gjennom **reguleringer, påbud og bestemmelser**. Dersom slike regler fra myndighetenes side påfører bedriftene kostnader, vil også unntak fra slike regler medføre besparelser. Dette utgjør rammebetingelser som ikke dekkes av den nye avtalen, og som myndighetene bør være oppmerksom på i sin vurdering av politiske virkemidler for å nå bestemte mål.

Regional støtte er under visse kriterier tillatt i den nye avtalen. Disse kriteriene skal bl.a. inkludere mål for BNP/capita eller mål for arbeidsledigheten. Deretter står det at «such measures, however, may be a composite one and may include other factors». NHO er usikker på om dette inkluderer muligheten for tildeling bare på grunnlag av **spredd bosetting**, og hvorvidt EØS-avtalen som artikkel XXIV-avtale vil kunne beskytte en slik praksis. Vi antar at EUs utvidelse av kriteriene for tildeling av strukturfond (målområde 6) i tiltredsavtalene med de nye søkerland, ivaretar dette hensyn.

Støtte til forskning i bedriftene tillattes også i avtalen. Myndighetene bør derfor legge **større vekt på utformingen av forskningsprogrammer**, da dette vil bli brukt aktivt av våre viktigste handelspartnere. Norske bedrifter må ha de samme konkurransevilkår som konkurrentene. Dette gjelder selvsagt også innenfor den tillatte støtten i forbindelse med innføring av miljøbestemmelser. NHO ser frem til å samarbeide med myndighetene mht. utformingen av slike programmer.

I forbindelse med den første notifikasjons- og godkjenningrunden i WTO, bør det arbeides for å få alle subsidieformer som berøres av regelverket innunder gruppen «tillatt». NHO stiller seg i denne sammenheng åpen for et utstrakt samarbeid med myndighetene. NHO vil også oppfordre myndighetene til å utarbeide en arbeidsplan for revurdering av programmer, dersom de ikke blir godkjent av WTO i første omgang. Dessuten er det maktpåliggende for NHO at det opprettes et system som gjør det enkelt og oversiktlig, ikke minst for små og mellomstore bedrifter. Å være sikker på at den eventuelle støtte de måtte motta fra myndighetene, er tillatt i henhold til WTO-avtalen (såvel som EØS-avtalen). Også her ønsker vi å invitere til samarbeid med myndighetene. Det synes videre viktig at det i dette arbeides legges stor vekt på et nært samarbeid med de respektive instanser i Kommisjonen for Den Europiske Union.

7. GENERAL AGREEMENT ON TRADE IN SERVICES (GATS)

- Generell avtale om handel med tjenester

Tjenester utgjør over 50% av norsk brutto nasjonalprodukt. Det er den sektoren i internasjonal handel som vokser mest og som sysselsetter flest personer i enkelte medlemsland. Et eget regelverk som regulerer handelen av tjenester, vil i seg selv bidra til å legge forholdene til rette for en videre vekst og utvikling av denne sektoren. Regelverket vil videre danne

grunnlag for forhandlinger om ytterligere liberaliseringer i tiden som kommer.

Store deler av norsk næringsliv tilhører den tjenesteytende sektor. Spesielt skipsfart, hotell- og restaurantnæringen og byggeindustrien konkurrerer internasjonalt. For sistnevnte sektor er de viktigste markedene tatt vare på i forbindelse med EØS-avtalen. Denne gir byggeindustrien fri tilgang til hele det europeiske markedet, og sikrer bl.a. rettigheter til midlertidig forflytting av personale mellom medlemslandene for utførelse av tjenester. i GATS skal en forhandlingsgruppe presentere et resultat knyttet til disse spørsmålene senest seks måneder etter at WTO-avtalen er trådt i kraft.

Hva angår hotell- og restaurantnæringen er det særlig utsiktene til rimeligere mat og drikkevarer som er gledelige. Dersom dette bidrar til å viske bort bildet av Norge som dyrt ferieland, kan det også bidra til flere turister og større investeringer i en bransje med stort selsettingspotensiale.

Med hensyn til liberaliseringen av skipsfart, er dette en av sektorene som skal forhandles videre etter Marakkesh. Det er viktig at både EU og USA har sagt seg villig til å delta i slike forhandlinger. NHO ønsker imidlertid å understreke at disse forhandlingene vil måtte medføre substansiell liberalisering i forhold til dagens praksis, spesielt i USA. I denne sektoren vil et regelverk som ikke medfører reell liberalisering faktisk kunne medføre dårligere vilkår for skipsfarten i enkelte farvann. I denne forbindelse vil vi minne om at norsk kystfart (NOR) er åpen for internasjonal konkurranse (med unntak for NIS-skip) NOR-flåten adgang til EU-cabotage i tiltredelsesavtalen er et viktig fremskritt, men andre lands beskyttelse av egen kysttrafikk er fortsatt høyst utbredt.

Norske bedrifter er generelt avhengig av en tjenestesektor som yter god kvalitet til rimeligere priser. Konkurransen innenfor denne sektoren kommer derfor alle andre bedrifter også til gode. NHO er på denne bakgrunn opptatt av at liberaliseringen av finansielle tjenester, telekommunikasjon, konsulenttjenester blir gjennomført, også i global sammenheng. NHO ønsker imidlertid å benytte anledningen til å påpeke at den sterkeste konkurransen til enkelte tjenesteytende bedrifter og sektorer ofte kommer fra offentlige bedrifter. Ulikheter mht. bl.a. innbetaling av merverdiavgift mellom private og offentlige bedrifter, utgjør her en svært alvorlig konkurransehindring.

I forbindelse med den halvårlige vurderingen av innrømmelser knyttet til finansielle tjenester, forventer NHO å bli forespurt om å komme med sine kommentarer som representant for viktige tjenestesektorer, så vel som for

konsumentene av slike tjenester på bedriftsiden.

8. AGREEMENT ON SAFEGUARDS

- Avtale om sikkerhetstiltak

Den viktigste endringen i denne avtalen er bestemmelsene om at sikkerhetstiltak i første omgang skal være basert på MFN-prinsippet, men at dersom de får form av kvoter, skal disse kunne allokere i henhold til tidligere andeler av importen. Gitt denne muligheten for selektiv applikasjon av sikkerhetstiltak, er medlemslandene videre blitt enige om å avvike alle frivillige eksportbegrensende tiltak. Avviklingen av disse gråsonetiltakene som har vært avtalt utenfor GATTs regelverk, er et viktig skritt i riktig retning for verdens handelsregime. Det sikrer regler som alle landene kan forholde seg til. NHO noterer seg dog at EUs avtale med Japan om begrensning av adgangen til EUs bilmarked, først vil avvikles i 1999. Det forutsettes at EU-medlemsskap ikke vil virke forstyrrende på den tradisjonelle importen Norge har av biler fra Japan.

9. AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS, INCLUDING TRADE IN COUNTERFEIT GOODS (TRIPS)

- Avtale knyttet til immaterielle rettigheter (bl.a. patenter)

NHO ønsker å presisere viktigheten av denne avtalen for næringslivsvirksomhet. Det er en fundamental forutsetning for investeringer, nyskaping og utvikling i et samfunn at personer og bedrifter som skaper nye ideer, konsepter og produkter er garantert eiendomsrettighetene til disse. Mangelen på beskyttelse mot overgrep mot denne eiendomsretten i andre land, har vært et problem for mange norske bedrifter. NHO ser derfor med forventning frem til implementeringen av denne avtalen. NHO forstår avtalen slik at den ikke vil medføre nevneverdige endringer av norsk lovgivning på dette området. Det vil være hjelpsomt dersom det tidlig fremgår hvilken norsk instans norske bedrifter skal forholde seg til dersom klager på andre medlemslands overholdelse av denne avtalen oppstår.

10. AGREEMENT ON GOVERNMENT PROCUREMENT

- Avtale om offentlig innkjøp

Den nye avtalen om offentlig innkjøp åpner

for adgang til nye markeder. I tillegg til EØS-landene, hvor EØS-avtalen allerede ivaretar norsk næringslivs interesser, har land som Japan, USA, Canada, HongKong og Israel gjennom denne avtalen åpnet for adgang til offentlige markeder, som hittil i praksis har vært lukket for utenlandske anbud. Dette er gledelig, og det er å håpe at flere land vil slutte seg til avtalen. Det materielle innholdet i avtalen har også dekning, og de videre forhandlingene mellom USA og EU vil forhåpentligvis utvide vare- og tjenesteforfatteret ytterligere. Det bør være en målsetting at innholdet i avtalen lar seg forene med EØS-avtalen, slik at praktiseringen blir oversiktlig. Hva angår håndhevelsen, noterer NHO seg at det blir adgang til klage mot anbudsbehandling i det land der kontrakten utlyses, i tillegg til sikkerhet som tvisteløsningsmekanismene i WTO. Disse prosedyrene medfører neppe samme sikkerhet som EØS-avtalen gjør, og vil åpenbart kreve et mer aktivt engasjement fra norske myndigheter enn tilsvarende brudd på reglene om offentlig innkjøp under EØS-avtalen.

11. UNDERSTANDING ON RULES AND PROCEDURES GOVERNING THE SETTLEMENT OF DISPUTES

- Forståelse knyttet til tvisteløsningsmekanismer

Denne nye avtalen knyttet til tvisteløsningsmekanismene i WTO, er kanskje **det mest positive** ved hele WTO-avtalen slik NHO ser det. Den gir en substansiell forbedring av regelverket knyttet til konflikter, både med hensyn til **automatikk** i prosessene samt hvilke konsekvenser brudd på regelverket kan få for det enkelte medlemsland dersom det ikke følger reglene.

Spesielt positivt finner NHO at tvisteløsningsmekanismen er **tværrsektoriell**, dvs. knyttet til både handelen med varer og tjenester og til avtalen om immaterielle rettigheter, og at en panelrapport heretter automatisk vil godkjennes, bortsett fra når hele Tvisteløsningsrådet (Dispute Settlement Body -DSB) enstemmig er imot en slik godkjennelse (**omvendt konsensus**). At panelet som nedsettes for å løse den enkelte konflikt har rett til å innhente informasjon fra hvilke som helst instanser eller personer de måtte finne ønskelig, og at enhver utenforstående part gjennom sine respektive regjeringer kan be om sammendrag knyttet til de ulike parters redegjørelser for panelet, er også positivt.

Den tværrsektorielle anvendelsen av denne avtalen medfører også at eventuelle iverksettelse av kompensasjoner eller suspensjoner av

tidligere innrømmelser kan foretas på tvers av varer, tjenester eller TRIPS. Dette gjør mulige straffereaksjoner langt mer alvorlig.

Prinsippet om omvendt konsensus vil i realiteten bety at panelets arbeid med de ulike konfliktene vil bli langt viktigere enn hva de har vært hittil. Automatikken i prosedyrene vil til slutt tvinge det enkelte medlemsland til å endre en adferd, som blir dømt av panel og ankeinstans. For små land blir det dermed et spørsmål også om ressurser til å være godt representert foran paneler. Problemet for Norge hittil har ikke bare vært å overbevise panelet om våre synspunkter (som i eple-pære-saken), men også å få panelrapportene i vår favør godkjent av Generalrådet og implementert i de landene det gjelder (jfr. laksesaken). Denne nye avtalen vil derfor være spesielt positiv for et lite land som Norge.

Styringen av GATTs tvisteløsningsmekanismer setter også krav til norsk kompetanse mht. handelspolitikk. Dette vil vi kommentere mer til slutt. Imidlertid ønsker vi i denne forbindelse å påpeke myndighetenes mulighet til å investere i enkeltpersoners kompetanse, knyttet til ulike handelspolitiske spørsmål ved aktivt å **nominere nordmenn til deltakelse i GATTs paneler**. I denne forbindelse kan det være nyttig å knytte til seg personer med erfaring fra næringslivet på de ulike saksområder. NHO stiller seg til rådighet mht. å anbefale slike spesialister fra næringslivet. En slik systematisk oppbygging av kompetanse, vil også fremmes gjennom muligheten som ligger i nominasjon til disse panelene.

Til slutt ønsker NHO å få avklart hvorvidt avtalen vil gjelde for tvistesaker hvor konsultasjoner er igangsatt før WTO-avtalen trår i kraft. Dette gjelder også panelsaker som ikke er godkjent av Generalrådet eller ikke implementert av de ulike medlemslandene.

12. IVARETAKELSE AV MILJØHENSYN I AVTALEN

Spørsmål knyttet til konsekvenser for miljøet av endringer i handelspolitikk, har vært diskutert i en rekke fora, inkludert GATT, i de senere år. Dette er viktige spørsmål knyttet til det mer overordnede hensyn til hvorledes vi skal kunne sikre bærekraftig utvikling, og samtidig ivareta ulike deler av verdens behov for vekst og velferdsutvikling. NHO støtter og ønsker å delta aktivt i denne debatten i tiden fremover. NHO ser avslutningen av Uruguay Runden både som en viktig mulighet for å kunne tilføre medlemslandenes økonomier ytterligere ressurser til miljøarbeid, men også som en viktig forutsetning for å kunne starte debatten om hvorledes eventuelle konflikter mellom handel

og miljø best skal kunne løses i fremtiden. En slik løsning vil måtte ivareta hensynet til miljøet og den usikkerhet som hersker mht. naturens tåleevne, såvel som til det internasjonale samfunnets behov for åpenhet og samarbeid i utviklingen av felles regler, hva angår såvel handelspolitikk som miljøpolitikk.

NHO støtter forslaget om å nedsette en komite i WTO for å drøfte disse problemstillingene. Dette bør være et prioritert arbeidsområde for WTO i tiden etter Marakeshmøtet. Det synes imidlertid nødvendig å etablere to slike arbeidsgrupper – en knyttet til GATT og en til GATS – da spørsmålene som bør drøftes her er tverrsektorielle.

For norsk næringsliv er det spesielt viktig å understreke behovet for regionalt og globalt miljøsamarbeid. Ensidige tiltak i Norge vil ikke løse miljøproblemer, da norske miljøproblemer er marginale i global sammenheng. Derimot kan slike tiltak svekke norske bedrifters konkurransevne og dermed overføre produksjon og miljøproblemet til utenlandske bedrifter, som vinner i konkurransen og som ikke er utsatt for like strenge miljøkrav. Ensidige nasjonale handelstiltak for å påvirke miljøpolitikken i andre land er heller ikke akseptabelt for norsk næringsliv, da dette medfører en erosjon av hele det handelspolitiske regelverket. En slik praksis ville bety at store handelsmakter vil kunne diktere hvorledes små land skal innrette seg. Det er nettopp en slik verden WTO er til for å forhindre. NHO vil derfor kraftig advare mot enhver form for ensidige miljøtiltak. Internasjonale avtaler om felles miljøkriterier kan derimot inkludere handelspolitiske tiltak, men slike avtaler forutsetter at kriteriene tar hensyn til ulike lands forskjellige miljøbehov. Hvordan hensynet til miljøet best kan ivaretas i WTOs regelverk, bør bli gjenstand for grundige vurderinger. Det må ikke føre til at prinsippene bak internasjonalt handelssamkvem blir uthulet. På samme vis som OECD i sitt arbeid med handel- og miljøproblemstillingene, har konsultert ikke-statlige organisasjoner, bør WTO legge til rette for et tilsvarende konstruktivt samarbeid.

13. DEN FREMTIDIGE DAGSORDEN I WTO

Den daglige «drift» av de underliggende avtaler knyttet til WTO, vil bli organisasjonens fremste oppgave. Derunder hører løpende konsultasjoner og løsninger av tvistemål, jevnlig vurderinger av de ulike medlemslandenes handelspolitiske regimer, endringer, tillegg og tolkninger av avtalene, samt løpende arbeid knyttet til handelspolitiske problemstillinger.

Sistnevnte aktivitet har blitt viet relativt mye oppmerksomhet med tanke på den fremtidige dagsorden i WTO. Her har ulike temaer dukket opp de siste årene på den handelspolitiske agenda, og vil nå kreve oppmerksomhet også fra WTO. Spesielt gjelder dette spørsmål knyttet til **handel og miljø, handel og sosiale standarder, handel og investeringer samt handelslovgivning versus konkurranselovgivning**. Det første tema – handel og miljø – har NHO allerede anbefalt WTO å ta fatt i så raskt som mulig i form av en egen komite.

Handel og investeringer samt handelslovgivning versus konkurranselovgivning

er to problemstillinger som i dag allerede er tema for egne arbeidsgrupper i OECD. NHO deltar i dette arbeidet gjennom BIAC og finner det svært nyttig. Også i det siste tema – handel og sosiale standarder – diskuteres nå som mulig tema innenfor OECD. NHO er i utgangspunktet meget skeptisk til å bruke handelspolitiske virkemidler til å påvirke sosiale standarder i andre land. Hovedårsaken til dette er problemene knyttet til å definere hva som er akseptable sosiale standarder. I motsetning til miljøspørsmål er sosiale forhold sjelden noe som kan avgjøres vitenskapelig. Det er tvert imot spørsmål nært knyttet til det enkelte lands kultur, historie, økonomiske utvikling, sosiale preferanser, ofte religion osv. Det som karakteriserer utviklingsland er nettopp mangel på sosiale standarder, vurdert med de rike samfunns øyne. Det blir ingen bedring av disse standardene uten økonomisk vekst, og erfaringen bl.a. Sør-Øst-Asia (så vel som i Norge) viser at økonomisk vekst fremmer sosiale vilkår. Samtidig er sammenhengen mellom vekst og handel åpenbar. En eventuell mulighet til å bruke proteksjonistiske virkemidler for å fremme sosiale standarder vil åpne for en pandoras eske, som kan få svært uheldige følger for økonomien i utviklingsland. Imidlertid konstaterer vi at sterke krefter, også innen OECDlandenes industri, presser på for å få sosiale standarder inn på den handelspolitiske dagsorden. NHO vil derfor anbefale medlemslandene i første omgang å begynne en slik diskusjon i regi av OECD og UNCTAD med utgangspunkt i LOs omfattende arbeid. Mens problemstillingen modnes i disse fora, bør det være WTOs rolle å motarbeide bruk av handelspolitiske tiltak for å påvirke andre lands sosiale standarder. I lys av at regionale samarbeidsorganer (som EU og NAFTA) blir presset til å vurdere slike hensyn, er det viktig at en internasjonal vaktbikkje gjør sitt for å forhindre eksesser.

14. NORSKE MYNDIGHETERS IMPLEMENTERING OG OPPFØLGING AV AVTALEN

NHO mener det er ønskelig å implementere resultatene fra avtalen så raskt som mulig. Verken Norges eller verdens økonomi har råd til å avvende den viktige stimulansen dette vil gi til økt verdiskapning og sysselsetting. NHO vil følgelig forvente at Utenriksdepartementet raskt tar de nødvendige skritt for at vårt lovverk blir tilpasset de nye WTO-avtalene.

NHO noterer at myndighetene vil måtte diskutere på hvilken måte norske konsumenter og andre interessenter (også bedrifter) skal få mulighet til å klage inn handelspolitiske beslutninger. I dag tas slike beslutninger av Regjeringen, hvorpå den eneste tilgjengelige klageinstans er Stortinget. Dette anser NHO for å være en lite anvendelig ordning. I andre land er det spesialiserte domstoler som er tillagt denne oppgaven, noe som også bør vurderes i Norge. Hvis EU-medlemsskap blir aktuelt, vil EUs handelslovgivning danne rammen for å gi virkemidlene for mulighet til å klage.

Det viktigste sett fra NHOs side i forbindelse med implementeringen av WTO-avtalen, er spørsmålet knyttet til handelspolitisk kompetanseoppbygging hos norske myndigheter.

Handelspolitikkenes virkeområde er blitt sterkt utvidet gjennom de siste 10 årene. Handelspolitikk var lenge beregnet til toll og kvoter. I dag behandles en lang rekke offentlige virkemidler og spørsmål av mer allmenn næringsøkonomisk karakter i de internasjonale handelspolitiske fora. Subsidiar, konkurranseregler, avgifter og investeringsregler, handel med tjenester og offentlig innkjøp, samt håndhevingsmekanismer på alle disse områdene, er i dag viktige temaer i handelspolitiske drøftelser. Forøvrig er en ny handelspolitisk dagsorden i ferd med å fremtre hvor miljø og sosiale standarder utgjør nye konfliktlinjer.

Med WTO blir disse områdene og flere til samlet under ett tak. I tillegg byr regionale samarbeidsavtaler som EU, EØS, NAFTA og Øst-Europa-avtalene på mer eller mindre videreutviklede varianter av det WTO omfatter.

Våre viktigste handelspartnere har til tider vist en imponerende evne til å bruke det regelverk de har for hånden til å fremme egne interesser. Dette skyldes dels en bevisst holdning til bruk av handelspolitikk, som har vært mer fraværende i Norge. Men det gjenspeiler også en bevisst oppbygging og samling av kompetanse som ikke kjennetegner norsk statsadministrasjon. Tvert imot er norsk kompetanse kjennetegnet ved «spredt bosetting», ad-hoc samarbeid og hyppig utskiftning av opparbei-

det ekspertise. En rekke eksempler de siste 10 år har da også vist at Norge har hatt problemer med å hevde seg i konflikten med handelspartnere.

Som følge av den sterke internasjonaliseringen av norsk næringsliv (en prosess som ikke blir mindre nødvendig med tanke på hvor i verden økonomien vil vokse i årene fremover), er det et påtrengende behov for å få best mulig klarhet i bedriftenes konkrete utfordringer på markedet hvor de er eller ønsker å være.

NHO mener det nå er på høy tid å vurdere hvordan man best kan samle og dyrke frem ekspertise som kan være en slagferdig forvalter av Norges interesser i internasjonal handelssammenheng. Denne ekspertisen er i dag fordelt på ulike departementer som Finansdepartementet (herunder også Tolldirektoratet), Utenriksdepartementet, Næringsdepartementet, Konkurransetilsynet, Statistisk Sentralbyrå, Eksportrådet, så vel som i enkelte organisasjoner. I og med utviklingen av nye konfliktområder som miljø og sosiale standarder, er også nye etater involvert. Ved å samle utvalgt ekspertise (1-3) fra hver organ i en kombinasjon av utrednings- og aksjonscenter, vil grunnlaget være lagt for en vesentlig forbedring av apparatet. Det kan innvendes at i og med et eventuelt EU-medlemskap vil dette behovet ivaretas av EUs organer, men nettopp de store utfordringer EUs felles handelspolitikk stiller til de enkelte medlemslands ekspertise, tilsier at Norge på linje med andre EUland utvikler en slik ekspertise, slik at Kommisjonens tiltak kan kontrolleres. Uten EU-medlemsskap vil behovet for et effektivt norsk handelspolitisk forsvar være åpenbart. NHO vil følgelig foreslå at det opprettes et senter for internasjonale nærings- og handelspolitiske tvistemål, med følgende hovedoppgaver:

- Identifisering av andre lands handels- og næringspolitikk som virker hemmende på norsk eksport/investeringer.
- Forbedring av norsk handels- og næringspolitikk som berører norske bedrifters interesse ute så vel som på hjemmemarkedet.
- Forberedelse og gjennomføring av tvistemålssaker i internasjonale handelspolitiske fora/organisasjoner.
- Forberedelse av anti-dumping, - subsidie - og beskyttelsessaker i Norge - Forsvar mot tilsvarende saker rettet mot norske eksportører i utlandet. - Forøvrig bistå næringslivet med erfaringer og råd.

Sentret foreslås opprettet under Handelsministeren.

Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykke til ratifikasjon av
Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.

Vedlegg 13

Det rådgivende utvalg for tolltariffer og handel (GATT-utvalget)

Medlemmer og varamenn:

Utenriksdepartementet

Næss, Tor B., ekspedisjonssjef, leder av
utvalget

Statsministerens kontor

Rønneberg, Victor C, rådgiver
varamann: Engseth, Torill Bente,
avdelingsdirektør

Finansdepartementet

Strøm, Bodil Vejgaard, underdirektør
varamann: Guribye, Steinar, rådgiver

Fiskeridepartementet

Harildstad, Rut, underdirektør
varamann: Holtan, Astrid, førstekonsulent

Nærings- og energidepartementet

Smith-Meyer, Tove Marie, førstekonsulent
varamann: Nafstad, Ola, underdirektør

Landbruksdepartementet

Kvakkestad, Sverre, underdirektør
varamann: Berg, Halvard, byråsjef

Barne- og familiedepartementet

Herje, Anna, byråsjef
varamann: Gram-Johannessen, Eivind,
underdirektør

Toll- og avgiftsdirektoratet

varamann: Grønlie, Svein Olav, konsulent

Prisdirektoratet

Guthus, Gudbrand, underdirektør
varamann: Lein, Kristian, kontorsjef

Norges Bank

Olsen, Enok, spesialrådgiver
varamann: —

Norges Eksportråd

Rogne, Jon Leiduly, avdelingssjef
varamann: Christoffersen, Curt,
førstekonsulent

Landsorganisasjonen i Norge

Lorentz Larssen, Kari, saksbehandler
varamann: Weum, Knut, stedfortr.
avd.leder

Handelens- og Servicenæringens Hoved- organisasjon

Angell, Thomas, direktør
varamann: Trap-Meyer, Herman, direktør

Næringslivets Hovedorganisasjon

Vea, Jon, direktør
varamann: Knutrud, Lars Henrik

Norges Fiskarlag

Holmeset jr., Erling, avdelingsleder
varamann: Pedersen, Jørn E., førstesekretær

Norges Rederiforbund

Wegener, Arild, direktør
varamann: Ødegaard, Kristian, rådgiver

Norges Kooperative Landsforening

Teian, Tor, disponent
varamann: Dybvik, Per-Inge, disponent

Norges Bondelag

Seljegaard, Steinar, avdelingsleder
varamann: Øverby, Jo Audun,
førstekonsulent

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Karlstrøm, Randi, generalsekretær
varamann: —

Forbrukerrådet

Rosing, Lasse, førstekonsulent
varamann: Hjort, Lisbet, underdirektør

Miljøverndepartementet

Bauer, Irene, underdirektør
varamann: Børring, Jan, førstekonsulent

Samferdselsdepartementet

Uribarri, Erik, førstekonsulent
varamann: Rosenberg, Erik Johan, rådgiver
Sekretær:

Utenriksdepartementet

Steinhovden, Sølve, førstekonsulent

